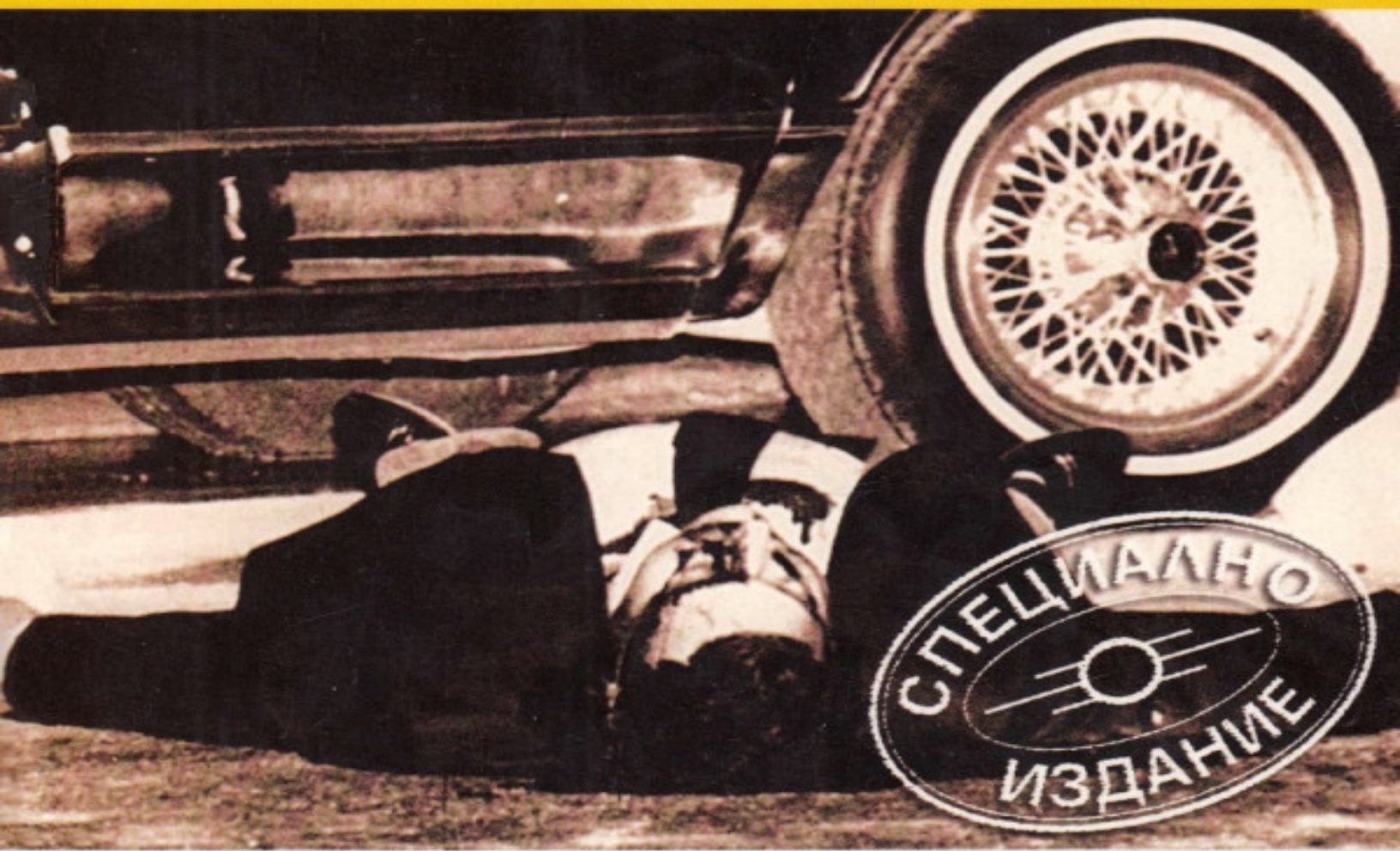

КРАЛЕТЕ НА ТРИЛЪРА®

ЗНАМЕНИТИ ПРЕСТЪПНИЦИ

НЕВЕРОЯТНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ И ИЗМАМИ ОТ ЦЯЛ СВЯТ!

КОЛИН УИЛСЪН

ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА БАРД

КОЛИН УИЛСЪН

ЗНАМЕНИТИ ПРЕСТЪПНИЦИ

Превод: Крум Бъчваров

chitanka.info

КОГАТО ЗАЛУДУВА КОШМАРЪТ!

Най-шокиращото от историята на криминалистиката.

С над седемдесет глави по всеки аспект на престъпленията и престъпниците този дебел сборник съдържа разнообразни теми като: алиби, безглави трупове, двойки убийци, жертви, измамници, изнудване, компютърни престъпления, конспиративни теории, луди месии, масови убийци, наемни убийци, перверзници, раздвоение на личността, родители убийци, саботаж, серийни убийци, сомнамбули убийци, убийства във влакове, удушвачи, улики и умишлен палеж.

Колин Уилсън („Истински престъпно“, „Неразгаданите мистерии“) описва и анализира едни от най-известните престъпления и техните извършители: убийците Мурс, Уйлям Хеърнс и сексуалните убийства в Чикаго, случая с бебето Линдбърг, Кели Автомата, Джон Кристи и къщата на смъртта на Рилингтън Плейс № 10, Дюселдорфския садист и други ужаси от тъмната страна на човешката история.

Включени са също и необикновени случаи от дълбините на престъпността: човекът, който изпитвал сексуално удоволствие от дерайлиране на влакове, обуцарят, който се разпнал на кръст, полицейският шпионин Видок, който основал френската тайна полиция, жената, която станала папа и художникът, който отровил дванайсет банкери, са само някои примери от страниците на тази увлекателна книга.

ПРЕСТЪПНОСТТА И НОВОТО ХИЛЯДОЛЕТИЕ

Най-ужасяващото престъпление от края на ХХ в. почти със сигурност никога няма да бъде публикувано цялостно. Несъмнено така и трябва.

В неделя следобед на 2 юни 1985 г. продавач в железария в Сан Франциско забелязал, че един клиент си тръгва, без да плати седемдесет и пет долара за менгеме, и повикал полицаия, който минавал отпред. Неуспелият крадец бил очилат младеж. Когато видял полицаия, той избягал. Един по-възрастен брадат мъж стоял до отворения багажник на колата, в който младежът току-що бил сложил менгемето. Брадатият мъж казал, че спътникът му сигурно нещо се е разсеял, и предложил да плати менгемето. Полицаят посочил някакъв пакет в багажника и попитал какво има вътре. Оказало се, че това е 22-калибров пистолет със заглушител. Тъй като това било незаконно, полицаят завел мъжа в участъка.

Там брадатият се представил като Робин Стейпли — показал шофьорската си книжка. Когато полицаят седнал на компютъра, за да провери данните му, мъжът помолил за чаша вода. Преди да успеят да го спрат, той лапнал някаква капсула и я глътнал. Когато се проснал по очи, полицаите решили, че е получил инфаркт, а всъщност той бил изпил капсула цианид.

Документите в джоба му отвели полицията до малко ранчо в окръг Калаверас. Мъжът бил идентифициран като Ленард Лейк. Оказало се, че има полицейско досие за обири. Младежът, който избягал, очевидно бил Чарлз Нгъ. Полицаите претърсили ранчото и установили, че на тавана в голямата спалня има куки, а в една кутия открили вериги, които вероятно били предназначени за окачване на куките. Намерили и снимки на жени по бельо — много от жените очевидно се били съпротивлявали на позирането. Шкафът с видеокасети не оставял никакво съмнение, че Лейк и Нгъ са похищавали момичета и са ги изнасилвали и измъчвали, а накрая са ги

убивали. Фантазията на Лейк била да има „сексуални робини“. Бренда О’Конър и нейното гадже например били поканени на вечеря и взели със себе си своето двегодишно дете. Мъжът и детето били убити, а Бренда О’Конър била изнасилвана и изтезавана дни наред преди да убият и нея. Тя била само една от многото.

Когато разкопали двора, открили няколко трупа и множество човешки кости. Един от труповете принадлежал на Робин Стейпли, мъжа, с чиято шофьорска книжка се идентифицирал Лейк.

Изглежда, Ленард Лейк бил един от хората, които смятали, че се нуждаят от подземен бункер в случай на атомна война — и бил построил такъв бункер в ранчото си, зареден с консервирана храна. Лейк служил в морската пехота, откъдето го уволнили поради психически проблеми. И двамата му родители били алкохолици. Отгледала го строгата му баба, която го направила изключително чувствителен на тема авторитаризъм. По-малкият му брат страдал от епилепсия, садистично измъчвал котки и се опитвал да изнасили сестрите си. Лейк ги защитавал в замяна на секс. Харесвало му да ги снима голи и по-късно започнал да записва порнофилми. Впоследствие брат му щял да стане една от неговите многобройни жертви.

Лейк живеел във въображаем свят, хвалел се с безстрашни подвизи във Виетнам — където всъщност изобщо не бил участвал в сражение. Издържал се с обири и търговия с крадени вещи, а по-късно в ранчото се сдобивал със стоки за продажба — например автомобили, — като убивал собствениците им. Една двойка, която лагерувала наблизо, просто изчезнала заедно с вещите си.

Той оставил и дневник на убийствата. Джоъл Норис, психиатърът, който го проучил, твърди, че документът показва все по-голямо разочарование. Лейк пише: „Няма никакви проблеми със сексуално покорните жени“. Ала неговият стремеж към пълно задоволяване очевидно не можел да се осъществи.

Нгъ, който избягал, накрая бил заловен в Албърта, Канада, докато крадял в универсален магазин. Той произхождал от богато хонконгско семейство, но още като малолетен проявявал престъпни наклонности. След като бил арестуван и няколко години останал в канадски затвор, бил върнат в Калифорния, но дванайсет години след залавянето му все още не е изправен пред съд. Защо? Причината не е известна. Очевидни обаче са два факта. Първо, тъй като съществуват

видеозаписи, на които той изнасилва и убива момичета, не може да има съмнение в неговата вина. Второ, едва ли е в обществен интерес всички улики да бъдат представени в съда. Този случай е един от малкото, ако не и единственият аргумент в полза на укриването на улики и ограничаване на „свободата на информация“.

През 1995 г. възникнал аналогичен случай в Торонто, Канада. Със съучастие на жена си младият красавец Пол Бернардо отвлякъл две ученички и дни наред ги третираше като „сексуални робини“, докато накрая ги убил, насякъл ги на части и ги изхвърлил. Той записал на видео всичко това, както и още много изнасилвания, включително изнасилването на малката сестра на жена си, която вследствие на това починала. Тези записи били показани в съда, за да могат изнасилванията подробно да се проучат. Те не били толкова ужасяващи, колкото записите на Лейк, тъй като Бернардо не измъчвал жертвите си, но въпреки това описанията им в посветените на случая книги пораждали отвращение.

Какво става? Според мен това е неизбежна последица от „Епохата на сексуалните престъпления“. През 1888 г. убийствата на Джек Изкормвача смаяли целия свят, защото изглеждало немислимо някой да е толкова зъл, че да убива и реже на парчета жени. Викторианците били сантиментални (изплакали кофи сълзи при смъртта на Малката Нел) и идеята за сексуалното престъпление им се струвала толкова ужасяваща еманация на чистото зло, че предпочитали да не мислят за нея. Освен това уличниците в бедните викториански градове били толкова евтини, че мисълта за извършване на убийство със сексуална цел изглеждала направо смехотворна. През следващия век обаче това положение постепенно щяло да се промени. Комедийният кинопродуцент Мак Сенет направил състояние с „къпещи се хубавици“ и макар банските им днес да ни се струват скромни, по времето на Първата световна война те приковавали вниманието на американците. През 20-те години на ХХ в. настъпила Епохата на джаза и късите поли. И сексът постепенно се превърнал в стока, също като в днешните телевизионни реклами например, когато вниманието на зрителя привличат два красиви крака, а после и нещо, което се свлича в глезените — толкова бързо, че не се вижда какво е. Смисълът обаче е ясен — тя си е изгубила гащичките. Така започваме да разбираме защо днес имаме сексуални престъпници като Ленард

Лейк и Пол Бернардо. Окуражават ни да виждаме секса като силно желана *стока*, точно както децата се окуражават да искат маркови дънки и маратонки за по сто долара.

Не твърдя, че трябва да се върнем към пуританството или фалшивата викторианска скромност — а само, че трябва да се опитаме да разберем някои от странните престъпления, на които все по-често ставаме свидетели с приближаването на новото хилядолетие. Защо толкова много хакери правят компютърни престъпления само за удоволствие? Защо някои компютърни манияци изпитват наслада от разпространяването на вируси? Защо в големите градове като Лос Анджелис има проблем с „убийства на непознати“ — престъпници, убиващи хора, които срещат за пръв път, понякога дори без да ги оберат? На път към XXI в. ние все по-настойчиво се сблъскваме с тези въпроси.

За щастие, вече имаме основания за оптимизъм. Например Пол Бернардо бил заловен с помощта на така наречените ДНК отпечатащи, открити от Алек Джефрис, учен от родния ми град Лестър, през септември 1984 г. ДНК, разбира се, образува основните градивни елементи на живота и се явява в дълги молекулярни вериги с формата на двойна спирала. Джефрис изолирал определени елементи от ДНК, разработил система за масовото им производство и се научил да ги „заразява“ с радиоактивност. После направил рентгенова снимка на елемента и видял, че той идва от дълга колона с черни ивици на бял фон. Това е „генетичният отпечатък“. Джефрис взел кръвни проби от цели семейства и се заел да провери дали има родова прилика. Имало — генетичните отпечатащи на детето представлявали комбинация от генетичните отпечатащи на родителите. За разлика от пръстовите, генетичните отпечатащи не са уникални, но вероятността двама души, които не са роднини, да имат еднакви отпечатащи е около едно на четири милиона.

В края на 80-те години на XX в. били извършени множество изнасилвания в Скарбъро, предградие на Торонто. Пол Бернардо бил заподозрян, тъй като отговарял на полицейския портрет на изнасилвача, и му взели кръвна проба. Заподозрените обаче били двеста и след като не го задържали, той решил, че подозренията са отпаднали. Лабораторната обработка на пробата му отнела близо две години и довела до заключението, че Бернардо е изнасилвачът от

Скарбъро. Дотогава той бил убил двете ученички. Жена му Карла обаче, с която той имал садомазохистична връзка, се уплашила, когато я разпитвали в полицията, и по-късно признала пред роднините, при които живеела. В резултат Бернардо най-после бил арестуван и впоследствие осъден на доживотен затвор.

Методът на ДНК отпечатъците означава, че вероятността изнасилвачът да се изплъзне безнаказано е точно толкова малка, колкото на крадеца, който оставя пръстовите си отпечатъци.

Друго важно откритие спомогна за разрешаването на проблема със серийния убиец, тип престъпници, разгледан по-нататък в книгата. През 70-те години на ХХ в. новата академия на ФБР в Куонтико, Вирджиния, започна да разработва метода на „психологическия портрет“. Проучването на десетки убийци разкри, че те оставят своего рода личностен отпечатък върху престъпленията си и че по подробностите на престъплението опитните „портретисти“ често са в състояние да определят какъв човек го е извършил. В случай с няколко заподозрени това може да спести много работа на полицията.

През септември 1977 г. ученичката Джули Уитмайър изчезнала на път за вкъщи и на другия ден открили голото ѝ тяло. От полицията в Плат Сити, Канзас, решили да се обадят в новата Поведенческа група в Куонтико. Групата проучила случая и пратила мнение, че убиецът е сексуално разочарован „самотник“, навярно не особено интелигентен и преждевременно развит физически. Това описание отговаряло на тийнейджъра Марк Сейджър, който бил в списъка на заподозрените. По време на разпита Сейджър признал, че е изнасилвил и убил момичето.

През 80-те години на ХХ в. полицията в Анкоридж, Аляска, разследвала случай, в който изчезвали изпълнителки в топлес и стриптийз барове. По-късно те били откривани голи и мъртви в плитки гробове. Седемнайсетгодишна проститутка подала жалба в полицията, че била изтезавана в мазе от местния бизнесмен Робърт Хансън, но успяла да избяга, докато той се опитвал да я качи на частния си самолет. Хансън отрекъл и представил алиби, подкрепено от двама негови уважавани колеги.

Полицията в Анкоридж пратила в групата на ФБР описание на Хансън — дребен, сипаничав, червенокос, горд с ловджийските си умения, колекционер на трофеи. От ФБР отговорили, че Хансън

съответства на психологическия портрет на човека, способен да извърши такива убийства, и че почти със сигурност пази трофеи от жертвите си. По техен съвет полицията в Анкоридж осведомила колегите на Хансън, че ще трябва да свидетелстват за алибитата си под клетва пред разширен състав на съдебни заседатели и че ще бъдат осъдени на затвор, ако се окаже, че лъжат. Те веднага признали, че алибитата им са измислени и че просто са направили услуга на своя приятел. Хансън бил арестуван и била издадена заповед за обиск на дома му. Както предполагали, открили „трофеи“, взети от жертвите, както и пушката, с която били убити повечето жени. Пред лицето на тези улики бизнесменът признал, че искал от проститутките орален секс и ако откажели, ги принуждавал с оръжие да се съблекат и ги преследвал като дивеч, докато не ги откриел и убиел. Не му доставяло удоволствие самото убийство, а преследването. Хансън бил осъден на доживотен затвор.

Тези успехи на криминалистиката означават, че новите методи за разкриване поне вървят в крак с новите престъпления. Можем само да се надяваме, че тези успехи ще направят живота на гражданите през XXI в. по-безопасен.

И накрая, дължа извинение на читателя. Много от частите на тази книга са написани в началото на 70-те години на XX в. за списанието „Престъпления и наказание“, на което бях консултант. Всяка част разказваше за известно следствие, известен съдебен процес, разгледани на фона на историята на проблема. Моята задача беше да напиша историята.

Естествено нямаше смисъл да обсъждаме темите, отразени в известните следствия и процеси. Аз обаче често ги цитирах, защото читателят просто трябваше да прелисти страницата, за да открие за какво става дума. В този том явно не е така, затова направих всичко възможно да отстраня тези цитати. За съжаление това не винаги беше възможно, но поне ще знаете каква е причината, ако в главата за предателите се натъкнете на името Роджър Кейсмънт или в главата за лекарите убийци — на името Сам Шепард (който, между другото, официално е обявен за невинен).

АЛИБИ

Едно убийство, което би подложило на изпитание находчивостта на Шерлок Холмс, било извършено през септември 1901 г. в Монтана. Открили трупа на един старец, Дотсън, в колибата му край Хелмсвил с куршум в сърцето. На отсрещната стена имало дървена рамка, на която била поставена пушка, насочена срещу мъртвеца. От главата му водела връв, минавала през метална халка на стената и стигала до спусъка на оръжието. Приличало на очевидно самоубийство. До трупа намерили писмо, което явно потвърждавало тази теза. Писмото гласяло: „Моя син Клинт не е убил оня Кълинейн. Клинт излъга, за да ме спъси. Аз го извърших“. Подписът бил на Оливър Дотсън и приятелите му потвърдили, че почеркът наистина е негов.

Убийството на „оня Кълинейн“ било извършено на 5 август 1899 г. Златотърсачът Джин Кълинейн бил открит застрелян в колибата, си недалеч от дома на Дотсън. След няколко дни шерифите арестували Клинт Дотсън и още двама души, Оливър Бенсън и Елис Пърсинджър. Бенсън и Пърсинджър признали, че са обрали Джин Кълинейн, но заявили, че Клинт Дотсън го прострелян два пъти в сърцето. Бенсън и Пърсинджър били осъдени на по десет години затвор, а Клинт Дотсън получил доживотна присъда.

В крайна сметка обаче изглеждало, че Дотсън все пак е невинен. Той имал двойно алиби. По времето на смъртта на баща си бил зад решетките, затова несъмнено не можел да го е принудил да подпише лъжливо признание. Старият Дотсън посмъртно осигурявал на сина си алиби за времето на убийството...

СТРАННИЯТ ПРОБЛЕМ

Заместник-шерифът Джон Робинсън, човекът, който пратил Клинт Дотсън в затвора, отишъл да разпита Пърсинджър и Бенсън. Наистина ли били сигурни, че Клинт е убил златотърсача? Те настояли, че са абсолютно убедени — били го видели да стреля. Това поставяло заместник-шерифа пред странен проблем. Защо старецът признавал

престъпление, което не е извършил? Той определено бил алкохолик, но не бил слабоумен.

Робинсън се свързал с директора на затвора в Диър Лодж, където лежал Дотсън, и научил, че един от най-близките му приятели, крадецът Джим Флеминг, бил освободен само няколко седмици по-рано. Заместник-шерифът решил да поговори с него, като прибягнал до една от любимите хитрини на Шерлок Холмс — облякъл най-неподходящите дрехи, които успял да намери.

После отишъл в далечното ранчо на осемдесет километра от Хелъна, където живеела приятелката на Флеминг. Представил се за бивш затворник от Диър Лодж и обяснил, че търси стария си приятел Джим Флеминг. Тя му повярвала, казала, че Флеминг ще се върне след няколко дни, и го поканила на кафе. Дватама приятелски си побъбрили и скоро момичето споменало за петдесетте хиляди долара, който Клинт Дотсън ограбил от Юниън Пасифик. Явно очаквало дял от парите.

Заместник-шерифът Робинсън това и чакал. Вече знаел мотива за убийството. Той се върнал в Хелъна и се заел да проучи дали Джим Флеминг някога се е срещал със стария Дотсън. Скоро открил каквото търсел — някой ги бил видял заедно точно преди смъртта на стареца. Робинсън отново отишъл в ранчото, изчакал Джим Флеминг и го арестувал.

НЕВЕРОЯТНАТА ЖЕСТОКОСТ

Заместник-шерифът разполагал само с догадки и повел игра със заподозрения като опитен рибар — с едра риба. Казал му, че е разговарял с Клинт Дотсън в затвора. Говорел така, сякаш знаел всичко за обира на Юниън Пасифик. „Клинт не е извършил този обир. Той няма нищо общо с него. Няма никакви петдесет хиляди долара“. И после небрежно намекнал, че Флеминг е пил със стария Дотсън точно преди смъртта му. Бил му го казал Клинт... Флеминг изведнъж се видял заобиколен от коварни капани. Затова, когато Робинсън го попитал: „Искате ли да дадете показания?“, той отвърнал: „Да, искам“. И разказал за нещо толкова жестоко, че дори опитният шериф се смаял.

Клинт Дотсън планирал убийството на родния си баща, за да се оневини за убийството на Джин Кълинейн. С обещания за петдесет хиляди долара той съблазнил Флеминг да отиде в колибата на стареца

и да го напише. Когато старият Дотсън се напиел, човек лесно можел да го убеди във всичко — така Флеминг го накарал да напише писмото. Старецът го направил „на майтап“. По-късно, когато Оливър Дотсън се напил до вцепеняване, Флеминг го застрелял в сърцето и нагласил пушката така, че да прилича на самоубийство.

Флеминг бил обесен на 6 септември 1902, а Дотсън — през април 1904 г. и убийството с двойното алиби се наредило сред най-странните случаи в съвременната криминалистика. Но ако можехме да попитаме Клинт Дотсън дали е имал алиби за убийството на Джин Кълинейн, той нямаше да разбере за какво говорим. Тази дума навлезе в езика едва през последните години с развитието на криминалния жанр и телевизионния трилъър.

Латинският израз „*alius ibi*“ всъщност означава „другаде“, затова не е правилно да се каже „Затворникът има алиби“, а „Затворникът е бил алиби“. Колкото и да е странно, едва през последните петдесетина години престъпникът сериозно се замисля за алибито. Едно време той извършвал убийството си и после полагал всички усилия да е на друго място, когато разкриели престъплението. Днешният престъпник е открил предимството да убеди полицията, че вече е бил „алиби“ по време на извършване на престъплението.

Като цяло, повечето такива опити са сравнително елементарни. В „Тримата мускетари“ Д'Артанян връща часовника с половин час и после привлича вниманието на своя полкови командир към този факт, за да докаже, че не може да е присъствал на една схватка. Истинските алибита понякога са съвсем явни — и нелепи.

Джордж Джоузеф Смит, убиецът на „младоженките във ваната“, пристигнал в лондонския квартал Хайгейт на 17 декември 1914 г. заедно с новата си жена Маргарет Лофти, дъщеря на свещеник. На другия ден хазяйката чула плискане от банята и шляпане на ръце по ваната. И после — тишина. Тя била нарушена от звуците на органа в дневната — Джон Лойд — също известен като Джордж Смит — установявал алибито си. След няколко минути входната врата шумно се затръшна и той влязъл с думите: „Донесох домати за госпожа Лойд“. В този момент хазяйката забелязала, че от тавана капе вода. Лойд изтичал горе, втурнал се в банята и извикал: „Жена ми не ми отговаря — тичайте за лекар“. И естествено „госпожа Лойд“ се била удавила.

Смит спокойно можел да се измъкне, ако роднина на бивша негова жертва не прочел репортажа за смъртта в един вестник. И когато накрая го изправили пред съда и прокурорът сър Арчибалд Бодкин разказал какво се случило онази вечер, убиецът установил, че слабото алиби е по-лошо от никакво алиби...

Много по-интелигентно и сложно алиби от това на Джордж Смит се оказало също толкова безполезно. Класическият американски случай — с всички моменти, толкова скъпи на любителя на детективски истории — се разиграл само година след екзекуцията на убиеца на „младоженките във ваната“. Фредрик Смол бил неуспял бакалин от Портланд, щата Мейн, чийто брачен живот бил преследван от нещастие.

Първата му съпруга починала при раждане, втората избягала с един президент на бейзболен отбор. Смол получил десет хиляди долара обезщетение. През 1911 г., когато приближавал четирийсет и пет, той се оженил за трети път за петнайсетина години по-младата от него Флорънс Арлийн Къри. Бракът не бил щастлив — Смол, изглежда, бил груб и агресивен мъж и често биел жена си.

През 1914 г. той решил, че е време да се пенсионира, и семейството се преселило в къща край Маунтинвю, Ню Хампшир, на брега на езерото Осипи. Смол прекарвал много време в риболов. Семейството не било бедно, но не било и толкова заможно, колкото съпругът смятал, че заслужава. В началото на 1916 г. той направил на жена си застраховка живот за двайсет хиляди долара и застраховал къщата си за три хиляди. Разноските — около хиляда долара — били големи, тъй като общото състояние на Смол възлизало на по-малко от пет хиляди. Той обаче възнамерявал да си върне загубите.

Човекът, който го застраховал, Едуин Конър, бил и директор на местното училище. За разлика от повечето жители на Маунтинвю, Конър, изглежда, намирал Смол за достатъчно приятен и от своя страна Смол правел всичко възможно да угоди на Конър. Двамата даже се разбрали заедно да отидат в Бостън, пак по застрахователни дела, но главно за удоволствие.

Сутринта на 28 септември 1916 г. Смол се обадил на приятеля си и го попитал дали могат още същия ден да заминат за Бостън. Това било неочаквано и Конър отговорил, че ще е трудно. Смол настоял. Накрая Конър отвърнал, че ще види какво може да направи. В два часа

Смол позвънил на местния файтонджия Кенет и го попитал дали може да го вземе в три и половина, навреме за влака за Бостън в четири часа. Кенет нарочно подранил, защото се било случвало Смол да го кани на по чашка ръжено уиски. Този път обаче го заварил да го чака на задната веранда. Смол отворил вратата, извикал „довиждане“ на жена си и се качил на файтона.

ВСИЧКИ МУ СЪЧУВСТВАЛИ

Двамата мъже се качили на следобедния влак и пристигнали в Бостън в осем. Там се настанили в хотел и отишли на театър, после вечеряли и се прибрали в хотела. На рецепцията имало съобщение за Смол. В Маунтинвю избухнал пожар и трябвало да се обади в местния хотел. След няколко минути уплашеният Фредрик Смол помолил Конър да вземе телефона и да потвърди съобщението. Домът му бил в пламъци, казал собственикът на хотела, затова било най-добре да наеме кола и веднага да се върне. Мъката на Смол изглеждала искрена. Всички му съчувствали.

Върнал се призори и видял димящите пепелища на дома си. Със задавен глас попитал местния лекар дали някой може да потърси тялото на жена му сред руините. След час докторът му позвънил в хотела. „Открихме трупа. Какво да правим с него?“ Смол се поколебал за миг, после смаяно попитал: „Искате да кажете, че има достатъчно останки, за да бъдат погребани, така ли?“

Наистина имало. Защото трупът бил пропаднал през пода на дневната в мазето, където се били събрали няколко сантиметра вода. Гърлото на госпожа Смол все още било здраво стегнато с въже. Черепът ѝ бил пронизан от куршум и главата ѝ била смазана с тояга.

Фредрик Смол незабавно бил арестуван. Той твърдял, че когато напуснал дома си, жена му била жива, и помолил господин Кенет да потвърди, че е излязла на задната веранда да се сбогува с него. Файтонджията заявил, че доколкото си спомня, Смол извикал „довиждане“, но не получил отговор. Полицията открила още улики, показващи, че убийството е грижливо планирано. Сред развалините имало будилник, от който излизали жици, свързани с възпламеняващо устройство. Нямаło съмнение, че това е часовников механизъм.

Смол прекалил с хитростта си. За да е сигурен, че трупът на жена му ще изгори напълно, той използвал вещество, известно като

термит, прах от алуминиеви стърготини, метални оксиди и магнезий. То се използва в заваряването, защото отделя изключително силна топлина. Термитът трябвало да унищожи тялото на госпожа Смол, но вместо това прогорил дупка в пода и трупът паднал във водата в мазето.

Уликите предполагат, че Смол е убил жена си случайно или в пристъп на ярост. Множество свидетели описали агресивния му характер. Имало възможност да избегне бесилката, като пледира за непредумишлено убийство. Той обаче бил обесен на 15 януари 1918 г.

Интересен е въпросът дали находчивостта на Смол е вдъхновила друго убийство с пожар през 1933 г. На 25 октомври същата година Ричард Бъд, дървосекач на средна възраст от Игъл Ривър, щата Уисконсин, се прибрал от работа в шест часа и заварил всички врати заключени. Когато започнал да вика жена си, съседите отишли да видят какво става. Разбили вратата и веднага усетили мириса на дим. В килера в спалнята имало пожар — горял голям дървен шкаф. Бил прогорил пода и вратата на килера била пропаднала в мазето. Заедно с трупа на Вирджиния Бъд.

ВРАТАТА БИЛА ОТКЛЮЧЕНА

Този проблем озадачил шерифа Томас Макгрегър. Защо госпожа Бъд се е затворила в килера и го е запалила? Или е била затворена вътре и запалена? От друга страна, ключът още бил в ключалката — отвън — и вратата била отключена. Според патоанатома госпожа Бъд, която неотдавна била болна, влязла в килера и се самоубила чрез samozапалване. Колкото и да е странно, това е сравнително разпространен начин за самоубийство.

Бъд имал желязно алиби. Бил излязъл за работа в осем сутринта — съседите не само го чули да вика „довиждане“ на жена си, но и че на връщане ще купи хляб и наденици. Началникът на местната пожарна смятал, че пожарът е избухнал към два следобед. Ако бил убил жена си, Бъд трябвало да се е прибрал вкъщи. Това било напълно възможно — той ходел сам в гората. Проверката на отсечените от него дървета обаче установила, че през онзи ден е работил изключително усърдно и не е имал време да тича вкъщи, за да убие жена си — нещо, което щяло да му отнеме два часа. Освен това съседите със сигурност щели да го видят.

Докладът на следователя, изглежда, без никакво съмнение потвърждавал невинността на Бъд. Наличието на дим в дробовите доказвало, че госпожа Бъд е била жива, когато се е озовала в килера. Фактът, че вратата била отключена, като че ли окончателно решавал въпроса. Ако била жива и в съзнание, просто можела да излезе. Следователят не виждал основание да се усъмни в невинността на Бъд. Той нищо не печелел от смъртта на жена си — тя не била застрахована и не се носели слухове за друга жена. Наистина, съпрузите често се биели, ала в това нямало нищо необичайно. Следователят издал заключение за смърт поради неизвестни причини.

И в този момент — също като в случая със Смол — се намесила съдбата. Следователят П. Дж. Гафни си седял сам в офиса след следствието и разглеждал пръснатите по бюрото му веществени доказателства — обгорелите обувки на госпожа Бъд, части от дрехите ѝ и ключалката на килера. Ключалката случайно паднала от бюрото.

Сепнат, Гафни подскочил и я вдигнал. И тогава забелязал, че се е заключила. Отново я пуснал. Тя се отключила. Опитал няколко пъти. Поради някакъв специфичен дефект всеки удар я карал да се заключва или отключва. Той седнал и се замислил. Това не доказвало нищо, естествено. Но тъй като вратата на килера била пропаднала в мазето, не трябвало ли да я открият заключена? Фактът, че била отключена, предполагал, че преди падането е била заключена.

Но ако Бъд бил заключил жена си в килера, как го бил подпалил шест часа след като тръгнал за работа? Нямало данни за часовников механизъм. Гафни бил старателен следовател. Той купил дървен материал и построил килер с размери и форма като онзи, в който умряла госпожа Бъд. Изолирал го с огнеупорен материал от същия вид като в килера на Бъд. Отворил точно толкова голяма дупка в долния край на вратата. Напълнил го с парцали, запалил ги и затворил вратата. Огънят, който бил запален в осем часа сутринта, прогорил пода за повече от дванайсет часа. Началникът на пожарната бил сбъркал. Ричард Бъд *можел* да запали огъня преди да отиде на работа.

С тези улики Гафни решил да направи аутопсия на трупа. Всичките му подозрения се потвърдили: в стомаха на госпожа Бъд открили стрихнин. Убийството било отвратително жестоко. Бъд дал на жена си отровата — голяма доза, колкото да изгуби съзнание след ужасни мъки. После я затворил в долапа, запалил я и я оставил да се

задуши. Останките от тялото не били достатъчни, за да може следователят да установи часа на смъртта.

Бъд бил изправен пред съд, но Гафни не успял да открие вероятен мотив. Съдебните заседатели решили, че госпожа Бъд може сама да е изпила стрихнина. Те оправдали Бъд, който станал алкохолик. Няколко месеца по-късно в пристъп на делириум тременс и той взел отрова в спалнята, в която била умряла жена му. Оставил писмо, в което признавал, че е извършил убийството. Мнозина в Игъл Ривър твърдели, че призракът на жена му го е докарал до самоубийство. Гафни не бил пълен скептик. Той винаги твърдял, че ключалката била по средата на бюрото му.

Като цяло, най-ефикасното алиби сигурно е най-простото. Може би най-ефикасният метод е да накараш някой друг да ти го осигури: за предпочитане съпруга, която не може да свидетелства срещу съпруга си в съда. На 19 август 1967 г. англичанинът Реймънд Морис, извършител на сексуални убийства, убедил седемгодишната Кристин Дарби да се качи в колата му. Голият ѝ и осакатен труп бил открит в недалечната гора край Кенън Чейс, Стафордшир. Морис бил сред разпитаните в полицията, защото колата му отговаряла на описанието на автомобила на убиеца.

Жена му заявила в полицията, че съпругът ѝ си е бил вкъщи по време на убийството. Тя изобщо не подозирала, че е убиец, и само искала да му „спести неприятностите“. На другата година Морис се опитал да завлече десетгодишно момиченце в колата си. Една жена забелязала номера му и го арестували — добронамерената лоялност на съпругата му едва не довела до ново убийство.

Раздуването на темата за алибитата несъмнено е свързано с възхода на детективската история. Спомняте ли си какво сте правили вечерта на 10 август миналата година? Не, естествено. За щастие, повечето престъпници са прекалено глупави, за да съзнават, че нищо не прави детектива по-подозрителен от „желязното алиби“.

АЛЧНОСТ

Колкото и да е странно, истинското убийство от алчност е най-редкият вид убийство. Защото *такава* алчност по същество е патологично състояние. От психологическа гледна точка извършителите на убийство от алчност са сред най-интересните типове убийци.

Случаят с фрау Льовенщайн-Марек, родена около 1904 г., е отличен пример за това заболяване. Марта Льовенщайн била ослепително красиво момиче, което работело в един виенски магазин за дрехи и чието минало тънело в мизерна бедност. Тя била подхвърлено дете, осиновено и отгледано в бедняшките квартали на Виена. Когато постъпила на работа в магазина, била толкова похватна и се държала толкова добре, че собственичката я награждавала с красиви рокли.

Един ден в началото на 20-те години Марта се запознала с богаташ, който живеел сам в имение в съседния град Мьодлинг. Очарованието и твърдият характер на Марта му направили толкова силно впечатление, че той ѝ предложил да ѝ стане настойник. Бедняшкият живот изведнъж останал в миналото — Пепеляшка била обожавана и глезена от своя възрастен принц.

Но това си имало и отрицателните страни. Тя предпочитала по-млад ухажор и това обяснява защо изпадала в пристъпи на угнетеност и сприхавост. Нейният благодетел Мориц Фриш я ободрявал, като ѝ казвал, че възнамерява да ѝ завещае къщата и част от състоянието си. Година по-късно той починал на седемдесет и четири годишна възраст. Бившата му жена се разярила, когато научила, че е оставил къщата на момиче, чийто настойник бил в продължение на по-малко от пет години, но синът ѝ я убедил да не иска ексхумиране на тялото.

Фройлайн Льовенщайн скоро се омъжила за красивия инженер Емил Марек, с когото имала тайна любовна връзка отпреди смъртта на Фриш. Пепеляшка би трябвало да заживее щастливо. За съжаление имало проблеми. Макар да бил млад и красив, Емил още не се бил

наложил в кариерата си, а оставените от благодетеля ѝ пари се оказали по-малко, отколкото очаквала. Тогава Марта и Емил Марек замислили план, който навярно е уникален в анализите на криминалистиката. Емил се застраховал за трийсет хиляди долара срещу инвалидност и злополука — което било съвсем лесно за очевидно здрав млад мъж.

Седмица по-късно двамата излезли в градината и той се заел да отсече едно дърво. После седнал, затворил очи и позволил на Марта да му отсече крака с остра като бръснач брадва. Тя се върнала в къщата. Емил започнал да вика. Марта и слугите се втурнали навън и го намерили облян в кръв. Тя му направила турникет и после го закарали в болница.

НЕЛЕПИЯТ ЗАМИСЪЛ

Замисълът им бил нелеп — да не споменаваме, че бил мъчителен. Защото как може човек случайно да си отсече крака под коляното, размахвайки брадва? Естествено лекарите — и полицията — се усъмнили. Внимателният оглед на ампутирания чукан установил, че кракът бил отсечен с три удара, и семейство Марек било обвинено в измама. Марта още повече влошила нещата, като се опитала да подкупи един санитар да свидетелства, че видял как лекарят „бърника“ раната.

Марта и Емил били дадени на съд, но медицинските свидетелства не убедили съдиите — или може би са решили, че Емил Марек е страдал достатъчно. Процесът бил прекратен и застрахователната компания уредила иска със сравнително малка сума — било намекнато, че се обмисля ексхумация на трупа на Мориц Фриш. Кой знае защо, тази идея не допаднала на фрау Марек.

Това било началото на неуспехите на семейство Марек. Опитът им да създадат радиокompания в Алжир се провалил. Едно амбициозно инженерно начинание — което би могло да донесе богатство на Емил — се осуетило заради скандала с процеса, вестта за който стигнала до Северна Африка. Семейството се завърнало във Виена. Вече имали две деца и били толкова бедни, че Марта трябвало да продава зеленчуци на пазара. Скоро Емил Марек починал в болница за бедни от „туберкулоза“, месец по-късно малката им дъщеричка Ингеборг също умряла.

След като Марта се избавила от това „бреме“, късметът ѝ се върнал. Тя се нанесла в дома на възрастната си роднина Сузана Льовенщайн и започнала да ѝ готви. Скоро фрау Льовенщайн се споминала и оставила къщата и парите си на младата си родственница. Ала Марта още не се била научила да живее скромно и без да привлича внимание.

Била екстравагантна, прахосала парите и после приела неколцина избрани наематели. Сред тях били един застрахователен агент и една възрастна дама, казвала се Китенбергер, със сина си. Агентът застраховал фрау Китенбергер за хиляда долара, като Марта била нейна наследница. Скоро възрастната госпожа удобно починала.

Парите от застраховката не стигнали задълго и Марта отново прибегнала до измама. Една вечер повикала носачи и пратила картините и гоблените си на склад. После ги обявила за откраднати и подала застрахователен иск. Детективът, който бил пратен да я разпита, Игнац Петерс, бил водил следствието с „ампутацията“. Подозрителен от самото начало, той проверил в хамалските фирми из града и скоро открил складираните ценности на Марта.

Повторно я арестували и я обвинили в измама. Съобщението за ареста ѝ накарало сина на фрау Китенбергер да заяви в полицията, че майка му е била отровена. Игнац Петерс незабавно се захванал за работа. Ексхумирали четири трупа: Емил Марек, дъщерята Ингеборг, фрау Льовенщайн и фрау Китенбергер. Установило се, че всички са отровени с талий, рядък метал, открит през 1861 г.

Тогава Петерс си спомнил, че Марта има син. Потърсил го и го открил в един виенски бедняшки квартал. Той също страдал от отравяне с талий — макар че симптомите напомняли на туберкулоза. Майка му го посещавала и му носела храна. Настанили момчето в болница и му спасили живота.

Обвинена в четири убийства, Марта Марек била обявена за виновна и осъдена на смърт. Това се случило през декември 1938 г., когато Хитлер отново бил въвел обезглавяването при екзекуции. Палачът се оказал по-опитен от Марта — изпълнил си задачата само с едно чисто замахване с брадвата.

ОСОБЕНИЙТ ХАРАКТЕР

Марта Марек несъмнено е била вменяема — изобщо не се е загатвало за обратното. И все пак какво може да се каже за жена, способна да отрови двете си деца и отровила една от жертвите си — фрау Китенбергер — само за хиляда долара? Тя очевидно е притежавала маниакален характер от извънредно особен вид. Нейната алчност и маниакална страст към парите били почти физически недъг, нещо като далтонизъм.

Архивните сведения за случая не разкриват нищо за психологическите проблеми на Марта Марек, но от историята ѝ може да се направят много заключения. Тя била подхвърлено дете, отгледано от осиновителка, която Игнац Петерс описва като „дебела и вулгарна“. По-късното ѝ развитие предполага, че в ранните си години не е получавала обич. Днес е доказан факт, че първите месеци от живота на детето са от жизненоважно значение. Новородените животни, които са лишени от родителска ласка през този период, по-късно стават *неспособни да дават обич*. Сякаш нещо в тях е умряло от глад. Същото се отнася и за хората.

Може да се заключи, че Марта Льовенщайн е била жадна за обич през този важен период. Освен това тя определено е спадала към групата „силно доминантни жени“, които, за да се задоволят сексуално, трябва да си намерят още по-доминантен от тях мъж.

Марта Льовенщайн се омъжила за човек, който несъмнено е бил едва средно доминантен. Тя го е доминирала — защото не можем да си представим силно доминантен мъж, който ще позволи на жена си да му отсече крака, само за да получи хиляда долара. Той би предложил да застраховат *нея* и да отсекаат *нейния* крак.

След петгодишното настойничество на старец, който сигурно ѝ е бил и любовник, тя се нуждаела от страстен и агресивен млад мъж. Емил Марек не успял да я задоволи, нито физически, нито психически. Затова го убила и дала отрова на двете деца от този брак.

Искушаваме се да кажем, че основният мотив за престъпленията е бил ужасът, който изпитвала от бедността — нещо, на което можем да съчувстваме. Но ако основният ѝ мотив наистина е бил такъв, тя е щяла грижливо да запази парите, оставени ѝ от Мориц Фриш — и по-късно наследството на Сузане Льовенщайн. Всъщност става ясно, че Марта е била изключително разглезена. Вместо да е признателна на Фриш, когато станал неин настойник, тя си позволявала гневни

изблици и мрачни настроения, които биха накарали някой по-нетърпелив човек да я изхвърли.

Фрау Марек е станала убийца поради необичайна комбинация от особености на характера: силна доминантност, неспособност да изпитва чувства с неизбежния егоцентризъм и чиста — или нечиста — алчност. От формална гледна точка това не е невменяемост. И все пак днес алкохолизмът се смята за заболяване, макар да е ясно, че не е невменяемост. Марта Марек е страдала от натрапчив импулс, аналогичен на алкохолизъм, ако не и по-сложен. Тази странна комбинация от импулси в различна степен се наблюдава при извършители на престъпления от алчност, били те убийци или само крадци и измамници.

Едно е ясно: извършителят на престъпление от алчност страда от силна и неутолима жажда, сходна с жаждата на алкохолика. В резултат извършителят на престъпление от алчност се отличава със странна ирационалност.

Факт е, че повечето извършители на убийства от алчност са и измамници и мошеници. Но това отново е специфично ирационален елемент. Обикновеният мошеник — като „граф“ Виктор Лустиг, човека, който през 1925 г. „продал“ Айфеловата кула — притежава дързост и чувство за хумор, а човекът с чувство за хумор обикновено е вменяем. Но извършителят на престъпление от алчност е малко параноичен, има мания за величие и лъже, за да прави впечатление на хората.

Това се отнася за най-зрелищния масов убиец в новата история, французина д-р Марсел Петио. Престъпленията от алчност, за които бил екзекутиран Петио, започнали през 1941 г. и когато през 1944 г. приключили, той бил убил най-малко шейсет и трима души. Ала Петио се подготвил за убийствата с кариерата си на дребен крадец.

Роден в Оксер през 1897 г., той крадял от съучениците си в училище и по-късно от пощенските кутии. След кратка военна служба — от която успял да се освободи като психически нестабилен — Петио завършил медицина на двайсет и четири годишна възраст. Много е възможно да е бил садист. Като малък режел опашки на котки с ножица. Пациентките, които „лекувал“ след работно време в кабинета си, били чувани да викат от болка.

През 1928 г. с упорита агитация го назначили за кмет на Вилньов. Скоро хазяйката му забременяла и после изчезнала. Две години по-късно негова пациентка била убита и ограбена. Петю бил заподозрян, но главният му обвинител, който също бил негов пациент, внезапно умрял и докторът подписал смъртния акт. Макар и кмет, той на няколко пъти загазвал за нелепи дребни престъпления — кражба на газов брояч и по-късно на книга от книжарница. Освен това търгувал с наркотици.

Войната му дала възможност да се издигне над дребните престъпления. Евреинът Йоахим Губсинов искал да избяга в Англия с жена си и децата си и Петю му предложил „път за бягство“ срещу голяма сума. Губсинов продал фирмата си за кожи за два милиона франка и заедно със семейството си отишъл в уединената къща на Петю на Рю Лесьор. Докторът им направил смъртоносни инжекции под претекст, че ги ваксинира против тиф. После отишъл в съседната стая и през таен прозорец наблюдавал смъртта им.

РАЗПАЛЕНИЯТ ОГЪН

Петю живеел със семейството си на Рю Комартен. Къщата на Рю Лесьор му служела за езекуции. Ала един ден през март 1944 г. прекалено силно разпалил огъня, с който горял телата. Къщата избухнала в пламъци и пожарникарят, който влязъл в мазето, изтичал навън с викове: „Там е пълно с трупове!“ Петю, който пристигнал навреме, за да види какво става, прошепнал на един полицаи: „Аз съм от Съпротивата. Това са трупове на предатели“. Полицията му повярвала и го оставила на мира. Докато разберат — по откритите в къщата документи, — че жертвите са главно евреи, Петю вече си бил плюл на петите.

Но суетата му го погубила. През октомври 1944 г. — след освобождението на Париж — той пратил писмо в един вестник, в което твърдял, че Гестапо е инсценирало всичко и че е участвал в Съпротивата. Сравнили почерка с тези на офицерите от Съпротивата и установили, че Петю се крие под името капитан Анри Валери, който от месец и половина бил в Свободните френски сили. На 26 май 1946 г. го гилотинирали.

Вярно е, че случаят с Петю бил усложнен от садизъм, но въпреки това е типичен пример за алчен убиец. Налице са

неспособност да поддържа смислени човешки връзки (жена му била бледо хрисимо момиче, петнайсет години по-младо от него, за което се оженил, за да сложи край на клюките за любовните си връзки и сексуалните си извращения), странна склонност към дребни престъпления, сякаш не можел да устои на възможността да открадне, и суетата, която го издигнала до кметски пост. И най-важното — решението да прибегне до убийство — а не до лекарските си способности, — за да се сдобие с богатство и почести.

ПРЕСТЪПНИЯТ ИНСТИНКТ

Един от най-странните извършители на убийство от алчност на света също е французин — младият хомосексуалист Жан Батист Тропман, който бил обладан от идеята да се сдобие с пари, без да работи за тях. За разлика от повечето убийци от алчност, той никога не бил обвиняван в обичайните дребни престъпления, но определено притежавал престъпен инстинкт. Изучавал отровите и направил отрова, която смятал за неоткриваема. През 1869 г., двайсетгодишен, Тропман се запознал с богатия провинциален бизнесмен Жан Кинк и решил, че това е неговият ключ към богатството.

Първият му опит да принуди новия си приятел да се раздели с парите си се провалил. Ала накрая Кинк се подлъгал по измислицата за залежи на благородни метали в планините по Горен Рейн, заминал заедно с Тропман и бил отровен по време на хранене — трупът му бил скрит под купчина камъни.

После Тропман убедил мадам Кинк да му прати чек за пет хиляди и петстотин франка. Началникът на местната поща в Елзас обаче отказал да го осребри и Тропман решил, че единственият начин да получи необходимите му средства, за да може да емигрира в Америка, е да убие и осемте члена на семейството на Кинк — включително най-малкото дете.

Затова си уговорил среща с мадам Кинк и всичките ѝ синове и дъщери в Париж. После ги примамил извън града, където жестоко и садистично ги убил с нож. Следващият му ход бил да избяга в Хавър, където късметът му изневерил. Един полицаи го взел за джебчия и когато се опитал да го арестува, Тропман скочил от кея в морето. В него открили документите на семейство Кинк. Той бил екзекутиран —

оказал отчаяна съпротива — през януари 1870 г. Още нямал двайсет и една година.

Що се отнася до престъпленията от алчност, свързани с убийство и изнасилване, Франция има незавидно първенство пред Великобритания, другите европейски страни и Съединените щати. Най-загадъчният френски убиец от алчност обаче е немец: Жером Вайдман. Този случай започнал през 1937 г., когато Жан Белен, полицаят, който арестувал Ландрю, Синята брада на Франция, разследвал изчезването на младата американска танцьорка Жан дьо Ковен. За последен път я видели с красив и привидно богат млад мъж, известен като „Боби“.

На 8 септември Белен научил, че автомобилният шофьор Гуфи е открит застрелян в тила на пътя за Орлеан. Той също бил возил красив млад мъж, който изглеждал богат. Малко по-късно намерили голото тяло на мъж на име Льоблон на задната седалка на автомобил в Ньоили. И той за последен път бил видян с красив младеж.

На 20 ноември 1937 г. някой си мосю Лесобър, агент на недвижими имоти, бил открит в едно мазе с куршум в тила. Секретарката му описала младежа, с когото бил излязъл от службата си — очевидно същия убиец. Явно неизвестният престъпник избирал жертвите си заради парите, които носели в себе си.

Полицията търсела убиеца, когато Белен научил за изчезването на млад мъж на име Фромер. Той бил приятел с чужденец на име Сойърбрей, който живеел в гората Сен Клод край Париж. Двама детективи се отбили при Сойърбрей, който ги поканил в къщата. Внезапно се завъртял с пистолет в ръка и открил огън. Не го бивало като стрелец. Успял само да одраска първия полицаи и вторият го повалил на земята с един чук.

Когато претърсили района, открили трупа на Жан дьо Ковен, заровен на трийсетина сантиметра дълбочина. Била убита заради пътническите ѝ чекове — нямало следи от изнасилване. После намерили тялото на Фромер в избата — той бил застрелян в тила. Сойърбрей казал, че истинското му име е Жером Вайдман, и признал, че е злополучно известният „масов убиец“. След признанието си се покаял, публично и шумно, и приел екзекуцията си, без да трепне.

ЛУДОТО БЕЗРАЗСЪДСТВО

Основният му мотив обаче си остава загадка. Защо убивал с толкова лека ръка за толкова нелепо малки суми, най-много по неколкостотин франка? Свидетелствата предполагат, че е убивал от скука, както момчетата късат крилата на мухите.

Всичко това обяснява защо извършителите на убийства от алчност и крадците изобщо са обект на неизтощим интерес от страна на криминалистите — непредвидими и изключителни като тигрите човекоядци, но много по-непонятни. Ясно е само, че всички те страдат от форма на шизофрения.

Независимо дали обектът е влак, банка или самотна и разочарована вдовица, в поведението и психиката на извършителя на престъпления от алчност се проявява един постоянен елемент. Убиецът не допуска вероятността да се провали или да го заловят. Дори само в това се крие лудост и безразсъдство — най-голямата помощ за полицията в издирването на престъпника и неговото затваряне или екзекуция.

БЛАГОРОДНИ ПРЕСТЪПНИЦИ

Въпреки че донякъде е засенчен от изопачен снобизъм, стремежът към благородство си остава една от най-силните мотивации в повечето цивилизовани общества. Преди половин век никой не го криел. Всеки, който обича песни от старите мюзикъли, знае, че в много от тях се пее за „контета“ — като Бърлингтън Бърти, който демонстрира аристократизма си, като се разхожда по Странд с ръкавици и после минава пак — този път без ръкавици.

В литературата от този период също откровено доминира чувството за класова принадлежност. Оскар Уайлд принадлежал към „висшата класа“ по право — баща му бил рицар — и все пак аристократизмът продължавал да го интригува. По друг начин същото се проявява в творбите на работническия писател Д. Х. Лорънс, който след брака си с немска аристократка винаги небрежно споменавал в писмата си, че баща ѝ бил „фон“.

МЕЧТАТА ЗА РАЯ

Лесно можем да разберем причините за този стремеж през XIX в. Всяка зима хиляди бедняци буквално умирали от студ и глад, затова мисълта за сигурността на богатството, за зимите на Ривиерата или в големи провинциални имения била като мечта за рая. В съвременното ни обезпечено общество никой не умира от глад и следователно може да се очаква, че интересът към аристократизма постепенно ще отслабва.

Действителността обаче е съвсем друга. Когато човек задоволи желанието си за дом, сексуална сигурност и семейство, следващото „равнище на потребност“ е стремежът към себеуважение и уважение от страна на обществото. Тази потребност е също толкова универсална, колкото и сексуалната. Затова всеки се възхищава — или завивжда — на хората, които са над него в „йерархията на себеуважението“ — това е също толкова фундаментално, колкото

интереса ни към Дон Жуан и Казанова или прочутите куртизанки от миналото.

Затова всъщност няма значение, че живеем в много по-благоденстващо общество, отколкото нашите велики предци. Човек продължава да мечтае да се е родил в положение, което автоматично осигурява уважение. Един от първите анимационни филми за „Блонди“ показва униформен портиер, който се обръща към Догууд със „сър“ и Догууд толкова се надува, че не може да се насити да минава през въртящата се врата. Това ни се струва смешно, но Уолтър Мити на Джеймс Търбър, който си въобразява, че е велик лекар, пилот изтребител, капитан на кораб, е универсален символ.

Това обяснява защо „благородният престъпник“ е толкова позната фигура в полицейските хроники. Не толкова защото престъпниците намират ролята на благородника за ефикасно прикритие, колкото защото стремежът да са благородници ги тласка към престъплението. Някои „благородни престъпници“ наистина постигат амбицията си и „висшето общество“ ги приема за „благородници“. Тъкмо това се случило с Казанова, който е син на беден актьор. Неговият чар, остроумие и гениално мошеничество му отворили вратите към обществото на крале и аристократи, които го приели като културен и интелигентен човек.

Същото се отнася за друг забележителен самозванец от края на XVIII в., „граф Сен Жермен“, който се представял за „мистериозен човек“. Той искал хората да вярват, че е на стотици години, и нехайно споменавал за различни исторически събития — например разпването на Христа, — сякаш е присъствал на тях. Сен Жермен също твърдял, че никога не яде, и сядал на богаташките маси само с чаша вода.

Мнозина вярвали, че притежава магьоснически способности. Той обаче не успял да заблуди всичките си съвременници и един от тях, граф Варнщет, го описва като „абсолютен глупак, шарлатан, дрънкало, празнодумец и мошеник“. Сен Жермен несъмнено се отличавал с гениална находчивост, особено в областта на тъканите, затова не можем да го прескочим като благороден престъпник. Същото се отнася за друг негов забележителен съвременник, Калиостро, основател на таен франкмасонски орден. Макар да не може да има съмнение, че и той бил празнодумец и самозванец, Калиостро наистина притежавал „окултистки“ познания и бил блестящ лекар.

Следователно тези хора по-скоро са гениални самозванци, отколкото благородни престъпници, но представляват интересни обекти за криминалиста, защото изходната им мотивация била същата. „Оригиналът“ винаги е от по-нисък порядък. Повечето „благородни престъпници“ не притежават лустрото и интелигентността на Казанова и Сен Жермен. Типичен пример е случаят с Видок и благородните престъпници, описани в мемоарите на прочутия престъпник, превърнал се в детектив.

Историята започва една нощ през 1817 г., когато месарят Фонтен излязъл от дома си в Куртий край Париж, за да купи добитък на пазара Корбей. Фонтен бил глупак, склонен към самохвалство, и подобно на много такива личности, бил много податлив на ласкателства от страна на „по-добрите“ от него. В едно бистро край Есон той се заговорил с двама добре облечени и културни пътници.

Те, изглежда, били благородници и Фонтен се опитал да им направи впечатление, като заговорил за парите, които печели от занаята си. Времето напреднало и той изведнъж усетил, че е станало привечер. Новите му познати настояли да пренощува там, ала Фонтен бил инак — искал да спи в Корбей, за да стане рано за пазара. Единият „благородник“ предложил на другия да тръгнат с него, тъй като били в същата посока, пък и освен това тримата щели да се пазят от разбойници.

СИЛНИЯТ УДАР

Те изглеждали толкова любезни и възпитани, че Фонтен не заподозрял нищо. Тръгнали, спрели за по още една чаша вино след няколко километра, после продължили след залез-слънце. Единият мъж куцал. Когато стигнали до един тесен път, куцият казал, че той води направо до Корбей. Фонтен отново не се усъмнил и го последвал. Изведнъж усетил силен удар по тила и се свлякъл на колене. Другият „благородник“ извадил нож и започнал да го мушка. Месарят се отбранявал с бастуна си, но след като получил двайсет и осем прободни рани, припаднал от загуба на кръв.

Когато се свестил, парите му ги нямало. Стоновете му привлекли един минувач, който го завел в болница. Оздравяването било бавно, ала Фонтен бил жилав, пък и бил решил да си отмъсти на подлите „благородници“. Детективът Видок разговарял с него в болницата и

веднага отишъл на местопрестъплението. В калта имало стъпки и Видок поръчал да му направят отливки. Освен това намерил две копчета — и няколко парчета от скъсано писмо. Фонтен бил разпрал джоба на единия нападател и парчетата хартия сигурно били изпаднали от там.

На тях се четяло: „Мосю Рау... търговец на вино, бар... Рош... Кли...“ Хартията била подобна на тази, която се използвала за съдебни призовки. Видок решил, че адресът е „мосю Раул, бариер Рошешуа, Клинанкур“ — предградие на Париж. Раул бил известен контрабандист, имал долнопробен бар и в сравнение с повечето престъпници бил нещо като „благородник“.

Видок поставил наблюдение на бара. Неговият агент накрая видял сравнително добре облечен мъж, който куцал, и го проследил до дома му. Видок поставил и неговата къща под наблюдение. Когато куцията излязъл, детективът познал в него престъпника Корт — бил го арестувал преди години за грабеж с прилагане на насилие. Видок бил сигурен, че е на вярна следа. Той издействал съдебна заповед, влязъл в стаята на Корт, като се представил за Раул, и го арестувал. Но в стаята нямало улики, които да свържат случая с нападението срещу Фонтен.

Видок прекарал следващия ден в бара на Раул. Раул го нямало и мъжът на бара му казал само, че собственикът е в стаята си в Монмартър. След няколко часа Раул се появил. Видок се опитал да блъфира. Представил се и заявил на Раул, че го подозира в организиране на революционни срещи в заведението и притежаване на бунтарска литература. Раул възмутено отрекъл, че изповядва демократични убеждения, и отговорил на детектива, че може да претърси къщата. Хората на Видок само това и чакали, ала не намерили нищо. „Ами домът ти в Монмартър?“ — попитал Видок. „Можете да претърсите и него“ — троснал се Раул.

Видок повикал две коли и отишъл с хората си в Монмартър, където Раул ги завел в една къща. Видок бил почти сигурен, че няма да открият никакви очевидни улики — Раул изглеждал прекалено невъзмутим. Ала все пак намерил каквото търсил — съдебна призовка с липсващ ъгъл — ъгъла с името и адреса на Раул, който бил на местопрестъплението.

Раул не издържал и се опитал да извади пистолет. Хората на Видок го сграбчили и го отвели в затвора. Там Видок направил очна

ставка между Корт и Раул и ги използвал един срещу друг. Когато видял, че Корт е потресен, той изиграл главния си коз — факта, че месарят Фонтен още е жив, въпреки двайсет и осемте прободни рани и счупения череп. Корт бил отведен в самостоятелна килия и накрая подписал признание. После Видок отишъл при Раул, ала той бил много по-корав и отрекъл всичко.

Имал си почтен бизнес в Клинанкур, рекъл Раул, защо му било да се прави на благороден престъпник и да устройва засади на пътници? Видок се върнал при Корт и казал: „Добре, той си призна. Искаш ли да разговаряш с него?“ Корт кимнал и Видок пак ги събрал. Корт започнал: „Добре, радвам се, че и ти си призна. Да приключваме с това.“ Раул изругал — но подписал показанията.

Това обаче не било краят. Хитрият Видок се престорил, че след като следствието е свършило, няма лоши чувства, и нагостил двамата с богата вечеря и няколко бутилки вино. В резултат те издали свой редовен съучастник и на другия ден Видок го арестувал.

ГРУБАТА НОТКА

Раул и Корт могат да се смятат за типични представители на категорията „благородни престъпници“. Повечето са много чувствителни към това, че *не* са благородници — грубите нотки веднага ги издават пред истинския аристократ.

Естествено има изключения: например „граф“ Виктор Лустиг, мошеникът, който откраднал Айфеловата кула и чиито безупречни маниери напомняли на много негови жертви кинозвездата Адолф Менжу. Джералд Чапман, „графът от Грамърси Парк“, човекът, който се престорил на английски аристократ на почивка в Ню Йорк, заблудил голяма част от нюйоркското общество и успял да обере банка. Такива хора обаче са изключения. Правилото са престъпници като Раул и Корт.

През 1899 г. журналистът Едуард Уилям Хорнън публикувал „Касоразбивачът любител“, чийто герой е джентълменът крадец Рафълс. Книгата постигнала незабавен огромен успех и била последвана от още четири тома за Рафълс. По ирония на съдбата Хорнън бил зет на Конан Дойл, създателя на Шерлок Холмс, и популярността на Рафълс дълги години можела да се мери със славата

на великия детектив. Интересно е да помислим защо Рафълс толкова се е харесал на почтена Англия от епохата на Едуард VII.

Той е завършил гимназия и университет и играе крикет, но за нещастие няма пари, за да води живот в обществото, с което е свикнал. Старият му приятел от училище Бъни е в същото положение. Затова двамата си изкарват прехраната, като извършват кражби. Естествено повечето им жертви са хора, които не пораждат особено съчувствие или съжаление у средния човек — бижутери, богати банкери и прочее.

Хорнън намеква, че Рафълс просто е смел и сърцат мъж, избрал да води авантюристичен живот в периферията на обществото. Освен това накрая той изкупва престъпния си живот, като умира храбро за родината си... Това е интересно противоречие, което демонстрира странната незрялост на средния англичанин от горната класа на прехода между XIX и XX в. Престъпният живот на Рафълс е просто продължение на ученически лудории — или поне така би трябвало да го схващаме.

Но всъщност Рафълс не прилича на никой реално съществувал благороден престъпник. Защото Хорнън, който не познавал достатъчно психологията на престъпника, е пропуснал един същностен елемент: мечтите ала Уолтър Мити, склонността към фантазиране и способността за самозаблуда. Благородният престъпник обикновено мами както другите, така и себе си.

ИСКРЯЩИТЕ ОЧИ

Да вземем например удивителния живот на родения в Италия Карло Понци, един от най-великите финансови измамници на XX в. Понци емигрирал в Америка като момче, убеден, че ще спечели богатство в страната на неограничените възможности. Всъщност единствените му качества били жизнерадостната му находчивост и абсурдният му оптимизъм. Започнал кариерата си като келнер — дребосък с искрящи очи, — но бил толкова склонен да бърбри с клиентите си, че скоро си изгубил работата. Отишъл в Монреал, където работил като прислужник и спечелил достатъчно пари, за да си купи елегантни дрехи и палмово бастунче — което му станало своеобразна запазна марка. Копнеел да го взимат за джентълмен. Престъпният му живот започнал с измама — взел пари от италиански

емигранти с обещанието да ги прати на роднините им в Италия и скоро се озовал в затвора.

Точно след Първата световна война отишъл в Бостън, оженил се за красавицата Роуз и станал управител на бащиния ѝ склад за бакалски стоки на едро. Деловата му далновидност не можела да се мери с оптимизма му и тъст му скоро фалирал. Понци станал чиновник със заплата шестнайсет долара седмично. Един ден видял фиш за пощенски отговор в служебно писмо и с удивление установил, че този фиш може да се купи за един цент в чужбина и да се размени в Америка за марки на стойност пет цента. Така пощата насърчавала бизнеса.

Понци моментално видял чудни възможности: взимаш пет хиляди долара заем, купуваш фишове, разменяш ги за марки на стойност двацет и пет хиляди долара и ги продаваш с отстъпка. Той купил фишове за няколко долара и се опитал да ги размени, но в пощенската служба му отговорили, че размяната в такива размери не е законна.

Понци обаче смятал, че богатството му е в кърпа вързано. Обиколил неколцина свои приятели и ги убедил да инвестират в начинанието му. Знаел как да заобиколи правилника на пощите. И намекнал, че Рокфелер е започнал да трупа богатството си със същия номер. Те му дали пари назаем. Три месеца по-късно Понци им дал по петдесет цента, които обявил за дивиденди. „Реинвестирайте ги — казал той. — Не можете да изгубите“. Те го послушали, както и други техни приятели. Скоро Понци имал достатъчно пари да открие Финансовата валутна компания и взимал по три хиляди долара дневно. Един въодушевен негов почитател извикал: „Вие сте най-великият италианец в историята“. Понци скромно отвърнал: „Не, не — Колумб е по-велик“.

В лудостта му наистина имало метод. Естествено той изплащал „дивидентите“ от парите, които получавал, но се успокоявал, че ако събере достатъчно пари, ще може да инвестира в законен бизнес, да прояви деловия си гений — в който нито той, нито който и да било друг се съмнявал, — и скоро да стане милионер. И наистина се сдобил с акции на Хановер Тръст Къмпани и купил Дж. П. Пуул Къмпани. Купил и огромно имение на жена си Роуз.

И може би щял да успее, ако не допуснал една грешка. Наел истински финансист да ръководи връзките с обществеността. Когато разбрал, че тази финансова империя е изградена върху пясък и че „геният“ на Понци се изразява в оптимизъм и чисто невежество, Уилям Макмастърс прошепнал няколко думички в ухото на щатските власти. Балонът се пукнал. Понци бил взел два̀сет милиона долара, бил изплатил три четвърти от тази сума и бил похарчил другите пет милиона: осъдили го на десет години затвор за измама и присвояване в особено големи размери.

В ПЪЛНА БЕДНОСТ

Когато излязъл, той решил да се върне в Италия и да предложи гения си на Мусолини, който му се струвал човек по негов вкус. Мусолини отначало бил на същото мнение, докато не го осенило, че главните „достоинства“ на Понци са великанското му самолюбие и безграничният му — и безпочвен — оптимизъм. Понци бил отпратен и умрял — в пълна бедност — в Рио де Жанейро през 1949 г.

Карло Понци е итало-американската версия на благородния престъпник. Английската версия обикновено носи униформени вратовръзки на елитно училище, говори с провлачен акцент и нарича хората „старче“ — типичен пример е сексубиецът Невил Хийт. Както и престъпникът, известен като Антъни Сейнт Джордж, който през 1924 г. се появил в крайречното село Сенд близо до Уокинг. Живееел в огромна плоскодънна лодка, бил висок, атлетичен и красив и като че ли имал много пари. Скоро станал изключително популярен в селската странноприемница, тъй като явно бил „независим“ човек. Говорело се, че е син на лорд. Ядял и пиел като цар и нямал проблем да се сдобие с пет-шест любовници.

Полицията се разтревожила от поредица зрелищни обири в района, в който навремето — както и днес — се заселвали множество пенсионирани бизнесмени. Един ден преди изгрев слънце полицай Елкинс бил повикан от някой си Лукас, който бил станал жертва на кражба. Престъпникът успял да вземе само чифт обувки. Имало една улика — парче жълта хартия, сякаш откъснато от книжен кибрит. Елкинс го прибрал в джоба си. На връщане срещнал Антъни Сейнт Джордж на велосипед и го попитал къде е бил. Сейнт Джордж

отговорил, че прекарал нощта с местно момиче, но отказал да разкрие името му.

ИМАТЕ ЛИ КИБРИТ?

Елкинс не му повярвал и по-късно отишъл на лодката. Докато разговарял със Сейнт Джордж, извадил цигара и небрежно попитал: „Имате ли кибрит?“ Сейнт Джордж му подал жълт книжен кибрит. От него липсвало едно парченце. Полицаят извадил късчето от джоба си и проверил дали пасва. „Това не е много честно“ — жалостиво казал Сейнт Джордж, но без съпротива тръгнал с него.

В мемоарите си бившият старши полицай Фред Черил определя Сейнт Джордж като престъпник с аристократична фиксидея. Истинското му име е Артър Хейзъл и бил роден в Ливърпул през 1894 г. Никога не бил ходил в гимназия и университет. До 1914 г. излежал няколко присъди за дребни кражби. После постъпил в гвардията, станал старши сержант и го обзела фиксидеята, че е благородник. Смятал, че е *трябвало* да го направят офицер — и тъкмо такава самоличност възприел.

До 1940 г. Сейнт Джордж продължил да излежава различни присъди за обири — винаги на големи имения и титуловани семейства, като че ли така се „отъждествявал“ с тях — кражбата на златни копчета за ръкавели и бижута му доставяла същото удоволствие, каквото някои сексманиаци изпитват при кражбата на женско бельо. И все пак винаги допускал една и съща абсурдна грешка: никога не носел ръкавици и пръстовите му отпечатащи многократно го пращали в затвора. Възможно ли е да е искал да остави „подписа“ си в домовете на аристократите? Можем да си представим демократично общество без благородни престъпници, но навярно трябва да признаем, че в много отношения това общество ще е по-сочно.

ВАЖНИ УЛИКИ

В романа на Едгар Уолас „Уликата на изкривената свещ“ находчивият убиец успява да заключи стая, като вклинява свещ под тежкото резе на вратата. Свещта постепенно се огъва от топлината на стаята и недостъпното отвън резе се затваря. Уолас пише в ранните дни на криминалистиката, но въпреки това неговата хитрост не би затруднила полицията. На първо място, по долната страна на резето неизбежно щеше да остане част от мекия восък на свещта и най-глупавият детектив за минути щеше да открие истината.

Повечето „важни улики“ в реалния живот съвсем не са толкова очевидни. През двете столетия на своето развитие научната криминалистика е достигнала високо равнище на ефективност. Въпреки това блестящата дедукция, упражнявана от Шерлок Холмс, не играе сериозна роля в разкриването на съвременните престъпления. То е комбинация от усърдна работа, търпение и късмет.

Тези три елемента присъстват в класическия случай с демобилизационния костюм, описан от главен инспектор Боб Фабиан от Скотланд Ярд. През лятото на 1946 г. полицай Артър Колинс се опитал да задържи петима мъже, които се мъчели да проникнат в сграда в Уоруик. Той бил толкова жестоко пребит с удари и ритници, че за известно време се опасявали от смъртен изход. Петимата избягали и единствената улика била парче плат, което притеклата се на помощ на мъжа си съпруга на полицая откъснала от дрехата на един от тях. Уоруикската полиция решила да поиска помощ от Скотланд Ярд и случаят бил възложен на Фабиан.

Платът бил фотографиран и снимките били разпратени на шивачи из цяла Англия. После залепили парчето на прозореца на местния вестник. Един бивш офицер казал на Фабиан, че платът несъмнено е от демобилизационен костюм. Фабиан отишъл в най-близкия военен склад в Бирмингам и там научил, че платът е произведен от фирма в Уелингтън, графство Съмърсет.

Полицаяте пътували цяла нощ — само за да установят във фабриката, че от този плат е произведено количество за поне пет хиляди костюма. Нещо повече, войниците често ги продавали на спекулантите, които чакали пред портала на казармата. Там обаче дали на Фабиан адреса на две фабрики в Бирмингам и една в Глазгоу, които били купили плата. Фабиан се върнал в Бирмингам. Нито една от двете фабрики не била започнала да реализира плата.

Той отишъл в Глазгоу. Там един надзирател погледнал откъснатото парче и по шева познал кой шивач го е ушил. „Шевът е също толкова специфичен, колкото почеркът“ — заявил той. Накрая усилията им били възнаградени. Работникът погледнал плата и си спомнил, че костюмът бил ушит за изключително висок и широкоплещест мъж — поръчката била специална, затова си я спомнял.

ПРОТИВНАТА КЛАДЕНЧОВА ВОДА

В артилерийския склад в Бранстън край Бъртън от Трент дали на Фабиан името на бившия войник, за чиято демобилизация били поръчали костюма, и полицията го открила на бирмингамския адрес, на който бил пратен. Когато съпругата на ранения полицай го разпознала като нападателя на мъжа си, едрият ирландец (висок метър и деветдесет) не издържал и признал участието си в обира. Осъдили го на четири години каторжен труд.

Същото това невероятно търпение се наблюдава в случай, който определено се нарежда сред класиките на детективската работа. Той се разиграл през 1869 г. През януари собственикът на ресторант на Рю Принсес в Париж забелязал, че водата от кладенеца има противен вкус. Проучил въпроса и видял, че във водата плава вързоп. Когато го развил, намерил долна половина от човешки крак. Ужасеният човек повикал полиция. Случаят бил възложен на младия детектив Гюстав Маса. Той погледнал в кладенеца и намерил втори вързоп. В него имало друг крак, обут в чорап.

Лекарите казали на Маса, че краката почти със сигурност са женски. Като изхождал от това предположение, той изискал документите на сто двама и две изчезнали жени и започнал да ги проверява. Това му отнело месеци и накрая останали само три. Скоро Маса успял да открие и тях и лекарите признали, че е възможно да

грешат. Краката приличали на женски, но можели да принадлежат на мъж. Маса въздъхнал и започнал отначало.

Имал две улики. На 22 декември предишната година един полицаи срещнал на Рю дьо Сен мъж с тежък вързоп. Поради късния час той попитал мъжа какво има вътре. Човекът отговорил, че току-що пристигнал в Париж с влак и тъй като не успял да намери файтон, бил принуден да мъкне тежкия вързоп със селскостопанска продукция.

Изглеждал толкова честен, че полицаият го пуснал да си върви, но описанието му — нисък, кръглолик, с черни мустаци — навело Маса на подозрението, че това е същият мъж, който няколко дни по-рано бил видян да хвърля късове месо в Сена. Някой го попитал какво прави и той отвърнал, че захранва, защото на другия ден възнамерявал да лови риба. Впоследствие на повърхността изплували големи парчета месо, прекалено големи, за да бъдат изядени от рибите.

Шевовете на плата, в който бил защит първият крак, изглеждали професионално направени. Нещо повече, защо убиецът избрал ресторанта, за да изхвърли крака? Естествено той можел да е недоволен клиент, който искал да прогони клиентелата. Или наемател, който по някое време бил живял на етаж над ресторанта. Маса попитал портиера дали в къщата живее шивач. Не. А някога живял ли е? Не. Но имало шивачка. Звучало невероятно, но полицаият нямал други улики. Той разпитал момичето, което му казало, че често изпълнявало поръчки на други шивачи. Дали някой от тях я е посещавал в къщата? Мнозина, отвърнала тя: особено един от тях, мосю Воарбо, бил извънредно любезен и услужлив. Той често й носел вода от кладенеца.

СТРАННИТЕ НАВИЦИ

Маса попитал момичето дали Воарбо е имал някакви особени приятели. Имало един старец, отговорила шивачката, някой си мосю Бодас. Не знаела къде живее, но леля му живеела на Рю дьо Несле. Детективът не разполагал с точния адрес на лелята, но в сравнение с издирването на стотината изчезнали жени било детска игра да я намери и мадам Бодас му съобщила, че племенникът ѝ живее на Рю Дофен. Бил пенсиониран производител на гоблени. Колкото и да е странно, от няколко седмици не го била виждала, ала това не се случвало за пръв път. Мосю Бодас имал странни навици.

Портиерката в къщата на стария Бодас сепнала Масе, като му казала, че господинът си е вкъщи. Предишната вечер била видяла прозореца му да свети. Но не отварял вратата — бил изключително ексцентричен. Масе решил, че е открил самоличността на жертвата. Предположението му се потвърдило, когато мадам Бодас разпознала чорапа — изработен от бял памук, със защита отдолу мъжка стелка. Тя смятала, че и краката са на племенника ѝ.

Що се отнася до загадъчния Пиер Воарбо, той бил полицейски шпионин, човек, който се преструвал на бесен анархист и присъствал на левичарски срещи — само за да докладва на полицията. Масе влязъл в апартамента му. Всичко изглеждало наред, часовникът още тиктакал. Детективът решил да постави къщата под наблюдение и поискал двама агенти от тайната полиция. Това се оказало грешка — те познавали Воарбо като колега и когато го видели да влиза в сградата, го попитали защо им е възложено да го наблюдават.

Но Масе вече имал достатъчно ценни улики. Сейфът на Бодас бил празен. Но в задния капак на часовника полицаят открил лист хартия с номерата на различни ценни книжа. Той проучил миналото на Воарбо и установил, че допреди няколко месеца е живял в сравнително евтина квартира и изглеждал беден. После се оженил и се преместил, като платил наема си с петстотинфранков бон, който можел да се осребри навсякъде.

Масе побързал да иде при сарафа. Той пазел квитанцията — номерът отговарял на един от номерата в часовника. Детективът решил, че е време да разпита Воарбо. Започнала игра на котка и мишка. Воарбо бил пълен жизнерадостен трийсетгодишен мъж и изглеждал находчив и волеви. Съвсем приятелски, тъй като и двамата работели в полицията, той казал на Масе, че се безпокои за изчезването на Бодас.

Подозирал, че може да са го убили — в такъв случай убиецът бил касапинът алкохолик Рифе, дребен престъпник, който почти със сигурност имал трима съучастници. Воарбо услужливо посочил имената им. Когато проверил, Масе установил, че двама от тримата имат идеално алиби: през целия декември били в затвора. А касапинът алкохолик скоро получил пристъп на делириум тременс и бил затворен в лудница.

Масе решил, че трябва да арестува Воарбо. Това се оказало разумно, тъй като в портфейла му открили билет за Хавър и всичко показвало, че възнамерява да емигрира в Америка. Воарбо изглеждал изненадан и оскърбен. Какво бил направил, че Масе да го заподозре? И двамата знаели, че няма доказателства.

ПРАЗНИЯТ СЕЙФ

Това несъмнено било вярно. Масе отишъл да поговори с жената на Воарбо, кротко момиче, което явно не познавало характера на съпруга си. От нея научил, че е донесла на мъжа си петнайсет хиляди франка зестра — около шестстотин лири. Воарбо си осигурил съгласието на родителите ѝ, като им казал, че притежава десет хиляди франка в ценни книжа, и преди сватбата дори ги показал, но къде били сега те? Сейфът бил празен. Масе обискирал къщата. Накрая в избата намерил ценните книжа на Бодас, запоеани в калаена кутия, спуснатата в бъчва вино.

Дори това не доказвало, че Воарбо е убиец. Масе се върнал в предишния му апартамент. В него се било нанесло младо семейство, но съпрузите му показали точно къде се е намирала масата при пристигането им. Детективът бил убеден, че Бодас е убит там — чистачката му съобщила, че Воарбо бил ужасно разхвърлян, ала в утрото на 17 декември, деня, след като за последен път видели Бодас жив, стаята му светела от чистота. Ако Бодас бил убит на масата, навярно трябвало и да е разчленен там и кръвта му да се е стичала по пода. Подът бил идеално чист, но имал слаб наклон към леглото.

Масе организирал последната сцена с целия усет за драматизъм на литературен детектив. Завели Воарбо в някогашната му стая на Рю Мазарен. Той бил спокоен и безразличен. Масе взел кана вода, поставил я на мястото, където преди се намирала масата, и я излял. Водата бавно потекла по пода и образувала локва под леглото. Арестантът изведнъж станал нервен. Масе пратил да повикат работник и му наредил да вдигне плочите на пода под леглото. Установило се, че тъмната им долна страна е покрита със засъхнала кръв. Нервите на Воарбо не издържали и той направил признание.

ВЛЮБЕНИЯТ МОШЕНИК

Омръзнало му било да е мошеник, дребен престъпник, заявил Воарбо, и решил да се задоми. Бил влюбен в нежната мадмоазел Ремонде, ала трябвало да направи впечатление на родителите ѝ. Помолил своя приятел Бодас да му даде пари назаем. Бодас отказал и Воарбо се приготвил да го убие.

Поканил го в стаята си на чай един ден, след като били обядвали заедно. Воарбо нехайно минал зад него, взел желязна тръба и ударил Бодас по главата. После разчленил тялото и хвърлил парчетата из Париж, главно в реката. След като срещнал полицаия, който поискал да надникне във вързопа му — пълен с кости и месо, — той решил да се избави от краката, като ги хвърли в един кладенец.

Воарбо бил гилотиниран за убийството на Дезире Бодас. Ала ако не била една дребна грешка — зашиването на крака в парче плат, — изобщо нямало да го заподозрат. Нещо повече, ако бил запазил самообладание, можел да се измъкне дори когато установили наличието на кръв по долната страна на плочите. Само трябвало да отрече, че знае откъде е дошла, или да заяви, че кръвта е от животно. През 1869 г. все още не било възможно да се определи дали кръвта е човешка, или животинска.

Усъвършенстването на кръвния анализ е един от великите епоси в научната криминалистика. Учени като Пастър и Кох установили, че ако в човешка кръв се инжектират *мъртви* бацили, кръвта ще развие съпротивителна способност към живите форми на същите бацили. Така била открита имунизацията. Двайсет години по-късно, през 90-те години на XIX в., немецът фон Беринг открил, че ако на кон се инжектират мъртви бацили на дифтерит, кръвният му серум — бистрата течност, която се отделя от кръвта — лекува децата, болни от дифтерит: серумът получава „съпротивителни“ свойства.

В самото начало на XX в. химикът Паул Уленхут открил, че същият този серум има още по-забележителни свойства. Ако на заек се инжектира човешка кръв, кръвният му серум развива *съпротивителна способност* към човешка кръв. И ако серумът се постави в епруветка и в него се капне съвсем малка капчица човешка кръв, той помътнява. Серумът изобщо не реагира на животинска кръв.

През 1901 г., скоро след като Уленхут направил това откритие, пътуващият дърводелец Лудвиг Теснов бил арестуван на балтийския остров Рюген по подозрение в особено жестоко убийство. Две

момченца били намерени в гората насечени на парчета, пръснати на голяма площ. Три години преди това Теснов бил арестуван по подозрение в убийството на две ученички край село Лехтинген близо до Оснабрук.

Тотева той възразил, че петната по дрехите му са от смола, а не от кръв, и полицията била принудена да го освободи поради липса на доказателства. Сега го разпитали за наскоро изпращения му костюм, по който се забелязвали бледи петна от кръв. Теснов отговорил, че някои петна били от животинска кръв, а други — от смола. Когато получил сведенията от Оснабрук, следователят разбрал, че си има работа с човек, обладан от безумно желание да пребива живи същества и да ги разкъсва на парчета. Месец преди убийството на двете момчета някой бил нападнал седем овце на полето, насякъл ги и пръснал вътрешностите им наоколо. Овчарят видял мъжа да бяга и сега разпознал Теснов. Но дърводелецът отричал всичко.

ПЕТНАТА ОТ ЧОВЕШКА КРЪВ

За щастие прокурорът следял новите проучвания в съдебната медицина и знаел за откритието на Уленхут. Той пратил на учения окървавените дрехи и камъка, използван за убийството на децата. Уленхут разтворил десетки петънца в солена вода и ги изследвал. Открил двацет и две петна от човешка и шест от овча кръв. Неговите доказателства довели до осъждането на Теснов, който получил смъртна присъда.

Серумът не само различава човешката от животинската кръв. Той различава и *типозите* човешка кръв: групите А, В, 0 и АВ. Това откритие би трябвало да е достатъчно доказателство за обесването на един заподозрян в германския град Гладбах през 1928 г., ала съдебните заседатели били скептични бюргери и отказали да го осъдят въз основа само на научни улики. Обвиняемият бил двацетгодишният Карл Хусман, доминантен и агресивен студент.

В ранните часове на 23 март 1928 г. младият Хелмут Даубе бил намерен умиращ на улицата. Гърлото му било прерязано, гениталиите му били отсечени. Скоро полицията научила, че най-добрият приятел на Даубе бил неговият състудент Хусман. Когато отишли в дома на Хусман, установили, че обувките му са току-що измити. По тях обаче все още имало следи от кръв. Дрехите му също били окървавени.

Хусман напълно доминирал над Даубе и двамата били любовници, но неотдавна Даубе разбрал, че предпочита момичета, и се опитал да се освободи.

Отначало Хусман твърдял, че кръвта е от котката, която бил убил, но тестът на Уленхут показал, че е човешка. Тогава Хусман променил показанията си и казал, че му потекла кръв от носа. Лабораторията по криминалистика в Бон доказала, че и това не е възможно, тъй като кръвта по обувките била група А, групата на Даубе, докато Хусман бил от група 0.

Макар че не били убедени в невинността на Хусман, съдебните заседатели не искали да го осъдят въз основа на — според тях — чисто косвени доказателства, затова го оправдали. Случаят обаче привлякъл широко внимание към приложението на кръвните групи в криминалистиката. Оттогава много престъпници са обесени заради петна от засъхнала кръв по дъсчен под.

От човешка гледна точка, съдебните заседатели навярно са били прави да не зачетат косвените доказателства, тъй като имало опасност да обесят невинен човек. Случаят с Бъртън Абът навежда на размисъл втази насока. Съседите на Абът в Аламида, щата Калифорния, го познавали като кротък, интелигентен човек. Не било известно да е агресивен и нямал полицейско досие.

На 15 юли 1955 г. жената на Абът подреждала старите дрехи в мазето и намерила портфейл. В него имало лична карта на четиринайсетгодишната Стефани Брайън, няколко снимки и недовършено писмо с дата 28 април 1955 г. Това бил денят, в който Стефани изчезнала след училище в Бъркли. Оттогава никой не я бил виждал.

Джорджия Абът отишла при съпруга си и го попитала как се озовал в дома им тези портфейл. Той изглеждал също толкова озадачен, колкото нея, и двамата се обадили в полицията. На другия ден полицията обискирала мазето и открила учебниците и сутиена на Стефани. Абът отбелязал, че гаражът му наскоро бил използван за гласуване и в него били влизали десетки хора. Един журналист Обаче отишъл при лятната хижа на Абът в планината Тринити. Двете му кучета го завели при плитък гроб. В него намерили тялото на Стефани Брайън, която била удушена със собствените си гащички. Всички улики предполагали сексуално нападение.

Абът бил арестуван и съден. Твърдял, че не знае нищо нито за Стефани, нито за дрехите ѝ — и наистина нямало категорични доказателства, които да го свързват с изчезването ѝ. Но съдебните заседатели го обявили за виновен. Екзекуцията била отложена на няколко пъти. Заповедта за последното отлагане се получила малко след 11:15 на 14 март 1947 г., ала закъсняла с няколко минути — топчетата, образуващи цианиден газ, били пуснати под стола на осъдения точно в 11:15. Абът докрая упорито отричал вината си, макар да се твърди, че казал на един лекар: „Не мога да го призная. Помислете как ще подейства това на майка ми“.

Всички улики предполагат, че Абът е убиецът на Стефани Брайън. И все пак има елемент на съмнение: например възможно е да е бил инкриминиран от истинския убиец. Триумфите на научната криминалистика никога не бива да ни затварят очите за факта, че думата „улика“ означава „указание“ и че от гледна точка на криминалистите, има огромна разлика между улика и категорично доказателство.

ВОЕННИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Темата за войната и военните престъпления ни отвежда право в сърцето на загадката, която озадачава всеки криминалист: защо единствено човекът от всички живи същества систематично избива представителите на собствения си вид? В продължение на близо две хилядолетия западнякът приема отговора на християнската църква: човекът е грешно същество и един резултат от грехопадението е убийството на Авел от брат му Каин.

Ала през последните години зоолозите и специалистите по поведение на животните предлагат много по-революционна теория: човекът е достигнал съвременното си положение на най-доминантен вид в света, *защото е потомък на маймуна убиец*. Според тази теория убиването до такава степен е част от човешката самоличност, че човекът никога няма да може да се избави от този навик. Изглежда, мрачното заключение е, че цивилизацията никога няма да „опитоми“ човека. Всъщност колкото повече еволюира той, толкова повече ще се стреми да изригне неговата изконна агресивност.

От гледна точка на увеличения брой престъпления, това предположение изглежда ужасяващо правдоподобно. Само допреди век Америка все още била огромна пустош, ала въпреки че имало много случайно насилие — престрелки и намушквания по време на скарване, — предумишлените убийства били съвсем редки. Това е причината предумишленото убийство да предизвиква толкова силен интерес и ужас — случаи като убийството на професор Уебстър, извършено от д-р Паркман, или прочутото убийство в Червения плевник.

СКРИТОТО ЧУДОВИЩЕ

Понякога ни се струва, че убийците са си устроили своеобразно състезание, чиято цел е да покажат кой ще извърши най-отвратителното и садистично престъпление. През 50-те години на ХХ в. Хийт, Хейг и Кристи изглеждаха достатъчно шокиращи. Спек,

Мансън и Иън Брейди ужасявали въображението през 60-те. Но през 70-те, 80-те и 90-те върволицата от садистични масови убийства — Дийн Корл, семейство Макрари, Хърб Мълин, Джерард Шефър, Едмънд Кемпър, Фред и Розмари Уест — заплашва да притъпи реакциите ни до състояние на безчувственост.

Като че ли човекът протестира срещу цивилизацията, която се опитва да го принуди да забрави животинското си минало. Всеки път щом излиза от скривалището си, чудовището изглежда по-кръвожадно отвсякога.

Но преди да приемем това потискащо заключение, нека разгледаме логиката, която води до него. Едва допреди двеста години основен постулат на християнската вяра било твърдението, че Бог сътворил човека „по Свой образ“, с други думи, човекът изглеждал точно, както и днес. После геолозите започнали да изравят древни кости и вкаменелости, които хвърлили съмнение върху тази теория, тъй като някои от тези примитивни кости и черепи очевидно били останки от някакъв вид човешко същество.

Учените намерили лесен начин да заобиколят проблема. Те се съгласили, че тези същества наистина са човешки форми, но че *не* са прародители на съвременния човек. Светът бил преживял поредица катастрофи като потопа, които унищожили всичко живо, и впоследствие природата създала живота наново. Затова съвременният човек в крайна сметка наистина бил сътворен от Бог. През 1859 г. целият свят бил разтърсен от публикуването на книгата „Произходът на видовете“ от Чарлз Дарвин, която *доказвала*, че съвременният човек е еволюирал от тези примитивни маймуноподобни същества.

МАСОВИЯТ КАНИБАЛИЗЪМ

Църквата надала гневен рев и обявила за богохулство да се твърди, че човек произлиза от „маймуна“. Доскоро в далечния американски Юг все още имаше училища, в които беше незаконно да се преподава теорията за еволюцията. Но най-лошото все още предстояло. Според теориите, възприети през първата половина на ХХ в., *homo sapiens* е еволюирал заради разума си. Отначало бил кротко тревопасно същество като своите братя маймуните, постепенно усвоил умения като лова и земеделието и така създал цивилизацията.

В края на 20-те години обаче учените открили в Китай още по-примитивна форма на човек. И имало типични признаци за масов канибализъм. В една пещера намерили купища черепи на Пекински човек (или синантроп) и всички били пробити, за да бъде изваден мозъкът.

Били налице категорични доказателства, че Пекинският човек е пекъл и ял собствения си род. Започнало да изглежда, че ранният човек — а синантропът бил на близо четиристотин хиляди години — не бил точно онзи невинен светец, за който го смятали всички. Още преди откритията в Китай била известна по-примитивна форма на маймуночовек — при взривяване на скали край Таунгс в Южна Африка бил намерен череп на бебе. Това същество било по-близо до човекоподобната маймуна от всяко друго, открито по-рано, и очевидно датирало отпреди около осемстотин хиляди години — два пъти по-древно от Пекинския човек.

Но в края на 40-те години зоологът Реймънд Дарт се натъкнал на най-поразителната находка, свързана с този южноафрикански маймуночовек. Откритите близо до мястото павиански черепи имали странни вдлъбнатини. Те били убити с оръжие — хумерус (раменна кост) на антилопа. Южният маймуночовек, известен като австралопитек, бил убиец. Той се намирал по-близо до човекоподобната маймуна от всяка друга форма на примитивен човек — своеобразно липсващо звено между човекоподобната маймуна и човека. *И използвал оръжия.*

Дарт изложил своята смайваща и смущаваща теория: ранният човек не само бил убиец, но и мозъкът му се развил в резултат на необходимостта от употреба на оръжия. Ако искате да ударите някого по носа, можете инстинктивно да замахнете и да се доверите на мускулите си. Но ако искате да убиете животно, като го ударите по главата с тояга, трябва внимателно да измерите разстоянието между края на тоягата и главата на животното. Това изисква хладна съсредоточеност. Тъкмо тази съсредоточеност, пише в една своя прочута статия от 1949 г. Дарт, пратила австралопитека по дългия път на еволюцията към съвременния човек.

И според Дарт това обяснява много за еволюцията на човешкия вид. Ранните хора се обединявали в племена или общности и живеели от лов. После някой открил, че семената могат да се сеят и култивират

— човекът станал земеделец. Между 3000 и 4000 г. пр.Хр. той се научил да сее и жъне пшеница и да впряга животни в примитивното сирало. Но още щом се появили уседналите земеделци, възникнали и номадите.

Древният ловен инстинкт на човека се обърнал срещу неговите събратя. Към 2000 г. пр.Хр. било открито едно от най-революционните бойни оръжия: конят. Някои племена в Централна Азия започнали да отглеждат коне — които преди били доста дребни животни, малко поедри от немска овчарка, — за да ги превърнат в могъщите животни, които познаваме днес.

Тези диви хора били известни на Запад като скити и били прочути със своето варварство. Скитите се научили да яздят и това им осигурило мобилност. Те можели за половин час да връхлетят върху някое селище, да избият половината му жители, да натоварят събраното за зимата зърно на конете си и да изчезнат. Появявал се човекът воин.

С течение на вековете хората създали друг вид кон — кораба, морския кон. Легендарният Одисей, който живял около 1100 г. пр.Хр., бил пират — той акостирали край самотни крайбрежни селища и избивали жителите им. Поводът за Троянската война, в която участвал Одисей, всъщност не било похищението на Елена от Парис — тя била опит на гърците да отнемат доходните търговски пътища от обитателите на Дарданелите.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ В ГОЛЕМИ МАЩАБИ

Това означавала войната в древния свят — организирани убийства и грабежи. Естествено има отделни изключения: Пелопонеската война (431–404 г. пр.Хр.) била резултат на съперничеството между две могъщи държави, Атина и Спарта, чиито сили били повече или по-малко равни. Този вид война повече прилича на схватките между животни за водачество на стадото или глутницата — състезание, избрано от двете страни.

Но повечето войни представлявали престъпления в големи мащаби. Когато четем библейския разказ за падането на Йерихон — тогава Бог помогнал на израилтяните, като съборил стените на града, — ние обикновено забравяме, че тези израилтяни по същество били войнствена орда, която нападнала и ограбила една мирна земеделска

общност. Всъщност това било едно от първите „военни престъпления“ — Йерихон е най-древният град, засега известен на човека, и датира от 8000 г. пр.Хр.

Всичко това ясно показва, че концепцията за „военното престъпление“ е изключително двусмислена. Дори когато се карат две съседни държави, много трудно можем да определим коя от тях е виновна. Например, изострящото се насилие в Северна Ирландия след 1969 г. се корени в далечното минало. Ирландците основателно твърдят, че Англия векове наред извършва престъпления срещу тяхната страна. Но по-внимателният анализ показва, че нещата съвсем не са толкова прости.

Англичаните дошли в Ирландия през 1171 г., поканени — колкото и да е странно — от папата, и се отнесли с местните ирландци също като белите американци с червенокожите индианци. В такъв случай изглежда, че вината е на англичаните, така ли? Но не... тъй като през по-късните векове същите тези „ирландизирани“ англичани периодично били избивани от своите сънародници.

Началото на съвременните проблеми може да се проследи до дебаркирането на испанците и италианците през 1580 г. Оттогава започнала поредица от инциденти, винаги определяни като „военни престъпления“ от другата страна, които поддържали жив духа на омраза. През 1641 г. ирландците въстали срещу английските заселници и избили хиляди от тях. Англичаните пратили Оливър Кромвел да им отмъсти.

И вече става също толкова трудно да установим кой крив, кой прав, колкото и в съдебната зала. В ирландските учебници все още се твърди, че при обсадата на Дроида през 1649 г. хората на Кромвел избили близо четири хиляди души — жени и деца. Английските историци го отричат и цитират едно писмо на самия Кромвел, който навремето писал, че били убивани само *въоръжени* мъже.

Сигурно никога няма да узнаем истината. Според англичаните Кромвел отмъщавал за избитите англичани. Според ирландците той жадувал за изтезания и убийства, също като нацистите във Варшава и Русия. Американските читатели помнят историята за жестоките масови убийства на бели заселници от червенокожи индианци и на червенокожи индианци от бели войници, затова ще разберат колко е трудно да се възприеме опростенческа позиция.

В „Известни престъпления в Америка“ (1910) Т. С. Дюк разказва страховита история за „Безчинствата, извършени от индианците сиукси“ през периода 1852–1862 г. с подробности за изнасилвания и обезобразявания, които убеждават читателя, че сиуксите заслужават масово изстребление. Днес цивилизованото мнение е на противоположната страна — именно белите били престъпниците, а индианците само се опитвали да защитят правото си на живот. И все пак, когато днес четем разказа на Дюк, ние не се интересуваме толкова от правдата и неправдата, колкото от невероятната човешка трагедия.

„Героят на деня бил единайсетгодишният Мартин Истлик, който носил едногодишното си братче Джони на гръб цели осемдесет километра, но малко по-късно умрял от студ, преумора и глад. Г-н Истлик бил убит, а г-жа Истлик безпомощно лежала на земята, ранена от куршум. Двете ѝ момченца Фреди и Франк, съответно на пет и седем години, били с нея. Две индианки ги видели, хванали децата и ги пребили до смърт със сопи пред очите на безпомощната майка. Много други деца били пребити и оставени да умрат от глад и студ“.

Трийсет и осем индианци били осъдени и екзекутирани за кланетата. Те биха възразили, че е несправедливо кланетата да се третираат като „престъпления“, тъй като индианците били във война с белия човек и белият човек се отнасял също толкова жестоко с индианските жени и деца. От съвременна гледна точка е ясно, че няма значение дали ще го наречем „война“ или „престъпление“. Щом започнем да анализираме на чия страна е правдата в такива случаи, ние оправдаваме убийството — както Чарлз Мансън се опитал да оправдае убийството на Шарън Тейт и семейство Лабианка, като твърдял, че „семејството“ му било във война със „свинете“. Изглежда, единствената логична позиция е да признаем, че убийството никога не е оправдано, независимо дали е престъпление, или война.

СЪДЕБНИЯТ ФАРС

Точно тази позиция накарала Съюзниците да дадат под съд немските „военнопрестъпници“ след Втората световна война, но резултатът показал, че проблемът не може да се реши толкова просто. В аргумента, че войната и престъплението трябва да се разглеждат

като едно и също нещо, има много скрити клопки — в миналото винаги се е приемало за даденост, че значението им е различно.

По време на Наполеоновите войни в Англия и Прусия имало силни настроения в полза на обесването на императора. В решителния момент обаче надделяло трезвомислието и той бил пратен на заточение. По време на Първата световна война в Англия бил на мода лозунгът „Обесете кайзера“, но разумът отново надделял и вместо това го пратили на заточение. Историята е единодушна, че Наполеон и кайзерът са виновни за хвърлянето на Европа във война, но победителите предпочели да ги третираат като войници, вместо като престъпници.

По време на Втората световна война никой от западните съюзници ни най-малко не се съмнявал, че Хитлер трябва да бъде третиран като престъпник, а не като военен ръководител: клането на евреите във варшавското гето, унищожаването на Лидице, съществуването на Аушвиц и Бухенвалд категорично го доказвали. Когато настъпил краят на войната, Хитлер и Гьобелс били мъртви, Химлер се самоубил, а комендантът на Аушвиц Хьос бил екзекутиран в Краков. Малцина от обвиняемите на Нюрнбергския процес действително били виновни в „престъпления срещу човечеството“, както показвали обвиненията.

Гьоринг командвал германските военновъздушни сили, Дьониц — подводниците, Редер — флота, фон Ширах ръководел младежкото движение, Шпеер бил министър на въоръжените сили, фон Папен бил член на правителството, Рибентроп — посланик, Кайтел — генерал. А Хес не бил в Германия през по-голямата част от войната.

Единствените обвиняеми, за които можело да се твърди, че наистина са участвали в избиването на евреите, били началникът на Гестапо Калтенбрунер, администраторът на Полша Франк, и Фрик. Дори бесните антисемити Щрайхер и Розенберг не били взели активно участие в „окончателното решение“.

За чест на съда, фон Папен, Шахт и Фрицше били обявени за невинни, но затова пък хора като Дьониц, Редер и Шпеер били осъдени. Ако Германия беше спечелила войната, повечето британски и американски генерали и адмирали можеха да бъдат осъдени на същите основания. Западните съюзници смятали Нюрнберг за тържество на

справедливостта, но историците на бъдещето навярно ще го смятат за съдебен фарс.

Това поставя един интересен проблем: какво *трябваше* да се направи с Хитлер, Химлер и хора като Хьос, ако бяха пленени живи? Простият отговор гласи, че победителите във всяка война имат право — ако решат — да убият враговете си, за да им попречат да вършат нови злини. В края на краищата Наполеон избягал от Елба и принудил британците и прусаците отново да се бият срещу него при Ватерлоо. Ако Хитлер беше застрелян, това решение щеше да е сравнително чисто и справедливо. Трудно е да отнесем тези определения към Нюрнбергския процес.

Случаят, който навярно най-силно накланя везните в полза на определението „военно престъпление“, е известното убийство на полските офицери в Катинската гора. Сталин нападнал Полша две седмици след като Хитлеровите войски се насочили към Варшава. По-късно той се оправдал, че трябвало да попречи на Германия да завладее *цяла* Полша. Двеста хиляди полски военнопленници били депортирани в Русия. Когато през 1941 г. Хитлер нападнал Съветския съюз, Сталин се присъединил към западните съюзници и тъй като Полша вече имала правителство в изгнание в Лондон, възникнал въпросът за освобождаване на полските пленници.

Оказало се, че липсват огромен брой поляци — около четири хиляди само сред висшите и старши офицери. По онова време немците изобличили бившите си съюзници, като заявили в радиопредаване, че руснаците съзнателно са избили десет хиляди поляци в Катинската гора край Смоленск. Когато през юли 1941 г. превзели града, германските войски открили масовия гроб...

Руснаците незабавно възразили, че ако наистина има масов гроб, убийците са самите немци. Откритието, че четирите хиляди сто четирийсет и три трупа в масовия гроб са убити с немски куршуми, като че ли потвърждавало това обвинение — докато немците не отбелязали, че заводите в Геншов са доставили огромни количества боеприпаси на Русия.

Разследванията, които продължили години след края на войната, предполагат, че все пак руснаците са използвали тази възможност да избият повечето офицери на стария си враг, поляците. През 1971 г. един британски документален филм за убийствата показва оцелели

поляци, които бяха категорични за руската вина. Съветското посолство направи опит да предотврати излъчването на филма.

Не може да има съмнение, че според Женевската и Хагската конвенция убийството на военнопленници е престъпление. От друга страна, съветските комунисти винаги са твърдели, че сами определят законите. Дори само беглият поглед върху дългата статия „Законите за войната“ в Енциклопедия Британика показва, че моралистите и философите спорят за тях още от дните на Древния Рим и че никога не е имало единно становище за тях. Ясно е, че подобно на Нюрнбергския процес, убийствата в Катинската гора ще останат обект на морални и съдебни спорове през идните векове.

Що се отнася до основния въпрос, дали човекът притежава инстинкт на убиец, масовото мнение днес е противно на фатализма на Дарт. Когато говори за теориите на Фройд за секса и агресивността, психологът Ейбрахам Маслоу подчертава, че великият психоаналитик е „подценил човешката природа“ — и все повече съвременни психолози са съгласни с оценката на Маслоу, че човекът има „висши“ и „нисши“ потребности и че тези висши потребности са също толкова инстинктивни, колкото и потребността от територия, храна и секс. Може да е вярно, че човек е еволюирал от маймуна убиец, но той се е избавил от други маймунски особености — като опашката и ходенето на четири крака. Науката ни учи, че е разумно да се вслушваме в поуците на миналото, но е колкото глупаво, толкова и опасно да смятаме, че бъдещето строго се обуславя от миналото.

ВОЕННИ УБИЙСТВА

През 1206 г. една могъща и свирепа войска се отправила да завладее света. Предвождал я човек, наричан „Световния владетел“ или на монголски Чингис хан. Със своите монголски орди той помел Китай и изгорил Пекин до основи. После насочил вниманието си към огромната Персийска империя и я победил също толкова лесно. Неговата жестокост била толкова ужасяваща, че много градове се предавали без съпротива. Неколцина жители на един град се спасили, като се престорили на мъртви. Когато научил, Чингис хан заповядал в бъдеще всички трупове да се обезглавяват и главите да се подреждат на три купчини: по една за мъжете, жените и децата.

Друг път една старица се опитала да откупи живота си, като обещала на своите похитители голям бисер. Попитали я къде е и тя обяснила, че го е глътнала и ще трябва да почакаат, докато се появи по естествен път. Монголите обаче разпорили корема ѝ и вътре намерили няколко бисера. Оттогава насетне Чингис хан заповядал да изкормват всички пленници.

След малко повече от седемстотин години, на 10 юни 1942 г., германски кинооператори монтирали камерите си в селцето Лидице на трийсетина километра северозападно от Прага. Те били там, за да заснемат неговото пълно разрушаване. Петстотинте жители на селото били събрани на площада. Мъжете били отделени от семействата им и започнали разстрелите. Близко двеста души били хвърлени в масов гроб. Жените и децата били пратени в германски концлагери и се спасили по-малко от сто. Самото село било изгорено и вдигнато във въздуха с експлозиви. Развалините били смлени на прах. Лидице било унищожено като отмъщение за смъртта на Райнхарт Хайдрих, заместник-началник на нацистката тайна полиция, убит с бомба, хвърлена от чешки партизани в Прага.

Какво е общото между тези „истории за жестокости“? Че начело и на монголите, и на нацистите стоял жесток и безмилостен вожд ли? Не, нещо още по-фундаментално. И двете истории илюстрират

отношението на войника към цивилните, отношението на тигър към стадо овце. Това не се е променило през цялата история на човечеството и е също толкова валидно днес, колкото и преди четири хиляди години. Ако се опитаме да обясним разрушаването на Пекин и Лидице като „отделни“ вандалски прояви, извършени от варвари, ще заобиколим една основна психологическа истина. Психологията на войника коренно се различава от психологията на същия човек в цивилни условия и това убедително се доказва от анализа на убийства, извършени от войници.

От гледна точка на криминалистиката един от най-интересните аспекти на „военните убийства“ е фактът, че в почти всички случаи жертвите са цивилни, *а не други войници*. Естествено има редки изключения, като сержант Емет-Дън и лейтенант Хофрихтър, вярно е също, че във Виетнамската война е имало много случаи на убийство на офицери с ръчни гранати. (Тази практика станала известна като „разпарчаладосване“, тъй като офицерът бил разкъсан на парчета.) Но извършителите на тези убийства, които впоследствие често се самоубивали, обикновено били под влиянието на наркотици, усилващи усещането им за „непринадлежност“ към армията. С други думи, те убивали като цивилни. Това само подчертава общото правило, че в по-голямата си част войниците не убиват своите.

ВИСОКА ИЛИ НИСКА СТЕПЕН НА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Причината за това е от огромен интерес за криминалистите, поради светлината, която хвърля върху цялостния проблем за психологията на престъплението. Първа ясно го установила антроположката Рут Бенедикт, починала през 1948 г. Тя забелязала, че примитивните народи обикновено се разделят на две групи: общества, които създават „добри“ хора, и общества, които създават „лоши“ хора. Индивидите от добрите племена си сътрудничели и помагали на съседите си. В „лошите“, например индианците чукчи, оджибуа, добуо и куакиутъл, всеки човек живеел сам за себе си и хората, които имали пари или стоки, гледали да не се разделят с тях. Рут Бенедикт нарича добрите племена „общества с висока степен на сътрудничество“, а лошите — „общества с ниска степен на сътрудничество“. В обществото с ниска степен на сътрудничество очевидно има по-голяма престъпност, отколкото в обществото с висока степен на

сътрудничество и престъпленията обикновено са ужасни и жестоки — смущаваща е мисълта, че садистичните престъпления все повече се увеличават в най-цивилизованите общества на съвременния свят.

ВОЕННОТО БРАТСТВО

Не може да има съмнение, че армията представлява общество с висока степен на сътрудничество. Това може би звучи невероятно: в общество, в което хората трябва да изпълняват заповеди, независимо дали са смислени, в което цари строга дисциплина и наказанието може да е спорно и сурово? Остава фактът, че армията е затворено общество, в което повечето войници изпитват чувство за *принадлежност*.

Писателят Джеймс Джонс има един забележителен откъс, в който войникът Приует, подлаган на брутален тормоз от командира си, седи на лавката, пие бира и изведнъж изпитва непреодолима любов към армията, чувства се част от нея. Тормозът няма значение — в известен смисъл той само подсилва това усещане за братство. Физическото напрежение може да е по-силно, но психическото напрежение е далеч по-слабо, когато човек принадлежи към затворено общество или група.

Показателен е случаят с Майлс Гифард, корнуолския младеж, който през 1953 г. убил родителите си и хвърлил телата им от една скала. Той винаги бил проблемно дете, изключвали го от училище, все си навличал някакви неприятности. И все пак по време на задължителната му служба във флота всичките му проблеми изчезнали — той станал жизнерадостно, дисциплинирано и *щастливо* човешко същество. Още щом се завърнал в цивилния живот, отново го връхлетели всичките му предишни проблеми и мъки.

На пръв поглед изводите са доста страшни. Изглежда, че обществото, което се опитва да даде на своите представители максимална свобода, само се превръща в развъдник на психопати и закоравели престъпници. От друга страна, престъпността в авторитарните общества — като Австро-Унгарската империя, хитлеристка Германия, сталинистка Русия — е далеч по-малко, отколкото в демократичните страни. И това не е, защото хората се боят от властта, а по същата причина, поради която Гифард станал достоен матрос от Кралския флот: защото известно напрежение, известна дисциплина породят чувство на „принадлежност“.

Не е вярно обаче, че това е аргумент в полза на авторитарните режими. Армията по същество е военна организация. И когато цялото общество стане своеобразна армия като нацистка Германия, агресивните му импулси се насочват навън, към „цивилните“ в по-свободните общества. Резултатите винаги са еднакви, в Бисмаркова Прусия, Италия на Мусолини и милитаристична Япония — война. Дори сталинистка Русия, едно „пацифистко“ общество, проявявала същата ненавист и недоверие към останалия свят, което по-късно се проявило в жестоката агресия срещу финландците, чехите и поляците. Авторитарното общество може да донесе повече сигурност на своите граждани, но носи и опасност от война.

И тъкмо затова войските на Чингис хан и Хитлер с лекота разрушавали градове и убивали цивилни: *не* защото монголите или нацистите били особено зли, а защото моралното безразличие към съдбата на цивилните е принцип в психологията на войниците. Това се отнася и за демократичните, и за авторитарните общества — както показва случаят с клането във вьетнамското село Ми Лай.

Причина за това несъмнено отчасти е фактът, че „по заповед“ хората вършат неща, които иначе смятат за неморални. Обикновено се смятало, че хипнотизираният човек ще се събуди, ако му бъде наредено да извърши постъпка, която иначе смятал за лоша. Но експериментите, проведени от учени като Лудвиг Майер и Л. У. Роуланд, доказали, че това не е вярно. Когато му нареждали да намущка човек — който всъщност бил защитен от „невидимо“ стъкло, — хипнотизираният се опитвал да изпълни заповедта.

НЕАДЕКВАТНИЯТ МОТИВ

По-късните експерименти в Америка довели до още по-смущаващи заключения. Давали на обекта реостат — устройство за регулиране на електрически ток, — свързан с човек, седящ на стол. Обектът бил информиран, че като дръпне ръчката, ще подложи човека на стола на електрошок с варираща сила. Електрически ток нямало, но обектът не го знаел, защото при дърпането на ръчката човекът на стола стенел или надавал реалистични викове. Най-удивително било това, че обикновените „почтени“ хора се оставяли да им бъде нареждано да

подлагат други хора на електрошокове, които смятали за болезнени и дори опасни за живота. Малцина отказвали. Безотговорността е първата крачка към престъпната психика.

Първата особеност, която наблюдаваме при военните убийства, е нехайното им извършване и странно неадекватният им мотив. Естествено това е валидно и за други убийства, и цивилни, и военни, но военните примери са прекалено много, за да са случайно съвпадение. Ето някои от тях.

В малките часове на 13 ноември 1953 г. г-н Джъстис Къран от Уайтаби край Белфаст се обадил в местната полиция, за да съобщи, че деветнайсетгодишната му дъщеря Патриша не се е прибрала вкъщи. Дезмънд Къран, братът на момичето, излязъл да я потърси и я намерил да лежи по гръб на отбивката, цялата окървавена. Била намушкана трийсет и седем пъти. След преследване, в което участвали много хора, ръководено от инспектор Капстик от Скотланд Ярд, подозрението паднало върху Иън Хей Гордън, двайсетгодишен войник от военновъздушните сили. Гордън се бил сприятелил с Дезмънд и няколко пъти гостувал в дома им, но познавал Патриша съвсем бегло.

ЛИПСАТА НА МОТИВ

Гордън привлякъл вниманието на полицията, когато открили, че се е опитвал да убеди други войници да му осигурят алиби за нощта на убийството. Впоследствие той признал, че е убил Патриша Къран. Около пет и половина я срещнал да се прибира вкъщи от автобуса и я помолил за целувка. След няколко целувки, казал Гордън, „изгубил контрол“ и започнал да я мушка с нож. Имало свидетелства и за опит за изнасилване. Обявили го за виновен, но невменяем и го пратили в лудница „докогато е угодно на Нейно величество“.

Вечерта На 9 октомври 1942 г., петък, младата Елън Симс возела сина си в количка по улица край Струд в Кент. Четиригодишното момченце по-късно казало на полицията, че някакъв войник изневиделица нападнал майка му. Г-жа Симс се развикала, когато от мрака изскочил мъж и я наръгал в гърдите. Един съсед чул писъците, изтичал на пътя и я заварил на земята, вече мъртва. Няколко опит за изнасилване или обир. В девет часа на другата сутрин един полицаи видял войник близо до местопрестъплението и го попитал какво прави извън поделението си. Войникът се оказал дезертър, редник Сидни

Бъкфийлд, наричан Хилчо заради веселата си усмивка. От отговорите му в полицията станало ясно, че знае повече, отколкото ако бил невинен, и ножът, с който било извършено убийството, впоследствие бил свързан с него. На процеса го обявили за виновен и го осъдили на смърт, но бил помилван поради невменяемост и го пратили в „Броудмур“. Така и не бил установен вероятен мотив за убийството.

САМОТНИЯТ ВОЙНИК

През 1942 г. редник Едуард Джоузеф Лионски (чийто живот е описан в главата „Чудовища“) тероризирал цял Мелбърн, Австралия. За няколко седмици той удушил и пребил три жени. Нито една от тях обаче не била изнасилена. Лионски бил познат като общително, доста мекосърдечно „мамино детенце“. Обесили го през ноември 1942 г.

От тези три случая вече се оформя модел: самотен войник, навярно малко емоционално нестабилен, далеч от дома си, чувстващ се объркан и изгубен. „Там навън“ е светът на анонимните цивилни. В него се борят желаниа, които иначе е способен да овладява. Войникът е толкова объркан, че не е в състояние да обясни защо е извършил убийството. Всъщност са объркани самите мотиви: разочарование, презрение към „цивилните“, чувство за недействителност. Понякога разочарованието намира проява в грабеж с прилагане на насилие. В Англия има два такива случая, завършили с общонационално издирване на извършителите.

ДЕЗЕРТЪОРЪТ

В една априлска утрин през 1920 г. открили трупа на таксиметровия шофьор Джордж Спайсър край пътя до Андоувър, графство Хампшир. Той бил застрелян в тила със служебен револвер. Полицията предположила, че Спайсър е бил нает да закара клиент до уединено място, където е бил убит, а после убиецът е избягал с неговото такси. Двама войници, които Спайсър взел от Бълфордската база предишната вечер, споменали, че мъж в униформа помолил да го закарат и шофьорът се съгласил по-късно да се върне и да го вземе.

Скоро един полицай в Суонси познал изчезналото такси. Вътре имало двама войници. Полицаят се втурнал напред, но колата потеглила с пълна скорост. След няколко дни единият от двамата

войници, Фалоус, се върнал в Бълфордската база и признал, че е бил в колата с дезертъора Пърси Топлис. Топлис се отбил в кухнята скоро след убийството и убедил стария си приятел Фалоус да се разходи с него, за да продадат колата. Фалоус заявил, че не знаел нищо за убийството, декато доброволно не се прибрал в казармата. Съдията свалил обвиненията от него и Топлис бил обявен за общонационално издирване, но няколко седмици от дезертъора нямало и следа.

Месец след убийството шотландският полицаи Грийг научил, че в изоставена колиба край село Томинтоул в планината живее странен човек. Грийг отишъл там заедно с още двама души, заварил спящ мъж и го събудил. Мъжът грабнал пистолета си и открил огън: смъртно ранен, полицаят се строполил на земята. Един от другарите му получил куршум в гръбнака. Топлис избягал с велосипед.

През юни полицаят Фултън видял мъж в униформа на Кралските военновъздушни сили да спи край пътя до Карлайл. Фултън го събудил и докато разговаряли, отбелязал, че непознатият прилича на Топлис. Онзи усмихнато се съгласил. Когато се прибрал, полицаят прочел описанието на Топлис, решил, че това е човекът, когото бил срещнал, и тръгнал подире му със своето колело. Този път Топлис го заплашил с револвер, но Фултън избягал и отишъл в Пенрит. Един час по-късно отряд въоръжени полицаи с полицейска кола забелязали дезертъора. Когато спрели, той извадил оръжието си, полицията открила огън и войникът паднал на земята с надупчено от куршуми тяло.

Удивително сходна история се случила в края на Втората световна война. Карл Хълтън по прякор Рики бил американски парашутист от Бостън, базиран във Великобритания. През октомври 1944 г. се запознал с младата уелска танцьорка Елизабет Марина Джоунс в едно хамърсмитско кафене, представил се за гангстер и я поканил да стане негова „мацка“. Всъщност Хълтън бил водил почти безупречен живот на банков чиновник в Бостън.

Но няколко часа след запознанството си с Елизабет той извършил престъпление — съборил едно момиче от велосипеда му и му взел чантичката, в която имало шест шилинга. На другата вечер Хълтън и Джоунс предложили да качат случайно срещнатото момиче във военния камион на Хълтън, ударили го с железен лост и му взели пет шилинга. После хвърлили жертвата си в реката, като мислели, че е умряла, но тя се спасила. На следващата вечер двамата спрели такси в Хамърсмит.

На Грейт Уест Роуд казали на шофьора Джордж Хийт да спре и Хълтън го застрелял в главата. В портфейла му намерили четири лири и му взели часовника. Оставили трупа в канавката и продължили с неговото такси. Три дни по-късно един полицаи видял изчезналата кола във Фулъм и арестувал американския войник, който се канел да седне зад волана. Това бил Хълтън. На процеса двамата били осъдени на смърт, но обесили само Хълтън. Елизабет Джоунс била помилвана.

ИЗКОРМВАЧЪТ ОТ БОМБОУБЕЖИЩАТА

Могат да се приведат и други случаи, в които престъплението е сексуално. Те показват по същество същия модел като в убийствата, извършени от Лионски: млад войник, който се чувства като риба на сухо в чужд град и се оставя да бъде обладан от агресивните си импулси. Един от най-известните такива примери е „изкормвачът от бомбоюбежищата“ Гордън Къминс, двацет и осем годишен курсант от Кралските военновъздушни сили, който през февруари 1942 г. си устроил четиридневна убийствена оргия.

На 9 февруари 1942 г. намерили четирийсет и две годишната учителка Маргарет Хамилтън удушена в едно бомбоюбежище в Мерилбоун. Ръчната ѝ чанта липсвала, но жената не била изнасилена. На другия ден обаче открили бившия модел г-жа Ивлин Оутли гола в апартамента ѝ на Уордър Стрийт — гърлото ѝ било прерязано, гениталиите и били обезобразени с отварачка за консерви. След три дни четирийсет и три годишната г-жа Маргарет Лоуи била удушена и обезобразена с бръснарско ножче в дома си. Няколко часа след откриването на трупа ѝ в един падингтънски хотел намерили тялото на г-жа Дорис Джуанет, също удушена и обезобразена. И само няколко часа след последния удар млад войник от ВВС замъкнал жена в един вход край Пикадили и се опитал да я удуши, но някой се приближил и той избягал, като изпуснал противогаза със служебния си номер.

Докато полицията установи, че собственикът е Гордън Къминс, той се опитал да убие проститутка и избягал, след като тя оказала съпротива. Къминс бил екзекутиран през юни 1942 г.

ПОВТАРЯЩИЯТ СЕ МОДЕЛ

През 1958 г., седемнайсет години по-късно, лондонската полиция издирвала друг убиец, чиито методи поразително приличали на методите на Къминс. Проститутката Вероника Мъри била намерена удушена в апартамента си. По корема и бедрата ѝ имало странни кръгли следи. През следващата година били нападнати няколко жени, макар че всички се спасили. Една от тях била оставена гола и в безсъзнание, с кръгли белези по корема. Снимката на запалка, която се появила в пресата, довела до ареста на деветнайсетгодишния уелски гвардеец Майкъл Даудол. Освидетелстван като психопат и сексуално извратен, той бил обявен за виновен в непредумишлено убийство и пратен в психиатрия „докогато е угодно на кралицата“. Инструментът, с който били нанасяни кръглите белези, така и не бил намерен.

Не е нужна голяма проникателност, за да забележим повтарящите се модели — от изкормването по заповед на Чингис хан до обезобразяването, извършвано от Къминс и Даудол. Този проблем явно в бъдеще ще е от огромно значение за криминалистите. Възможно е той дори да се окаже ключът за онзи най-неуловим блян на човечеството: общество без насилие.

ВЪОРЪЖЕНИ ГРАБИТЕЛИ

Ако искате да разберете скритата мистика на огнестрелното оръжие, вземете тежък револвер — става и играчка — и го претеглете в дланта си. Той поражда несъмнено усещане за удовлетворение, за власт. Автоматично го протягате напред, затваряте едното си око и дърпате спусъка.

Естественикът Реймънд Дарт предполага, че човек е стигнал до сегашното си положение в еволюционната скала заради употребата на оръжие — тъй като преди около седемстотин и петдесет хиляди години някой наш далечен прародител открил, че с раменна кост на антилопа може да строши черепа на хиена преди да попадне в обсега на зъбите ѝ. Това определено е правдоподобно, но не обяснява специфичната силна привлекателност на *огнестрелното* оръжие.

От друга страна, ако Дарт е прав, възниква друга интересна хипотеза: че огнестрелното оръжие притежава известно *вълшебство*. Насочвате го срещу врага, дори да е два пъти по-едър от вас, и той се заковава на място. Като с вълшебна пръчица. Човекът винаги е бил слабакът на животинското семейство: по-слаб от човекоподобната маймуна, не толкова ловък, колкото обикновената маймуна, по-бавен от почти всички четириноги и без нокти и зъби, с които се защитават хищниците.

СТРАННАТА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ

Науката не е установила как човекът е оцелял през страшните суши на плейстоцена, когато е трябвало да се конкурира с всички други животни за изворите. И дори когато развил цивилизация, той постоянно бил заплашван от опасност, идваща от собствения му вид — грабителски племена плячкосвали селото му и за половин час унищожавали делото на целия му живот, пирати изгаряли цели градове. Един от най-искрените копнежи на човешката природа е да сме *неуязвими*, да можем да поразим врага просто като посочим към него. Огнестрелното оръжие задоволява тази потребност и тъкмо

затова притежава такава странна привлекателност дори за най-миролюбивите и мили хора.

Всичко това обяснява иначе непонятния факт, че макар всички да се отнасяме с абсолютно неодобрение към крадци, разбойници и джебчии, ние имаме определена склонност да превръщаме в герои също толкова противообществени главорези като Дик Търпин, Джеси Джеймс и Джон Дилинджър. И не че ги „одобряваме“, но тъй като притежават вълшебната пръчица за внезапна смърт, ние им придаваме легендарно обаяние.

Въпреки това има всички основания да твърдим, че извършителят на въоръжени грабежи е просто крадец с психически проблеми. Човек, който извършва кражба, заплашвайки жертвата си с огнестрелно оръжие, удвоява или утроява опасността да го заловят. Като крадец, той има шанс да влезе в някоя къща и да не го усетят, и дори да е принуден да избяга, вероятността да го разпознаят е минимална. От друга страна, макар че понякога извършителят на въоръжени грабежи носи маска, жертвата може да разпознае овала на лицето му, фигурата и ръста и да запомни гласа му.

Вярно е, че ако ограбва банка, печалбата му може да е многократно по-голяма, отколкото на крадец, но огромното мнозинство въоръжени грабежи се извършват в бензиностанции и магазини и печалбата често е по-малка от едноседмична надница, спечелена с честен труд. Всъщност изглежда, че такива хора намират този начин за присвояване на пари за много по-приятен от обикновената кражба. Той е свързан със сблъсък с друг човек, дори с няколко, с насочване на огнестрелно оръжие, даване на заповеди и принуждение към подчинение. Това подхранва самолюбието и поражда същото първично удоволствие, каквото изпитват дивите племена, побеждавайки враговете си в битка.

Много крадци проявяват агресивността си, като режат килими и трошат мебели в домовете, в които влизат, понякога дори уринират или се изхождат на пода. От психологическа гледна точка такъв човек е по средата между обикновения неагресивен крадец и въоръжения грабител. Той също изпитва желание да се наложи пред лицето на общество, което го смята за „никой“, но агресивността му не е достатъчно сериозна и постоянна, за да го накара да насочи пистолет към някой банков чиновник. Той повече се доближава до някои

сексуални престъпници, които през повечето време са кротки и безобидни, докато не изпитат внезапен импулс да покажат голотата си пред дете или да откраднат бельо от простора.

Но агресивността, потребността от налагане на доминантност, е единственият фактор, който кара въоръжения грабител да избере точно този вид противообществена дейност. Той може да бъде принуден да продължи заради друг фактор, който престъпниците са склонни да забравят: проблемите на беглеца. Филмът „Бони и Клайд“ пределно ясно го показва. За младия въоръжен грабител животът започва като приключение — той влиза в магазини, излиза с пачки долари и шофира с ръка, преметната през раменете на гаджетото. Ала около година покъсно му омръзва да спи с пистолет под възглавницата, да се озърта за полицейски засади и да не може да гостува на стари приятели и роднини за повече от няколко часа. Естествената му агресивност се изостря от отчаянието и озлоблението и той подсъзнателно копнее да го заловят. Накрая отчаянието го довежда до своеобразна самоубийствена лудост и това може да застраши живота на невинни хора.

Животът на Франк Дик може да се разглежда като типичен пример за този „синдром на отчаянието“. Роден в Галвестън, щата Тексас, Дик за пръв път се сблъскал със закона през 1949 г., скоро след като се уволнил от военноморския флот — хванали го при опит да обере курник и получил няколко месеца затвор. Той не бил блестящ престъпник, всъщност бил нескопосник, презиран от галвестънския подземен свят. Неуспехите му обаче само го направили изключително зъл.

Капитан Джон Кливънхейгън, който на няколко пъти го арестувал, дава следната оценка: „Той не е достатъчно умен даже за джебчия, обаче непременно ще ви нарани, ако получи такава възможност“. През 1955 г. собственикът на един магазин го засякъл по време на обир и Дик го пребил. Заловили го и този път изглеждало, че ще получи тежка присъда. На път за съда той нападнал пазача и избягал.

РАЗКАЗ ЗА ДВА БАРДАКА

Тъкмо тогава решил да се заеме с въоръжени грабежи. Обрал съдържателката на публичния дом, който от време на време

посещавал. Когато седмица по-късно един полицай се опитал да го арестува, той го ударил в корема с две ръце — протегнати, сякаш за да му бъдат поставени белезници — и избягал. След няколко дни полицията го познала при опит за влизане с престъпно намерение в друг бардак, но Дик избягал пак, този път с куршум в крака.

По това време той очевидно решил, че трябва да се завърне към по-безопасните престъпления. Преместил се в Канзас Сити, щата Мисури, и отново се заел с обири. Там го заловили при опит за кражба в магазин и го пратили зад решетките за една година. През 1957 г. Дик бил освободен и с присъщата си глупост се върнал в Тексас и бил арестуван в Хюстън.

Някой платил гаранцията му, но той отново изчезнал. Арестуван в Лансинг, щата Канзас, Дик бил върнат в Тексас и осъден на затвор. Пратили го в затвор с лек режим във Фъргюсън и той избягал. Кливънхейгън за пореден път го арестувал и го затворили до 1969 г., когато го освободили условно. Понеже подозирал, че в Канзас все още го търсят, Дик нарушил условията на освобождаването си, преминал в нелегалност и се скрил при жена си. На нея обаче ѝ омръзнало мъжът ѝ постоянно да бяга и го изхвърлила. Тогава Дик се върнал към престъпленията.

Решил, че е време да направи голям удар, който да му позволи да се оттегли в Южна Америка, тъй като това му се струвало единственият начин за бягство от порочния кръг, в който бил попаднал. Изходът били диамантите, казал си той.

Започнал да „проучва“ бижутерите в Хюстън и изборът му паднал върху „Улфсън“, малка скъпа бижутерия, която продавала само качествени камъни. Дик се престорил на бизнесмен, облякъл се в скъпи дрехи, отишъл в магазина и предплатил петстотин долара за диамантен пръстен. Смятал тези пари за инвестиция, тъй като при няколкото си посещения в магазина наблюдавал разположението на алармите, броя на служителите и местонахождението на сейфа. Взел парите за дрехите и депозита от по-дребни въоръжени грабежи.

КУРШУМЪТ В РАМОТО

През септември 1969 г. Дик решил, че за „големия удар“ се нуждае от повече подготовка, затова откраднал шест хиляди долара от супермаркет. Управителят го последвал, стрелял по него и го улучил в

рамото. Куршумът все още бил в тялото му, когато на 11 ноември той влязъл в бижутерията „Улфсън“ с голям чувал.

Грабежът още отначало започнал зле. Дик извадил пистолет, заповядал на собственика, жена му и продавача да влязат в задната стая и им сложил белезници на краката. После накарал Арън Улфсън да отвори сейфа, напълнил чувала и събрал бижутата от витрините. В този момент един клиент, който се канел да влезе в магазина, забелязал Дик с пистолета, тихо затворил вратата и съобщил на невъоръжената полицайка на улицата. След минути няколко полицейски коли били на път към „Улфсън“.

Междувременно Дик тъкмо излизал от магазина, като принудил продавача да върви пред него. Спрял полицейски автомобил, лейтенант Мична изскочил навън и му заповядал да хвърли оръжието. Дик опрял дулото в главата на продавача и заплашил, че ще го убие, ако Мична не му предаде пистолета си. Лейтенантът се подчинил. Дик взел Мична за заложник и го вкарал в патрулната кола. Мична отбелязал, че улицата е задръстена и ще им трябва половин час, за да се измъкнат. Дик разбрал, че полицаят е прав, и го повел в големия универсален магазин „Фолис“ отгатък улицата. Последвали ги неколцина полицаи, но когато Дик заплашил, че ще убие Мична, те се отстранили.

Дик очевидно решил, че Мична не е подходящ за заложник — лейтенантът само чакал възможност да се нахвърли отгоре му. Дик внезапно го блъснал настрани и хванал една млада жена, г-жа Елия Нарваес, която стояла зад щанда с перуки. Мична видял, че престъпникът е изпаднал в паника — бил се насочил към другия вход на магазина, като влачел момичето със себе си. Очевидно се надявал да задигне кола на улицата.

Вече го следвали неколцина полицаи и нервите на Дик не издържали. Показалецът му се стегнал на спусъка и детектив Уейкот посегнал към оръжието си. Дик го прострелял в корема, обърнал се и прострелял г-жа Нарваес. Един от полицаите го ранил в ръката. През следващите няколко секунди Дик прострелял невъоръжения Мична в корема и ранил друг полицай в рамото и ръката. След това се строполил на земята, улучен в двата крака и гърба. Всичките жертви останали живи. Самият той получил три присъди по четирийсет и пет години за стрелба срещу полицаи и още двайсет и пет за младата жена. Обвинил жена си, че го е принудила да се върне към престъпленията.

Струва си да разгледаме толкова подробно случая с Франк Дик, защото е типичен. Можем да приведем стотици подобни примери. Основният мотив за неговите престъпления е комбинация от мързел, агресивност и негодувание срещу обществото. Той започнал да извършва въоръжени грабежи, след като петте години на дребни престъпления и присъди довели негодуванието му до точката на кипене. Наистина, веднъж Дик се опитал да се спаси от безизходния живот на въоръжен грабител, но вместо да се откаже от престъпленията, просто се върнал към кражбите.

Решението да ограби бижутерията — той всъщност напуснал магазина с плячка на стойност четвърт милион долара — най-малкото показва интелигентна преценка на положението му: че единственият начин да разкъса порочния кръг е „големият удар“, който да му позволи да се оттегли. След като се провалил, отчаянието му изригнало и застрелването на г-жа Нарваес било проява на гняв и ненавист.

Съвсем ясно виждаме, че агресивността е главен мотив на човек като Франк Дик, но каква е причината за нея? През последните години науката направи едно забележително откритие за корените на агресивността. Тя се заражда в малко ядро, голямо колкото бадем, в темпоралния дял на мозъка. То се нарича „амигдалоиден нуклеус“ или „амигдала“ и ролята му за агресивността е изследвана от професор Кенет Мойър от питсбъргския университет „Карнеги — Мелън“. Било наблюдавано поведението на тиранична стара мъжка маймуна, която се държала определено агресивно със своя харем. Когато отстранили амигдалоидния ѝ нуклеус, старата маймуна станала кротка и добродушна. Доказано е, че прерязването на нервите, водещи към нуклеуса, е ефикасно лечение за агресивните психопати.

ОБИДИТЕ

Мойър опитал да стимулира амигдалата на една мила и любезна възрастна госпожа с електроди — тя се развикала и го обсипала с обиди. Когато изключили електрическия ток, жената се извинила. Тя *знаела*, че няма основание да мрази експериментатора, ала не можела да овладее гнева си.

Проучванията в тази област все още са в началния си етап, но вече започват да се очертават някои неща. Силната агресивност може да се предизвика от мозъчно увреждане в зоната на амигдалата и

хипоталамуса. Това ясно се наблюдава в случая с Лок А Там, китайски моряк, който през 90-те години на XIX в. започнал бизнес в Ливърпул и за няколко години забогатял. Една нощ през 1918 г. се сбил с пиян моряк, който го ударил по главата с билиардна щека и го повалил в безсъзнание. Впоследствие Лок А Там започнал да получава пристъпи на внезапна агресивност и ярост. През 1925 г. застрелял жена си и двете си дъщери и през 1926 г. бил обесен.

Трябва да отбележим обаче, че убийствената агресивност на Лок А Там не била *изцяло* резултат на мозъчно увреждане. Тук се намесва и навикът. По същество мозъкът е своеобразен компютър и усвояването на навици е важен елемент от неговото функциониране. Истинската разлика между възрастния и детето не е нито мъдростта, нито зрелостта, а просто фактът, че възрастният представлява натрупани един върху друг много пластове навици, които му позволяват уверено да се справя с разнообразни ситуации.

В навик може да се превърне всичко, което оказва сериозно влияние върху емоциите. Дори съвсем глупави хора могат да се научат да шофират. Защо? Защото когато сте зад волана, знаете, че едно грешно движение може да ви размаже в стената — тази информация задейства някаква дълбока жизненоважна пружина и съвсем скоро шофирането става въпрос на навик. Проблемът е, че всяка силна емоция може да въздейства върху навиците ни. Ако всеки път, щом по радиото пускат националния химн, ви подлагат на електрически удар, ще ви се гади всеки път, щом чуете националния химн.

Ако се случи да сте силно депримиран, когато шофирате по определен път, винаги, когато се движите по него, ще изпадате в депресия, особено ако е непознат — но ако всеки ден пътувате по него, подсъзнателните емоции постепенно ще „изтриват“ по-ранното впечатление, все едно презаписвате магнитна лента.

Щом човек като Лок А Там или Франк Дик започне да развива определена „амигдалоидна реакция“, склонност да изпада в ярост, да се изпълва с ненавист и негодувание към обществото, навикът взема връх и *засилва* реакцията. Мойър стигнал до заключението, че агресивността се задейства от някои химически съставки на кръвта като хормоните — но тези съставки се произвеждат от жлези, а жлезите произвеждат повече или по-малко хормони по навик.

С други думи, Франк Дик е също такъв пример за „дресура“, каквото и кучето на Павлов, което започвало да отделя слюнка при звука на звънец, защото го свързвало с храна. Разликата е, че Павлов нарочно дресирал своите плъхове и кучета. Франк Дик, подобно на хиляди други агресивни престъпници преди него, се дресирал сам. Как? Като се озовал в порочния кръг от грабежи с насилие. „Порочен кръг“ тук е нещо повече от образен израз и точно характеризира повторенията, които преобразили Франк Дик от крадец на кокошки в безумен убиец.

Теорията за „дресирането“ също предполага изход от този проблем. В крайните случаи прерязването на мозъчните нерви, водещи към амигдалата, представлява очевидна възможност. Това трябва да се извършва със съгласието на затворника, но ако човек като Дик беше получил право на избор между доживотна присъда и петгодишна присъда плюс операция, не може да има съмнение какво щеше да избере. Това обаче трябва да се прилага само в крайни случаи.

Също толкова интересна възможност предлага така наречената „терапия на отреагирането“ — лечение, обикновено свързано с името на известния психолог Уилям Старджънт.

ЕМОЦИОНАЛНИЯТ КОЛАПС

През 1924 г. река Нева в Ленинград преляла и водата наводнила лабораторията на психолога Павлов. Затворените в клетки плъхове и кучета трябвало да плуват, за да се спасят. Един лаборант ги спасил, когато в клетките на някои оставали само два пръста въздух. Някои животни изпаднали в емоционален колапс и когато оздравели, Павлов забелязал нещо интересно. Всички рефлексни, резултат на грижлива и упорита дресировка, били изтрети като тебешир от черна дъска.

След две десетилетия Уилям Старджънт открил, че това действа по същия начин на войници, страдащи от тежко психическо напрежение в резултат от военна депресия. Давал им голяма доза етер, след което карал упоения пациент отново да се върне към преживяното. Той получавал своеобразен емоционален оргазъм, колапс — и когато се събуждал, се чувствал добре. В по-ново време бяха открити лекарства, които могат да „изтриват“ спомени, без да се налага връщане към преживяното.

Изглежда много вероятно такова лечение да въздейства на хора като Франк Дик, жертви на собствената си амигдала. Определено си струва да се опита.

ГАНГСТЕРИ

Вечерта на 22 юли 1934 г. зрителите започнали да излизат от кино „Байъграф“ в чикагския Уестсайд. Цивилните полицаи, които стояли на входа, напрегнато чакали. Надявали се да арестуват Джон Дилинджър, общественя враг номер едно на Америка. Знаели, че е влязъл в киното със съдържателката на един публичен дом — която ги била предупредила — и още една жена. Безпокояло ги това, че ако Дилинджър посегнел за оръжието си, можели да пострадат жените и децата в навалищата. Имали основание да се тревожат — предишния път, когато федерални агенти го били приклезили в една уисконсинска ферма, от нерви открили огън по автомобил, пълен с невинни хора, и убили неколцина от тях, докато самият Дилинджър избягал.

Докато Мелвин Първис и неговите агенти чакали пред киното, изведнъж се приближила полицейска кола. Касиерката била забелязала цивилните ченгета, решила, че се готвят да извършат обир, и се обадила в местния полицейски участък. Един федерален агент се втурнал към автомобила, показал си личната карта и наредил на полицията бързо да се изтегли. Няколко минути по-късно Джон Дилинджър излязъл от киното с двете жени, едната от които носела яркочервена рокля, така че агентите можели да я разпознаят. За облекчение на Първис, Дилинджър се измъкнал от тълпата и закрачил по пуст участък от тротоара. „Горе ръцете, Джон, обкръжен си“ — извикал Първис. Дилинджър посегнал за оръжието си — отекнали десетки изстрели и той се строполил на земята.

Повечето криминалисти са съгласни, че смъртта на Дилинджър бележи края на една епоха. Капоне бил в затвора от 1932 г., през 1933 г. сухият режим бил отменен. Неколцина прочути гангстери все още били на свобода — например Карпис и бандата на Ма Бейкър, — но преследването на гангстер никога повече нямало да развълнува страната толкова силно, колкото преследването на Дилинджър.

Злополучният закон „Волстед“ — по-известен като „сух режим“ — хвърлил Съединените щати в техния най-тежък период на

беззаконие, който започнал на 16 януари 1920 г. Пуританите и фанатиците, които убедили сената да забрани всички алкохолни напитки, смятали, че поставят началото на „ера на ясно мислене и чист живот“, а всъщност позволили на организираната престъпност да спре развитието на страната.

Ирландските и италианските банди в Ню Йорк и Чикаго се възползвали от възможността да направят голям удар. Това била епохата на Дайън О'Баниън, Джони Торио, Ал Капоне, Джо Масерия, Салваторе Марандзано, Вито Дженевезе. На 14 февруари 1929 г. шестима гангстери на Капоне, дегизирани като полицаи, влезли в един автосервиз, двама от тях накарали седем мъже да застанат до стената и ги разстреляли с автомати.

„Клането в Деня на свети Валентин“ шокирало света — изведнъж Съединените щати пожелали да се избавят от своите гангстери. Якият, но интелигентен сицилианец Чарлз Лучано — известен като Лъки — организираше убийството на мнозина гангстери от старата школа. После свикал среща на оцелелите и ги предупредил, че на обществеността ѝ е писнало от гангстерски войни. В бъдеще, казал той, щяла да господства политика на сътрудничество. Общият им враг бил законът, общата им плячка било обществото. Неколцина по-възрастни мафиоти като Дъч Шулц предпочели да продължат по стария начин. След като очистил главния си съперник Легс Даймънд, през октомври 1935 г. самият Шулц бил застрелян в един ресторант в Нюарк, щата Ню Джърси. Впоследствие Америка по-сигурно отвсякога попаднала в лапите на мафиотите — ала средният американец не подозирал нищо.

МАФИЯТА

Лучано тайно и ефикасно организираше група професионални убийци, които извършвали убийства само ако гангстерските босове решали, че някой е престъпил границата. Вместо с алкохол, този нов синдикат, понякога известен като мафия, друг път като коза ностра („наша работа“), се занимавал с наркотици, хазарт, проституция, изнудване, профсъюзен рекет и всичко, от което се печелели пари.

Обществеността се заинтригувала от неговото съществуване през ноември 1957 г., когато нюйоркската щатска полиция се натъкнала на бизнес конференция на повече от шейсет рекетъори край

село Апалачин. Изведнъж мафията станала световна новина. Развихрил се национален скандал и специалната комисия за разследване на престъпността, оглавена от сенатор Кифовър, направила смайващи разкрития на масова корупция. Висшият мафиот Джо Валачи решил да проговори в замяна на полицейска закрила. Някои по-известни гангстери, сред които Лучано, били депортирани. Една написана през 1959 г. книга за мафията завършва с глава, озаглавена „Залезът на злодеите?“ Следващите години показват, че отговорът е категорично отрицателен.

Скоро след огромния успех на романа на Марио Пузо за коза ностра „Кръстникът“, издаден през 1971 г., в Ню Йорк избухнали нови гангстерски войни. Мафиотският бос Джо Коломбо бил прострелян и тежко ранен на рали в Централ Парк. Виновникът, неговият конкурент Джо Гало, бил убит, докато празнувал рождения си ден през април 1972 г. Между тези два случая имало десетки други мафиотски екзекуции. Днес, много години след смъртта на Джон Дилинджър, Америка все още е в ръцете на своите „мафии“. На мястото на Капоне и Лучано има нов мафиотски бос — винаги има „кръстник“, готов да заеме мястото на своя предшественик.

Ще се промени ли това? Непредубеденият поглед към историята предполага, че отговорът навярно е „не“. Ако проституцията е най-старата професия на света, гангстерството сигурно се нарежда веднага след нея. Нещо повече, научният анализ показва, че това не е само обикновена порочност, а дълбоко вкоренен животински инстинкт. Инстинкт, който се задейства и подсилва от условията на пренаселеността — не само в съвременните общества и градове, но и в обитаемите райони на далечното минало.

Това дава интересни податки за възникването на престъпността — и на бандите. Известно е, че в повечето най-древни градове, някои от които датират от 5000 г. пр.Хр., е имало пренаселени бедняшки квартали. Това може да звучи странно — в края на краищата по онова време населението на света е било съвсем малобройно. Тогава защо хората не са се разселили на по-голяма площ? Отговорът е елементарен. Хората строели градове за взаимна защита — те предпочитали да са скупчени заедно. Нещо повече, тези градове често се намирили в речни долини, в които имало ограничено пространство за разширяване. Резултатът бил неизбежен — престъпност в големи

размери. За хората от тихите селца жестокостта на големите градове сигурно е изглеждала ужасяваща — както се описва в Библията с историята за Содом и Гомора и безбожните градове в Месопотамия, които били унищожени от потопа (който всъщност е станал около 4000 г. пр.Хр.). Следователно градът буквално раждал престъпност — поне престъпност в големи размери. И за нещастие тази чума скоро преляла в окопната провинция — пътешественици били ограбвани и убивани, селца били превземани от банди, които избивали мъжете, изнасилвали жените и изгаряли къщите.

Ето защо с известна увереност може да се каже, че първите гангстери са се появили скоро след възникването на първите градове. Но тук трябва да направим едно важно разграничение. Има два вида гангстери, които за удобство могат да се определят като „разбойник“ и „истински гангстер“. Разбойниците имат друга мотивация. Просто казано, гангстерът обикновено е по-жесток и по-зъл от разбойника. Разбойникът живее в провинциални райони и разполага с жизнено пространство. Възможно е да е прибегнал към престъпния живот по различни причини, но сред тях *не* е пренаселеността. Той предпочита да е член на банда, защото да си сам из безкрайната пустош е крайно деморализиращо. (Самотните престъпници често извършват много позверски престъпления от „разбойниците“, защото скуката и самотата им отнемат чувството за самоличност.)

ЕМОЦИОНАЛНАТА ТРАВМА

Ако не се брой престъпната му дейност, разбойникът може да е нормално човешко същество с нормални човешки емоции. От друга страна, човекът, който става гангстер заради напрежението в пренаселения бедняшки квартал, често страда от трайни емоционални травми. Както вече отбелязахме, пренаселеността създава лоши майки и жестоки бащи. Истинският гангстер е продукт на бедняшкия квартал и вижда света като място, което трябва да се плячкосва — ако може да го прави безнаказано.

Хонконг дава някои ужасяващи примери за това от по-ново време. Ограничен между морето и стръмни хълмове, той е един от най-пренаселените градове на света и броят на убийствата винаги е бил висок. След Втората световна война населението бързо нараснало от половин милион на над два и половина милиона. В резултат се

надигнала страшна вълна от гангстерски убийства — толкова свирепи, че полицията ги смятала за дело на сатанисти.

През 1958 г. имало над деветстотин убийства — три пъти повече, отколкото в Америка, и трийсет и шест пъти повече, отколкото в Англия. Тези „сатанисти“ всъщност са китайски „тонги“ или „триади“. (Първите тонги били наричани „дружества на трите хармонии“.) Подобно на своя американски аналог, мафията, те се занимават с проституция, наркотици, рекет, „закрила“ и изнудване. Ала методите им да си осигурят покорство се основават на тероризъм.

Например през 1958 г. богатият търговец Ко Сун Вей и четирима души от семейството му били ужасяващо убити в дома му. Жертвите били завързани с разперени ръце и крака. Три жени — двете дъщери и снахата на търговеца — били многократно изнасилени, после измъчвани с ножове до смърт. Когато полицията пристигнала, една от жените още била жива, ала не можела да говори — езикът ѝ бил отрязан.

Това са само пет от триста и петдесетте убийства, извършени в Хонконг през септември 1958 г. Сержант Артър Огилви от хонконгската полиция, който представя тези данни, споменава, че по време на размириците през 1956 г. триадите се възползвали от възможността да плякосат стоки за над двайсет и пет милиона долара. Тези суми показват, че престъпността в днешен Хонконг е още по-голяма, отколкото в Чикаго през 20-те години на ХХ в. Най-интересното тук е потвърдението на наблюденията за пренаселеността. Тя ражда истински гангстери — хора, склонни към жестокост и насилие, защото не са способни да изпитват обикновени човешки чувства.

Като се има предвид това важно разграничение, става ясно, че множество прочути престъпници и гангстерски босове през последните двеста години по-скоро са били разбойници. Например най-известният австралийски престъпник Нед Кели определено е бил разбойник. Син на ирландски фермер и бивш каторжник, Кели станал обществен враг номер едно на Австралия, когато през 1877 г. убил трима полицаи в Стрингбарк Крик.

Оттогава той повел традиционния живот на укриващ се разбойник, като обикалял из страната и обирал банки със своята банда — в която бил и брат му Дан. Кели си направил защитно облекло за

главата и тялото, тежащо близо четирийсет и пет килограма, и го носел, когато полицията накрая щурмувала бандата му в Гленроуан. Когато през 1880 г. го екзекутирали, той бил едва дваайсет и четири годишен. Запитан защо е решил да се сблъска с полицията в Гленроуан, Кели дал отговор, аналогичен на думите на мнозина американски гангстери от ерата на Бони и Клайд: „На човек му омръзва да го гонят като псе... Искан да сложа край“.

Най-важната особеност на Кели е, че се смятал за онеправдан от закона — и с това напомня на множество прочути „разбойници“ от Били Хлапето до Джон Дилинджър. Няма значение дали наистина е бил онеправдан — това праща разбойника по пътя, който води към бесилката или последната кървава престрелка с полицията.

НАЙ-ИЗДИРВАНИЯТ ЧОВЕК

Историята на най-прочутия южноафрикански „гангстер“ може да се вземе за типичен пример. Уилям Фостър е роден през 1886 г. и през 1900 г. семейството му се преселило в Йоханесбург. Още преди дваайсетата си година Уилям решил да потърси щастие в германска Югозападна Африка. Един ден обикалял из пустинята и срещнал двама пътници, които водели керван магарета. Присъединил се към тях — и след няколко километра тримата били арестувани и обвинени в кражбата на магаретата. Младежите заявили, че са намерили животните да се скитат в пустинята и ги водели в най-близкото село. Уилям си изпуснал нервите пред досадния немски съдия. В резултат бил осъден на един месец затвор, докато спътниците му били освободени. Тази несправедливост го разярила. Когато излязъл от затвора, той бил агресивен и склонен към пиянство. Поредица дребни престъпления довели до нови присъди — и негодуващият Уилям Фостър бил готов да стане „завършен“ престъпник.

Влюбил се и имал нужда от пари, за да се ожени. Първото му голямо престъпление било грижливо обмислен обир на бижутер. Заедно с двамата си съучастници обаче извадил лош късмет и се натъкнал на полицията. Тримата получили по дванайсет години затвор. Приятелката на Фостър, Пеги, се омъжила за него, докато бил зад решетките и чакал процес. Девет месеца по-късно той избягал. При обир на банка след няколко месеца били убити двама служители и започнала кариерата му на „гонено псе“. Също като Кели, той

притежавал удивителна способност да се измъква и от най-безизходни ситуации и докато броят на убитите растял, Фостър станал най-издирваният човек в Южна Африка.

САМОУБИЙСТВОТО

Винаги когато можела, жена му — която вече имала дъщеричка — отивала при него. Трагичният край настъпил през септември 1914 г., когато Фостър и двама негови другари били приклучени в пещера в планината Кенсингтън. Единият от хората му се самоубил. Тогава пратили да повикат родителите и сестрите на Фостър, както и жена му Пеги. Те се съгласили да се опитат да го убедят да се предаде и смело влезли в пещерата. Родителите и сестрите излезли заедно с дъщеричката на Фостър. После отекнали три изстрела. Пеги била решила да умре заедно с мъжа си.

Гангстерската ера в Съединените щати започнала много преди сухия режим. Ню Йорк бил първият голям американски град и още през 1790 г. имало бедняшки квартали, също толкова отвратителни и мизерни, колкото и навсякъде другаде по света. В стотината стаи на Старата пивоварна били натикани като плъхове стотици хора и средно всяка нощ ставало убийство. Когато през 1852 г. бил разрушен един квартал, строителите напълнили много чували с човешки кости и останки. Имало многобройни жестоки банди с цветисти имена: Мъртвите плъхове, Фраковете, Грозните цилиндри. През 40-те години на XIX в. политиците от Тамани Хол открили, че гангстерите могат да са полезни съюзници за сплашване на конкурентите и събиране на гласове. И тъкмо тогава започнала истинската история на американското гангстерство.

Навремето повечето гангстери били ирландци — и колкото и да е странно, китайци. Китайците били свикнали със своите триади в родината си. Когато се преселвали в Америка, главно на Западното крайбрежие, те естествено се организирали в тонги за взаимна защита.

Китайците също са сред първите, които практикували гангстерски покушения. През 1897 г. богатият китайски гангстер Малкия Пит, собственик на няколко казина, седял на бръснарски стол в Сан Франциско. Бил допуснал грешката да прати телохранителя си да провери резултата от едно конно надбягване. Двама мъже, които го били следили месеци наред в очакване на такава възможност, влезли в

бръснарницата и буквално го натъпкали с олово. Така и не заловили убийците. Подобна сцена щяла да се повтори половин век по-късно, когато през октомври 1957 г. Албърт Анастасия от коза ностра бил застрелян в бръснарницата на един манхатънски хотел.

ЧЕРНАТА РЪКА

В началото на ХХ в. повечето от най-прочутите американски гангстери били китайци. В сравнение с тях ирландците били истински аматьори и им липсвала организация. Ала друга етническа група постепенно взимала надмощие — италианците. Бягайки от бедността в родината си — и от хроничните политически кризи, — те също имали традиция да създават тайни общества. Думата „мафия“ първоначално означавала сицилиански престъпници, които бягали на хълмовете, обрасли с ниски шубраци („мафия“), за да се скрият от правосъдието (или от ръцете на полицията, или от семействата на някой, когото са убили).

През 80-те години на ХІХ в. мафията дошла в Ню Орлиънс — под името „Черната ръка“. Мафиотите почти без изключение грабели собствените си сънародници, които на свой ред били прекалено ужасени, за да отидат в полицията на новата си родина. Ирландските гангстери също обикновено нападали ирландските си сънародници, а китайските — китайци.

БЯГСТВОТО ОТ БЕДНЯШКИТЕ КВАРТАЛИ

С времето китайците постепенно изгубили славата си на гангстери — може би защото мнозина от тях успели с упорит труд и интелигентност да избягат от бедняшките квартали — и мястото им заели ирландците и техните жестоки съперници италианците. После дошъл ножът с две остриета на сухия режим. Чикагската престъпна индустрия била ръководена от хора като братята О’Донъл и прочутия Дайън О’Баниън, който бил цитиран гневно да възкликва: „По дяволите тия сицилианци!“

На 10 ноември 1924 г. трима мъже влезли в цветарницата на О’Баниън и безцеремонно го очистили. Човекът, който поръчал убийството, иронично отбелязал: „Главата на О’Баниън се изплъзна изпод шапката му“. Той се казвал Ал Капоне. Съединените щати

навлезли в третата си и най-жестока гангстерска епоха. Която още продължава.

ДВОЙКИ УБИЙЦИ

Убийствата на Джак Изкормвача, които измъчвали лондонския Истенд през есента на 1888 г., направили черните чанти непопулярни. Няколко души, които смятали, че са виждали убиеца, споменали, че носел такава чанта — навярно в нея държал ножа за изкормването. В резултат тълпите в квартала започнали да нападат лекари и ги принуждавали да им показват съдържанието на чантите си. Черните чанти така и не възвърнали популярността си.

Екзекуцията на Мария Манинг през 1849 г. пред затвора на Хорсмънгър Лейн оказала непосредствено и широко въздействие върху викторианската мода. Дотогава черният сатен бил любимо неделно облекло за викторианските дами от всички класи. Г-жа Манинг носела черен сатен на ешафода и той изведнъж излязъл от мода.

Моминското име на Мария Манинг е Мария дьо Ру; тя била хубаво, жизнерадостно момиче, пред което винаги се редяла опашка от обожатели. Израснала в Швейцария, тя отишла в Англия като камериерка на лейди Блантайър. На кораба за Булон се запознала с красивия ирландец Патрик О'Конър, който веднага я харесал. О'Конър си падал малко авантюрист, но накрая започнал работа като митничар. Мария го намирала очарователен — ала била достатъчно опитна, за да знае, че намеренията му към нея са непочтени.

Двамата подновили познанството си, когато тя се завърнала в Англия, и е възможно да му е станала любовница. Но също се сприятелила с друг ерген, който изглеждал също толкова привлекателен — Фредрик Манинг. Той бил само железопътен пазач, но когато ѝ казал, че очаква да наследи имот от майка си, Мария решила да приеме предложението му. Оженили се в Лондон и се преселили в Тонтън, графство Съмърсет, където купили странноприемницата „Уайт Харт“ — с парите на Мария.

УВЛЕЧЕНИЕТО

Манинг очевидно бил дребен мошеник. Когато от един пощенски влак откраднали четири хиляди лири, той бил заподозрян и уволнен. Това може би било несправедливо, но няколко месеца по-късно бил ограбен друг влак и този път били арестувани и двамата Манинг — заедно със съучастниците им Найтингейл и Пуул. Накрая ги освободили поради липса на доказателства, въпреки че Найтингейл и Пуул били осъдени на по петнайсет години каторга в колониите.

Скандалът съсипал семейния бизнес в Тонтън и двамата се върнали в Лондон и отворили бирария на Хакни Роуд. Там отново се появил О'Конър — за голямо негодувание на Фредрик Манинг. Г-жа Манинг решила, че бракът ѝ е бил грешка, и един ден, когато съпругът ѝ отсъствал, затворила заведението и избягала с О'Конър. Манинг ги открил — чрез кочияша, който ги закарал до квартирата им в Бърмъндзи, Южен Лондон.

Тримата сключили „споразумение“. Фредрик и Мария се настанили в малка къща в квартала и О'Конър често се отбивал там, когато съпруга го нямало. Манинг знаел какво става, но бил прекалено увлечен по жена си, за да я предизвика пак да го напусне. Освен това той установил, че О'Конър притежава значително състояние — най-малко двайсет хиляди лири. А самият О'Конър бил толкова влюбен в червенокосата бивша камериерка, че направил завещание в нейна полза.

Манинг не бил глупак — той знаел, че жена му едва ли някога ще получи парите. О'Конър бил в добро здраве. Дори плащал на любовницата си с чек с по-късна дата. На свой ред г-жа Манинг подозирала, че започва да омръзва на О'Конър. След като той отклонил поканата ѝ да се настани в дома им, тя решила да го убие. На 28 юли в къщата бил доставен железен лост и на 8 август Фредрик Манинг купил лопата. На другия ден поканили О'Конър на вечеря. Никой повече не го видял жив.

НА КИЛОМЕТРИ ЕДИН ОТ ДРУГ

Три дни по-късно приятели на О'Конър се обадили да попитат семейство Манинг дали са го виждали. Г-жа Манинг отговорила, че не го е зървала от предишния вторник. Изтекли още два дни и тогава роднини на О'Конър съобщили за изчезването му в полицията. В къщата на Манинг отишъл полицаи, но нямало никого. Разбил вратата,

влязъл вътре и заварил всичко в хаос. Нямаło и следа от съпрузите. Това породило подозрения и полицията решила да направи повторен, по-подробен обиск. Този път наблюдателен полицаѝ забелязал, че една от плочите на кухненския под е прясно замазана. Вдигнали я — и открили набързо погребания труп на О'Конър.

Когато накрая ги заловили, съпрузите Манинг били на неколкостотин километра един от друг — Фредрик на Нормандските острови, а Мария в Единбург. Едва тогава се разкрила цялата истина за тази забележителна история. О'Конър седял на масата в дъното на къщата и пиел, когато г-жа Манинг го простреляла в главата с пистолет. По-късно дошъл Манинг и казал на жена си: „Заварих О'Конър да стене в кухнята. Никога не съм го харесвал много, затова го фраснах по главата с едно длето“.

Заровили трупа под пода в кухнята и потърсили парите му. Г-жа Манинг отишла в квартирата на бившия си любовник, където била ходила няколко пъти, и помолила да я пуснат да почака в стаята му. Там намерила акции и бонове на стойност няколко хиляди лири и два златни часовника.

На другия ден пак се върнала и потърсила чуждестранните ценни книжа, които знаела, че О'Конър притежавал, ала не ги открила. Ядосана, тя накарала мъжа си да продаде акции за сто и десет лири. После го пратила да продаде мебелите. Когато се върнал, установил, че жена му го е напуснала — с боновете.

ОТКРАДНАТИТЕ БОНОВЕ

Г-жа Манинг отишла на гара Юстън, където оставила багажа си, после взела влак за Единбург. Манинг останал в къщата още два дни преди да избяга в Сейнт Хелиър на остров Джързи — където с арогантното си и грубиянско поведение предизвикал възмущение. Там срещнал двама души, които познавал от по-рано, и нервите му не издържали. Настанил се в уединена къща и започнал да се налива с бренди. Всички на острова говорели за него и полицията с лекота го открила.

Издирването на г-жа Манинг също не било проблем. Кочияшът, който я закарал на Юстън, споменал за куфарите ѝ. Те били оставени на съхранение под името „Смит“ и един служител си спомнил, че ѝ продал билет за Единбург. Но по това време тя вече била арестувана.

Опитала се да продаде част от откраднатите бонове и брокерите, които били предупредени, повикали полиция.

В съда съпрузите се опитали да си прехвърлят вината един на друг, ала това не им помогнало. Манинг несъмнено казвал истината, когато твърдял, че жена му е планирала престъплението. Г-жа Манинг извикала: „Жалка, позорна Англия!“, когато я осъдили на смърт, и се наложило насила да я извлекат от залата. Когато чул, че е обречен, съпругът ѝ само кимнал на съдията. Докато чакали екзекуцията, Манинг поискал да се срещне с нея, но тя отговорила, че ще се съгласи единствено ако мъжът ѝ направи признание, с което свали от нея отговорността за убийството.

НЕЖНИЯТ ПОЛ

Случаят със съпрузите Манинг привлякъл толкова широко внимание, защото било рядко явление семейство да извърши убийство. Сред по-бедните класи това било разбираемо. Двайсет години по-рано шотландските „крадци на трупове“ Бърк и Хеър били обвинени в убийството на няколко жени и продажбата на телата им на медицинския факултет. Навремето техните „съпруги“ били обвинени като активни съучастници. Но Бърк и Хеър били продукт на единбургските бордеи. Те убивали така, както убиват зверовете: за да ядат.

Хладнокръвното убийство на любовник, извършено от съпрузи, било прието от викторианците за непростимо престъпление. Може би ги успокоявала мисълта, че г-жа Манинг е европейка, а неморалността на европейките била известна. Всъщност обаче ги смущавал фактът, че очевидният подбудител на престъплението е именно тя, а според обществените нагласи жените били „нежният пол“, ангели пазители. Те имали своето място в обществото и не бивало да го променят, независимо дали им харесвало. Минали още петдесет години, докато жените започнат да настояват за право на глас. От гледна точка на криминалистиката, резултатът щял да оправдае най-ужасните страхове на викторианците.

БОРДЕИТЕ

През ХХ в. двойките убийци стават нещо обичайно: Байуотърс и Томпсън, Снайдър и Грей, Брейди и Хиндли, Бони и Клайд, Фернандес и Бек. Момичетата от „семејство“ Мансън играели също толкова важна роля в мъченията и убийствата, колкото и мъжете. Въпреки това „двойките убийци“ си остават рядък случай в Европа, където се е съхранила старата традиция.

През 1927 г. обаче семејство Нурик убили банков куриер, който трябвало да посети дома им в едно парижко предградие, за да събере някаква такса. След изчезването на Леон Депре френската полиция съставила списък с трийсет и петте адреса, които трябвало да обиколи. Той бил посетил първите двајсет — и после изчезнал. Двајсет и първият адрес се оказал в бедняшките бордеи и полицията скоро установила, че обитателите му, семејство Нурик и техният роднина Дюкен, имат лошо име.

Един съсед свидетелствал, че видял Нурик и зет му да бутат тежко натоварена ръчна количка към реката на сутринта след изчезването на куриера. Два месеца по-късно един лодкар открил трупа на Депре в реката. Ръцете му били завързани с въже, главата му била смазана и увита с парче от женска фуста. Съпрузите Нурик незабавно били арестувани. В дома им детективите намерили другата половина от фустата и въже като онова, с което били завързани китките на жертвата. Кървавите петна по количката накрая допълнили уликите срещу семејството — и тримата били осъдени на доживотен затвор.

Този случай всъщност е завръщане към епохата на Бърк и Хеър: престъпление, извършено от отчаяно бедни хора, които не притежавали достатъчно разум, за да унищожат уличаващите ги доказателства. А и тук жената изиграла второстепенна роля.

КОМИЧНИТЕ ВАРИАЦИИ

Положението в Съединените щати било съвсем друго. Често жената или играела водеща роля в престъплението, или поне поемала цялата си отговорност. През 1922 г. например, годината, през която убийството на Байуотърс и Томпсън развълнувало Англия, в Америка също се разиграла история с класически триъгълник — с някои комични вариации.

През нощта на 22 август съседите на семейство Йостерайх в Лос Анджелис чули изстрели и викове. Полицията заварила г-жа Уолбърга Йостерайх в истерия, а съпруга ѝ — мъртъв на пода. При разпита тя каза, че когато вечерта се прибрали, в къщата имало крадец. Мъжът ѝ се сборичкал с него и бил застрелян.

Шейсетгодишният собственик на фабрика за шевни машини Фред се оказал милионер. Докато жена му поемала неговия бизнес, полицията започвала все повече да се съмнява в нейната версия и накрая я арестували по подозрение. Г-жа Йостерайх повикала адвокатата си и му възложила по съдебен ред да изгони нейния негоден „доведен брат“, който живеел на тавана в дома ѝ.

Адвокатът отишъл в къщата, качил се по стълбището и почукал на капака в тавана на спалнята на Уолбърга. След малко оттам слязъл дребен, срамежлив наглед мъж, който се представил като Ото Санхубер. Окуражен от дружелюбното поведение на адвокатата, Санхубер разкрил истината за смъртта на Фред Йостерайх и невероятната история за една деветнайсетгодишна любов — той живеел на тавана в дома на семейство Йостерайх и слизал, за да напада хладилника и да се люби с Уолбърга.

Всичко започнало през 1903 г., когато Уолбърга била на трийсет и шест. Нейният четирийсет и една годишен съпруг бил пияница, при това от неприятните. Един ден Ото — тогава седемнайсетгодишен монтьор — се отбил в дома на Йостерайх, за да поправи шевната машина на Уолбърга. Двамата изпитали взаимно привличане и той скоро ѝ станал любовник. Фред подозирал, че жена му се „вижда с някого“, и наел частен детектив да я следи. Г-жа Йостерайх научила и в гнева си заплашила да напусне Фред — който веднага отстъпил и ѝ се извинил. Уолбърга обаче знаела, че любовникът ѝ трябва да прекрати посещенията си. Или завинаги да се пресели в къщата.

ИЗЧЕЗВАЩОТО УИСКИ

Възхитена от тази идея, тя му предложила да се премести. Младежът, който живеел сам и нямал роднини, не виждал причина да откаже. Една сутрин, когато Фред бил на работа, той се нанесъл на тавана — и останал там седемнайсет години. От време на време Фред чувал шумове отгоре, но жена му казвала, че са плъхове или че си въобразява. Той се оплаквал, че уискито и пурите му изчезват

прекалено бързо, ала тя възразявала, че забравя колко пуши, когато е пиян.

Вечерта на убийството Фред се прибрал неочаквано рано. Ото бил в съседната стая. Йостерайх жестоко се скарал с жена си и Ото, който случайно държал пистолет, решил да се намеси. Оръжието гръмнало случайно, казал той, и после изстрелял още три куршума в тялото на Фред Йостерайх „от нервност“. Адвокатът на Уолбърга станал съучастник в престъплението, като посъветвал Санхубер да напусне града. Нямаło достатъчно улики срещу клиентката му и тя била освободена.

ПРИНЦИПЪТ ЗА БЪДЕЩЕТО

Изтекли седем години и през това време Уолбърга Йостерайх и нейният адвокат станали интимни приятели. После той ненадейно отишъл в полицията и заявил, че го било страх Уолбърга да не го убие. За да предотврати тази възможност, искал да си „изчисти съвестта“ за убийството на Фред Йостерайх. Веднага след като дал показания, полицията арестувала Ото Санхубер, който вече бил семеен. Двамата с Уолбърга били съдени за убийството на съпруга ѝ. В съда Ото отрекъл признанията си и казал, че в полицията са му ги изтръгнали насила. Обявили го за виновен в непредумишлено убийство и тъй като за това престъпление имало тригодишна давност, автоматично бил оправдан.

Окръжната прокуратура обмислила обвиненията срещу Уолбърга и накрая решила да ги свали. Така, за разлика от трагичната история с Байуотърс и Томпсън, след случая с любовника на тавана всички заживели честито... освен убития г-н Йостерайх.

Такива случаи, в които съпругата и нейният любовник убиват съпруга, изглежда, са останали в миналото — и в класическите криминални романи на Джеймс М. Кейн, чиито „Пощалъонът винаги звъни два пъти“ и „Двойно обезщетение“ описват двойки убийци в Америка в средата на 30-те и началото на 40-те години на ХХ в. Това не изключва новите случаи, но те вече не са типични. От друга страна, Бони и Клайд са установили принцип за бъдещето: суровият мъж и неговата мадама, които обикалят страната и водят живот извън обществото.

Но колкото и да са противни, те поне убивали само при обири. В някои по-късни случаи се наблюдават ужасяващо „излишни“ убийства,

например като в историята с Чарлз Старкуедър и Карил Фюгейт през 1958 г.

ЗАМРЪЗНАЛИЯТ ТРУП

На 21 юнуари Робърт Фон Буш от Линкълн, щата Небраска, имал предчувствие, че в дома на сватове му, семейство Бартлет, нещо не е наред. Отишъл там, но нямало никого. После надникнал в курника — и видял трупа на Мариън Бартлет, замръзнал на земята. Мариън бил намушкан и прострелян. Скоро полицията открила телата на жена му Валда, също намушкана и обезобразена, и двегодишната им дъщеричка Бети Джийн с прерязано гърло.

Последният член на семейството Карил Ан Фюгейт липсвала. През последните два дни тя отказвала да приема посетители в къщата и твърдяла, че има грип. Сега полицията установила, че Карил е заминала няколко часа преди откриването на тялото на майка ѝ. Откарал я деветнайсетгодишният ѝ приятел Чарлз Старкуедър. Карил била на четиринайсет.

Старкуедър бил кривокрак, патрав и късоглед — носел дебели очила, зад които очите му изглеждали малки. Бил напуснал дома си няколко месеца по-рано след скандал с баща си и оттогава редовно го изхвърляли от различни квартири, защото не си плащал наема. Всички знаели, че родителите на Карил Ан не одобряват връзката му с дъщеря им. Ето защо полицията го обявила за издирване.

Два дни по-късно някой съобщил, че видял колата на Старкуедър пред фермата на Огъст Майър. Оказало се, че е затънала в калта. Войници обсадили къщата и я щурмували. Намерили само един труп — на седемдесетгодишния фермер, прострелян от упор в главата.

ЛОКВАТА КРЪВ

Минали само няколко часа и друг фермер, който помагал в издирването на изчезналата двойка, видял локва кръв до стъпалата, водещи към стара изба. Долу открил двама души: шестнайсетгодишната Керъл Кинг и седемнайсетгодишния Робърт Дженсън. И двамата били мъртви. Повечето дрехи на Керъл били разкъсани — тя била станала жертва на перверзно изнасилване.

Пръснатите наоколо гилзи показвали, че това са петата и шестата жертва на Карил и Старкуедър.

Скоро намерили още три трупа. Онази сутрин линкълнският бизнесмен Лойър Уърд не отишъл в офиса си. Неговият съдружник се отбил в дома му. Никой не му отворил, но колата на Уърд я нямало. Полицията открила трупа му в коридора, намушкан и прострелян. Съпругата му и икономката били на втория етаж. Ръцете на жените били завързани. И двете били намушкани и обезобразени с нож. Жертвите на Старкуедър вече станали девет.

НЕРВНОТО НАПРЕЖЕНИЕ

След няколко часа един уайомингски фермер се прибирал вкъщи и едва се разминал със смъртта. Бил спрял колата си на пътя, когато забелязал два автомобила, очевидно повредени. Приближил се и видял надупчено от куршуми тяло на предната седалка на едната кола и плачещо момиче на задната. Внезапно се появил Старкуедър и му наредил да му помогне да освободи ръчната спирачка на колата. Когато младежът насочил оръжието си настрани, фермерът рискувал и го нападнал.

Тогава се появила друга кола. Старкуедър използвал възможността да се отскубне, метнал се в колата си и потеглил с висока скорост. Карил Фюгейт се втурнала към мъжа, който слязъл от новопристигналия автомобил, и извикала: „Помогнете ми, той ще ме убие!“ Скоро полицейски патрул видял Старкуедър зад волана на един пакард и го последвал. Един от полицаите стрелял с карабината си и пръснал предното му стъкло. Старкуедър рязко спрял. Той плачел от нервно напрежение. „Порязах се на стъклото“ — изхленчил младежът.

„Ти си убил десет души“ — казал полицаят, който го арестувал. „Единайсет“ — поправил го Старкуедър и признал, че предишната година е убил служител на бензиностанция. Убил семейство Бартлет, пояснил той, защото отишъл в дома им да поговори с майката на Карил Ан и се скарал с нея. „Тя ми удари шамар... Гръмнах ги и двамата. После ги понакълчах“. Убил детето, за да престане да плаче. Карил свидетелствала, че я е принудил да го придружи в смъртоносното му пътешествие. Съдебните заседатели й повярвали и я осъдили на затвор. Старкуедър бил пратен на електрическия стол.

Мъж и жена, действащи заедно във вреда на трети, са една от най-фаталните комбинации в криминалистиката. Те притежават ударна сила от физическа мощ, хитрост, решителност, сексапил, дързост и аморалност. Малцина могат — или са били в състояние — да им устоят и да оцелеят. За щастие обаче двойките убийци не се задържат заедно задълго. След първия си удар, след първото убийство, почти неизбежно изгубват доверие един в друг, започват да се карат и прибегват до предателство.

ДЕЦА, КОИТО УБИВАТ

На снимката в американския вестник се вижда около единайсетгодишно момче, пъхнало ръце в джобовете на дънките си и с гладко вчесана коса. Ни най-малко не прилича на малолетен престъпник, но надписът гласи: „Ърл Уеър от Притчет, щата Колорадо, тържествено стои пред лавиците с юридически книги, след като е разказал, че застрелял баща си Ленард с дваисет и две калибровата ловджийска пушка, докато баща му спял. «Сърдех му се, задето ме кара да ходя на училище» — заявил на шерифа Ърл. Момчето ще бъде подложено на психиатричен преглед“.

Случаи като този се срещат в американските вестници с ужасяваща честота: деца, които убиват другарчетата си в изблик на ярост, деца, които застрелват родителите си, за да им отмъстят за някаква въображаема неправда. Дали няма нещо нередно в американската образователна система? Или американските деца просто са по-агресивни от европейските си връстници?

Не. Трябва да приемем факта, че повечето деца са способни на убийство. Има ли възрастен, който да не си спомня как си е фантазирал, че отмъщава на някой деспотичен учител или че понякога е мразил родителите си толкова силно, че му се е искало да ги убие? Това никога не трае дълго и в нормалното, правилно уредено общество пропастта между фантазията и действието е прекалено голяма, за да бъде преодоляна от детето. Ами ако там някъде се въргаля заредена пушка?... Или на няколко крачки от чашата за кафе на родителя има бутилка отрова?

ТРИТЕ МОЗЪКА

Децата са по-спонтанни същества от възрастните. Когато са наскърбени, плачат, когато са ядосани, удрят, когато искат нещо, просто го взимат. И тъкмо тази спонтанност може да превърне детето в убиец. Всеки, който наистина иска да разбере начина на мислене на убиеца, най-добре да започне с децата, които убиват.

Днес ни е известно, че част от мозъка контролира агресията — тя се нарича амигдала или амигдалоиден нуклеус. Това е част от „стария мозък“ на човека, защото, колкото и странно да звучи, човек има *три мозъка*. Преди около четиристотин милиона години на Земята имало живот единствено в морето и тези същества, най-древните предци на човека, притежавали само примитивен мозък — част от който днес образува ядрото на нашия мозък.

Тя съдържа система за дишане, храносмилане, секс и агресивност. Когато преди тристатина милиона години изпъзели на сушата, някои от тези рибоподобни същества започнали да развиват друг мозък *извън* животинския и когато тези първи амфибии се превърнали във влечуги, тези древни крокодили и гущери имали два мозъка. Новият „външен мозък“ или „мозъчна кора“ позволявал способност за усвояване на знания и разумно поведение. Накрая, когато примитивните маймуноподобни същества се превърнали в човек, се появил трети мозък: мислецият.

Изглежда, истината е, че природата е направила голяма каша с еволюцията на мозъка. Представете си селянин, който е живял в къщичка и един ден спечелва достатъчно пари, за да си построи нещо по-голямо — и който построява по-голямата къща около старата. Представете си също, че той е избран за владетел на страната и решава да си построи дворец — и го построява около другите две сгради. Това дава приблизителна представа за структурата на човешкия мозък.

Всяко човешко същество възниква като своего рода риба в майчината си утроба и бавно се превръща в нещо като древно влечуго, после в животно и накрая в човешки зародиш. Когато се раждаме, ние сме подвластни главно на „стария мозък“. Третият мозък, човешкият, изобщо не е развит. Малките деца са като зверчета. Те си остават съвсем близо до животното — поне по отношение на инстинктите и желанията — чак до пубертета. После и едва тогава човешката част на мозъка активно започва да се развива.

За да разберем детето убиец, трябва да вземем предвид още един въпрос: въпроса за властността. Склонни сме да смятаме агресивността за нещо лошо, но всъщност известна агресивност е необходима и за обществото, и за индивида. Помислете за Шекспир, Милтън, Уилям Блейк — всички те в известен смисъл са били изключително агресивни личности. Някои гении дори са били убийци,

сред които приятелят на Шекспир, драматургът Бен Джонсън. Много сприхави, нетърпеливи момчета стават известни писатели.

До известна степен властността се основава на *излишък на енергия*. При сблъсък с предизвикателство доминантната личност се превръща в истинско динамо — хормоните нахлуват в кръвоносната система и човекът придобива непреодолима сила. А какво става, когато човек има такова динамо, но му липсва интелигентност, за да го използва правилно? Става нетърпелив, зъл, груб. Склонен е на пристъпи на насилие. *Третият мозък*, нашият уникален човешки мозък, не е достатъчно развит, за да използва наличната енергия.

Това обяснява какво става с много деца, които убиват. Петер Кюртен, садистът от Дюселдорф, по време на чието „царство на терора“ били убити осем души и много други били намушкани или накълцани, признал, че извършил първите си две убийства на деветгодишна възраст.

Той си играел на сал на брега на Рейн с две момчета. Блъснал едното във водата — момчето не можело да плува и започнало да се дави. Другото момче, което можело да плува, се хвърлило да му помогне. Кюртен успял да го блъсне под сала. Двете деца се удавили и тъй като нямало свидетели, никой не го заподозрял.

По-късните му престъпления били извършени от садизъм: той получавал оргазъм, докато мушкал или душал жертвата си. Но садизмът бил по-късно явление. Убиецът сам го признал пред психиатъра, който го прегледал, проф. Берг — а Кюртен се оказал особено откровен свидетел по въпроса за своите патологични желания. Почти със сигурност е блъснал момчето от сала в пристъп на внезапна ярост. Сигурно не е имал намерение да го убие — даже когато блъснал другото момче под сала. Все още е бил във властта на гнева си и агресивността лесно се възпламенявала.

СУЕТНОТО ЧУДОВИЩЕ

Класическият труд на Берг „Садистът“ показва, че Кюртен е бил странна и сложна личност. Той бил интелигентен и необикновено честен. (Лъжел главно, за да се опита да докара неприятности на свидетелите — поредната проява на неговия садизъм.) Колегите му не го смятали за агресивен — напротив, намирали го за кротък човек и усърден работник. Отначало дори отказали да повярват, че може да е

„Чудовището“. Най-големият недостатък на характера му била нетната суетност — винаги се обличал с изключително внимание и прекарвал много време пред огледалото.

От книгата на Берг научаваме, че бащата на Кюртен бил типичен „агресивен човек“ в смисъла, който му придава писателят А. Е. Ван Вогт: „следователят го описал като човек, който не познава никакви морални задръжки, но настоявал към него да се отнасят с крайно уважение и не търпял да му противоречат или да го предизвикват“. Той бил алкохолик и изключително тъп човек. Синът му Петер наследил неговата властност, но бил по-интелигентен. Освен това, също като баща си, от ранна възраст бил „сексманиак“ — направил първия си опит за изнасилване на шестнайсетгодишна възраст. Именно „агресивният човек“ в него го накарал да убие двете си другарчета, когато бил на девет години.

Естествено, лошата среда изиграла важна роля в изграждането на бъдещия убиец. Властно и интелигентно дете, което било виждало баща си да реве от ярост, да разбива прозорци и да изнасилва майка му и по-голямата му сестра (престъпление, за което Кюртен-старши получил година и половина затвор), няма начин да не придобие озлобено и презрително отношение към света. Когато собствените му сексуални желания се усилили — в началото на юношеството му, — към тях се прибавили властността и агресивността, за да го превърнат в садист.

Но ролята на средата не е непременно жизненоважна в такива случаи. В много американски примери на деца, които убиват — като единайсетгодишния Ърл Уеър — средата е дотолкова благоприятна, доколкото може да я направят приличните доходи. Същото е валидно за един случай в Англия, който се разиграл през 1847 г.: отравянето на Самюъл Нелм, заместник-председател на попечителския борд на Хакни, от неговия дванайсетгодишен внук Уилям Олнът. Уилям, болнаво дете, което често си имало неприятности с учителите, имал седем братя и сестри.

По Време на убийството пет били в пансион, други двама гостували на приятели в провинцията — което показва, че семейството било сравнително заможно. Самюъл Нелм бил властна личност и често проявявал нетърпеливост към внука си, който бил нечестно дете.

(Преди убийството откраднал часовник и десет суверена — доста амбициозна плячка за толкова малко момче.)

КИПЯЩИЯТ ГНЯВ

На 20 октомври 1847 г. дядо Нелм си изпуснал нервите с Уилям и го ударил толкова силно, че го повалил на земята. Момчето си блъснало главата в стената. Кипнал от гняв, Уилям изчакал дядо му да слезе в избата. Тогава извадил пакет арсеник, използван като отрова за плъхове, от чекмеджето на бюфета и го изсипал в захарницата на масата в трапезарията — захарница, използвана главно от стария г-н Нелм, който обичал сладко. На другия ден я допълнили със захар.

Уилям явно бил отмъстително дете. Минало достатъчно време, за да уталожил гнева му, но той не направил опит да се избави от арсеника. Отровата останала в захарницата почти цяла седмица и неколцина членове на семейството я използвали, след което се разболели, включително майката на Уилям (която била вдовица). Уилям очевидно искал да отрови цялото семейство за отмъщение.

Накрая, седмица след поставянето на арсеника в захарницата, Самюъл Нелм умрял в страшни мъки. Едва девет дни по-късно, когато се установило изчезването на часовника и десетте суверена, разпитали Уилям и го арестували за кражба. Когато следствието открило арсеник в стомаха на Самюъл Нелм, Уилям си признал. (За повечето деца престъпници е типично, че бързо си признават.) Писмото, което пратил на майка си, звучи искрено разкаяно. На процеса се разкрило, че баща му бил „строг човек“, склонен към пристъпи на агресивност. Той получавал епилептични припадъци и също като бащата на Кюртен, бил алкохолни.

Следователно изглежда, че властността и агресивността на бащата се предали и на детето. Адвокатът на Уилям пледирал за невменяемост, но съдебните заседатели не се съгласили. Уилям бил осъден на смърт, после помилван и пратен в затвора — където явно прекарал остатъка от живота си. По онова време отношението към малолетните престъпници било варварско. (И това положение се запазило чак до XX в. През 1924 г. петнайсетгодишният Роналд Манденалд от Амхърст, щата Мейн, бил обявен за виновен в убийство с огнестрелно оръжие на младата учителка Луиз Гериш. Трийсет и четири години по-късно той още бил в затвора и дори след като

анализът с детектор на лъжата показал, че вероятно не е виновен в убийството, искането на условно освобождаване било отхвърлено.)

В огромното мнозинство случаи на убийства на деца, извършени от други деца, мотивът обикновено е някакво дълбоко вкоренено негодувание, дължащо се на завист. Наистина, има изключения, ала повечето от тях могат да се определят като „безмотивни убийства“.

Те обикновено се извършват в бедняшки квартали. През 1850 г. четиринайсетгодишният Алфред Данси от Бедминстър, графство Глостършир, бил бит от две по-големи момчета. Той извадил зареден пистолет и застрелял едното от тях. Осъдили го на десет години каторга отвъд океана. Деветгодишният Алфред Фиц, бедно момче от Ливърпул, изпуснал нервите си и убил другарчето си Джеймс Флийсън с тухла. После заедно с друго момче хвърлили Джеймс в канала. Обявени за виновни в непредумишлено убийство през август 1855 г., двамата били осъдени на дванайсет месеца в ливърпулския затвор.

Може би най-прочутият — злополучно — малолетен убиец е Джеси Поумърой, който заема горе-долу същото място сред децата убийци, каквото заема Джек Изкормвача сред възрастните. Поумърой се е превърнал в легендарна фигура — ако не го заловили на четиринайсетгодишна възраст, несъмнено щял да стане американският Петер Кюртен.

БЕЗУМНАТА ЯРОСТ

Поумърой бил висок, дългнест младеж със заешка устна. Едното му око било съвсем бяло. Той бил садист и почти със сигурност хомосексуалист. През 1871–1872 г. родителите в Бостън били обзети от страх от неизвестен младеж, който, изглежда, изпитвал безумна ярост към малки деца.

На 22 декември 1871 г. малкият Пейн бил завързан за една греда и пребит до загуба на съзнание. Това се случило на Паудър Хорн Хил. Същото се повторило през февруари 1872 г. — малкият Трејси Хейдън бил примамен там, съблечен гол, пребит до безсъзнание с въже и удрян толкова жестоко с дъска по лицето, че носът му бил счупен и няколко зъба му били избити. През юли малкият Джени Блах бил заведен на същото място и пребит, след което насилникът залял раните му със солена вода. През септември Робърт Гулд бил завързан за телеграфен стълб край железопътната линия Хартфорд-Ири и бил пребит и

накълцан с нож. Непосредствено един след друг последвали още три случая със седем-осемгодишни момчета. Всички жертви били примамени на уединено място, съблечени голи, пребити и намушкани или измъчвани с игли.

Външността на Поумърой била толкова необикновена, че скоро го арестували като заподозрян. Жертвите му го разпознали. Осъдили го на затвор в поправителното училище Уестбъро. По онова време бил дванайсетгодишен. Осемнайсет месеца по-късно, през февруари 1874 г., го освободили условно и му позволили да се върне у дома. Според едно от описанията на случая майка му имала бакалия. След месец изчезнала десетгодишната Мери Кърън. Четири седмици по-късно, на 22 април, край бостънското предградие Дорчестър открили обезобразения труп на четиригодишния Хорас Мълън. По тялото му преброили трийсет и една рани от нож, главата му била почти отрязана.

КЪРВАВИЯТ НОЖ

Веднага заподозрели Джеси Поумърой. В стаята му намерили кървав нож и калта по подметките на обувките му била подобна на калта от блатото, в което открили детето. Скоро Поумърой си признал, че е извършил убийството. Наложило се майка му да се изнесе от дома си — сигурно заради скандала. Новият наемател решил да разшири избата. Работниците, които започнали да копаят в пръстения под, намерили разложен труп на момиченце. Родителите на Мери Кърън успели да идентифицират дъщеря си по дрехите. Поумърой признал и това убийство.

На 10 декември 1874 г. го осъдили на смърт чрез обесване, но го помилвали заради възрастта му — тогава бил четиринайсетгодишен. Присъдата му била заменена — малко нечовешки — с доживотен затвор в единична килия. Впоследствие правил няколко опита за бягство от затвора. Един от тези случаи предполага, че е развил склонност към самоубийство.

През 1883 г. успял да пробие един газопровод, изчакал килията да се напълни с пари и драснал клечка кибрит. Експлозията избила вратата, но разкъсала и тялото му. Трима други затворници изгорели. Незабавно го преместили в друг затвор, Чарлстън, където прекарал следващите четирийсет и една години. Към края на живота му — той

починал на седемдесет и две годишна възраст — го преместили в щатската ферма за невменяеми престъпници „Бриджуотър“ — затвора, от който по-късно избягал Бостънския удушвач, Албърт де Салво.

Поумърой се превърнал в ужасна легенда: едно изключително неправдоподобно сведение му приписва двацет и седем убийства въз основа на косвени — и абсолютно неверни — подробности. От друга страна, данните не съобщават дали сексуално е насилвал жертвите си и дали Мери Кърън е била изнасилена. Въпреки това е ясно, че мотивите на Поумърой са били сексуални.

Няма принципна разлика между малолетния и възрастния убиец. Импулсите на младия престъпник директно се пренасят в действие — например при психичноболни убийци като удушвача на деца Щрафен. Младежът може би страдал от „наследствен порок“ или просто имал агресивен и враждебен характер.

През 1886 г. дванайсетгодишната Мари Шнайдер била изправена пред берлински съд. Тя била накарала едно тригодишно момиченце да седне на перваза на прозорец на втория етаж и нарочно го блъснала — след като му откраднала обещаните. Имала намерение да ги продаде, за да си купи бонбони. Мари била известна като садистично и нечестно дете, което никога не пропускало възможност да насилва и измъчва помалки от нея. Осъдили я на осем години затвор.

Десетгодишният Уилям Йорк, изглежда, е друг пример за „наследствен порок“. Той живеел в село Айк край Бери Сейнт Едмъндс в Англия и спял на едно легло с петгодишната Сюзан Мейхю. Една сутрин, когато Сюзан била подмокрила чаршафа, Уилям Йорк я извел на двора и методично прерязал китката ѝ до костта по цялата ѝ обиколка, след което направил същото с лакътя на другата ѝ ръка. Накрая, разрязал бедрото ѝ. През 1748 г. го осъдили на смърт, но накрая го помилвали при условие, че постъпи във военния флот — където сигурно щял да бъде насилван, включително сексуално.

Днес се наблюдава задълбочаваща се тенденция „малолетният престъпник“ да е „аутсайдер“, отчужден от семейството и средата си. Английският масов отровител Греъм Янг, осъден на доживотен затвор през 1972 г., е типичен пример за това ново явление. Овдовелият му баща му бил словослагател. Той се оженил повторно, когато Греъм бил тригодишен. Семейството живеело в лондонския квартал Нийсден. Греъм бил „странно“ момче, интересувал се от химия и отрови и —

също като убиеца Иън Брейди — бил почитател на Хитлер. Изпитвал силна неприязън към баналността. Сестра му Уинифред разказва типичен случай. Веднъж в автобуса с братовчедка им Сандра видели техен приятел и тя отбелязала: „Това е Джим, гаджето на Джаклин“. „О, това ли е Джим, гаджето на Джаклин?“ — подигравателно повторил Янг и по целия път до вкъщи продължил да повтаря варианти на същото изречение. Очевидно неговата „тривиалност“ го извадила от равновесие и го направила словесен садист.

Когато бил тринайсетгодишен, той започнал да прави опити с различни отрови върху семейството си. Една сутрин сестра му Уинифред изпила глътка чай и изляла останалото — имало горчив вкус. На път за работа усетила, че нещата около нея се приближават и отдалечават. Работодателят ѝ я пратил в болница, където ѝ казали, че е отровена с беладона — зениците ѝ били силно уголемени. Когато го попитали, Греъм обяснил, че сложил отровата в чая ѝ „по погрешка“.

Останалите членове на семейството продължили да страдат от периодични отравяния, както и един негов съученик. На Великден 1962 г. мащехата му Моли починала и била кремирана. После тежко се разболял баща му. Изследванията в болницата показали, че е отровен с арсеник и антимон. Между Греъм и баща му имало търкания — всеки път, когато бащата му се карал, Греъм му давал нова доза отрова.

ФРАНКЕНЦАЙН

Янг бил осъден и пратен в „Броудмур“. Освободили го след девет години. Той веднага си намерил работа в „Джон Хедландс (Фотографик) Лимитид“ в Боувингтън. И човекът, който наричал себе си „вашият дружелюбен квартален Франкенцайн“, отново се върнал към любимото си хоби — отровителството. Преди да го арестуват през ноември 1971 г., двама негови колеги починали от отравяне с талий, други двама тежко се разболели. Янг може да е започнал да дава отрова от любопитство и негодувание — и за нещастие това му станало навик.

Децата са по-податливи от възрастните и затова по-лесно им се въздейства. Проблемът с малолетния престъпник — младия убиец — все още далеч не е разрешен, но напредъкът на психиатрията повече отвсякога ни дава надежда, че ще открием отговора. Родителите и възрастните в обществото са длъжни да следят за появата на това

незряло чудовище, да го забележат, преди да се е развило напълно, и да се погрижат да получи нужното — човечно — лечение, за да бъде щастлив неговият живот, а животът на другите — безопасен.

ДОКТОРИТЕ НА СМЪРТТА

Деветгодишното момиченце ридаело толкова силно, че баща му не разбирал нито една негова дума. Той нетърпеливо го разтърсил. „Къде е Жулиет?“ Детето се овладяло за миг. „Тя спи и докторът казва, че ще умре“. Бащата Жул Дейч се втурнал по улицата към къщата, в която живеел д-р Етиен Дешан. Вратата на неговата стая била заключена. Дейч изтичал до полицейския участък и помолил полицията да му помогне. „Мисля, че дванайсетгодишната ми дъщеря е вътре“. Така и било. Когато полицията влязла в стаята, Жулиет лежала гола на леглото. До нея, също гол, лежал едър космат и брадат мъж. От раните на гърдите му течала кръв, но още бил жив. Момиченцето било мъртво.

Това било началото на един от най-сензационните процеси за убийство в историята на Ню Орлиънс. Защото, когато направили аутопсия на Жулиет Дейч, установили, че тя не е девствена и че е била сексуално насилвана по други начини. По тялото ѝ даже имало любовни ухапвания. И както показвали свидетелствата, това не се било случило еднократно, а десетки пъти в течение на около шест месеца. Д-р Дешан очевидно бил изверг.

Как почитеният дърводелец Жул Дейч допуснал дъщеря му да попадне в лапите на това чудовище? През 1888 г. Дейч се запознал с д-р Дешан, който му казал, че е окултист. Притежавал хипнотични способности и възнамерявал да ги използва, за да открие изгубеното съкровище на пирата Жан Лафит. Имал нужда само от помощта на чисто младо момиче, което да изпълни ролята на медиум.

Петдесетгодишният лекар направил толкова силно впечатление на Дейч, че той не се поколебал да повери Жулиет на неговите грижи — всъщност и двете си дъщери, защото по-малката сестричка на Жулиет, Лоренс, много харесала доктора и не искала да я изолират.

По-късно Лоренс описала „експериментите“. Жулиет трябвало да се съблича и да ляга на леглото. Тя била необикновено добре развита за възрастта си, макар че още не била навлязла в пубертета. Докторът

също се събличал и лягал до нея. После потопявал чиста носна кърпа в хлороформ и я поставял върху лицето ѝ.

Дешан винаги ги карал да обещаят да не казват на баща си какво се е случило. Така продължило до онзи следобед на 30 януари 1889 г., когато докторът изведнъж заридал на френски: „Боже мой, какво сторих!“ После казал на Лоренс, която била ужасена, да изтича вкъщи и да предаде на баща си, че Дешан умира. Но той не умрял. Прободните рани, които бил нанесъл по гърдите си, били прекалено плитки, за да застрашат живота му.

За всички било ясно, че смъртта на Жулиет е случайна — за всички, но не и за прокурора. Той заявил, че Дешан нарочно е убил момичето, защото е знаел, че сексуалното насилие скоро ще се разкрие. Това очевидно било абсурдно, тъй като убийството ѝ било сигурен начин да го разкрият. От друга страна, Дешан бил по-хитър и пресметлив, отколкото се опитвал да се изкара. Полицията намерила в стаята му писма, написани от Жулиет и подписани с „твоята вечна любов“ и „твоята малка господарка“.

ПРИКРИВАЛ СЛЕДИТЕ СИ

Жулиет обаче била стеснително дете и не можела да ги е съчинила. Те били написани от Дешан, който я накарал да ги препише, за да може да твърди, че тя доброволно се е оставила да я съблазни. Но ако всичко било доброволно, защо винаги я упоявал с хлороформ? Освен това в писмата се споменавало за местния бижутер Чарли и се намеквало, че той бил отнел девствеността на Жулиет. Но „Чарли“ се оказал невинен. Дешан отново прикривал следите си. Защо, попитал прокурорът, ако нямал намерение да я убие?

Случаят с Дешан, който бил обесен, бил широко отразен в американската преса. Това не било само заради сензационния характер на престъплението: а защото убиецът бил лекар. Странен факт от историята на криминалистиката е, че лекари, извършили убийство, събуждат по-голям интерес от почти всички други типове престъпници. Това обикновено се обяснява с твърдението, че лекарите би трябвало да спасяват живота, а не да го отнемат, което предполага, че публиката се интересува от морала повече, отколкото изглежда. Истинското обяснение е, че лекарят е символ на почтеността на средната класа.

През по-ранните векове хората изпитвали същия нездрав интерес към свещениците, извършили престъпление — оттук и вълнението, предизвикано от процеса срещу отец Юрбен Грандие, изгорен на клада през 1634 г. по обвинение, че е прелъстил и омагьосал цял женски манастир.

Великата епоха на медицината бил XIX в. Това била и великата епоха на лекаря убиец. Компанията на убийците обаче имала един виден предшественик през XVIII в.: д-р Леви Вейл, чиято странна история обяснява защо лекарят убиец толкова късно се появил на криминалната сцена. Холандският евреин д-р Вейл се преселил в Лондон през 60-те години на XVIII в. — Лондон на д-р Джонсън, актьора Дейвид Гарик и държавника Едмънд Бърк.

По онова време английската столица изобилствала на болести и повечето лекари били постоянно заети. Ала този еврейски лекар с чуждестранен акцент се сблъскал с известно предубеждение и практиката му останала скромна.

БАНДАТА НА БРАТА

Един ден някакъв търговец помолил Вейл да отиде в Енфийлд извън Лондон, за да се погрижи за сестра му — местният лекар бил болен. Вейл отишъл в селото, погрижил се за възрастната жена — с известен успех — и после вечерял с брат ѝ, който му платил в брой.

По целия обратен път Вейл си мислел за къщата, пълна с пари и накити, и решил да вземе част от тях за себе си. В Лондон той се сбогувал с търговеца — и незабавно се върнал в Енфийлд. Когато най-после се прибрал вкъщи на другия ден, докторът бил изтощен, но с деветдесетина лири по-богат — повече пари, отколкото бил успял да спечели за няколко месеца.

По ирония на съдбата практиката на Вейл започнала да се разширява, когато доходът му от кражби достигнал петстотин лири месечно. Той запазил медицинската си дейност, тъй като знаел, че това е най-доброто прикритие. Влизал в къщите на богати пациенти, оглеждал ги и предавал информацията на банда, ръководена от брат му. Веднъж чул, че един стар надзирател, който живеел край катедралата „Сейнт Пол“, крие спестяванията си в стаята си.

Други крадци вече били проникнали там, но макар че проверили под всички дъски на пода и свалили мазилката от стените, не успели да

открит парите. Вейл бил повикан при леглото на стареца, който бил тежко болен. Опитал се да го убеди да отиде в болница — категоричността, с която надзирателят отхвърлил предложението, убедила Вейл, че парите са скрити в стаята му.

Под пода и в стените нямало нищо — следователно тайникът трябвало да е на тавана. През стаята минавала голяма греда. Вейл я разгледал, докато болният спял, и намерил кухня. Две ноци по-късно, докато пациентът спял дълбоко, упоен от лекаря, Ашър Вейл и един негов съучастник взели почти три хиляди лири от тайника в гредата. Старецът така и не открил обира. Той починал след няколко дни. Това може би било първото убийство на Вейл.

Бандата вече била нараснала на осем души. Единият бандит, немски евреин на име Исак, се опитал да скрие повече от своя дял от плячката и бил изгонен. Това била първата грешка на Вейл. Скоро той допуснал още една.

През есента на 1771 г. бандата — включително самият Вейл — изчакала да се стъмни в близост до една къща в Челси Фийлдс — по онова време Челси било село край Лондон. Когато всички светлини угаснали, те шумно почукали.

Бързо се справили с прислужника, който отворил вратата. Господарката на дома, някоя си госпожа Хъчингс, енергично се съпротивлявала, но била завързана с фуста, метната на главата ѝ. Бандитите първо влезли в една спалня и стреснали двама слуги, които спели. Единият бил повален в безсъзнание, другият оказал съпротива и бил застрелян с пистолет.

После бандата избягала с плячката си. За тяхно нещастие прислужникът Джон Слоу умрял. Властите решили да обявят награда за залавяне на бандата и Исак, човекът, когото били изгонили, видял възможност да си отмъсти.

Той знаел, че ако предаде бившите си съучастници, ще бъде в безопасност. Вейл подготвил най-амбициозния си грабеж — на търговец на диаманти, който очаквал доставка на накити на стойност четирийсет хиляди лири, — когато полицията го арестувала. Шестима от бандата били дадени под съд. Двама били оправдани поради липса на доказателства, което показва, че дори по онова време правосъдието било безпристрастно. Но Вейл и брат му били сред осъдените, които били екзекутирани в Тайбърн на 9 декември 1771 г.

Следващото известно име в списъка на лекарския позор е парижкият доктор Едме Кастен. На двайсет и седем годишна възраст д-р Кастен се радвал на хубав живот и не изгарял от нетърпение да нахлузи хомота на общопрактикуващ лекар. Един от пациентите му бил богаташът Иполит Балет, който бил болен от туберкулоза. Кастен се сприятелил с по-младия брат на Иполит, Огюст, и научил, че братята са в лоши отношения — толкова лоши, че Иполит бил изключил Огюст от завещанието си. Една вечер двамата пили заедно и Огюст намекнал, че Кастен може да ускори смъртта на брат му и да открадне завещанието му.

На 22 октомври 1822 г. Иполит съвсем ненадейно починал за удивление на други доктори, които от време на време го били лекували. Месец по-късно Кастен изплатил всичките си дългове и дал на майка си триста хиляди франка назаем. На 2 юни 1823 г. Кастен и Огюст Балет отишли да се разходят в провинцията и спрели в хотел в Сен Клод, където яли и пили. После на Огюст изведнъж му прилошало и скоро починал в ръцете на приятеля си Кастен и още двама лекари. Те разпознали признаците на отравяне с морфин и установили, че дори след като Балет започнал да повръща, Кастен отишъл при местния аптекар и купил още морфин. Когато станало ясно, че Балет е написал завещание в полза на Кастен, лекарят бил арестуван.

Кастен разчитал на факта, че наличието на морфин се открива изключително трудно. И се оказал прав. Макар лекарите да били съгласни, че Огюст Балет е проявявал всички признаци на морфиново отравяне — повръщане, диария, тежко дишане, стесняване на зениците — в стомаха му не открили нито следа от морфин. Прокурорът възмутено попитал дали всички убийци, които използват морфин, трябва да се измъкват безнаказано само защото медицинската наука не е в състояние да установи неговото присъствие. Това убедило съдебните заседатели. Кастен бил осъден на смърт и екзекутиран през декември 1823 г., въпреки че се обявявал за невинен.

Местопрестъплението на следващото известно убийство, извършено от лекар, бил Харвардският университет в Кеймбридж, щата Масачузетс — повече от четвърт век по-късно. Подобно на много други лекари убийци, петдесет и шест годишният професор Джон Уебстър живеел не според възможностите си. Той често взимал заеми от богатия си приятел д-р Джордж Паркман. Паркман обаче престанал

да се отнася към него толкова приятелски, когато научил, че прочутата колекция от минерали на Уебстър, която професорът бил заложил като гаранция, е заложена и при друг кредитор. Ядосаният Паркман заплашил да го изобличи. На 23 ноември 1849 г. той не се прибрал вкъщи от обяд и пуснали драга в реката да проверят дали не се е удавил.

Всъщност Паркман се отбил в лабораторията на Уебстър и когато се обърнал да си тръгне, лекарят му нанесъл силен удар по тила с цепеница. Паркман умрял. Според по-късните показания на Уебстър Паркман го обидил толкова жестоко, че той го ударил в сляпа ярост, но всички свидетелства показват хладнокръвно предумишлено убийство. По-късно същия ден той казал на агента, който събирал таксата за лекциите му, че се е разплатил с Паркман. И вечерта насякъл трупа на парчета и го изгорил в медицинската си пещ.

Два дни по-късно професорът се отбил при роднините на жертвата и им съобщил, че се бил разплатил с него няколко часа преди изчезването му. Това определено доказвало, че Паркман е бил убит от крадец, който е скрил трупа... За нещастие на Уебстър, пазачът на медицинския факултет Литълфийлд го мразел. Литълфийлд се чудел защо докторът цяла нощ трополи из лабораторията си и пещта му гори. Винаги, когато си тръгвал от лабораторията, Уебстър заключвал вратата, но пазачът имал план. Пещта била до една стена и от другата страна излизал отвор. Литълфийлд оставил жена си на пост, вмъкнал се в прохода с лост, насочил фенера си към пещта — и видял кост, която разпознал като човешки таз.

На процеса, който продължил единайсет дни — и бил отразен от националната преса, — Уебстър заявил, че е невинен. Той твърдял, че костите в пещта изобщо не са на Паркман, а са останки от труп, който били подложили на дисекция. Но един зъболекар убедително идентифицирал изкуствените зъби на Паркман и защитата на Уебстър се провалила. Преди да го обесят през август 1850 г. той признал, че убил Паркман „в пристъп на ярост“.

СЛАБИТЕ ХАРАКТЕРИ

Убийството на Паркман било началото на великата епоха на лекари убийци. Тя продължила стотина години — от около 1855-а, годината, през която д-р Уилям Палмър от Ръгли отровил Джон Кук, до

1954 г., когато д-р Сам Шепард от Охайо бил обявен за виновен в убийството на жена си. При анализа на убийците се установява нещо интересно. Огромното мнозинство лекари убийци са имали слаби характери, склонни към лъжи или хвалби и към разгулен живот. А това предполага, че мнозина от тях са били привлечени към медицинската професия, за да задоволят суетата си — и от стремеж да затвърдят себеуважението си.

Това навярно е най-очевидно в случая с Глазгоуския отровител д-р Едуард Уилям Причард. На снимките той изглежда типичен викториански глава на семейство, с фрак и гъста брада, заобиколен от почтена наглед фамилия. Всъщност Причард имал изключително слаб характер и бил посмешнице сред колегите си заради невероятните си самохвалства и лъжи. Той твърдял, че е приятел с италианския патриот Джузепе Гарибалди, въпреки че изобщо не го познавал.

Типичен нарцисист, Причард обичал да подарява на хората свои снимки — даже дал една на непознат, когото срещнал във влака. Четял лекции — главно измислици, — в които се описвал като безстрашен пътешественик и ловец. Освен това се смятал за голям любовник и прелъстявал слугини и всяка друга жена, която била съгласна да му се отдаде. През 1863 г., когато бил трийсет и осем годишен, избухнал пожар в стаята на прислужницата в дома му — намерили я мъртва и изглеждало ясно, че не се е опитала да напусне леглото си по време на пожара. Причард бил заподозрян, но въпреки това подаденият от него застрахователен иск бил удовлетворен.

През 1864 г. друга прислужница — петнайсетгодишна — забременяла от него, но направила аборт. И може би тъкмо желанието да се ожени за нея го накарало да започне да трови жена си Мери, с която били женени от близо двайсет години. През ноември 1864 г. тя се разболяла, започнала да повръща, виело ѝ се свят. Причард повикал лекар, който заподозрял, че е отровена, и писал на брат ѝ, предлагайки му да я премести в болница. В резултат майката на Мери Причард, госпожа Тейлър, решила да дойде и да се грижи за дъщеря си. Скоро госпожа Тейлър проявила същите симптоми. Тя умряла на 24 февруари 1865 г. и госпожа Причард я последвала месец по-късно.

Причард издал и двата смъртни акта, според които госпожа Тейлър починала от апоплектичен удар, а жена му — от стомашна треска. Някой пратил анонимно писмо в полицията и той бил

арестуван. Когато ексхумирали труповете, установили, че са наситени с антимон. Доказало се, че го е купил Причард.

От 80-те години на XIX в. нататък Англия дала своя дял лекари убийци, но Америка дала много повече.

БОЛЕСТИ В ЕПРУВЕТКИ

Д-р Милтън Бауърс от Сан Франциско почти със сигурност е отровил три от жените си, но през 1888 г. успял да убеди съдебните заседатели да издадат оправдателна присъда и живял щастливо (с поредната си съпруга) до 1905 г.

Най-амбициозен бил д-р Кларк Хайд от Канзас Сити, който през 1909 г. решил да отрови не по-малко от седем роднини, стоящи на пътя му към богатството на Томас Суоп, милионера, основал Канзас Сити. Хайд бил женен за Суоповата племенница Франсиз. През октомври същата година Суоп и неговият финансов съветник Джеймс Хънтън умрели — привидно от естествена смърт. Малко по-късно Хайд се сдобил с няколко епруветки дифтеритни и тифни бацили под претекст, че възнамерява да се заеме с изучаване на бактериология. Петима зетьове и снахи се разболели и Хайд им казал, че са болни от тиф. Кристман Суоп умрял, след като Хайд му дал някаква капсула, други членове на семейството проявили симптоми на тиф.

Когато Хайд заминал за Ню Йорк, състоянието на всички пациенти значително се подобрило — което потвърдило подозрението на медицинските сестри, че докторът е виновен за болестта им. Хайд допуснал странна грешка — докато се разхождал по една осветена от лампи улица, той извадил нещо от джоба си и го стъпкал в снега. Един от зетьовете го видял и отишъл да провери. Оказало се счупена капсула, която миришела на калиев цианид. Трупът на стария Томас Суоп бил ексхумиран и в него открили следи от цианид и стрихнин. Хайд бил съден и обявен за виновен, но имал достатъчно пари, за да обжалва в по-висши съдилища. През 1917 г. го освободили.

След процеса на Сам Шепард през 1954 г. в Съединените щати не е имало нови лекари убийци — или, ако е имало, не са били разкрити. Днес, когато почти всички отрови и опиати могат да се открият дори в най-малки дози, като че ли великата епоха на лекаря убиец — който убива главно от алчност и за облаги — е свършила.

ДОМИНАНТНОСТ

Мястото е кварталният ви бар. Времето — всяка вечер след работа. Вие и неколцина момчета сте се събрали да ударите по някое и друго бързо, преди да се приберете вкъщи. Четирима-петима сте, седите на някоя маса и пиете бира, разказвате си вицове, шегувате се. Изведнъж отвън се появява ваш общ познат — да го наречем Денис — и отива на бара. Поръчва си пиене и ви поглежда, като че ли ви отправя покана. И тогава, без да ви каже нищо, всички се изправяте, втурвате се при Денис и започвате да го разпитвате как е, как е минал денят му, какво ще пие.

Той не е дошъл да седне при вас. Вие сте станали и колективно сте отишли при него. Независимо дали го съзнавате, това е случай на доминантност. Денис Властника е наложил властта си, влиянието си над вас. Не знаете нито защо, нито как се е случило това — просто се е случило. Тъкмо в това се изразява доминантността.

Човешкото същество реагира като под принуда или хипноза. За да разберем и осъзнаем това социално явление, първо трябва да разгледаме как се проявява доминантността при птиците и животните. Всеки, който е гледал кокошки, е забелязал съществуването на йерархия. Като че ли всяка кокошка носи номер на шията си. Номер десет има право да кълве номер единайсет — и всяко по-голямо число, — но трябва покорно да се подчинява, ако на номер девет ѝ скимне да я кълвне. И тази йерархия, изглежда, е природен закон, който се среща при повечето диви зверове.

Телевизионният филм на естественичката Джейн Гудол за дивите кучета в Африка показва, че водачът на глутницата не трябва непременно да е мъжкар. В случая тя беше водена от женска, която упражняваше абсолютна власт над кучетата от двата пола.

ВОЛЯ ЗА УСПЕХ

Но може би най-важното „откритие“ за доминантността не е дело на някой отделен естественик, а просто постепенно се е

установявало, така че днес е общоизвестно. А именно: броят на доминантните индивиди във всички групи, изглежда, е еднакъв — средно пет процента.

Изследователят сър Хенри Стенли е знаел това в началото на ХХ в., защото когато Бърнард Шоу го попитал колко души могат да оглавят неговата партия, ако се разболеет, Стенли без колебание отговорил: „По един на двайсет души“. Когато писателят го попитал дали това е приблизително, или точно, Стенли отвърнал: „Точно е“. Имал предвид волята за власт, господство, успех — което отговаряло на често налаганата теория на самия Шоу за жизнената сила — онзи вътрешен стимул, който ни (или поне по-властните сред нас) кара да успяваме в начинанията и професионалната си област.

Американецът Робърт Ардри, авторът на „Африканският генезис“, пръв дал гласност на тази теория за „един на двайсет“. В резултат на проучването си Ардри открил една от най-строгите пазените тайни на Корейската война — че няма избягали американски военнопленници. Причината е следната. Техните похитители имали безотказен метод да предотвратяват бягствата. Те известно време внимателно наблюдавали военнопленниците, после отделяли „доминантните“ — онези пет процента, които били водещи фигури, — и ги затваряли в отделен лагер под засилена охрана. Щом останели без водачите си, другите военнопленници били далеч по-податливи на управление — всъщност можели да ги оставят без абсолютно никаква охрана. Китайците забелязали, че броят на доминантните военнопленници винаги е точно едно на двайсет.

Нацистите също съзнавали това, когато през Втората световна война събирали всички най-непоправими бегълци в затвори като Колдиц. През 1966 г. британската комисия за реформи на затворите под ръководството на лорд Луис Маунтбатън препоръча по-опасните затворници да не се пращат в голям брой затвори, а да се държат на едно място.

РОЛЯТА НА РАЗОЧАРОВАНИЕТО

Досега обаче никой зоолог не е провел задълбочено проучване, за да установи защо доминантното малцинство е пет процента. Трябва да се направи проучване на водещите лекари, свещеници, политици, спортисти и поп звезди, за да се определи дали са пет процента от

съответната си професионална област, или от цялото население. Явно не само престъпниците са властни и според Ардри доминантността се проявява, когато „две или повече животни (или хора) се занимават с еднаква дейност“. Смята се също, че мошениците стават такива само защото стремежът им към власт не е задоволен и са разочаровани — и затова насочват усилията си за успех към противообществени прояви. Една от малкото страни, за която разполагаме с официални данни, е Русия — комунистическата партия на Съветския съюз представлява около пет процента от цялото население — четиринайсет и половина милиона партийни члена от двеста четирийсет и два милиона души население.

В Съединените щати цялостно е проучван проблемът за доминантността и проучването на Джон Б. Калхун от Националния психиатричен институт в Бетседа, щата Мериленд, разкрива едно от най-смущаващите наблюдения по въпроса за властта над другите. Калхун искал да анализира поведението на плъховете при условия на свръхнаселеност.

Той поставил голям брой плъхове в три взаимосвързани клетки. „Царят плъх“ взел централната клетка за себе си и харема си, а другите плъхове били принудени да останат в другите две клетки, така че били изключително натясно. *И доминантните пет процента скоро станали престъпни пет процента.* Плъховете имат сложен ритуал на ухажване, но тези гризачи се движели на групи и изнасилвали всички самотни женски, на които се натъкнали. Те също станали канибали, като изяждали новородените.

Изглежда, че това пряко обяснява огромната престъпност в бедняшките квартали на нашите големи градове. Свръхнаселеността поражда своеобразен агресивен опортюнизъм сред доминантните пет процента. Един от близнаците Крей — братята, които през 60-те години на ХХ в. управлявали престъпното кралство на лондонския Истенд, — заявил, че в техните среди престъпността била единственият начин „да стигнеш донякъде“.

БЕЗСМИСЛЕНАТА ЖЕСТОКОСТ

Психическото състояние, което произтича от свръхнаселеността, води до отчаяние и то на свой ред прави по-слабите членове на обществото още по-слаби (Женските плъхове например са склонни

към помятане), а доминантните стават още по-агресивни и взимат насила колкото храна или секс искат. При тези условия изчезва всякакво спокойствие. Престъпленията стават жестоки и безсмислени. Доминантните деца също могат да станат престъпници.

През ноември 1972 г. в световната преса се промъква съобщение, че в Ню Йорк са арестувани две момчета на единайсет и дванайсет години, които изнасилили седемгодишно момиче и после го хвърлили от покрива на жилищния си блок. Това е синдромът на пренаселените пльхове, проявен при човешки условия.

От гледна точка на оформящата се „нова криминалистика“ няма значение дали доминантното малцинство е пет, четири или шест процента. Важно е само да осъзнаем, че във всяко общество има малка група, чиято доминантност определено е по-голяма от доминантността на другите. И че в условия на стрес тази доминантност може да се изрази в престъпление.

Типичен пример за това се случил в една топла юнска вечер през 1956 г., когато главният лесничей на Бюдерих, село край Дюселдорф, обикалял гората, в която неотдавна били нападнати и убити няколко влюбени двойки. Изведнъж се натъкнал на мъж, клекнал в храстите с револвер в ръка. На полянката на няколко метра оттам двама влюбени се целували в паркиран автомобил. Лесничеят, който бил въоръжен, успял да арестува воайора и го завел в полицейския участък в Бюдерих.

Там арестантът се представил като Вернер Боост, двацет и осем годишен автомонтьор от Дюселдорф. Докато криминалният комисар Ейнк разпитвал Боост, секретарката му се обадила, за да му съобщи, че искал да го види някой си Франц Лорбах. Лорбах се оказал дребен блед мъж с малка брадичка. Той съобщил, че Вернер Боост е масов убиец. Ейнк цитира думите му: „Той е чудовище, човекоядец. Аз съм в неговите ръце — той ме хипнотизира. Принуждава ме да върша неща, които не искам...“

Лорбах разказал на Ейнк, че в продължение на повече от три години Боост дебнел влюбени двойки в гората. Отначало само ги обирал, докато Лорбах стоял на пост. После започнал да принуждава двойките да взимат опиати и двамата с Лорбах изнасилвали жените. През януари 1953 г. попаднали на автомобил, в който имало двама мъже — макар Боост да го разбрал едва когато отворил предната лява

врата и застрелял шофьора, някой си д-р Серве, в главата. Той заповядал на Лорбах да убие другия мъж, но Лорбах не могъл да го стори — той прошепнал на нещастника да се просне на земята и да се престори на мъртъв, после го ударил с дръжката на пистолета.

През ноември 1955 и февруари 1956 г. в района на Дюселдорф били убити още две влюбени двойки. Фрийдхелм Бере и Теа Куртман били пребити до безсъзнание. Момичето било изнасилено, после колата била блъсната в изоставена каменоломна, пълна с вода, където двамата се удавили. Петер Фалкенберг и Хилдегард Класинг били убити по по-сложен начин. Той бил застрелян, на нея направили инжекция цианид, после бутнали колата в копа сено и я подпалили.

Боост отрекъл всичко, но балистичната експертиза доказала, че той е убиецът на д-р Серве, и бил осъден на доживотен затвор. Ако разказът на Лорбах за престъпленията на Боост е поне наполовина верен, Вернер Боост е най-жестокият престъпник в Германия след Петер Кюртен, дюселдорфския садист и масов убиец, екзекутиран през 1931 г.

СТРАННАТА ВРЪЗКА

От днешна гледна точка връзката с Лорбах е най-странният аспект на случая. Боост бил самотник — според самия Лорбах, човек, изтъкан от злоба към човешката раса. „За него убийството на човек не се различава от убийство на животно“. Той не се нуждаел от съучастник и дори да не е така, Лорбах бил абсолютно неподходящ — страхливец и некадърник. Веднъж, когато не успял да убие една касиерка по заповед на Боост, той му платил около шестстотин марки „като обезщетение“.

Ейнк описва лицето на Лорбах като „заешко“. Боост го обвързал, като му давал опиати, и това може би обяснява неволното му робство. Но не обяснява защо Боост е искал такъв другар. Свидетелствата, изглежда, предполагат, че по някакъв странен начин Боост се нуждаел от Лорбах също толкова, колкото Лорбах се нуждаел от Боост — навярно дори още повече, тъй като Лорбах негодувал срещу положението си и искал да избяга.

Именно такава странна и привидно необяснима връзка през 1936 г. заинтригувала младия еврейски психолог Ейбрахам Маслоу. Маслоу часове наред наблюдавал маймуните в зоопарка в Бронкс. Тяхното

поведение го озадачавало. На първо място те като че ли не мислели за нищо друго освен за секс. „Чукането продължаваше постоянно“ — казва той. Но това било повече или по-малко обяснимо за един последовател на Фройд. В края на краищата Фройд твърдял, че сексът е основен импулс при всички животни. Онова, което озадачавало Маслоу в тези маймунски Содом и Гомора, бил фактът, че мъжките маймуни възсядали други мъжкари, женските възсядали други женски и от време на време дори възсядали мъжкари. Всички ли били „развратници“? Един ден отговорът го осенил. Винаги най-доминантните маймуни възсядали по-безволевите и нямало значение дали са мъжки, или женски. Той регистрирал маймунския еквивалент на йерархията при кокошките.

Това привлякло вниманието му към цялото явление на доминантността. Може би Фройд грешал за значението на секса. Най-логично, решил Маслоу, било да проучи доминантността при жените — естествено недоминантния пол. От 1937 г. до началото на 40-те години той задълбочено проучил близо двеста жени. Когато публикувал резултатите, психолозите толкова се смаяли, че не знаели какво да мислят.

СЕКСУАЛНИТЕ ЕКСПЕРИМЕНТИ

Жените явно се делели на три групи, които Маслоу обозначил като силна, средна и слаба доминантност. Силно доминантните жени проявявали изключителна склонност към секс. Повечето мастурбирали без никакви угризения, обичали сексуалните експерименти и имали разнородни партньори. Много от тях били и лесбийки. За да получат пълно сексуално удоволствие, тези жени се нуждаели от силно доминантни мъже. Една силно доминантна жена била нимфоманка, която можела да получи оргазъм само като погледнела мъж, но когато била с мъж, никога не свършвала, защото „просто не можех да го уважавам“.

Средно доминантните жени били нежни души, далеч не толкова склонни към експерименти. Те искали да се омъжат и си търсели мил, деликатен съпруг, който да е домошар. При ухажване те обичали тиха музика, меки светлини и романтика. Силно доминантните мъже ги плашели и им се стрували брутални.

Слабо доминантните жени всъщност изобщо не обичали секса — струвал им се мръсен и имал за цел единствено създаване на деца. Те смятали мъжкия полов орган за груб и грозен. (Силно доминантните жени го намирали за красив.) Търсели си мъж, който да им се възхищава от разстояние.

Един от очерталите се интересни моменти бил фактът, че *всички* жени предпочитали мъж с малко по-силна доминантност от тяхната — но не *прекалено* тираничен, иначе ги плашел. С оглед на това силно доминантните мъже обикновено намирали средно доминантните жени за сантиментални и блудкави. Що се отнася до слабо доминантните жени, те можели да спят с тях, ако им се отворела такава възможност, но никога не изпитвали нищо по-дълбоко.

Една историческа двойка, която, изглежда, имала правилна и взаимозадоволяваща „доминантна връзка“ били херцог и херцогиня Марлборо. Херцогът бил професионален военен, известен с блестящото си използване на мобилността и огневата мощ. Той спечелил няколко големи победи, най-известен от които е разгромът на французите и баварците при баварското село Бленхайм през 1704 г. При завръщането си у дома след тези триумфи той установил, че доминантността и сексът вървят ръка за ръка също толкова естествено, колкото барута и сачмите. И неговата съпруга херцогинята доволно отбелязала в дневника си: „Днес милорд се завърна от война и ме задоволи два пъти, без да си събува ботушите“.

В криминалната област връзките, основаващи се на доминантност, обикновено са от пагубен характер. Когато силно доминантна личност с престъпни наклонности реши да създаде съюз със средно доминантна личност — просто заради удоволствието да има роб и ученик, — резултатът може да е извънредно взривоопасен. Защото престъплението е начин за налагане на власт и покорството на роба кара господаря да търси нови начини да изрази властта си. Историята на престъпленията изобилства на такива връзки между силно и средно доминантни личности.

Освен два случая, разгледани в тази книга, „гранитната жена“ Рут Снайдър и нейния любовник, търговеца на корсети Джуд Грей, както и Иън Брейди и Майра Хиндли, британските убийци Мурс, има много примери за извратени връзки между силно доминантен престъпник и общо взето недоминантен съучастник. Съдружието

между Марта Бек и Реймънд Фернандес — дребен мошеник, който се специализирал в измъкване на спестяванията на зажаждали за любов американски вдовици, — станало световноизвестно като „убийците на самотни сърца“. Марта, дебела медицинска сестра, нимфоманка, също била доминантна и неприятна личност — било ѝ отнето попечителството над децата ѝ заради лошо отношение към тях, — но не била престъпничка. И тъкмо тя решила да се присъедини към мошеничествата на Фернандес — и също решила, че жертвите трябва да умират, за да не ги изобличат.

Ала случаят с Мансън определено е най-странният пример за доминантно убийство. Когато през 1967 г. отишъл в Сан Франциско, Чарлз Мансън бил трийсет и три годишен и бил прекарал по-голямата част от зрелия си живот в затвора за дребни престъпления. По-късно пресата го изобразила като демонична фигура ала Свенгали, с огнени очи — но всъщност той привличал последователите си със своята мекота, чар и интелигентност. В него имало нещо от скитника на Чарли Чаплин, малко комичния тъжен човек, постоянно тормозен от света.

Също като Брейди и Лоуб, той проповядвал философия на свръхчовека, изведена главно от научнофантастичния роман „Чужденец в чужда страна“ на американския писател Робърт Хайнлайн. Събрали се ученици и Мансън ги повел из Калифорния като нов месия, проповядващ универсална любов и невинност на сетивата.

Когато свикнал с новата си роля, Мансън започнал да мечтае за слава, искал да стане „някой“, да има влияние като Боб Дилан или Махариши, индийския мистик, който за известно време напътствал битълсите. Но всичките му опити да стане певец и да произвежда дългосвирещи плочи се осуетили.

Започнал да проповядва революция, отхвърляне на обществото, унищожаване на „свинете“ и капиталистите. Той бил „водачът“ и неговото „семејство“ го приемало почти като бог — трябвало да *направи* нещо, за да докаже, че е достоен за любовта им. И затова заповядал на свои последователи да се самоубият — на попмузиканта Гари Хинман, кинозвездата Шарън Тейт и гостите в дома ѝ, на собственика на супермаркет Лено Лабианка и жена му.

ЖЕЛАНИЕТО ЗА НЕЩО ВЪЛНУВАЩО

През втората половина на ХХ в. моделът на убийството, изглежда, се променя. „Свръхчовешкото“ убийство, извършено от Лиополд и Лоуб — когато двамата млади чикагски студенти убили четиринайсетгодишния Боби Франк „за кеф“ — било определено от журналистите на 20-те години като „престъплението на века“. Те намерили случая за уникален и без очевиден мотив. Убийците произлизали от богати семейства и нямали очевидни причини за разочарование.

Но в светлината на доминирането на Лоуб над неговия поинтелигентен, но не толкова симпатичен партньор, престъплението — и мотивът за него — става сравнително лесно разбираемо. Любопитството, желанието за нещо вълнуващо, потребността да се самодокажат като „по-добри“ и по-малко „буржоазни“ от своите приятели и роднини ги тласнали към убийство. Съмнително е дали без заядливого, подигравателно и вездесъщо „превъзходство“ над него Лиополд е щял да стане нещо по-опасно от учен, прекалено интелигентен и недостатъчно находчив — за негово и на всички други добро. Престъпните желаниа щели да присъстват, но той никога нямало да действа сам.

Следователно сегашният ни проблем е доколкото е възможно да се погрижим доминантните личности и онези, които искат да бъдат доминирани, да са отделени. Дотогава пагубни съдружия като Лиополд и Лоуб, Снайдър и Грей, Брейди и Хиндли ще представляват заплаха — заплаха, която може да се насочи към всеки от нас, навсякъде и по всяко време.

ДОМОВЕ НА СМЪРТТА

Покойният професор Франсис Кемпс ни най-малко не приличал на патоанатом. Жизнерадостен, небрежен човек с размъкнати дрехи, той спокойно можел да мине за земеделец или търговски агент. Всъщност бил един от най-блестящите английски патолози след великия сър Бърнард Спилсбъри. На 24 март 1953 г. професор Кемпс се включил в разследване на „дом на смъртта“, което получило по-широка публичност от всяко друго престъпление след Джек Изкормвача.

Една привечер с него се свързали от Отдела за криминално разследване в полицейския участък Нотинг Хил, Западен Лондон. Били получили следното съобщение: „Женски труп, открит в килер“. Кемпс си взел чантата и заедно с детективите отишъл в занемарена, мръсна наглед къща в дъното на сляпа уличка. Този адрес, Рилингтън Плейс №10, станал също толкова познат на британската общественост, колкото Даунинг Стрийт №10.

По-рано следобед наемателят Бересфорд Браун търсел място на стената в кухнята, където да монтира стойка за радио. Стената била на кухо и когато откъснал парче от тапета, той открил врата на килер с липсващ ъгъл. Протегнал фенерче през дупката и видял гол женски гръб.

ДОБРЕ ЗАПАЗЕНИ

Когато пристигнал Кемпс, полицаите били свалили остатъците от тапети от вратата и я отворили. Седящата жена не била чисто гола. Носела жартиери и сутиен, сако и пуловер. Те били вдигнати нагоре и за сутиена и било завързано парче от одеяло и после закрепено за стената, за да ѝ попречи да падне напред. Когато извадили трупа, забелязали друга жертва, увита в одеяло и подпряна на стената. Извадили и нея и се натъкнали на трето тяло, също изправено и увито в одеяло.

Когато пренесли трупите в съседната стая, видели, че принадлежат на три млади, около двацет и пет годишни жени. Претърсването на къщата продължило и така открили четвърти труп под пода на трапезарията — този път петдесетинагодишна жена. Скоро я разпознали като предишната наемателка на апартамента г-жа Етел Кристи. Нейният съпруг Джон Кристи бил напуснал къщата само три дни преди това.

Трупите в килера били забележително добре запазени — постоянният приток на въздух бил започнал да ги „мумифицира“. Кемпс взел вагинални посежки и скоро установил, че мотивът за убийствата е сексуален — всички момичета имали сношение малко преди или след смъртта.

Но къде бил Кристи? Обявили го за национално издирване. Сурков, председател на Съюза на съветските писатели, който по онова време бил на посещение в Англия, презрително отбелязал, че капиталистическата преса, изглежда, повече се интересува от женски трунове, открити в килер, отколкото от политическите реалности. Ала това не било справедливо. Масовият убиец явно бил на свобода и можело отново да започне да убива. Кемпс си спомнил, че преди четири години в същата къща били извършени още две убийства — на г-жа Берил Еванс и нейната дъщеря Джералдин. Съпругът Тимъти Еванс си признал убийствата и бил обесен. По някое време обаче ги бил приписал на Кристи. Никой не взел обвинението на сериозно, нито в полицейския участък, нито на процеса.

Когато претърсили този дом на смъртта, полицаите открили човешка бедрена кост, подпряна на градинската ограда. Започнали да копаят и намерили още два скелета — и двата женски. Кемпс направил аутопсия на другите трунове в близката кенсингтънска морга. Трите тела от килера показвали признаци на отравяне с въглероден окис — светилен газ — и били удушени.

Издирването на Кристи приключило седмица по-късно, когато един полицаи го познал на моста Пътни. Той не се опитал да избяга. Бил висок, слаб, плешив мъж на петдесетина години. Изглеждал изтощен и объркан, но си признал убийствата.

Когато огледал обувките на Кристи, Кемпс направил странно откритие — по тях имало явни следи от сперма. Кристи не само бил изнасилил жертвите си, но и мастурбирал, докато стоял до тях.

Загадката с психиката му започнала да интригува патолога също толкова, колкото и подробностите, които изплували при огледите. И докато детективите постепенно разкривали свидетелствата за миналото на Кристи, Кемпс започнал да навлиза в мотивите на това кротко наглед чудовище.

Полицейското следствие показало, че между 1943 и 1953 г. Кристи е извършил осем убийства — най-вероятно и на бебето Джералдин Еванс. Примамвал жените в къщата, когато съпругата му я нямало, убивал ги и ги изнасилвал, после скривал труповете — освен в случая с г-жа Еванс. През декември 1952 г. се избавил от жена си и се отдал на тримесечен „гуляй“, по време на който убил жените, по-късно открити в килера.

ТРАВМИРАЩОТО ПРЕЖИВЯВАНЕ

Много сексуални убийци са непълноценни хора, които убиват, без да мислят за последствията от постъпките си. Но Кристи правел впечатление на интелигентен и хладнокръвен мъж. Той се явил като свидетел в процеса срещу Тимъти Еванс и съдията го похвалил за ясните показания. Какво тласнало такъв човек към убийствената оргия, за която почти със сигурност щели да го обесят?

Кемпс малко по малко събрал свидетелствата за странния живот на Джон Реджиналд Холидей Кристи. Той бил роден в Йоркшир през 1898 г. в семейство на суров, строг баща дърводелец. Кристи по рождение бил „неудачник“ — слаб, късоглед, вечно болен. Бил склонен да извършва дребни кражби и обикновено го залавяли — в такива случаи баща му жестоко го пребивал. Когато изгубил чиновническата си работа заради дребна кражба, баща му го изхвърлил от къщи.

По някое време в юношеството си той имал травмиращо сексуално преживяване. Извел момиче на разходка и то му се отдало. В решителния момент нервите му не издържали и Кристи се провалил. Момичето разказало историята и в квартала започнали да му викат „Реджи Безхуевия“ или „Кристи, дете не го може“. По време на войната през 1914 г. той бил обгазен с иприт и ранен от мина. Не е известно докъде стигала истинска му инвалидност, но тя станала причина за хипохондрията, която щяла да го измъчва до края на живота му. Периодично страдал от слепота и загуба на глас поради истерия.

На двайсет и две годишна възраст се оженил за Етел, но минали две години преди да има сексуално сношение с нея — истеричният страх от провал продължавал да го преследва. Нямали деца. През 1934 г. го блъснала кола и получил черепни травми. Поради недъзите си взимал малка заплата като нископоставен чиновник. И все пак имал склонност да се хвали и перчи. По някое време даже станал член на Халифакската (Йоркширска) консервативна асоциация и пуснал слуха, че когато се оженил, бил богат, но изгубил парите си.

През 1939 г. станал запасен полицаи. Винаги бил мечтал за това — за власт. Но злоупотребявал — държал се като дребнав тиран и изпитвал удоволствие да праща призовки за дребни провинения. Още бил полицаи, когато през 1943 г. поканил Рут Фюрст в лондонския си дом. Но не бил способен да прави секс с жена в пълно съзнание, даже тя да го желаела. Затова измислил как „гаджетата“ му да изпаднат в безсъзнание. Твърдял, че има идеално средство против болно гърло и хрема — смес от различни балсами и вряла вода.

пълният покой

Съдът трябвало да е покрит с кърпа, за да не излиза парата, и „пациентката“ трябвало да я вдишва. Кристи вкарвал каучукова тръба в кранчето на газта и оставял газа да клоkochи във врящата течност. Когато момичето се замайвало или изпадало в несвяст, той го отнасял в спалнята, изнасилвал го и го удушавал.

След като задоволявал желанията си — в буйство, дължащо се на дългогодишните разочарования, — Кристи знаел, че трябва да убие момичето, за да не го разкрият. Така убил Рут Фюрст през 1948 г. и приятелката на жена си Мюриъл Ийди — през 1944 г. (също по време на отсъствие на съпругата си). През 1949 г. неговият съсед Тимъти Еванс, който живеел на горния етаж, споделил с Кристи, че жена му пак била бременна и искал да я накара да абортира.

Кристи веднага заявил, че има опит в извършването на аборти, и се съгласил да го направи една сутрин, когато Еванс бил на работа. Почти е сигурно, че когато видял Берил Еванс полугола, Кристи изгубил самообладание, удрял я, докато изгуби съзнание, и я изнасилвал. После я убил заедно с бебето Джералдин.

Навярно най-странната особеност на това убийство е фактът, че Кристи някак си успял да убеди своя съсед, че жена му е умряла по

време на аборта и че Еванс ще бъде обвинен, ако не избяга. Еванс го послушал и полицията решила, че той е убиецът. Когато го заловили, той се оказал психически непълноценен и по-късно по време на разпитите лесно си признал. Никога няма да узнаем какво е ставало в ума му, когато научил, че Берил и Джералдин са били удушени.

През 1952 г. агресивните пристъпи на Кристи отново достигнали кулминация, но жена му си била вкъщи и му пречела да им даде отдушник. През декември той я удушил и скрил трупа ѝ под пода. В началото на януари поканил проститутката Рита Нелсън в дома си. Минал през обичайната процедура и я убедил да вдиша газ, после я изнасил и удушил. По всяка вероятност няколко дни запазил тялото, преди да го затвори в килера. После изнасил и удушил друга проститутка, Катлийн Малоуни.

По време на тези убийства той бил като прегладнял човек, който за пръв път от много време яде пълноценно. По-късно си признал, че след убийствата го обземал пълен покой. Ала опасността да го заловят растяла. Роднините на Етел започнали да се безпокоят. Кристи нямал работа и продал мебелите. Имало още една жертва, Хекторина Макленън, любовница на безработен ирландец. Кристи ги пуснал да пренощуват в апартамента, на другия ден примамил жената и я убил. Последното, което направил в дома на смъртта, било да напъха труповете на жертвите си в килера и да залепи върху вратата тапети.

мумифицираното тяло

Кристи бил екзекутиран за престъпленията си на 15 юли 1953 г. Деветнайсет години по-късно разрушили сградата на Рилингтън Плейс №10 заедно с цялата улица (чието име вече било Ръстън Клоуз, за да не привлича туристи), която била превърната в паркинг за камиони. Ала в един далечен ъгъл на паркинга все още се виждат външните стени и подът, които някога са принадлежали на един от най-зловещо известните домове на смъртта във Великобритания.

В посмъртно издадената си книга „Кемпс за престъпността“ Франсис Кемпс описва друг случай на „труп в гардероба“, проучен от неговия приятел д-р Джералд Еванс от Рил, Северен Уелс. През май 1960 г. шейсет и пет годишната вдовица Сара Харви постъпила в болница за наблюдение и по време на нейното отсъствие синът ѝ решил да ремонтира къщата ѝ на Кинмел Стрийт № 35. На

стълбищната площадка имало голям дървен долап, който стоял заключен от дълги години. Г-н Харви го отворил и се ужасил. На пода имало прегърбена фигура, покрита с чаршаф — изпод единия ъгъл гротескно се подавал посивял човешки крак.

Веднага повикал полиция, която взела със себе си д-р Еванс. Когато предпазливо вдигнали изтлялата тъкан от трупа, видели кафяво мумифицирано тяло, чиято кожа била твърда като гранит. Приличало на женско. Поставили мумията в глицерин, за да я омекотят, и после я проучили. По шията имало следи, които можело да са останали от въже. По кожата били полепнали парченца от чорап.

В болницата г-жа Харви обяснила, че трупът принадлежи на една старица, Франсис Нйт, която отишла да живее при нея през 1940 г. Една нощ, казала тя, г-жа Нйт умряла в мъки. Г-жа Харви се паникьосала и натикала тялото в долапа. И през следващите двайсет години продължила да взима по две лири седмично за наемателката си, както изисквала съдебната заповед.

Присъствието на чорапа събудило подозрения за убийство и г-жа Харви била дадена на съд. Защитата отбелязала, че много хора от работническата класа имат навика да лекуват болно гърло, като увиват на шията си мръсен чорап. Г-жа Нйт може би постъпила точно така и случайно се задушила или умряла от естествена смърт, след което гърлото ѝ се подуло и в резултат по кожата ѝ останали следи. Процесът бил преустановен след три дни поради съмнения, но г-жа Харви все пак била обявена за виновна, че незаконно е взимала по две лири седмично в продължение на двайсет години, и била осъдена на петнайсет месеца затвор.

Случаите с Кристи и мумията от Рил ясно показват защо „домовете на смъртта“ са толкова редки. Естествено, много убийства се извършват на закрито, но само при изключителни обстоятелства трупът остава в къщата. Това просто не е разумно, както за свое нещастие установил Крипън, когато заровил Бел Елмор в избата си в Северен Лондон. Полицията първо претърсва дома на заподозрения. В резултат, макар че хорърите изобилстват на къщи, пълни с трупове, скрити под дъските на пода или в стените, такова нещо рядко се среща в действителност.

Професионалните убийци знаят, че е важно да се избавят от тялото колкото може по-далеч от дома си. Затова в дома на смъртта на

Ландрю в Гамбе не намерили нито трупове, нито петна от кръв или други улики. Дори „горелите кости“, за които съобщава „Таймс“, се оказали безпочвен слух.

Х. Х. Холмс, господарят на чикагския „замък на убийствата“, открил най-находчивия начин за избавяне от труповете на своите двайсетина жертви. Той наемал работник да им одира кожата, като твърдял, че хората са умрели „нормално“ и телата им са предназначени за медицинския факултет.

В село Синкота край Будапеща има истински дом на смъртта: улица „Ракоци“ № 17. През 1914 г. неговият собственик заминал на война и повече никой не го видял. Поради неплатени данъци през май 1916 г. местните власти обявили къщата за продан. Купил я ковачът Ищван Молнар. Скоро Молнар намерил седем големи тенекиени варела, скрити зад купчина старо желязо в работилницата. Няколко дни по-късно отворил единия — и отскочил, тъй като вътре видял голо женско тяло. В другите също имало женски трупове.

Случая поел детектив Геза Бялокурски. Наложило се да прегледа сведенията за над четиристотин изчезнали жени, докато идентифицира жертвите. Първата била трийсет и шест годишната готвачка Ана Новак, чийто работодател още бил ядосан, задето напуснала без предупреждение. Куфарът ѝ бил на тавана и детективът открил в него първата улика: реклама във вестник, гласяща „Млад мъж търси спътничка за екскурзия в Алпите, евентуален брак“.

В рекламата се посочвала „п.к. 717“. Проверката в будапещенските вестници установила, че реклами с „п.к. 717“ са пуснати двайсет пъти за две години. Пощенската кутия привидно била собственост на г-н Елемер Наги, но адресът бил Синкота, улица „Ракоци“ № 17. Вестниците публикували образец от почерка на Наги и в полицията се обадила жена, която съобщила, че това е почеркът на нейния годеник Бела Кис. За последен път била получила картичка от него през 1914 г.

ДЕТЕГЛЕДАЧЪТ

Кис очевидно бил убит във войната. Полицията получила снимка от неговия полк и я разпространила в будапещенския квартал на червените фенери. Установило се, че Кис бил човек с невероятен сексуален апетит — всъщност истински развратник. Обличал се добре

и плащал царски за сексуалните си удоволствия. Именно физическото му желание го накарало да убива жени — с рекламите си примамвал богати стари моми в своя дом на смъртта. Затварял телата им в метални варели и пръскал спестяванията им по проститутки. Кис така и не бил открит. Възможно е да е загинал във войната. Има слухове, че е подменил самоличността си с убит войник и по-късно емигрирал в Америка.

В американското градче Плейнфийлд, щата Уисконсин, също има дом на смъртта с история, не по-малко зловеща от тази на Рилингтън Плейс №10 и „Ракоци“ №17, собственост на любезен кротък човек на име Ед Гийн, чиято привична безобидност го превърнала в любим детегледач в района. Един следобед през ноември 1957 г. заместник-шерифът Франк Уордън се отбил във фермата на Гийн. Майката на Уордън, която държала бакалия в града, била изчезнала — на пода имало локва кръв и касова бележка, показваща, че последният ѝ клиент е бил учтивият Ед.

Когато установил, че във фермата няма никого, Уордън надникнал в бараката и видял голия и обезглавен труп на майка си да виси с краката нагоре от тавана. Тялото било „одрано“ като животно в месарница. Заместник-шерифът се върнал в къщата и в трапезарията намерил блюдо с женско сърце — главата и вътрешностите на г-жа Уордън били в една кутия. Незабавно арестували Гийн, който бил излязъл на вечеря със свой съсед. Той признал, че е извършил убийството, ала заявил, че го е направил в замаяно състояние.

СЕКСУАЛНИТЕ СТРАСТИ

Детективите внимателно претърсили къщата — която била неопишимо мръсна и разхвърляна — и намерили най-малко десет кожи, одрани от човешки глави, и кутия, пълна с носове. Човешка кожа била използвана за закърпване на кожени кресла; от нея дори бил направен колан. Гийн живеел сам в къщата от 1945 г. и разказал на полицаите невероятна история. Майка му била дълбоко религиозна и вярвала, че Бог ще унищожи света, защото жените си слагат червило. Тя внушила на сина си изключително противоречива омраза към „блудниците“. Бащата на Гийн починал през 1940, а единственият му брат — през 1942 г. Старата г-жа Гийн получила удар през 1944 г. и Гийн се грижил за нея до смъртта ѝ една година по-късно.

Когато останал сам в къщата, той бил измъчван от сексуални страсти. През 1942 г. се отбил в дома на свой съсед и видял жена му по шорти. Същата нощ в къщата проникнал мъж и попитал сина на жената къде е майка му. Натрапникът избягал, ала на момчето му се сторило, че е познало Гийн. Скоро след майчината си смърт Гийн видял обява във вестник за погребение на жена. Същата нощ отишъл на гробището, изровил трупа, поставил го в багажника на колата си, после върнал ковчега в гроба и грижливо го заровил.

ЖИЛЕТКАТА

Когато се прибрал, най-после имал жена, с която да сподели леглото си. „Тя ми достави огромно удоволствие“ — пояснил Гийн. Трупът толкова много го възбуждал, че изял част от него и си направил жилетка от кожата, за да я носи до тялото си. По Коледа 1957 г. Гийн бил обявен за невменяем и затворен доживотно в щатската болница „Уапан“.

Домовете на смъртта — „замъци“, апартаменти, ферми — си остават такива, каквито са, докато не ги ремонтират или разрушат. В сградите, спалните и дневните, в които са били извършени убийства, живеят хора, често без да знаят кървавата история на жилището си. Домовете на смъртта пазят тайните си — стените им може и да имат уши, ала нямат езици.

ЖЕНИ УБИЙЦИ

Психологията на жените, които убиват, е една от най-интересните области в криминалистиката, защото като цяло, жените не са склонни към престъпления, свързани с насилие. Днес жените съставляват нищожна част от всички престъпници — доста под десет процента.

Вярно е, че престъпленията, свързани с насилие, при девойките — главно от бедняшки квартали — са се увеличили над два пъти през първите три години от 70-те, но няма признаци на цялостно нарастване. И въпреки пренаселеността в големите градове, която винаги води до увеличаване на престъпността, женската престъпност едва ли ще се превърне в сериозен социален проблем.

Причината е очевидна — главният женски инстинкт е стремеж към дом и сигурност, а човек, който цени сигурността, хубаво ще си помисли преди да извърши нещо, с което да я изложи на опасност. Мъжете с техния вечен стремеж към промяна, с по-широкия си усет за цел, по-често поемат рискове, включително престъпления.

Ами жените, които все пак извършват престъпления, особено най-тежкото престъпление, убийството? Когато анализираме такива жени, първо прави впечатление фактът, че много от тях са сексуално непривлекателни, често направо грозни. Наистина, има красиви престъпнички — Мари дьо Бринвиле, Рут Елис, Шарън Кин, — но те са рядкост. Повечето жени убийци са физически непривлекателни, силно доминантни и изключително сексуално активни. И това пряко обяснява защо прибягват към престъпление, защото всички престъпления се дължат на разочарование — отпияния съпруг, който пребива детето, до директора на фирмата, който присвоява милиони.

Доминантната жена може да е много щастлива, ако успее да си намери още по-силно доминантен мъж, с когото да живее — това буквално е шанс едно на милион. Ако е красива, тя може да продължи да търси и експериментира, докато не открие истинския мъж. Ако е

грозна, на средна възраст или и двете, шансовете ѝ са минимални и тя може да изрази негодуванието си към обществото с престъпление.

Този принцип се открива в живота на повечето отровителки. Г-жа Мерифийлд, сестра Уадингъм, Нани Дос, г-жа Мейджър — всички били доминантни и непривлекателни. Някои психолози дори предполагат, че даването на отрова може да е било своеобразен сексуален заместител за тези жени, но това трудно може да се потвърди.

Например, как можем напълно да проумеем мотивите на Ронда Бел Мартин, сервитьорка от Монтгомъри, щата Алабама, чиято престъпна кариера обхваща над три десетилетия? През 1970 г. лекарите се озадачили от болестта, която парализирала Роналд Мартин от кръста надолу. Подробните изследвания във Ветеранс Хоспитал, Билокси, щата Мисисипи, установили, че проблемът е отравяне с арсеник. Жена му Ронда Бел била няколко години по-стара от него и някога била негова мащеха.

НЕХАЙНАТА БЕЗПОЩАДНОСТ

Ронда била омъжена за баща му Клод Мартин, който починал през 1951 г. със симптоми, аналогични на проблемите на сина му. Тялото на Клод било ексхумирано и се установило наличие на арсеник. Полицията заподозряла няколко смъртни случая в семейния кръг на Ронда, започващи през 1934 г., когато починала четиригодишната ѝ дъщеричка. Първият ѝ съпруг Джордж Гарет умрял през 1937 г., последвали го още четири деца, а през 1944 г. починала и майка ѝ.

Когато ѝ изложили доказателствата, Ронда Бел признала, че е отровила всички с отрова за мравки, купена от местната бакалия. Поведението ѝ се отличава със забележителни прилики с това на нейната сънародничка Нани Дос, което обаче не ни помага да разберем защо двете са отровили своите съпрузи, деца и роднини.

Много жени, които убиват, го правят от жестокост, дължаща се на сурово и тежко минало. През 1969 г. полицаите във френското селце Пиер льо Немур получили анонимно писмо и отишли на проверка в дома на Андре Лелиевър и неговата четирийсет и една годишна съпруга Ивет. Те имали пет деца — ала в градината полицаите открили трупове на седем новородени бебета. Семейство Лелиевър били решили, че не могат да си позволят повече деца, но били прекалено

лениви — или невежи — да се запознаят с контрацептивните възможности. Затова след раждането на всяко бебе го удавяли в банята като котенце, след което съпругът го заравял в градината. Една снимка представя двамата като набити селски типове.

Още по-типичен за този вид нехайно убийство е случай, който излязъл на бял свят в Унгария през 1929 г. Студент по медицина от Будапеща се разхождал по брега на река Тиса край село Нагзрев и открил мъжки труп, изхвърлен от водата. След кратък оглед той се убедил, че мъжът не е удавник, а е бил мъртъв, когато са го хвърлили в реката. Аутопсията показала, че е отровен.

ДВЕТЕ ВДОВИЦИ

Полицията започнала следствие в съседните села Нагзрев и Тисакурт и се натъкнала на слухове за още много мистериозни случаи на смърт. В резултат на тези слухове били ексхумирани телата на двама мъже, Йозеф Нарарас и Михаел Сабо. Установило се, че са умрели от отравяне с арсеник. По време на болестта и за двамата се грижили две местни акушерки, Сузане Олах — която станала известна като Бялата вещица от Нагзрев — и фрау Фазекас, и двете вдовици.

Двете вдовици били арестувани, както и някои жени, за които се говорело, че били техни „клиентки“. Една от „клиентките“ си признала, че купила арсеник от фрау Фазекас, за да отрови съпруга си, брат си и друг мъж. Полицията заподозряла, че си има работа с масово убийство в безпрецедентни мащаби. Фрау Фазекас се оказала сурова, хитра и невъзмутима — след многочасови разпити я пуснали да си върви.

Тя се хванала в капана им и веднага се втурнала при различни „клиентки“, за да ги предупреди да внимават. Когато по-късно полицаите отишли в дома ѝ, фрау Фазекас осъзнала какво е сторила, взела чаша с отрова, изпила я и след няколко часа умряла.

Полицията продължила да разследва Сузи Олах и другите „клиентки“ на фрау Фазекас и една старица, Юлиана Липка, признала, че през последните двацет години е убила седем души. Пръв бил жестокият ѝ съпруг пияница — който я разгневил, като продал част от нивите им, за да изплати дълговете си. Това озлобило алчната ѝ селска душа и тя изпитала огромно удоволствие да го гледа как умира в мъки от арсеника, извлечен от отрова за мухи.

Следствието се проточило — общо над петдесет жени си признали, че са извършили убийства. Историята била невероятна и гадна. Сузи Олах била „вещица“ и жените, които се възползвали от нейния арсеник, за да се избавят от нежелани съпрузи или деца, вярвали, че магиите ѝ ще им осигурят безнаказаност от закона. Цяла общност селски жени била допуснала убийството и магьосничеството да се превърнат в техен начин на живот. Животът в тези първобитни села в унгарската пуста бил суров и скучен — омразата се разпалвала лесно.

Десетки жертви били ексхумирани. От гледна точка на броя на подсъдимите и жертвите делото на „сздателките на ангели“, както ги нарекла унгарската преса, сигурно е най-големият мирновременен съдебен процес за масови убийства в историята. Много жени — главно виновните в производството и продажбата на отрова — били осъдени на смърт, други получили различни срокове затвор. И все пак, колкото и да е странно, днес случаят е почти забравен, дори в Унгария.

КОСМИТЕ

Възможно е дори убийството да е наследствено — или поне склонността към насилие, която води до убийство. През януари 1956 г. двайсетгодишният Хърби Феърис бил пратен на електрическия стол в щатския затвор на Оклахома за убийството на детектив Бени Крават, когото застрелял по време на обир. Майката на Феърис била доведена от един затвор в Тексас да види сина си преди екзекуцията му — тя излежавала присъда за убийството на четвъртия си съпруг и била убила и предишните двама по време на скандали, затова обвинението било в непредумишлено убийство. Брат му излежавал десетгодишна присъда за обир. Вуйчо му Рей Хамилтън, близък съучастник на Бони и Клайд, умрял на електрическия стол през 1934 г.

Може да се твърди, че случаят е резултат от вредно влияние на средата, а не на наследственост — Феърис заявил, че е останал в отделението на смъртниците „по-дълго, отколкото някога съм живял на едно място“. Но определено имал кураж — когато го попитали дали иска да каже нещо, преди да седне на стола, той ритмично потропал с крак и отвърнал: „Какво да говорим, хайде да свършваме“. Дали Феърис е щял да убие, ако не беше свикнал с насилието в семейния си живот? Едва ли.

Макар да се срещат рядко, все пак има истински престъпнички — с други думи жени, които избират престъплението за своя кариера. Името на Ана Хофнер със сигурност щеше да е по-известно в криминалистиката, ако делото ѝ не беше гледано по време на нацисткия период, когато немските вестници били насърчавани да отделят повече място на други неща, вместо на престъпления. Когато намерила възрастния обучаващ Вилхелм Хайн, намушкан и застрелян в мазето на дома му в Дортмунд, полицията открила най-интересната улика на местопрестъплението — няколко дълги червеникави косъма.

Хайн бил застрелян с револвер, с каквито разполагали щурмоваците и полицията: това било смущаващо обстоятелство. През 1938 г. никой полицай не горял от желание да бъде принуден да арестува млад нацист — особено ако се оказало, че случаят е свързан с хомосексуализъм. Но следствието на криминалния комисар Манус скоро разкрило друга възможност. Въпреки че не бил известен на дортмундската полиция, Вилхелм Хайн бил добре познат на определена част от подземния свят — като укривател на крадени вещи.

В спалнята имало няколко пръстови отпечатъка, но полицията не идентифицирала нито един от тях и това предполагало, че ако принадлежат на клиенти на Хайн, тези хора са прекалено млади, за да имат полицейско досие. Започнала да се очертава интересна картина — банда млади мъже и червенокоса жена. Манус чул слухове от дортмундския подземен свят за такава банда, ала не успял да открие други сведения.

Той обаче наредил на хората си да са нащрек за млада червенокоска, навъртаща се из свърталищата на известни престъпници, и скоро един полицай забелязал млада жена, отговаряща на това описание, да чака пред едно кино. Изглеждала нервна. Полицаят скришом наблюдавал от сенките — може би нямал какво друго да прави. Видял един младеж да подминава момичето и да влиза в киното. След малко тя също си купила билет и го последвала. Това определено било подозрително. Ако просто била решила да отиде на кино, защо не била влязла по-рано?

ОСТРАТА КАМА

Полицаят се обадил в участъка и дошъл да го смени цивилен детектив. Когато филмът свършил, червенокосото момиче и младежът

излезли заедно. Проследили ги до едно кафене, където се срещнали с още двама младежи. По-късно червенокосата и нейният кавалер отишли в апартамент в жилищен квартал. Мъжът излязъл сам, носел куфарче. Усетил, че го следят, и избягал, като хвърлил куфарчето зад една стена. Детективът го взел — вътре имало крадено златно блюдо, чието описание било разпространено от полицията.

Проверката в апартамента на жената установила, че тя се казва Ана Хофнер. Ала нея я нямало. Полицията обаче имала повече късмет при проследяване произхода на куфарчето. Не само че намерили магазина, от който било купено — от младеж, отговарящ на описанието на техния беглец, — но и продавачът си спомнил, че продал на същия мъж остра кама, с каквато бил намушкан обуцарят. Той заявил, че купувачът имал буйна коса и червена вратовръзка.

След известно време повикали полиция в бар, в който пиян младеж размахвал нож. Той носел яркочервена вратовръзка. Арестували го и го оставили да преспи в затвора, после го разпитали за смъртта на обуцаря. Накрая младежът си признал. Красивата Ана била главатар на бандата. По-рано той й бил любовник, но сега си имала нов. Хайн бил убит, защото Ана открила, че мами бандата.

Заподозреният споменал името на друг бандит, Ханс Грайл, който бил открит и проследен. Същата вечер в един ресторант той се срещнал с червенокосото момиче. Арестували ги. По ирония на съдбата се оказало, че Ханс Грайл е син на началника на окръжната полиция и че бил използвал пистолета на баща си, за да убие обуцаря. Полицейският началник подал оставка, въпреки че нямало за какво да го обвиняват. Бандитите не били екзекутирани — всички били непълнолетни. Осъдили ги на големи срокове затвор. За съжаление, не са известни повече подробности за забележителната престъпна кариера на Ана Хефнер.

ПРИВЛЕКАТЕЛНАТА ЖЕНА

Ана налагала волята си на бандата, като раздавала сексуални услуги. Същото се отнася за Марта Ромеро, арестувана в Мексико през 1972 г. В полицията на Мексико Сити се получили много жалби от мъже, ограбени в апартаментите им от банда, състояща се от трима младежи и млада жена. Момичето явно било главатарката; тъмните му очи изглеждали като изцъклени от наркотици.

Една вечер полицията научила за кражба в преддверието на жилищен блок. Реагирали бързо и се натъкнали на трима младежи и момиче — което било въоръжено с трийсет и осем калибров револвер. Крадците се предали без съпротива. Всички били дрогирани. Мъжете били двамата братя Гонзалес, третият се казвал Гутиерес. Те заявили, че не си падали по престъпленията, ала Марта, която била господарка и на тримата — и спяла с тях в едно и също легло — заплашвана да ги остави без секс, ако не участват в кражбите.

ФАНТАСТИЧНИЯТ СЛУЧАЙ

Повечето такива кражби им носели сравнително малки суми — най-много неколкостотин долара, както и телевизори и други подобни вещи. Целта им била да намират пари за наркотици. Марта признала, че е започнала да извършва дребни престъпления от ранна възраст — след смъртта на майка ѝ баща ѝ я изоставил. Оттогава животът ѝ бил постоянен низ от кражби, наркотици и секс — изглежда, била нимфоманка. Това потвърждава откритието на Маслоу, че силно доминантните жени са изключително сексуално активни. И четиримата от бандата били пратени в затвора.

Жените, които грижливо подготвят убийства с цел печалба, обикновено са плод на въображението на авторите на криминални романи — те рядко влизат в съдебната зала. Шарън Кин е интересно изключение и нейният случай определено е достатъчно фантастичен, за да е чиста измислица. На 19 март 1960 г. в дома на Джеймс А. Кин, електронен инженер, който живеел между Канзас Сити и Индипендънс, щата Мисури, бил повикан полицай. Той открил Джеймс Кин мъртъв в леглото му, застрелян в тила.

Красивата му деветнайсетгодишна съпруга Шарън била в истерия. Двегодишната им дъщеричка изглеждала озадачена и уплашена. Когато полицията накрая успяла да вземе показания, Шарън заявила, че детето влязло в спалнята с револвера на съпруга ѝ и някак си застреляло спящия си баща. Анализите на пистолета показали, че е възможно да е така, и приятели свидетелствали, че детето често си играело с оръжието.

Следователят решил, че смъртта на Джеймс Кин е злополука, и красивата вдовица получила голяма застраховка, с част от която си купила форд „Тъндърбърд“. Продавачът бил красив млад мъж на име

Джоунс. Той запознал Шарън с жена си Патриша. Шарън го намерила за много привлекателен. На 26 май 1960 г. Патриша не се прибрала от работа. Двама нейни колеги, с които си тръгнала, споменали, че се е качила във форд „Тъндърбърд“, шофиран от кестенява жена.

На другата вечер Шарън излязла на среща с млад мъж и му предложила да обиколят мотелите и баровете, за да потърсят изчезналата Патриша. В единайсет и половина, докато шофирали по една алея за разходки в окръг Джаксън, фаровете им осветили труп. Това била изчезналата Патриша Джоунс. Полицията установила, че е простреляна с четири куршума двайсет и втори калибър.

Когато открили веригата от съвпадения — че съпругът на жертвата е продал форда на Шарън Кин, че Патриша за последен път е била видяна да се качва във форд, че Шарън е намерила трупа, детективите били повече от заинтригувани и арестували Шарън. Когато открили и че тя притежава револвер двайсет и втори калибър, започнали да си мислят, че са разкрили убиеца — само че оръжието липсвало. Въпреки това Шарън Кин била дадена на съд. Положението ѝ изглеждало тежко — и тогава я спасил един странен инцидент.

Намерили предишния собственик на револвера, който бил разменил оръжието за друго. Той си спомнил, че бил изстрелял няколко куршума по едно дърво. Извадили куршумите и им направили балистична експертиза. Те не били изстреляни от двайсет и две калибровия револвер, с който била убита Патриша Джоунс. Свидетелят признал, че може да е сбъркал — бил имал няколко револвера. Ала Шарън била оправдана. Незабавно била дадена повторно под съд, този път за убийството на мъжа си, и когато един свидетел заявил, че му е предложила хиляда долара, за да убие съпруга ѝ, уликите изведнъж се обърнали срещу нея. Съдебните заседатели я обявили за виновна в убийство.

Но в затвора тя продължила да настоява, че е невинна. Четиринайсет месеца по-късно присъдата била отменена и Шарън отново била изправена пред съда. Съдията спрял делото заради процедурен проблем, свързан със съдебен заседател. Започнало четвъртото ѝ дело. Съдебните заседатели не стигнали до единодушно решение и тя останала на свобода.

В този момент Шарън допуснала грешката да реши да отиде в Мексико. На 18 септември 1964 г. в един бар в Мексико Сити се

запознала с мъж на средна възраст, Франциско Ордонес, и му позволила да я придружи в мотелската ѝ стая. Скоро се разнесли изстрели. Собственикът на мотела се втурнал натам и видял Шарън да излиза от стаята си с пистолет в ръка. Когато се опитал да я спре, тя го простреляла. Когато пристигнала полиция, собственикът още се борел с нея. Оказало се, че двацет и две калибровият револвер в ръката ѝ е същият, с който била убита Патриша Джоунс.

Шарън обаче вече била съдена за това убийство и не можели пак да я дадат под съд за него. Но можели да я съдят за убийството на Ордонес — който според нейните думи я придружил до стаята ѝ, защото не се чувствала добре, била пияна, и после се опитал да я изнасили. През октомври 1965 г. съдията отказал да приеме, че престъплението е било извършено при самозащита, и я осъдил на десет години затвор. Тя обжалвала — съдът решил, че десет години не стигат, и прибавил още три. Трябвало да се задоволи с първата присъда.

ЖЕРТВИ

Красивото германско момиче превело мъжа през дупката в живия плет. Между плета и оградата зад него имало място да легнат заедно. Тя му подаде шалчето си. „Завържи ми китките. Аз съм твоята пленена принцеса. Дай ми да разбера, че ти принадлежа“. След като я завързал, той ѝ смъкнал полата, събул ѝ чорапите, жартиерите и прозрачните гащички.

Докато си разкопчавал панталона, от колана му паднал нож. Момичето започнало да стене. „Порежи ме мъничко. Прокарай острието по плътта ми. — И когато започнал да я люби: — По-силно, моля те. Порежи ме... — Тя започнала да хленчи като животно. Изведнъж изпъшкала: — Сега ме Убий. Моля те, убий ме...“ И прекалено възбуден, за да не се подчини, мъжът забил ножа в гърлото и.

„После ѝ взех чантата — казал Гуидо Бенедето Спимполо, убиецът на Марлене Пунтшух, — нарязвах я и изхвърлих парчетата в тоалетната на влака...“

Разказът му звучал невероятно: той описал как на 7 юни 1969 г. Марлене Пунтшух го заговорила на Пиаца Барберини в Рим и след по-малко от четвърт час го умолявала да я убие. Ала при обиска на хотелската ѝ стая намерили дневник, който не оставял никакво съмнение, че Спимполо казва истината. Марлене Пунтшух, банкова чиновничка от Щутгарт, била мазохистка и мечтаела да я връзват и измъчват мъжествени любовници.

Всяка година ходела на почивка в Италия в търсене на мускулести, почернели от слънцето мъже, които да ѝ помагат да разиграва странните си фантазии. Марлене била родена жертва. Гуидо Спимполо, бивш сервитьор с тяло на великан и мускули на тежкоатлет, бил роден завоевател на женски сърца и когато погледите им се срещнали на Пиаца Барберини, убиецът и жертвата моментално се познали и инстинктивно били привлечени един към друг.

В класическия си труд „Престъпникът и жертвата“ (1949) д-р Ханс фон Хентиг твърди, че в много случаи на убийство жертвата е също толкова виновна, колкото и убиецът. Но близо трийсет години по-рано, през 1920 г., писателят Франц Верфел написал романа „Не е виновен убиецът, а жертвата“. Звучи абсурдно, но твърдението на фон Хентиг и Верфел всъщност е факт, добре известен на полицаите: хората често се държат така, че като че ли сами подканят насилието.

СЕСУАЛНИТЕ ИГРИ

Когато например чуем за убийство на дете, ние сме склонни да мислим за невинен малчуган, подмамен от обезумял от похот маниак, ала често детето само подканя възрастния да играят сексуални игри — и после навярно се уплашва и започва да се съпротивлява. Известни са случаи, в които деца имали навика несправедливо да обвиняват мъже в екхибиционизъм.

По същия начин много жени, които се качват на автостоп в коли на абсолютно непознати мъже в тъмна нощ, напълно съзнават опасността, която поемат, и може би смятат, че си играят на нещо като руска рулетка със съдбата. Такава история се разиграла през август 1970 г. в Кингспорт, щата Тенеси, когато двама и две годишна санитарна се качила пред местния супермаркет в кола с двама мъже. Те паркирали близо до недалечна каменоломна и единият, Харли Филипс, ѝ разкъсал дрехите и два пъти я изнасилил.

Продължили до една кръчма и другият мъж влязъл да купи бира и храна, ала момичето не направило опит да избяга от колата. Пренощували навън и Филипс я рязал с ножа си и ѝ говорел, че ще я убие. Отново я изнасилили. След още един ден на ужас, изнасилване и заплахи тримата пренощували в плевник и тя доброволно се любила с другия мъж — онзи, чиято покана да се качи в колата приела.

След като я накарали тържествено да обещае, че няма да издаде Филипс на властите, накрая я пуснали да се прибере вкъщи. Тя разказала всичко на своя приятелка, която веднага се обадила в полицията и през 1972 г. Филипс бил осъден на осемнайсет години затвор. Момичето несъмнено станало жертва на садист, но също е ясно, че самото то имало поне петдесет процента вина за премеждието си. Момиче, което се качва в кола с двама непознати, не може да не подозира, че намеренията им са свързани със секс.

Този очевиден тип „съдействие“ между жертвата и престъпника е само един от аспектите на сложната виктимология — връзката може да е по-неуловима. Всички познават семейни двойки, които като че ли изваждат на показ най-лошото и в двамата партньори — съпругът може да е сприхав грубиян, съпругата — хленчеща мърла, чиято реакция към поведението на мъжа ѝ е пристъп на самосъжаление и още по-пълна пасивност. И всичко това го прави още по-лош.

СЕМЕЙНИТЕ УБИЙСТВА

Около четири пети от убийствата в Англия са „семеини“ при които жертвата и убиецът са роднини или поне се познават, и в голям брой от тези случаи вече съществува връзка жертва — убиец.

Но един аспект на „виктимологията“ досега напълно е пренебрегван от криминалистите: въпросът за „родената жертва“, човека, който изглежда „предопределен“ да бъде убит. Причината за това пренебрегване е очевидна: да се говори за предопределена жертва е по-скоро ясновидство, отколкото наука, и все пак това не е задължително вярно. Жената може сама да е виновна за убийството си, ако често носи къси поли, държи се предизвикателно, съблича се, без да спусне завесите, сваля непознати в бара, и определено е ясно, че целият ѝ *личностен модел* може да я постави в рискована ситуация, в която съществува опасност от убийство.

Такива родени жертви по-често са жени поради очевидната причина, че мъжете рядко стават жертви на сексуално нападение. Самият вид на тези жени обикновено показва склонност към злополуки. Естествено такива случаи трудно се анализират от гледна точка на прагматичната психология, но само трябва да прочетете за тях или дори да видите снимка, за да усетите, че съществува такова нещо като „родена жертва“, даже да имат късмет и да не са ги убили.

Всеки, който прочете биографичен очерк на президента Кенеди — с болестите в детството му, предразположението му към нещастни случаи, злополуките му по време на войната, — усеща, че има голяма вероятност точно този президент да бъде убит от куршум. Същото се отнася за брат му Робърт. От друга страна, Линдън Джонсън някак си не *изглежда* предразположен към злополуки — цялостната му личност се характеризира със своеобразна неуязвимост.

Същото е валидно за Дьо Гол, който бил обект на няколко опита за покушение. Хитлер се спасил, след като на метър от краката му избухнала бомба, макар че загинали няколко генерали, които се намирили в същото помещение. Докато президентът Кенеди бил убит от куршум, изстрелян от човек, който не можел да стреля, при това мерникът на пушката бил неточен. Нещо повече, животът на самия убиец Осуалд показва, че той бил предразположен към злополуки и провали и смъртта му в ръцете на полицията го доказва.

Разсъждения от този вид лесно могат да се превърнат в абсурдни хипотези и нелепи догадки. Психологът Карл Юнг обаче разработил концепцията за „синхронността“, която може да се дефинира като „съвпадение, което не е съвпадение“. Самият Юнг например разказва как случайно забелязал, че номерът на трамвайния му билет е същият като номера на билета му за концерт, и за да направи съвпадението дважд по-невероятно, по-късно същия ден някой му дал същия телефонен номер.

След убийството на президента Кенеди много автори са отбелязвали броя на странните прилики между него и убийството на Линкълн. И двамата са застреляни в тила, и двамата били наследени от южняк на име Джонсън, секретарите и на двамата им препоръчвали да не извършват посещението, довело до убийството, и така нататък. Известен е също невероятният факт, че след Линкълн, който бил избран през 1860 г., всички президенти, избирани през двайсетгодишни интервали, са били убивани или са умирали по време на мандата си: Гарфийлд (1880), Маккинли (1900), Хардинг (1920), Рузвелт (1940), Кенеди (1960).

ЗЛИТЕ ПОЛИЧБИ

Скептиците могат да ни обвинят в доверчивост, задето отбелязваме „съвпаденията“, но от друга страна, науката се развива чрез процес на наблюдение на такива неща — например някога се смятало, че кометите вещаят катастрофа — докато някой не забелязал, че се появяват *периодично*.

Определено не бива да преувеличаваме това типично „предразположение на жертвата“, но също е глупаво да се преструваме, че не съществува такава неща. Един от най-очевидните случаи е историята с „Черната далия“. Елизабет Шорт, чието

изтезавано и разполовено тяло било открито на 15 януари 1947 г. в пустееща земя в Холивуд (и чийто убиец останал неразкрит), веднъж отбелязала пред своя приятелка: „Сигурно са ме урочасали и никой не може да направи нищо“. Но когато се замислим за това, че тази амбициозна старлетка се оставила на течението и се поддала на самосъжалението си, разбираме също и че вината отчасти е нейна.

„Родената жертва“ често е човек, който страда от *липса на жизненост* и съзнава, че лошият му късмет е по негова вина, но го приема просто като друга форма на лош късмет, вместо да признае, че може да промени положението. Такъв човек често предпочита да живее в свят на фантазии и се крие от истинския живот: затова накрая ударът е толкова жесток.

Типичен случай с жертва, бягаща от действителността, се разиграл във Ванкувър през 1949 г. На 9 ноември във Фолс Крик открили женски труп. Жената била удушена, пребита и хвърлена — в безсъзнание, но жива — във водата. Липсващите гащички показвали, че мотивът е изнасилване. Идентифицирали я като Бланш Фишър, привлекателна стара мома, която изглеждала най-малко десет години по-млада от своите четирийсет и пет. Предишната вечер тя не се прибрала вкъщи от кино.

Бланш Фишър била красива стройна жена. Тогава защо не се била омъжила? Дали имала тайна любовна връзка, както често намеждала на помощничките си в магазина, в който работела? Кой бил мъжът, който според нейните твърдения се опитвал да я убеди тайно да се оженят? Когато започнали да разследват миналото ѝ, детективите разбрали, че са се озовали в задънена улица, тъй като Бланш Фишър нямала таен любовник и никой не искал да се ожени за нея. Единствените ѝ излизания били на черква и кино. Предпочитала романтичните филми и обожавала списания за кинолюбители. Докато водела тихия си девствен живот, тя мечтаела за силни усещания, за властни любовници...

ЖЕНСКИТЕ ГАЩИЧКИ

Месец по-късно полицията задържала мъж, който обикалял по улиците само по дъждобран. Това бил трийсет и четири годишният Фредрик Дюшарм, който живеел на корабче. Когато отишли там, детективите открили шест чифта женски гащички на простор, а в

дневната — обувките и часовника на Бланш Фишър. Накрая Дюшарм признал убийството ѝ и заявил, че тя доброволно се качила в колата му и после отказала да се люби с него.

Сигурно е, че я е принудил да отиде с него на корабчето му и че после я е пребил, изнасил и измъчвал с нож, преди да я хвърли зад борда. Подобно на злополучната „Черна далия“, Бланш Фишър имала *психиката* на жертва. За разлика от Марлене Пунтшух, тя не молела буквално да бъде убита, ала нещо в нея определено извадило на повърхността най-лошото в нейния убиец.

Други два случая разкриват интересни аналогии с убийствата на Бланш Фишър и „Черната далия“. През март 1972 г. намерили голото тяло на момиче, облежнато на дърво край Уелс, щата Мейн. То било покрито с над двеста изгаряния с цигара, горната устна била деформирана вследствие на зараснали белези, ухото било сплескано като карфиол, дясната ръка била счупена и после оставена да зарасне, без да бъде наместена.

Момичето, по-късно идентифицирано като деветнайсетгодишната Констанс Корционе, умряло в резултат на задушаване с повърнатата храна и раните показвали, че е бито и изтезавано месеци наред преди да умре. Година по-рано Констанс била истинска хубавица. Интересни са аналогията с „Черната далия“ и Бет Шорт. Също като Бет, Кони била родена в Кеймбридж, щата Масачузетс, и баща и бил напуснал майка ѝ, като я оставил сама да издържа семейството.

Кони многократно била бягала от дома си. За последен път заминала през юли 1970 г. и се настанила при семейството на музиканта Ричард Димарцо в Ривиър, щата Масачузетс. Димарцо имал жена и деца, бил човек с агресивен нрав и тъкмо той почти две години измъчвал и биел Кони.

На осемнайсетия ѝ рожден ден един семеен приятел се отбил в дома ѝ в Лин и момичето си събуло панталона, за да му покаже огромните синини по бедрата си. Те ѝ били нанесени от Димарцо. Приятелят заплашил, че ще го убие, ако пак ѝ посегне: и все пак Кони се пренесла при него след този случай. Вероятно е била негова любовница — аутопсията показала, че малко преди смъртта си е имала полово сношение, очевидно доброволно.

Когато полицията отишла в дома на семейство Димарцо, те били заминали, но в една стая на втория етаж детективите открили над двеста фаса и други доказателства, че Кони е била държана и изтезавана там. Много тийнейджъри посещавали къщата през този период и един от тях заявил, че чул тригодишната дъщеря на Димарцо да казва: „Ти биеше Кони и даже я уби“. Димарцо бил видян да напуска къщата с огромен чувал, провиснал в двата края, който натоварил на колата си.

Димарцо бил осъден на доживотен затвор за предумишленото убийство на Констанс Корционе. Въпреки това си остава загадка защо Кони е останала при човека, който я изтезавал и пребивал, дори да е била мазохистка. Едва ли и е било приятно да ѝ счупят ръката и да ѝ срежат устната. Тази жертва несъмнено оказала „съдействие“ на своя убиец.

През юни 1972 г. една красива индианка стояла на улицата във Финикс, щата Аризона, и се оглеждала за такси, когато мъж на около петдесет и пет години внезапно я сграбчил и насила я натикал в колата си. След като я зашеметил с удар, Лерой Сачел я закарал при караваната си извън града. Там ѝ запушил устата и я завързал, после ѝ разрязал дрехите с ножица. Когато започнала да се съпротивлява, я ухапал до кръв.

ИЗНАСИЛВАНЕ И ИЗТЕЗАНИЯ

Когато се събудила, глезените ѝ били сковани и веригата била прекарана през скрипец на тавана. Тя останала пленница на Сачел цели три дни. Между периодите на изнасилване и изтезания била оставяна да виси с главата надолу над леглото. Един съсед заподозрял нещо — а може би дори я видял да виси през прозореца — и повикал полиция.

Сачел отначало се престорил на възмутен, но полицаите го арестували и освободили момичето. Той бил обявен за виновен в изнасилване и похищение и осъден на над двеста години затвор. Оказало се, че е излежал осемгодишна присъда за „непредумишленото убийство“ на друга индианка, с която постъпил по подобен начин, и че през 1971 г. е бил заподозрян в убийството на индианка, чието тяло било заровено близо до неговата каравана. Поради липса на доказателства обаче тогава Сачел бил освободен.

Изглежда, че момичето, което оцеляло, не било „редена жертва“ — макар че спокойно можело да умре, ако полицията не се била намесила. Трите дни на изтезания и изнасилвания можели да убият друга жена, ала тази била смела и се спасила.

Друга илюстрация на разликата между жертвата и нежертвата е случаят с изнасилвача Харви Глатман. Той бил трийсетгодишен телевизионен техник от Лос Анджелис, любител фотограф. На 1 август 1957 г. красивата деветнайсетгодишна Джуди Ан Дъл, която работела като модел, излязла от жилището си в Западен Холивуд. Имала уговорка с мършав младеж, който се представил като Джони Глин и й казал, че има „работа“ за нея — щяла да отнеме само няколко часа.

„Глин“ я завел в стаята си на Мелроуз Авеню. Направил й няколко „садо-мазо“ снимки, ужким за детективно списание. После извадил пистолет и я изнасилвал два пъти. Тя обещала да не казва на никого и го помолила да я пусне. „Глин“ — Глатман я накарал да се облече, направил й още няколко снимки със завързана уста и ръце и вдигната нагоре рокля. Късно през нощта я закарал в пустинята на север от Индио, снимал я още няколко пъти със светкавица, после я удушил с въже и я заровил.

На 8 март 1957 г. двайсет и четири годишната разведена Шърли Бриджфорд излязла на среща с мъж, с когото се запознала чрез клуб за самотници. Мъжът бил Глатман — той я закарал в пустинята край Сан Диего, изнасилвал я, снимал я завързана и разплакана, още няколко пъти я изнасилвал, удушил я и затрупал тялото й с клони.

На 23 юли Глатман отишъл при двайсет и три годишната латиноамериканка Рут Меркадо, също модел. Проникнал в апартамента й в лосанджелиския квартал Уилшър, завързал я, изнасилвал я няколко пъти и я снимал, после я закарал в пустинята край Сан Диего. Взел със себе си храна и вода и през по-голямата част от следващия ден я изнасилвал и снимал. Рут Меркадо не била жертва от типа на Джуди Ан Дъл и Шърли Бриджфорд. Когато помолила Глатман да я пусне, за да нахрани папагала си, той насмалко щял да се съгласи. „Тя ми хареса“. Но накрая решил, че не може да я остави жива, и на втората вечер я убил.

На 27 октомври Глатман се свързал с двайсет и седем годишната латиноамериканка Лорен Виджил и я поканил в апартамента си, за да я фотографира. Видът му не й харесал и тя предложила да доведе и една

приятелка, ала той я разубедил. Закарал я в Санта Ана, завил по страничен път и извадил пистолет. Когато се опитал да я завърже, тя се развикала и започнала да се съпротивлява. Оръжието гръмнало, куршумът я ранил в бедрото и замаяният Глатман казал: „Аз те прострелях“. Лорен продължила да се съпротивлява и се изтърколила от колата. И в този момент се появил полицейски мотоциклет. Харви Глатман бил арестуван, признал убийствата на трите момичета и на 18 септември 1959 г. бил екзекутиран в газовата камера. „Единственото ми желание е да умра“ — писал той на апелативния съд.

ЖЕРТВАТА

Дори снимките на четирите жертви на Глатман ясно показват, че Джуди Дъл и Шърли Бриджфорд са от типа на „жертвите“, че Рут Меркадо е доста по-различна и че Лорен Виджил категорично не е от този тип. Наистина, това може да се дължи на случайност, на обстоятелствата или фотоапарата, но когато сравняваме снимките на Джуди Дъл и Рут Меркадо, просто е трудно да повярваме.

Очертава се интересното предположение, че „жертвата“ е психическо състояние и, че същото се отнася за нежертвата. (Според известния афоризъм на британския писател Ф. Тенисън Джеси жените могат да се разделят на две категории: жени, които умират разчленени и натикани в куфар, оставен в някоя служба за съхраняване на багаж, и жени, които не умират така.) „Вътрешното напрежение“ на нещастния човек е слабо, а при щастливия е силно. И слабото напрежение стимулира склонност към злополуки, също както шофирането със спаднали гуми води до спукване.

Екерман веднъж казал на Гъоте: „Вие сте роден със сребърна лъжица в устата. Ами ако не бяхте роден с късмет?“ Поетът презрително отвърнал: „Нима ме смятате за такъв глупак, че да се родя без късмет?“ Възможно ли е със своята поетична проникателност Гъоте да е открил истина, до която съвременните криминалисти стигат едва напоследък?

ЗАБАВЯНЕ НА ПРАВОСЪДИЕТО

„2 януари 1588 г. Екзекутиран: Георг Хьонлайн от Брук, Йобст Кнау, грънчар от Бамберг, и двамата убийци и крадци. Преди две години Хьонлайн и един негов другар нападнали куриер на река Ремаройт, намушкали го четири пъти и след като умрял, му взели трийсет и два флорина. Преди шест седмици двамата с Кнау живеели заедно с една уличница. Тя родила мъжко дете в къщата, където Кнау го кръстил, после му отсякъл ръката. След това неговият другар Шварц подхвърлил детето във въздуха, за да падне на масата, и рекъл: «Как хленчи, дяволчето», после му прерязал гърлото и го заровил в градината... Двамата убийци бяха докарани с колата на смъртниците. Ръцете им бяха смазани на две места с нажежени щипци, после бяха счупени десните им ръка и крак и накрая бяха екзекутирани на колелото“.

ГРАДСКИЯТ ПАЛАЧ

Този ужасяващ и страховит разказ е от дневника на Франц Шмид, градски палач на Нюрнберг през периода 1573–1617 г. „Екзекутирани на колелото“ означава, че мъжете са били разпънати на колело, крайниците им са били смазани с остър лост и почти буквално са били разкъсани на парчета. Дневникът на Шмид е един от най-ужасните документи в криминалната литература: и заради описаните престъпления, и заради изпълнените наказания. Престъпниците били измъчвани, изгаряни, бесени и обезглавявани.

Но може би най-отрезвяващият факт в дневника е това, че много хора, затворени без основателна причина — защото са били чужденци, бедняци или скитници — са прекарвали живота си в нюрнбергските тъмници. Условията били толкова отвратителни, че дори когато ги освобождавали, здравето им често било съсипано или губели разсъдъка си. Затворниците трябвало да плащат на тъмничаря за издръжката си и ако нямали пари, трябвало да обещаят, че ще се издължат по-късно. А ако нямало такива изгледи, можели да прекарат

години в най-усойните и студени килии, докато умрат. В средновековен Нюрнберг бързата екзекуция понякога била за предпочитане пред обичайното безкрайно забавяне на правосъдието.

Това трябва да се има предвид, когато става дума за „забавяне на правосъдието“. Либералите определят отношението към Карил Чесман (бандита от квартала на червените фенери, чиято екзекуция за изнасилване многократно се отлагала) като варварско, но Чесман поне имал адвокат и процесът му бил публичен. Сериозната грижа за правосъдието и неговото прилагане обаче е сравнително ново явление. Дори по времето на Чарлз Дикенс можели да затворят човек за дългове в лондонския затвор „Флийт“, където да прекара десет години, без възможност да печели пари, за да плаща за издръжката си. През предишните векове забавеното правосъдие било правило, а не изключение.

Естествено сведенията за такива случаи са оскъдни — никой не го било грижа, за да пише за тях. Но един такъв пример все още се помни във Франция, тъй като жертвите били защитени от човек със силно чувство за справедливост — Волтер. Неговото възмущение още повече се разпалило от събитие, случило се, когато той вече бил известен драматург и философ. Язвителното му остроумие засегнало един благородник, кавалера дьо Роан. Веднъж, докато вечерял с един херцог, Волтер бил повикан да говори с някого. Той отишъл на вратата — и бил измъкнат навън от главорези, които го пребили пред одобрителния поглед на кавалера.

ГОТОВ ЗА ОТМЪЩЕНИЕ

Волтер бил разярен — започнал да взима уроци по фехтовка и се готвел за отмъщение. Роан прошепнал една думичка в ухото на кралски министър — и Волтер бил хвърлен в Бастилията, за да го освободят единствено при условие, че ще напусне Франция. Трийсет и шест години по-късно, през 1761 г., той се замесил в друг случай на очевидна несправедливост, когато един младеж бил намерен мъртъв в тулузка къща. Това бил двацет и осем годишният Марк Антоан Калас. На шията му имало следи от въже, под ухото му имало синина. Семейството на Калас, в чийто дом била настъпила смъртта, били протестанти — малцинство в католическа Франция. Марк Антоан

Калас възнамерявал да стане католик и баща му се противопоставял на решението му.

Всички веднага заключили, че Марк е убит, за да не му позволят да се отрече от протестантството си. Франция била шокирана и разярена. Макар че всички свидетелства насочвали към самоубийство и че покойникът бил известен като романтик и меланхолик, разкъсан от религиозни противоречия, баща му бил обвинен в убийство.

Мосю Калас твърдял, че синът му се е самоубил по уникален начин — като отворил две врати в един склад, закрепил отгоре им точилка и се обесил на въже, завързано за нея. Според бащата Марк вече бил мъртъв, когато роднините му го открили. Първата им мисъл била за позора от самоубийство в семейството, затова внимателно свалили тялото и скрили въжето и точилката. На шията му поставили нещо като вратовръзка, за да скрият следите — с глупавата надежда, че за причина на смъртта му ще бъде посочен мозъчен удар. Лекарят, който свалил копринената вратовръзка, забелязал, че Марк Антоан е удушен. Когато по-късно претърсили избата в дома на семейство Калас, следователите намерили на тавана халка, на която можело да се обеси човек.

На процеса осъдили Калас на смърт. Крайниците му били счупени на колелото, после бил удушен. Всички очаквали и останалите роднини да бъдат умъртвени по подобен начин, но законът бил сравнително снизходителен. Дъщерите били пратени в манастир, майката и синовете отишли на заточение. В този момент от случая се заинтересувал Волтер и провел собствено следствие. Неговото заключение било, че онзи ден Марк Антоан е изгубил много пари на карти и се е обесил от угризения и страх. Той бил едър мъж, най-едрият в семейството, и в сравнение с него шейсет и две годишният му баща бил съвсем немоощен. Как можел Жан Калас да надвие сина си и да го обеси?

Самотната кампания на Волтер била успешна. Протестантските църкви на цяла Европа събрали пари за семейство Калас. През март 1764 г. кралските съветници се срещнали във Версай и след четиричасово заседание решили да поискат от тулузкия съд да обясни защо са екзекутирани Жан Калас. Година по-късно съдът постановил, че Калас е бил екзекутиран несправедливо и останалите роднини са невинни. Имуществото им било възстановено. Волтер със задоволство

отбелязал, че това е „най-прекрасното пето действие, което може да ни даде театърът“. След четиригодишно забавяне правосъдието възтържествувало.

УЖАСНИЯТ СКАНДАЛ

Дали? През двайсетте години на ХХ в. френският писател Марк Шасей проучил свидетелствата и Волтеровата блестяща защита на Калас. Той заключил, че по всяка вероятност Калас е убил сина си след ужасен скандал с помощта на братята на Марк Антоан. Слугите чули писъци и вик „убийство“ малко преди да намерят тялото. Експериментите с вратите на склада и точилката показали, че е почти невъзможно човек да се обеси по описания от Жан Калас начин. Според Шасей са виновни бащата и още няколко души от семейството. Ако е прав, това навярно е случаят на най-дълго „забавяне на правосъдието“ в историята.

Независимо дали е сбъркал, Волтер вдъхновил други честни хора да се вдигнат на борба за справедливост. Когато през 1898 г. прибегнал до най-язвителната си жлъч в защита на капитан Алфред Драйфус, писателят Емил Зола определено следвал примера на Волтер. „Аферата Драйфус“ е един от най-известните съдебни процеси на всички времена. През 1894 г. бил открит списък, адресиран до германския военен аташе в Париж — в него се изброявали секретни френски документи, които авторът бил готов да предаде на германците. Подозрението паднало върху Драйфус, офицер, който бил евреин и елзасец — две презирани малцинства. Тъй като почеркът в документа приличал на неговия, през 1894 г. той бил осъден на доживотен затвор на Дяволския остров.

Междувременно Драйфус не престанал да твърди, че е невинен. Прекарал в затвора почти две години преди една френска чистачка в германското посолство в Париж да намери писмо, скъсано в кошче за боклук, в което се споменавало за някой си комендант Естерхази. Жената също работела във френското разузнаване, което разследвало Естерхази и установило, че е развратник, комарджия — и че почеркът му много прилича на почерка на Драйфус. Ала случаят бил толкова деликатен, че властите оставили новите свидетелства без последствие.

Прочутият криминалист Бертийон, в резултат на чиято графологическа експертиза Драйфус бил осъден, без колебание

потвърдил, че почеркът на Естерхази е идентичен с почерка на Драйфус. Въз основа на това братът на Драйфус започнал протести, които били подети от френските вестници. Изведнъж цяла Франция била разделена от разпалени спорове за аферата.

Също като в случая с Калас, католиците продължили да вярват, че Драйфус е виновен. Левите и антиклерикалите го обявявали за невинен. В опит да се разреши противоречието майор Естерхази бил съден от военен съд и бил оправдан. Католиците и реакционерите обвинявали всички, които защитавали Драйфус, че са се „продали за еврейско злато“. Когато чул това, известният писател Емил Зола, смятан от мнозина за търсач на скандали и порнограф, се включил в протестите с пламенни статии в полза на Драйфус. После хвърлил бомбата със статия, озаглавена „J'Accuse“ („Аз обвинявам“) — атака срещу властите и тогавашното правосъдие. Тълпите заревали „Смърт на Зола“ и разбили прозорците на държавника Жорж Клемансо, също привърженик на Драйфус.

ДЯВОЛСКИЯТ ОСТРОВ

Обвиненията на Зола в измами били толкова настойчиви, че той бил даден под съд и осъден на една година затвор. Писателят избягал в Англия, където продължил да работи в полза на Драйфус. Тогава французите прибегнали до стария английски метод за решаване на проблеми — компромиса. Драйфус бил върнат от Дяволския остров и започнал нов процес. Намерили го за виновен, но при „смекчаващи вината обстоятелства“, за които бил помилван. Името на Драйфус все още било опозорено, поради което той продължил да се бори. През 1899 г. бил проведен трети процес и седем години по-късно Върховният апелативен съд най-после го оправдал. Той бил възстановен на служба в армията, получил ордена на Почетния легион и бил повишен.

Зола и неговата вяра в справедливостта възтържествували. Заради участието си в аферата, половината началник-щабове били уволнени или понижени. Мнозина французи обаче продължили да вярват във виновността на Драйфус — чак до 1930 г., когато публикуването на документите на германския военен аташе Шварцкопен окончателно доказало, че Естерхази е предал родината си.

Драйфус починал пет години по-късно. Трябвало да минат трийсет и шест години, за да се докаже невинността му.

В сравнение с тази история (обикновено наричана просто „L’Affaire“), всички други случаи на „забавено правосъдие“ изглеждат банални. Криминалните архиви във Великобритания и Съединените щати обаче съдържат също толкова смущаващи по значението си примери. Например авторът на Шерлок Холмс, сър Артър Конан Дойл, изиграл роля, аналогична на участието на Зола в скандала с Драйфус.

Въпросната история се разиграла през 1903 г. и в нея участвал своеобразен Джак Изкормвача, който насочвал садистичното си внимание към животни. Неизвестният маниак действал край село Грейт Уайърли в графство Стафърдшир. Той се промъквал при животните — коне, крави, овце — нощем и ги изкормвал с много остър нож. Подобно на злополучно известния Изкормвач, той също пращал подигравателни писма в полицията и я предизвиквал да се опита да го залови. После заплашил да използва ножа си срещу момиченцата в района.

ДРЕБНИЯТ НЕРВЕН ЧОВЕЧЕЦ

Викарий на Грейт Уайърли по онова време бил персиецът Шапурджи Едалджи. А местните били подозрителни към чужденци. Нито пък харесвали много големия му син, дваисет и седем годишния Джордж Едалджи, бирмингамски адвокат, който живеел там. Той бил дребен нервен човечец с изцъклени очи. Десет години преди това, когато Джордж бил ученик, била подета грозна кампания срещу баща му — почтени хора получавали мръсни писма с подпис „Шапурджи Едалджи“. Навремето заподозрели Джордж Едалджи в тези измами. Сега, тъй като бил „чужденец“, той отново бил заподозрян.

Полицията обискирала стаята му и намерила няколко бръснача и ботуши с кал по подметките. Взели някои негови дрехи и ги опаковали в един вързоп с парче кожа от обезобразено пони — нищо чудно, че по-късно намерили по тях конски косми. Джордж Едалджи бил даден под съд и осъден на седем години каторга. Освободили го след три години, но не успял да си намери работа. Тогава се обърнал за помощ към Конан Дойл. Още щом го видял, Дойл забелязал късогледите му изцъклени очи — такъв човек не бил в състояние да вижда в тъмното, за да обезобразява животни.

Дойл приложил методите на собствения си Шерлок Холмс. Прочел анонимните писма и заключил, че са написани от младеж със садистични наклонности, който ненавиждал директора на някогашното училище на Едалджи и впоследствие станал моряк. (В писмата се споменавало за плаване по море и това също обяснявало прекъсването между две прояви на садиста.) Скоро открил момче, изхвърлено от училище, което обичало да дере тапицерията във влаковете с остър нож и било изкушено във фалшификаторство.

Сър Артър надлежно пратил доклад във вътрешното министерство. Специална комисия се запознала с него и решила, че Едалджи не е виновен за обезобразяването на животните. Но все пак той бил написал анонимните писма, заявила комисията. Разярен, Конан Дойл написал поредица яростни статии в „Дейли Телеграф“ и дал анонимните писма на експерт, който бил свидетелствал по делото на Драйфус и който удостоверил, че са дело на садистичния ученик. За разлика от Драйфус обаче, Едалджи така и не бил напълно оправдан и истинският престъпник останал ненаказан.

ИЗМАМЕНИТЕ ЖЕНИ

Друг случай, към който Дойл проявил интерес, имал по-добър край. През 1895 г. норвежкият минен инженер Адолф Бек вървял по Виктория Стрийт в Лондон, когато на някоя си мадам Меасоние ѝ се сторило, че това е човекът, който я бил измамил. Арестували Бек и за огромно свое задоволство полицията скоро установила, че той е дребен измамник на име Вилхелм Майер, също известен като Джон Смит, който често мамел жени и през 1887 г. бил лежал в затвора. Всички възражения на Бек, че е невинен, били напразни. Разпознали го и други измамени жени и той бил пратен в затвора за седем години. Две години по-късно вътрешното министерство проверило списък с отличителните белези на „Джон Смит“ и открило, че той бил обрязан. Но не и Бек. Съдията по случая обаче упорито решил, че няма причина да се намеси, и Бек си останал в затвора.

След освобождаването му през 1901 г. отново го споходил лошият му късмет. Били измамени други жени и той бил арестуван за престъпленията на „Джон Смит“. Бек отправил драматично обръщение към пресата да му помогне да докаже невинността си — обръщение, което събудило интереса на множество видни личности, включително

Конан Дойл. Ала този път съдбата се намесила на страната на Бек. След ареста му измамните на жени продължили и по същество били аналогични на случаите, за които обвинявали Бек — даже полицията разбрала, че нещо не е наред.

По време на процеса арестували истинския извършител, докато залагал измъкнати с измама вещи — Вилхелм Майер, също известен като Джон Смит, Търнър и Томас. Майер и Бек си приличали невероятно много — въпреки че лицето на Майер било по-грубо. Даже почеркът им бил еднакъв. Бек бил оправдан и получил шест хиляди лири обезщетение. По-късно се оженил за по-млада жена и починал през 1948 г.

АПЕЛАТИВНИЯТ СЪД

До голяма степен тъкмо поради този случай и историята с Джордж Едалджи в Англия най-после бил създаден апелативен криминален съд. Но за британското правосъдие е позор, че Бек останал в затвора до 1901 г., въпреки че невинността му била доказана три години по-рано.

Класическият случай на „забавяне на правосъдието“ в Съединените щати започнал през 1923 г. в Уокингън, щата Илинойс. Ку Клукс Клан били активни в този район, тъй като искали да запазят Уокингън само за белите. Полицията често участвала в инсценировки срещу чернокожи по обвинения в контрабанда на алкохол. Трийсетгодишният негър Джим Монтгомъри се опитал да организира събратята си за съпротива. На свой ред Кланът решил да го „отстрани“. Избраният метод бил прост, но ефикасен. Подкупили полуслабоумната шейсет и две годишна Мейми Сноу да отиде в полицията и да подаде жалба, че Монтгомъри я е изнасил. Никой не обърнал внимание на неговите възражения. След процес, продължил едва дванайсет минути, той би осъден на доживотен затвор.

ИЗГЛЕЖДАЛ ЧЕСТЕН

Колкото и да е странно, другите затворници повярвали на твърдението му, че е жертва на инсценировка — може би защото имал вид на честен човек. Но той останал в затвора цели двайсет години преди един смелчага да реши да проучи слуховете. През 1944 г.

адвокатът Луис Кътнър изслушал разказа на Монтгомъри и се заел с почти неизпълнимата задача да докаже невинността му. Първо потърсил медицинските свидетелства — и установил, че няма такива. Не бил повикан лекар да удостовери, че Мейми Сноу е била изнасилена. Самата тя отдавна била мъртва. Но все пак трябвало да я е прегледал доктор, тъй като била пратена за преглед в болницата „Виктъри Мемориъл“ в Уокингън.

Кътнър посетил болницата и поискал да види архива. Грубо му отказали. Той спокойно настоял и след множество опити успял да убеди един млад нощен санитар да го пусне в мазето, където държали архива. Трябвали му осем нощи, за да намери нужния документ. Тогава открил, че лекарят, който прегледал Мейми Сноу, Джон Е. Уолтър, не е регистрирал следи от изнасилване.

Защо, зачудил се Кътнър, докторът не свидетелствал в полза на защитата на Монтгомъри? Когато узнал, че д-р Уолтър още е жив, адвокатът го посетил и накрая го принудил да разкаже за случая, като го заплашил, че ще го изхвърли през прозореца. Уолтър признал, че Кланът го е предупредил да си държи устата затворена. И в края на краищата Монтгомъри бил само някакво си „негро“. След това Кътнър открил медицинската сестра, която асистирала на Уолтър при прегледа. Тя потвърдила, че когато докторът я прегледал, Мейми Сноу е била девствена.

Кътнър се нуждаел от още едно доказателство — че Кланът е скалъпил обвинението срещу Монтгомъри. И го открил, като проникнал в уокингънския офис на организацията. След няколко часа търсене, макар и с цяла група помощници, той намерил документ, подробно описващ заговора срещу Монтгомъри. Най-после разполагал с всичко, каквото му трябвало. С тези улики адвокатът получил разрешение да се запознае с полицейския архив по случая и се оказало, че в деня след ареста на Монтгомъри Мейми Сноу не го е разпознала в затвора.

Заявлението за освобождаване на Монтгомъри било разгледано на 27 юни 1947 г. Д-р Уолтър свидетелствал в съда, че в заговора е участвал самият прокурор. Два месеца по-късно, на 10 август 1947 г., Монтгомъри — вече беловлас петдесет и четири годишен мъж — бил оправдан. Той получил десет долара — сумата, която обикновено давали на освободените затворници. И това било всичко, което щели

да му дадат, въпреки че Кътнър настоявал за обезщетение от сто и петдесет хиляди долара. Данъчните власти не уважили иска на адвоката за пет хиляди долара хонорар за времето, което е отделил по случая — над две години. Те смятали, че каузата на справедливостта за един негър не е достатъчно важна, за да оправдае толкова сериозен иск.

ИЗНУДВАНЕ

„Изпитвате ли отвратително усещане, Уотсън, когато стоите пред змиите в зоопарка и гледате пълзящите отровни същества с техните убийствени очи и зли плоски лица? Е, точно такава впечатление ми направи Милвъртън. Имал съм си вземане-даване с петдесетина убийци, но и най-гадните от тях не са ме изпълвали с такава отвращение, каквото изпитах от този човек“.

Тези думи естествено принадлежат на Шерлок Холмс и човекът, за когото говори, е изнудвачът Чарлз Огъстъс Милвъртън, „най-лошият човек в Лондон“. Разказът за Милвъртън бил публикуван за пръв път в „Колиърс Магазин“ през 1904 г. Датата е интересна, тъй като отвратителният Милвъртън сигурно е първият изнудвач, появил се в художествено произведение.

Всъщност самото престъпление било сравнително ново — закон срещу „заплахата за разгласяване с цел изтръгване на пари“ бил гласуван едва през 1893 г., въпреки че думата „изнудване“ датира от времето на кралица Елизабет I, когато някакви шотландски разбойнически главатари изнудвали селяните по шотландската граница. Тези „пари за закрила“ били наричани „черен наем“, за разлика от наема, който селянинът плащал на земевладелеца.

По онова време изнудването не било престъпление — законът предвиждал, че ако някой селянин реши да плати черния наем, това си било негова работа. Едва през 1873 г. британският парламент постановил, че „искането на пари със заплахи“ е също толкова незаконно, колкото и да насочиш пистолет към главата на някого и да му вземеш портфейла.

КОМПРОМЕТИРАЩИТЕ ПИСМА

Може би е странно, че английският закон — а същото се отнася за Америка — толкова късно обхванал изнудването, но причината се открива в „Чарлз Огъстъс Милвъртън“. Милвъртън се издържа, като купува „компрометиращи писма“, написани от дами и господа от

висшето общество, и заплашва да ги прати на съпруга или съпругата на неблагоприятния автор. Холмс е нает да върне недискретни писма, написани от млада дама до беден провинциален земевладелец, тъй като тя ще се омъжва за граф и изнудвачът заплашва, че ще ги прати на бъдещия ѝ съпруг.

Истинските последователи на Милвъртън се издържали точно по такъв начин. Един век по-рано това щяло да е абсурдно — хората от висшето общество постоянно си взимали любовници — или метреси — и никой не давал пукната пара. После на престола дошла кралица Виктория, омъжила се за сериозния и набожен немски принц Алберт и всичко се променило — висшето общество в Англия взимало пример от кралското семейство. Започнала Епохата на почтеността и изведнъж се появили десетки неща, които просто *не се правели*.

Един скандал можел да съсипе мъжа — и напълно да унищожи жената. Кралица Виктория гневно се нахвърлила срещу родния си син, когато научила, че има връзка с актриса, докато нейните предшественички на английския трон щели да си помислят, че на син, който *не* развратничи с актриси, камериерки и придворни дами, явно му има нещо. Ала първата дама на Англия била жена със „средно доминиращ“ характер, моногамна романтичка, която смятала секса за нещо мръсно, и висшето общество трябвало да живее според нейните стандарти.

Историята, която накарала викторианците да осъзнаят странните правни проблеми на изнудването, се случила през 1872 г. Жената се казвала лейди Туис, изнудвачът бил лондонският адвокат Александър Чафърс. Лейди Туис била съпруга на сър Тревърс Туис, известен поддръжник на викторианството и професор по международно право в лондонския Кингс Колидж. Смятали я за напълно почтена — дори я представили в двора на кралица Виктория. За ужас на британското висше общество обаче г-н Чафърс я обвинявал, че е обикновена проститутка.

Когато през 1859 г. в дома на майка си се запознал с едно красиво полско момиче, сър Тревърс Туис бил изключително преуспяващ петдесетгодишен мъж. Девојката се казвала Мари ван Линзееле, дъщеря на полски генерал-майор. Три години по-късно сър Тревърс отново срещнал полската хубавица в Дрезден. Влюбили се и се оженили в британската легация. При завръщането си в Англия лейди

Туис била представена първо на уелския принц и после на кралица Виктория.

Един ден, когато лейди Туис и съпругът ѝ се разхождали в Кю Гардънс, някакъв мъж повдигнал шапка и я поздравил. Тя го представила на мъжа си като Александър Чафърс, адвокат. Чафърс ѝ честитил брака и не след дълго лейди Туис получила сметка за четирийсет и шест лири от г-н Чафърс — „за оказани услуги“. Тя не ѝ обърнала внимание. Той ѝ пратил писмо и този път поискал сто и петдесет лири. Лейди Туис показала писмото на съпруга си и обяснила, че наистина дължи на Чафърс пари за правни услуги, оказани на нейна прислужница. Сър Тревърс Туис си уговорил среща с Чафърс, платил му петдесет лири и поискал разписка. На нея пишело, че дългът е „напълно изплатен“.

Ала Чафърс очевидно не бил доволен и продължил да иска пари от лейди Туис. Написал писмо на шамбелана — придворния служител, който съставял списъка с хора, приемани от кралицата, — и му заявил, че лейди Туис била френска уличница, която успяла да се промъкне във висшето общество.

Шамбеланът се смял. Освен да наеме частен детектив, не се сещал за друг начин да проучи историята, затова решил да я сметне за измама и забранил за нея. Но съобщил на лорд и лейди Туис за обвиненията. Двамата се ужасили и потвърдили мнението му, че Чафърс е побъркан. Адвокатът определено се отличавал с безумна упоритост. Той издействал да пратят на сър Тревърс призовка за клевета, като твърдял, че лейди Туис разпространява всевъзможни клюки за него, след което отишъл при главния съдия на Боу Стрийт, за да даде показания под клетва за „истината за лейди Туис“.

РАЗГЛАСЯВАНЕТО

В тези показания се заявявало, че тя всъщност е проститутка, казва се Мари Гелас и на няколко пъти е била в интимни връзки с Чафърс в различни домове с лоша репутация в Белгия. Колкото и да не му харесвало, на сър Тревърс Туис му се налагало да предприеме действия. През май 1871 г. г-н Чафърс се изправил в съда по обвинение в „разгласяване“ на различни клевети за сър Тревърс и лейди Туис. В своя защита г-н Чафърс твърдял, че „клеветите“ са истина.

Мари ван Линзееле заявила, че е дъщеря на починал генерал-майор и че е израснала в Полша и Белгия като осиновена дъщеря на някой си мосю Ястренски. Мари признала, че наистина познава жена на име Мари Гелас — според нея Мари Гелас и била прислужница, когато се запознала със сър Тревърс.

По време на онази визита Мари ван Линзееле била тежко болна и Мари Гелас решила, че господарката ѝ трябва да напише завещание, затова повикала г-н Чафърс, когото вече познавала, и му възложила да състави съответния документ. По думите на лейди Туис, познанството ѝ с г-н Чафърс се изчерпвало с това и след срещата в Кю Гардънс той получил своите петдесет лири.

Г-н Чафърс отговорил, че нямало никаква прислужница на име Мари Гелас. Лейди Туис била Мари Гелас и той бил спал с нея няколко пъти преди тя да забогатее. В наше време случаят не би породил никакви проблеми. Г-н Чафърс признавал, че се е опитал да изнуди лейди Туис, като съобщи на съпруга ѝ за нейното минало, и след като не успял, започнал да изнудва двамата. През 1872 г. обаче нямало закон срещу изнудването, а само срещу клеветата.

Проблемът на лейди Туис бил да докаже, че е Мари ван Линзееле, дъщеря на генерал-майор, а не Мари Гелас. Тя призовала различни свидетели, които да дадат показания за миналото ѝ, включително една прислужница, която под клетва заявила, че Чафърс се опитал да я подкупи да потвърди клеветите срещу нейната господарка. Той явно бил крайно отвратителна личност и съдията не се опитвал да скрие погнусата си.

НЕРАЗРЕШЕНАТА ЗАГАДКА

И после напълно неочаквано лейди Туис се предала. На осмия ден от процеса тя решила, че ѝ стига. Нейният адвокат се явил в съда, за да съобщи на съдията, че клиентката му напуснала Лондон и решила да не продължава делото. Съдията нямал друг избор, освен да свали обвиненията от Александър Чафърс. Казал му, че през остатък от живота си ще е „обект на презрение от страна на всички честни и справедливи хора“, но си остава фактът, че Чафърс спечелил.

Седмица по-късно сър Тревърс Туис подал оставка от различните си постове. Жена му изчезнала на континента и доколкото ни е известно, той никога повече не я видял. „Лъндън Газет“ публикувал

съобщение, че представянето на лейди Туис пред кралицата — три години по-рано — се „отменя“: викторианският начин да се каже, че изобщо не се е случило. И така тази загадка явно си остава неразрешена.

Но не е трудно да четем между редовете. Ако наистина беше Мари ван Линзееле, лейди Туис навярно щеше да се бори до последна капка кръв. Съдът и без това бил предубеден в нейна полза. Вторият ѝ баща мосю Ястренски свидетелствал, че тя наистина е Мари ван Линзееле, и още много свидетели заявили под клетва, че познават Мари Гелас и тя не е Мари ван Линзееле. Било предрешено, че Чафърс ще бъде обявен за виновен и даден под съд.

Всъщност Мари ван Линзееле — или Гелас — сигурно е подкупила различни хора да свидетелстват в нейна полза, но е разбрала, че процесът ще е по-сериозен въпрос. Възможно е нейните свидетели да са отказали да дадат показания на процеса, защото са се страхували от наказанието за лъжесвидетелство. И тя е решила да се откаже и изчезнала. Ако е била невинна, защо е казала на съпруга си, че дължи на Чафърс петдесет лири за правни услуги, оказани на нейна прислужница, а по-късно свидетелствала в съда, че той е съставил нейното завещание?

БАРДАКЪТ ЗА ХОМОСЕКСУАЛИСТИ

От друга страна, остава още една възможност: преследваната от Чафърс лейди Туис осъзнава, че е съсипала съпруга си, какъвто и да е резултатът от делото, нервите и не издържат и тя избягва. Този случай накарал викторианското висше общество да проумее своята уязвимост по отношение на изнудването. Човек като Чафърс нямал нужда от никакви *доказателства*, че лейди Туис е проститутка. Само трябвало да го заяви в съда и даже да го обявели за виновен в клевета, нейната репутация никога нямало да се възстанови от скандала.

Това накарало викторианците да разберат и че имат нужда от закон, който да попречи на хора като Чафърс да измъкват пари със заплахи: оттук и законът от 1873 г. срещу „искането на пари със заплахи“. Това струвало на сър Тревърс Туис кариерата му, ала случаят променил закона.

За съжаление промяната в закона не решила напълно проблема. Когато едно престъпление внезапно привлече общественото внимание,

престъпниците започват да се чудят дали това не е нов източник на доходи. Викторианските бедняци винаги били плячка на богати развратници — малко момичета от работническата класа можели да откажат предложените за телата им пет шилинга. Сега бедните започнали да си връщат, като изнудвали прелъстителите си.

Оскар Уайлд бил изнудван от младежи от работническата класа, с които бил спал. През 1889 г. полицията щурмувала един бардак за хомосексуалисти на Кливланд Стрийт, но цялата история бързо се потулила, щом разбрали, че един от редовните клиенти е херцог Кларънс, внук на кралица Виктория. Еди, както бил известен херцогът, бил пратен на околосветско пътешествие и така били предотвратени безброй възможности за изнудване.

Ала не само долните класи проявявали склонност към изнудване. Аристократите също толкова безмилостно играели тази игра. Една от най-известните — злополучно — викториански аристократки била лейди Уоруик, позната на всички като Дейзи. Песента „Дейзи, Дейзи“ била написана за нея. През 1881 г. пленително красивата Дейзи се омъжила за бъдещия граф Уоруик и станала господарка на замъка Уоруик и притежателка на огромно богатство. Любовта на мъжа ѝ към лова и риболова скоро ѝ омръзнала и тя започнала да си търси любовници.

СЕКСУАЛНИЯТ ПРОМИСКУИТЕТ

В продължение на няколко години тя имала любовна връзка с елегантния лорд Чарлз Бересфорд — през викторианската епоха нищо не пречело на човек да има любовни връзки, стига да е дискретен и да избягва „скандали“. Когато лорд Чарлз накрая скъсал с нея, тя отишла при най-близкия му приятел уелския принц и го помолила да ѝ помогне да си върне някакво компрометиращо писмо.

Уелският принц Едуард се бил отчуждил от кралица Виктория и бил посветил живота си на сексуален промискуитет с енергията на истински Казанова. Той само погледнал Дейзи и я замъкнал на най-близкото легло. Тя не се съпротивлявала — защото макар принцът да не бил нито млад, нито красив — бил дебел и хъркал, — младата жена видяла в него ценен съюзник. Що се отнася до принц Едуард, той бил искрено влюбен в прелестната Дейзи.

През 1893 г. починал свекър ѝ и тя станала притежателка на огромно богатство. Незабавно поръчала да преустроят парковете на замъка Уоруик, напълнила го със скъпи килими и мебели и давала пищни приеми, които се прочули със своята екстравагантност. Социалистическата преса я нападала за това, че харчи толкова много пари, докато бедните умират от глад. В резултат тя отишла при известния ляв редактор У. Т. Сед и веднага станала социалистка. Така имала двойното удоволствие да е невероятно богата и да я обявят за закрилница на бедните.

С годините красотата на Дейзи повехнала и богатството ѝ започнало да се изчерпва. През 1912 г. тя разбрала, че е пред банкрут. И тогава я осенило. Щяла да напише мемоарите си, като се погрижи да са скандално откровени, и да ги продаде на издател за някаква огромна сума — например сто хиляди лири. През 1914 г. се свързала с журналиста и писателя Франк Харис — днес известен главно като автор на полупорнографската книга „Моят живот и любов“.

Харис бил не само издател, писател и донжуан — той бил абсолютно безскрупулен изнудвач и моментално видял огромните възможности на плана ѝ. Тя само трябвало да включи любовните писма на уелския принц и по-късно крал Едуард VII, който починал през 1910 г., и да попита двореца колко ще ѝ дадат, за да не публикува книгата.

Две години по-рано консервативният депутат Чарлз дю Крос бил дал на Дейзи заем от шестнайсет хиляди лири и сега си поискал лихвата. Тя случайно знаела, че дю Крос иска и рицарски сан и че отношението му към крал Джордж V, сина на Едуард, граничи с обожание. Повикала дю Крос, обяснила му за мемоарите си и споменала, че има писма от покойния крал, в които освен поинтимните и скандални неща той ѝ разкривал откровеното си мнение за хора като кайзера и руския цар.

Дю Крос се втурнал при адютанта на Джордж V и при своя адвокат. Адвокатът го посъветвал да пита Дейзи колко ще вземе, за да не издаде книгата. Осемдесет и пет хиляди лири, отговорила тя, но дю Крос трябвало да се срещне с нейния „съдружник“ Франк Харис. Харис бил избягал в Париж от кредиторите си. Той се срещнал с дю Крос в хотел „Риц“ и му заявил, че ще уредят въпроса само за сто двайсет и пет хиляди лири.

Ала дворецът знаел как да се справя с изнудвачи. Вместо да плати, адвокатът на Джордж V поискал съдебна забрана, за да попречи на Дейзи да издаде писмата на покойния крал. Тя отначало не могла да повярва — да разкрият любовната ѝ връзка в обикновен съд, ала сметките ѝ излезли криви. Дворецът напълно съдействал на съда. Случаят бил разгледан в закрит съд. Името на Едуард VII не било споменато — ставало въпрос просто да предотвратят публикуването на „някои писма“. Писмата трябвало да бъдат предадени на съда. Съдът наредил писмата да бъдат унищожени.

Това не бил краят на историята. Преди да предадат писмата, Франк Харис се настанил в дома на Дейзи Уоруик, Истън Лодж — дълговете ѝ я били принудили да напусне замъка Уоруик. Той поискал да види писмата — и когато заминал за Америка, ги взел със себе си. За да ги върне, Дейзи трябвало да му плати. Тя била губещата във всички отношения... Единствената ѝ утеха била, че д-р Крос я съжалил и изплатил петдесет хиляди лири от дълговете ѝ.

От времето на Дейзи изкуството на изнудването се е превърнало в точна наука, особено от службите за шпионаж и контрашпионаж на всички големи държави. На Запад научаваме много за методите на руската секретна служба КГБ — например как са изнудвали сержанта от американската армия Джеймс Харис, който се появи в случая с Рудолф Абел, или за натиска, който са упражнявали върху служителя от военноморските сили, хомосексуалиста Васал. Но не може да има съмнение, че ЦРУ и британската МИ-6 са също толкова опитни в прилагането на изнудване.

Любим метод и на двете страни е да примамят дипломат — или член на правителство — в компрометираща сексуална връзка. На руснаците принадлежи откриването на двойните огледала. Методът на англичаните и американците бил по-примитивен — те използвали снимка или картина с дупчици, обикновено зениците на очите, зад които скривали фотоапарат.

Изобретяването на транзисторите позволи на ЦРУ да усъвършенства цяла нова серия подслушвателни устройства. Едно от тях представлява таблетка, която излъчва радиосигнал и която избраното за примамка момиче гълта. Друга таблетка, която излъчва друг сигнал, се скрива в храната на жертвата и той я поглъща. Така агентите могат да ги следят с радиоприемници и когато засекат

едновременни сигнали, разбират, че коремите на двамата са достатъчно близо, за да изискват внезапно нахлуване.

Поради очевидни причини изнудването е най-слабо документираното престъпление: ако полицията залови изнудвача, в интерес на всички е случаят да не се разгласи. И в повечето цивилизовани страни е прието, когато жертвата съобщи за изнудване на полицията, да не ѝ се предявяват обвинения, дори да я изнудват за извършено престъпление. Въпреки че това е обичайна практика, а не закон, тя рядко се нарушава — единственото изключение са случаите на държавна измяна. Обществото постепенно се научава да се бори с изнудвача. Може да дойде ден, когато изнудването, подобно на пиратството, ще остане в миналото.

КЛЕВЕТИ

Привлекателната девойка, която седяла на свидетелската скамейка, разказала, че посетила приемната на известен лекар, който я помолил да разгледа белега на гърлото ѝ. „Той ме стисна доста грубо за гърлото. Казах му: «О, задушавате ме», а той отвърна: «Да...» После изгубила съзнание.“

Прочутият адвокат Айзък Бът я попитал: „В състояние ли сте да определите дали по време на периода на безсъзнание... тялото ви е било насилено?“ Момичето свело глава и промълвило: „Да“. Бът искал да е сигурен, че съдебните заседатели са чули, и я накарал да повтори. И когато в съдебната зала настанал развълнуван смут, съдията прекратил заседанието.

Момичето се казвало Мол Тревърс, дъщеря на професор в дъблинския Тринити Колидж, а лекарят, обвинен, че я е задушил до изпадане в несвяст и после я е дефлорирал, бил известният сър Уилям Уайлд. Читателят основателно си е помислил, че обвинявали лекаря в изнасилване. Всъщност подсъдимият изобщо не бил той — съдели жена му за клевета, задето написала гневно писмо на бащата на момичето и го обвинила, че се опитва да изнудва съпруга ѝ.

Това е най-разочароващото в процесите за клевета. В повечето от тях има нещо абсурдно банално. Големите криминални процеси ни се струват вълнуващи, защото в тях обикновено се сблъскват доброто и злото. В процесите за клевета рядко има нещо по-вълнуващо от глупостта и злобата. Скандалът с Уайлд не правел изключение. Сър Уилям Уайлд може би е един от най-известните ирландски офталмолози, но не го обичали много.

На първо място, той изглеждал странно: с изцъклени очи, чувствени устни и малка брадичка — на снимките прилича на Гручо Маркс в ролята на д-р Хюго З. Хакенбуш. Кожата му изглеждала мазна и мръсна. В Дъблин имало виц: „Защо ноктите на сър Уилям Уайлд са толкова черни? Защото се е чесал“. Един по-неприятен анекдот разказвал, че по време на операция докторът извадил очите на

пациента и ги поставил на масата. Докато търсел някакъв хирургически инструмент, котката скочила на масата и ги изяла.

Въпреки непривлекателния си вид Уайлд притежавал жизненост, чувство за хумор и огромна енергия — все особености, които младите жени обожават — и в дните, когато уверено се налагал като най-добрият уши-нос-гърло и очен лекар в Ирландия, имал много любовници и станал баща на голям брой незаконородени деца. Една от тези любовници било момиче, което излекувал от глухота, Мей Джоузефин Тревърс, дъщеря на професор по право в Тринити. Тя също му родила дете, но Уайлд не изпитвал желание да се ожени за нея. Пък и вече си имал жена.

ИНТЕЛЕКТУАЛНОТО РАВНИЩЕ

През 1848 г. една млада жена развълнувала цяла Ирландия. Казвала се Джейн Франческа Елджи и патриотичните ѝ стихове, публикувани под псевдонима Сперанца, „надежда“, вече я били направили известна, когато прекъснала съдебния процес на един редактор на вестник с вика: „Само аз съм виновна. Аз написах обидните статии“. В резултат редакторът на „Нейшън“ бил оправдан по обвинението в отпечатване на бунтарски клевети. Когато скоро след процеса се запознал с високото, поразително хубаво момиче, сър Уилям Уайлд разбрал, че най-после е срещнал жена на своето интелектуално равнище. Оженили се през 1851 г. и имали две деца, едното от които, Оскар Фингал О'Флахърти Уилс Уайлд, щяло да стане прочутият автор на „Колко е важно да бъдеш сериозен“.

Независимо дали Уайлд наистина е отнел девствеността на Моли Тревърс, след като я упоил с хлороформ, както твърдяла тя, девойката определено била увлечена по своя прелъстител и ужасно се разгневила, когато скъсал с нея. И скоро измислила как да му отмъсти. Докато Уайлд четял лекция в Метрополитън Хол, няколко момчета раздавали във фоайето памфлет, озаглавен „Цената на Флорънс Бойл“. В памфлета се разказвало за едно невинно момиче, което отишло при някой си „д-р Куилп“ — очевидно Уайлд — и той го упоил с хлороформ, след което го изнасилил. Памфлетът бил още по-оскърбителен, тъй като бил подписан „Сперанца“. Истинската авторка естествено била Мол Тревърс.

Цял Дъблин приказвал за тази любовна история, но семейство Уайлд имали благоразумието да не обръщат внимание. И ако нещата си били останали така, всичко щяло да се забрави, но когато след няколко седмици лейди Уайлд заварила едно момче да продава евтиния памфлет в собствения ѝ коридор, възмутено грабнала един брой и го отнесла. Сврѣхчувствителната госпожица Тревърс незабавно дала сър Уилям и лейди Уайлд под съд, задето не били платили памфлета — едно пени. Те не се явили и се предполага, че са платили. Лейди Уайлд обаче допуснала грешката да прати гневно писмо на професор Тревърс за „недостойното поведение“ на дъщеря му. Мол Тревърс тъкмо това чакала. Тя веднага пратила призовка за клевета на лейди Уайлд и поискала две хиляди лири обезщетение.

Делото се гледало през декември 1864 г. и госпожица Тревърс получила каквото искала — пълна гласност на връзката ѝ със сър Уилям Уайлд. Нейният адвокат Армстронг преразказал историята за „изнасилването“, само че този път жертвата не била упоена с хлороформ, а задушена. Резултатът бил същият. Адвокатът скръбно пояснил, че „тя влязла в приемната като мома, но не си тръгнала като мома“.

Тази история сигурно била невротична измислица. Простата истина била, че Уайлд бил женкар и прелъстил пациентката си, защото била с „леко поведение“. Често се били срещали в обществото и тя редовно гостувала в дома му. Съпругата на Уайлд се отнасяла с безразличие към това — тя вече страдала от болест, в резултат на която ръцете и краката ѝ ужасно се били подули, и имала множество странности, например приемала всичките си гости в леглото — и дори в най-слънчеви дни със спуснати завеси и в осветена със свещи стая.

В СПАЛНЯТА

Един ден Мол Тревърс се опитала да посети лейди Уайлд в спалнята ѝ и била възмутено изхвърлена. Оттогава сър Уилям започнал да губи интерес към нея. Накрая по настояване на жена си отказал да я вижда. Тогава започнали проблемите.

Процесът бил нелеп и изходът му би трябвало да е в полза на лейди Уайлд. Нейното писмо до професор Тревърс не било клеветническо, но двамата със съпруга ѝ изразили някои свои позиции, които настроили съдебните заседатели против тях. Попитали лейди

Уайлд защо не е отговорила на писмото, в което госпожица Тревърс ѝ съобщавала за опита за изнасилване. Хладнокръвният ѝ отговор „Този въпрос не ме интересува“ оставил впечатлението, че е безсърдечна снобка.

Сър Уилям Уайлд още повече влошил положението, защото не излязъл да свидетелства и да опровергае обвиненията. Съдебните заседатели решили, че постъпва като страхливец, а може и да са се ядосали, задето ги лишавал от още зрелище. Накрая присъдили на Мол Тревърс един фартинг^[1] обезщетение, но решили, че лейди Уайлд трябва да плати разходите — няколко хиляди лири. Според една дъблинска клюка сър Уилям Уайлд прекосил съдебната зала и хвърлил едно пени пред госпожица Тревърс с думите: „Ето я цената за твоята добродетел. Сега ми дай рестото“.

Колкото и да е странно обаче, този процес съсипал Уайлд. Той изгубил някогашната си пламенност. Макар и едва четирийсет и девет годишен по време на процеса, докторът сякаш се превърнал в старец. Уайлд не притежавал борчески дух — слабост, характерна и за сина му Оскар. Провалът на писателя също бил резултат от дело за клевета, въпреки че в този случай Уайлд бил ищецът, а ответник бил маркиз Куинсбъри, бащата на лорд Алфред Дъглас, който бил обвинил Уайлд в хомосексуални връзки със сина си. Уайлд бил виновен и постъпил неблагоприятно, като завел дело.

„ЗАКОНЪТ Е МАГАРЕ“

В отговор Куинсбъри просто доказал, че Уайлд наистина е хомосексуалист. Това е един от най-важните моменти в закона за клевета — и един от онези типични парадокси, които карат Дикенсовия герой г-н Бъмбъл да каже, че „законът е магаре“. Клеветата или злословието не стават по-малко клеветнически от факта, че са верни. От друга страна, ако ответникът докаже в съда, че клеветата му е вярна, има голяма вероятност да го оправдаят.

Не бива да оставате с впечатлението, че всички дела за клевета са банални. Някои от по-ранните са свързани с жизненоважни права и свободи и едно от тях ни е дало множество велики романи, сред които „Робинзон Крузо“ и „Мол Фландърс“. Това е проведеният през 1703 г. процес на доста съмнителния политически журналист Даниел Фо, който по-късно променил фамилията си на Дефо.

Въпреки че Дефо станал велик писател, животът му не е особено поучителен. Той започнал кариерата си като памфлетист. Когато непопулярният Вилхелм III Орански се възкачил на английския трон, Дефо видял в това своя шанс и написал поредица памфлети във възхвала и защита на холандския крал. В резултат бил възнаграден с държавен пост и станал — според собствения му разказ — близък приятел на краля.

Но когато през 1702 г. Вилхелм починал, Дефо се оказал на сухо. Той произхождал от род на „сектанти“ — с други думи, хора, които не били съгласни нито с протестантите, нито с католиците. През онази епоха на религиозни противоречия сектантите били обект на всеобща ненавист, въпреки че Вилхелм III Орански им позволявал да заемат държавни служби, стига да посещават англикански богослужения.

След смъртта на Вилхелм обаче някои крайни реакционери започнали да проповядват по-сурови мерки срещу сектантите — забрана да заемат държавни постове. Дефо бил напълно съгласен с тях, че сектантите не бива да заемат държавна служба — главно защото смятал, че всеки сектант, който е готов да присъства на англиканско богослужение, и без това трябва да е малодушен страхливец.

За да облекчи обстановката, той написал сатиричния памфлет „Най-лесният начин да се справим със сектантите“, в който твърдял, че всички трябва да бъдат пратени на заточение или обесени. Той се подигравал с реакционната кауза, като я довеждал до крайност. Ала резултатът бил злополучен, тъй като мнозина реакционери възприели памфлета на сериозно и един свещеник дори заявил, че го поставя над всички други книги освен Библията.

Естествено сектантите се уплашили, че всичко това ще доведе до погром срещу тях. Когато обаче се разбрало, че автор на съчинението е Дефо и че го е написал като сатира, реакционерите се разярили. Парламентът издал постановление, в което обвинявал Дефо, че е оклеветил реакционерите, като ги е изкарал кръвожадни манияци. Дефо преминал в нелегалност, но накрая трябвало да се предаде. През юли 1703 г. го осъдили трийсет дни, да стои на позорния стълб и после да бъде задържан „докогато е угодно на Нейно величество“.

АПЛОДИРАН НА ПОЗОРНИЯ СТЪЛБ

За радостно удивление на Дефо, скандалът го прославил. Край позорния стълб се събирали огромни тълпи да го аплодират — имал късмет, тъй като омазните престъпници понякога били пребивани с камъни. После го пратили в Нюгейтския затвор за една година и се превърнал в народен герой и мъченик. Издал първия си вестник в затвора и постигнал моментален успех. Срещите му с крадци и проститутки му осигурили материал за романи като „Мол Фландърс“, „Капитан Сингълтън“ и „Полковник Джек“. Това го превърнало от недобросъвестен журналист във велик писател.

След малко повече от трийсет години един подобен случай в Америка имал също толкова важни резултати и се смята за крайъгълен камък в историята на гражданските права. „Злодеят“ в тази драма е Уилям С. Козби, назначен от английския крал на поста губернатор на колонията Ню Йорк. Козби бил напълно корумпиран — всъщност наскоро правителството го било освободило от поста губернатор на Менорка за злоупотреба със средства, само за да му предложи този нов тлъст кокал.

Той смятал, че е там, за да спечели колкото може повече пари от тази синекура. Неговият предшественик в Ню Йорк починал през 1731 г. На Козби му трябвали тринайсет месеца, за да стигне до Америка, след като известно време се повеселил из Европа. Когато накрая пристигнал в Новия свят, нюйоркското законодателно събрание му гласувало превъзходната годишна заплата от хиляда и петстотин лири — щедра сума, като се има предвид, че идвала от джобовете на данъкоплатците и че по онова време Америка не била толкова гъсто населена. Колонистите били чували, че новият им губернатор е зъл, деспотичен и алчен, и навярно му отпуснали толкова голяма сума, за да задоволят алчността му.

Ако е така, опитът им бил неуспешен. Новият губернатор веднага им посочил, че му дължат още около хиляда и петстотин лири със задна дата, и наредил на своя бирник, уважавания холандец Ван Дам, да ги събере. Ван Дам категорично отказал. Тогава Козби измислил находчив начин да пипне парите на данъкоплатеца. Той обявил, че само съдиите във Върховния съд, какъвто бил и той, имат право да гледат дела, свързани с финанси.

Подобен ход бил струвал на английския крал Чарлз I главата, ала на Козби му се разминало. Съдията Люис Морис гласувал срещу него

и губернаторът незабавно го уволнил. Двама бивши колеги на Морис, Джеймс Деланси и Фредрик Филипс, били по-податливи и Козби ги включил във Върховния съд. След като овладял съдебната система на щата, той се приготвил за борба с всички претенденти.

Първият бил Люис Морис. Той се кандидатира за законодателното събрание на Истчестър. Козби опитал да го провали с подкупи и машинации, ала напразно. Гражданите избрали Морис. Тогава Морис, Ван Дам и един плантатор, Джеймс Александър, започнали да организират свалянето на Козби.

Младият репортер от немски произход Йохан Петер Зенгер написал статия за истчестърските избори за своя вестник „Уикли Газет“, като подробно описал опитите на Козби да заплашва гласоподавателите. Главният редактор не само отказал да я публикува, но и уволнил Зенгер. Морис, Ван Дам и Александър веднага предложили на репортера пари и подкрепа за създаване на конкурентния вестник „Уикли Джърнъл“. Първият брой излязъл през ноември 1733 г. и редакторът му, без да губи време, ясно дал да се разбере, че смята Козби за паразит и мошеник.

Цялата история на кампанията срещу губернатора е прекалено дълга, за да я разкажем подробно. Ван Дам и неговите приятели повели нещо като партизанска борба. Били пуснати в обръщение скандални песни срещу Козби и въпреки че той обявил награда от двайсет лири за имената на авторите, никой не ги издал. Опитал да накара съдебните заседатели да забранят „Джърнъл“, но те отказали. Деланси направил нов опит през октомври 1734 г., със същия успех. Козби заповядал четири броя на вестника да бъдат изгорени от щатския палач в присъствието на кмета и общината, но общинарите отказали да присъстват и се наложило вестниците да бъдат изгорени от един чернокож прислужник.

ЧИСТО ДИКТАТОРСКА ТИРАНИЯ

Накрая, на 17 ноември 1734 г., Зенгер бил арестуван и обвинен в публикуване на противодържавни клевети — забележете, че „публикуване“ не означава непременно „отпечатване“, а просто „разпространяване“, дори само сред съседи. Била определена гаранция от осемстотин лири, за да осигурят оставането на журналиста в

затвора. Тъй като съдията щял да е Деланси, Козби бил почти убеден, че няма да има сериозни проблеми.

Джеймс Александър и неговият близък съратник и съзаклятник Уилям Смит обявили, че ще поемат защитата на Зенгер. Губернаторът реагирал на този ход, като зачеркнал имената им от адвокатските списъци, макар че нямал право на това — чисто диктаторска тирания. Александър и Смит решили да действат по-предпазливо. Те тайно се свързали с един от големите адвокати на онова време, Андрю Хамилтън от Филадельфия. Хамилтън бил петдесет и девет годишен и страдал от подагра. Първата му реакция била да определи много висок хонорар. Те решили, че си струва, и се оказали прави. Хамилтън и Александър внимателно обмислили плана си за кампанията.

Процесът започнал на 4 август 1735 г., след като бедният Зенгер прекарал близо година в затвора. Прокурорът Ричард Брадли се надявал да докаже, че Зенгер е публикувал клеветите и следователно е отговорен за тях. Първият признак, че нещата не вървят както иска, била появата на Андрю Хамилтън в съда. Ако знаел, че Зенгер ще бъде представяван от толкова изтъкната фигура, Козби щял да измисли някакъв начин да отстрани Хамилтън.

Сега за това не можело да става и дума и Хамилтън незабавно потвърдил репутацията си, като признал, че клиентът му лично е отпечатал клеветите, но че твърденията му са напълно верни. Това стъписало Брадли, който бил призовал цяла върволица свидетели, за да докаже, че издателят е Зенгер. Хамилтън с един замах възпрял устрема му.

Прокурорът опитал друг трик — заявил, че след като Зенгер признава обвиненията, съдебните заседатели само трябва да го обявят за виновен. Хамилтън спокойно и авторитетно отвърнал, че това не е така: за клеветнически трябвало да бъдат обявени самите думи. Брадли се позовал на много случаи, в които клеветата била определена като още по-вредна, тъкмо защото била вярна. Хамилтън любезно отговорил, че не може да се съгласи справедливите жалби на хората от лошото управление да бъдат обявявани за клевета.

ВЕЛИКОЛЕПНАТА РЕЧ

Съдията Деланси очевидно бил съгласен с Брадли. След великолепната заключителна реч на Хамилтън той обобщил процеса

по начин, който трябвало да манипулира съдебните заседатели. Казал им, че Зенгер е признал фактите, в които го обвиняват. Що се отнасяло до въпроса дали са клеветата, можели да го оставят на съда. Деланси се опитал да ги убеди, че тяхната работа е само да посочат дали Йохан Петер Зенгер е виновен в отпечатването на вече споменатите клевети.

Съдебните заседатели се оттеглили съвсем за кратко и скоро се върнали с отговора си: „Невинен“. Разнесли се дълги овации. Деланси напразно се опитвал да въведе ред. На другия ден Зенгер бил освободен. Съгражданите му го смятали за герой и през 1734 г. го избрали за обществен издател на Ню Йорк. Що се отнася до Козби, той си останал губернатор, но си подвил опашката и рядко го виждали на обществени места. Общественото порицание било прекалено голямо дори за неговото дебелокожие.

Малко други процеси за клеветата имали толкова голямо обществено значение — сред тях е делото срещу друг радикален журналист, Уилям Кобет, през юни 1810 г., за публикуване на разказ за разбунтувалите се английски войници, бити с пръчки от немски наемници в британската армия. Подобно на Дефо, Кобет влязъл в затвора — и в резултат също станал народен герой.

От всичко това би трябвало да следва, че клеветата може да се превърне в оръжие в ръцете на бореца за правда. Но независимо дали се използва в служба на правдата, или само на злобата, тя винаги е коварен нож с две остриета, който най-добре не вадете от ножницата.

[1] Четвърт пени — Б.пр. ↑

КОМПЮТЪРНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Съвременният живот е доминиран от компютри. С тях се изчисляват заплати, строят се автомобили, пилотират се самолети и се обучават деца. И все пак малцина знаят как функционират те и как са били изобретени.

Компютърът се състои от процесор и памет. Процесорът комбинира числа, които образуват други числа, с прости операции като събиране и изваждане. Паметта съхранява списък от числа — те се въвеждат в процесора, от който се получават резултатите. Човек може да изпълни същата функция със сметало и лист хартия. Компютрите обаче бият своя човешки аналог с невероятната си бързина — скоростта на модерните персонални компютри се измерва в „милиони инструкции в секунда“.

Макар че човешкият мозък не може да се състезава с бързината на компютъра, компютрите изобщо не могат да се сравняват с човешкия разум и способност за преценка. Единственият начин да имитират разум е с помощта на „условия“. Човек може да инструктира компютъра да вземе резултата от даден сбор и да определи какво да направи после въз основа на него. С други думи, компютърът може да мисли, ако човек му каже какво да мисли. Определянето на постоянен брой възможности, които компютърът да изпълнява, се нарича програмиране.

Компютърът е машина, която може да смята и да взима предварително обусловени решения. През XVII в. учени като Блез Паскал и Готфрид Вилхелм фон Лайбниц проектирали механични варианти на процесор. Те били наричани „механични сметала“. Можели да смятат, но им липсвала способността да анализират резултатите си и да действат съобразно с тях. През XIX в. британският учен Чарлз Бабидж, чиито разработки били финансирани от държавата, създал първата машина, способна на тези предварително обусловени инструкции. Неговата „аналитична машина“ била предшественик на модерния компютър.

Строгата логика на компютрите едновременно определя тяхната точност и възможността за злоупотреби с тях. Човешкият разум ни позволява да оценяваме инструкции, дадени ни от други, въз основа на информация от много източници. Разумни ли са тези инструкции? Имаме ли доверие на човека, който ни ги дава? Компютрите могат да проверят само онова, което ние им нареждаме, и по тази причина са податливи на непредвидени от програмиста злоупотреби.

Пример за такива злоупотреби са вирусите. През 70-те и 80-те години на ХХ в. един от любимите дебати в средите на компютърните специалисти беше въпросът може ли в компютър да се симулира живот. Явно е прекалено сложно да се симулира човешко същество и даже куче, но учените предполагаха, че е напълно възможно да се създаде едноклетъчен организъм, който не притежава разум.

Беше програмиран елементарен модел, наречен Живот, основан на квадратна мрежа, пълна с компютърни същества. Компютърът на всяка секунда проверяваше всяко от тях. Ако не се намираще до друго същество, то умираше и изчезваше. Ако не беше заобиколено отвсякъде от други същества, също умираше. Но ако беше заобиколено само наполовина, то се размножаваше и запълваше свободен съседен квадрат с ново същество. Учените с удивление наблюдаваха ежесекундните промени в квадратната мрежа, където течеше процес, аналогичен на развитие на бактерии. Макар и съвсем елементарна, компютърната симулация явно се намираще на верния път.

В същия дух на имитиране на живот беше разработена програма, която можеше да се размножава (да се копира в паметта на компютъра) и да се движи (да се пренася в други компютри). Този вид програма е известен като компютърен вирус.

Първите вируси действаха, като се прикачваха към списъка с инструкции, който се отваряше на екрана при включване на компютъра. Този списък е известен като „сектор за първоначално зареждане“. Тогава вирусът „оживява“ и остава жив, докато компютърът не бъде изключен. Естествено той отново се появява при следващото използване на машината. Докато е „жив“, вирусът следи флопито в очакване да бъде вкарана нова дискета и се прикачва към нейния сектор за първоначално зареждане. Ако дискетата бъде заредена в друг компютър, вирусът се разпространява в него и така се размножава.

Още щом се установи, че е възможно да се разработват такива програми, всички започнаха да ги пишат. Първите вируси не бяха вредни, но притежаваха способността да се разпространяват незабелязано. Повечето нови вируси бяха дело на отегчени хакери с явното намерение да унищожават информацията в компютрите на хората. В контекста на метафората за „симулирания живот“, тези вируси се движеха, размножаваха и ядяха незащитени данни.

Писането на вируси днес е престъпление. През 1995 г. Кристофър Пайл от Плимут в графство Девън получи година и половина затвор за написването на вирус, унищожавал данни в избрани компютри между четири и пет часа в сряда следобед. Една софтуерна компания изчисли, че вирусът им е струвал изгубени данни за половин милион лири. Писането на вируси е електронен вандализъм. Тъй като компютрите станаха изключително важни за администрацията във всички области, от въздушните линии до болниците, компютърният вандализъм може да отнема човешки живот.

Компютрите могат да се използват и при извършване на тежки престъпления. Банките използват компютърни мрежи, за да извършват паричните си преводи, осигуряващи моментално движение на капитали за нуждите на съвременните глобални пазари. Банките се опитват да ни убедят, че сигурността им е идеална и парите ни се съхраняват на сигурно място във формата на цифри в тяхната компютърна памет. Както се убедихме обаче, всички компютри са уязвими за неупълномощени инструкции и всяка система е точно толкова сигурна, колкото е програмирана. Както ще видим в следващия случай, ако престъпникът получи неупълномощен достъп до мрежата, банковият обир се свежда до натискането на един-единствен клавиш.

Една сутрин в края на 1994 г. търговците в представителството на международната стокова борса „ИнвестКапитал“ в Буенос Айрес включили компютрите си и установили, че са им изчезнали двеста хиляди долара. Предишната вечер парите със сигурност били в сметката им и покривали стойността на закупените акции. Без тях брокерите трябвало да нарушат сделките — изключително пагубна перспектива.

Силно разтревожен, шефът на представителството се свързал с банката на фирмата, „Ситибанк“. Казали му, че парите незабавно ще бъдат възстановени. Банката щяла да поеме разследването и щяла да открие грешката, довела до изчезването. Успокоен, шефът на „ИнвестКапитал“ затворил и започнал нормалната си работа. Само едно нещо го озадачавало. Защо в „Ситибанк“ толкова спокойно приели загубата на двеста хиляди долара?

Защото в резултат на компютърни престъпления вече били изгубили суми, в сравнение с които тези двеста хиляди изглеждали като капка в морето.

ИСТИНАТА

От централното си управление на Уолстрийт 111 в Ню Йорк „Ситибанк“ контролира движението на наистина поразителни суми — над пет трилиона долара дневно. С помощта на компютърна система за управление на средства между световните стокови борси могат да се прехвърлят огромни капитали, носещи се по вълните на глобалния капитализъм.

С появата и изчезването на такива суми по целия свят, насочвани само от поток електронни импулси по телефонен кабел, било неизбежно хора, които знаели всичко за компютрите, да се опитат да се намесят. Такива хора днес се наричат „хакери“.

Хакерите проверяват сигурността на чужди компютърни системи и се опитват да проникнат в тях, като познаят или откраднат пароли, или като открият грешки в програмите, контролиращи сигурността. Щом получат достъп до нечий компютър, повечето хакери спират дотам. Мотивира ги предизвикателството на самото проникване и повечето не желаят да извършват сериозни измами. Те само искат да докажат, че са по-умни от експертите, които се опитват да ги спрат. Не всички хакери обаче не са способни на сериозно престъпление...

На 1 юни 1994 г. компютърната система за управление на средства на „Ситибанк“ била подложена на първата от серия хакерски атаки. Филипинската национална банка в Хонконг изгубила половин милион долара от сметката си в „Ситибанк“. Парите били преведени без разрешение на сметка във Финландия. Докато службата за сигурност на банката открие трансфера, парите били изтеглени.

Ако тези пари бяха откраднати при банков обир или отвличане на банкова кола, ръководството на „Ситибанк“ незабавно щяло да сигнализира в полицията. Тази ситуация обаче била различна. Нуждаела се от внимателен подход. Ако всички големи корпоративни клиенти на „Ситибанк“ научели, че не могат да имат доверие на системата за управление на средства, имиджът на банката сериозно щял да пострада. Затова тихо възстановили липсващите петстотин хиляди долара и се заели да запушат дупката в сигурността.

За тази цел била назначена специална група. Първата им задача била да разпитат служителите, обслужващи системата за управление на средства. Такъв вид грабеж почти винаги е свързан с помощта на вътрешен човек, който издава пароли или нарочно изключва системите за сигурност. Въпреки задълбоченото си издирване обаче групата не успяла да открие заподозрени сред персонала. Изглежда, било вярно най-неправдоподобното обяснение: че компютрите на банката са били хакнати отвън по международните телефонни линии. Откриването на престъпниците щяло да е почти невъзможно и хакерите го знаели, поради което било много вероятно отново да нанесат удар. Специалната група можела само да следи всички сделки, да търси нередности и да се надява, че хакерите ще допуснат грешка.

През следващите три месеца срещу „Ситибанк“ били извършени още шестнайсет атаки. До края на август изгубили над три и половина милиона долара. Системата винаги била една и съща. Тежък клиент, който бил извършвал множество големи преводи, изведнъж установявал, че стотици хиляди долари са били преведени без разрешение на съмнителна банка в Европа или Средна Азия. Тъй като клиентите правели големи преводи едновременно, загубата често оставала незабелязана дни наред. В повечето случаи, преди да я открият, парите вече били изтеглени.

МЕЖДУНАРОДНИТЕ ХАКЕРИ

„Ситибанк“ явно била нарочена от изключително добре организирана международна банда, чиито тайни обири постепенно задушавали бизнеса. Резултатите на специалната група били обезсърчителни. Първо трябвало да открият незаконна сделка в законния капиталов поток и тогава да реагират достатъчно бързо, за да спрат източването на парите.

Тази задача изглеждала невъзможна, поне до утрото на кражбата от „ИнвестКапитал“ в Буенос Айрес. Това също обяснява защо в „Ситибанк“ били толкова невъзмутими.

Веднага щом от представителството на „ИнвестКапитал“ се свързали с тях, специалната група пристъпила към действие. Незаконният превод бил направен предишната вечер. Все още имало време да не допуснат изтеглянето на парите. Двестате хиляди долара на „ИнвестКапитал“ били пратени в четири посоки, три от които в чужбина. Почти нямало вероятност да ги хванат навреме. Последният дял обаче бил отишъл в клон на „Уелс Фарго Банк“ в Сан Франциско. Телефонният разговор потвърдил, че парите още са там, преведени на сметка на името на Королков. От „Ситибанк“ се обадили в полицията и ги предупредили. Ако някой направел опит да изтегли парите в Сан Франциско, полицаите щели да го чакат.

Четири дни по-късно руския на име Королкова влязла в банката и се опитала да изтегли сумата. Арестувани я и разпитали в полицията на Сан Франциско.

Г-жа Королкова била руска емигрантка, родом от Санкт Петербург. За нещастие на „Ситибанк“, тя, изглежда, не знаела нищо за преводите. Нейният съпруг Евгений Королков й казал да изтегли парите от сметката им. Самият Евгений избягал от страната преди полицията да го арестува. Разочаровани, членовете на специалната група в „Ситибанк“ зачакали нов шанс. Хакерите явно били отлично организирани и нащрек.

След ареста на г-жа Королкова незаконните преводи продължили, само че вече били избягвани банки в САЩ. Очевидно хакерите си взели поука. И точно когато положението изглеждало безнадеждно, банковите следователи извадили късмет.

Засекли незаконен превод в ротердамска банка почти веднага след извършването му. Спецгрупата веднага се свързала с холандската полиция и я помолила да арестува човека, който се опита да изтегли парите. Малко по-късно в банката влязъл мъж на име Владимир Веронин, написал чек, приел чаша кафе от банковия персонал и бил арестуван от холандската полиция.

РУСКАТА МАФИЯ

Също като г-жа Королкова, Веронин бил руснак от Санкт Петербург. Нито един от двамата западозрени не приличал на закоравял престъпник. Тъкмо обратното, Веронин с готовност разкрил своята роля в машинациите. Според нетните показания той бил задлъжнял на руската мафия. Това огромно престъпно братство, развило се след краха на комунизма, контролирало могъщи империи за търговия с дрога и проституция в страните от бившия Съветски съюз.

Мафията предложила на Веронин вместо да им върне парите, да им направи малка услуга. Имали връзки в американски банки, пояснили те, които можели да им дадат колкото искат пари. Нуждаели се само от хора, които да изпълняват функцията на куриери. Тези хора трябвало да си открият сметки в чужди държави, в които щели да бъдат преведени големи суми. „Невинните“ титуляри на сметките щели да изтеглят парите, да ги предадат на мафията и да получат възнаграждение. Щяло да е изключително неблагоприятно Веронин да отхвърли това предложение.

Той обаче не можел или не пожелал да съобщи на полицията името на мафията, с когото поддържал връзка. И дори да го бил направил, това пак нямало да реши най-наболелия проблем на „Ситибанк“: как били отклонявани парите?

Следователите от специалната група стигнали до нова задънена улица и насочили усилията си към проследяване на разговорите, с които се уреждали сделките. С помощта на модерни цифрови телефони хакерите можели да избират да насочат разговора през различни точки по целия свят преди най-после да се свържат с компютъра, в който прониквали. Цифровите телефони също дигитално регистрират съответния разговор. Следователно проследяването теоретично било възможно, макар че всъщност щяло да изисква съдействие от страна на множество телефонни компании по света.

Разследването потвърдило най-страшните опасения на специалната група. Хакерите прекарвали обаждането през много телефонни постове по цялото земно кълбо. Въпреки това, след като вече не им оставала друга възможност, следователите се заели да проследят една от първите атаки.

След като грижливо проучили данните от единайсет телекомуникационни компании, следата ги отвела там, където очаквали: в Санкт Петербург. Ала тъкмо когато започвали да си

мислят, че са настигнали хакерите, следите прекъснали. Санктпетербургските телефонни централи се оказали едни от малкото аналогови системи, останали по света. Вместо компютри да обслужват връзките, в Санкт Петербург това ставало с магнитни ключове, които по цял ден щракали назад-напред. По ирония на съдбата последната защитна линия на супермодерните хакери бил най-първобитният вид телефонна техника. Единственият начин да ги проследят по аналоговите връзки бил да попадат на съответния разговор и да открият телефонния номер на хакера.

ПРОСЛЕДЕНИЯТ РАЗГОВОР

След неколкоседмично чакане и фалшиви тревоги упоритостта на следователите била възнаградена с успех: хакерът започнал поредната атака. Той останал на телефона достатъчно дълго, за да позволи на служителите от санктпетербургската телефонна компания да го проследят до офисите на фирмата за компютърен софтуер „Сатурн“, намиращи се в занемарена, но огромна сграда в западна градски квартал.

Най-после изглеждало, че следователите са стигнали донякъде. Те обаче не искали да щурмуват офиса и безразборно да арестуват всички. Трябвало да знаят кой от персонала на „Сатурн“ е хакерът. Полицията тайно вербувала няколко чистачки да наблюдават служителите и установила пост в съседна сграда. И после зачакали.

За съжаление като че ли почти всички в офиса използвали въпросния компютър, тъй като само той имал модем. Чистачките можели да съобщят само кой кога работи с него, но не и какво върши. Следователите не можели да повярват — сякаш отново се били озовали в задънена улица.

В Съединените щати ФБР водело следствие срещу първия куриер, г-жа Королкова. В традициите на американските съдебни споразумения Бюрото се свързало с Евгений Королков и му предложило сделка. Ако им покажел хакера в „Сатурн“, щели да намалят или дори да свалят обвиненията срещу жена му. Той неохотно се съгласил.

Според Королков хакерът бил младият програмист Владимир Левин. Самият Королков някога работил като шофьор в софтуерната компания и твърдял, че е виждал Левин да прониква в системата за

управление на средства на „Ситибанк“ и да наблюдава големите сделки в търсене на места, където да скрие незаконните си преводи.

Твърденията на Королков не убедили напълно ФБР. Бюрото настояло руснакът да се обади на Левин и да се опита да накара хакера да признае престъпленията си. Подслушвателната техника била монтирана и Королков се свързал с Левин.

Левин обаче с нищо не се издал. Той потвърдил, че познава Королков, и толкова. Телефонът се подслушвал, казал младият руснак, и не искал да говори. Королков затворил, без да получи нужното признание. Въпреки този неуспех от ФБР решили да продължат с акцията срещу Левин. В края на краищата оставало ли им нещо друго?

След като Бюрото открито заявило намерението си да го арестува, било логично да се очаква Владимир Левин да се укрие или поне да остане в Русия — която няма договор за екстрадиране със Съединените щати. Колкото и да е странно обаче, през март 1995 г. той решил да отлети за Лондон на компютърна изложба. Руските милиционери съобщили на британските си колеги и в момента, в който самолетът на Левин кацнал на летище „Станстед“, той бил арестуван и закаран в затвора „Брикстън“. В САЩ го издирвали за банкова кражба и измама, за които можел да получи до шейсет и пет години затвор.

„МЕГАЗОИД“

В килията си в „Брикстън“ Левин изобщо не се вписвал в обичайната представа за банков крадец. Заради бледото си момчешко лице изглеждал много по-млад от своите трийсет години. Носел дебели очила и имал мършави крайници. Всъщност приличал на типичен компютърен маниак.

Той още отначало отричал обвиненията на ФБР и заедно с британския си адвокат Алан Джоунс обжалвал екстрадирането си в Съединените щати. Бил му назначен и американски обществен защитник, но Левин го отказал, убеден, че е агент на Бюрото.

ФБР сигурно щяло да има огромна полза от агент в защитата на руснака. Техните доказателства били съмнителни, тъй като били изградени върху показанията само на един човек, Королков. Разполагали само с шейсет дни, за да докажат, че Левин трябва да бъде съден. Обърнали се за помощ към санктпетербургската милиция, която с готовност се отзовавала.

Левин живеел с родителите си и милицията скоро почукала на вратата им. Генерал Сидоренко от санктпетербургското звено на РУОП (Руско управление за борба с организираната престъпност) съобщил, че при обиските на апартаментите на Ленин и другите заподозрени са намерени дискети с уличаваща информация, както и множество незаконни огнестрелни оръжия, което привидно потвърждавало връзката с руската мафия. Били арестувани и други членове на бандата на Левин, сред които шефът на „Сатурн“, както и някой си Лашманов, който твърдял, че е помощник на хакера.

ФБР вече разполагало с необходимите за екстрадирането доказателства и нямало голяма вероятност британският съд да отхвърли искането. В края на 1995 г. съдът удовлетворил иска на САЩ. Левин обжалвал.

Междувременно в Санкт Петербург Лашманов бил съден за участието си в преводите на суми от „Ситибанк“ в Тел Авив. Той се признал за виновен и получил максималната присъда пет години затвор. В „Брикстън“ Левин твърдял пред всички, които били готови да го слушат, че не познава никакъв Лашманов. Четирима други членове на бандата, арестувани в Санкт Петербург, изявили готовност да съдействат на американските власти.

До средата на септември 1997 г. Левин изчерпал всички възможности за апелиране във Великобритания и бил екстрадиран в САЩ. С това във ФБР самодоволно приели, че са заловили всички престъпници, виновни за кражбите от „Ситибанк“.

Ала имало съмнения. През 1996 г. по британския Канал 4 показали документален филм за измамата в „Ситибанк“. Журналистите успели да открият руски хакер, който живеел в Санкт Петербург. В средите на компютърната престъпност той бил известен с прякора Мегазоид. Безработен висшист, Мегазоид заявил пред авторите на филма, че той, а не Левин проникнал в системата за управление на средства на „Ситибанк“. Мегазоид бил от старата школа хакери и строго се придържал към принципа да не краде и унищожава данни след проникване в чужда компютърна система. Единствените му средства били компютър, който купил за десет долара, и модем, който разменил за бутилка водка.

Според Мегазоид той и други хакери отначало успели да проникнат в „Ситибанк“ не с хитрост, а с късмет. Хакерите често

въртели на всички телефонни номера в даден район в търсене на връзка с друг компютър. Не се изисквали никакви специални умения — отнемало само време. Щом откриели компютър, хакерите вече използвали способностите си, за да пробият системата му за сигурност — само че в случая със „Ситибанк“ просто нямало такава. Мегазоид твърди, че се натъкнал на отворен модем, което значи, че за използването му не била нужна парола. Нещо повече, компютърът, с който се свързвал модемът, принадлежал на системен администратор в „Ситибанк“. Без да преодолее нито един код, заявява Мегазоид, той получил контрол над всички мерки за сигурност на банката.

В продължение на три месеца през 1993 г. той използвал компютъра на системния администратор, за да разбие напълно банковата система за сигурност. Създал така наречените „задни входове“ във всички програми, изискващи пароли, и така осигурил пълен достъп на хората, които знаели за съществуването им. Накрая му омръзнало да си играе, свързал се със системния администратор и му предложил да му съдейства, за да запуши пробойните в системата за управление на средства, не всички от които били негово дело. Администраторът явно се съгласил. Двамата си сътрудничили, докато администраторът не се убедил, че системата е сигурна, после се опитал да изолира Мегазоид. Това било грешка, тъй като всеки уважаващ се хакер задължително си оставял вратичка, даже да бил помогнал да залостят вратата срещу негови колеги. Мегазоид просто проникнал вътре от друго място.

Неговите приятели естествено знаели за успехите му — половината удоволствие от хакването се състояло във възможността да се похвалиш с постиженията си. Скоро след като Мегазоид проникнал в „Ситибанк“, друг хакер се напил в бар в компанията на мафиот. Срещу сто долара и две бутилки водка приятелят на Мегазоид разкрил тайната на уязвимостта на американската банка.

С растящата популярност на интернет, световната компютърна мрежа, хакерството неизбежно ще се развива. Банките започват да предлагат на клиентите си същите услуги, каквито затворената система за управление на средства на „Ситибанк“ предлагаше на големи компании в средата на 90-те години на ХХ в., използвайки интернет като средство за връзка между домашния компютър на клиента и централния компютър на банката.

И американските власти, и глобалната банкова мрежа искат да прехвърлят още повече работа в интернет. Това ще даде възможност на банките да съкратят персонала си — с помощта на автоматичните банкомати и домашните банкови услуги няма да се налага клиентът да ходи до местния банков клон. Властите в много държави вече планират въвеждане на нови данъци върху междуконпютърния обмен на данни и електронната търговия. Данъците автоматично ще се теглят от конпютърната банкова сметка, което ще премахне всички проблеми с тяхното събиране. Нито една от тези групи не желае да разгласява факта, че никоя конпютърна мрежа не гарантира стопроцентова сигурност.

Крадците на „Ситибанк“ не са единствени по рода си. Експертите по конпютърна сигурност са единодушни, че банките ежегодно губят милиони от конпютърни измами. Банките имат интерес да разгласяват случаите на измама само тогава, когато се е стигнало до разкриване на престъпниците. В случая с Левин „Ситибанк“ може да заяви, че са били открити и отстранени проблеми в нейната система. ФБР може да демонстрира резултатната си политика към конпютърната престъпност. Както видяхме обаче, Владимир Левин и неговите приятели най-вероятно не са единствените престъпници в този случай. Когато получило възможност да позволи на Левин да вземе участие в разследването на евентуалните му господари от руската мафия, ФБР отказало да го освободи.

Въпреки известно намаляване на клиентелата след този случай, „Ситибанк“ възстанови доверието на деловата общност и спечели рекламната битка. В свят, в който хакерите се усъвършенстват също толкова бързо, колкото експертите по конпютърна сигурност, и опасността от конпютърни измами никога не може напълно да се премахне, това е най-важното.

КОНСПИРАТИВНИ ТЕОРИИ

В нощта на 4 април 1962 г. най-малко един човек седял и слушал как умира Мерилин Монро: поне това е сигурно, въпреки че самата причина за смъртта — убийство, самоубийство или злополука — си остава загадка.

Тялото на любимия секссимвол на Америка било открито от камериерката рано на другата сутрин. Трийсет и шест годишната звезда лежала гола на леглото си, стиснала в ръка телефонната слушалка. По-късно определили причината за смъртта като огромна свръхдоза барбитурати, но патологът не намерил никакви остатъци от хапчета в стомаха ѝ. Тъй като по тялото ѝ не регистрирали следи от игла, мнозина изследователи днес са убедени, че фаталната доза ѝ е била дадена като анален супозиторий, за който патологът не се е сетил да провери.

Когато била съобщена вестта за смъртта ѝ, малцина заподозрели, че е била убита, тъй като почти никой не знаел какво огромно политическо влияние е оказвала през последните месеци от живота си платиненорусата актриса. Днес е известно, че тя едновременно е имала връзка с министъра на правосъдието Робърт Кенеди и мафиотския бос Сам Джанкана — и съвсем наскоро била скъсала с президента Джон Ф. Кенеди. В същото време Мерилин проявявала все по-ясни признаци на психическа нестабилност. Вродената ѝ неувереност не се компенсирала от навика ѝ да пие и да взема хапчета, нито — както предполагат свидетелствата на нейни приятели — от мечтата ѝ да измести Джаки Кенеди, да се омъжи за Джек и да се настани в Белия дом като първа дама на Америка.

Тя представлявала уникална и непредсказуема опасност за управляващите сили. Ако разкриела подробностите за любовните си връзки пред обществеността, със сигурност щяла да навреди и навярно да унищожи бъдещето на братята Кенеди. Другият ѝ любовник, Сам Джанкана (в зенита на престъпната си кариера смятан за най-могъщия човек в Америка), изглежда, възнамерявал да използва Мерилин, за да

изнудва братята Кенеди, ако се опитат да навредят сериозно на престъпната му империя. Но и мафиотът може да е заповядал да я убият, ако е смятал, че актрисата ще излезе пред медиите, преди той да е готов — по същия начин, по който човек се избавя от оръжие, заплашващо да се задейства само.

Свидетелствата за опасенията на тези влиятелни хора от нестабилността на кинозвездата излезли на бял свят в началото на 70-те години на XX в., когато актрисата Вероника Хамел купила къщата на Монро и се заела да я ремонтира. Работниците намерили на покрива сноп жици, излизащи от керемидите. Проведеното следствие показало, че всички стаи в къщата се подслушвали с по няколко устройства.

ЗАОБИКОЛЕНА ОТ ПОДСЛУШВАТЕЛНИ УСТРОЙСТВА

Това потвърдило слуховете, че мафията, ФБР, Джими Хофа (корумпираният президент на профсъюза на шофьорите) и най-вероятно самите братя Кенеди поотделно са подслушвали — и записвали — всяка нейна стъпка. Тъй като е обичайна практика такива устройства да се следят денонощно (понеже иначе се обезсмисля предупредителната им функция), изглежда много вероятно последните мигове на Мерилин да са били слушани и записвани от агенти на една или всички заинтересовани страни.

Колкото и некрофилско да ни се струва, това не доказва престъпни действия. От друга страна, изглежда вероятно след смъртта ѝ да е проведена някаква операция по заличаване на следи. Например Мерилин, водела подробен личен дневник. Полицията не го намерила на местопрестъплението, въпреки че актрисата винаги го държала до леглото си — между времето на смъртта и идването на полицията някой го е взел.

Записите на последните ѝ часове все още не са излезли на бял свят, но продължават да се носят слухове за тяхното съществуване и взривоопасното им съдържание.

СЕКРЕТНИТЕ УБИЙСТВА

Тема на тази глава е „великата конспирация“ — убеждението и на смахнати, и на уважавани политически коментатори, че потресаващите кончини на някои световни фигури от началото на 60-

те години на XX в. насам всъщност са екзекуции, извършени в рамките на продължаваща секретна операция. Някои наблюдатели назовават организацията, стояща зад тези покушения, като самото ЦРУ, но други смятат, че това е влиятелна група в американската разузнавателна общност, почти като антииранската организация на полковник Оливър Норт в началото на 80-те години. Теоретиците на конспирациите предполагат, че целите на тази група са дребнави отмъщения срещу политически врагове, таен преврат или дори задкулисно направляване на хода на световните събития.

Всъщност има точно толкова теории за целта на тази секретна организация, колкото са способните да ги родят параноични въображения. Затова няма нищо чудно, че като цяло обществеността е доста скептична към такива теории. Въпреки това продължават да се разкриват интригуващи, макар и неубедителни свидетелства.

Тук няма да се опитаме да обхванем огромния брой свидетелства, представяни от привържениците на великата конспиративна теория. Вместо това ще разгледаме само някои по-важни преки доказателства, излезли на бял свят през последните трийсет години.

ДЖОН ФИЦДЖЕРАЛД КЕНЕДИ

На 22 ноември 1963 г., петък, президентът Джон Ф. Кенеди е застрелян в откритата си лимузина на Дийли Плаза в центъра на Далас. Куршумът отнася голяма част от задната дясна четвърт на черепа му, което кара много експерти по балистика да твърдят, че поради ефекта на изходната рана, куршумът трябва да е бил изстрелян фронтално. Въпреки това, когато на другия ден полицията арестува Лий Харви Осуалд, е съобщено, че убиецът е стрелял от шестия етаж на книгохранилището на училище „Тексас“ зад президентския автомобил.

Въпросът за ъгъла и посоката на куршума, убил Кенеди, почти със сигурност щял да се реши при аутопсията му. Пихтиестата тъкан на човешкия мозък обикновено запазва балистичната следа цели часове и дори дни след смъртта на жертвата. За съжаление обаче, когато трупът на президента стигнал до масата за аутопсии във Вашингтон, установили, че мозъкът му вече е изваден. Изваждането очевидно било дело на специалист и най-вероятно станало по време на

полета до федералната столица, тъй като при напускането на Далас тялото било цяло. Самоличността на „вампира“ и съдбата на мозъка на Джак Кенеди си остават загадка.

След следствената комисия на американския конгрес през 70-те години на ХХ в. днес общо взето се приема заключението, че Лий Харви Осуалд не е убил Джон Ф. Кенеди сам. Предполага се, че Осуалд е стрелял през редица напълно разлистени тексаски дъбове, което е достатъчно, за да убеди повечето експерти, че не може да е стрелял толкова точно. Следователно, ако той не е действал сам, от гледна точка на правната терминология е имало престъпен заговор за убийството на президента Кенеди.

В продължение на няколко часа непосредствено след арестуването му Осуалд бил подложен на разпит от следователите, но показанията му не били записани — въпреки факта, че по онова време воденето на подробни записки по време на всички разпити било обичайна практика на далаското полицейско управление. Въпреки това последните думи на Осуалд, обезсмъртени от телевизията секунди преди Джак Раби да го застреля пред полицейския участък в Далас, може би дават някаква представа за съдържанието на неговите свидетелства: „Аз съм изкупителна жертва!“

УБИЕЦЪТ НА УБИЕЦА

Свързаният с мафията дребен мошеник Джак Раби заплашил от затворническата си килия, че може да изобличи някои много влиятелни хора, ако каже цялата истина пред следствената комисия на сенатор Уорън. Когато един журналист го помолил да се доизясни, Раби отвърнал, че най-много има за губене човекът, който се нанесъл в Белия дом след убийството: вицепрезидентът Линдън Джонсън. Преди да успее да изпълни закана си да разтърси политическото статукво обаче, Раби ненадейно умрял от по-рано неустановен рак.

Често определят убийството на Кенеди като „таен преврат“. През месеците преди смъртта си той неофициално обявил намерението си да сложи край на Студената война чрез твърди, но приятелски преговори със Съветите, да съкрати американските военни сили във Виетнам и да контролира, ограничи и съкрати правата на ЦРУ. При управлението на президента Джонсън тази политика незабавно е преустановена. От промяната в управленческата стратегия пряко

спечелили американската армия (чийто бюджет продължил да се измерва в астрономически суми), някои представители на американския „едър бизнес“ (които продължили да получават договори за оръжейни доставки от армията) и ЦРУ.

От смъртта на Джак Кенеди се облагодетелствала и мафията. Мафиотският бос Сам Джанкана възнамерявал да използва признанията на Мерилин Монро, за да унищожи публичния имидж на президента, ако той се опита да изпълни предизборното си обещание да нанесе удар срещу организираната престъпност. При президента Джонсън кръстоносният поход срещу мафията бил възложен на ФБР. За щастие — на мафията — престарелият шеф на Бюрото Дж. Едгар Хувър упорито отказвал да приеме, че в Америка изобщо съществува организирана престъпност, въпреки купищата доказателства за обратното. Борбата на ФБР срещу мафията си останала само на думи чак до смъртта на Хувър през 1972 г.

ЗАЩИТАТА НА ГРАЖДАНСКИТЕ ПРАВА

Дж. Едгар Хувър може да не е изпитвал лоши чувства към мафията, но същото не може да се каже за отношението му към водача на движението за защита на гражданските права на чернокожите д-р Мартин Лутър Кинг. През цялата му политическа кариера групите за проследяване на ФБР наблюдавали всяка стъпка на Кинг. Домът му и хотелските му стаи се подслушвали и се проверявало миналото дори на най-далечните му сподвижници. Ако Мартин Лутър Кинг имал някакви тъмни тайни, Дж. Едгар Хувър искал да ги разкрие до една пред целия свят.

Като използвал събраните сведения и в много по-голяма степен пълни измислици, Хувър неофициално станал главен източник на пропагандата против Кинг в Съединените щати. На медиите било пошушнато, че Кинг е комунист, получава пари от Ханой и Пекин и възнамерява да разпали расови бунтове в Юга и самия Вашингтон. Освен това той бил (твърдял скритият гей Хувър) яростен хомосексуалист и маниакален женкар с вкус към бели жени.

Въпреки това към 1968 г. репутацията на Кинг в родината и чужбина достигнала мащабите на славата на Ганди и неговите врагове сигурно са се чудили дали обичайните политически и медийни канали са достатъчни, за да се преборят с него.

В шест сутринта на 4 април 1968 г. Мартин Лутър Кинг се наслаждавал на яркото слънце от балкона на хотел „Лорен“ в Мемфис, щата Тенеси, когато високоскоростен куршум го улучил в дясната половина на лицето. В резултат д-р Кинг получил рана в главата с големина на юмрук, но въпреки това живял още тринайсет часа и починал в болницата „Сейнт Джоузеф“ в 19:05.

ПОКУШЕНИЕТО СРЕЩУ КИНГ

По време на стрелбата личната охрана на Кинг се свеждала само до двама полицаи и единият час и половина преди убийството мистериозно бил повикан на друго място. Според проучванията на „Мемфис Къмършъл Апиъл“ обаче елитни бойни части на 20-а група от спецчастите, агенти от 111-а група на военното разузнаване и осем зелени барети от 184-ти оперативен отряд алфа дебнели из града със секретни задачи.

Когато към четири и половина сутринта стигнал в полицейското управление, детектив Ед Редит, полицаят, отзован от хотела на Кинг, заварил „ръководителите и заместник-ръководителите на всички органи на реда в района... шерифа, пътната полиция, военното разузнаване, националната гвардия. В оная зала бяха всички, за които може да се сети човек... Беше като заседание на Съвета на началник-щабовете“. Преди да разбере какво става, чернокожият полицаи Редит бил осведомен, че е засечена заплаха за живота му и трябвало веднага да си отиде вкъщи. Не научил нищо повече за предполагаемата заплаха и години след покушението му казали, че било фалшива тревога.

Час след убийството мемфиската полиция издала заповед за общонационално издирване и арест на дребния мошеник Джеймс Ърл Рей. Секунди след стрелбата мъж, отговарящ на описанието на Рей, бил видян тичешком да напуска банята в пансиона на Стивънс, където няколко дни по-рано бил наел стая. Прозорецът на тази баня гледал право към балкона на Кинг. Бягащият заподозрян изпуснал продълговат вързоп на паважа пред пансиона и изчезнал с бял форд „Мустанг“ (кола, каквато по-рано бил видян да кара Рей).

Вързопът представлявал стар чаршаф, в който били увити пушка със снайперистки мерник, бинокъл, който Рей купил няколко дни по-рано, и радиостанция от щатския затвор на Мисури, от който преди година бил избягал той. Лабораторният анализ на вещите установил

негови пръстови отпечатащи — освен полицията да го залови на местопрестъплението, обвиненията срещу Рей не можели да са убедително доказани.

Рей се изплъзнал на полицейската хайка и стигнал чак до Лондон, ала на 8 юни 1968 г. британските детективи го арестували и го екстрадирали в Съединените щати, за да бъде съден.

Предупреден от адвокатите си, че ако продължи да пледира за невинност, сигурно му предстои смъртна присъда, Рей се съгласил да признае вината си и след продължилия едва три и половина часа процес бил осъден на деветдесет и девет години затвор.

Непосредствено след процеса той се отказал от признанията си пред съда, заявил, че е напълно невинен, и при по-внимателното запознаване с доказателствения материал мнозина днес подкрепят обжалването му. Уликите срещу него съвсем не са убедителни. Например идентифицирането му като човека, избягал от банята в пансиона, е съмнително. Единственият свидетел бил собственикът Чарлз Стивънс. Той отначало не разпознал Рей и спомените му се прояснили едва след като прекарал известно време в затвора като „важен свидетел“. Неговата съпруга Грейс, от друга страна, заявила, че тя, а не мъжът ѝ, е видяла човека, избягал от банята, и това определено не бил Рей. Докато Стивънс се терзаел в затвора, Грейс незаконно била затворена в психиатрия и била освободена едва след осъждането на Джеймс Ърл Рей.

Куршумът, с който бил убит Кинг, бил деформиран и не могли да го свържат с пушката, която изпуснал бягащият мъж. По-късно медици признали, че не могат със сигурност да установят дали е било стреляно от пансиона, или от храстите край хотел „Лорен“.

Джеймс Ърл Рей едва ли би изпуснал такъв уличаващ вързоп точно пред местопрестъплението. От друга страна, човек, решил да инкриминира Рей, определено би го направил.

Самият Рей твърди, че отишъл в Мемфис, за да помогне на тайнствен търговец на оръжие на име Раул да продаде снайперски пушки на престъпна организация. Именно по нареждане на Раул той наел стая в пансиона на Стивънс, купил бинокъла (който после дал на Раул) и изчезнал с белия си форд „Мустанг“ сутринта на 4 април. Рей чул хаоса след убийството на д-р Кинг, помислил, че оръжейната сделка на Раул се е провалила, и отпрашил, за да си спаси живота. По-

късно неколцина свидетели заявили, че онази сутрин в района на пансиона на Стивънс всъщност е имало два бели форда „Мустанг“ (рядко срещана кола, даже в Съединените щати).

В момента (ноември 1997 г.) Джеймс Ърл Рей е тежко болен. Кампанията за повторен процес едва ли скоро ще се увенчае с успех, а американският закон не позволява повторно разглеждане на делото на мъртъвци.

СМЪРТТА НА ВТОРИЯ КЕНЕДИ

След убийството на президента Кенеди и Мартин Лутър Кинг умерената американска левица все повече възлага надеждите си на политическата кариера на един човек: нюйоркския сенатор Робърт Франсис Кенеди, по-малък брат на Джек и бивш министър на правосъдието, оглавявал борбата с мафията.

Перспективите му изглеждали отлични, тъй като републиканският му конкурент за президентския пост щял да е необаятелният Ричард Никсън. Победата изглеждала сигурна и либералите оптимистично говорели за завръщане на „идеалното президентство“. Хората, които били спечелили най-много от смъртта на президента Кенеди, имали основание за мрачни размисли.

На 5 юни 1968 г. Робърт Кенеди спечелил първичните избори в Калифорния. Събитието било отпразнуват в лосанджелиския хотел „Абмасадор“ и победната реч на Боби била ентусиазирано приета от верните привърженици на демократическата партия, особено ликуващият му призив „Напред към Чикаго! Да спечелим и там!“, с който имал предвид партийната номинация за президентските избори.

За да избегне навалиците — и безкрайните ръкостискания, — Кенеди бил изведен от подиума през хотелските кухни. Там нямало нито федерална (тъй като се смятало, че кандидатите за президент не се нуждаят от охрана), нито полицейска охрана — удивителен факт, за който лосанджелиското полицейско управление по-късно обвинило самия Боби Кенеди, макар да не успели да докажат, че е пожелал хората им да се оттеглят.

По средата на сервизно помещение, пълно с доброжелатели, тъмнокожият младеж Сирхан Вашира Сирхан изскочил пред сенатора и изкрещял: „Кенеди, копеле гадно!“ Неколцина души видели Сирхан да вдига пистолет и да се хвърля към него. Докато успеят да го проснат

по очи на земята, прозвучали няколко изстрела. Сред улучените бил Робърт Кенеди — един от куршумите проникнал в черепа му зад дясното му ухо. След един ден той починал.

От лосанджелиското полицейско управление заявили, че това е поредният пример за побъркан убиец самотник — също като Лий Харви Осуалд — и предали на прокуратурата предрешеното дело срещу палестинския емигрант Сирхан Сирхан. Той бил видян да убива Кенеди пред десетки свидетели и полицията открила в бележките му последователни страници, на които бил надраскан изразът „Р. Ф. К. трябва да умре!“ Всъщност обвиняемият дори не можел да каже нищо в своя защита, тъй като твърдял, че спомените му прекъсват малко преди убийството и започват малко след него.

Медиите и публиката решили, че това е нескъпопосан опит за пледиране за невменяемост, и съдебните заседатели били на същото мнение. В момента (ноември 1997 г.) Сирхан Сирхан продължава да е в затвора и твърди, че събитията около убийството са обгърнати в пълна амнезия.

Още преди да започне процесът обаче лосанджелиското полицейско управление получило убедително доказателство, че Сирхан Сирхан не е единственият убиец. Например в помещението били регистрирани данни за тринайсет изстрела, докато пистолетът на Сирхан побирав само осем патрона. Детективите описали очевидно необяснимите следи от рикошет по стените на помещението като „вдлъбнатини, образувани от колички за храна“ и укрили веществени доказателства и снимки — направени от самите тях, — доказващи съществуването на още дупки от куршуми.

След убийството се появили няколко свидетели, които заявили, че са видели млада жена в рокля на точки да бяга от местопрестъплението и ликуващо да вика: „Застреляхме го!“ Въпреки че тези свидетели независимо един от друг описали жена с приблизително еднаква външност, полицията не разследвала тази следа.

И накрая най-съкрушителната улика срещу версията на лосанджелиската полиция — официалният патолог Томас Ногучи открил барутно изгаряне около раната на Кенеди, което показва, че оръжието на убийството се е намирало на не повече от седем-осем сантиметра от жертвата. Сирхан не успял да се приближи на повече от

метър и осемдесет от сенатора, следователно Кенеди трябва да е бил убит от някой друг.

Когато представил доказателствата, Ногучи веднага бил уволнен. Той обжалвал уволнението си, съдът го обявил за незаконно и се разпоредил да бъде възстановен на работа. Дотогава обаче Сирхан бил в затвора и следствието било приключено.

БЕЗКРАЙНИТЕ КОНСПИРАЦИИ

От 1968 г. насам теоретиците на конспирациите са прибавили още имена към списъка на хората, за които се предполага, че са станали жертва на дясно покушение. Сред тях са Анди Уорхол, Джими Хендрикс, Джим Морисън, папа Йоан Павел I и президентът Роналд Рейгън.

В случая с последните двама се твърди, че причината за покушението е тяхното влияние върху световната политика. Папа Йоан Павел II — сегашният свети отец — е убеден антикомунист и никога не се е колебал да използва влиянието си, за да подрива могъществото на Съветите в Източна Европа. От друга страна, Йоан Павел I, който умира месец след като през 1978 г. е избран за папа, подкрепял дружеските преговори между двете суперсили. (Предполага се също, че е бил отровен, защото настоявал лично да направи ревизия на финансовите документи на Банка Ватикана.)

Макар и символ за десницата, Роналд Рейгън пречеше на вицепрезидента Джордж Буш (бивш шеф на ЦРУ) да се настани в Белия дом по примера на Линдън Джонсън. На 30 март 1981 г. президентът Рейгън беше ранен от „людия самотник“ Джон Хинкли-мл. пред вашингтонския хотел „Хилтън“. По случайност Джордж Буш се оказа стар приятел на Джон Хинкли-ст., бащата на неуспелия агентатор.

В случаите с Уорхол, Хендрикс и Морисън се твърди, че убийците се стремели да дестабилизируют „младежката култура“, като убият нейните духовни водачи. Никакви доказателства не подкрепят тази теория, освен в случая с бившия бийтълс Джон Ленън.

Вечерта на 8 декември 1980 г. Джон Ленън и жена му Йоко Оно влизали в нюйоркския си блок, когато се приближил пълен младеж, заел военна поза за стрелба и изстрелял четири патрона с трийсет и осем калибровия си револвер в гърба на рокзвездата. Докато Ленън

умирал от загуба на кръв в ръцете на жена си, убиецът Марк Чапман най-спокойно си стоял наблизо и четял книга („Спасителят в ръжта“ на Дж. Д. Селинджър). Не се опитал да избяга и не оказал съпротива при арестуването си.

В съда Чапман се признал за виновен. Психиатърът на защитата Бърнард Даймънд свидетелствал, че подсъдимият страда от параноична шизофрения, но съдебните заседатели не се съгласили и приели твърдението на прокурора, че Чапман е напълно нормален и е убил Ленън, за да се прочуе. Въпреки това, както отбелязва Фентън Бреслър в книгата си „Кой уби Джон Ленън?“, в случая са налице смущаващи свидетелства, които предполагат манипулации и заговор за убийство, свързан с покушението срещу Боби Кенеди.

Що се отнася до причината за убийството на Ленън, Бреслър смята, че също като Мерилин Монро, бившият бийтълс неволно си е спечелил могъщи и навярно безмилостни политически врагове. Още от първите му леви публични изявления през 60-те години Джон Ленън бил под внимателното наблюдение на ФБР и ЦРУ. Дж. Едгар Хувър лично написал върху досието на Ленън:

„ВСИЧКИ ЕКСТРЕМИСТИ ТРЯБВА ДА СЕ СМЯТАТ ЗА ОПАСНИ“.

В края на 70-те години обаче оттеглилият се Ленън бил оставен на мира. Това отчасти се дължало на факта, че по време на управлението на демократа Джими Картър (1977–1981) щатът на ЦРУ за пръв път след Кенеди бил съкратен и управлението било поставено под контрол. Над осемстотин оперативни работници били уволнени и Картър подчертавал, че всички незаконни дейности трябва да бъдат преустановени. Теоретиците на конспирациите смятат, че ЦРУ си е отмъстило, като саботирало операцията на Картър през 1980 г. за освобождаване на американските заложници в Иран. (Жизненоважните пясъчни филтри били извадени от двигателите на хеликоптерите на морската пехота и когато летели над пустинята, двата вертолета се разбили и всички на борда загинали.) Картър изгубил авторитета си и изборите през 1981 г., но още преди това ЦРУ отново започнало да разширява операциите си — Роналд Рейгън бил

сигурен, че ще е следващият президент, и заедно с бившия шеф на управлението Джордж Буш дал да се разбере, че безрезервно подкрепя ЦРУ.

ПЕВЕЦЪТ: ПРЕКАЛЕНО ОПАСЕН, ЗА ДА ОСТАНЕ ЖИВ

През 1980 г. умерената левица в Америка била бита карта. Радикалната левица, от друга страна, била неизвестен и вероятно взривоопасен фактор. Фентън Бреслър твърди, че решението на Джон Ленън да прекрати изолацията си точно по това време може би е убедило някои влиятелни хора, че певецът е прекалено опасен, за да остане жив. Като ляв противник на Рейгън, Ленън привличал вниманието на световните медии и се ползвал с безпрецедентно влияние сред американската младеж. Той може и да не представлявал опасност за изборния успех на Рейгън, но можел да се превърне в обединител на антирепубликанското движение. Само няколко седмици след излизането на първата нова плоча на Ленън от години, определено пацифисткия албум „Двойна фантазия“, певецът бил мъртъв.

Що се отнася до евентуалното манипулиране на Чапман, Фентън Бреслър излага поразителни свидетелства. Марк Чапман съвсем не бил типичен търсач на известни личности и след като го пратили в затвора, отхвърлял всички възможности за медийна изява. Дори непосредствено след ареста си, в момента, в който убийците на видни личности обикновено са най-словоохотливи, той бил затворен и плах. Детектив Артър О'Конър, който бил определен да разпита Чапман веднага след убийството, стигнал до някои смущаващи заключения: „Категорично не е логично да се твърди, че Марк е извършил убийството, за да се прочуе. Той още отначало не разговаря с пресата... Възможно е Марк да е бил използван от някого. Видях го вечерта на убийството. Внимателно го проучих. Изглеждаше като предварително програмиран“.

Няколко години след пращането му в затвора Чапман нарушил мълчанието си пред екипа на документален филм на Би Би Си. „[Ленън] мина покрай мен и после чух глас в главата си: «Направи го, направи го, направи го...» Не помня да съм се прицелил. Трябва да съм го направил, но не помня как съм го взел на мушка или там както се казва. И просто пет пъти дръпнах спусъка“. Чапман характеризира

състоянието си в момента на убийството по следния начин: „... без никакви емоции, без гняв... пълна тишина в мозъка ми“.

Всъщност Чапман не бил „побъркан самотник“, какъвто го изкарвали медиите. Той се справял отлично с работата си на детски съветник в религиозен летен лагер — макар и с малка заплата — и имал много приятели. Но въпреки бедността си той изчезнал няколко месеца преди убийството и на въпроса къде е бил, твърдял, че ходил на „околосветско пътешествие“. Други смятат, че точно тогава е бил „програмиран“.

Бреслър посочва няколко прилики между Чапман и Сирхан Сирхан, убиеца на Боби Кенеди. И двамата твърдят, че им се губят спомените за момента на убийството. И двамата нямат правдоподобен мотив и проявяват странно поведение, типично за хора, подложени на силни постхипнотични внушения.

ПРОМИВАНЕТО НА МОЗЪЦИ

Теоретиците на конспирациите смятат, че и двамата убийци са „манджурски кандидати“, термин от книгата на Ричард Кондън „Манджурският кандидат“ (през 1962 г. филмираната версия с Франк Синатра в главната роля предизвика много оспорвани критики). В нея войникът Реймънд Шоу попада в плен на китайските комунисти по време на Корейската война и бива подложен на промиване на мозъка. Пратен обратно в Съединените щати, той не си спомня, че е бил военнопленник, и изглежда напълно нормален, ала без изобщо да подозира, е хипнотично програмиран да убие един кандидат за президент. Промиването предвижда след покушението да забрави всичко, като по този начин скрие ролята на китайците и го вземат за луд.

Щеше да е съблазнително да отхвърлим такива предположения като параноични измислици, ако не беше доказано съществуването на програмата МК-Ултра на ЦРУ. Управлението беше принудено да признае, че през периода 1953–1973 г. тази организация е проучвала контролирането на човешкия ум. Една от заявените цели била с помощта на хипноза да създават убийци, които да не съзнават какви са и каква е задачата им.

ЦРУ твърди, че програмата МК-Ултра е била прекратена, тъй като се оказала пълен провал, но мнозина не вярват в това. Секти като

тази на Муун, сциентолозите и Давидовият клон на Дейвид Кореш са постигнали забележителни успехи в промиването на мозъците на своите последователи — трудно е да се повярва, че една от най-могъщите организации в света се е провалила там, където са успели шепа „религиозни откачалки“.

Може би си струва да отбележим, че последният спомен на Сирхан Сирхан преди убийството на Боби Кенеди е срещата с непозната млада жена. Тя отговаря на описанието на момичето в рокля на точки, което избягало от местопрестъплението, викайки: „Застреляхме го!“ В случаите на постхипнотично внушение „треньорът“ често трябва да отключи подсъзнателните заповеди. Дали ликуващото момиче е било „треньорка“ на Сирхан Сирхан?

В продължение на половин година преди процеса Марк Чапман упорито твърдял, че е невинен, после изведнъж се признал за виновен. Когато адвокатът му го попитал за причината, Чапман казал, че така му бил наредил „един тих мъжки глас“ в главата му. Дали това бил гласът на Бог, както смятал убиецът, или постхипнотично внушение?

МК-Ултра официално е закрыта от над двайсет години, но мнозина не се съмняват, че ЦРУ продължава да експериментира с контрола над човешкия ум. Що се отнася до „великата конспирация“, възможно е — ако изобщо е имало такова нещо — тя да е постигнала целта си с гибелта на съветския комунизъм.

На 31 август 1997 г., докато работех върху тази глава, беше съобщена новината за автомобилната катастрофа в Париж, в която загина уелската принцеса Даяна. Докато пишех, неколцина теоретици на конспирациите вече бяха включили името ѝ в списъка с жертви на политически атентати.

Теорията за убийството на Даяна започва с нейното изявление пред пресата няколко дни преди смъртта ѝ, че скоро ще направи „потресаващо разкритие“. В последния момент обаче тя се отказала. Предполага се, че е забременяла от любовната си връзка с наследника на „Хародс“ Доди ал Файед — който също загина в катастрофата. Определено щеше да е „потресаващо“, ако уелската принцеса беше решила да се омъжи за ал Файед и така да прегърне ислямската религия.

При настоящото напрежение между Запада и по-крайните ислямски общества, възможно ли е „някои хора“ да са решили, че

такъв брак трябва да бъде предотвратен на всяка цена?

ЛУДИ МЕСИИ

Мъжът с буйна рошава брада вдигнал ръка и извикал с еквив глас: „Господи, прокълни Сан Франциско, Портланд, Корвелъс и Сиатъл“. С тези думи той се обърнал и се качил на влака от Сиатъл. Било утрото на 17 април 1906 г. Когато на другия ден стигнал в Нюпорт, щата Орегон, неговите последователи го посрещнали с невероятната вест: Сан Франциско току-що бил разтърсен от земетресение, което го срутило до основи. „Да, знаех си, че Бог ще ме послуша“ — промълвил пророкът.

Казвал се Франц Едмънд Крефийлд. Говорел с немски акцент и през 1906-а бил на трийсет и една. Той влиза в историята на лъжепророците и шантавите месии през 1903 г., скоро след като го изхвърлили от Армията на спасението в Корвелъс, щата Орегон. Според историка Арнолд Тойнби всички големи пророци следват цикъл на „оттегляне и завръщане“, като напускат обществото, за да се уединят в гора или пустиня, и се завръщат, след като великото послание най-после изкрystalизира. Франц Крефийлд не правел изключение — в началото на 1903 г. той изчезнал в горите на Орегон. Когато след няколко месеца се появил отново, вече имал дълга брада и косата му падала върху раменете. Освен това си имал ново име: Иисус Навин Втори.

Подобно на друг пророк, чиято слава се носела по същото време — „руския монах“ Григорий Ефимович Распутин, — Франц Крефийлд имал забележителна слабост към жените. С това приликата като че ли се изчерпва. Распутин несъмнено притежавал чудотворни способности и дневниците му доказват дълбоката искреност на неговата мистична вяра. Крефийлд, от друга страна, бил роден измамник. Най-мекото, което може да се каже за него, е, че мамел и самия себе си.

Той проповядвал в Корвелъс и събрал няколко десетки последователи, мъже и жени. Кой знае защо, мъжете го напуснали — останали техните съпруги и дъщери. Религиозната вяра на Крефийлд станала по-страстна и неудържима. Заобиколен от обожаващите го

жени, той призовавал да ги споходи „целият дух“. Всички се олюлявали и пеели, и пляскали ритмично с ръце, и когато възбудата се превръщала в истерия, Крефийлд извиквал: „Махайте се, противни дрехи“ и започвал да мята одеждите си из стаята. Жените следвали примера му — някои срамежливо оставали по бельо, докато други събличали всичко. След това се търкаляли по пода, като стенели и викали.

Мъжете от Корвелъс естествено се разтревожили и някои от попочтените съпруги напуснали пророка. Крефийлд обявил, че търси жена, която да стане Втора Богородица: естествено той щял да бъде бащата. Търсил внимателно — подробно изпитал много кандидатки и макар че Светият Дух накрая показал, че нито една от тях не е подходяща, поне имали утехата да знаят, че са участвали в Божието дело.

Търсенето на Богородица станало на остров Кайгър насред една река и пророкът и неговите последователки цяло лято провеждали молитвени събрания нощем и танцували голи в гората денем. С настъпването на зимата Крефийлд се върнал в Корвелъс и се настанил в дома на някой си О. П. Хънт, чиято дъщеря Мод била сред найгорещите почитателки на пророка. На вратата закачили надпис: „Посещения само по Божия работа“.

Молитвените събрания накрая породили толкова силна враждебност, че Крефийлд бил призован в съда заедно с главния си ученик брат Брукс за установяване на вменяемост. Обявили го за вменяем, но го посъветвали да напусне града. Той пренебрегнал съвета и се върнал в дома на Хънт. Тогава някой започнал да разпространява снимки, направени на Кайгър. На тях се виждали голи жени, повечето домакини от Корвелъс, които палували из храсталаците.

На 4 януари 1904 г. депутация от граждани посетила пророка. Завели го извън града, оваляли го в катран и перушина и го пуснали да си ходи. Г-жа Хънт и дъщеря ѝ Мод го намерили и го върнали вкъщи. Не след дълго той се оженил за Мод, но скоро го обзело предишното му желание да продължи с Божието дело и заминал за Портланд при една от главните си ученички. Един ден съпругът ѝ заварил пророка да върши Божието дело със смъкнати гащи и извадил съдебно нареждане за прелюбодеяние. Разгневеният тъст на Крефийлд обявил награда от сто и петдесет долара за неговото залавяне, но не успели да го намерят.

След три месеца едно дете се втурнало под къщата на Хънт, която била построена над равнището на земята, за да потърси изгубената си топка. Там видяло брадат мъж, увит в одеяло, и побягнало с уплашени викове. Дошла полиция и измъкнала Крефийлд. Изглежда, след като избягал от Портланд, бил живял под къщата. Жена му и майка ѝ го снабдявали с храна. В съда той признал, че е извършил прелюбодеяние с портландската си ученичка, но пояснил, че не може да го съди мирски съд — в края на краищата и самият Христос често нарушавал съботния ден. Осъдили го на две години затвор, но след петнайсет месеца го освободили.

Бившата му съпруга Мод живеела в Сиатъл с брат си Франк и снаха си. Крефийлд ѝ писал с молба отново да се омъжи за него. Тя се съгласила и двамата заживели заедно в Сиатъл. Пророкът направил огромно впечатление на брата и снахата — до такава степен, че когато им заповядал да продадат дома си и земните си блага и да отидат при него в „райската градина“ край Нюпорт, щата Орегон, те не се колебали. Тъкмо когато напуснал Сиатъл, Крефийлд произнесъл проклятието, предизвикало земетресението в Сан Франциско.

Щом се установил в своя рай край Тихия океан на юг от Уолдпорт, пророкът повикал някогашните си ученички от Корвелъс, сред които красивата Естър Мичъл. Половината жени от града без колебание напуснали домовете си и се втурнали към рая. Един съпруг последвал жена си, като спрял само да си купи револвер и патрони.

Когато се приближил до ферибота в залива Якина, мъжът видял пророка да стои на палубата, заобиколен от ученичките си, вдигнал револвера и пет пъти дръпнал спусъка. Не се случило нищо. Разяреният съпруг разгледал оръжието и установил, че в магазина са му продали патрони с кръгово възпламеняване за револвер с централно възпламеняване, но ученичките не се изненадали — те *знаели*, че Крефийлд е безсмъртен.

Въпреки това пророкът разбирал, че ще си играе с огъня, ако остане в рая през следващата седмица. Най-разумно било да остави гнева на съпрузите да се поутоложи. Докато мъжете напредвали към рая, Крефийлд и Мод изчезнали. Джордж Мичъл, брат на любимата ученичка на пророка Естър, предположил, че пак са тръгнали за

Сиатъл. Открил ги на 7 май 1906 г. В осем сутринта Крефийлд зяпал витрината на една дрогерия на Първо авеню, а Мод се теглела на кантар. Джордж Мичъл се приближил до пророка, опрял револвер в ухото му и дръпнал спусъка. Крефийлд се строполил на земята, без дори да обърне глава. Мод се втурнала към Мичъл с викове. Когато дошъл полицаи, тя му казала: „Това е мъжът ми. Той ще възкръсне след три дни“.

Но Крефийлд си останал мъртъв и Мичъл бил съден за убийството му. Адвокатът му заявил, че пророкът е бил „изрод от най-отвратителен вид“. Съдебните заседатели се съгласили с него, особено когато Мичъл казал, че Крефийлд е отнел девствеността и на двете му сестри. Джордж Мичъл бил оправдан. Сестра му Естър безизразно изслушала присъдата.

МАЛКИЯТ РЕВОЛВЕР

На 12 юли 1906 г. Джордж Мичъл стоял на спирката на Кинг Стрийт и чакал трамвая, за да се прибере вкъщи. Брат му Фред видял застаналата наблизо Естър и я повикал да поговори с Джордж. Тя се приближила до останалите от групата и докато се насочвали към билетното гише, извадила малък револвер изпод праметнатото върху ръката ѝ палто. Опряла го в ухото на Джордж и дръпнала спусъка. Също като Крефийлд, той се строполил на земята без звук.

Естър Мичъл и Мод Крефийлд били задържани и признали, че заедно са замислили убийството на Джордж. Мод се отровила със стрихнин в затвора. Естър била съдена, но съдебните заседатели я обявили за невинна по невменяемост и съдията я пратил във Вашингтонската щатска психиатрия. Три години по-късно я освободили. Тя изглеждала ужасно слаба и болна и скоро починала в дома на свои приятели. Била едва двацетгодишна.

Естествено лъжепророчеството не е съвременно явление. Франц Крефийлд обаче е интересен пример от типично модерен вид. Писателите, които се занимават с религиозното преживяване, признават, че е трудно да се тегли черта между истинските и лъжепророците. Когато ежедневието започне да го задушавя, човек вече преживява основния религиозен импулс: копнежа към повече жизненост и по-висш живот. Той се проявява като раздражение и

презрение към монотонната скука, която повечето хора приемат като „ежедневен живот“.

ВРАЖДЕБНИТЕ КРИТИЦИ

Всички религии имат една обща особеност: вярата, че човек е създаден за по-висши неща от скучната „монотонност“. Иисус Навин Втори бил обладан от този копнеж също толкова безспорно, колкото и неговия библейски предшественик, който разрушил стените на Йерихон. Що се отнася до свръхразвитата сексуалност, която породила толкова много тревоги и ревност сред съпрузите в Корвелъс, трябва да признаем, че тя често съществува наред със силните религиозни импулси. Пророкът по дефиниция е човек със силна доминантност, а както показват проучванията на Ейбрахам Маслоу, силната доминантност почти задължително се придружава от силно либидо.

Психологията на Маслоу също предлага елементарен метод за разграничаване на истински и лъжепророци. Когато претърпи истинско психологическо развитие, човек преминава през различни етапи на нужда или желание: нужда от сигурност, нужда от секс и любов, нужда от себеуважение и почит от страна на съгражданите и накрая, нужда от творческо себеизразяване, от „себеосъществуване“.

Искрената религиозност съществува единствено на *това* равнище, би казал Маслоу. Истински религиозният човек изпитва по-висши потребности от желанието за секс или възхищение от страна на околните, макар това очевидно да не означава, че трябва напълно да е лишен от такава нужда. Тя може да продължи да съществува, но вече не е *основна* за него.

Въпросът за приоритетите обаче е много по-сложен при евангелисти като Ейми Семпъл Макфърсън. Често наричана „най-красивата евангелистка“, Ейми е нещо като Били Греъм на 20-те години на XX в. Първият ѝ съпруг бил мисионер и умрял в Китай, вторият се развел с нея, отбелязвайки, че страдала от раздвоение на личността: преливала от вселенска любов навън, но въкщи била дива и сприхава.

След мудро начало по Източното крайбрежие, през 1921 г. тя се прочула като проповедничка в Сан Диего, щата Калифорния — Сан Диего е центърът на самоубийствата в Америка. Ейми викала болните и хромите да се качат на подиума и мнозина си отивали изцелени, така

че славата ѝ бързо се разнесла из страната. През 1923 г. тя открила „Ангелски храм“ в Лос Анджелис и методът ѝ принципно бил като този на Били Греъм — „цветя, музика, фанфари, червени одежди, ангели...“ — разкошен спектакъл, изпълнен с превъзходна организация и с призив към желаещи за моментално спасение.

През 1925 г. Ейми се запознала с радиоводещия Кенет Ормистън. Близостта им станала обект на клюки и скандали. На 18 май 1926 г. тя отишла на плажа във Венис, Лос Анджелис... и изчезнала. Повече от месец търсили тялото ѝ с кораби и самолети. Шушукането за връзката ѝ с Ормистън стигнало до вестниците и се говорело, че не се е удавила, а е избягала в някое уединено любовно гнезденце. Ормистън също бил изчезнал.

ИСТЕРИЧНАТА БРЕМЕННОСТ

През юни 1926 г. Ейми се появила — почукала на една врата в Агуа Прета, щата Ню Мексико, и обяснила, че я отвлекли двама мъже и жена. Репортерите започнали да ровят и се изяснило, че е прекарала месеца в западните щати с любовника си Ормистън. На 17 септември тя била обвинена в „заговор за възпрепятстване на правосъдието“. Накрая делото било прекратено — говорело се, че прокурорът получил трийсет хиляди долара и по-късно бил осъден на затвор за корупция, но с кариерата на Ейми като велика евангелистка било свършено. Националното ѝ турне било пълен провал. Тя починала през 1944 г. и смъртта ѝ много прилича на самоубийство.

В Европа тези крайности обикновено се приемат за чисто американски, но всъщност тя е също толкова подложена на тях, колкото всеки друг континент. През XVII в. Лодоуик Мъгълтън основал в Англия сектата на мъгълтънистите, които проповядвали, че Бог има човешко тяло. Един век по-късно проповедникът Едуард Ървинг призовал Господ да направи чудо — последователите му проговорили на странни чужди езици и духовете им съобщили, че след четирийсет дни ще се случат чудеса. След като не се случило нищо, сектата постепенно се разпуснала. Приблизително по-същото време „пророчицата“ Джоана Сауткот събрала хиляди последователи, обявявайки, че новият Спасител ще е жена, и както можело да се очаква, това била самата тя.

През 1814 г. на шейсет и четири годишна възраст Джоана обяснила, че ще роди Силом, княза на мира. Когато се оказало, че бременността ѝ е чисто истерична, последователите ѝ я напуснали и тя умряла още същата година. Предполагало се, че „ковчежето“ на Джоана Сауткот съдържа писания и други свещени реликви, които ще спасят света, ала когато през 1927 г. тайно го отворили, намерили само един лотариен билет и женско боне.

Един от най-забележителните проповедници на духа на любовта е преподобният Хенри Джеймс Принс, който през XIX в. станал помощник енорийски свещеник в Чарлинч край Бриджуотър, графство Съмърсет, и скоро започнал да привлича огромни тълпи с пламенните си проповеди. Той постоянно бил заобиколен от обожавачи го последователки и когато грозните слухове стигнали до неговия епископ, проповедите му били забранени. Принс напуснал Англиканската църква и започнал да проповядва по плевници и полета. Един ден обявил, че е пророк Илия, и неговите последователи безапелационно му повярвали.

Принс се преместил в модерния навремето курорт Брайтън и станал най-популярният проповедник. Със събраните от учениците си трийсет хиляди лири купил имение в Спакстън край Бриджуотър и го превърнал в Агапомене, Дом на любовта. Учениците, които искали да се присъединят към него, трябвало да продадат цялата си собственост и да дадат приноса си към общността. Поканата приели шейсетина души, главно жени.

За разлика от своя американски съвременник Джон Хъмфри. Нойс, Принс не проповядвал точно свободна любов, но определено я упражнявал и приемал ученичките си като Божии невести. Самият той не възразявал да се обръщат към него като към Бог и често получавал писма, адресирани до Нашия Господ Бог, графство Съмърсет. Един ден събрал всичките си ученици в билиардната да присъстват на публично богослужение — половия му съюз с някоя си госпожица Патърсън върху канапетото.

ЛИЧНИЯТ ХАРЕМ

Когато момичето забременяло, Принс съобщил на последователите си, че няма да има раждане — също както нямало смърт, — но бебето се родило и той трябвало да го обясни като

последен отчаян акт на дявола. После съдебни дела заоблачили хоризонта му. През 1860 г. три негови ученички го дали под съд за близо шест хиляди лири и разкритията за живота в Дома на любовта стреснали и шокирали викторианска Англия. След делото действията на Принс станали по-дискретни, но той продължил да живее щастливо, заобиколен от личния си харем, до смъртта си през 1899 г. на осемдесет и осем годишна възраст.

Две години преди това Принс привлякъл един влиятелен ученик: Хю Смит-Пигът, също хипнотичен проповедник. Смит-Пигът оглавил агапоменитската черква в лондонското предградие Клептън и скоро проповедите му започнали да оказват същото въздействие като на Принс половин век преди това. На 7 септември 1902 г., неделя, Смит-Пигът обявил от амвона, че е станал божествен и че скоро ще ходи по вода. Следващата неделя появата му очаквали шест хиляди души, които го освиркали и обсипали с камъни.

РОГЪТ НА СИЛАТА

Смит-Пигът решил да се премести в Дома на любовта и през 1904 г. се заселил там с жена си и любовницата си, която скоро му родила дете. Когато през 1909 г. църковният съд го обявил за виновен в „аморалност, нечестивост и порочност“, той отбелязал: „Няма значение какво правят те. Аз съм Бог“. И на следващата година друга ученичка му родила дъщеря.

По-късно заминал да проповядва и събира още ученици в Америка и Скандинавия. Когато откривал особено привлекателни момичета, бързал да ги обяви за „духовни невести“ и ги пращал в Спакстън да чакат завръщането му. Починал през 1927 г., с което разочаровал очакванията на последователите си, убедени в неговото безсмъртие. Една от жените, които довел в Дома на любовта, разкрила, че когато починал, преподобният Принс предал на Смит-Пигът „рог на силата“ и правото да продължи неговата мисия. Точният характер на този рог не е известен, но символиката изглежда уместна.

През 1911 г., точно един век след раждането на преподобния Принс, в Америка се родил друг месия, Франсис Пенковик. До Втората световна война той имал странна и изпълнена с превратности кариера на майстор на котли, корабостроителен работник и мияч на съдове, лежал в затвора за обир, кражба и разпространение на фалшиви

чекове. Бил съден също за това, че не плащал издръжка на жена си и че пратил заплашително писмо на Рузвелт.

През войната Пенковик отказал да служи в армията и организирайл сектата Извор на света, по-късно наричана с инициалите МЗВЛ (мъдрост, знание, вяра, любов). Променил името си на Кришна Вента, започнал да носи широки източни одежди и обяснявал, че е роден в някаква непалска долина.

През 600 г. сл.Хр. бил посетил Рим — макар че при една по-късна визита папската гвардия го отпратила — и през 1932 г. се „телепортирал“ в Америка. Обединяващата стотина члена секта се установила в окръг Вентура, щата Калифорния, край каньона Бокс. Според Кришна Вента през 1965 г. Америка щяла да бъде разтърсена от комунистическа революция и през 1975 г. заедно със своите сто четирийсет и четири хиляди последователи той щял да овладее страната.

ЗАПИСЪТ

На 9 декември 1958 г. двамата недоволни бивши ученици Ралф Милър и Питър Каменов посетили Кришна Вента в долината Сан Фернандо и поискали да признае, че месианството му е само прикритие за сексуалния му промискуитет — собствените им съпруги били сред „невестите“ на месията. След като Кришна отказал, единият от мъжете отворил брезентова торба — и в „манастира“ избухнала мощна експлозия. Загинали десетина души, много други били ранени. В един паркиран наблизополицията открила запис, направен от двамата „отмъстителите“, изброяващ престъпленията на пророка. Накрая се заявявало: „Той не е Христос, а обикновен човек“. Тези думи могат да послужат за епитафия на всички луди месииста.

МАГНАТИ РАЗБОЙНИЦИ

Много от най-големите американски богатства, включително състоянията на едни от най-уважаваните и влиятелни съвременни фамилии в света, се основават на терор и корупция. Първият Вандербилт, който започнал със сто долара, взети назаем, бил толкова безпощаден, че повел и спечелил война срещу правителството на чужда държава, която застрашавала интересите му. И когато любимият му син умрял, като оставил двеста милиона долара, роднините толкова се страхували да не откраднат тялото от единайсетакровия мавзолей, че наели нощен пазач, който трябвало на всеки петнайсет минути да регистрира присъствието си на автомат.

Първият милионер Рокфелер, син на амбулантен търговец на лекарства, бил изобличен от следствие на Конгреса в опит за „един от най-големите и опасни заговори в историята“. Той бил толкова омразен на всички, че на върха на могъществото му бесели и горели негови чучела. Невероятната алчност на един от основателите на рода Астор — едно от дванайсетте деца на неизвестен селски касапин в Германия — била основна причина за поредица убийства, извършени от него. Той също увеличил бързо растящото си състояние, което щяло да го направи най-богатия човек в Америка, като внасял опиум.

В зенита на дива Америка, когато животът бил евтин и честните политици били редки като кокоши зъби, имало хора, които смазвали всяка съпротива и се добирали до върха. Това били магнатите разбойници.

Пръв и навярно най-забележителен от тях е Джон Джейкъб Астор, роден на 17 юни 1763 г. в немското селце Валдорф. Днес неговите потомци се смятат за каймака на обществото от двете страни на Атлантика, кралските особи гордо ги обявяват за свои приятели и херцог Единбург дори се съгласи да стане кръстник на едно от децата им. Техният начин на живот е нарицателно за изиящество и влиянието им обхваща целия свят. И все пак тази удивителна фамилия е основана

от Джон Джейкъб, сина на касапина, който пристигнал в Америка през 1784 г. точно с пет лири в джоба.

Навремето Ню Йорк имал по-малко от триста хиляди души население. Днешният център на града представлявал красиво открито пространство с разположени тук-там ферми, но самият град бил мръсен. Прасета ровели в боклука, пръснат по улиците дори на богатите улици, и семействата наливали вода за пиене от обществени помпи на кръстовищата.

След затътеното село Валдорф обаче за Джон Джейкъб това изглеждало най-въълнуващото място на света. По онова време той не би могъл да предполага, че благодарение на неговите усилия по-късно роднините му ще бъдат наричани „собствениците на Ню Йорк“. Астор не се страхувал от работа, колкото и тежка или неприятна да била тя, и отначало се издържал, като продавал пасти и бисквити по зловонните улици. Скоро се издигнал до по-доходна и много по-противна работа — да изтупва гадина и прах от кожи. За това получавал по два долара седмично, плюс храна и подслон.

ПОВЕЧЕ ПАРИ

Не след дълго работодателят му започнал да го праща в дивите земи на север от Олбани да търгува с индианците, да разменя тютюн, евтин плат и накити за кожи от ондатра, видра и бобър. Опасностите били огромни, тъй като голяма част от територията била обитавана от враждебни индианци, ала каквито и недостатъци да имал, Джон Джейкъб определено не бил страхливец.

Той не бил човек, който щял да се задоволи да остане нечий служител, и когато осъзнал какво може да спечели от търговията с кожи, започнал да търгува с индианците самостоятелно. По онова време повечето търговци в този бранш наемали посредници за контакти с червенокожите, защото смятали, че тази работа е прекалено мръсна и рискована за джентълмени. Израснал сред кръв и мръсотия в касапницата, Джон Джейкъб не хранил илюзии, че е джентълмен, и бил готов на всичко, ако печалбата е достатъчно голяма.

Другите търговци, които не притежавали неговата упоритост, се отказали от търговията с кожи заради препятствията, нарочно поставяни пред тях от британците. Разгневени след поражението си от бившите заселници, британците гласували закон, според който всички

кожи, закупени на тяхна територия — включително Монреал и повечето гранични постове, — трябвало да минават през Англия, преди да бъдат пратени в Ню Йорк.

Гений на евтиното купуване и скъпите продажби, Джон Джейкъб не се предал. Печалбите му намалели поради досадния двоен преход през Атлантика, но с настойчивост и упорит труд той станал един от най-влиятелните търговци на кожи в Ню Йорк. През 1796 г. законът бил отменен. Кожите, купувани в Канада, можело да бъдат прасани направо в Ню Йорк и след четири години, само шестнайсет години след пристигането си в Америка, Джон Джейкъб направил първия си четвърт милион долара. Империята му започнала да се развива с невероятна бързина. И колкото повече печелел, за толкова повече ламтял.

Всички търговци на кожи напълно безскрупулно използвали алкохол, за да мамят индианците, и Джон Джейкъб станал майстор на алкохолната сделка. Агентите му имали собствени казани, произвеждали полусмъртоносен алкохол за пет цента галона, продавали го на индианците срещу петдесет цента за малко шишенце и накрая червенокожите едва ли не им подарявали кожите. По някое време Джон Джейкъб не само че получавал кожите си без пари, но и индианците му „дължали“ огромни суми за алкохол.

Ала заради него — по-късно го наричали „самоизобретила се машина за правене на пари“ — стотици бели били третирани по-зле и от индианците. Работниците, назначавани от търговците, които на свой ред служели при Джон Джейкъб, получавали по сто долара годишно. Той смятал, че и това им е много, макар работата да била толкова тежка, че мнозина умирали, преди да изпълнят договора си, и настоявал в бъдеще заплатата им да е двеста и петдесет долара за три години. Търговците обаче почти постоянно му били длъжници заради астрономичните цени на провизиите и понякога нареждали работниците им да бъдат избити точно преди да им плати, за да ограничат разходите си.

Полуграмотният Джон Джейкъб използвал и подкупи в изграждането на империята си. Веднъж той писал на президента Джеймс Монро: „Сигур не ще е много *одобно* да ми върнете сумата, дете Ви я заех, нито пък особено се *нождая* от нея“. Вместо да му изплатят заема обаче, той очаквал услуги — и ги получавал. Монро

възложил на Люис Кас, губернатор на територията Мичиган, да разглежда всички жалби срещу компанията на Джон Джейкъб. И въпреки че жалбите били многобройни, Кас не взимал никакви мерки. Компанията на Джон Джейкъб му платила трийсет и пет хиляди долара — въпреки че не се посочвало за какви услуги.

ЛОВКАТА СДЕЛКА

Скоро Джон Джейкъб имал толкова много пари, че не си спомнял живота без тях. И веднъж съвсем сериозно казал на свой приятел: „Ако имаш един милион долара, можеш да живееш също толкова добре, колкото ако си богат“.

Но големите му пари дошли от инвестиции. Той купил дял от един кораб, после целия кораб и накрая цял флот. И с него организирано предприятие, което всички смятали за финансово самоубийство — открил Далечния изток като пазар за кожата на своята компания. Британската Източноиндийска компания господствала в тамошната търговия, но Джон Джейкъб някакси — и се носели слухове, че го е постигнал с подкупи — успял да получи нейното разрешение корабите му да влизат във всичките ѝ пристанища.

И тези кораби се връщали в Ню Йорк с още по-ценни товари — чай, подправки и коприна. Печалбата от всичко това щяла да е достатъчно, за да задоволи десет обикновени магната, но не и Джон Джейкъб. На връщане корабите му се отбивали за храна и вода на Хавайските острови, където изобилствало евтино сандалово дърво. Благодарение на своята инициативност, в продължение на близо двайсет години той държал монопола върху търговията със сандалово дърво.

От азиатското пристанище Смирна, което претендираше за роден град на Омир, неговите кораби изнасяли огромни количества опиум. Фактът, че хората били насърчавани да се самоунищожават с този наркотик, не интересувал Джон Джейкъб. В търговията имало пари и нищо друго нямало значение.

Типичен пример за неговата хитрост е случаят преди войната от 1812 г., когато наложеното от обърканото правителство ембарго задържало всички американски кораби в нюйоркското пристанище. Астор пратил китайския мандарин Пункуа Уин-чон при нюйоркските власти с молба да му позволят да се завърне в родината си за

погребението на баща си. Молбата стигнала до президента, който се съгласил, че при тези извънредни обстоятелства трябва да разрешат на Уин-чон да отплава с кораба „Бийвър“.

Конкурентите на Джон Джейкъб побеснели, когато започнал да товари „Бийвър“ — негов кораб естествено — с огромно количество кожи. Но той отбелязал, че ще е смешно да праща толкова голям съд на толкова плаване, за да закара само един китайски господин, пък и президентът лично бил разрешил. Заради надутите в резултат на дефицита цени, плаването донесло на Джон Джейкъб близо двеста и петдесет хиляди долара.

Голямата част от състоянието му обаче дошла от повишените цени на земята в и около Ню Йорк. Един от първите му големи удари бил направен през 1809 г. След една типично ловка сделка той се сдобил с над 51000 акра в окръг Пътнам. Земята била отнета от Роджър и Мери Морис по време на американската война за независимост, защото били консерватори.

Астор установил, че формално правителството няма законно право да конфискува земята, тъй като семейство Морис само я било наело. След смъртта им тя трябвало да премине към трите им деца — и щяло да е незаконно децата да страдат заради политическите грешки на родителите си. Старата г-жа Морис още била жива, ала Джон Джейкъб я прескочил, потърсил децата ѝ в Англия и ги убедил да му продадат евентуалните си права за около сто хиляди долара.

После изчакал смъртта на г-жа Морис, която за негова досада живяла до деветдесет и шест годишна възраст, и едва тогава разкрил генералната си стратегия. Седемстотин семейства били купили ферми на тази територия от властите на щата Ню Йорк и Джон Джейкъб им пратил писма да освободят земята. Те били направили подобрения и били построили къщи, пленници и хижи, но по закон били навлезли в негова собственост. Наложило се щатът да се намеси и да изкупи имотите им — с което му осигурил фантастична печалба.

Друг пример за изкуството на Джон Джейкъб да прави пари датира от 1804 г., когато неговият съсед политикът Арън Бър застрелял съперника си Александър Хамилтън на дуел и се наложило да напусне страната. Именно Астор му дал достатъчно пари, за да избяга, в замяна на огромна част от земята му. Днес тази земя е Гринич Вилидж.

Просрочените ипотечи заемали първостепенно място в неговата система — така се сдобил с Идън Фарм от един обеднял производител на уиски. Роднините на производителя оспорили законността на продажбата и той ги обезщетил с девет хиляди долара. По-късно фермата се превърнала в Бродуей от Четирийсет и втора до Четирийсет и шеста улица и била оценена на над двайсет милиона долара.

В живота на Джон Джейкъб Астор имало само едно горчиво разочарование. Първородният му син Джон Джейкъб II се родил с психически недъзи и за известно време трябвало да го затворят в психиатрия. Но вторият му син Уилям Бакхауз Астор наследил огромната част от състоянието и имал нюх за правене на пари. Едно любопитно продължение на тази трагедия се наблюдава в историята на първите от рода Вандербилт.

Корнелиъс Вандербилт, потомък на дълъг род холандци Ван дер Билт, които отглеждали зеленчуци на Стейтън Айланд, също кръстил сина си на свое име. Подобно на Джон Джейкъб Астор II, Корнелиъс Вандербилт II за известно време бил затворен в психиатрия — той бил епилептик и ужасно разочаровал стареца. Но и Вандербилт имал друг син на име Уилям, също като семейство Астор, и тъкмо той накрая проявил същата финансова проникателност като баща си.

Старият Корнелиъс Вандербилт, известен през по-голямата част от живота си като Капитана, е роден през 1794 г. И когато починал на осемдесет и три годишна възраст, оставил състояние от сто и пет милиона долара. Жизнерадостен мъж, висок над метър и осемдесет, той бил почти фанатик по отношение на храната си и обичайната му закуска била агнешка пържола, три жълтъка, препечена филийка и чаша чай, в който грижливо отброявал дванайсет бучки захар. След като първата му жена му родила дванайсет деца, той забегнал с младо момиче. Бил на седемдесет и пет години, ала никой не се изненадал прекалено. Капитана винаги вършел непредвидими неща.

МАЛКАТА АРМИЯ

Когато бил едва шестнайсетгодишен, той убедил майка си да му даде назаем сто долара, за да купи двумачтова гемия, с която да разнася продукцията из Нюйоркския залив. Тя настояла да си изплати заема, като изоре, бранува и засади осем акра от семейната ферма за

един месец. Скоро Корнелиъс станал собственик на три гемии и често работел по двацет и четири часа без сън.

След година започнала войната с Великобритания и британският флот заплашвал Ню Йорк. Американският интендант потърсил желаещи да снабдяват военните постове из пристанището. Била приета офертата на Корнелиъс Вандербилт и тъй като той бил готов да поема рискове, които плашели другите кандидати, скоро забогатял. През 1849 г. сключил договор с никарагуанското правителство за преминаване през Панамския канал, за да превозва хиляди златотърсачи от Ню Йорк до Калифорния. Също като Астор, той започнал да инвестира и скоро се наложил като първия железопътен цар на Америка.

Никарагуанската сделка е един от най-добрите примери за безпощадността на Капитана. През май 1853 г. той завел семейството си на пътешествие в Русия, Англия, Германия, Франция и Италия с луксозната си осемдесет и два метрова парна яхта „Норд Стар“ и докато го нямало, двама негови сътрудници в Никарагуа, Чарлз Морган и Ч. К. Гарисън, злоупотребили с пълномощното си и си присвоили правата му. След като гневът му преминал, той продиктувал писмо, което ясно показва начина му на действие. Писмото гласяло: „Господа, вие сте се заели да ме измамите. Ще ви унищожа“.

Скоро някой, си Уилям Уокър от Нашвил, щата Тенеси, пристигнал в Никарагуа с малка армия от никарагуански емигранти. След кратки боеве президентът на страната бил свален и заменен с политик, благоразположен към Морган и Гарисън. Неговото приятелство естествено било подсилено с подкупи. Но новият президент починал скоро след като заел поста си и мястото му заел Уилям Уокър. Той също помагал на Морган и Гарисън в борбата им срещу Капитана.

Вандербилт повел лична война срещу Никарагуа. Той някак си успял да убеди четири съседни републики, че е в техен взаимен интерес да организират „отбранителен съюз“ срещу режима на президента Уилям Уокър, и дори уредил сформиранието на армията им. Уокър бил разгромен и Капитана, който вече имал огромно влияние във Вашингтон, настоял в Никарагуа да бъдат пратени морски пехотинци, за да „защитават американските интереси“. Пратили ги и Капитана отново спечелил. Когато умрял, оставил деветдесет милиона долара от състоянието си на сина си Уилям. Когато само осем години

по-късно Уилям починал, наследството вече надхвърляло двеста милиона.

Интересно е да отбележим, че историята на тези магнати разбойници като че ли се повтаря. В края на дните си например старият Джон Джейкъб Астор страдал от толкова остро стомашно разстройство, че поемал само кърма. Трябвало да му намерят дойка. Много години по-късно същата диета била предписана на друг мъж, чието име се е превърнало в синоним на богатство — Джон Д. Рокфелер.

Роден в Ричфорд, щата Ню Йорк, през 1839 г., Рокфелер започнал бизнеса си — също като Корнелиъс Вандербилт — със заем от родителите си. Баща му Уилям бил повърхностен и непостоянен човек и през 1849 г. за известно време избягал от къщи, след като бил обвинен в изнасилване на една слугиня. Изкарвал си прехраната като амбулантен търговец на пенкилери, които можели да „лекуват рак“ и всички други болести, от плешивост до растящи навътре нокти на краката. През 1854 г. обаче имал достатъчно пари, за да даде на Джон хиляда долара назаем — с десет процента лихва. Очевидно старият Уилям обаче бил щедър по характер, тъй като казал, че ако в продължение на три години синът му редовно изплаща лихвата, може да смята хилядата долара за подарък.

Също като първите милионери Астор и Вандербилт, Джон бил безпощаден в печеленето на пари. Самият той работел до изнемога и бил също толкова безмилостен към другите — защото смятал, че успехът се състои в налагането на пълен монопол. Когато станал на трийсет и осем години, Рокфелер контролирал деветдесет и пет процента от всички нефтопроводи и рафинерии в Съединените щати — и зад него оставала дияра от съсипани хора. Неговата компания Стандарт Ойл преуспявала и една от главните му цели била да унищожи всичките си конкуренти в Кливланд. Като сключил сложна сделка с железниците, той организирил заговор, който щял да съсипе по-малките компании — ако не си сътрудничели с него според неговите условия.

Рокфелер бил основен клиент на железниците в района, затова можел да „поръчва музиката“. Чрез корпорацията Саут Импрувмънт Къмпъни той сключил договор с три железопътни компании — Ири, Пенсилвания и Ню Йорк Сентрал, — според който те се съгласявали

рязко да вдигнат цените за превоз на товари за по-малките фирми. Освен това трябвало да превозват петрола на Рокфелер значително поевтино. Това щяло да му позволи да елиминира всяка компания, която откажела да се споразумее с него.

ИСТИНСКОТО ПИРАТСТВО

Това било съвсем законно — законно пиратство от най-нагъл тип. Гняв разтърсил петролния бизнес. Рокфелер станал най-ненавистният и хулен магнат в американската история и неговото чучело било бесено и изгаряне. Пенсилванското законодателно събрание било принудено да анулира привилегиите на Саут Импрувмънт Къмпъни и набързо проведеното разследване на Конгреса изобличило опитите на Рокфелер като „един от най-големите и опасни заговори в историята“.

Седем години преди да се роди Рокфелер друг американец, Изриъл Торндайк, категорично доказал, че в безразборната борба за богатства може да се говори много за истинското пиратство. Той не бил в състояние да се мери с Рокфелеровци или Вандербилтовци, но станал първият милионер в Нова Англия. Торндайк спечелил парите си като капитан на пиратски кораб и инвестирал заграбената плячка в рисковани производства в Масачузетс и Ню Хампшир. Оставил феноменалното наследство от един и половина милиона долара, когато починал през 1832 г.

Съдбата на Рокфелер спокойно можела да е друга, ако шотландецът Андрю Карнеги бил постигнал по-голям успех в „петролната треска“ в Западна Пенсилвания. Защото Карнеги, който по-късно монополизирал две трети от стоманодобивната промишленост в Америка, определено щял да е могъщ конкурент — и не е ясно кой от двамата е щял да надделее. Забежките на Карнеги в петролния бизнес обаче не възлизали на нещо повече от обикновен флирт.

СВИРЕПИТЕ БИТКИ

Карнеги започнал кариерата си по класическия американски начин — като четиринайсетгодишен куриер в телеграфна компания. Издигнал се до личен секретар на един от шефовете на железопътната

компания „Пенсилвания“ и впоследствие бил назначен за директор на отделението в Питсбърг. С пари, спестени от заплатата си в железопътната компания, Карнеги си купил акции от компания за строителство на железни мостове и по-късно слял още три, за да образува Юниън Айрън Милс.

След двегодишна съдружие той успял с ловко насочване и маневриране да овладее компанията. Постоянно повтарял на съдружниците си, че ще фалират и че сериозно обмисля да продаде дела си. Накрая единият от тях толкова се уплашил от тези мрачни предвиждания, че продал своя дял — без да съзнава, че го продава на подставено лице на Карнеги.

Суровият му характер проличал през април 1892 г., когато той повикал своя генерален управител в нюйоркското си имение и му дал подписано известие за всички служители в неговата компания „Хоумстед Уъркс“. В известието се казвало, че в бъдеще няма да се приемат на работа членове на профсъюза Обединена асоциация на железодобивните и стоманодобивните работници — и това трябвало да подготви почвата за планираното от него намаляване на заплатите. След като възложил тази неприятна задача на своя генерален управител г-н Хенри Фрик, Карнеги побързал да замине на почивка в Шотландия.

Този план да унищожи профсъюза предизвикал толкова бурна реакция, че в Хоумстед Уъркс били повикани триста охранители от Националната детективска агенция на Пинкертън. В свирепите битки били осакатени и ранени хора и над четирийсет служители на Пинкертън едва не били разкъсани на парчета. Повикали щатски войници, сто шейсет и трима души били тежко ранени и четиринайсет загинали.

Тези безчинства хвърлили страната в смут и голямата част от гнева се изсипала върху Карнеги. Той бил жестоко нападан, не само задето дал заповедите, които станали причина за насието, но и задето се криел извън страната, докато Фрик му вършел мръсната работа. Генералният управител бил прострелян от анархист, но оживял.

Профсъюзните лидери естествено често заявявали, че работата им се улеснява от поведението на хора като Карнеги — колкото по-брутален бил работодателят в усилията си да унищожи влиянието на

профсъюзите, толкова по-ясно хората осъзнавали необходимостта от силен профсъюз и толкова повече се борели за него.

Този принцип убедително бил доказан в компанията на Форд, когато в края на 30-те години на ХХ в. ръководството с всички сили се съпротивлявало на марша на профсъюзите. Роден през юли 1863 г., Хенри Форд I напълно се различавал от внука си Хенри Форд II. Той бил сложна личност, странна смесица от човечност и доста страховита суровост. Смятал се за великодушен и щедър работодател и искрено щял да се изненада да научи, че го нареждали сред най-егоцентричните магнати разбойници.

АНТИПРОФСЪЮЗНАТА ТАКТИКА

През 1916 г. Хенри I назначил бившия моряк Хари Бенет начело на шпионска мрежа, която трябвало да държи собственика информиран за всички настроения във фабриките му. Той създал своя лична полиция от борци, главорези и спортисти, чиято задача била да пребиват всеки, дръзнал да отвори дума за образуване на профсъюз или влизане в такъв. След като изяждали боя, жертвите били уволнявани.

През май 1937 г. страната все повече се настройвала срещу антипрофсъюзната жестокост. Лидерите на профсъюза Обединени автомобилостроителни работници получили разрешение от общината на Диърборн да раздават позиви пред завода „Форд Рудж“. Бенет и неговите главорези ги очаквали. Те сграбчили Ричард Франкенстейн, един от профсъюзните ръководители, и дръпнали палтото му на раменете му, за да не може да се защитава. После започнали да го ритат по главата, в бъбреците и тестисите. Един от колегите на Франкенстейн бил влачен по желязно стълбище с трийсет и шест стъпала, на друг строшили гръбнака. После мутрите се обърнали срещу зяпачите — ритали жени в корема, били журналисти и чупили фотоапарати на репортери.

След дълги битки по въпроса за профсъюзното представителство заводите „Форд“ били обявени за виновни в множество нарушения на федералния закон. Върховният съд потвърдил решението. През септември 1945 г. Хенри II станал президент на компанията и първата му работа била да уволни Хари Бенет. С това най-после свършила

епохата на терор и никой повече нямало да може да каже, че империята Форд е в ръцете на магнат разбойник.

МАСОВИ УБИЙЦИ

От юни 1918 до април 1926 г. окръг Рудрапраяг в Северна Индия бил тероризиран от свиреп убиец, който убивал жертвите си, като им разкъсвал гръкляна. Той убил сто двацет и шест души. Ала човекът, който накрая го застрелял, останал изненадан.

„Там не лежеше дявол, който ме бе наблюдавал през дългите нощни часове и се беше разтърсвал от демоничен смях на напразните ми опити да го надхитря, и беше облизвал устни в предвкуване на времето, когато, сварвайки ме неподготвен за миг, ще използва възможността, която е чакал, за да забие зъби в гърлото ми“.

Страшният убиец бил просто стар леопард, чиято муцуна била посивяла и мустаците му били опадали. И все пак в продължение на осем години той измъчвал Рудрапраяг повече, отколкото Джек Изкормвача — Уайтчапъл или Петер Кюртен — Дюселдорф. Ловецът Джим Корбет сложил край на царството на ужаса с един-единствен куршум в плешката му.

Тогава защо не изпитваме ужас, когато четем за човекоядеца? Защото, както казва Джим Корбет, „Това беше най-омразният и най-страшен звяр в цяла Индия, чието единствено престъпление — не срещу законите на природата, а срещу законите на човека — бе, че е пролял човешка кръв, без да се стреми да тормози човека, а само за да може да живее“.

ХИЩНИЦИТЕ

Тези думи разкриват същността на проблема. Когато убийството се извършва по чистия естествен начин, не изпитваме ужас, защото, не

е замесено зло. Плаши ни човешката жестокост. И тук се сблъскваме с един странен феномен. Най-страшните съвременни престъпници, от Джак Изкормвача до Ричард Спек и Дийн Корл, са хищници в буквалния смисъл на думата. Те дебнат в модерните градове като гладни тигри, напълно безразлични за страха и страданията на жертвите си. Единственото им желание е да задоволят апетита си.

Типичен е случаят с Джери Томпсън, който не бил масов убиец, а само изнасилвач. Единствената му жертва, която убил, била намерена на сутринта на 17 юни 1935 г. в канавка в гробището на Пиория, щата Илинойс. Тя била красиво момиче и бялата ѝ рокля била вдигната до врата. Наблизо се въргаляло разкъсаното ѝ бельо. Аутопсията показала, че е била изнасилена и удушена. Разпознали я като деветнайсетгодишната сервитьорка Милдред Холмарк, която била изчезнала предишната вечер скоро след като си тръгнала от заведението, в което работела. Когато полицията се обърнала към гражданите за информация, няколко момичета се обадили и признали, че също са били изнасилени. Извършителят бил красив млад мъж, който предлагал да ги повози, откарвал ги на тихо място и ги изнасилвал.

Полицията пуснала във вестниците обяви, всички жени, които са били нападнати, да се обадят, като им обещавала пълна анонимност. Надявали се някоя от тях да ги насочи към самоличността на изнасилвача. Реакцията ги сепнала. Обадили се над петдесет жени и станало ясно, че полицията търси изключително активен сексманиак.

В много случаи той спирал, до някое момиче, което вървяло по безлюдна улица, и го замъквал в колата си. Ако жертвата се съпротивлявала или викала, изнасилвачът силно я удрял по устата или в корема. После отивал на уединено място, събличал жертвата и я изнасилвал. Накрая вадел фотоапарат и я снимал гола, разкрячена в неприлични пози. Казвал ѝ, че ако съобщи в полицията, името ѝ ще се появи във вестниците и всички ще узнаят какво ѝ се е случило. Малко момичета предпочитали отмъщението пред анонимността.

Пет дни след като намерили тялото на Милдред Холмарк, детективите направили откритието, което им трябвало. Някоя си Грейс Улсуърт им съобщила, че се качила в колата на гладко избръснат любезен млад мъж, който предложил да я повози. На един безлюден път той спрял колата и се опитал да я целуне. След като го зашлевила,

мъжът я ударил по брадичката и я пребил толкова жестоко, че не била в състояние да се съпротивлява, когато започнал да я съблича. После я замъкнал под фаровете на колата, снимал я с фотоапарат и я предупредил, че ако съобщи за него в полицията, той ще прати снимките на приятелите и роднините ѝ.

Няколко седмици по-късно отишла на танци, където я запознали с един мъж. Била сигурна, че е изнасилвачът. Когато го попитала дали не са се срещали, той отрекъл. Ала Грейс била убедена. Представили ѝ го като Джери Томпсън. Детективите нямало как да го намерят, но подозирали, че Милдред Холмарк е познавала своя убиец. Тя била срамежлива момиче и никога не би се качила в колата на непознат. Отишли при баща ѝ, който работел във фабрика за трактори в Източна Пиория, и го попитали дали познава човек на име Джери Томпсън. Той го познавал — Томпсън работел в механичния цех и бил техен съсед.

РАЗКЪСАНОТО БЕЛЪО

Томпсън се оказал красив двацет и пет годишен мъж. Бил сгоден. Той спокойно отрекъл да е изнасилвачът, но Грейс Елсуърт го разпознала и тестът с детектор на лъжата показал, че той знае за убийството повече, отколкото признава. Детективът, който водел следствието, го принудил да направи признания, като хвърлил разкъсаното бельо на Милдред Холмарк в скута му.

Томпсън се пречупил и признал, че качил Милдред, предложил да я закара до тях и я отвел на гробището. Тя се съпротивлявала и се наложило да я удари по брадичката и да я души, докато не изпадне в безсъзнание, после разкъсал дрехите ѝ и я изнасилвил на задната седалка. И тогава, казал той, разбрал, че е мъртва. В стаята му полицаите намерили десетки снимки на голите жени, които бил изнасилвил, и дневник с подробни разкази за десетки изнасилвания, които бил извършил от шестнайсетгодишна възраст насетне. На 15 октомври 1935 г. Томпсън умрял на електрическия стол.

Този случай е интересен, тъй като показва, че престъпникът е живял по „закона на джунглата“. Всички нормални млади мъже, особено „доминантните пет процента“, биха искали да могат да се любят с десетки красиви момичета. Страхът и предпазливостта не им позволяват да станат като Джери Томпсън. Но навярно и чувството за приличие — те не *искат* да наранят друго човешко същество, както не

биха искали да запалят копа сено или да измъчват котка. Тук отвращението надделява над желанието.

Джери Томпсън очевидно е бил човек с изключително силни сексуални желаня, но снимката му — студените му очи и малко жестоката му уста — показва и че му е липсвала човешка топлота, която би го накарала да овладее импулсите си. Той може и да не е бил зъл или жесток по природа, но след първите няколко изнасилвания е започнал да се *възприема като престъпник*, като самотен хищник, и така е развил този аспект на самоличността си.

Томпсън извършил изнасилванията от средата на 20-те до 1935 г. Това била „епохата на сексуалните престъпления“, особено в Америка. През Втората световна война броят на сексуалните престъпления продължил да се увеличава — което трябва да се очаква, след като хиляди мъже отсъстват от дома си и са далеч от съпругите си. Но тази тенденция се запазила и след войната. Защо? Защото мъжете, които смятали, че се завръщат в един нов свят, в който ще се отнасят с тях като с герои, се озовали в същата стара безпощадна механизирана цивилизация, в която били само зъбци на колелото.

Такава цивилизация поражда явлениято, наречено от Карл Маркс „отчуждаване“, усещане за липса на принадлежност. Всички масови убийци от 50-те и 60-те години били „отчуждени мъже“, „аутсайдери“: Хейг, Хийт, Кристи, Ричард Спек, Хауард Ънрух, Чарлз Мансън, Чарлз Уитман, Иън Брейди.

Не всички тези хора са сексуални престъпници. Хейг бил мотивиран от пари, а Ънрух, Уитман и Мансън — от параноична омраза към обществото, но усещането за отчужденост означавало, че не изпитвали човешки чувства към своите жертви. И случаят с Ричард Спек показва нещо още по-смущаващо: отчуждение, превръщащо се в жестокост. *Не* садизъм — Спек не измъчвал жертвите си, но му доставяло удоволствие да ги ужасява.

Убийствената оргия на Спек излязла на бял свят малко след пет часа сутринта в четвъртък, 14 юли 1966 г., когато на балкона на общежитието за медицински сестри в южната част на Чикаго изтичало едно момиче и започнало да крещи. В различни стаи имало голи тела на осем жени. Повечето били удушени и многократно намушкани. Ръцете им били завързани на гърба. Нито една от жертвите не била

изнасилена, но срещу една от тях, Глория Дейви, било извършено перверзно сексуално насилие.

Единствената оцеляла, филипинката Корасон Амурао, разказала, че малко след полунощ на вратата на спалнята ѝ се почукало. Тя отворила и се озовала пред мъж, който миришел на алкохол и държал пистолет. Имал сипаничаво лице и руса коса. Това бил Ричард Спек, двайсет и пет годишен моряк. Спек събрал шест момичета в една стая и им завързал ръцете с чаршафи, които нарязал на ивици с нож. Постоянно обяснявал, че му трябва пари, за да стигне до Ню Орлиънс, и обещал да не ги наранява.

Това показва, че въпреки намерението си да извърши убийство, той все още запазва някакво „човешко чувство“ към бъдещите си жертви. Три медицински сестри се прибрали късно — Спек им взел парите и ги завързал. Накрая извел едно от момичетата от стаята. Няколко минути по-късно извел друго и чули вик.

Корасон Амурао била храбра жена, по-доминантна от другите. Тя ги окуражила да се освободят и да се опитат да му избягат. Те отговорили, че не им изглежда агресивен и че е най-добре да кротуват. Госпожица Амурао решила да се претърколи под едно от леглата, където се скрила. Мъжът продължил да влиза и излиза няколко часа. Накрая всичко утихнало. Когато в пет часа будилникът зазвънял, госпожица Амурао се измъкнала изпод леглото, изскочила на балкона и започнала да вика за помощ.

СУЛТАНЪТ СЪС СВОЯ ХАРЕМ

Спек бил оставил пръстови отпечатъци навсякъде в общежитието и Корасон Амурао подробно го описала, дори споменала за татуировката на ръката му с думите „Роден, за да обърне всичко надолу с главата“. Моряшките възли, с които били завързани мъртвите момичета, показали на полицията, че мъжът е моряк. Недалеч имало трудова борса, често използвана от моряци. Скоро детективите установили самоличността на мъжа, когото търсели, и половин час след полунощ на следващата неделя Спек бил отведен в чикагската Окръжна болница с прерязани при опит за самоубийство китки. Лекарят, който го приел, видял татуировката и се обадил в полицията.

Психиатрите, които прегледали Спек, научили, че в училище е бил известен като „намусен самотник“ и мразел втория си баща.

Прехвърлял се от една работа на друга — общ работник, боклукчия, шофьор на камион и моряк. На двайсетгодишна възраст се оженил за петнайсетгодишно момиче и имал дъщеричка, която обожавал. Но след пет години кавги двамата се развели.

Пиел много и взимал наркотици — амитал и секонал, които предизвикват халюцинации. През 1965 г. на един паркинг в Далас, щата Тексас, нападнал момиче и опрял нож в гърлото му. Осъден на година и половина затвор, той скоро бил освободен условно и веднага избягал. Другарите му по чаша го познавали като самохвалко, който се перчел с уж многобройните си гаджета, но изглежда, никога не можел да свали мадама.

През април 1966 г. се завърнал в Мънмът, щата Илинойс, където живеели роднините му. Същия месец барманката Мери Пиърс изчезнала от кръчмата, в която пиел той. По-късно намерили голото ѝ тяло в кочината зад заведението. Спек често я бил канил да излязат. След като напуснал Мънмът, той работил на шлеповете, които пренасяли руда в Големите езера, но в началото на май се наложило да постъпи в болница за операция на апендикса.

Там започнал да излиза с една медицинска сестра. Тя го намирала за нежен, но изпълнен с ненавист към обществото. Отмъстително говорел за двама души в Тексас, които искал да убие, и споменал пред друг, че възнамерява да се върне в Тексас, за да очисти бившата си жена Шърли. Трябва да отбележим, че единствената чикагска медицинска сестра, над която упражнил сексуално насилие, много приличала на съпругата му. В деня преди убийствата той пил много в различни чикагски барове.

В Чикаго били ужасни жеги и избухнали безредици, когато негърски деца пуснали противопожарните кранове, за да се къпят, и полицията се опитала да им попречи. Към полунощ, пиян и друсан, Спек се приближил към общежитието, покрай което често бил минавал — сграда, пълна с момичета. Той бил като лисица, вмъкваща се в курник. И дългото време, което му трябвало, за да убие осемте жени, предполага, че изпитал огромна наслада: за няколко часа бил султан с абсолютна власт над своя харем.

Две години след осъждането му полицията в Сейлъм, щата Орегон, разбрала, че си има работа с друг сексуален убиец, който взел няколко жертви. Линда Слоусън от Алоха изчезнала през януари 1968

г., двайсет и три годишната Джан Сюзан Уитни изчезнала от Макминвил през ноември, шестнайсетгодишната Стефани Вилко, която изчезнала през юли, била открита през март 1969 г. на брега на Гейлс Крик. Тялото ѝ било толкова разложено, че не успели да установят причината за смъртта.

ОБИКНОВЕНИЯТ ТРАВЕСТИТ

На 23 април 1969 г. двайсет и две годишната Линда Сейли изчезнала, след като отишла да търси подарък за гаджето си, и на 10 май един рибар на брега на Лонг Том Ривър край Корвелъс видял труп, който се носел под повърхността. Оказал се женски, полуоблечен, без сутиен и гащички. Под водата го задържала завързаната за него тежка автомобилна част. Това била Линда Сейли. Оказало се, че е изнасилена и удушена. Недалеч полицията открила друго тяло — на деветнайсетгодишната Карин Спринкър, която изчезнала на 27 март. Нейното бельо също липсвало, също била изнасилена и удушена и за тялото ѝ също била завързана част от автомобилен двигател.

През април един мъж се опитал да вкара петнайсетгодишна ученичка в колата си, но тя успяла да се отскубне. Скоро след това две ученички видели мъж, облечен в женски дрехи, на паркинга на голям супермаркет. Полицията го помислила за обикновен травестит — мъж, който се облича в женски дрехи, защото иска да е жена. След откриването на двата трупа обаче детективите се натъкнали на улика.

Една студентка от Орегонския щатски университет им разказала, че срещнала някакъв странен мъж. Твърдял, че е ветеран от Виетнам, прекарал цяла вечер с нея във фойето на нейното общежитие и ѝ казал, че трябва да е „тъжна“ заради убитите момичета. Изглеждал мил, любезен човек и едва по-късно тя се запитала дали си струва да съобщи на полицията. Това била една от стотиците информации, но детективите я проверили.

И следата ги отнела до приятния трийсетгодишен семеен електротехник и фотограф Джери Брудос. Скоро се убедили, че това е човекът, който им трябва. Брудос имал навика да се обажда на момичета и да се представя за ветеран от Виетнам, който знаел нещо за убийствата. Той имал досие за кражба на женско бельо и опит да принуди две момичета да се съблекат, като ги заплашил с нож. Били го

залавяли близо до женското общежитие на Орегонския щатски университет, облечен в крадени женски дрехи, сутиен и гащички.

ЗАВЪРЗАНИ НА ТАВАНА

Полицията претърсила дома му край Щатската психиатрия, където го пратили, след като му предявили обвинения. Съпругата на Брудос, изглежда, не подозирала, че мъжът ѝ води двоен живот — постоянно била заета с грижите за двете им деца, — ала признала, че прекарвал много време в тъмната фотографска стаичка до къщата. В нея детективите намерили каквото търсели — снимки на мъртвите момичета.

Изяснило се, че Брудос ги отвлякъл, затворил ги в студиото си и там ги завързал на тавана за китките, за да ги изнасилва и фотографира. Той признал, че е убил четири изчезнали момичета, макар че смъртта на шестнайсетгодишната Стефани Вилко продължава да е загадка. Осъдили го на доживотен затвор.

Когато сравним тези три случая — Томпсън, Спек и Брудос, — веднага забелязваме насието и садизма в по-късните. Томпсън, типичен убиец от „епохата на сексуалните престъпления“, искал само да има привлекателни момичета, с или без тяхно съгласие. Спек и Брудос изпитвали дълбока, патологична ненавист към жените.

Естествено това не означава, че убийства, предшествани от изтезания, не са били известни в „епохата на сексуалните престъпления“. Един от най-мрачните случаи в историята е Доналд Фиърн, двайсет и три годишен железопътен техник от Пуебло, щата Колорадо. През 1942 г. той отвлякъл Алис Портър и я закарал в стара индианска кирпичена черква в пустинята, където я бил с камшик и я връзвал с нажежена тел. Убил я с чук, след като я изнасилвил, и хвърлил трупа и в кладенец. Екзекутирали го в газовата камера.

През 1946 г. тайнственият „убиец на лунна светлина“ от Тексъркана, щата Тексас, нападал влюбени двойки и в два случая убил мъжа и после часове наред изтезавал и изнасилвал момичето, преди да убие и него.

Откритата край местопрестъплението изгоряла кола предполага, че убиецът е унищожил уликите — полицията разполагала със следи от гумите на автомобила му — и после се е самоубил, като се хвърлил под влак. Такива престъпления обаче са единични примери за

патологично извращение, които представляват изключения от принципа. Убийствата, извършени от Ричард Спек, идеално се вписват в принцип, който става все по-познат в наше време.

ОРГИИТЕ

Наблюдава се странно усещане за отсъствие на мотиви. Изправени сме пред принципи, които биха озадачили криминалистите от старата школа като Ломброзо или Айвън Блок. През февруари 1968 г. на един хълм в окръг Сан Матио, щата Калифорния, открили надупчения от куршуми труп на градинския дизайнер Огъст Нори. Няколко месеца по-късно осемнайсетгодишната блондинка Пени Бьоркланд признала, че го убила „за забавление“ — не го познавала и той предложил да я закара донякъде. Момичето внезапно изпитало желание да го застреля — без причина.

През юни 1972 г. полицията в Санта Барбара арестувала мъж във връзка с обир на супермаркет. Това бил четирийсет и седем годишният Шърман Макрари и в хода на следствието детективите задържали жена му Каролин, дъщеря му Джинджър, сина му Дани и зет му Карл Тейлър.

И когато започнали да разследват това скитническо семейство, полицаите стигнали до заключението, че те са виновни за убийството на повече от двайсет млади жени, главно сервитьорки и продавачки, отвлечени и изнасилени през последните две години. Съпругите очевидно знаели, че мъжете им си устройват оргии от грабежи и изнасилвания, но смятали, че домакинята трябва да си затваря устата.

И масовите убийства продължават: след Мансън се нареждат Джон Линли Фрейзиър, Хуан Корона, Хърб Мълин, семейство Макрари, Едмънд Кемпър, Джери Шефър, Дийн Корл. Във всички тези случаи няма никакво съмнение, че основният проблем е „отчуждението“. Карл Маркс мрачно би се усмихнал. Но ако беше жив, той щеше да признае, че „Капиталът“ не дава решение на този крайно загадъчен и смущаващ проблем на нашето време.

МИЛИОНЕРИ УБИЙЦИ

Колкото и да е странно, циничните думи „Всяка власт е склонна към поквара, абсолютната власт е склонна да се покварява абсолютно“ принадлежат на уважавания английски държавник лорд Актън. Това гледище звучи толкова революционно, че много анархисти до ден днешен смятат, че е на Бакунин или някой друг яростен антиавторитарист.

Но дали наистина е вярно? За щастие, от гледна точка на криминалистите, не. Ако беше, всички богати и могъщи по света щяха да са суперпрестъпници. Наистина, в световната история е имало множество покварени тирани, от Тиберий до Хитлер и Сталин, но повечето от тях са били откровено луди.

Нещо повече, онова, което европейците смятат за ужасна жестокост, може просто да е своеобразно варварско безразличие към живота — типичен пример за „източна жестокост“ се среща в „Седемте стълба на мъдростта“ от Лорънс Арабски. Той разказва как турската войска си върнала едно селище от българите. Всички селяни били избягали и турският командващ Енвер паша нямало кого да подложи на изтезания. Накрая някой намерил грохнал старец. След като известно време го мъчил, Енвер заповядал да го хвърлят в корабна пещ.

„Старецът крещеше, но офицерите бяха по-силни и затръшнаха вратата върху разтърсващото му се тяло. Отвратени, ние се обърнахме да си идем, ала Енвер ни спря, като слушаше с обърната настрани глава. И ние продължихме да слушаме, докато в пещта не се разнесе трясък. Той се усмихна и каза: «Главите винаги пукат така».“

Според западните стандарти Енвер бил зъл садист, но дали е правилно да го наричаме така? В класическата си автобиография „Хашиш“ френският контрабандист Анри дьо Монфри разказва за свой приятел, който не можел да не убива котки. Когато виждал котка да спи на слънце, пушката му сама се прицелвала, разнасял се изстрел и животното обикновено с пълзене се отдалечавало, за да умре. И все пак приятелят на Монфри бил състрадателен, мил човек, който често полагал всички усилия, за да помага на болни африканци и араби. Как да обясним този парадокс? Съвсем просто: явно не смятал котките за същества, равни на него.

Ами някои от онези велики тирани от историята, например Калигула и Нерон? Те не са ли доказателство за покваряващото влияние на властта? Очевидно е вярно, че абсолютната власт ги е превърнала в жестоки и капризни чудовища. Но всеки, който е прелиствал ужасяващите страници на „Дванадесетте цезари“ на Светоний, ще се съгласи, че по улиците на нашите големи градове вървят стотици, навярно дори хиляди потенциални Калигуловци и че повечето от тях се раждат такива.

ПАРИЖКИЯТ ПОДЗЕМЕН СВЯТ

Като пример можем да приведем случая с Жорж Рапен, богатия плейбой, който станал сводник и убиец. Приветлив и красив младеж, той бил син на богат инженер. Най-съкровено му желание било да му се възхищават и да го уважават, затова в училище повече се хвалел и раздавал цигари, отколкото учел. Прекратил учението си преждевременно, за което учителите му не съжалявали.

През следващите няколко години баща му внимателно се опитвал да го насочи към различни кариери. Жорж решително се съпротивлявал и накрая баща му се отказал от борбата. На осемнайсетгодишна възраст, през 1962 г., Жорж бил много популярен в града, карал спортния си кабриолет и до първи зори се мотаел из кръчмите и нощните клубове на Пигал и Монмартър. Освен това извършвал обири само за удоволствие и през 1964 г. го арестували. Бащините му пари отново му позволили да избегне последиците от постъпките си. Жертвата на обира била обезщетена и следствието било прекратено.

Като своеобразно покаяние, Жорж постъпил в армията, но нестабилността му била толкова очевидна, че скоро го изхвърлили, тъй като бил „асоциален и нежелан“. Родителите му предложили да го финансират, за да започне бизнес, и той решил да отвори два бара, но проявил такава небрежност, че те скоро фалирали. Родителите му го убедили да опита кариера по техен избор и му отворили книжарница. Това само го убедило, че най-много на света мрази литературата.

По онова време той вече знаел какъв иска да стане — главорез или както казват французите, „said“. Имал широк кръг познати в парижкия подземен свят. Познавали го като „Бил“, име, което предпочитал. Една нощ в бара „Сан Суси“ Бил се запознал с красива осемнайсетгодишна проститутка, наричана просто Доминик. Тя произхождала от село край Реймс и била доведена в Париж от един корсиканец. Когато любовникът ѝ и неин сводник загазил, Доминик преминала в ръцете на Жорж Рапен. Бил всъщност нямал нужда да стане сводник, защото получавал щедра издръжка от баща си. Но истинският „said“ ръководи момичета и живее с техните печалби.

ПОСЛЕДНОТО ИЗПИТАНИЕ

Доминик обаче носела повече неприятности, отколкото приходи. Наистина, красотата ѝ привличала много клиенти, ала тя страстно обичала хазарта и ротативките. Жорж няколко пъти я пребивал, но напразно. Един ден Доминик му казала, че ѝ е омръзнало да работи като проститутка и иска да се оттегли — може би да се омъжи и да има семейство. Жорж се разярил. Такова нещо било нечувано в парижкия подземен свят — проститутката, която се опитвала да напусне своя покровител, била обезобразявана и за цял живот била белязвана като уличница. А Жорж си бил създал репутация на безпощаден главорез — по-късно заявил, че за година и половина преди убийството на Доминик е извършил десетки други.

Една вечер през 1969 г. той качил Доминик в колата си и потеглил към Фонтенбло. Момичето смятало, че отиват да извършат обир. Жорж ѝ казал, че може да откупи свободата си за петстотин хиляди франка, и тя се надявала да ги получи за една нощ. Спрели на безлюдно място. Жорж извадил револвера си, казал: „Това е“ и докато Доминик се опитвала да се измъкне от колата, я прострелял. Когато се проснала на пътя и застинала, Бил я залял с туба бензин и я подпалил.

После обърнал колата и се върнал в Париж, като оставил момичето да се гърчи в пламъците.

Открили трупа на другата сутрин, но огънят го бил овъглил до неузнаваемост. Обувките обаче били невредими — в мъките си умиращото момиче ги било изхлузило от краката си. Те били сравнително нови и от рядък модел. Полицията бавно и търпеливо проследила произхода им до парижкия магазин, от който били купени. Продавачката си спомнила Доминик. Скоро детективите разпитали Жорж. Той имал алиби — заявил, че е прекарал нощта с любовницата си, която потвърдила думите му.

Но в банята полицаите открили куршуми със същия калибър като куршумите, с които било убито момичето. След продължителен и упорит разпит Бил Главореза си признал, че е убил Доминик. Нещо повече, той признал десетки други убийства — изглежда, бил решил да остави следата си в парижкия подземен свят.

НУЖДАТА ОТ СЕБЕУВАЖЕНИЕ

Всъщност никой професионален „masquereau“ („сводник“, фр.) не можел да уважава човек, който в изблик на накърнено себеуважение е убил ценна собственост като Доминик.

Едва ли някой психолог на света е толкова наивен, че да обясни несполуките на Жорж Рапен като човешко същество с бащиното му богатство. Всички сме срещали хора като него — всички си спомняме момчето в училище, което винаги лъже за сексуалните си подвизи или пафка цигара зад тоалетната. Жорж Рапен бил роден нехранимайко и докато някоя по-сурова среда може би щеше да го спаси от доживотен затвор, определено нямаше да го превърне в работлив, сериозен член на обществото.

Психологическите причини за съществуването на хора като Жорж Рапен е нуждата от себеуважение, комбинирана с липсата на качества, които да го направят обичан или уважаван. Такъв човек прекарва цялото си време в търсене на възхищение, без намерение да го заслужи. Такъв били Нерон — неговите близки трябвало постоянно да го уверяват, че е най-талантливият поет, актьор, певец и смешник на света и въпреки че не бил глупак, потребността да му се възхищават била толкова голяма, че никакви ласкателства не му се стрували преувеличени.

Тук отново се сблъскваме с проблема за „агресивния мъж“, така блестящо описан от А. Е. Ван Вогт: мъжа, който никога, *при никакви обстоятелства* няма да признае, че е възможно да греши. Цялата паянтова структура на неговото себеуважение зависи от това убеждение. Такъв човек често се отнася към жена си и семейството си с невероятна арогантност и жестокост, ако подозира, че го смятат за нещо по-малко от свръхчовек.

ПАРАНОИЧНАТА РЕАКЦИЯ

От друга страна, отбелязва Ван Вогт, ако жена му го напусне, съпругът може тежко да се разболее и дори да се самоубие — тя му *доказва*, че той не е бог. Агресивната реакция на Жорж Рапен към заплахата на Доминик да го напусне предполага, че той е класически пример за синдрома на „праведника“.

Това е валидно за повечето случаи с „милионери убийци“ — богаташи, които убиват или наемат друг да извърши убийство вместо тях. Импулсът, който ги тласка, често води до делови успех — Рапен спокойно можел и сам да забогатее, ако не бил извършил убийство. Успехът задълбочава убеждението им, че са непобедими, неспособни на провал, и всеки, който представлява заплаха за това безумно себевъзхищение, задейства лавинообразна агресивност.

По същата причина всякаква заплаха за бъдещето на такъв човек най-вероятно води до аналогична параноична реакция. Това се илюстрира от случая с Филип Стансфийлд. Той е син на сър Джеймс Стансфийлд, шотландски баронет със значително богатство, собственик на разкошно имение край Дъмфрис. Описанията на характера на Филип предполагат, че е бил от същия тип като Жорж Рапен: мързелив и разпуснат самохвалко. Накрая сър Джеймс изгубил търпение и заплашил, че ще го лиши от наследство и ще остави имението на малкия му брат.

Тъкмо тази заплаха задействала скритата агресивна пружина във Филип Стансфийлд. Той нямал търпение да наследи имението, да стане лорд и да може да прави каквото си иска. В края на ноември 1687 г. Филип се прибрал в дома си в Ню Милнс, навярно с надеждата да убеди баща си, че се е поправил. Един свещеник, Джон Бел, обаче бил при баща му, а Филип изпитвал особена ненавист към духовенството. Веднъж в черквата хвърлил камък и улучил свещеника, който вдигнал

поглед и спокойно предрекъл, че на смъртта на онзи, който е хвърлил камъка, ще присъстват повече хора, отколкото имало в черквата.

Посред нощ свещеникът се събудил от високи гласове и свирепи викове. По-късно той обяснил, че ги помислил за „зли духове“ и залостил вратата. На другата сутрин Филип Стансфийлд влязъл в стаята му и го попитал дали е виждал баща му. Свещеникът отговорил отрицателно, след което младежът излязъл с думите, че ще го потърси „на брега“. Тъй като забележката му се сторила странна, Бел се облякъл и побързал да излезе навън. Там срещнал слуги, които му казали, че тялото на сър Джеймс било открито в близкото езеро.

Филип наредил да пренесат тялото в къщата, но за всеобща изненада отказал да позволи да бъде прегледано от лекар. Вместо това обявил траур и заповядал да побързат с погребението. Съседите проявили разбираема подозрителност. Филип намекнал, че баща му се е самоубил.

ОКЪРВАВЕНИТЕ ДЛАНИ

Преподобният Бел казал на всички, че е разговарял със сър Джеймс цяла вечер преди смъртта му и че той бил в нормално настроение. Накрая било наредено да извършат ексхумация. И веднага станало ясно, че сър Джеймс Стансфийлд е бил удушен.

И тогава се случило нещо странно. Филип Стансфийлд бил един от хората, които помагали да извадят тялото от ковчега и да го положат върху масата за аутопсия. Още щом го докоснал, от трупа потекла кръв и окървавила дланите на Филип. Възможно е тялото просто да се е одраскало на някой гвоздей, който стърчал от ковчега. По онова време обаче вярвали, че трупът на убит човек започва да кърви, ако го докосне убиецът. Филип извикал: „Бог да ми е на помощ“ и избягал от стаята, което потвърдило всеобщото подозрение.

В този момент две деца представили изобличаващи доказателства. Те живеели в къщата на общия работник Джеймс Томсън, прислужник на сър Джеймс, и не е ясно дали Томсън им бил баща, или те също били от прислугата. Децата били чули Филип Стансфийлд, Джеймс Томсън и проститутката Джанет Джонсън подробно да обсъждат как да убият сър Джеймс.

В ранните часове на нощта Томсън и Филип излезли. Томсън се прибрал след доста време сам. Когато жена му го попитала къде е бил,

той отговорил, че „работата е свършена“ и че хвърлили трупа в езерото. Изглежда, че Томсън бил извършил самото убийство, докато Филип стоял на пост пред вратата.

Филип бил съден в Единбург и скоро го обесили — освен това му отсекли ръката и му изтръгнали езика.

НЕВРОТИЧНАТА НЕСИГУРНОСТ

Близо два века по-късно друго престъпление, извършено от богаташ, развълнувало въображението на британската общественост. Това е случаят с Джон Тоуел, квакер на средната възраст, който бил спечелил състоянието си в Австралия. Като младеж, той бил пратен на каторга в Австралия и след като излежал присъдата си, станал аптекар в Сидни. След няколко години продал аптеката си за четиринайсет хиляди лири.

Вложил ги в земя и скоро станал милионер. Освен това монополизира пазара на банели, които навремето много се търсели за корсети, гребени и четки. Тоуел се върнал в Англия изключително богат. Бил станал квакер и обикновено носел квакерско облекло.

Купил си голяма къща в Бъркамстед, взел си красивата слугиня Сара Хадлър за любовница и всичко като че ли вървяло чудесно. Ала когато Сара забременяла, той решил да я прати другаде, за да избегне скандала. През 1845 г. тя живеела в къща в Солт Хил край Слау. Имала второ дете от Тоуел, който редовно я посещавал и ѝ отпуснал по една лира седмично.

И тогава решил да се ожени — за богатата местна наследница госпожица Катфорд. Австралия преживявала период на икономическа криза и приходите му от земята намалели. Все още бил богат, но изведнъж го обзела някогашната невротична несигурност на „праведника“. Вече не се нуждаел от Сара, която излишно източвала доходите му. През септември 1843 г. след поредната визита на Тоуел тя внезапно се разболяла и няколко дни боледувала, ала оздравяла.

На Нова година, 1845-а, Тоуел пак я посетил и я пратил за бира. Двамата я изпили, после Сара се хванала за корема и започнала да стене и да се търкаля по пода. Съседката чула шума и отишла да види какво става. Видяла Тоуел нервно да отваря портата. После смотолевил нещо и се втурнал по пътя. Докато дойде лекар, Сара била мъртва.

След половин час полицията в Слау пратила телеграма в Падингтън: „В Солт Хил току-що беше извършено убийство. Заподозреният убиец е видян да си купува първокласен билет за Лондон с влака в 19:42“. В резултат, когато слязъл от влака, Тоуел бил проследен от полицията. Шофьорът на файтона, който взел до един пансион в града, бил цивилен полицаи.

Тоуел отрекъл, че е бил в Слау, ала напразно. Аутопсията на Сара Хадлър установила, че е умряла от отрова — циановодородна киселина. Намерили аптекаря, който му продал отровата в утрото на убийството. Защитата твърдяла, че Сара може да е умряла, тъй като е изяла прекалено много ябълкови семки, но това не успяло да убеди съдебните заседатели и на 28 март 1845 г. Тоуел бил обесен, след като направил пълни признания за убийството.

БЕЗУМНАТА РЕВНОСТ

Случаят с Джон Тоуел навежда на сравнение с историята на друг „милионер убиец“, който спечелил богатството си в Австралия: Томас Лий, някогашен министър на правосъдието на Ню Саут Уелс. Деловите методи на Лий били съмнителни и го подозирали, че се е избавил поне от един свой бизнес конкурент. В началото на 30-те години на ХХ в. в Англия той станал любовник на г-жа Маги Брук, съпруга на негов бивш колега, и макар че след няколко години сексуалните им връзки прекъснали, той продължил да се отнася към нея с безумна ревност.

През 1946 г. Лий решил, че вече шейсетгодишната г-жа Брук има любовна връзка с младия барман Джон Муди. Всъщност тя била разговаряла с него само веднъж. На 28 ноември 1946 г. една жена, която била убедена, че Муди е изнудвач и Лий иска да го принуди да напусне страната, примамила бармана в дома на богатата в Боуфърт Гардънс. Лий жестоко пребил Муди, след което съучастникът му Джон Лорънс Смит, строителен надзирател на работа при Лий, го удушил.

Лий и Смит закарали трупа при една варница край Уолдингъм в Съри и го изхвърлили там. Той бил намерен два дни по-късно. Когато идентифицирали Муди, полицията открила писма от Лий в стаята му. Лий и Смит били съдени заедно и били осъдени на смърт. Лий обаче бил обявен за невменяем и починал три месеца след като го пратили в „Броудмур“. Присъдата на Смит била заменена с доживотен затвор.

Налага се изводът, че докато повечето „милионери убийци“ са агресивни мъже — в смисъла, който придава на този термин Ван Вогт, — малцина от тях потвърждават анархистичното твърдение, че ги е покварила властта. Навярно трябва да оставим последната дума на Бърнард Шоу, който пише:

„Властта не покварява хората — глупците обаче, ако заемат важен пост, покваряват властта“.

МОШЕНИЦИ

Вярвате ли, че кола може да работи с вода, вместо с бензин? Преди да отговорите отрицателно, се запознайте с невероятния случай на изобретателя Луис Енрихт. През 1916 г. светът бил обхванат от петролна криза. Една априлска утрин нюйоркските репортери били поканени на зрелищна демонстрация в една къща във Фармингдейл, Лонг Айланд. Малцината журналисти, които се отзовали, заварили едър сивокос мъж с внушително лице и чуждестранен акцент, който се представил като Луис Енрихт и обяснил, че е изобретил евтин заместител на бензина. Репортерите отегчено започнали да се прозяват.

Енрихт ги завел при малка европейска кола, посочил, че резервоарът е празен, и ги помолил внимателно да разгледат автомобила, за да се уверят, че няма друг резервоар. Те не били специалисти, но определено не изглеждало, че Енрихт ги мами. После изобретателят помолил един репортер да напълни кофа вода от чешмата и когато човекът се върнал, Енрихт извадил бутилка със зелена течност и казал на мъжа да я излее в кофата — като го предупредил, че течността е смъртоносно отровна.

Репортерът излял кофата в резервоара и Енрихт казал на шофьора да запали двигателя. След няколко първоначални задавяния двигателят се запалил и във въздуха замирисало на бадеми. Енрихт предложил на репортерите разходка с колата из Фармингдейл. Ако все пак имало таен резервоар — което е очевидната хипотеза, — той трябвало да е бил голям, тъй като обиколките продължили най-малко час.

На другия ден репортажите за случая били публикувани на първа страница на вестниците и Енрихт бил затрупан с писма, телефонни обаждания и репортери. Той отказал да ги приеме. Един харвардски професор кисело заявил, че никакво химично съединение не може да превърне водата в гориво, но изобретателят отказал да коментира. Следващият му гост бил самият Хенри Форд. Форд внимателно разгледал колата и тъй като бил един от водещите специалисти на

света, бил извънредно изчерпателен. Той наблюдавал как Енрихт излива зелената течност във водата и после се разходил с автомобила.

Енрихт признал, че мирише на цианид, но казал, че присъствието му цели да скрие друга миризма. Процесът бил абсурдно елементарен, заявил той, и докато адвокатът му не измислил начин да го патентова, нямало да разкрие абсолютно нищо.

Форд толкова силно се впечатлил, че не обърнал внимание на публикувания в „Трибюн“ репортаж, разкриващ, че Енрихт е основател на фиктивна компания. Той със собствените си очи се бил уверил, че колата се движи с вода, и дал на Енрихт чек за десет хиляди долара.

Когато вестниците научили новината — от самия Енрихт, — Хайрам П. Максим, синът на създателя на прочутата картечница, му предложил един милион долара, като се задължавал да му построи лаборатория за нови проучвания. Всъщност Енрихт получил само сто хиляди долара — останалите щели да му бъдат преведени, когато предаде формулата — и самият Максим бил съгласен, че това не бива да стане преди патентоването на откритието.

ЕВТИНОТО ГОРИВО

Форд се разярил, но тъй като Енрихт му върнал чека, не можел да направи нищо. После Америка влязла в Първата световна война и Максим бил толкова зает с производството на боеприпаси, че се съгласил да развалят сделката — акциите на компанията му хвъркнали до небето и той многократно възстановил инвестицията си.

Човекът, който решил да поеме нещата от Максим, бил богатият banker Йоаким. Той също дал на Енрихт сто хиляди долара срещу запечатан плик, който се предполагало, че съдържа формулата. Йоаким казал на Удроу Уилсън, че възнамерява да подари тайната на евтино гориво на американския народ, и президентът много се зарадвал. Но Енрихт започнал да отлага и bankerът възложил на детективската агенция „Пинкертон“ да проучи как стоят нещата.

И се смаял, когато научил, че преди войната Енрихт бил виждан да разговаря с немския военен аташе фон Папен. Подозирали, че „изобретателят“ е немски шпионин. Тогава Йоаким отворил плика, в който би трябвало да е запечатана формулата — и намерил само няколко военни облигации. Но нямало как да даде Енрихт на съд.

Йоаким бил нарушил собственото си задължение, като разпечатал плика. Приказките, че ще съдят Енрихт за държавна измяна, се проточили до смъртта на банкера и изобретателят отново се измъкнал чист.

На седемдесет и пет годишна възраст Енрихт все още бил човек с неспокойно въображение. През 1920 г. той съобщил, че експериментите му го навели на заключението, че най-лесният и евтин начин за производство на бензин е дестилирането му от торф. Името му вече било обгърнато в такива легенди, че инвеститорите отново се втурнали да му тикат чекове в ръцете и Енрихт спокойно може да е получил четвърт милион долара.

Но прокуратурата на окръг Насау решила, че е време някой да сложи край на кариерата му. Проверили банковите му сметки и открили чек за две хиляди долара, даден от инвеститор и незабавно осребрен в полза на букмейкър. Това било измама, тъй като дружеството било с ограничена отговорност и всички пари трябвало да са в полза на други инвеститори. На седемдесет и седем годишна възраст Енрихт получил седем години затвор за присвояване на средства в особено големи размери. Освободен условно след две години, той починал на седемдесет и девет, без да разкрие на никого тайната на евтиния бензин.

ФОРМУЛАТА

Как го е направил? Отговорът може би се крие във формулата, открита от Томас Едисон. Той установил, че смес от ацетон и течен ацетилен, разтворена във вода, може да се използва като автомобилно гориво. Цианидът скрива характерния ацетонов мирис на лак за нокти. Сместа струва повече от бензин и има недостатъка, че след известно време разяжда двигателя. Но това навярно е отговорът на загадката.

Най-забележителният мошеник несъмнено е шотландецът Джон Лоу, роден в Единбург през 1671 г. Нямало нужда да работи: баща му, преуспяващ златар и лихвар, му оставил две имения. Лоу обаче бил изключително амбициозен. Освен това имал друга страст, която е характерна за повечето велики мошеници: страстта към хубавите жени. На двайсет и три годишна възраст той отишъл в Лондон, където любовните му успехи станали също толкова легендарни, колкото и успехите му в играта на карти. През следващите пет години той събрал

повече опит, отколкото обикновените хора през целия си живот. После късметът му изневерил: убил човек на дуел, бил съден и избягал на континента.

Там продължил да играе хазарт и да съблазнява жени, но в същото време започнал задълбочено да изучава висши финанси. Струвало му се, че тайната на богатството е съвсем проста. Всички компании работят на кредит и колкото повече пари печелят, толкова повече взимат назаем, за да разширяват дейността си. По онова време обаче парите се правели от злато или сребро, чието количество било ограничено. Отговорът, твърдял Лоу, бил да се печатат хартиени пари — които можели моментално да се разменят срещу злато във всяка банка.

Но стига клиентите да вярвали на своите книжни пари, за какво им било злато? И в такъв случай правителството можело да издава неограничени количества книжни пари и да ги използва за развитие на търговията. Стига да не избухвала неочаквана паника, това бил сигурен начин за развитие на кредитирането и благоденствието.

Лоу се завърнал в Шотландия — която по онова време била самостоятелна държава и затова нямало опасност да го арестуват — и се опитал да убеди сънародниците си в стойността на идеята за създаване на национална банка, която да издава книжни пари. Не му обърнали внимание. И когато в Шотландия започнал да се обсъжда въпросът за обединение с Англия, той решил, че е време да се върне на континента. През 1708 г. заминал за Париж и решил, че той е най-възбуждащата европейска столица. Всички играели хазарт. Скоро Лоу станал известен в най-изтънчените парижки салони и се прочул с размера на залозите си.

Запознал се с орлеанския дук и го убедил във финансовия си гений. За известно време изглеждало, че ще получи възможност да отпечата книжни пари. После с него се заела полицията — лейтенантът от парижката полиция Даргенсон бил получил стотици жалби от комарджии, които се съмнявали в честността на Лоу. Шотландецът бил изгонен от Франция.

През 1715 г. починал Луи XIV. Лоу не можел да повярва на късмета си, когато научил, че старият му приятел орлеанският дук е избран за регент на младия крал и всъщност е диктатор на Франция.

Той побързал да се завърне в Париж и този път дукът му позволил да осъществи плановете си.

За начало той дал на Лоу разрешение да отвори частна банка и да печата свои пари. Състоянието на шотландеца възлизало на осемдесет хиляди лири, така че имал достатъчно злато, за да обезпечи банкнотите си — поне отначало. Започнал предпазливо, като се стремял да спечели доверието. Изгубил доста пари, но хората свикнали да приемат банкнотите му за също толкова сигурни, колкото златото.

Към 1718 г. банката на Лоу печелела толкова много, че дукът я превърнал в Кралска банка. Лоу можел да печата колкото банкноти иска.

Това очевидно било изключително опасна игра. Вярно е, че парите правят пари. Но ако започне криза или настане внезапна паника, банката трябва да има достатъчно пари, за да обърне всичките си банкноти в злато — иначе ще фалира. На теория Лоу имал толкова пари, колкото му трябвали — било време да ги използва, за да направи повече пари, истински пари. Отговорът бил отвъд Атлантика, в Луизиана, която принадлежала на Франция.

Луизиана представлявала хиляди квадратни километри блата и некултивирана земя. Лоу се заел да убеди французите, че там е пълно със злато, коприна и ценни минерали и че за да удвоят парите си, само трябва да инвестират в луизиански акции. Парите потекли. Той монополизирал канадския пазар на кожи и получил огромни печалби.

Но постепенно осъзнал опасността от тази невероятна игра на доверие. Колкото повече пари се вливали, толкова повече растели цените на акциите — спекулантите можели да направят състояние за една нощ. Всичко ставало все по-бързо — и Лоу продължавал да изпреварва другите, като винаги внимавал да има толкова злато, че да покрива търсенето. За да спечели пари от Луизиана, трябвало да убеди хората да емигрират там. Той наел агенти, които обикаляли из цяла Франция и разказвали небивалици за луизианските богатства.

Лоу купил от правителството правото да събира данъците и от това направил огромно състояние. Купил компании, търгуващи с Далечния изток. Монополизирал тютюна от Вирджиния. Парите продължавали да прииждат. Офисът му на тясната Рю Кенкампоа денонощно бил обсаден от тълпи — всяка акция, която благоволявал да продаде, за минути се препродавала на двойна цена. Наоколо

лихвари давали заеми с лихва един процент на час и клиентите им въпреки това били на печалба.

Скоро не останало достатъчно злато, за да бъде пуснато в циркулация. Наложило се да убеди орлеанския дук да издаде закон, забраняващ на златарите да произвеждат златни предмети с тегло над няколко грама. Доверието рязко спаднало и започнала треската. Отначало банката осребрявала банкноти само от по сто ливри на човек, но скоро и тази сума била намалена на десет ливри. И през декември 1720 г., две години след като оглавил *Compagnie de l'Occidente*, Източната компания, Лоу решил, че е по-безопасно да избяга от страната.

През следващите няколко години тихо живял в Лондон. Не бил изгубил старите си умения на комарджия. Веднъж останал само с хиляда лири и заложил всичките в облог, че ще хвърли последователно шест двойки шестици. И спечелил. Но късметът му изневерил — може би заради проклятията на хилядите французи, които разорил. Той останал в приятелски отношения с орлеанския дук до края — дукът го спасил от фалит просто като изгорил всички документи, свързани с Кралската банка. Ала когато накрая умрял във Венеция през 1729 г., Лоу отново бил просяк.

В годината на фалита на неговата *Compagnie de l'Occidente* Англия се намирала в тежка финансова криза, свързана с банкрута на Южноморската компания. Подробностите около нейните сделки са още по-сложни от машинациите на Кралската банка на Лоу, но иначе аналозиите са налице. Лоу имал нужда от разрешението на регента, за да създаде компанията си. Директорите на Южноморската компания получили разрешение за грандиозните си сделки, като предложили да поемат английския национален дълг — парите, които властите дължат на инвеститорите в държавни акции.

Техният аналог на Луизиана били Перу и Южните морета. През периода 1711–1720 г. в циркулация били вкарани милиони лири и били натрупани огромни богатства. В опашката на кометата от Южните морета всички други начинания жънели успехи: проект за създаване на „вечен двигател“, проект за извличане на мек метал от живак. Един спекулант дори замислил проект „с огромни преимущества, но никой не бива да знае какви са те“ и за една сутрин спечелил две хиляди лири.

Директорите на Южноморската компания трябвало да предприемат правни мерки срещу другите фирми и с това предизвикали лавина от паника, която довела до кризата. В този случай някои инвеститори си върнали поне част от парите, тъй като властите наложили запор върху авоарите на директорите.

АЙФЕЛОВАТА КУЛА

Класическият случай на „мошеничество“ в модерни времена несъмнено е продажбата на Айфеловата кула от страна на граф Виктор Лустиг — при това не само веднъж, а цели два пъти. Подобно на Джон Лоу, Лустиг произхождал от почтено семейство от средната класа и също обичал хазарта и жените. Известно време преди Първата световна война той напуснал дома си в Чехословакия и се преселил в Париж. Лустиг е само един от дващестината псевдоними, които използвал по различно време — той усвоил мошеническите методи от комарджията Ники Арнщайн.

Лустиг бял в Париж, когато прочел във вестника съобщение за ремонт на Айфеловата кула, който щял да струва хиляди франкове. След броени дни неколцина богати финансисти получили писма от едно министерство, канещи ги на тайна среща в хотел „Крийон“. „Заместник генералният директор“, който ги приел, всъщност бил Виктор Лустиг. Още отначало той ги уверил, че тази среща е свръхсекретна — затова се провеждала в хотелска стая, вместо в кабинета му.

Правителството било решило, казал им Лустиг, че поддръжката на Айфеловата кула е прекалено скъпа и тя щяла да бъде продадена за вторични суровини... Финансистите ахнали. „Желаете ли да ми дадете офертите си, господа?“ Той вече бил нарочил очевидната си „мишена“, Андре Поасон, който явно смятал другите за по-нисши от себе си. След няколко дни Лустиг му се обадил и му казал, че неговата оферта е най-добра — няколко милиона франка — и че ако донесе чек в хотела, ще могат да сключат сделката. Поасон не бил много доволен — докато Лустиг с мрънкане не поискал подкуп, за да се погрижи всичко да мине гладко.

Това убедило финансиста, че си има работа с истински държавен служител — и той му дал чека. И по-късно, когато станало ясно, че е измамен, го било срам да отиде в полицията и да стане за смях пред

цяла Франция. В резултат след няколко години Лустиг успял да повтори същия трик.

Втората част от живота на Лустиг е безинтересна — наблюдение, което важи за повечето мошеници. В началото на 30-те години на ХХ в. той се занимавал с разпространение на фалшиви пари в Америка. ФБР накрая го заловило и Лустиг бил осъден на двайсет години затвор. Починал през 1947 г. в Алкатрас. Федералният агент, който има най-големи заслуги за арестуването му, Джеймс П. Джонсън, написал класическата книга за живота му под заглавието „Човекът, който продаде Айфеловата кула“.

Това е тъжна книга, тъй като подчертава странната романтика, която кара интелигентни и находчиви хора да стават мошеници.

МЪЧЕНИЦИ

Ако според определението мъченик е човек, готов да страда и умре за вярата си, семейството на Харалд Александър несъмнено попада в тази категория. Следобед на 22 декември 1970 г. двама полицаи и един лекар проникнали в заключен апартамент в Кале Хесус Назарено, Санта Крус — столицата на Тенерифе, най-големия от Канарските острови. Щорите били спуснати, но дори в сумрака се виждало, че стените, подът и мебелите са покрити с кръв. Детективът посочил парче плът, набучено на дървен кол. „Боже мой, какво е това?“ Докторът внимателно го огледал, после се извърнал. „Човешко сърце“.

КАКВОТО БИЛО НЕОБХОДИМО

В апартамента имало три мъртви жени: две млади момичета и майка им. И трите били пребити — наблизко лежал окървавен чук и други инструменти. Трупове били изкормени, сърцата им били извадени и набучени на дървени колове.

Двамата мъже, които извършили това убийство, вече били арестувани. Те се предали доброволно. Харалд Александър бил немец на средна възраст, който преди десет месеца се бил преселил в Тенерифе със семейството си. Онзи следобед той и шестнайсетгодишният му син Франк отишли в апартамента на д-р Валтер Тренкдер. Петнайсетгодишната му дъщеря Сабине работела там. Харалд поискал да я види, прегърнал я и спокойно ѝ казал, че с Франк току-що са убили майка ѝ и двете ѝ сестри.

Момичето нежно повдигнало бащината си длан към лицето си и отвърнало: „Сигурна съм, че сте сторили каквото сте смятали за необходимо“. Ужасеният д-р Тренклер, който чул разговора, се втурнал към телефона и се обадил на германския консул. Час по-късно полицията открила обезобразените тела на четирийсет и една годишната съпруга на Александър, Дагмар, най-голямата му дъщеря Марина, осемнайсетгодишна, и петнайсетгодишната Петра, близначка на Сабине.

В полицейския участък пръв проговорил синът Франк. Той пояснил, че майка му го гледала „странно“, което го смущавало. Затова взел закачалка за дрехи и започнал да я удря, докато не изпаднала в безсъзнание. Баща му не се намесил. Напротив, той грабнал една тежка терзия и заудрял с нея Марина и Петра. Нито една от трите жени не извикала, нито направила какъвто и да било опит да избяга.

Те знаели, че всичко това е предопределено, тъй като според баща им брат им Франк бил „Божи пратеник на земята“. Що се отнася до Харалд Александър, той заявил на полицията, че когато видял Франк да бие майка си със закачалката, разбрал, че е „настъпил часът за убиване... Синът ми е пророк — отсякъл бащата. — Той е вдъхновен от Бог“.

Така двамата мъже пребили жените до смърт. Жертвите плачели не защото не искали да умрат, а защото ги „боляло“. Когато умрели, бащата и синът се заели с обезобразяването. Направили го един по един. Първо Франк свирил на клавесин, докато баща му „работел“, после мястото му заел Харалд, докато Франк отсичал голите гърди на сестрите си. Накрая написали писма, в които се казвало, че „за да сте истински свободни, трябва да убивате онези, които обичате повече от всеки друг“.

БОЖИЯТ ПРОРОК

Харалд и Франк Александър очевидно страдали от религиозна мания, както явно и Сабине, която се разридала при вестта, че не може да отиде в затвора с баща си и брат си. Ала как се стигнало дотам? Полицаяте от Санта Крус се свързали с колегите си от Хамбург, последния град, в който било живяло семейство Александър. От тях научили, че семейството било от Дрезден, но избягало от руснаците. Александър бил ученик на майстора каруцар Георг Риле.

Един ден много отдавна Риле внезапно бил обзет от убеждението, че е Божи пророк, и станал пътуващ проповедник. От своя страна, той бил последовател на друг „Божи пророк“, Якоб Лорбер, който през първата половина на XIX в. основал религиозната група Лорберово общество, съблюдаващо извънредно строга аскетична дисциплина. Александър се грижил за Риле до смъртта му и наследил

от него малкия клавесин, на който двамата със сина си свирали след убийството на жените.

Един лекар, който ги познавал в Хамбург, съобщил, че семейството почти не поддържало връзки с външния свят — сякаш живеели само един за друг и за своята религия. Съседите в Кале Хесус Назарено казали същото: откакто се преселили, семейство Александър живеели със спуснати щори. Единствените звуци, които се чували от къщата, били на клавесина — навярно част от безконечни богослужения. Близначките работели при д-р Тренклер, но лекарят нямал възможност да ги опознае. Вършели си работата, ала се държали отчуждено. Сигурно смятали, че външният свят е безнадеждно обречен. Какво общо имали те с другите представители на нашето обречено общество?

Затова след работа се прибирали в сумрачния си апартамент и се връщали към богослуженията си. Почитали брат си като пророк, защото така казвал баща им, и били готови да умрат, когато Бог им прати знак. Тогава душите им щели да напуснат нечестивата земя и да се понесат към рая.

Бащата и синът били пратени в психиатрия за криминално невменяеми. Лекарите в Санта Крус обаче се съмнявали, че са психично болни в точния смисъл на думата. Двамата били убедени, че са малка група избраници в този обречен свят, и облекли вярата си в непробиваема логика. Щом те били невменяеми, същото се отнася за Хитлер, ако се съди по упоритостта, с която следвал вярата си, че евреите са причина за повечето страдания на човешката раса. Какво отличава фанатизма от лудостта?

РЕЛИГИОЗНОТО ОБЛАДАВАНЕ

Това повдига един от най-интересните проблеми в психологията: проблема за религиозните убеждения, които могат да превърнат човек в мъченик. Защото тук се изправяме пред странна загадка. Ние не обявяваме за луди пеперудите, които умират при сблъсъка си с електрическата крушка или пламъчето на свещта. Признаваме, че това е естествен рефлекс, който ги привлича към светлината. Няма никакво съмнение, че хората изпитват също толкова силен стремеж за търсене на „светлината“ — тоест каквато и да било форма на напрежение или силно чувство. Те копнеят да проумеят *смисъла*.

С помощта на тамтами африканските туземци изпадат в своеобразен транс, тийнейджърите в дискотеките изпадат в своеобразна хипнотична лудост, като танцуват под звуците на оглушителната цветомузика. Тълпите реват до прегракване, въодушевени от речите на диктатора си, войниците се изпълват с усещане за абсолютна целеустременост, докато маршируват под ритъма на военната музика. Хората жадуват за силно убеждение, също както алкохоликът жадува за силна напитка. Те копнеят да бъдат „обладани“ и в това състояние са способни да убиват и да бъдат убивани.

Историята на религиозното обладаване може да се проследи много хилядолетия назад. Известно ни е например, че преди 1000 г. пр.Хр. дивите планинци на север от Гърция в земята, наречена Тракия, почитали бог Дионис, който приемал формата на бик. Неговият култ включвал диви оргии и жертвоприношение на животно или дори дете чрез разкъсването му на парчета. Омир загатва за тези ритуали, но по онова време той не знаел почти нищо за бога.

Защото едва няколко века след Омир бог Дионис се появил в Гърция и помел всичко пред себе си. Древните елини били сериозен, трезвомислещ, интелигентен народ и техният главен бог Аполон също бил сериозен и строг — бог на формата, дисциплината и добродетелта. И не щеш ли към VII в. пр.Хр. се появил езическият Дионис. Под името Бакх той станал бог на виното и секса — един от символите му бил еректирал пенис с тестиси.

Историкът на религията Б. Ц. Голдберг блестящо описва Дионисовия празник, който започвал с факелно шествие, водено от музиканти и жени, носещи плодове. Мъжете носели дървени пениси, а жените — изображения на женски полови органи. Навътре в гората изваждали статуята на Дионис от сандъка ѝ, принасяли в жертва прасе и празникът започвал с ритуално пиене на вино.

ДИОНИСОВИТЕ ОБРЕДИ

Мъжете и жените хвърляли дрехите си. Жените предизвиквали мъжете с гъвкави многозначителни движения на гърдите и таза. Възбудените мъже ги обладавали. По земята се гърчели голи тела. Жените се хвърляли във водите на залива със запалени факли — и били убедени, че факлите продължават да горят. Мъжете също се

мятали във водата и се сношавали с тях в морето. В тези пиянско-сексуални оргии посвещавали и деца. Накрая, по изгрев слънце, изтощените участници се връщали в града — и вярвали, че са изчерпали сексуалната си енергия в служба на своя бог.

Подробностите от разказа на Голдберг не могат да се докажат — не разполагаме с паметници, описващи от първо лице такива оргии, — но документите, които все пак са запазени, предполагат, че неговото описание по-скоро е подценяване, отколкото преувеличение. Дионис можел да предизвиква лудост. Цар Ликург, който му се противопоставил, убил с брадва родния си син. Цар Пентей, друг „неверник“, бил разкъсан на парчета от родната си майка, която била обладана от вакханска лудост. Дионис не бил само бог на абсолютната импулсивност — а и на черното насилие.

Това е съвсем разбираемо, но е истинска загадка, че много от покъсните форми на дионисовската религия били строго пуритански. Руската секта хлистовство била основана от някой си Данила Филипович, селянин, дезертъор от войската. През 1645 г. той стоял на хълма Голодина във Владимир и богът, който наричал „Зеваот“, се спуснал в тялото му като мълния. Тогава Данила Филипович разбрал, че е избран за Божи пратеник на земята.

СТРАННИТЕ ОБРЕДА

По онова време Русия била разкъсвана от религиозни противоречия, тъй като цар Алексей, който може да се сравни с английския Хенри VIII, внесъл промени в молитвеника и ритуалите и това разгневило „староверците“, които понякога се самоизгаряли на клада, вместо да ги приемат. Данила Филипович бил разпнат на кръст два пъти и оцелял. Той проповядвал строга, аскетична религия, своеобразно свръхпуританство, и все пак главният обред в хлистовството много напомня на дионисовските оргии.

Облечени в бели одежди, богомолците се събирали в уединена гора и танцували около голям казан с вода, като ритмично пеели и се бичували с пръчки. Когато ги обладаел Светият Дух, те запявали на чужди езици и водата в казана придобивала златист цвят и кипвала без огън. Накрая изгубвали индивидуалното си съзнание — и според техните хулители тъкмо в този момент разкъсвали дрехите си и свободно се сношавали, майки със синовете си и братя със сестрите си.

Самите хлистовци отричали, но Православната църква била напълно убедена и обявила хлистовството за ерес. Твърдяло се, че Распутин, „монахът“, който упражнявал огромно влияние върху последния руски цар и жена му, бил хлистовец, и легендите за неговия ненаситен сексуален апетит, изглежда, потвърждават това мнение.

Друга руска секта, сектата на скопците, била още по-фанатична. Те се развили от хлистовците. Някоя си Акулина Ивановна била почитана като хлистовска „богородица“ около 1770 г. Тя „познала“ в някой си Кондратий Селиванов възплъщение на Христа — това „познаване“, изглежда, е особеност на крайните религиозни секти, като в случая с Харалд Александър и неговия син.

Скоро Селиванов станал водач на хлистовците и въвел нови изисквания. Всички мъже трябвало да се кастрират, а жените — да ампутират гърдите и външните си гениталии. Той дал пример, като се кастрирал с нажежено желязо. Това би трябвало да е сигурен начин да изгуби всичките си последователи, но напротив, идеята за самоосакатяването неустойимо привличала религиозните фанатици. Тази вълна на религиозна лудост обезпокоила властите и Селиванов бил арестуван и затворен в лудница.

СЕКТАТА НА САМОУБИЙЦИТЕ

Ала неговите последователи продължили да го почитат и когато с идването на Александър I на престола през 1801 г. Селиванов бил освободен, той станал още по-влиятелен. Колкото и да е странно, много негови ученици произхождали от заможните класи. Селиванов твърдял, че е цар Петър III — убит от жена си Екатерина Велика — и със собствените си ръце кастрирал или осакатил стотици мъже и жени. Дори след смъртта му през 1830 г. неговите последователи отказвали да повярват, че е мъртъв. Също като Исус, той само се бил „оттеглил“ и щял да се завърне на земята в деня, в който учениците му станат сто четирийсет и четири хиляди. Това щял да е Денят на Страшния съд.

Общностите на скопците продължили да процъфтяват. Родените в сектата деца растели с мисълта, че когато навлязат в пубертета, ще бъдат осакатени. Според големия специалист по руските секти Фредрик Конибеър всеки, който се опитвал да избяга, бил преследван

и убиван. Б. Ц. Голдберг прибавя, че някои мъже и жени били осакатявани само частично — например жените можели да се разминат само с отрязване на едното зърно. Те понякога ставали обществени проститутки и трябвало да печелят пари за общата хазна.

Някои руски секти отивали още по-далеч от скопците и обявявали самоубийството за религиозен дълг. По време на царуването на Александър II някой си Шодкин основал секта на самоубийци и завел последователите си в пещера, чийто вход зазидали. Две жени били обзети от паника и избягали навън. Тогава Шодкин призовал последователите си да се убият един друг преди да пристигне полицията. Заварили го с двама негови ученици, заобиколени от десетки окървавени трупове.

САМОРАЗПВАНЕТО

Нормалните рационални хора са склонни да обясняват такива странни събития в контекста на човешката способност за самоунищожение. Но тази интерпретация може би е опростенческа — човек може да се влюби до полуда в жена или поне да изпитва непреодолимо желание, въпреки че не харесва много неща в нея. Сексуалните му инстинкти са съсредоточени върху жената, докато разумът му я отхвърля. Същата двойственост често се наблюдава в религията. Разумът не може да задоволи нуждата на човека от храна или физически упражнения. Нито копнежа му за религия, за някаква искрена, силна вяра.

Такива вярвания се проявяват в символи. Главният символ в християнството е кръстната смърт на Христос. Един герой от роман на Достоевски казва, че ако трябва да избира между истината и спасението от една страна, и Иисус и проклятието — от друга, без колебание ще предпочете Иисус. Понякога вманиачаването по образа на кръста може да стане толкова силно, че човек да се моли за Христовите страдания — като свети Франциск — или да се опита да се разпне сам.

В началото на XIX в. венецианският обуцар Матео Ловат решил публично да се разпне. Ловат бил син на бедни селяни и бедността не му позволила да изпълни желанието си да стане духовник. Един ден той се самокастрирал с обуцарския си нож. След това направил дървен кръст, изнесъл го на улицата и тъкмо приковавал ходилата си към него,

когато минувачите се намесили и му попречили. Ловат се върнал в родното си село Казале и този път направил по-грижливи приготовления за саморазпването си.

В стаята си на третия етаж сглобил голям кръст със скоби за краката. Освен това прехвърлил мрежа върху него, за да издържи тежестта му, ако скобите поддадат. Една ранна утрин закрепил кръста с дълго въже за греда на тавана и опрял долния му край на перваза на прозореца. После внимателно се качил на кръста и с един силен удар с чук забил гвоздей в двата си крака.

После с помощта на ръцете си измъкнал кръста през прозореца. Той се изхлузил от перваза и увиснал над улицата. Матео вече бил приковал дясната си длан. Накрая пробил с гвоздей и лявата, пушнал чука и се опитал да вкара гвоздея в предварително приготвената, дупка. Шокът обаче го обезсилил и той увиснал на кръста, докато ужасените граждани не го свалили. Не бил мъртъв — и прекарал — остатъка от живота си в лудница.

В този случай ясно виждаме, че религиозният импулс понякога придобива силата на сексуална фиксидея. Некрофилът Бертран нощем преплувал леден поток и ровел земята с голи ръце, докато не му потичала кръв, за да стигне до женските трупове, за които копнеел. Матео Ловат сигурно не изпитвал болка, докато се приковавал на кръста, а само силно сексуално удоволствие, каквото кара някои сексуално извратени индивиди да се увиват в женско бельо.

Навярно е почти светотатствено да питаме къде минава границата между тази фиксидея и страстното желание на светеца да страда, в резултат на което на ръцете и краката му се появяват Христовите рани. Човешката душа изобилства на странни сили, за повечето от които изобщо не подозираме. Може да минат много векове, докато психолозите започнат да ги разбират.

Един от най-странните случаи на мъченичество е свързан с цяло южноафриканско племе. Племето коса били воители, които мразели британската власт. Една сутрин през 1856 г. младо момиче от племето отишло да донесе вода от реката и видяло някакви странни мъже. Чичо му също ги видял и познал сред тях свой брат, който бил умрял преди много години. Тези „духове на мъртъвци“ обяснили, че са дошли да помогнат на съплеменниците си да победят белия човек, но първо те

трябвало да изядат всичките си животни и да унищожат всичките си посеви.

Тогава мъртвите щели да им помогнат, нивите щели да се покриват със зряло жито и щял да настъпи денят на „земния рай“. Над сто хиляди души от племето коса изпълнили волята им, убили добитъка си и унищожили посевите си. Разумните сред тях били подложени на толкова силен психологически натиск от страна на другите, че отстъпили — и умрели от глад. Когато били унищожени всички хранителни запаси, изтощените туземци танцували цяла нощ и ликували, убедени, че на сутринта ще изгреят две кървавочервени слънца, признак за настъпването на рая.

Изгряло само едно слънце. Всички били изумени. Някои решили, че са сбъркали деня, и изчакали следващия. Пак изгряло само едно слънце. Тогава тълпите изнемощели коса се помъкнали към британската територия в търсене на храна. Шейсет и осем хиляди от общо сто и петте хиляди туземци мъчително бавно умрели от глад — животът на останалите едва бил спасен с държавни хранителни доставки. С това приключило могъществото на племето коса.

Макар мъченичеството да ни се струва форма на лудост, не бива да забравяме, че именно на хора с искрена и страстна вяра дължим сегашното място на човечеството в еволюционната скала. Без тях нямаше да има бъдеще. Всъщност може би трябва буквално да разбираме думите на Светото писание, че кръвта на мъчениците опложда земята.

НАЕМНИ УБИЙЦИ

„Започнах да убивам хора само за удоволствие, когато бях осемгодишен. После научих, че мога да получавам добри пари за убийства, затова влязох в бранша...“ Тези признания принадлежат на двацет и две годишния мексиканец Зосимо Монтесино, чиито убийства определено надвишават сто и петдесет. Първата му жертва била една „вещица“, която омагьосала родителите му, като им дала странна отвара.

Дванайсет години по-късно Зосимо и неговите главни помощници, двамата братя Алкосер, устроили засада край град Тепалсинго — били наети от местен фермер да убият политика Мендоса Омана. Мендоса бил придружаван от жена си и тригодишния си син, но това нямало значение. И тримата били покосени с пушки и бащата и синът умрели веднага. Ридаещата майка, която лежала до тялото на сина си, помолила двама случайно минаващи селяни да ѝ помогнат. „Ние не се бъркаме“ — отвърнали те и отминали.

НЕХАЙНАТА ЖЕСТОКОСТ

След малко по-малко от два месеца убийците били арестувани в колиба в предградията на Мексико Сити. Те спокойно приели залавянето си, като че ли е шега, и Зосимо небрежно признал за своите сто и петдесетина убийства, извършени на цена от три до сто и петдесет лири. След седмица той заявил, че признанието му е било изтръгнато с мъчения. „Всъщност не съм убил повече от пет-шест души, и то обикновено при самоотбрана“.

За повечето от нас тази нехайна жестокост е непонятна. Тя е страшна от по-познатия тип убийство — престъпленията от страст, алчност или гняв. За тях поне има *лични* мотиви. Да убиеш непознат за пари ни се струва по-извратено. Дали съществуването на такива чудовища е признак за някакво дълбоко заболяване на нашата цивилизация?

Не непременно. Грешно е да съдим Зосимо Монтесино въз основа на критерии, валидни за средния жител на Лондон или Ню Йорк. Самото Мексико е странен социален парадокс. Броят на убийствата в тази страна е най-висок в света — повече хора умират от убийства, отколкото от болести, и все пак допреди няколко години по брой на малолетните престъпници Мексико се нареждаше на едно от последните места. Семействата в селските райони са много близки — мексиканският юноша не се срамува да прегърне майка си публично.

От друга страна, заради огромната бедност, животът е евтин. Само хората в богатите общества приемат болестта и смъртта като катастрофа. Всички бедни общества се отличават с голям брой убийства — това се отнася за повечето тропически страни. И днес, с все по-голямата урбанизация — и просперитет — на Мексико, броят на малолетните престъпници също постоянно нараства. Няма нищо чудно в това, че страната, изглежда, е попаднала в спиралата на престъпността.

Теориите на антроположката Рут Бенедикт ни позволяват да разберем какво става. Тя наблюдавала индиански общества с високо равнище на сътрудничество, докато други племена били природно подли и егоцентрични. Мексико е в процес на преход от първата към втората категория. Това не означава, че някой ден там ще живеят само подли и егоцентрични хора. Цивилизацията може и да поражда много проблеми, но също създава и много хора, които обичат ближните си. Следователно има основания за оптимизъм.

Отначало в повечето първобитни общества се наблюдава висока степен на сътрудничество и постепенно те се развиват към егоцентризъм. Когато стават по-цивилизовани, започва обратен процес към по-висока степен на сътрудничество и това, изглежда, е своеобразен обществен закон. Но когато една цивилизация се развива от висока към ниска степен на сътрудничество, бедните първи усещат резултата — един жизнерадостно коравосърдечен социолог сравнява процеса с плъховете, които първи умират при чума. Това обяснява съществуването на хора като Зосимо Монтесино. От неговите признания става ясно, че той е живял в покварено и жестоко общество, в което или убиваш, или те убиват.

Зосимо казал в полицията: „Не разбирам защо вдигате толкова голям шум около мен. Познавам хора, които са убивали повече.

Например капитанът от полицията Косме Малдонадо. Той е истински масов убиец. — И подробно описал как заедно с един от бандата си накрая застреляли Малдонадо. — Трябваше да го простреляме с тринайсет куршума, защото беше много дебел“.

Дали Малдонадо е бил такъв масов убиец, за каквото го представял Зосимо? Сигурно. Преди няколко години на полицията в аржентинската столица Буенос Айрес до такава степен й писнало да търпи вълната на престъпност, че бил сформиран специален отряд за екзекуции — прибрали всички известни гангстери, завели ги на „разходка“ и изхвърлили надупчените им с куршуми трупове на места, където да привлекат вниманието и да послужат като предупреждение за други престъпници. Естествено този „отряд за сурово правосъдие“ до такава степен излязъл извън контрол, че се наложило самата полиция да се справи с него. Поуката е позната: в страни с огромна престъпност и страшна бедност, в които полицаите са зле платени, те са принудени да се конкурират с престъпниците по жестокост. Затова Зосимо може би не е преувеличил, като е обявил капитана от мексиканската полиция за по-ужасен убиец от себе си. Ала всичко това се отнася за обществото с ниска степен на сътрудничество, в което двама селяни могат да гледат как майка и дете загиват, покосени от куршуми, и да отминат с думите „Това не ни засяга“.

Въпреки че в никакъв случай не е правило при мексиканските престъпници, Зосимо не е и изключение. През 1972 г. Мартин Ривера Бенитес по прякор Голямата душа от щата Идалго заявил на полицията: „Не мога да преброя колко хора съм убил за пари. Славата ми е толкова голяма, че често имам дълъг списък на чакащи. За да докажа, че съм си свършил работата, отрязвам главата и я показвам на човека, който ме е наел“.

В неговата „морга“ в гората край Хасатипан намерили дванайсет обезглавени трупа, но те навярно са съвсем малка част от хората, които Бенитес убил между 1969 и 1972 г. Полицията смята, че броят на жертвите е над петдесет. „Не виждах нищо лошо в това да убивам за пари — казал Бенитес. — Ако не го правех аз, щеше да го прави някой друг. Пък и се плащаше по-добре, отколкото на ратай“. Това напомня за думите на лондонския гангстер Реги Крей към неговия биограф Джон Пиърсън, че в обществото, в което са родени, престъпността е

единственият начин да се измъкнеш от обществения коловоз, в който си заседнал.

Друг важен аспект на психологията на наемния убиец се откроява в случая с Нестор Менсиас Аларкон, два̀сет и шест годишен младеж, който убил Исабел Гарсия и деветгодишната ѝ дъщеря Елвира с мачете. Аларкон заявил, че извършил убийството по поръчка на своята работодателка сеньора Мартинес Ангилар, която ревнувала заради старата любовна връзка между мъжа ѝ и жертвата. След като платила на знахар петдесет лири — хиляда песос — да „изцери“ Исабел от любовта ѝ, нетърпеливата сеньора Ангилар възложила на Аларкон да я убие — или поне така твърдял той. Аларкон получил петдесет и пет Лири. „Това са много пари за човек като мен“, казал той.

Деветгодишната дъщеричка на сеньора Гарсия била при майка си и убиецът я харесал, „защото беше мило и любезно момиченце“. Но тъй като видяло как посичат майка му с мачете, детето се нахвърлило срещу Аларкон и също било убито. На такива убийци, каквито има много в Мексико, може и да им се размине, ако — казал Аларкон — работодателката му била платила. Но сеньора Ангилар си изпуснала нервите, когато той признал, че е убил детето, и го нарекла садист. Отказала да му плати и той допуснал грешката да се укрие, с което автоматично го заподозрели.

Полицията била убедена, че Исабел и дъщеря ѝ са убити при опит за изнасилване. Веднага щом го арестували, Аларкон си признал всичко и изобличил работодателката си. Важното тук е, че според него той се чувствал длъжен да изпълни заповедта на работодателката си просто защото бил неин служител, а тя стояла по-високо от него в обществото.

ПРЕСТЪПНАТА ПСИХИКА

Психологът, към когото се обърнали да обясни друго поръчково убийство — жертвата била Олга Дънкан, а убийците Луис Моя и Гюс Балдонадо били наети от ревнивата и отмъстителна свекърва на Олга, майка Дънкан — отбелязва, че двамата извършители били мексиканци от бедни семейства и нямали проблем да изпълнят заповедите на бяла жена, която смятали за социално по-високостояща от себе си. С други думи, те смятали, че им е *простено* да извършат убийство, също както войниците при Ми Лай се чувствали опростени, защото старши

офицер им заповядал да избият цивилните виетнамци. Войниците обикновено не изпитват угризения да убиват по време на война; бедняците от „социално нисша група“ често се чувстват като на война със заобикалящото ги общество, намиращо се на ниска степен на сътрудничество.

Случаят с майка Дънкан също повдига интересния въпрос за психиката на човека, който наема убиец. Елизабет Дънкан имала типично престъпна психика, каквато се наблюдава при убийци като Невил Хийт, Марсел Петю и Джордж Смит — тя била внушаваща доверие измамница, която до такава степен се вживявала в лъжите си, че сама започвала да им вярва.

Майка Дънкан е пример и за едно по-рядко срещано явление: женския аналог на „праведника“ на А. Е. Ван Вогт — мъжа с параноична мания, че е „прав“, който е готов на всякакво насилие, за да не признае, че може би греши.

Елизабет Дънкан също била „праведница“. Когато си наумявала нещо, започвало да ѝ се струва, че е природен закон да го получи — религиозният „праведник“ би казал, че такава е „волята Божия“. В нейните очи жената, омъжена за сина ѝ въпреки нейната воля, *нямала право* да живее. Изкушаващо е да заявим, че е била луда — а ако лудостта се определя като загуба на връзка с действителността, тя наистина е била невменяема. Но даже да е така, това е било по нейно желание, по нейно решение. *Искало ѝ* се да вярва, че желанията ѝ са природен закон, и винаги живеела така, че да ѝ се разминава.

Същото може би се отнася за основната фигура в един от най-жестоките случаи на наемно убийство в Америка през последните години. Човекът зад престъплението бил красивият уравновесен млад правист Джо Пийл, градски съдия в Уест Палм Бийч, щата Флорида. Пийл бил „кариерист“, чиято амбиция била да стане губернатор. През 1949 г., на трийсет и две годишна възраст, той изглеждал на път да изпълни желанието си. Харесвали го, приемали го в обществото, притежавал няколко процъфтяващи заведения, сред които нощни клубове. Освен това извличал изгода от порока, ала съседите му не знаели нищо за това.

През 1949 г. Пийл се запознал с бившия затворник Флойд Холзапфел. Холзапфел също бил красив и чаровен и в досието му нямало нищо сериозно — няколко некадърни обира на

бензиностанции, за които излежал различни присъди. Той по-скоро имал безволев, отколкото зъл характер, струвало му се, че съдбата винаги му раздава слаби карти, и изпитвал силно желание да го харесват и приемат.

Главна пречка за плановете на Пийл било политическото влияние на друг съдия, Къртис Чилингуърт, който имал повод да порицае конкурента си за правна измама. Пийл имал сериозни основания да подозира, че съдията е научил за далаверите му и че не може да очаква още дълго да остане член на съдебната колегия във Флорида. И неговият логичен и безмилостен ум стигнал до решението да убие съдия Чилингуърт. Когато обяснил ситуацията на новия си помощник, Холзапфел се уплашил и шокирал.

СОЦИАЛНОТО УВАЖЕНИЕ

По-природа той бил сговорчив, добродушен човек, но положението му на помощник на Пийл му осигурявало социално уважение, каквото по-рано никога не бил имал. Холзапфел се оставил да го убедят, ала при условие, че действа със съучастник. Пийл му предложил негъра Боби Линкълн, който участвал в машинациите му. Линкълн също не обичал насието и нямал престъпни прояви, но когато съдия го помолел за услуга, се чувствал длъжен да се съгласи.

На 14 юни 1955 г. Холзапфел и Боби Линкълн отишли с лодка до плажа под къщата на съдия Чилингуърт. Очаквали онази нощ да е сам — привлекателната му съпруга трябвало да е при роднини. За нейно нещастие, г-жа Чилингуърт била променила плановете си.

Наемните убийци почукали на вратата и нищо неподозиращият съдия отворил по пижама. Холзапфел го попитал дали в къщата има някой друг и съдията повикал жена си. Съучастниците им завързали ръцете с изолирбанд и насила ги качили на лодката. По някое време г-жа Чилингуърт извикала и била накарана да млъкне със силен удар с приклад на пушка.

ДОНОСНИКЪТ

Щом излезли в морето, те завързали тежести на кръста на г-жа Чилингуърт. „Запомни, обичам те“ — казал мъжът ѝ и тя промълвила: „И аз те обичам“. Престъпниците я хвърлили през борда. Жената

моментално потънала, без да извика. В този момент съдията успял да се хвърли във водата и заплувал с крака. Вече се отдалечавал от лодката, когато Холзапфел започнал да го удря с приклада на пушката си. После завързали на шията му котвеното въже и хвърлили котвата. Трупите така и не били открити.

Но с убийството на толкова изтъкната личност като Чилингуърт Джо Пийл надценил възможностите си. Полицията започнала да разследва изчезването на съдията. Това било продължителна работа и междувременно Холзапфел имал възможност да извърши ново убийство — на престъпника Лю Харви, когото подозирали, че е доносник. Харви също бил качен насила в лодка, застрелян в тила и изхвърлен в канала с бетонен блок, завързан за краката.

След няколко дни тялото изплувало на повърхността. В нощта, когато го „завели на разходка“ Харви бил нервен и дал на жена си номера на колата, с която го взели Холзапфел и Линкълн. Скоро полицията стигнала до Холзапфел — вече подозирали, че така е изчезнал и съдия Чилингуърт и че зад престъплението стоят Пийл и Холзапфел.

Полицията вербувала един познат на Пийл, застрахователния агент Джим Йенцър. Неговата вътрешна информация скоро била достатъчна, за да дадат Холзапфел на съд за кражба на оръжие от група кубински революционери. Впоследствие го освободили, но вярата му в дружбата на Пийл — и неговата щедрост — била силно разколебана и той започнал да подхвърля заплахи. Тогава Пийл предложил на полицейския информатор Джим Йенцър две хиляди долара, за да убие Холзапфел. Йенцър се съгласил, но постоянно отлагал. Тъй като полицията държала под наблюдение Холзапфел, шефът му го убедил да избяга в Рио де Жанейро с обещание за доживотна издръжка. Малко по-късно Йенцър също заминал за Рио, пратен от Пийл да убие наемния убиец на съдия Чилингуърт и от полицията — да се опита да изтръгне признание от Холзапфел.

Той не успял веднага, но все пак убедил Холзапфел, че спокойно може да се върне във Флорида, и по време на двудневен запой в мелбърнски мотел Йенцър и още един агент най-после накарали Холзапфел подробно да им разкаже за убийството на семейство Чилингуърт, докато други полицейски агенти слушали в съседната стая и записвали признанието. С това завършили пет години усърдна

полицейска работа. В резултат Холзапфел бил осъден на смърт — въпреки че присъдата не била изпълнена, — а Джо Пийл и Боби Линкълн получили доживотни присъди.

Анализът на наемните убийства съвсем ясно показва, че парите рядко са основен мотив. През 1973 г. едно американско издателство публикува книгата „Убиец“, анонимна автобиография от автор, който на титулната страница е наречен просто „Джоуи“. Според собствените му твърдения той имал трийсет и осем „удара“ и бил един от най-известните наемни убийци в Америка. Роден в Бронкс, Джоуи се забъркал в престъпления още от детството си. На шестнайсетгодишна възраст го попитали дали е готов да убие човек. Той приел задачата и застрелял жертвата в тила на улицата.

„Тогава осъзнах, че съм личност. Бях сила, с която трябваше да се съобразяват. Много хора, които ме бяха смятали за сополанко, сега щяха да променят мнението си. Задачата ми донесе пет хиляди долара“. Показателно е, че споменава парите накрая.

Още по-важно е чувството, че е „някой“. Автобиографията на Джоуи може и да не е автентична — анонимната книга по презумпция поражда подозрение, — но не може да има съмнение, че тези вледеняващи кръвта страници са вярно отражение на психиката на наемния убиец. Парите идват едва на второ място, даже при мафиотските убийства.

Всичко това ясно показва, че не е точно да се говори за „наемни убийци“ — по-правилно е да ги наричаме „подставени убийци“. Истинският психологически мотив в огромното мнозинство случаи трябва да се търси в доминирането на един човек над друг. Убийствата, извършени от „семейството“ на Чарлз Мансън, са архетипен пример и случаят с Мансън също повдига един от основните правни проблеми на подставеното убийство. Оправданието на Мансън — което оттогава издигат неговите поддръжници — е, че той *не* бил наредил на Текс Уотсън, Сюзан Аткинс и другите да се самоубият. Те може и да смятали така, ала това не го правело виновен. В случая с Мансън е почти невъзможно да повярваме в невинността му, защото неговото „семейство“ извършило поне три групи убийства, но в един по-скорошен случай има място за съмнение.

В нощта на 19 февруари 1972 г. изгорял домът на водача на Черната сила Абдул Малик, също известен като Майкъл Екс. Той се

намирал край Порт ъф Спейн, Тринидад. Докато разследвали евентуалния палеж, полицаите открили тяло на мъж, заровено в градината. Това бил Джоузеф Скерит, два̀сет и пет годишен бръснар и ученик на Майкъл Екс. Продължили да копаят и намерили трупа на Гейл Ан Бенсън, красивата два̀сет и седем годишна дъщеря на британски депутат. Тя била намушкана седем пъти и била погребана жива.

Скоро се оказало, че Гейл Бенсън е била любовница на близкия съратник на Майкъл Екс Хаким Джамал. Смята се, че тя не одобрявала влиянието на Майкъл Екс върху любимия ѝ и се опитала да все раздор между двамата. Според полицията това бил мотивът за убийството ѝ. Скерит бил убит, защото случайно присъствал на местопрестъплението. Впоследствие членове на Черната сила в Съединените щати убили и Джамил.

СМУЩАВАЩАТА ВЪЗМОЖНОСТ

Майкъл Екс избягал в Гвиана, Южна Америка, но на 1 март 1972 г. бил арестуван. В Тринидад били арестувани трима негови помощници, които били обвинени за самото убийство. За виновни били обявени Едуард Чади и Стенли Абът, докато третият, Адолфъс Пармасар, свидетелствал против съучастниците си и така се спасил. Именно неговите показания довели до осъждането на Майкъл Екс, който получил смъртна присъда като истинския подстрекател на убийствата, макар да твърдял, че по време на извършването им си бил вкъщи.

Трябва да признаем: уликите не доказват категорично, че Майкъл Екс е поръчал екзекуциите. Той бил обесен на 16 май 1975 г. и адвокатите му не получили възможност за обжалване.

Подставеният убиец е социално явление, продукт на мъчително развиващо се общество. Ако Рут Бенедикт е права, някой ден световната цивилизация ще се обедини в общество с висока степен на сътрудничество. И тогава наемният убиец ще се превърне в останка от дивашкото минало.

НАРКОТИЦИ

Една вечер през 1797 г. седемнайсетгодишният химик Хъмфри Дейви нагривал смес от мокри железни стърготини и азотна киселина. Той предпазливо се навел да помирише ретортата. Газът имал сладникав мирис и като че ли нямал отрицателно въздействие — което го изненадало, тъй като го били предупредили, че може да убива. Вдишал по-дълбоко и изведнъж го обзело усещане за лекота. Ушите му зашумели и предметите в стаята като че ли се уголемили и започвали да падат към него. Колкото и да е странно, Дейви не се уплашил — напротив, изпитал силна радост и избухнал в смях. После припаднал. „Какво прекрасно откритие! — когато се свестил, възкликнал той. — Смехотворен газ“.

Четири години по-късно публикувал откритието си в книгата „Лечебните газове“ и това го понесло по пътя на славата. Смехотворният газ — или „азотистият въздух“, както го нарекъл неговият откривател Джоузеф Пристли, — се превърнал в мания. Апаратурата била евтина, химическите вещества — леснодостъпни. За нещастие, те често не били чисти: азотният окис бил замърсен със смъртоносния азотен прекис. Много хора се отровили, някои умрели. И манията да се вдишва газ свършила също толкова внезапно, колкото била започнала. Хъмфри Дейви не го знаел, но с това бил поставил началото на епохата на опиатите.

ОПИУМНАТА СМЕС

Вярно е, че светът отдавна познавал опиатите — алкохол, опиум, хашиш, тютюн. Но никой не ги смятал за особено вредни. Например смес от опиум и спирт можела да се купи във всяка аптека — тя се казвала лауданум и родителите я давали на децата си, за да ги приспят. Няколко години след публикуването на книгата на Дейви един млад писател, който страдал от зъбобол, си купил лауданум от дрогерия на лондонската Оксфорд Стрийт. Въздействието му било невероятно откритие.

„Какво възкресение!... какъв апокалипсис... Сега изчезването на болките ми се струваше нищожно — този отрицателен ефект беше погълнат от невъобразимостта на положителните ефекти, които се открииха пред мен в така внезапно появилата се бездна на божествена наслада“.

Той се казвал Томас де Куинси и щял да открие — за своя сметка, — че след тези пътешествия в „бездната на божествената наслада“ остава усещане за празнота и безразличие. Макар че доживял седемдесет и четири годишна възраст и написал прочутата си книга „Убийството като изящно изкуство“, повечето му творби са кратки критики и есета. Лауданумът му отнел енергията да напише големите книги, за които мечтаел. И въпреки неговите „Изповеди на един пушач на опиум“, никой не смятал опиума за по-опасен от алкохола.

През 1803 г., приблизително по същото време, по което де Куинси взимал първата си доза лауданум, младият немски химик Фридрих Вилхелм Сертюрнер експериментирал с опиум в опит да изолира неговия „сънотворен“ компонент. Един ден залял опиума с амоняк и смаяно видял образуващите се в течността бели кристали. Дал белия прах на кучето си и то заспало. После поканил трима приятели да се включат в експеримента. Седнали на маса и всеки взел половин зрънце прах. Обзело ги усещане за топлина и удоволствие. От втората половина ги обзела възхитителна сънливост и щастие. След третата половина потънали в дълбок сън и когато се събудили, започнали да повръщат. Били взели свръхдоза морфин — защото точно така нарекъл своя опият Сертюрнер — от гръцката дума „морфеос“, „сън“.

Така хората повторно осъзнали пагубната природа на вълшебното болкоуспокоително. Онези, които го взимали многократно, придобивали резистентност към него и се нуждаели от все по-големи дози. Ако се откажели, изпитвали ужасни мъки, а ако продължели да се тъпчат с все по-големи дози, дегенерирали и умирали.

През 50-те години на XIX в. се породили надежди за разрешение на проблема с морфиновата зависимост. Немският лекар Шерцер се върнал от Перу с листа от растение на име „кока“ — перуанските индианци ги дъвчели и можели да издържат огромни натоварвания. Д-р Алберт Нийман изолирал основния компонент в лабораторията си и го нарекъл кокаин. Американски лекари се опитали да използват

опиата при морфинисти — и той като че ли ги избавил от зависимостта им. Докато не осъзнали, че просто са станали зависими от кокаина...

НАЙ-СТРАШНИЯТ УБИЕЦ

През 1898 г. друг немски химик най-после изолирал най-опасния алкалоид, извлечен от опиума, хероина, който се оказал най-страшният убиец. По това време вече всички разбирали, че истинският проблем не е опиатът, а хората, които търгували с него. И най-големият наркотрафикант на света, за съжаление, била най-могъщата морска страна — Великобритания.

Британците открили опиума, когато нахлули в Индия. Неговата употреба е известна още от времето на Омир (който споменава за него), но поради нищетата и беднотата си, индийците първи го използвали в голям мащаб. До 1830 г. Източноиндийската компания вече имала монопол върху индийския опиум. След като установили, че Индия е толкова доходна, британците решили да започнат търговия с Китай. Китайците обаче по традиция били изолационисти — със своята строга йерархия и древни обичаи те не желали да имат нищо общо с белия човек.

Затова с типичната си хитрост жителите на „коварния Албион“ използвали опиума като лост, за да отворят вратата към Китай. Техните кораби плавали до Макао и разменяли опиума си за чай. Опиумът продължавал по речен път до свещения град Кантон, където не били допускани бели хора. Скоро кантонците толкова се пристрастили към опиума, че британците трябвало да го доставят в огромни количества.

Групата богати кантонци хонг станали посредници. Британските (и американските) кораби хвърляли котва при Макао. Търговците хонг се качвали на борда и сключвали сделките си, после стотици джонки натоварвали сандъците с опиум — които тежали повече от петдесет килограма единият — и ги откарвали в Кантон. После докарвали чай. Корабите вдигали платна, надлежно прогонвани от джонките от китайския военен флот, които изстрелвали залпове след тях.

Това било само игра — всъщност британските кораби се бавели, за да позволят на китайците да изстрелят гюлетата си покрай носовете им. Тогава търговците хонг съобщавали на императора, че злите чуждоземци отново са били отблъснати от императорския флот.

Наставал мир и покой до следващата година, когато британците се връщали с още два-три милиона килограма опиум.

Тази комедия се разигравала години наред — за взаимно задоволство на двете страни. През 1838 г. обаче императорът възложил на честния чиновник Лин Дзъ-шю да сложи край на търговията. Това било голяма грешка. Лин конфискувал над хиляда тона опиум и ги изсипал в реката. Разгневеното британско правителство пратило кралския военноморски флот. Корабите бомбардирали китайските градове и превзели остров Чюсан. Китайската войска с нейните лъкове и стрели била пометена. Унизеният император трябвало да отстъпи. Той платил на британците шест милиона долара обезщетение за унищожения опиум и им отстъпил пристанището Хонконг. Когато през 1842 г. свършила първата „опиумна война“, китайците трябвало да платят още двайсет и един милиона долара обезщетение. Сега опиумът бил на прага им — прииждал през Хонконг.

Отначало китайците го смесвали с тютюн, по-късно изобретили опиумната лула. Подобно на индианците, те се оказали изключително податливи на този нов опиат. Причината била елементарна — бедността. Когато една страна е бедна и е налице леснодостъпен и евтин опиат, в резултат се наблюдава масово пристрастяване към него. Същото се случило в Лондон през 90-те години на XVII в. с внасянето на джина. През 1914 г. около половината население на Китай използвало опиум. Новият дериват на опиума, хероинът, също навлизал в големи количества — само една холандска фирма доставяла по два тона годишно. (По днешни цени — половин *милиард* долара.)

ЧУЖДОЗЕМНИТЕ ДЯВОЛИ

Затова няма нищо чудно, че според китайците „чуждоземните дяволи“ им изпивали жизнените сили, и те периодично въставали и избивали всеки срещнат бял човек. Това е една от типичните иронии в историята: хероинът, който днес представлява толкова голяма заплаха за цивилизацията в Европа и Америка, идва от Изтока — през „азиатската връзка“.

През 1853 г. д-р Александър Ууд изобретил поредното средство за „упадъка на Запада“ — спринцовка за инжектиране на морфин. През 80-те години на XIX в. най-прочутият измислен детектив на всички времена Шерлок Холмс си инжектирал дози морфин и кокаин и

обяснявал на ужасения д-р Уотсън, че това го спасява от скуката. Дори по онова време средният европейец и американец не съзнавал сериозността на наркотичната опасност.

Едва през 1914 г. в Америка бил гласуван закон — законът „Харисън“ — срещу нелегалния внос на наркотици в страната. Дотогава вече имало масова наркотична зависимост — *по един американец на всеки четиристотин бил наркоман*. Законът намалил това съотношение до един на четири хиляди. Хари Дж. Анслинджър, тогавашният ръководител на Бюрото по наркотиците, описва как като малък (около 1904 г.) спешно го пратили да купи морфин от местната дрогерия — една наркоманка крещяла в агония на втория етаж на фермерска къща. Дрогеристът продал морфина на дванайсетгодишното момче, без да го попита абсолютно нищо.

През 1930 г., когато Анслинджър станал комисар по наркотиците в новосформираното Федерално бюро по наркотиците, китайците все още били главни търговци на опиум в Съединените щати и в почти всеки голям град имало заведения за пушене на опиум. По онова време, въпреки примера на Ал Капоне, средният американец продължавал да си представя типичния гангстер като злобен китаец с дракон, татуиран на ръката.

Това бил светът на Фу Манджу. „Тонгите“ възникнали в златоносните залежи през 50-те години на XIX в. и обхванали Ню Йорк, Сан Франциско и всички други градове с китайски квартали. Дори само произнасянето на тази дума карало хората да потръпват. Убийците на тонгите били известни със садистичната си жестокост — онзи, който ги обидел или откажел да им плати пари за закрила, можел да бъде открит, завързан в собствената му дневна, покрит с хиляди кървящи рани.

Анслинджър започнал с акции срещу трийсетина пушални на опиум във Вашингтон. Китайците не можели да повярват — те въртели тази търговия толкова отдавна и не можели да си представят, че ги затварят. Макар да били предупредени за предстоящите полицейски мерки, пушалните останали отворени и работели, когато дошли детективите.

Една от основните причини за акцията на Анслинджър срещу пушалните на опиум бил сексскандал с бели момичета — много от които тийнейджърки от богати семейства. Шеметната епоха на 20-те

години с нейните нелегални барове и контрабанден джин ги била разкрепостила. Те намирали посещенията в китайския квартал за вълнуващи и първите им опити с пушене на опиум били свързани с възхитителни изживявания. И още щом се пристрастявали, китайците ги убеждавали да участват в сексоргии.

ХУБАВИТЕ БЕЛИ МОМИЧЕТА

Според Анслинджър китайците много харесвали хубавите изтънчени бели момичета, които иначе се сгодявали за едри колежани от висшата класа. Много от момичетата били в безсъзнание, когато изгубвали девствеността си. Ако новият им начин на живот ги безпокоял, те били успокоявани със специални капсули, раздавани от Джо Синг, китаец, в чийто вашингтонски апартамент ставали оргиите. Капсулите съдържали хероин. Още щом се пристрастявали, жертвите били пращани на „забави“ с други момичета, на които техни „клиенти“ били китайци.

Не било трудно да спуснат кепенците на китайските пушални за опиум. Ала резултатът не бил особено благоприятен. Ерата на контрабандния алкохол свършвала и ирландските и италианските гангстери ставали все по-непопулярни сред американската общественост — за това допринесли събития като клането в деня на свети Валентин в Чикаго. Когато През 1929 г. Капоне бил арестуван за незаконно притежаване на оръжие, бандите разбрали, че някогашните лоши дни са отминали. Старата мафия (или Черната ръка) била контролирана от италиански гангстери, които вярвали в това, че сами могат да се опазят.

НАДУПЧЕН С КУРШУМИ

Един от амбициозните младежи бил сицилианецът Салваторе Лучано, по-късно известен като Лъки Лучано. Той смятал, че е грешка да действаш самостоятелно. Неговият шеф Джо Масерия, човекът, който го бил посветил в тайните на подземния свят, бил на противоположна позиция. Една вечер след разкошен банкет с Лучано Масерия бил надупчен с куршуми. (По това време Лучано бил отишъл да си измие ръцете.) И възгледите на Лъки намерили много последователи на онази вечеря, състояла се на 11 септември 1931 г.

Из цяла Америка били избити трийсетина-четирийсет стари мафиотски босове — нещо като подготовка за Хитлеровата Нощ на дългите ножове. Старата мафия изчезнала и в Съединените щати се появила нова организация, понякога наричана Синдиката, друг път — Унионе сицилиано (сицилианския профсъюз). Гангстерството престанало да е обект на обществен скандал, „узаконило“ се и мафиотските организации в страната започнали да си сътрудничат.

Мнозина стари мафиоти били отказвали да си цапат ръцете с наркотици. Лучано обаче винаги бил внасял дрога, въпреки че основните му интереси били насочени към проституцията — като използвал наркотици за набиране на проститутки. Ала след като законът „Волстед“ бил отменен и алкохолната забрана вече не била в сила, мафиотите трябвало да потърсят други начини за печелене на пари. Имало различни форми на „закрила“ — на доковете, в производството на конфекция. Имало хазарт. И хероин. В съдружие с Луис Бухалтер (наричан Лепке), Лучано действал във всички тези доходни области.

Търговията с наркотици придобила големи мащаби през 1935 г. — когато на трима гангстери в Бронкс им омръзнало да произвеждат хероин в домашни условия и предложили на Лепке заедно да внасят контрабандно хероин от Китай. Лепке знаел как да го направи. Той подкупил двама митничари да го снабдят с печатите, показващи, че даден багаж е проверен. Куфарът с хероин бил разтоварван на пристанището. Собственикът му небрежно сядал отгоре му за миг. Когато се изправял, куфарът вече носел съответния митнически печат и идвал носач, за да го пренесе до очакващия го автомобил.

Една обидена бивша приятелка на Лепке пропяла. Хората на Анслинджър незабавно реагирали и извършили няколко ареста. Самият Лепке изчезнал — и продължил да прикрива следите си с масови убийства. Имал достатъчно пари, за да плати на мафиотските убийци да очистят потенциалните свидетели срещу него. Също толкова ефикасен метод, безотказно действащ при женени мъже, бил да убие едно от децата им със заплахата, че същото ще сполети останалите. Когато усетили, че Лепке им се изплъзва между пръстите, оперативните работници от Бюрото по наркотиците с всички сили атакували подземния свят — кампания на постоянни акции и тормоз.

И успели. Всичко това омръзнало на мафиотските босове и те пратили съобщения на Лепке, че ако не се предаде, ще се погрижат Анслинджър да получи трупа му. Той се подчинил. На Анслинджър му трябвало доста време — чак до 1944 г., — но накрая имал удовлетворението да види как Лепке сядна на електрическия стол.

През 1936 г. Лучано също трябвало да слезе от мафиотската сцена — бил обвинен в организиране на проституция в големи размери. Осъдили го на петдесет години затвор, но през 1945 г. го освободили след голямо дарение за Републиканската партия и го депортирали на Сицилия. (От затвора той организираше и ефикасна антисаботажна кампания, която значително помогнала на Америка във войната.) Но изолирането на Лучано и Лепке не променило нищо в търговията с наркотици, тъй като дори в онези ранни дни тя носела големи печалби от хазарта и рекета. През 1986 г. пратка хероин на стойност сто хиляди долара можела да се препродаде за пет милиона. (При цена сто хиляди долара за килограм днес това количество би могло да донесе петстотин милиона.)

„Китайската връзка“ в никакъв случай не била най-важната. През 20-те години на XX в., преди властите напълно да осъзнаят опасността от хероина, международният бизнесмен Елиас Елиопулос внесъл големи количества китайски опиум във Франция — където напълно законно бил обработен във френски фармацевтични фабрики. Когато правителството накрая решило да обяви тази дейност за незаконна, Елиопулос убедил фабриките да се преместят в Истанбул и там търговията процъфтяла.

Новият турски ръководител Кемал Ататюрк закрил тези фабрики по Коледа на 1931 г. Турция обаче била бедна държава, а опиумът бил едър бизнес. Фабриките се преместили в отдалечени части на страната, където вече не били пред очите на Кемал, и турските ниви започнали да произвеждат огромни количества мак.

В края на 60-те години на XX в. турското правителство най-после започнало да се поддава под американския натиск да нанесе удар срещу опиума. Ала вече било късно — прекалено късно. Световното производство на опиум достигало хиляда и двеста тона годишно и наркотичната зависимост в Съединените щати била възстановила равнището си от 1914 г. — по един наркоман на всеки четиристотин души. (Но от 1914 г. населението почти се било удвоило.) Близко

шейсет процента от световното производство на опиум идвало от „триъгълника на дрогата“ в планините на Бирма, Тайланд и Лаос.

Всъщност по време на Виетнамската война американските сили активно насърчавани производството на опиум в тези отдалечени райони, защото носело благополучие и поддържала антикомунистическите настроения на селяните. По ирония на съдбата в Турция и изобщо Югоизточна Азия почти няма хероинова зависимост — може би защото напрежението на модерния живот все още не е довело до нарастване на потреблението.

През 1943 г. в химическите заводи „Сандос“ в Базел, Швейцария, била отворена нова глава в историята на наркотиците. Химикът Алберт Хофман синтезирал вещество, наречено диетиламид на лизергиновата киселина — или съкратено ЛСД. На 16 април той се почувствал замаян и се прибрал вкъщи. Също като Хъмфри Дейви и Фридрих Сертюрнер, Хофман изпитал странни и прекрасни усещания — шеметни образи и цветове, своеобразен делириум. Бил вдишал само сто микрограма ЛСД — достатъчно, за да получи „видения“.

ХАЛЮЦИНОГЕНИТЕ

След Втората световна война американските психолози започнали да експериментират с новите „халюциногени“ — сред които един аналогичен опият, мескалин. Той изглеждал безобиден и като че ли не водел до зависимост. Писателят Олдъс Хъксли, който през 1953 г. го опитал, препоръчал да се продава свободно като тютюна и алкохола, тъй като бил по-безвреден от тях.

Когато младото поколение хипита открила колко лесно се произвежда ЛСД, той станал почти също толкова леснодостъпен, колкото алкохола. Едва тогава станало ясно, че макар към ЛСД да не се пристрастява, той предизвиква психоза и води до агресивност. За малко повече от десетилетие ЛСД станал също толкова популярен сред младото поколение в Съединените щати, колкото опиума в Китай сто и петдесет години по-рано.

При управлението на Никсън бюджетът на Бюрото по наркотиците нараснал от седемдесет и осем на повече от петстотин милиона долара и новите закони за дрогата позволили наркопласьорите да получават доживотни присъди. Непосредственият

резултат обаче бил отрицателен: съдилищата се задръстили с дела и цената на хероина се вдигнала.

Светът продължавал да е далеч от решение на проблема с наркотиците.

НЕЖЕЛАНИ ЛЮБОВНИЦИ

Авторът, който се занимава с престъпността, изпитва нещо много подобно на носталгия, когато разглежда някои класически примери за нежелани любовници. Те изглеждат странно невинни и ясни в сравнение с по-късните случаи. Мадлин Смит, Патрик Мейхън, Норман Торн се озовали в досадно положение и се спрели на най-простия изход. Днес случаите с нежелани любовници обикновено са усложнени от извращения, промискуитет или чиста злоба.

Убийството на „момичето от вигвама“ може би е последният класически случай. Той също заема видно място в анализите на патоанатомията. На 7 октомври 1942 г. двама морски пехотинци обикаляли местността Ханкли в графство Съри и забелязали купчинка пръст, от която стърчала човешка ръка. Те побързали да се върнат в казармата и да съобщят за находката. На другия ден група полицаи, придружени от известния патолог професор Кийт Симпсън, отишли на мястото с лопати и изкопали тялото.

То принадлежало на момиче, напълно облечено и силно разложено. Било ясно, че е убито със силни удари по главата, и тъй като полицията нямала представа за самоличността му, Симпсън помолил да пратят трупа в неговата лаборатория в лондонската болница „Гайс“. Там го потопили във вана с дезинфектант. През следващата седмица Симпсън и секретарката му прекарвали почивките си, седнали до ваната, докато видният патоанатом диктувал бележките си върху характера на травмите.

НОЖЪТ С КРИВИЯ ВРЪХ

Тази усърдна работа се оказала от полза. Симпсън бил в състояние да разкаже на инспектор Фред Грийно от Скотланд Ярд точно как е срещнало смъртта си момичето. Нападателят започнал да я мушка в главата с нож, чийто връх бил крив. Жертвата отначало се опитала да отблъсква ударите, получила наранявания на дясната ръка и длан и после побягнала, но се препънала и паднала толкова тежко, че

си избила няколко предни зъба. Убиецът се навел над нея и ѝ нанесъл жесток удар с тъп предмет, който я убил на място. Скулата ѝ толкова силно се ударила в земята, че костта се счупила. Мъжът я помъкнал нагоре по склона — по десния крак били останали драскотини — и я заровил. Най-странното било, че избрал върха на хълма.

Въоръжен с тези сведения и с приблизително физическо описание на жертвата и нейното облекло, Грийно се обърнал към местната полиция. Там му казали, че описанието съответства на Джоун Пърл Улф, която се смятала за любителка проститутка. Тя очевидно била избягала от дома си по някое време през 1941 г. и живеела в района на една казарма. Преди три седмици изчезнала. Колкото и да е странно, Джоун била католичка със силни религиозни убеждения. Наричали я „Момичето от вигвама“.

Полицията продължително и подробно претърсила местността и започнала една по една да открива нужните улики: личната карта на Джоун Улф, религиозно съчинение, обувките ѝ — и писмо до канадския редник Огюст Сангре, в което му съобщавала, че е бременна.

Грийно отишъл при Сангре в близката казарма. Войникът се оказал наполовина индианец. Той веднага признал, че познава Джоун Пърл Улф — всъщност спял с нея в нещо като вигвам в околността. Поради етническия си произход не намирал за странно момиче да живее в пустота. Сангре заявил, че не я бил виждал от няколко седмици — и освен това сгъваемият му нож бил откраднат от вигвама малко преди изчезването ѝ.

ОКЪРВАВЕНАТА УНИФОРМА

Мрежата се затваряла около него. Никой друг нямал мотив да убие Джоун Улф, но се установило, че Сангре е взел брачен формуляр от командира си — намерили го близо до вигвама. Накрая вината му била доказана, когато открили униформа и одеяло, и двете окървавени, макар че бил правен опит да бъдат изпрани. Униформата принадлежала на Сангре. По един тежък брезов кол край местопрестъплението имало кръв и косми.

Сега полицията само трябвало да намери ножа, с който била намушкана жертвата. Той бил открит в казармата — от водопроводчик, който поправял задръстена отходна тръба в тоалетната. Това бил

сгъваемият нож с кривото острие. Тогава някой си спомнил, че докато чакал Грийно да го разпита, Сангре попитал дали може да отиде до тоалетната.

В съда Сангре проявил пълна пасивност, докато слушал уликите, които щели да му струват живота. Изяснило се, че това не било случайно убийство при скарване. Първоначалните прободни рани били по главата, следователно Джоун била седнала или наведена. Тя побягнала, но се препънала и си строшила зъбите. Сангре се навел над нея и я убил с един удар. Симпсън показал натрошения череп в съда, за да демонстрира силата на удара. После войникът увил горната част на тялото в одеяло, за да не остави кървава следа, и я замъкнал до върха на хълма, за да я погребее, както винаги били погребвали враговете си неговите прадеди. Въпреки препоръката за милост Сангре бил обесен в затвора „Уандсуърт“ на 29 април 1943 г.

Убийството на „момичето от вигвама“ е типично в някои принципни отношения. Сангре бил готов да спи с мърлявото „момиче от вигвама“ въпреки репутацията му на проститутка, но не и да се ожени за Джоун Улф. Повечето мъже изпитват силно и автоматично предпочитание към „добродетелта“. Те може да обичат да спят с леки момичета, но предпочитат да се женят за девственици. Нашето снизходително общество е свидетел на постепенното размиване на тази идея, но през Викторианската епоха никой не я оспорвал. Самият факт, че жената е „предала добродетелта си“ на мъж, бил достатъчен да накара мъжа да изпитва дълбоко презрение към нея и обществото било склонно да се съгласи с него.

Преподобният Антъни Хейдън почти със сигурност е убил Мери Станард, двацет и две годишна прислужница, чието тяло било намерено край Рокланд, щата Кънектикът, през 1878 г. Черепът ѝ бил счупен и гърлото ѝ било прерязано. Аутопсията установила наличие на арсеник в стомаха ѝ. Мери Станард някога била прислужница в дома на преподобния Антъни Хейдън и впоследствие откровено приказвала за страстния характер на свещеника. Тя също споменала, че сигурно е бременна — за втори път — и че Хейдън възнамерявал да ѝ даде лекарство, за да пометне.

Хейдън не си спомнял къде е бил следобеда на смъртта ѝ, макар жена му по-късно да твърдяла, че е сякъл дърва. Когато се установило, че е купил трийсет грама арсеник, той бил арестуван, но обществените

настроения били в негова полза — в края на краищата той бил свещеник, а Мери Станард била „паднала жена“. Малко по-късно негов енорияш занесъл в полицията пакет арсеник, който „намерил“ в плевника на Хейдън. Вътре имало точно трийсет грама.

Полицаяте били озадачени, тъй като вече грижливо били обискирали плевника, но процесът на свещеника бил отложен с година, докато един професор от Йейл не отишъл в Англия да анализира арсеника, открит в плевника и в стомаха на жертвата. Както може да се очаква, съдебните заседатели не стигнали до единодушно заключение за вината на Хейдън и той бил освободен. През XIX в. почтеният свещеник в Кънектикът се смятал за невинен дори след доказване на виновността му.

Интересното в този случай е фактът, че той ясно разкрива криминалния модел на убийството на „нежелания любовник“. На първо място, повечето мъже, които убиват нежеланите си любовници, са донжуани, доминантни личности със силен сексуален апетит. Ако е красив и богат, донжуанът може да получи своя дял жени, особено привлекателни и богати. Ако не е нито красив, нито богат, той взема каквото може и момичетата, които са по-достъпни за него, са или с много по-слаба доминантност, или с много „по-ниско“ обществено положение. Затова преподобният Хейдън съблазнява прислужница, която вече има едно незаконно дете.

След като я съблазнява обаче — и тук е важният момент, — той престава да изпитва интерес към нея. Както показват проучванията на „доминантността“, направени от Ейбрахам Маслоу, ако имат възможност за избор, мъжете и жените са склонни да си избират постоянни партньори от *своята* доминантна група. Силно доминантният донжуан скоро започва да намира слабо доминантната жена за невероятно скучна и ако тя заплашва общественото му положение, а отгук и стремежа му за „признание“ и уважение, той най-вероятно ще се замисли как да се отърве от нея.

НЕУТОЛИМИЯТ СЕКСУАЛЕН ГЛАД

Същите тези основни особености се наблюдават в един случай от викторианска Англия: убийството на Флорънс Денис, извършено от Джеймс Канъм Рийд. Рийд бил счетоводител на лондонските докове и печелел по три лири седмично. Бил женен, с осем деца. Жалко, тъй

като изпитвал неутолим сексуален глад. Рийд бил красив, добре облечен млад мъж и посвещавал голяма част от свободното си време на любовните си връзки. Една от любовниците му била омъжена, някоя си г-жа Ейрис. Те си пишели под псевдоними и пращали писмата до малка книжарница. Рийд ходел при нея, когато съпругът ѝ отсъствал.

Един ден се срещнали навън. Г-жа Ейрис водела със себе си сестра си — красивото тъмнокосо деветнайсетгодишно момиче Флорънс Денис. Още щом я видял, Рийд бил обзет от познатия глад. Въпрос на догадки е как е успял да продължи да се среща с нея без знанието на сестра ѝ, но Флорънс Денис скоро също му станала любовница. В същото време той имал връзки с трета жена, която го познавала като г-н Бенсън, търговски пътник. Бил я настанил в къща в Мичъм.

Рийд се запознал с Флорънс през 1892 г. и връзката им продължила две години. През юни 1894 г. тя открила, че е бременна. За една викторианска млада дама това бил краят на света. Тя написала на Рийд писмо и го пратила на служебния му адрес под истинското му име. Писмото гласяло: „Уважаеми господине, напуснах Шиърнес [дома на родителите ѝ] и съм отседнала в Саутенд. Бих желала да узная какво сте успели да уредите“.

Рийд разбрал, че си има работа с решителна млада жена, която можела много да му усложни живота. Той престанал да посещава любовницата си в Мичъм за няколко седмици и тайно започнал да се среща с Флорънс. И в една топла вечер в края на юни двамата излезли на разходка в полето край село Притълуел близо до Саутенд — където живеела г-жа Ейрис. В джоба си Рийд носел револвер.

Някъде между девет и десет часа той застрелял Флорънс Денис в челото от упор, хвърлил тялото ѝ в каналната и бързо си тръгнал. Една старица го видяла и той я попитал за пътя за Притълуел. Ала, изглежда, се изгубил. След полунощ някакъв мъж попитал полицай за пътя за Лондон. Полицаят забелязал лицето му и по-късно го разпознал като Канъм Рийд.

ЗАЛИЧИЛ ДИРИТЕ СИ

Но как може Рийд да е очаквал, че убийството ще му се размине? Просто смятал, че е заличил дирите си. Бил накарал момичето да се закълне, че няма да говори с никого за тях — макар че Флорънс не

изпълнила обещанието си. Бил се уговорил да се срещне с нея, като и пратил телеграма без подпис. Изобщо не подозирал, че сестрата и родителите на Флорънс знаят, че е бременна от него. В понеделника след убийството той получил тежък удар, когато получил в службата си телеграма от г-жа Ейрис.

Рийд отговорил с писмо — твърдял, че от година и половина не е виждал младата жена. Но разбирал, че планът му се е провалил. Единствената възможност била да избяга. Той взел парите от служебния сейф и отишъл при любовницата си в Роуз Котидж, Мичъм. Полицията лесно го открила и го арестувала. Револверът, с който застрелял Флорънс Денис, така и не бил намерен, но няколко души, сред които дъщеря му, сестра му и мичъмската му любовница, свидетелствали, че е имал такова оръжие.

Преди да го осъдят на смърт, Рийд произнесъл реч, в която твърдял, че вечерта на убийството тайно се срещнал с г-жа Ейрис и че тя му поискала петдесет лири назаем, за да осигури аборт на Флорънс — която забременяла „от войник от Хаунзлоу“. Тази неубедителна защита не попречила на съдията да издаде присъдата.

Убийството, което залегнало в основата на монументалния роман „Американска трагедия“ на Теодор Драйзер, има много подобни черти. Честър Джилет, син на проповедници от Армията на спасението, които го пренебрегвали, получил работа във фабриката за ризи на чичо си край Кортланд, щата Ню Йорк. Той скоро съблазнил осемнайсетгодишната Грейс Браун, която забременяла. Когато в отчаянието си Грейс заплашила да го издаде на чичо му, Джилет я поканил на разходка с лодка в езерото Биг Мууз в планината Адирондак.

На 11 юли 1906 г. лодката им изчезнала от поглед и никой повече не видял Грейс жива. Тялото ѝ изплувало на повърхността след три дни. Лицето ѝ било насинено и следователят заключил, че е умряла от силни удари по главата, преди да падне във водата. Джилет бил екзекутиран на 30 март 1908 г. в Оубърн.

От онези далечни дни моделът значително се е променил. Докато убийствата на „нежелани любовници“ в Англия и Франция продължили по същия начин, както и петдесет години по-рано — типичен пример е убийството на „момичето от вигвама“, — американските случаи проявяват странни и извратени отклонения.

Джо Бол, четирийсетгодишен собственик на ферма за алигатори и на странноприемницата „Сошъбъл Ин“ край Елмъндорф, щата Тексас, бил донжуан, който обичал да наема красиви сервитьорки. Само че неговото решение на проблема с това какво да прави с момичетата, след като му омръзват, било да храни с тях любимите си алигатори. Ограденият с мрежа басейн бил в задния двор и наблизостоял зловонен варел с парчета разлагащо се месо.

В средата на септември 1988 г. последната любовница на Бол, Хейзъл Браун, изчезнала и майка ѝ се обадила на шерифа в Елмъндорф да пита за дъщеря си. Бол, набит грозен мъж, казал на полицията, че е отишла на работа „в Ларедо или Ел Пасо“. Шерифът открил, че голям брой сервитьорки — четири за последните две години — са напуснали града също толкова неочаквано, колкото Хейзъл Браун, като често дори оставяли дрехите си. А Хейзъл си била открила банкова сметка само два дни преди да изчезне. Парите ѝ били недокоснати. Случаят определено приличал на убийство.

ЗАРОВЕНИ НА РЕЧНИЯ БРЯГ

Шерифът Кливънхейгън предположил, че слабоумният ратай на Бол, Уили Снийд, трябва да е съучастник в престъпленията. Двамата със заместника си отишли при Бол и му казали, че Снийд е „пропял“. Бол се съгласил да отиде с тях, отворил касата и извадил пистолет, с който се прострелял в главата. Снийд признал, че помагал на Бол да се избави от трупове — два от които, включително тялото на Хейзъл Браун, били заровени на речния бряг. Впоследствие ратаят бил осъден на две години затвор за съучастничество. Петте алигатора били пратени в зоопарка на Сан Антонио, но умрели — сигурно защото не могли да се приспособят към промяната в храната.

През 1965 г. Америка настръхнала от случай, който очевидно предполагал нови измерения на младежката престъпност. На 9 ноември същата година деветнайсетгодишният Ричард Брънс се свързал с полицията в Кълъмбъс, щата Охайо, и съобщил, че има сведения за няколко убийства, извършени в Тусон, щата Аризона. Мотивът за решението му да проговори бил страхът за живота на гаджето му, което още било в Тусон. Човекът, когото искал да види зад решетките, бил двацет и три годишният Чарлз Шмид, известен като Смити.

Полицията веднага разбрала, че това е откритието, което чакала от доста време. През последната година изчезнали четири момичета и по всичко изглеждало, че това не са обикновени бягства.

На 31 май 1964 г. майката на петнайсетгодишната Алийн Роуи се прибрала вкъщи от нощна смяна и установила, че дъщеря ѝ е отишла „на среща“ и не се е върнала. Никога повече не я видели. Г-жа Роуи споменала, че малко преди изчезването ѝ Алийн получила предложение да постъпи в тийнейджърски „секс клуб“ и казала на майка си: „Трябва да влезеш в него, иначе си никоя“. Колкото и да е странно, бащата на момичето, който живеел в друга част на страната, сънувал, че дъщеря му е убита, и се обадил на бившата си жена, за да ѝ разкаже за това.

В средата на август 1965 г. изчезнали двете дъщери на лекар от Тусон, красивата невротична седемнайсетгодишна Гречън Фриц и нейната тринайсетгодишна сестра Уенди. Издирването им стигнало до същата задънена улица като случая с Алийн. Те контактували със страшно много тийнейджъри — Тусон е „тийнейджърски“ град, тъй като е близо до кампуса на Аризонския университет, — ала, изглежда, никой не желал да говори. След няколко седмици, на 8 септември, петнайсетгодишната Сандра Хайс не се прибрала от училище и полицията не успяла да открие нито следа от нея.

Сведенията на Ричард Брънс довели до незабавното арестуване на „Смити“ и до откритието, че много тусонски тийнейджъри водят полов живот, който би направил впечатление и на Казанова. Чарлз Шмид бил висок метър и шейсет и носел обувки с високи токове, за да увеличи ръста си. Заможните му родители му били построили самостоятелна къща в края на градината си и той я използвал за оргии. При последвалото разследване се установило, че Гречън Фриц му е била любовница, но че започнала да му досажда.

На 16 август 1965 г. Шмид я поканил в дома си. Тя взела със себе си малката си сестра, но това не му попречило. Шмид удушил и двете, после изхвърлил телата им в пустинята. Година по-рано бил заровил наблизко трупа на Алийн Роуи. Една нощ заедно с още двама тийнейджъри, Джон Сондърс и Мери Френч, я завели в пустинята и тя излязла от колата с двете момчета, които явно възнамерявали да я приемат в „секс клуба“ по най-бързия начин. Когато Алийн започнала

да крещи и да се съпротивлява, те я убили с камъни. Шмид я заровил с лопатата, която носел в багажника си.

Най-странното било, че Шмид не се опитвал да пази убийствата в тайна. Много тусонски тийнейджъри знаели, че е убил Алийн Роуи, но не го съобщили на родителите си. Той дори показал на Ричард Брънс телата на двете дъщери на лекаря в пустинята и по-късно Брънс завел полицаите при скелетите. Тялото на Алийн Роуи не било намерено, не открили и следи от Сандра Хайс. Шмид бил осъден на смърт, но обжалванията забавили изпълнението на присъдата до отмяната на смъртното наказание.

Убийството на нежелана любовница или любовник показва размиване на нормалните човешки чувства. Но странната безчувствена жестокост на множество по-късни случаи като този с Шмид предполага, че нашата свръхмеханизирана цивилизация прибавя ново нездраво измерение към някогашното насилие.

НЕТЪРПИМОСТ

На 20 март 1911 г. в една пещера край Киев открили накълцания труп на тринайсетгодишния Андрей Юшчински. По тялото му имало четирийсет и седем прободни рани. Андрей бил изчезнал от осем дни, откакто на 12 март избягал от училище. Отначало изглеждало най-вероятно, че това е сексуално престъпление. Трупът бил полугол и по един парцал в джоба му имало следи от сперма. Когато погребвали Андрей, сред опечалените обикалял мъж, който раздавал циклостилни листовки, започващи с думите:

„Православни християни! Евреите са измъчвали Андрюша Юшчински до смърт! Всяка година преди своята Пасха те измъчват до смърт десетки християнски деца, за да замесят с кръвта им своята маца... Ако децата ви са ви скъпи, бийте всеки евреин...“

Арестували човека, който раздавал листовките, за нарушаване на обществения ред. Той бил член на дясната групировка Съюз на истинските руснаци и двуглавия орел (символ на царска Русия). Един от ръководителите на Съюза бил деветнайсетгодишният блестящ, но психически неуравновесен студент Владимир Голубев. Той организирал митинги срещу арестуването на „доблестния патриот“ и след две седмици задържаният бил освободен.

Странното обвинение, че евреите правят мацата си за Пасха с християнска кръв, не било измислено от Съюза, а било повтаряно от много векове. Отначало обаче същото обвинение било отправяно от римляните срещу ранните християни и било използвано, за да се оправдае избиването им в цирка от лъвове и гладиатори. Когато християнската църква станала могъща, обвинението за кръвта било забравено — за да се появи хиляда години по-късно в антисемитската пропаганда.

ПОГРОМИТЕ

Когато през XI–XII в. Европа била заливана от вълни на чума, за бедствията били обвинявани евреите. Обвинявали ги, че отравят кладенците, и избивали хиляди евреи. Отначало ги мразели, защото били „убийци на Христа“, а по-късно — защото били принудени да си изкарват хляба с лихварство (всички други занаяти им били забранени със закон). Бягайки от погромите през Средиземноморието, а после и във Франция, Англия и Германия, много хиляди евреи се заселили в Полша и Русия.

Тяхната гордост и независимост им спечелила ненавист и там. Те държали да говорят на своя германски диалект (който се развил в идиш), живеели затворено и били склонни към религиозен фанатизъм. Християнските власти ги репресирали, като ги принуждавали да живеят извън градовете и селата и често ограждали кварталите им. Обществото в цивилизованите западноевропейски страни постепенно приело богатите евреи, ала в Русия всички евреи продължавали да са изолирани.

Не само руснаците преследвали евреите. В Полша те били подложени на гонения от католиците, но когато през 1648 г. нахлул в страната, казашкият атаман Богдан Хмелницки започнал да избива благородници, католически свещеници и евреи. Имал основание да мрази аристократите — един полски благородник бил одрал малкия му син жив. Имал основание да мрази католиците — те векове наред потискали казаците. Но защо евреите?

АНТИСЕМИТИЗМЪТ

Хмелницки използвал лесното оправдание, че те са „врагове на Христа“. Особено обичал да разсича еврейски жени и бебета на две, а по-късно започнал да беси заедно свещеник, евреин и куче. Особено показателно е, че днес Богдан Хмелницки е народен герой в Русия.

През 1881 г. един руски анархист взривил цар Александър II с бомба. Жестокият десен министър Победоносцев незабавно наредил да се вземат строги мерки срещу всички анархисти... и евреи. Защо пак евреите? Защото винаги, когато руският народ започвал да се бунтува срещу владетелите си, нямало по-добър начин да му отклонят вниманието от това да го насърчат да избива омразните евреи. Двайсет

хиляди евреи били изхвърлени от Москва, в Одеса и Киев били извършени кървави погроми.

Ето защо през 1911 г. руските власти побързали да изпълнят исканията на Съюза на истинските руснаци и да освободят човека, който разпространявал злобните антисемитски листовки. Дясната преса в цяла Русия настоявала за залавянето и наказването на еврейските убийци на Андрей Юшчински.

Полицията обаче била почти сигурна кой е убил Андрей. Един от неговите най-добри приятели бил Женя Чеберяк. А майка му Вера Чеберяк била известна на властите. Тя била жена с изключително силен сексуален апетит и вкусовете ѝ били насочени към юноши. Била ослепила един свой любовник със сярна киселина. Той обаче бил толкова влюбен, че на процеса се застъпил за нея и ѝ осигурил оправдателна присъда. Освен всичко останало Вера продавала крадена стока. Получила солидна печалба по време на киевските погроми през 1905 г., когато гражданите щурмували гетото, разбили магазините и откъмнали с ръчни колички всичко, което успели да откраднат.

КРАДЕНАТА СТОКА

В този момент един от детективите, които разследвали случая, Красовски, се натъкнал на интересни сведения. В деня на изчезването на Андрей момчето отишло в Лукяновка, където живеел приятелят му Женя, и двамата излезли да играят с трето момче. По-малките се скарали и Женя казал: „Ако не ми дадеш своята пръчка, ще те издам на майка ти, че днес избяга от училище“, на което Андрей отвърнал: „Ако ме издадеш, ще кажа, че вашата къща е пълна с крадена стока“. Женя и другото момче си тръгнали и то чуло някой, може би г-жа Чеберяк, да казва: „Трябва веднага да го очистим...“

Заплахата от разкриване била очевиден мотив за убийството и Вера била арестувана. Междувременно обаче Съюзът на истинските руснаци бил намерил още по-подходящ заподозрян: евреина Мендел Бейлис, който работел в тухларница недалеч от мястото на откриване на трупа. Четири месеца след убийството фенерджията Шакловски заявил, че видял Андрей, Женя и трето момче да играят заедно в деня на изчезването. После също толкова ненадейно жената на фенерджията съобщила, че мъжът ѝ бил казал, че видял Мендел Бейлис да влачи трупа на Андрей през дупка в оградата. Самият фенерджия отрекъл да

й е казвал такова нещо, но признал, че споменал името на Бейлис в полицията, защото евреинът веднъж го обвинил в кражба на дърва. След като вече разполагали със заподозрян евреин обаче, никого не го било грижа за такива подробности.

ПРОВАЛЕНИЯТ ПРОЦЕС

Положението се усложнило още повече, когато малкият Женя умрял от дизентерия. Когато станало ясно, че е смъртно болен, майка му настояла да го прибере вкъщи, въпреки възраженията на лекарите. Дали се бояла, че може да издаде нещо на смъртното си легло? Какъвто и да бил мотивът й, Мендел Бейлис надлежно бил арестуван и обвинен в убийство.

Изтекли цели две години, докато съберат достатъчно „улики“, за да го изправят пред съда. И когато през октомври 1913 г. процесът най-после се провел, прокуратурата претърпяла пълен провал. Съдебните заседатели трябвало да вземат решение по две обвинения: „... че на 12 март 1911 г... в една от сградите на еврейската болница... устата на Андрей Юшчински е била запушена и са му били нанесени рани... и че когато изгубил пет чаши кръв, са му били нанесени други рани... общо четиридесет и седем, което довело до смъртта му“. И второто: че Мендел Бейлис е бил човекът, който убил Андрей и го пренесъл от болницата.

Обвинението разчитало главно на Вера Чеберяк и нейната деветгодишна дъщеря Людмила, единственото от трите й деца, което било останало живо. Те твърдели, че Женя видял Бейлис да носи Андрей Юшчински — Людмила казала, че и *тя* била там. Това оставяло на прокурора проблема да обясни защо на Вера са й били нужни девет месеца след убийството, за да изтъкне това важно сведение. Една стара скитница, известна като „Вълчицата“, която по-рано казала на полицията, че също видяла похищението на Андрей, в съда отрекла всичко и всъщност признала, че само е повторила каквото й било наредено.

ЛЪЖЕСВИДЕТЕЛСТВОТО

Затова прокурорите решили да признаят, че Вера е нимфоманка и престъпница — тъй като защитата несъмнено щяла да го докаже. На

нея не ѝ допаднало да я характеризират в съда като извратена и зла и се опитала да се защити, като помолила едно от момчетата свидетели да каже, че също е видяло Бейлис да отнася Андрюша. Чули я и опитът ѝ да накара свидетел да лъжесвидетелства бил разкрит в съда. Що се отнасяло до опръскания със сперма парцал в джоба на момчето, един свидетел познал в него парче от калъфка от дома на Вера — където открили още петна от сперма.

Но най-голямата „издънка“ на прокуратурата навярно бил свещеникът антисемит отец Юстин Пранаитис, който бил повикан като специалист по еврейските религиозни ритуали — и ритуалното убийство. Не само че очевидно бил смахнат, но и евреите в съдебната зала скоро разбрали, че не знае абсолютно нищо за тяхната религия. Защитата го изобличила, като го помолила да дефинира няколко елементарни думи — думи, които знаело всяко еврейче — и после му задала въпроса... „Къде живее Баба Батра и какво е направила?“ Баба Батра е трактат от Талмуда — факт, известен на всеки, запознат с юдейската религия. След като Пранаитис отговорил с „Не знам“ на всеки въпрос, даже за неевреите станало ясно, че е измамник.

ОЧЕВИДНАТА НЕВИННОСТ

И все пак най-ужасното било, че макар всички да виждали невинността на Бейлис, нямало гаранция, че няма да го обявят за виновен. Когато съдебните заседатели се върнали в залата, съдията попитал дали са решили, че Андрей Юшчински е бил заведен в еврейската болница и кръвта му е била източена. Председателят отговорил: „Да, това се доказва“. Лицето на Бейлис пребледняло. Съдията попитал: „Обвиняемият виновен ли е в заговор с други да убие детето?“ Председателят отговорил: „Не, не е виновен“. За миг всички в залата си помислили, че не са чули добре. После се разнесли ръкопляскания, присъстващите размахали носни кърпички и Бейлис избухнал в сълзи от облекчение.

ДВУСМИСЛЕНОТО РЕШЕНИЕ

Но решението на съда очевидно било двусмислено. Евреите наистина били убили Андрей, за да направят маца с кръвта му — и в такъв случай Бейлис най-вероятно, макар и не категорично, бил

виновен. Световният либерализъм не се забавил да направи извода, че съдебните заседатели в Русия се страхуват честно да изпълнят дълга си. Случаят с Бейлис бил манна небесна и за лявата руска преса: Владимир Набоков, бащата на автора на „Лолита“, смело заявил някои неща за руското правосъдие, които при всякакви други обстоятелства щели да му осигурят килия в затвора. Нелегалната левица също се възползвала от случая — нейната пропаганда твърдяла, че в социалистическа Русия ще престанат гоненията на етническите малцинства, обещание, което по-късните комунистически режими не изпълнили.

Евреите определено са една от най-преследваните групи в световната история, но има много други, които споделят тази съмнителна чест — негри, католици и протестанти. Действията на испанската Инквизиция били насочени главно срещу евреите, които се покръстили от социални съображения, но тайно съхранили юдейските си ритуали. Най-известният пример за това са евреите, които теологът Томас де Торквемада изгорил живи на autos da fé („деяния на вярата“ — евфемизъм за изгаряне на клада).

ИЗТЕЗАВАНИТЕ ПРОТЕСТАНТИ

Малко се знае за жестокостите срещу протестантите в Холандия, датиращи от същата епоха. Испанският крал Филип II бил фанатичен католик, който решил да унищожи протестантството в Нидерландия, като изстреби всички, изповядващи тази греховна религия: с други думи, цялото население. Невъзможна задача, ала той се заел с нея със същата решителност, каквато проявил Хитлер към „окончателното решение“ — масовото избиване на евреи.

През първите няколко години от царуването на Филип били изтезавани и изгорени десетки хиляди холандски протестанти. Но неговото „окончателно решение“ набрало инерция едва през 1567 г., когато пратил херцог Алва да „покори“ Нидерландия. Херцогът имал за задача да избие три милиона души. Поредната абсолютно неизпълнима цел в дните преди газовите камери и атомните бомби, но той положил всички усилия.

18600 ЕКЗЕКУЦИИ

Херцог Алва смятал, че най-практичният — и оправдан — начин да изпълни задълженията си е с изтезания да накара протестантите да се покаят. По време на великденските празници на 1568 г. трябвало да бъдат екзекутирани осемстотин еретици. За да им попречат да разговарят помежду си, нанизали на езиците им железни халки и обгорили върховете им с нажежено желязо, за да се подуят и халките да не могат да се извадят. После ги изгорили живи. След като се отказали от този времеемък метод, испанците успели наведнъж да убият осем хиляди антверпенски еретици. Когато накрая напуснал Холандия, херцог Алва изчислил, че лично е заповядал екзекуцията на осемнайсет хиляди и шестстотин души — рекорд за онова време.

Холандският погром на Филип обаче довел до неговото поражение. Английската кралица Елизабет се противопоставяла на пълната испанска власт над Нидерландия и насърчавала местното население да въстане. Затова през 1588 г. Филип пратил срещу нея Непобедимата армада. Нейният разгром прекършил гръбнака на испанската власт в Европа. Вестта за победата над Армадата била посрещната в Холандия с още по-голямо ликуване, отколкото в Англия — и протестантите в цяла Европа се радвали на поражението на „отвратителните“ испанци.

РЕЛИГИОЗНИЯТ ФАНАТИЗЪМ

Ала самата Елизабет имала черно досие в историята на геноцида и религиозния фанатизъм. Именно тя решила, че ирландците представляват заплаха за английската сигурност, и пратила войниците си да ги „умиротворят“. През следващия век ирландците били избивани масово — например през 1649 г. при обсадата на Дроида били убити две хиляди души. На свой ред ирландските католици избивали хиляди протестанти — главно английски семейства, пратени да колонизират Северна Ирландия. Именно избиването на протестанти (броят им варира от триста хиляди до скромните четири хиляди) през 1641 г. предизвикало Кромвел да „укроти“ ирландците през 1649 г. Днес, повече от три века по-късно, избиването на протестанти от католици и на католици от протестанти продължава.

ИНДИАНЦИТЕ

Съединените щати също имат лоша слава по отношение на религиозната и политическата нетърпимост. Няколко религиозни и етнически групи са били подложени на масови гонения — най-типичният пример са индианците. Около деветдесет процента от тях са избити от белите по време на колонизацията и разширяването на границите на запад. Освен това хиляди европейски евреи, които избягали от погромите в Русия и Полша, скоро разбрали, че са сбъркали, смятайки, че в Америка няма антисемитизъм. През 1913-а, годината на процеса срещу Бейлис, в Съединените щати също бил проведен аналогичен процес — и сравнението не е в полза на Страната на свободата. Лио Франк бил осъден на смърт не защото бил виновен в изнасилване и убийство, а защото бил евреин.

Лио Франк бил управител на фабрика за моливи в Атланта, щата Джорджия. На 26 април, събота — той бил сам в офиса си — красивата четиринайсетгодишна Мери Фейгън отишла да си вземе заплатата. След като си тръгнала, тя изчезнала — и двацет и три часа по-късно открили тялото ѝ в мазето. Гърлото ѝ било стегнато с канап — толкова здраво, че нишката се впивала в плътта. Роклята ѝ била вдигната над кръста и тя очевидно била изнасилена. Две писма, пълни с правописни грешки, до трупа, описвали убиеца: „висог, стройн чер негър“.

В американския Юг се провел процес, аналогичен на киевския. Смятало се, че равините насърчават евреите да „оскверняват“ колкото може повече християнски момичета. Тази извратена представа направила Франк очевиден заподозрян и той бил арестуван. Всички улики обаче сочели другаде — към чернокожия разсилен Джим Конли. Той бил в сградата онази събота и си отспивал след пианство. Когато полицията го попитала дали е написал писмата, Конли се закълел, че не може да пише, и Франк незабавно възразил, след което Конли признал, че ги е написал, но по указание на Франк.

линчът

Процесът продължил трийсет дни и тълпата станала толкова агресивна, че поради опасност от линчуване Франк не бил допуснат в съда, за да чуе присъдата: че ще умре на 22 юни 1915 г. Губернаторът с възхитителен кураж я заменил с доживотен затвор. Ала това не спасило Франк. Два месеца по-късно някакви заможни наглед

граждани отишли в затвора в Джорджия и със сила проникнали вътре. Впечатлени от властния им вид, стражите не оказали сериозна съпротива. Франк бил изведен от килията си, закаран на двеста километра оттам в предградията на Атланта и линчуван. Убийците му се снимали под люлеещото се тяло, мрачни, но доволни от себе си.

Процесът срещу Лио Франк останал почти незабелязан от световната преса, но шестнайсет години по-късно друга проява на расова нетърпимост в Америка била отразена във вестниците по целия свят. Обвиняемите били деветима чернокожи младежи на възраст от тринайсет до двайсет и една години. Те станали известни като „момчетата от Скотсбъро“. Отбелязвал се и фактът, че един от тях бил почти сляп, друг страдал от венерическа болест, а четирима били малоумни. Техният случай породил сериозни съмнения в американското правосъдие.

МОМЧЕТАТА ОТ СКОТСБЪРО

На 25 март 1931 г. младежите се качили на товарен влак от Чатануга за Мемфис. Скарали се с група бели пътници без билет, в която имало две проститутки, Ръби Бейтс и Виктория Прайс. Сбили се и когато влакът намалил, белите младежи — заедно с неколцина други чернокожи пътници, които се били намесили — скочили, като оставили деветте „момчета от Скотсбъро“ с белите момичета. Белите младежи се обадили в полицията и заявили, че негрите са ги пребили.

На следващата гара в Пейнт Рок във влака се качили полицаи и отвели деветте чернокожи момчета в Скотсбъро, щата Алабама. Фактът, че са замесени бели момичета, накарал полицията да се отнесе към случая много по-сериозно. Бейтс и Прайс били подложени на медицински преглед и било обявено, че са били изнасилени.

ВИЕЩАТА ТЪЛПА

Докато тълпите навън виели за отмъщение, младежите били изправени пред съда и били осъдени на смърт, освен двете най-малки момчета. Гласността обаче довела до национален скандал — особено когато Ръби Бейтс по-късно признала, че изобщо не е имало изнасилване. Започнал втори процес и сега световното либерално мнение било на страната на обвиняемите. За да демонстрират

презрението си към такива „филантропи“, южняшките съдебни заседатели отново обявили момчетата за виновни. Съдията Джеймс Хортън проявил забележителна храброст, като отхвърлил това решение и заявил, че не вижда доказателства за виновността им. Третият процес също не довел до окончателна присъда.

Накрая южняците сключили „делка“. Ако северняците се съгласели да сложат край на кампанията, само петима от деветимата щели да бъдат обявени за виновни и щели да ги освободят след година. Либералите приели. Впоследствие южняците не изпълнили думата си и последното момче от Скотсбъро било освободено едва през 1950 г.

ОБЕЗГЛАВЕНИТЕ ТРУПОВЕ

Преди да коленичи и да постави главата си върху дръвника, херцог Монмът протегнал ръка към злополучно известния палач Джак Кеч. „Тук има шест гвинеи. Моля те, свърши си работата добре. Не ме обслужвай като лорд Ръсел“.

Имал основание за нервност. Когато обезглавявал лорд Уилям Ръсел — за участието му в заговора за отвличане на Чарлз II, — Кеч съвсем оплескал работата. След няколко силни замахвания с брадвата Ръсел още се гърчел и главата му не била отсечена. Монмът, когото екзекутирали за бунта му срещу Джеймс II, напълно естествено искал да умре по-безболезнено.

Той се обърнал към един слуга и му дал кесия с още гвинеи. „Дай му ги, ако си свърши работата добре“. После пипнал острието на брадвата и въздъхнал. „Боя се, че не е достатъчно остро“. Хладнокръвието му обезкуражило Кеч. Той вдигнал брадвата, после я отпуснал и извикал: „Не мога да го направя“. Шерифът трябвало да го заплаши с наказание, за да го убеди да направи нов опит.

ТЪЛПАТА НАДАЛА СТОН

Пребледнял и измъчен, палачът вдигнал секирата над главата си и замахнал. Тълпата надала стон и Монмът се разтърсил в агония, ала главата му още била на раменете му. Вече напълно отчаян, Кеч направил още три опита, но те били прекалено вяли. Шията на херцога била само наполовина разсечена. Накрая той захвърлил брадвата, извадил нож и отрязал главата. Слугата прибрал кесията в джоба си и се отдалечил. Междувременно тълпата освирквала и замеряла Кеч.

По онова време длъжността на палача не била синекурна. Кеч обикновено бесел клиентите си, но и в това не го бивало много и повечето осъдени умирали от бавно задушаване. Това обаче било за предпочитане пред кълцането с тъпа брадва и дори когато палачът все пак действал ефикасно, работата била уморителна. През 1746 г. Джак Трифт трябвало да обезглави двама яacobитски бунтовници, лордовете

Килмарнок и Балмерино. Той отсякъл главата на Килмарнок с един чист удар, ала му трябвали три удара, за да обезглави Балмерино. Мнозина служители на закона смятали, че някой трябва да измисли бърз и безпогрешен начин за отнемане на човешки живот.

Половин век по-късно това станало наложително. Франция въстанала срещу своите владетели. Бастилията била щурмувана и защитниците ѝ били избити, кралят се опитал да избяга и бил заловен: започнал Терорът. Трябвало да очистват стотици, дори хиляди врагове на новия режим. Как можело да се постигне това? Изхода намерил един мил, любезен човек, известен със своите постижения: д-р Жозеф Игнас Гилотен.

Д-р Гилотен бил франкмасон — всъщност един от основателите на френското франкмасонство. Франкмасоните са благотворително тайно общество, посветило се на развитието на човечеството, но Църквата ги смятала за зли атеисти. И главно поради тази причина д-р Гилотен се озовал в Учредителното събрание с влиятелен глас в новото революционно правителство на Франция.

Този убеден хуманист се ужасявал от кръвопролитията, отвращавал се от варварските и примитивни начини за екзекуция, колелото и бесилото. Призлявало му от вида на човек, който цял ден се люлеел на въжето, докато тълпата отдолу пиела бира и се веселяла. Гилотен предвидил предстоящите масови екзекуции и се замислил как да ги направи безболезнени и бързи: по-скоро морална поука, отколкото садистично зрелище. Трябвало да проектира някаква „машина“. Той се посъветвал с публичния палач Шарл Анри Сансон и двамата прегледали различни стари щампи и гравюри.

Още през 1555 г. италианците били изобретили машина за обезглавяване, в която между два изправени стълба се поставяло тежко острие, за да може да се изтегли с въже и после да се спусне по жлебовете върху шията на коленичилият отдолу осъден. Тези „плъзгащи се брадви“ били изпробвани и в Германия, Персия — и даже в Шотландия. Ала така и не се наложили. Острието често засядало в жлебовете или въжето се късало. Старият ръчен метод бил по-прост и сигурен.

МЪЧИТЕЛНАТА ВЕЧНОСТ

Следва една от невероятните исторически иронии. Човекът, който решил проблема, бил не друг, а самият крал Луи XVI. Това се случило малко преди бягството да му струва живота и да доведе до Терора. Учредителното събрание било възложило на кралския лекар д-р Антоан Луи да прегледа плана на д-р Гилотен. Д-р Гилотен бил поканен при д-р Луи в двореца Тюйлери и завел със себе си палача Сансон.

Докато тримата задълбочено разглеждали скиците на машината, някой почукал и влязъл. Това бил кралят, облечен в обикновени дрехи. Той попитал д-р Луи какво мисли за машината и погледнал чертежа. После поклатил глава. „Този заоблен нож няма да отсече всяка шия. — Кралят взел молив. — Трябва ви нещо *такова*“. — И нарисувал полегата линия от долната страна на ножа. Гилотен погледнал схемата. „Да, разбира се, прав сте...“ Няколко седмици по-късно първата гилотина била изпитана върху три трупа. Кралят имал право: облият нож не обезглавил един от трупове, но този с полегатото острие без проблем отсякъл главите на другите два. Две години по-късно Луи XVI бил обезглавен от същата машина, в чието усъвършенстване участвал.

През следващите две години — до екзекуцията на Робеспьер през 1794 г., която сложила край на Терора — гилотината работила с ужасяващо механично упорство и в коша се търколили хиляди глави. Що се отнася до добрия д-р Гилотен, той продължил хуманната си дейност. Станал един от пионерите на ваксинирането против едра шарка и усилията му за унищожаване на тази болест несъмнено спасили живота на повече хора в Европа, отколкото погубила гилотината. Ала когато през 1814 г. умрял, той вече знаел, че името му ще обезсмъртят не неговите медицински открития, а триъгълният нож, навяващ ужасяващи асоциации...

Това повдига един интересен въпрос: *защо* тъкмо обезглавяването ни се струва толкова отвратително и страшно? Гилотен е бил прав: като метод за екзекутиране гилотината определено е по-хуманна от бесилката, електрическият стол и газовата камера. Обесването дава едва деветдесет и пет процента сигурност — една малка грешка при поставяне на въжето и осъденият умира от задушаване. Известни са случаи, когато хора в газова камера са съдържали дъха си минути преди да вдишат цианидния газ. И криминалистът Найджъл Морланд, който веднъж стъпил върху

електрическа решетка, официално заявил, че последните секунди на осъдения на електрическия стол сигурно му се струват мъчителна вечност.

Единствено гилотината абсолютно винаги си е вършила работата с перфектна бързина и ефикасност. И все пак Гилотен е запомнен като чудовище, защото идеята за обезглавяването докосва някаква дълбока струна на ужас в човешката душа. Може би защото изгубването на главата е толкова окончателно — човек може да изгуби ръка или крак и да остане жив, но не и главата си. А може би защото нашите най-древни предци са отсичали главите на враговете си в битка и често са изяждани мозъка им? Дали тръпките на ужас се дължат на някакъв дълбок расов спомен?

Каквато и да е причината, няма съмнение, че престъпленията, свързани с обезглавяване, винаги изглеждат по-жестоки и брутални от другите. И това е абсурдно. С ужасяващата си жестокост бавната отрова навярно е най-безчовечният начин на убийство. После са убийците, които изпитват удоволствие от страха на жертвите си — като Хосе Марселино, мексиканския „убиец от алеята на влюбените“, който след залавянето си през 1973 г. признал: „Толкова много ми харесваше да гледам как мъжете се мъчат, а жените се страхуват и плачат, че дълго ги заплашвах... Обожавах смъртния страх в очите им“.

В сравнение с него убийци като Крипън и Патрик Мейхън изглеждат почтени и нормални. И все пак криминалните журналисти безкрайно тиражират именно случаите на Крипън и Мейхън под заглавия като „Ужасът на безглавия труп“. Ала каквото и да е отношението на общата публика към тях, Крипън и Мейхън не представляват особено голям интерес за професионалния криминалист. За него са важни мотивите, които се крият зад престъплението, а не *толкова* какво прави убиецът, за да се избави от трупа. От друга страна, той намира за несравнимо по-интересни престъпници като Патрик Бърн, убиеца в бирмингамското общежитие на Девическата християнска асоциация.

Излишно е да питаме защо на 23 декември 1959 г. Бърн е убил Стефани Биърд — това е напълно очевидно. Той бил пиан и искал секс. След като я душил, докато изгуби съзнание, Бърн я съблякъл и изнасиллил. Всичко това е ясно, макар и ужасно, но защо после ѝ

отрязал главата и прадължил сексуалните гаври с трупа? Защо излязъл и убил второ момиче, като го ударил с камък? Защо написал следните думи: „Мислех, че никога няма да се стигне дотам“.

В хода на признанията си Бърн казал нещо, което ни дава ключа за неговата странна личност. Той заявил, че искал да измъчва всички жени в общежитието, „за да им го върна, задето изпитвах сексуално напрежение“. Това е интересно изявление. И най-големият глупак е наясно, че жените не са виновни за сексуалната му възбуда. По тази логика котката спокойно може да обвини мишката за глада си.

Ала Бърн не търсел логика — а се опитвал да обясни по неловкия си начин какви тъмни сили го обладават, когато се озове в стая с момиче. Освен това признал пред психиатъра, че години наред имал фантазии, в които режел момичета с банциг. Това още повече ни доближава към същността на проблема, защото ясно виждаме, че когато онзи декемврийски следобед влязъл в общежитието на ДХА, Бърн не искал просто момиче — обикновено сексуално сношение. А всички жени — всички жени на света. Той изразявал едно от фундаменталните дивашки разочарования на мъжа.

СТРЕМЕЖЪТ КЪМ ЗАДОВОЛЯВАНЕ

През 1930 г. Фройд публикува книгата „Цивилизацията и нейните недоволства“, в която развива смущаваща — и абсолютно песимистична — теория. Той предполага, че човек не е създаден за цивилизация, нито цивилизацията — за човека. Човекът е хищник и същностните му инстинкти са агресивни. Независимо дали ни харесва, за него е „естествено“ да извърши набег в друго село, да убие мъжете и да похити жените за свое удоволствие, също както се смята за естествено тигърът да яде антилопи.

Ала този човешки тигър бил интелигентен и стаден. Той се научил да живее заедно с други хора и да създава цивилизация. Всяка негова стъпка към цивилизацията била в противовес със същностните му инстинкти. „Култура“ е друг термин за потискането на тези инстинкти. Най-големият основен конфликт на човешкото съществуване, казва Фройд, е конфликтът между стремежа за лично задоволяване и претенциите на обществото. Тогава как *може* човек да е щастлив? Нещастieto е основен елемент от неговото състояние...

По-оптимистични психолози като Ейбрахам Маслоу посочват, че този възглед е едностранчив. Щастие *не* означава неограничено задоволяване на желанията. Историята на престъпленията и насилието ни показва, че хората, които са задоволявали желанията си, без да се ограничават — Калигула, Иван Грозни, Влад Дракула — не са били особено щастливи. Днес почти никой уважаван философ не взима на сериозно възгледите на Фройд за цивилизацията.

Въпреки това, макар не напълно съзнателно, Фройд разкрива психологията на патологични убийци като Патрик Бърн, Джак Изкормвача, Петер Кюртен. Тъкмо тези хора смятат, че, Човекът и Цивилизацията просто не са създадени един за друг. Да вземем например характера на мъжката сексуалност. За разлика от повечето жени, мъжът по природа не е „верен“. Особено като млад и жизнен, средният мъж с радост би спал всяка нощ с различно момиче — даже нормалните мъже си имат сексуални фантазии.

ДА ОТМЪСТИ ЗА СЕКСУАЛНОТО НАПРЕЖЕНИЕ

Дали от гледна точка на секса цивилизацията е създадена, за да измъчва мъжете, също както можете да измъчвате тигър в клетка, като го ръгате с пръчка? Нещо повече, дали трябва да обвиняваме мъжа, ако се възползва от възможността да завлече някое момиче в тъмна уличка?... Тъкмо *това* има предвид Бърн с думите „за да им го върна, задето изпитвах сексуално напрежение“, с които почти парафразира Зигмунд Фройд.

Но защо ги е обезглавявал? И това обяснение е лесно. Щом бъде обладан от тази потребност — като лисица в курник, — мъжът е подложен на безкрайни желания, разтърсващи го като електрически удари. Той компенсира все по-силното си разочарование и комплекса си за малоценност с фантазии, в които напълно господства над момичето, и колкото повече продължават, толкова по-агресивни стават фантазиите.

Чарлз Мелкуист, арестуван през 1958 г. за сексуалното убийство и обезглавяване на петнайсетгодишната Бони Лий Скот край Чикаго, признал, че години наред е фантазирал как хвърля голи жени в грамадни месомелачки. Когато такъв мъж най-после се озове с ръце на гърлото на изгубилото съзнание момиче, сексуалното сношение не му стига. Това не отговаря на очакванията му. Прегрелите му желания

имат нужда от по-силно задоволяване, от някаква проява на абсолютно насилие и притежаване. И тук от подсъзнанието изниква изконното човешко отвращение от идеята за обезглавяването — проявата на абсолютна агресия...

Също толкова важно е това, че и Бърн, и Мелкуист били ужасени от стореното. Бърн заявил, че се радвал, задето полицията го е разкрила — убийството го измъчвало през последните два месеца. Мелкуист също облекчено си признал, като споменал, че след убийството не можел да спи. Тяхната проява на насилие не само че не задоволява предизвикалите я стремежи: убиецът признава, че е *подалеч от всякога* от такова задоволяване. Мнозина убийци от този тип се самоубиват.

Принципът ясно се наблюдава в случая с Джек Изкормвача. Първите жертви — Мери Ан Никълс, Ани Чапман, Катрин Едоус — били обезобразени в областта на гениталиите, което показва, че основната му мания е била свързана с женските полови функции — навярно с утробата. Последното убийство било извършено на закрито — този път убиецът разполагал с неограничено време и жертвата Мери Кели не само била изкормена, но и почти обезглавена. После убийствата престанали и всички свидетелства предполагат, че Изкормвача се е самоубил.

Един от романите на Зола е основан на престъпленията на Изкормвача — „La bête humaine“ („Човекът звяр“). Писателят стига до същността на проблема. Такъв човек е решил да стане самотен ловец, търсец плячка, вместо отговорно човешко същество. И по този начин е напуснал обществото също толкова съзнателно, колкото ако беше решил да постъпи в цистерциански манастир. Ала хора като Бърн, Мелкуист или Изкормвача не притежават необходимото, за да станат отшелници — те се *нуждаят* от обществото. Оттук и противоречивият водовъртеж от желаниа, който може да свърши със самоубийство.

„ЛУДИЯ КАСАПИН“

Историята, която най-ясно разкрива сложната патологична психология на „човека звяр“, се разиграла в средата на 30-те години на XX в. в Кливланд, Охайо: странният неразкрит случай с Касапина от Кингсбъри Рън. Между 1935 и 1938 г. Лудия касапин убил най-малко

дванайсет души, насякъл трупове на парченца и им отрязал главите — няколко така и не били открити.

На 23 септември 1938 г. две обезглавени тела били намерени в района на Кингсбъри Рън и Източна Четирийсет и пета улица, бедняшки квартал. И двете били обезобразени с нож, и двете били на мъже — едното на два̀сет и осем годишен санитар, другото на четирийсетгодишен скитник, когото не успели да идентифицират. Фактът, че и двете жертви били мъже, предполагал, че убиецът е хомосексуалист — извратен садист. Ала когато четири месеца по-късно недалеч от Кингсбъри Рън открили обезглавен труп на четирийсет и две годишна проститутка, увереността на полицаите, че търсят хомосексуалист, се разколебала — тялото на жената било накълцано, сякаш в дива ярост. Така и не намерили главата.

На различни интервали през 1936 г. в района били намерени още три жертви — всички мъже, всички обезглавени и в един случай главата не била открита. Убиецът явно бил обладаван от бяс — някои трупове представлявали купчина обезобразени късове месо.

На 23 февруари 1937 г. жертвата пак била жена — обезглавена и накълцана на парчета. През юни под моста Лорен-Карнеги открили чувал от зебло с разчленен труп на трийсетгодишна негърка. Деветата жертва била намерена през юли — обезглавен и насечен на парчета мъж. Не открили главата. През 1938 г. също имало жертви — на 8 април намерили обезглавена и трупоразчленена жена, а на 17 август Лудия касапин (както го нарекла пресата) извършил двойно убийство на мъж и жена. Във всички тези случаи убиецът обезглавявал жертвата и в шест от тях полицията не успяла да открие главите.

По онова време полицейското управление в Кливланд се оглавявало от Елиот Нес — героя от телевизионния сериал „Недосегаемите“. Нес признавал, че обичайните детективски методи имали съмнителна стойност в случая, но разбирал, че лудият убиец намира повечето си жертви сред проститутките и бедняците. Скитниците се събирали в западния квартал в центъра на града край пазара. Една августовска вечер Нес блокирал района, принудил обитателите му да го напуснат и го изгорил. Това лишило убиеца от жертвите му и убийствата приключили.

Нес също предположил, че Лудия касапин трябва да е от определен тип — едър и як, за да надвива жертвите си. Трябвало да

има кола, за да превозва трупове. Трябвало да живее сам в тих район, може би на рядко посещавана глуха уличка, за да не привлича любопитството на съседите си. И за да се впише в този портрет, трябвало да е богат или поне заможен.

Следствието на Нес обхванало кливландското общество и според Оскар Фрейли, хрониста на „Недосегаемите“, скоро полицията попаднала на подходящ заподозрян. Той бил едър, хомосексуален, враждебен, параноичен и заможен. Нес наредил да го доведат за разпит и месеци наред си играл на котка и мишка с него. Убеден, че е похитър от полицията, заподозреният едва не признал убийствата и предизвикал Нес да намери доказателства.

И накрая, докато Нес още търсел, мъжът сам отишъл в психиатрия, където една година по-късно починал. Нес не се съмнявал, че това е Касапина.

Заподозреният бил интелигентен, образован човек, който спокойно може да е чел „Цивилизацията и нейните недоволства“ на Фройд. В такъв случай той може би прибавя нова бележка под линия: че човекът, който живее като звяр, почти със сигурност ще умре като такъв, сам и неоплакан от другите хора.

ОПАСНИ АДВОКАТИ

Забавен парадокс е, че много от качествата, необходими на добрия адвокат, са необходими и на добрия престъпник: предприемчивост, хладнокръвие и готовност за поемане на риск. И трите черти се съдържат в прочутата история за Ърл Роджърс и трика с пистолета. Ърл Роджърс е един от най-великите — и навярно най-хитри — криминални адвокати в Америка. Той бил суетен човек, не обичал да губи и пиел много. Но бил и истински Пери Мейсън.

В един горещ августовски ден в самото начало на ХХ в. трима мъже играели покер в казино на остров Каталина, щата Калифорния. Единият бил професионален комарджия, казвал се Йегър. Другите двама били младите съдружници Ал Бойд и Хари Джонсън. Те възнамерявали да купят заедно магазин за пури — главно с капитал на Бойд, — ала както вървяла играта, скоро нямало да им остане нищо. Джонсън искал да ограничат загубите си и да спрат, но Бойд бил хазартен тип и продължавал, убеден, че може да си върне всичко изгубено. Но накрая не му останало нищо освен златния му часовник.

Изведнъж прозвучали два изстрела. Шапката на Йегър отскочила от главата му и се търколила по пода. Той се проснал върху колодата. От раната на челото му се стичала кръв. Хари Джонсън се втурнал към вратата с пистолет в ръка. „Той го застреля. Боже мой, той го застреля!“ — извикал Джонсън и подал на бармана пистолета, от чието дуло все още се вдигал дим. Съдружникът му седял на масата пиян и объркан.

ДВАТА ИЗСТРЕЛА

По-късно Ал Бойд бил даден на съд по обвинение в убийството на Йегър. Главният свидетел срещу него бил съдружникът му Хари Джонсън. Джонсън бил млад, русокос и изглеждал честен и благонадежден. Съдебните заседатели го харесали. Но Ърл Роджърс бил убеден, че Хари Джонсън е застрелял комарджията.

Разпитан от адвоката Макомас, Джонсън разказал за играта. Ал Бойд изгубил всичко освен часовника си и помолил комарджията да му даде сто долара за часовника, за да може да продължи да играе. Йегър отговорил, че часовникът не струва нищо, и му се присмял. Разярен, Бойд извадил пистолета си и застрелял Йегър. После пуснал оръжието на пода. Джонсън го вдигнал и се втурнал към вратата...

ИЗМАМАТА

Джонсън обаче признал, че е имал уговорка с Йегър. Той щял да получи процент от загубите на приятеля си, задето го бил въвлякъл в играта. Това признание обезпокоило Ърл Роджърс, защото означавало, че Джонсън не е имал мотив да застреля комарджията. Така или иначе щял да получи своя дял. Адвокатът го попитал защо не е споменал за тази „уговорка“ на предварителното изслушване. Джонсън се изчервил и отговорил, че го било срам.

Роджърс посочил на съдебните заседатели, че този простодушен наглед младеж е мамил най-близкия си приятел, но виждал, че това не ги възмуцава особено: Калифорния била сурова земя и бизнесът си бил бизнес.

Било ясно, че тактиката на защитата не смуцава Джонсън. Той спокойно отговарял на всички въпроси. Очевидно без много надежда, Роджърс бавно и предпазливо го превел през събитията от последните няколко минути. Окървавената маса била донесена в съда, както и трите стола, на които седели, и шапката на комарджията с двете дупки от куршуми. Роджърс накарал Джонсън да седне на своя стол — вляво от Бойд — и отново да разкаже как Бойд протегнал часовника си на Йегър и го помолил за сто долара.

УПЛАШЕНИЯТ ВИК

— И какво се случи после? — попитал адвокатът.

— Бойд светкавично извади пистолета си и го застреля — разнесе се отговорът. Роджърс го атакувал:

— Как може „светкавично“ да извади пистолета си, след като вече е държал часовника в дясната си ръка? Покажете ми как го е направил. — Джонсън станал нервен и неуверен. Повторил версията си, че комарджията паднал мъртъв и Бойд пуснал оръжието под

неговия стол. — Но ако е хвърлил пистолета под вашия стол, Бойд е трябвало да се обърне към вас с оръжието в дясната си ръка. За момент пистолетът трябва да е сочил към вас. Какво направихте вие?

— Нищо — отвърнал Джонсън. — Просто си седях.

Когато Роджърс чул този отговор, ръката му се стрелнала в джоба му, той извадил пистолет и го насочил към корема на свидетеля. С уплашен вик Джонсън отскочил и столът се прекатурил. В съдебната зала настъпил хаос и неколцина полицаи се опитали да задържат Роджърс, тъй като останали с впечатлението, че наистина възнамерява да застреля свидетеля. Когато всички се успокоили, той обяснил, че само се опитвал да покаже на съдебните заседатели, че версията на Джонсън е невероятна. Никой не можел да седи неподвижно под прицела на пистолет дори за стотна от секундата.

„ДВУМИСЪЛ“

Съдебните заседатели го разбрали и Джонсън силно се смутил. Роджърс продължил кръстосания разпит.

— Какво направихте след това? Подали сте пистолета на бармана. И после?

— Отидох до тоалетната — отговорил Джонсън.

Въпрос:

— За да измиете барута от ръцете си ли?

— Какво? Какво? — объркано запелтечил свидетелят. И с това си признал убийството. Поне така видели нещата съдебните заседатели. Бойд бил обявен за невинен. Джонсън изчезнал и спестил на прокуратурата труда да му предяви обвинение за убийството.

За пръв път „трикът с пистолета“ се използвал в съдебна зала. По-късно Роджърс приложил множество негови вариации. Знаел, че има опасност — че може не само да изгуби делото, но и да бъде наказан за обида на съда. Но такива „дреболии“ никога не му правели впечатление. Той притежавал инстинкт на комарджия и обожавал да поема рискове.

Реджърс имал още едно качество, характерно и за професионалния престъпник: „изкуството на двумисъл“, както го нарича Джордж Оруел в „1984“. То се проявява в защитата на недодялания убиец Мутри, който убил човек по време на пьянски побой. В трогателната си реч Роджърс казал на съдебните заседатели:

„Не можете да осъдите човек като Мутри въз основа на думите на сводник, проститутка и полицаи“. Мутри бил оправдан. Когато се приближил към адвоката с протегнатата ръка, Роджърс изсумтял: „Махай се, гаден сводник такъв. Убеден съм, че си виновен“. Той твърдял, че неговата работа е да осигури оправдателна присъда на клиента си, независимо дали вярва в неговата невинност. Тази способност да живееш според две противоположни морални системи се наблюдава и при повечето професионални престъпници: необходимостта да се убедиш, че макар да нарушаваш законите на обществото, не нарушаваш собствения си морален кодекс. При тези обстоятелства няма нищо чудно в това, че повечето адвокати, извършили престъпление, обикновено успяват да се убедят в своята невинност.

ТОПЛИЯТ КЛИМАТ

Това се илюстрира от случая с Джон Барбът, чийто процес през 1753 г. е описан в съчинение, отпечатано скоро след екзекуцията му. Джон Барбът бил млад адвокат, син на богаташ, който се развихрил, след като бил приет в адвокатурата, и оставил баща си да изплаща купищата му дългове. През 1749 г. баща му пратил оклюмалия младеж на остров Сейнт Кристофър (днес Сейнт Китс) в Западна Индия. Барбът бил приятен, макар и буен човек. Скоро се сприятелил със своя връстник д-р Джеймс Уеб, който му помогнал да си създаде връзки в град Басетер. Работата била бавна и трудна, но животът на островите, топлият климат, чернокожите роби и евтиният ром харесали на Барбът. След три години той се наложил като адвокат с добра практика и малко състояние от около осемстотин лири.

ИСТИНСКАТА СТОЙНОСТ

През есента на 1752 г. някои кредитори на д-р Уеб наложили заповест на имуществото му. Той имал имение — „Бриджутърс“ — на остров Невис, което било дадено на търг. Уеб бил в отчаяние — боял се, че кредиторите ще продадат имението за съвсем малка част от истинската му стойност. С помощта на Джон Барбът той се опитал да отложи търга, но не успял. Търгът се провел през ноември. Уеб се надявал да получи поне четири хиляди и петстотин лири, но малцина имали толкова много пари. Двамата с Барбът мрачно приели

първоначалната цена две хиляди лири. Тогава на Барбът му хрумнала идея. Той можел да събере осемстотин лири — при продажбите на земя било обичайно да се внася една трета депозит, а останалото — до три месеца. Неговите осемстотин лири означавали, че може да наддава до две хиляди и четиристотин лири. После оставало само да убеди баща си в Англия да му даде остатъка от сумата.

ГНЕВНИТЕ ДУМИ

На другата сутрин двамата с Уеб присъствали на търга. Кредиторите били представлявани от адвоката Матю Милс, стар обитател на острова, когото всички харесвали. Барбът и неговият клиент още отначало се сблъскали с проблем. Условията на търга били прочетени на глас: една трета от парите в депозит, остатъкът — до месец. Ако цялата сума не бъдела изплатена, вносителят губел депозита. Това било лошо — писмата пътували до Англия най-малко за месец. Барбът се изправил и възмутено възразил — условията били неприемливи и незаконни. Били разменени гневни думи и Матю Милс заявил, че Барбът се опитва да губи време, и го обвинил в „момчешки игри“. Барбът изревал, че очаква да го приемат „като джентълмен“ и Милс отговорил, че се отнасял към него точно така.

Търгът започнал. Цената се вдигнала съвсем малко над две хиляди лири. Тогава, за всеобщо удивление, се намесил Джон Барбът и предложил две хиляди и двеста. Всички в залата знаели, че той няма толкова пари. Последвали още разпалени реплики, но накрая се разбрали Барбът да получи имението, ако внесе депозита и подпише договора.

Барбът бил толкова разстроен, че ръката му треперела, когато се опитал да напише гаранция, че ще плати остатъка до един месец, и помолил съдия-изпълнителя Котъл да я напише вместо него. Когато Котъл му подал документа, Барбът не могъл да повярва на късмета си. Неволно или нарочно, Котъл бил написал, че сумата трябва да се изплати до *три* месеца. Тъкмо се канел да подпише обаче, когато Матю Милс надзърнал над рамото му и възмутено отбелязал, че му се дава прекалено голям срок за плащане. Пак били разменени разгорещени реплики и Милс го нарекъл „нахалник“. Барбът изгубил спора и договорът бил променен.

Навън разяреният Барбът се приближил до Милс и го попитал защо се е държал толкова грубо. Макар обикновено да бил миролюбив човек, Милс още бил ядосан. Той отговорил, че ако иска „Удовлетворение“, Барбът знае къде да го намери. Дуелите били забранени, но законът не се спазвал строго. Ако двама души възнамерявали да се бият, дуелът се пазел в тайна и ако намерели единия мъртъв, другият имал шанс да остане ненаказан.

ДУЕЛЪТ

Барбът се замислил над положението си. По всичко изглеждало, че ще изгуби парите, които успял да спести. Решил да приеме предложението на другия адвокат за „удовлетворение“. Пратил писмо на Милс, в което му предлагал „дуел с пистолети“. След кратко обсъждане се уговорили да се срещнат една неделна утрин на брега на Залива на фрегатата. За да си осигури алиби, същия уикенд Барбът останал при д-р Уеб на остров Невис. Това означавало, че трябва да вземе кану с чернокожи гребци, за да отиде на Сейнт Китс. Напуснал къщата на доктора малко след полунощ на 26 ноември 1752 г. Разразила се дъждовна буря и той се намокрил до кости, но стигнал до брега, намерил кану и гребците го превели през Залива на фрегатата. Милс пристигнал и двамата се поздравили официално.

Случилото се след това ни е известно от разказа на Джон Барбът. Той твърдял, че застанали от двете страни на пътя, вдигнали пистолети и по даден знак стреляли. Поне Барбът стрелял. Милс простенал: „Убихте ме“, свлякъл се на земята и след няколко минути умрял. По това време Барбът вече бил отплавал и чернокожият роб на Милс трябвало да изтича до най-близката къща, за да доведе някого при господаря си. Кануто било видяно от минаваща лодка, чиито пътници познали Барбът, забелязали го и при слизането му на остров Невис. По-късно същия ден той бил арестуван.

И тогава Барбът, кой знае защо, заявил, че не знае нищо за смъртта на Матю Милс. Той бил наясно, че негрите не могат да свидетелстват в съда. Следователно всички улики срещу него щели да са косвени. Седмица преди дуела бил чут да казва, че скоро или той, или някой друг ще умре. В деня преди дуела се упражнявал в стрелба с пистолет в градината на д-р Уеб. Различни хора го били видели — от

разстояние — след смъртта на Милс. Но всичко това не *доказвало*, че е убиецът... поне така смятал Барбът.

ЮРИДИЧЕСКИТЕ ШМЕКЕРИИ

Тази защита била напълно нелепа. Повечето присъстващи в съдебната зала били трезвомислещи колонисти, постигнали положение в обществото с пуританската етика на труда и здравия разум. Те знаели, че Барбът е виновен, и ако пледирал, че Милс е бил убит в честен двубой, навярно щяло да има поне петдесет процента вероятност да го оправдаят. Но не могли да допуснат тия юридически шмекерии и приказките за „косвени улики“.

Защитата на Барбът го изложила и на друга опасност. Прокурорът призовал лекар, който заявил, че раната от куршума — в дясната половина на жертвата — доказвала, че когато я е получил, Милс не е бил в „отбранителна поза“. Прокурорът също посочил, че пистолетите на Милс не били готови за стрелба. С други думи, Барбът го застрелял, без изобщо да го изчака да се прицели. Това било хладнокръвно убийство. Барбът трябвало да възрази. Поне можел да отбележи, че раната в дясната страна означавала точно „отбранителна поза“ — ако Милс държал пистолета си протегнат напред, обърнат с дясната си страна към противника си.

ТРОГАТЕЛНАТА РЕЧ

Вместо това Барбът призовал различни свидетели в опит да докаже, че не е бил човекът, когото са видели да напуска Залива на фрегатата. Съдебните заседатели не приели защитата му, обявили го за виновен и съдията го осъдил на смърт. След като вече било късно, адвокатът решил да признае истината. Той произнесъл дълга реч, в която разказал за скарването и дуела. Но това не променило нищо. Барбът бил екзекутиран в Басетер на 20 януари 1752 г., след като се покаял на ешафода. Той признал, че буйният му нрав е станал причина за „жалкото му положение“. Но грешал. Всъщност го погубила адвокатската му „двумисъл“.

В Англия са известни само две убийства, в които са замесени представители на адвокатското съсловие. Едното било извършено от майор Хърбърт Армстронг, а другото, една година по-рано, през 1920 г.

— от Харолд Гринуд, който в крайна сметка бил оправдан. Гринуд бил от Йоркшир и през 1898 г. се преселил в Кидуели, графство Кармартеншир в Уелс. Той бил откровен, жизнерадостен човек, но местните жители не го харесвали много. Носели се слухове, че за женен мъж проявява прекалено голям интерес към другия пол. За сметка на това обичали жена му Мейбъл.

ПРИЯТНО РОЗОВА

Четирийсетинагодишната г-жа Гринуд започнала да получава припадъци. Лекарят ѝ поставил диагноза болно сърце, усложнена от обичайните емоционални промени на тази възраст. Мейбъл Гринуд обаче продължила да посещава различни местни прояви, женски партита и така нататък. През втората седмица на юни 1919 г. мнозина забелязали, че е бледа и изглежда болна. В събота вечер, 14 юни, нейна приятелка я намерила „приятно розова“ — необикновен цвят за иначе бледото лице на г-жа Гринуд.

ЖЛЪЧНАТА КРИЗА

На другия следобед г-жа Гринуд получила диария. Докторът ѝ пратил бисмут. Вечерта обаче положението ѝ се влошило. Повиканата болногледачка посъветвала Гринуд да доведе лекаря, но той отговорил, че не иска да го буди. Накрая болногледачката отишла лично. Г-жа Гринуд умряла в мъки от жлъчна криза в малките часове. Д-р Грифитс удостоверил, че смъртта се дължи на сърдечно заболяване. Погребали я в местната черква.

В града веднага плъзнали слухове — болногледачката и викарият смятали, че обстоятелствата на смъртта на г-жа Гринуд са съмнителни. И когато четири месеца по-късно Гринуд се оженил за трийсет и една годишната Глейдис Джоунс, дъщеря на собственика на „Ланъли Мъркюри“, полицията най-после решила да се задейства. Когато му съобщили, че ще ексхумират тялото на жена му, Гринуд спокойно отговорил: „Правете каквото трябва“. Но когато му казали, че г-жа Гринуд е отровена с арсеник, той само възкликнал: „Божичко!“

ПРОТИВОРЕЧИВИТЕ СВИДЕТЕЛСКИ ПОКАЗАНИЯ

През януари 1920 г. го изправили пред съда. Защищавал го Маршал Хол. Прокурорът твърдял, че Гринуд е сложил арсениев хербицид във виното, което жена му изпила в неделя на обяд. Свидетелските показания още отначало били противоречиви. Икономката казала, че никой друг не бил докосвал виното, но Айрийн, дъщерята на Гринуд, заявила, че е пила от него на обяд и вечеря. Според камериерката Гринуд останал в продължение на половин час сам в килера. Айрийн Гринуд свидетелствала, че по онова време баща ѝ миел колата навън.

Защитата предположила, че ако г-жа Гринуд наистина е била отровена с арсеник, д-р Грифитс по погрешка го е сложил в лекарството и вместо бисмут. Друг лекар свидетелствал, че откритото в тялото количество арсеник не е достатъчно, за да причини смърт. Според него дадените ѝ от Грифитс таблетки съдържали прекалено много морфин, който я убил. Грифитс, който по-рано се бил съгласил, че таблетките са съдържали морфин, сега заявил, че са съдържали опиум.

В целия този смут станало ясно, че Гринуд не може да бъде обявен за виновен. Съдебните заседатели решили, че макар Мейбъл Гринуд да била поела доза арсеник точно преди да умре, това в никакъв случай не е причината за смъртта.

НЕЗАСЛУЖЕНАТА ГЛАСНОСТ

В деня след оправдаването си Гринуд дал обяд за репортерите, които отразявали процеса, и се пошегувал за отсъствието на вино от масата. Общественото мнение обаче продължавало да го обвинява, че е давал малки дози отрова на жена си. Клиентелата му намаляла и той починал осем години по-късно в едно херефордширско село, където живеел под името Пилкингтън. Независимо дали Харолд Гринуд е убил жена си, няма съмнение, че клюките в Кидуели са убили него.

ОПРАВДАТЕЛНИ ПРИСЪДИ

Всеки криминален писател си е задавал въпроса защо някои случаи привличат общественото внимание. Защо викторианците толкова се вълнували от убийството на Мария Мартън в Червения плевник? И какво толкова интересно намирали в абсолютно обикновеното убийство на господин Уилям Уеър от Търтел и Хънт? Защо все още намираме престъпленията на Джек Изкормвача за по-интересни от много по-съвременните случаи на масови убийства — например случая с трийсетте момчета, садистично убити от Дийн Корл край Хюстън, щата Тексас?

Естествено отговорът е, че макар повечето хора да не са способни да извършат убийство, те изпитват някакво нездраво удоволствие от „отъждествяването“ с убиеца и се радват, че не са на негово място. Най-странното е, че читателят не се отъждествява с жертвата — застреляната Мария Мартън или Уилям Уеър, чийто мозък бил пръснат и гърлото му било прерязано, — а с убиеца. И когато четете за екзекуцията на Уилям Бордър или Джеймс Търтел, читателят изпитва същото удоволствие като след събуждане от кошмар — да видиш, че си в собственото си легло.

Това обяснява иначе озадачаващия факт, че обществото като че ли извлича също толкова голямо удоволствие от четенето за известни случаи на оправдаване, колкото и за случаите, завършили с бесилка. Случаите със Зеления велосипед, Пийзънхолската мистерия, убийството в Горс Хол фигурират в антологии на известни престъпления също толкова често, колкото Крипън и Ландрю. Явно читателят обича усещането да се движи в сянката на бесилката и после да може да избяга.

Никой никога не се е приближавал толкова до въжето на палача, колкото Уилям Гарднър, който през 1902 г. бил съден за убийство на слугинята Роуз Харсънт. Причината не била очевидната му виновност, а една сексуална подробност, която скандализирала почтените британски съдебни заседатели.

1 юни 1902 г., ясно слънчево утро след бурна нощ. Каруцарят Уилям Харсънт вървял през спокойното съфъкско село Пийзънхол, за да занесе изпрано бельо на дъщеря си Роуз. Минал през мократа градина на Провидънс Хаус, където работело момичето, и отворил задната врата. Разкрилата се пред очите му гледка го накарала да изпусне прането. Полуголата Роуз Харсънт лежала пред стълбището. Гърлото ѝ било прерязано от ухо до ухо, по голите ѝ рамене имало дълбоки рани. Слугинята носела нощница, която била отчасти раздрана, отчасти изгорена. На пода до трупа се търкаляло счупено шишенце от лекарство.

Пристигнал местният полицаи, последван от лекаря. Полицаят установил, че счупеното шишенце е съдържало парафин — който очевидно бил използван в опита момичето да бъде изгорено. Леглото ѝ не било разхвърляно, но в стаята имало три писма, едното от които ѝ определяло среща в полунощ.

ТЯ БИЛА БРЕМЕННА

Подписът ясно показвал, че авторът е Уилям Гарднър, млад дърводелец, който живеел наблизо. Той имал жена и шест деца и бил известен като благочестив методист. Медицинският преглед показал, че Роуз Харсънт е мъртва най-малко от четири часа и че е бременна.

Никой не се съмнявал, че бащата на нероденото дете е Уилям Гарднър, тъй като предишната година двамата с Роуз скандализирали Пийзънхол. Двама младежи ги видели да се запътват към пустеещата къща, наричана „Докторския параклис“, която се издигала в полето. Младежите се скрили зад един жив плет, докато двамата влезли вътре, после крадешком се приближили. Не можели да видят какво става, но ясно чували звуците. Зашумолили дрехи, после момичето започнало да стене.

Последвалата тишина, изглежда, предполагала състояние на взаимна задоволеност. Чули Гарднър да я пита какво си мисли. „За онова, което четеше миналата неделя“ — отвърнала тя. Той я попитал какво е чел и Роуз отвърнала: „За онова, което правим сега“. И цитирала стиховете от Битие 38, в които Онан „изливаше семето [си] на земята“.

Тази история била разказана в Пийзънхол и селяните, които познавали Библията, повярвали, че Гарднър и Роуз Харсънт или са се

„милвали“, или младежите са подслушали акт на прекъснато сношение. Гарднър бил учител в неделното училище и Роуз Харсънт пеела в църковния хор.

Избухнал толкова сериозен скандал, че се наложило преподобният Джон Грей да проведе следствие. Гарднър отрекъл и заявил, че ходил в „параклиса“ с момичето, за да му помогне да отвори залостена врата. Свещеникът му казал „Нека това ти е обеща на ухото“ и сигурно му наложил съответното наказание. Макар Гарднър да обещал, че повече няма да има нищо общо с момичето, хората, които ги наблюдавали внимателно, били наясно, че те продължават да са близки.

В деня след откриването на трупа на Роуз Харсънт един старши полицаи повикал Гарднър и го попитал дали почеркът в едното писмо е негов. Дърводелецът отрекъл. Полицията попитал дали пликът, в който било писмото, не е като пликовете, използвани от строителната фирма на Гарднър и той отново отрекъл. Ала на другия ден го арестували и го обвинили в убийството на Роуз.

КЛАНЕ НА ЗАЙЦИ

Естествено положението му изглеждало отчайващо. Установили, че по сгъваемия му нож има кръв, макар той да твърдял, че кръвта била от клане на зайци: през 1902 г. не било възможно да се определи дали кръвта е от човек, или от животно. Наистина, Паул Уленхут бил открил принципа още през 1900 г., но той не бил използван извън Германия.

Неколцина свидетели заявили, че на сутринта след убийството видели в задния двор на Гарднър да гори буен огън и прокурорът използвал този факт, за да обясни защо в дома му не били открити кръвави дрехи. Съпругата на Гарднър свидетелствала, че наистина палили огън, но че винаги правели така в неделя. Тя обаче не обяснила защо им е бил нужен огън в горещо юнско утро.

Гарднър имал алиби, подкрепено от жена му. Той твърдял, че цяла вечер си бил вкъщи и спал до жена си цяла нощ. Имал късмет. По онова време решението на съдебните заседатели в процес за убийство трябвало да е единодушно и един от заседателите упорито отказвал да се убеди във вината му. Съдията бил принуден да издаде нареждане за нов процес и съдебните заседатели отново не стигнали до единодушие.

Трябвало да съдят Гарднър за трети път, но властите решили, че е преживял достатъчно, и снели предявеното му обвинение. Това се равнявало на шотландската присъда „оправдаване поради недоказана вина“. Гарднър и жена му се преселили в едно лондонско предградие, където отворили магазин. Не е известно дали са преуспели.

Виновен ли е бил Гарднър? Може би никога няма да узнаем. Той определено не бил единственият, от когото може да е забременяла Роуз. В стаята ѝ намерили извънредно непристойни стихове и се оказало, че ги е писал младият ѝ съсед, който бил влюбен в нея. Тя не била вода ненапита, а прямо селско момиче, което не възразявало да чете неприлични стихове. Спокойно можело да е имала и други любовници освен Гарднър — извод, възприет от Брайън Купър в „Битие, 38“, неговия роман за убийството, в който се твърди, че съдебният заседател, който гласувал против виновността на обвиняемия и който му спасил кожата в първия процес, е знаел кой е истинският убиец.

Ясно е само едно: Гарднър бил много близо до бесилото не защото уликите срещу него били особено убедителни, а защото съдебните заседатели не можели да забравят, че този учител в неделното училище е кръшнал в запустяла къща с една от хористките си.

ЕПОХАТА НА СЕКСУАЛНИТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

В случая със Зеления велосипед един мъж избегнал бесилката, защото не успели да открият мотив за убийството на красиво двайсет и една годишно момиче. Днешните съдебни заседатели лесно биха могли да си представят такъв мотив, но през 1919 г. епохата на сексуалните престъпления още не била настъпила и обвиняемият се възползвал от съмненията.

На 5 юли 1919 г., събота, един фермер водел добитъка си по тих селски път в Лестършир и видял труп на девойка. Наблизо бил паднал велосипедът ѝ и главата ѝ лежала в локва кръв. Лекарят, когото повикали, решил, че е претърпяла злополука, но местният полицаи не се задоволил с това заключение. На другата сутрин той се върнал на мястото, внимателно претърсил района и намерил куршум, стъпкан в пътя от конско копито. Лекарят отново прегледал момичето и

установил нещо, което не бил забелязал предишния ден — че има дупка от куршум под лявото око.

Идентифицирали я като двацет и една годишната Бела Райт, фабрична работничка, която живеела при родителите си в недалечното село Стоутън. Баща и бил ратай. Предишния ден излязла с колелото си да пусне писмо и отишла на гости на чичо си в съседното село Голби. Влязла в селото, придружена от мъж на зелен велосипед. На въпросите на чичо ѝ за мъжа отвърнала, че не го познава — бил я заговорил по пътя. Останала при чичо си около час — през това време непознатият обикалял селото, — после излязла и двамата заедно потеглили с колелата си. Един час по-късно открили трупа ѝ.

Нямало никакви сведения за самоличността на мъжа, патологът издал заключение за „убийство от непознат извършител“ и с това случаят приключил до следващия февруари. Един собственик на шлеп спокойно водел коня си покрай канала, когато въжето се закачило за нещо. Мъжът го опънал и изтеглил на повърхността зелена велосипедна рамка. Тя моментално потънала отново, но той си спомнил случая с Бела Райт и съобщил в полицията. Пуснали драги в канала и извадили рамката. Производственият номер на велосипеда отвел полицията до един магазин в Дерби. Там пазели името на купувача — Роналд Лайт.

УЛИКИТЕ ИЗГЛЕЖДАЛИ УБЕДИТЕЛНИ

Лайт се оказал бивш офицер, по онова време заместник-директор на училище в Челтнъм. От армията го уволнили, след като получил психическо разстройство. Той признал, че е собственик на велосипеда, и също, че е бил с Бела Райт малко преди смъртта ѝ. Признал и че се е избавил от колелото, защото се уплашил, че ще го открият, и продал дрехите, които носел тогава. Освен това бил хвърлил в канала кобур за револвер и патрони.

Лайт заявил, че в деня, в който срещнал Бела Райт, гумата му се спукала. След като заедно напуснали Голби, гумата му съвсем спаднала и той решил да продължи пеш. Разделили се на един кръстопът. По-късно чул, че са я открили застреляна. Лайт признал, че по някое време е имал револвер, но го бил изгубил през последните дни на войната във Франция. Отсъствието на мотив определено било в негова полза, както може би и фактът, че е бивш офицер. Процесът

продължил само три дни и когато председателят на съдебните заседатели го обявил за „невинен“, в залата се разнесли ръкопляскания.

Съвременните прокурори сигурно щяха да разсъждават по-реалистично и да предположат, че Лайт е настигнал Бела с надеждата за секс, че я е застрелял по време на борба, след което е изпаднал в паника и е избягал, зарязвайки трупа, без да го докосне. Тази хипотеза може би би се потвърдила от показанията на две ученички, които заявили, че докато яздели, ги задявал мъж на зелен велосипед, който ги следял от разстояние.

Но смъртта на Бела Райт наистина може да има друго обяснение. В една близка нива намерили мъртъв гарван, който лежал в локва кръв. Дали някой ратай, излязъл на лов за зайци, не е стрелял по гарвана, убил го е — и е убил Бела Райт, която се оказала на пътя на куршума? Оръжейният майстор, който дал показания, се съгласил, че куршумът наистина може да е изстрелян от пушка...

Случаите с Гарднър и Лайт продължават да интригуват криминалистите, защото самоличността на убиеца си остава с въпросителна. В също толкова озадачаващата мистерия в Горс Хол убиецът не само бил видян от неколцина души, но и бил заловен и затворен, но случаят въпреки това остава неразкрит.

Джордж Хенри Сторс бил богат собственик на мелница, който живеел в имение край Дюкинфелд, Йоркшир. На 10 септември 1909 г. той пиел чай с жена си и свой приятел, когато някой навън извикал: „Горе ръцете или ще стрелям“. След това отекнал изстрел, разбил прозореца и вътре се подало оръжие. Щорите били спуснати, но Сторс ги вдигнал и видял дулото. Канел се да се втурне навън и да се нахвърли върху „крадеца“, ала жена му го помолила да не излиза и човекът очевидно избягал. Полицията разследвала случая и за няколко седмици поставила охрана в имението, след това я вдигнала. Шест седмици по-късно обаче, на 1 ноември, готвачката се втурнала в дневната с думите: „В кухнята има един човек“.

РАЗБИТИЯТ ПРОЗОРЕЦ НА КИЛЕРА

Сторс изтичал да разбере какво става и видял дребен слаб мъж с руси мустаци, който стискал револвер. Двамата се сборичкали. Госпожа Сторс се канела да удари мъжа с една тояга, когато той

извикал: „Няма да стрелям“. Разоръжили го и го заключили в килера. Сторс отишъл в кухнята, а неговата племенница госпожица Линдли изтичала да повика помощ. Изведнъж се разнесъл звън на стъкло — мъжът бил разбил прозореца на килера и се измъкнал през него. После влязъл в кухнята и този път нападнал Сторс с нож.

Когато пристигнали госпожа Сторс и слугите, Сторс умираше от няколко прободни рани, а мъжът бил избягал. Някой се навел над ранения и го попитал дали познава убиеца. Сторс поклатил глава и изпъшкар: „Не“. Мистерията била пълна, но полицията имала някои улики. Ако един и същи човек бил разбил прозореца през септември и два пъти нападнал Сторс в нощта на убийството, значи трябвало да мрази жертвата. След случая през септември Сторс заявил, че не знае някой да го мрази — определено не и негов работник.

Имало обаче един беден клон на рода — Хауардови. Две седмици след убийството братовчедът на жертвата Корнилиъс Хауард бил арестуван и обвинен в престъплението. Той имал криминално досие и госпожица Линдли и госпожа Сторс го разпознали като нападателя. В съда Хауард нямал мустаци, но един бръснар свидетелствал, че му ги е избръснал в деня след убийството: уликите срещу Хауард определено били убедителни. Един-единствен въпрос озадачавал прокурора — нямало очевиден мотив и естествено Сторс познавал братовчед си и би трябвало да го е разпознал.

Хауард твърдял, че е играл домино със съдържателя на „Ринг о’белс“ в Хъдърсфийлд. Съдържателят потвърдил алибито му, но той бил алкохолик, имал слаба памет и прокурорът предположил, че вечерта, в която Хауард играл домино, е била *преди* убийството.

Хауард определено бил лош човек и многократно бил арестуван за кражби. Той не бил неграмотен — а госпожица Линдли описала убиеца като „типичен работник“. Възможно ли било да е от социалистите от работническата класа, последователите на Уилям Морис и Бърнард Шоу, и в желанието си да нанесе пряк удар на „експлоататорската класа“ да е решил да убие богатия собственик на мелница?

Хауард бил оправдан, както и другият обвиняем, който по-късно бил съден за същото убийство, и мистерията с убиеца, който бил видян от няколко души, останала неразгадана.

Но може би най-забележителен от всички случаи на оправдателни присъди е този от Бриджпорт, щата Кънектикът, през 1924 г. Фактът, че по него е написана пиеса и е екранизиран, свидетелства за изключителната му драматичност.

През една люта февруарска вечер преподобният Хюбърт Дам, свещеник в бриджпортската черква „Сейнт Джоузеф“, бил застрелян пред цяла навалица на ъгъла на Главната улица. Убиецът най-спокойно си отишъл. Полицията била озадачена, тъй като дружелюбният възрастен свещеник нямал врагове и не се сещали за мотив. След две седмици обаче полицията в съседното градче Норуок арестувала двамайсет и осем годишния алкохолик Харолд Израил. След продължителен разпит той се пречупил и си признал. Вечерта на 4 февруари бил без пукната пара, умирал от глад и изнемога, казал Израил. От месеци не можел да си намери работа. Както си вървял по улицата, в него закипяла неудържима ненавист, извадил револвера си и застрелял първия срещнат — стария свещеник, — след което избягал. Една сервитьорка от съседното кафене заявила, че видяла Израил да минава пред прозореца малко преди убийството — даже ѝ махнал с ръка.

Младият щатски прокурор Хоумър Къмингс като че ли имал съвсем ясен случай. Ала не бил доволен. Просто нямало никаква логика. Защо Израил умирал от глад, след като имал револвер, срещу който във всяка заложна къща можел да получи пет долара? Щом бил убил първия срещнат, защо свещеникът бил прострелян в тила, а не в лицето? Къмингс разпитал обвиняемия и подозренията му се потвърдили. След продължителен разпит алкохоликът не издържал и си признал, само и само да го оставят на мира. И заявил, че по време на убийството бил на кино.

Така показанията на сервитьорката увиснали. Една вечер прокурорът отишъл в ресторанта заедно със своите заместници и я попитал къде е стояла, когато е видяла Израил. Тя му показала. Къмингс погледнал през прозореца — и не видял нищо заради дима и ярката светлина на уличните лампи, която се отразявала в стъклото. Пратил неколцина от хората си да минат по тротоара и от няколко крачки разстояние лицата им били неузнаваеми. Къмингс също излязъл навън и казал на сервитьорката да му махне с ръка, когато

мине покрай прозореца. Тя махнала два пъти на друг мъж и така и не успяла да го познае.

СТРАННАТА ПОУКА

Когато сервитьорката признала, че е дала показания заради паричната награда, Къмингс разбрал, че те са напълно безполезни. В съда прокурорът разказал наученото и поискал обвиненията да бъдат свалени. Разплаканият Израил бил освободен. Шокът го отрезвил — той се оженил и станал преуспяващ търговец на дървен материал. Покъсно младият прокурор станал министър на правосъдието в администрацията на Рузвелт, но убиецът на отец Дам до ден днешен си остава неразкрит.

Поуката от тези известни случаи на оправдателни присъди е странна. Най-голям шанс да избяга има не убиецът, който грижливо обмисля престъплението, алибито и укриването си, а онзи, който убива импулсивно. Странно заключение, еднакво неприятно за полицаия, криминалиста и любителя на криминални истории.

ОСЪДЕНИ, КОИТО „ИЗМАМИЛИ“ БЕСИЛКАТА

До последния момент, дори докато се качвал по стъпалата към бесилката, той продължавал да твърди, че е невинен. Някой друг бил убил работодателката му — възрастна стара мома — и осъждането му било кошмарна грешка. Ала вече било късно. След няколко минути смъртта щяла да преустанови възраженията на Джон Лий.

Затворническият свещеник, преподобният Джон Питкин, напевно произнесъл ритуалните молитви за вечната душа на Лий. Завързали ръцете на осъдения и нахлузили на главата му бяла качулка. Палачът нахлузил клупа на шията му, наместил го в центъра на капака — и дръпнал лоста. Не се случило нищо. Палачът неколкократно преместил лоста. Лий продължавал да чака смъртта.

Това бил първият етап от „тройното чудо“, което се случило на 23 февруари 1885 г. в английския град Ексетър — чудо, което щяло да осигури на Лий специално място сред редиците на хората, които били избегнали бесилката.

Деветнайсетгодишният Лий бил осъден за убийството на Елън Кейс, някога придворна дама на кралица Виктория, която го била наела за лакей. Тя била строга и богата жена, която настоявала прислугата ѝ да присъства на ежедневни молитви. През нощта на 14–15 ноември 1884 г. слязла в кухненския килер и рано на другата сутрин една слугиня я намерила мъртва там. Главата ѝ била смазана и гърлото ѝ било прерязано с нож, който често използвал Лий. Лий спял на първия етаж — в стаята до килера.

Слугинята казала, че я е събудил мирис на дим и открила трупа, залят с мазнина и заобиколен от горящи хартии. Всички улики, въз основа на които арестували Лий — и впоследствие го обявили за виновен — били косвени. Прокурорът предположил, че мотивът му бил гняв заради отвратителното поведение на госпожица Кейс. Заплатата му била четири шилинга седмично — ала тя я била намалила като наказание за някакво дребно нарушение.

Смъртната му присъда предизвикала разгорещени спорове във Великобритания. Но това не му попречило в онази февруарска сутрин да се качи на новопостроения ешафод. Бери, палачът, смаяно дърпал лоста назад-напред. Двама тъмничари започнали да тропат с тежките си ботуши по квадратния капак, но той не поддавал. По-късно затворническият свещеник казал: „През всички онези ужасни мигове Джон Лий стоеше хладнокръвно и невъзмутимо, само се разтърсваше от силното тропане с крака по капака“.

След шестминутно трескаво напрежение директорът на затвора дал знак да преместят Лий. Дърводелец проверил болтовете, установил, че са наред, и рендосал ръбовете на капака, за да се движи свободно. Поставили отгоре тежест, равна на тялото на Лий, и капакът се отворил веднага след дръпването на лоста.

Лий, чиито крака също били оковани, бил върнат на ешафода. Преподобният Питкин повторно изрекъл последните думи. Бери дръпнал лоста. Лий продължил да стои там. Палачът отчаяно продължил да мести лоста, ала капакът не поддавал. Лий отново бил преместен. Изтекли дващест минути, докато дърводелците пак рендосвали капака. Друг майстор смазал пантите и болтовете и проверил лоста. Направили нови опити — капакът всеки път се разтварял с трясък.

УЖАСЪТ НА СВЕЩЕНИКА

Лий бил качен на ешафода за трети път. Обзетият от ужас затворнически свещеник треперел, докато припряно четял молитвата. По-късно той заявил: „Дърпах лоста назад-напред. Чу се силен шум, който прозвуча като падане на капака. Ала за мой ужас, когато погледнах към ешафода, видях бедния осъден да стои върху капака, както го бях видял вече два пъти. Отказах да стоя повече там“.

Лий бил върнат в килията си и след няколко часа бил помилван. На процеса той бил казал: „Бог няма да позволи да ме екзекутират“. А след тройното си избавление написал: „Божията ръка не позволи на закона да отнеме живота ми...“ Лий останал дващест и две години в затвора. След като го освободили, се оженил и емигрирал в Америка, където починал през 1933 г.

Други хора избегнали бесилката по още по-забележителни начини. През 1951 г. госпожица Джеси Добсън, архивист в Кралския

медицински колеж, пише в уважаваното медицинско списание „Лансет“, че „процедурата на обесване на осъдени е била и може би все още е несигурно средство за причиняване на мигновена смърт“. Тя описва дисекция на трийсет и шест трупа на обесени престъпници, при която патолозите установили, че в девет от тях сърцето още било бяло. В два случая сърдечният ритъм продължил пет, а в един случай — повече от седем часа.

Госпожица Добсън цитира примери на пълно възстановяване след „екзекуция“. През 1650 г. жена висяла обесена в продължение на половин час в оксфордския затвор. След като я свалили, сър Уилям Пети, професор по анатомия в университета, и други лекари уредили да ѝ направят дисекция. „Като забелязали признаци на живот, те ѝ дали лекарства и жената живяла още девет години, през които се омъжила и имала три деца“.

През 1728 г. в Единбург била обесена една жена и закарали тялото ѝ на роднините ѝ. „Друсането на каруцата по неравните пътища очевидно било достатъчен стимул, за да я съживи, и когато изминали осем километра, тя била «почти добре». През 1753 г. още била жива“.

Мнозина смятали тези избавления, подобно на случая с Лий, за божествена намеса — доказателство, че въпросните хора са невинни в Божиите очи. И това довело криминалистите до същността на един от главните аргументи, който през поколенията е бил изтъкван от противниците на смъртното наказание. Ако по-късно се установи, че човек е несправедливо осъден на затвор, той може да бъде освободен и обезщетен с пари. Но няма как да го извадят от гроба. Колко невинни хора са платили тази ужасна цена заради недостатъците на съдебната система? Колко мъже и жени, заключени в килията на смъртниците, са били освободени?

През 1819 г. Томас Харис, собственик на странноприемницата „Райзинг Сън“ на пътя от Йорк за Нюкасъл, бил екзекутиран за убийство. По-късно се установило, че убиецът е барманът в странноприемницата, който бил главен свидетел на прокурора. Посмъртната реабилитация на Харис не му помогнала с нищо.

Една от най-противоречивите истории в модерни времена е случаят с масовия убиец Джон Кристи, чудовището от лондонския квартал Рилингтън Плейс. През март 1950 г. младият Тимъти Еванс отишъл на бесилката за убийството на малката си дъщеричка. Съдът не

разгледал второ обвинение в убийство — на жена му. Простодушният Еванс възразил, че жена му е била убита от „другия мъж“, който живеел в къщата.

Години по-късно в къщата открили шест трупа на жени и „другият мъж“ — Кристи — признал, че ги е убил. През февруари 1955 г. това довело до поразителна реч на г-н Чътър Ейди в камарата на представителите — като вътрешен министър той бил отказал да помилва Еванс. Той заявил: „Аз бях вътрешният министър, който подписа документите на Еванс — «Присъдата да се изпълни». Според мен случаят с Еванс показва, въпреки всичко сторено оттогава, че е възможна грешка — и във формата, в която беше издадена присъдата в конкретния случай, беше допусната грешка. Надявам се, че никой бъдещ вътрешен министър, докато е на този пост или по-късно, няма да бъде измъчван от мисълта, че макар да е направил всичко по силите си, макар никой да не може да го обвини в небрежност или некадърност, всъщност е пратил невинен човек на бесилото“.

Споровете за екзекуцията на Еванс продължават до ден днешен. Ами невинните, които останали живи след килията на смъртниците? Осемнайсетгодишният Уилям Хабрън бил само един от многото. През 1876 г. го осъдили на смърт за убийството на лондонски полицаи. Само заради младостта му обаче той бил помилван. Три години по-късно, докато Хабрън излежавал доживотната си присъда, злополучно известният престъпник Чарлз Пийс — осъден за друго убийство — си признал престъплението, в чието извършване бил обявен за виновен Хабрън. Младежът бил реабилитиран и получил осемстотин лири обезщетение.

Ако Хабрън бил само няколко месеца по-възрастен — както деветнайсетгодишния Дерек Уилям Бентли, чиято екзекуция предизвикала масови протести през 1953 г., — щяла да бъде допусната поредната непоправима грешка. Обстоятелствата в случая с Бентли били необикновени. Двамата с шестнайсетгодишния Кристофър Крейг били обявени за виновни в убийството на полицаи в Кройдън — въпреки че всъщност Крейг бил стрелял с оръжието на убийството. Законът постановявал, че не може да бъде обесен убиец под осемнайсетгодишна възраст, затова Крейг бил осъден на затвор и днес е свободен. Бентли бил осъден на смърт от върховния съдия лорд Годард — въпреки че изиграл само второстепенна роля.

Хора като лорд Годард били твърди привърженици на смъртната присъда и две години преди да осъди Бентли той заявил в една кралска комисия, че се помилват прекалено много убийци. Освен това лорд Годард бил категорично против увеличаване на възрастта за бесене от осемнайсет на двайсет и една години, защото „това може да подтикне други младежи към престъпление“. „Смятам, че като цяло най-тежкото престъпление изисква най-тежко наказание“ — заключил той.

Ако лорд Годард бил човекът, който трябвало да вземе окончателното решение, хора като Оскар Слейтър законно щели да бъдат убити за престъпления, които не са извършили. През 1909 г. в Глазгоу Оскар Слейтър бил осъден на смърт за убийство на възрастна жена. Помилвали го. След като излежал деветнайсет години в затвора, се установило, че е напълно невинен — и получил шест хиляди лири обезщетение. По-отмъстителните представители на обществеността за пореден път били лишени от „тръпката“ на обесването.

Екзекуциите винаги са привличали любители на ужаси и болезнено любопитни — особено по онова време, когато били смятани за семейно развлечение. Последното публично гилотиниране във Франция станало на 17 юни 1939 г., когато голяма тълпа във Версай наблюдавала обезглавяването на убиеца Йожен Вайдман. Последното публично обесване във Великобритания станало на 26 май 1868 г. край Нюгейтския затвор в Лондон и в публиката имало стотици деца.

Обесеният бил ирландският политагитатор Майкъл Барет, който бил осъден за убийство, извършено, докато се опитвал да вдигне във въздуха затвора „Кларкънуел“. Палачът Уилям Калкрафт напълно се възползвал от привилегиите на работата си. Той продавал вещите на прочути престъпници на лондонския музей на Мадам Тюсо — а също парчета въже на любители на сувенири.

Хардлайнерите като лорд Годард твърдели, че смъртното наказание е нужно заради възпиращата му стойност и защото изразява отвращението на обществото от престъплението. „То несъмнено играе възпираща роля и опитът на полицията го доказва — заявил лорд Годард. — Смятам, че сред престъпните класи съществува реален страх от смъртното наказание и тъкмо затова професионалните крадци предпочитат да не носят оръжие“. По въпроса за „неустоимия импулс“

лорд Годард казал, че всяка крадла от магазин изтъквала такова оправдание. Той често се позовавал на случая със затворника, който се оправдал с kleptomания, и съдията му отговорил: „Тук съм, за да лекувам тъкмо тази болест“.

„ПРЕКАЛЕНО ЛЕКОТО“ ОБЕСВАНЕ

Хора като професор Терънс Морис обаче, един от водещите британски криминалисти, принудили страната да запази смъртното наказание само за държавна измяна. И за това престъпление човек можел да бъде обезглавен във Великобритания чак до 1973 г. — ако обесването се смятало за прекалено леко наказание за него. Професор Морис казва: „Привържениците на обесването и телесното наказание, както и онези, които настояват за по-строги наказания, не взимат предвид изключително много фактори. Те трябва да престанат да смятат, че престъпниците — и имам предвид особено младежите — преценяват наказанията рационално. В една или друга степен повечето хора, които извършват предумишлено насилие, са неуравновесени. Те също обикновено не притежават способност да предвиждат наказанието — или да си спомнят за него. В истинския престъпник има много от комарджията и той е склонен да възприема убеждението, че това няма да се случи с него — поне не този път“.

Класически пример за това можел да се наблюдава на 10 ноември 1960 г., когато двама младежи били обесени в Лондон. Двайсет и три годишният Норман Харис се качил на ешафода в Пентънвилския затвор, докато неговият приятел, осемнайсетгодишният Франсис Форсайт Контето бил езекутиран на няколко километра оттам в Уандсуъртския затвор. В осем сутринта — час преди смъртта — през портала на Уандсуърт се втурнал освободен затворник и казал, че из целия затвор се чували крясъците на Форсайт: „Не искам да умра. Не искам да умра!“ Двамата били осъдени за убийство на трети мъж с ритници.

Двайсетгодишният Виктор Джон Тери от Чизик, Лондон, чул новината за двойното обесване по автомобилното си радио. Той бил дребен престъпник, познат на Форсайт Контето. Почти точно час след смъртта на Форсайт Тери влязъл в една банка в Уортинг, графство Съсекс — и застрелял един банков пазач в главата. Когато му предявили обвинение в убийство, той се оправдал, че се смятал за

превъплъщение на легендарния американски гангстер Легс Даймънд. Тери казал на психиатъра: „Когато човек умира, разумът му го напуска — и се прехвърля в друго тяло. Моят разум е дошъл от Легс Даймънд“.

С други думи, не Виктор Джон Тери бил решил да вземе пистолета по време на банковия обир — а отдавна мъртвият Легс Даймънд. Даймънд заповядал на тялото на Тери — и показалецът на Тери просто реагирал на задгробните инструкции.

ОТРЕПКАТА

Тери наистина може да се е интересувал от Лего Даймънд и гангстерът дори да му е станал фиксидея. Отрепките често се отъждествяват с видни личности от същата област на живота — също като третокласен актьор, който се вижда в мечтите си като Оливие или Брандо. В случая с Тери предполагаемата халюцинация сигурно се е усложнявала от факта, че той редовно се дрогирал. Това обаче не го спасило от същия ешафод, на който обесили Форсайт.

Лорд Годард, който ревностно настоявал за лицемерно страховитата церемония на черната качулка, иначе носена като знак на траур за осъдения, би приел версиите на Тери и Форсайт като убедително доказателство в полза на запазване на смъртното наказание. Той се отнасял презрително и към „сантименталното“ предложение жените да не бъдат екзекутирани: „Не разбирам тази гледна точка, особено днес, когато равенството между двата пола се подчертава във всички отношения. Едни от най-шокиращите убийства са извършени от жени“.

На бесилката обаче са свършвали жени и за престъпления много по-леки от убийство — престъпления, които в някои случаи те почти със сигурност не са извършили. Мери Скуайърс, която едва не умряла заради корсет, който *не* откраднала, е само един от вледеняващите примери. Нейната история е важна, тъй като подчертава ужасяващата опасност от такова непоправимо наказание.

Осемнайсетгодишната Елизабет Канинг тайнствено изчезнала в лондонския квартал Хаундсдич на Нова година, 1753-та. Смятали я за изключително почтена и озадаченото ѝ семейство организирано издирването ѝ. Напразно. Ала една късна вечер точно четири седмици след изчезването си тя се върнала у дома. Била мръсна, гладна и изтощена. Била облечена в стара пола, риза и халат за баня.

Разказът ѝ бил съзлив и объркан. Двама мъже я хванали на тъмна улица, съдрали повечето ѝ дрехи и я принудили да върви много километри, докато стигнали в един вертеп. В кухнята имало три жени и те много се ядосали, когато отхвърлила поканата им да работи за тях. Едната имала нож и ѝ прерязала връзките на корсета — след което я заключили в един пленник. Така живяла цял месец на хляб и вода, докато накрая не успяла да разхлаби една дъска на стената и избягала. И извървяла петнайсетината километра до дома си.

Кои били тези жени? Къде се намирала къщата? Елизабет не си спомняла. Премеждието изличило тези подробности от паметта ѝ. Защо не потърсила помощ на път за къщи? Защото единствената ѝ мисъл била колкото може по-бързо да се добере до дома си. От коя посока идвала? Истерично ридайки, тя им казала — доколкото можела да си спомни. Един от съседите, които я разпитвали, младеж на име Робърт Скарат, се сетил за къща, която евентуално отговаряла на нейното описание — собственост на някоя си Сузана Уелс. Елизабет Канинг веднага се хванала за това име. Да, сигурна била. По време на пленничеството си била чувала за нея.

На другата сутрин по настояване на семейството и приятелите ѝ тя разказала цялата странна история на областния управител. Била издадена заповед за арестуването на Сузана Уелс. После група служители на закона и семейни приятели придружили Елизабет Канинг до къщата, където намерили пет жени и трима мъже. Казали ѝ да посочи онази, която ѝ била откраднала корсета. Без да обръща внимание на г-жа Уелс, тя посочила една стара циганка, която пушела лула. „Оная старица ей там до огъня. Тя беше“.

Циганката Мери Скуайърс отметнала качулката на плаща си и разкрила страшната уродливост на лицето си. Носът ѝ бил гротескно голям и крив, поради хормонално нарушение долната ѝ устна била подута като маркуч. Кожата ѝ била покрита със скрофулозни тумори. Това лице сякаш идвало от кошмар, лице, каквото никой не можел да забрави. И все пак до този момент Елизабет Канинг не била споменавала, че в жената е имало нещо необичайно.

Мери Скуайърс се развикала и възразила, че никога не е виждала момичето, ала и тя, и всички други в къщата били отведени в затвора. Общественото мнение било безнадеждно настроено против тях. Те

били цигани и хора с нисък морал. Освен това жена с такова зло лице очевидно била способна на всякакви престъпления.

Мери Скуайърс твърдяла, че на 1 януари била на повече от сто и петдесет километра оттам — в Дорсет. Ала една от проститутките в къщата, някоя си Върчу Хол, се опитала да се спаси, като се отказала от първоначалните си показания и поискала да издаде съучастниците си. Сега тя свидетелствала, че твърденията на Елизабет Канинг са верни. Това решило съдбата на Мери Скуайърс. Осъдили я да бъде обесена в Тайбърн. За това, че подслонявала и защитавала крадла, Сузана Уелс трябвало да бъде жигосана по ръката.

Хората на шерифа подготвили клеймата си. Тълпата виела от радост, когато металът обгорил плътта на Сузана Уелс. Ала кметът на Лондон, сър Крисп Гаскойн, се намесил преди да обесят Мери Скуайърс. Цялата тази история го съмнявала и той помолил краля за отлагане — докато проведат допълнително следствие.

ЦИГАНКАТА КАЗВА ИСТИНАТА

В продължение на петнайсет месеца Мери Скуайърс останала в затвора, докато следователите търсели в Западна Англия свидетели, които могат да потвърдят алибито ѝ. Тогава се изяснило, че циганката казва истината. Нещо повече, други свидетелства категорично доказали, че Елизабет Канинг е излъгала за изчезването си — и че не е била в дома на г-жа Уелс преди да отиде там заедно с роднините си.

Говорело се, че през онези четири седмици е напуснала дома си, за да роди тайно, и че е измислила историята за отвличането. Ала това така и не се доказало и дори след като през пролетта на 1754 г. я обявили за виновна в лъжесвидетелство, тя отказала да разкрие истината за едномесечното си изчезване. Осъдили я на седем години каторга в „плантациите на Негово величество в Америка“. През Ноември 1756 г. се омъжила за някой си Джон Трийт от Уедърсфийлд, Кънектикът — и починала там през 1773 г.

Става ни страшно, когато си помислим колко хора са били наказани — някои с „най-тежкото възпиращо наказание“, — защото светът ражда лъжци като Елизабет Канинг. От друга страна, безброй убийци са избегнали бесилката, защото съдилищата са решили, че техните престъпления са толкова ужасяващо странни, че трябва да бъдат смятани за невменяеми.

Към тази категория бил отнесен осемнайсетгодишният Ърнест Уокър, лакей в къща на модерния лондонски Лаундс Скуеър. Неговият мотив за убийство — който изглеждал напълно логичен за извращения му ум — е един от най-страховитите в историята. Той искал да умре, за да може да се срещне „от другата страна“ с майка си, която обожавал. Ала го плашела перспективата да отиде сам в гроба. Искал другар в смъртта.

През април 1922 г. той започнал да крои планове си с маниакална изчерпателност, решен да направи зрелищен жест — жест, който щял да покаже на света колко е важен и умен. Защото при Уокър се наблюдава онази странна комбинация от коравосърдечие и детинска самонадеяност, която толкова често се среща при убийците. Той описал замисъла си на лист хартия, откъснат от тетрадка, и подробно изредил всичките си действия като списък за пазар. По онова време още не знаел коя ще е жертвата му — но в края на краищата това било дребна подробност. В мрачното пътуване към смъртта всеки ставал за спътник.

Уокър решил, когато остане сам в къщата, да се обади в Окръжната куриерска компания на близката Слоун Стрийт и да поиска да му пратят момче. Ето програмата за убийството:

„1. Звъня в куриерската служба на Слоун Стрийт за момче. 2. Чакам на входа. 3. Каня го да влезе. 4. Водя го долу. 5. Моля го да седне. 6. Удрям го по главата. 7. Затварям го в сейфа. 8. Завързвам го. 9. В 10:30 — мъчения. 10. Приготвям се за края. 11. Сядам, пускам газта. 12. Угасям газовата лампа. 13. Сядам, затварям прозореца“.

Една събота, когато другите слуги имали свободна вечер и работодателят им бил в Ирландия, четиринайсетгодишният Реймънд Дейвис умрял според точките от програмата и повелите на побъркания ум на Уокър. Ала момчето умряло само, тъй като Уокър избегнал последното пътуване. Докато стигнал тринайсета точка, самонадеяността му се била превърнала в малодушие и той избягал от къщата. Предишната му решителност да си спечели посмъртно

уважение се подчертава в писмо, озаглавено „Последният ден“, което той написал на иконома:

„... Заведох го в килера и го ударих по главата с чука за въглища. Толкова просто! После го завързах и го убих. Убих го аз, не газта. После седнах и пуснах газта. Напълно съм нормален, просто не мога да живея без скъпата ми майка. Ама го подредих това проклето момче! Накарах го да пици. Предайте поздравите ми на татко и всичките ми приятели“.

Докато бягал от своя потънал в кръв „спътник в смъртта“ обаче, той забравил мечтите си за слава. Садизмът го бил напуснал, заменен от неподправен ужас. Искал да избяга — колкото може по-надалеч. Качил се на влак от Чаринг Крос до Тонбридж в графство Кент. Докато разстоянието между него и трупа на момчето растяло, страхът му се примесвал с въодушевление.

БОЖЕСТВЕНАТА СИЛА

Той, казвал си, Ърнест Уокър, бил направил нещо, каквото никога не би могъл да направи обикновеният, скучен, банален човечец. Бил демонстрирал властта си над живота и смъртта на друг човек — и именно тази божествена сила го издигала над останалите. Ала хората, с които се разминавал по улиците на Тонбридж, не знаели, нямали си представа, че той е свръхчовек. Искал да узнаят. Искал да се изумят от величието му — затова спрял един патрулиращ полицаи и му разказал всичко.

Съдебните заседатели го обявили за виновен, но невменяем. През 1937 г., само петнайсет години по-късно, медицинските власти решили, че е безопасно да го освободят от Броудмурската психиатрия. Човекът, който копнеел за смърт — и който бил убил в отчаяното си желание да я постигне, — бил освободен, за да започне нов живот.

Той, както и други преди и след него, избягнал палача и измамил бесилката или електрическия стол. Ала Уокър и останалите, онези, които наистина били виновни, не успели да избегнат наказанието.

Шекспир вярно казва, че съвестта прави всички ни страхливци. Но това не е всичко — тя превръща убийците в палачи на самите себе си и споменът за извършените от тях убийства стяга шията им като клуп.

ОТРОВИТЕЛИ

Един от най-упоритите митове в криминалистиката е твърдението, че отровата е любимо оръжие на жените. За да го опровергаем, само трябва да прехвърлим списъка на жените убийци — Шарлот Корде, Катрин Хейз, Кейт Уебстър, Лизи Бордън, Рут Снайдер, Мария Манинг, Рут Елис, — повечето от които са използвали брадви или ножове. Наистина, в подобен списък може да включим Лукреция Борджия, Мари Лафарж, Мадлин Смит и Адълейд Бартлет, ала това само доказва, че жените използват отрова също толкова често, колкото и мъжете.

Отровата не е прерогатив на нито един пол. Но самият факт, че *съществува* такъв мит, ни дава ключ към психологията на отровителя.

Изненадващо голям брой отровители са мечтатели, фантасти — способни да разказват прекрасни и изобилстващи на подробности лъжи и на другите, и на себе си. Те не биха използвали толкова грубо оръжие като нож или револвер. Накратко, отровителите обикновено имат малко артистичен темперамент, а в артистичния темперамент има доста женственост — както показва Оскар Уайлд в своя очерк за отровителя от XIX в. Томас Уейнрайт „Писалка, молив и отрова“.

СЛАБАТА ВОЛЯ

Когато проучим горепосочения списък отровителки, установяваме още един интересен аспект. Последните четири жени от него били оправдани, въпреки че повечето криминалисти ги смятат за вероятно виновни. Голямата мечтателка Мари Лафарж едва не била оправдана. В тези мечтателки има нещо странно практично: просто им се разминавало.

Ами другата отровителка от списъка, най-известната в историята, жената, чието име станало синоним на злина и убийство? Колкото и да е странно, това е поредният пример за създаване на митове. Бедната Лукреция Борджия почти със сигурност не е убила никого и била всичко друго, но не и убийца по природа. Тя била нежно,

доста слабоволево момиче с темперамент на добра домакиня и главната причина за сегашната ѝ слава бил фактът, че е сестра — и любовница — на един от най-жестоките мъже в историята, Чезаре Борджия. Именно Чезаре бил архиотровителят, един от най-интересните примери за престъпен темперамент след император Калигула (37–41 г. сл.Хр.).

Лукреция и Чезаре Борджия са незаконородени деца на кардинал и куртизанка. Кардиналът, който по-късно станал папа под името Александър VI, бил Родериго Борджия — богат, могъщ, сговорчив човек, който издържал любовницата си Ваноца Катанеи в разкошен palazzo. Ваноца му родила пет деца. Най-малкото, Лукреция, се родило през 1480 г. Един от синовете, Джовани, наследил безгрижния темперамент на баща си, ала Чезаре още от малък бил агресивен и своеволен. Красив, чаровен, жизнен и енергичен, той притежавал желанието на глезено дете да се налага във всичко. Съвсем определено бил силно доминантен мъж. А със своето красиво овално лице и малка брадичка Лукреция била средно доминантна жена.

Естествено това е класическата комбинация за извършване на престъпление — Снайдър и Грей, Фернандес и Бек, Брейди и Хиндли са примери за тази експлозивна смесица от доминиращ и доминирана. Лукреция изглеждала създадена, за да бъде доминирана, и обожавала двамата си братя, особено Чезаре. Навярно е изгубила девствеността си от него още преди да навлезе в пубертета. Чезаре бил от хората, които се нуждаели от чести сексуални завоевания — не толкова от чувственост, колкото от желание да доказва силата и потентността си.

В историята на криминалистиката има много такива деспоти: мъже, които притежават безумен копнеж да се налагат в абсолютно всичко и които не могат да понесат да им се противоречи и за най-малкото нещо. Повечето обаче трябва до известна степен да правят компромиси с реалността. Те се държат напълно нормално със света като цяло и проявяват манията си за величие пред съпругите и семействата си. Чезаре Борджия е интересна личност, тъй като бил в положение да осъществи фантазиите си за божествена власт.

Той спял с всяка жена, която го привличала — независимо дали била родната му сестра, или съпругата на по-малкия му брат. Когато превзел един град, наредил да му пратят четирийсет от най-красивите му девственици, за да ги дефлорира. Когато швейцарски войници

плячкосали дома на майка му, той ги пленил и заповядал да ги изтезават до смърт.

По-късно известно време живял във френския двор, където бил подложен на обиди и унижения. Когато се завърнал в Италия, наредил да убият повечето слуги, които присъствали на униженията му, за да не разказват какво са видели. И най-малкото раздражение го тласкало към убийства. Баща му, изглежда, предпочитал брат му Джовани. Затова Чезаре уредил убийството на брат си и тялото му било хвърлено в Тибър. Когато по заповед на баща си Лукреция се омъжила за Алфонсо Арагонски, Чезаре толкова обезумял от ревност, че заповядал да убият зет му. Няколко месеца по-късно той посетил Лукреция в замъка ѝ и въпреки скръбта си, тя радостно го посрещнала и навярно спала с него. (Първото ѝ дете почти със сигурност е от Чезаре.)

ОБРАН И ИЗОСТАВЕН

Чезаре бил специалист в употребата на отрови. Понякога жертвата умираше от бавна смърт, след като косата и зъбите ѝ окапвали, друг път отровата я убивала незабавно, с всички симптоми на удар или инфаркт. Достатъчно е да отбележим, че и собственият му провал дошъл чрез отрова. Чезаре и баща му папата били поканени на обяд при кардинал Адриано де Корнето. След банкета се почувствали зле. (Както и самият кардинал — но това навярно е било политическа хитрост.) Папата умрял. И Чезаре, който се смятал за непобедим и неуязвим, изведнъж видял как замъкът на фантазиите му рухва.

Войниците му го изоставили. Той бил арестуван от новия папа. Избягал в Испания и бил затворен за убийството на брат си. Избягал и оттам и се присъединил към малката армия на зет си, но при едно незначително сражение бил тежко ранен, обран и изоставен. Едва трийсет и две годишен, Чезаре бил виновен за десетки убийства. Сестра му Лукреция повторно се омъжила, прочула се със своята доброта и благочестие и живяла щастливо единайсет години — до трийсет и девет годишна възраст.

По ирония на съдбата това нежно, любящо момиче станало известно като една от великите отровителки в историята, след като няма никакви свидетелства, че е навредила на когото и да било, освен навярно на себе си.

Чезаре Борджия убивал враговете си по много други начини освен с отрова — удушаване, намушкване и насичане на парчета. И все пак в известен смисъл той си остава архетип на отровителя. Портретите му не го изобразяват като видимо зъл престъпник, а като мечтател с интелигентно лице. (Той обичал изкуството и бил покровител на Леонардо и Рафаел.) Чезаре вярвал — както и сестра му и майка му, — че може да стане господар на Италия, а сигурно и на света. Това било фантазия — той не притежавал реализма на своя съименник Юлий Цезар. Военните му успехи се дължали колкото на доброто му пълководство, толкова и на подкрепата на баща му.

ДЕТИНСКОТО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

По някое време в развитието си всеки иска да наложи волята си на света. Всеки иска да види враговете си унижени и верните си приятели — възнаградени. Ала повечето от нас се примиряват със света, в който това не е възможно. Ако се научим да се приспособяваме, ние ставаме почтени, сложни и зрели човешки същества. Децата не *желаят* да се приспособяват. Както отбелязва Фройд, детето с неограничена власт бързо ще унищожи света с гнева си. Престъпниците по същество са хора, които не могат да се примирят с тази действителност. Макар да знаят, че не са в състояние да принудят света да се подчинява на волята им, те въпреки всичко се опитват да го мамат на дребно — да крадат онова, което той отказва да им даде.

Човек като Чезаре Борджия никога не прави и най-малък опит да се примири с действителността. Майка му и сестра му го обожавали, баща му изпълнявал всичките му желания. И като глезено дете, през целия си живот той имал възможност да задоволява прищевките си. Жалко, тъй като притежавал интелигентността и жизнеността на велик човек. Когато станал двайсетгодишен, капризите и насието вече му били навик и нищо не можело да го изцери. И светът трябвало да търпи негова мономания.

Тук отново се оформя принципният образ на престъпника — и особено на отровителя. Защото убийството с отрова навярно е *най-детинското* от всички престъпления. Това е опит да запазиш добри отношения със света, въпреки че нарушаваш законите му. В същото време това е една от най-жестоките форми на убийство. Всеки, който

някога е получавал леко хранително отравяне, знае колко е ужасно — повръщаш до изнемога, после пак повръщаш, без да си в състояние да мислиш, защото ти се гади дори от самото мислене.

Отровителят е способен да причини такива мъки, защото е решил да пренебрегне жертвата, да се преструва, че тя е само безчувствена вещ. Почти всички известни отровители са притежавали доста детински характер, често приятен и чаровен, но по същество не са се отличавали от деца, решени да постигнат своето чрез коварство.

Лукреция Борджия била невинна — жената, която *заслужава* репутацията на Лукреция, е друга глезена аристократка, Мари, маркиза дьо Бринвилие, екзекутирана през 1676 г. Най-голяма от пет деца, тя била дъщеря на държавен съветник и ковчезник на Франция. Също като Чезаре Борджия, Мари била красива и чаровна и — подобно на всички силно доминантни жени — обичала сексуалните експерименти. По-късно признала, че още в детска възраст е имала полови сношения с братята си.

През 1651 г., двайсет и една годишна, тя се омъжила за Антоан дьо Бринвилие, барон дьо Нурар, който се оказал комарджия и развратник. Осем години по-късно баронът се запознал с очарователния комарджия и измамник Сен Кроа, който скоро станал любовник на Мари. Баронът не възразявал, за разлика от бащата на Мари, който наредил да арестуват Сен Кроа и да го хвърлят в Бастилията. Там измамникът се запознал със специалиста по отровите Екзили и станал негов ученик. След половин година го пуснали от затвора и двамата с Мари решили, че най-бързият начин да забогатеят е да отровят баща ѝ.

Тъкмо тук Мари проявила типичната „дисоциация“ на отровителя. Тя посещавала болници и давала отровни плодове на инвалиди, за да види дали ще разпознаят отровата при аутопсията. Не я разпознали — по онова време не можели да разпознават почти никоя отрова. После Мари се настанила при баща си и той се разболял. Тя с привидна всеотдайност се грижила за него осем месеца, докато не умрял. След като наследила състоянието му, Мари имала множество любовници. Тя приличала на Чезаре Борджия и в друго отношение — не можела да понася да ѝ се възразява. Когато неин кредитор наредил да продадат една от къщите ѝ, за да си върне дълга, Мари я запалила.

ИЗНУДВАНЕТО

На другата година, 1667, тя се заела да отрови двамата си братя. Успехът обаче я направил небрежна. Тя разкрила плановете си на своите любовници. Сен Кроа например започнал да я изнудва. Друг неин любовник, домашният учител на децата ѝ, се опитал да я убеди да престане с убийствата и така си навлякъл гнева ѝ. Все пак той се спасил след няколко покушения срещу живота му. После Мари решила да отрови съпруга си, за да се омъжи за Сен Кроа. Той обаче (разумно) не я искал. Винаги когато баронът се разболявал, Сен Кроа незабавно му давал противоотрова.

Накрая Мари се провалила. Сен Кроа умрял — навярно от естествена смърт — и нейната първа мисъл била за кутията с писмата ѝ до него, с които я бил изнудвал. Безпокойството ѝ не било безпочвено. Когато отворили кутията, веднага издали заповед за арестуването ѝ и един неин съучастник бил разкъсан жив на колелото за мъчения. Затова тя избягала в Холандия, влязла в манастир и успяла в продължение на три години да избегне ареста. Накрая обаче законът я настигнал. Признанията ѝ били толкова откровени и сензационни, че трябвало да бъдат отпечатани на латински. След процес, който продължил близо три месеца, Мари била пратена на ешафода. Тялото ѝ било изгорено и пепелта — разпръсната.

Вече би трябвало да се е оформил ясен модел. Не всички отровители са доминантни личности, но фантазиите и мечтите им, изглежда, са типични. Случаят с Мари Лафарж, която през 1840 г. отровила съпруга си с арсеник, може би е най-известен в историята на отровителството, главно защото е един от първите, в които съдебната токсикология изиграла важна роля.

ФАЛШИВАТА ОБИЧ

Английският химик Марш открил, че ако арсеник или съдържашо арсеник съединение се смеси със сярна киселина и цинк, се образува газът арсин. Ако бъде запалена тънка струйка от този газ и в пламъка се постави студен порцеланов съд, арсеникът се отлага върху съда. Това станало причина за провала на Мари и довело до осъждането ѝ на доживотен затвор. Най-интересна в случая обаче е личността на Мари Лафарж — глезено красиво момиче, израснало в скъпо частно училище заедно с дъщери на аристократи, но със съвсем скромно лично състояние.

Затова Мари се зарадвала, когато недодяланият фермер и фабрикант на железни изделия Шарл Лафарж се свързал с нея чрез брачна агенция. Макар да не харесвала ухажора си, Мари го приела, защото смятала, че е богат земевладелец и че тя ще може да кани приятелите си на гости в тяхното имение. Когато установила, че имението представлява паянтова къща близо до кално село, отначало била съкрушена. После очевидно размислила трезво и решила да се справи с положението, като отрови съпруга си.

През месеците след сватбата тя се преструвала на влюбена и го тровела с безсърдечието и коварството на злосторно дете. Ала неколцина роднини на обречения я видели да слага в храната на Лафарж бял прах. Още преди смъртта му повиканият да се погрижи за него лекар заявил, че той умира от отрова. Мари веднага била арестувана. На процеса мненията на експертите по отровите се разминавали и Франция се разделила на нейни симпатизанти и обвинители. Отначало имало изгледи да я оправдаят, но показанията на големия специалист по отровите Орфила довели до осъждането ѝ. Тя прекарала десет години в затвора — през които си кореспондирала със своя най-влиятелен поддръжник, писателя Александър Дюма. Накрая умряла от туберкулоза на трийсет и шест годишна възраст.

Същата незрялост и мечтателност откриваме в повечето известни случаи на отровителство в Англия, от д-р Причард и Мадлин Смит до лондончанина Греъм Янг, „отровителя без мотив“, който през 1972 г. признал, че е отровил баща си, мащехата си и свой съученик. Една от най-популярните английски загадки в тази област е смъртта на Чарлз Браво, който умрял от отравяне с антимон в дома си в Белъм, Южен Лондон, през 1876 г. Красивата му съпруга Флорънс била съдена за убийството му, ала накрая била оправдана. Но от гледна точка на всички основни характеристики, описани тук, тя притежавала темперамента на отровителка: незрялост, детинско желание да се налага, мечтателност, склонност към романтичност. Това не доказва вината ѝ, но в комбинация с другите свидетелства я прави изключително вероятна.

Може би най-странната особеност на отровителите е фактът, че в тях има нещо, което им пречи да съзреят, да пораснат. Това се проявява в класическия случай на отровителство в Америка, историята на Нани Дос (понякога наричана Ани Арсеника), чиято отровителска кариера

продължила близо трийсет години — и сигурно щяла да продължи до старостта ѝ, ако един лекар не я заподозрял.

СВЕНЛИВАТА УБИЙЦА

Това щастливо събитие се случило на 6 октомври 1954 г., когато в Тълса, щата Оклахома, починал петдесет и осем годишен мъж. Малко преди смъртта си той бил постъпил в болница със стомашни болки. След като оздравял, мъжът се върнал при съпругата си, четирийсет и девет годишната Нани Дос. Нани му сварила ошав и на другия ден той умрял. Личният му лекар Н. З. Швелбайн казал, че няма представа каква е причината за смъртта на Самюъл Дос и че се налага аутопсия. Нани въодушевено се съгласила. „*Естествено*, че трябва да има. Някой друг може да умре от същото...“

Когато след известно време полицаите я потърсили и ѝ съобщили, че в стомаха на мъжа ѝ имало достатъчно арсеник, за да убие десет души, тя си придала смаян и ужасен вид и ахнала: „Как е възможно?“

Нани била пълна очилата жена със следи от минала красота. Когато я попитали дали е отровила мъжа си, тя погледнала детективите с широко отворени невинни очи и изумено отвърнала: „Съвестта ми е чиста“.

Говорела открито и свободно — полицаите трудно можели да вземат думата. Започнали да се чудят дали всичко това не е грешка — и моментално променили мнението си, когато я попитали дали познава някой си Ричард Мортън. С обичайната си ококорена откровеност Нани заявила, че за пръв път чува това име. Тогава ѝ показали четири застрахователни полици, които потвърждавали, че Ричард Мортън е предишният ѝ съпруг и че след смъртта му е получила хиляда и петстотин долара.

Нани свенливо се изкискала. „Е, май че ви излъгах. Наистина бях омъжена за него“. След неколкодневни търпеливи разпити тя най-после признала, че е отровила Самюъл Дос и Ричард Мортън.

Вестниците из страната разпространили новината за случая и полицията в Тълса внезапно била залята от обаждания, които накарали властите да осъзнаят, че са задържали масова убийца. Самюъл Дос очевидно бил петият ѝ съпруг и четирима от петимата били умрели при загадъчни обстоятелства. Преди Ричард Мортън, който починал в

началото на 1953 г., били Арли Ланинг, женен за нея от 1947 до 1952 г. — когато умрял със стомашни болки, — и Франк Харълсън, който умрял през 1945 г. скоро след женитбата си за Нани.

Двегодишният внук на Харълсън умрял няколко месеца по-рано в същата къща. Когато тръгнал за погребението му, Харълсън пророчески отбелязал: „Аз ще съм следващият“. Невръстният племенник на Арли Ланинг също починал в дома му от „хранително отравяне“ точно преди смъртта на чичо си.

Следствието разкрило, че майката и двете сестри на Нани са умрели със стомашни болки, докато тя им гостувала. Накрая детективите открили първия ѝ съпруг, Джордж Фрейзър, за когото се била омъжила на петнайсетгодишна възраст. Бракът им бил нещастен, тъй като Нани флиртувала с всеки срещнат и периодично бягала с други мъже. Тя обяснила на полицаите, че цял живот е търсила „мъжа на мечтите си“ и че любимото ѝ четиво било „Истински любовни истории“.

Един ден Джордж Фрейзър се прибрал вкъщи и заварил две от децата си да умират на пода. Нямащо следствие и малко по-късно Нани заминала с поредния си любовник — след което Фрейзър се развел с нея.

НЕПОСЛУШНОТО МОМИЧЕ

Поведението на Нани при разпита нито за миг не се променило — тя останала усмихната и откровена и с извинителен кикот като непослушно момиченце признала, че е отровила четирима от съпрузите си. Нани възмутено отрекла да е отравяла други хора, но трябвало да отстъпи, след като ексхумирали тялото на майка ѝ и установили, че е натъпкано с арсеник.

Осъдена на доживотен затвор, тя починала от левкемия през 1965 г. Дори като осъдена убийца поведението ѝ не се променило. Очевидно нищо не можело да я накара да признае, че убийството на единайсет души, четири от които деца, е нещо ужасно. Защо го е извършила ли? Защото била романтична с огромен сексуален апетит и смятала, че животът ѝ дължи нещо повече от скучни, обикновени съпрузи.

„ОФИСНИ“ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Аналите на криминалистиката показват, че е също толкова вероятно почтени граждани от средната класа да извършат предумишлено убийство, колкото и представители на която и да било друга социална прослойка. Лекарите, адвокати, даже свещеници са обявявани за виновни в предумишлено убийство. И все пак малцина такива буржоа убийци са извършвали убийство на работното си място. Може би е налице интересна психологическа причина за това — възможно е да смятат „службата“ за свещена. Или просто ги спира възможността да ги свари чистачката. Остава фактът, че „офисните“ убийства наистина са изключително редки и няколкото известни представят необикновена комбинация от метод и мотив.

Първият известен случай в Англия датира от 1839 г. В два през нощта на 7 декември в Спестовната банка в Нюкасъл ъпон Тайн видели пламъци. Повикали пожарната команда и пожарът скоро бил овладян. Полицията разбила вратата на кабинета на служителя Джоузеф Мили. Той лежал на пода; ударът, с който бил убит, бил толкова силен, че мозъкът му бил опръскал стените.

В съседния кабинет намерили управителя Арчибалд Болам, който също бил проснат на пода и от гърлото му течала кръв. Ала раните му не били дълбоки — той скоро дошъл на себе си и разказал какво се е случило. Неотдавна бил получил няколко анонимни писма със заплахи за живота му. Едното било пхнато под вратата на банката едва предишния ден и в него го заплашвали с нападение в дома му, затова решил да се прибере вкъщи и да види дали всичко е наред. Върнал се в банката в седем вечерта, влязъл и видял служителя Мили да лежи „като заспал“. Преди да се опомни, някой го ударил по главата. Лицето на нападателя било скрито. Докато управителят се опитвал да избяга, онзи повторно го ударил и той паднал.

Историята била подозрителна — човек, чийто мозък е разплискан из цялата стая, не прилича на заспал. Болам казал, че се е върнал в службата в седем вечерта — даже да бил повален в

безсъзнание, във всички случаи трябвало да се е свестил преди два през нощта. Какво бил правил крадецът през цялото това време? Очевидно бил останал до след полунощ, за да запали пожара. Попитали управителя какво е направил със заплашителните писма и той отговорил, че ги е изгорил. Последното обаче бил оставил на бюрото си и престъпникът сигурно го бил взел.

Само че в неговия разказ имало едно просто несъответствие, което убедило полицията, че Болам лъже. Той твърдял, че лежал по гръб, когато усетил в гърлото му да се опира нож, и после изгубил съзнание. Свестил се едва когато пристигнала полицията. Само че по *предницата* на ризата му имало кръв, което предполагало, че сам си е нанесъл раните в седнало положение и едва след това е легнал.

В джобовете на убития служител намерили въглени — очевидно някой искал да го изгори. Защо? Обискирали дома на Болам и намерили голяма сума в злато. Арестували управителя и го обвинили в убийството.

През 1839 г. в Англия все още рядко се извършвали грижливо планирани убийства, така че случаят развълнувал цялата страна. Имало масови настроения срещу Болам, особено в Нюкасъл, тъй като Мили бил работлив човек и имал четири деца. Жена му била починала и той сам се грижел за тях. Също като Дикенсовия Боб Крачит, Мили се скъсвал от работа и получавал малка заплата.

ЛИПСАТА НА ДОКАЗАТЕЛСТВА

Общественото съчувствие било толкова голямо, че за децата били събрани хиляда лири, освен това собственикът на банката им отпуснал пенсия. Настроенията срещу Болам се изостряли и се наложило да отложат процеса за периодичните юлски съдебни заседания на следващата година. Макар уликите достатъчно ясно да показвали, че е откраднал парите и че после е убил служителя и е инсценирал нападението и пожара, съдебните заседатели го оправдали поради липса на доказателства. Съдията предположил, че Болам е убил Мили при скарване и после се е опитал да се самоубие. Управителят бил осъден на доживотна каторга.

Бихме могли да очакваме, че от огромната територия на Лондон ще има много примери за офисни убийства; всъщност такива липсват, освен ако не броим убийството, извършено в пощата на Ломбард

Стрийт на 10 ноември 1902 г. Привлекателната млада Кити Байрън пратила куриер в службата на любимия си: молела го веднага да отиде при нея в пощата. Въпросният Реджиналд Бейкър бил брокер. Когато отишъл там, по улицата минавала кметската процесия и повечето служители зяпали през прозореца.

Един служител заявил на Бейкър, че трябва да плати два пенса на куриера, но брокерът възмутено отказал. Кити му предложила тя да плати, ала той отново отказал и си тръгнал. На двора навън го чули да казва на висок глас: „Няма да платя“. Тогава Кити се втурнала подире му, вдигнала маншона си и започнала да го удря. Поне на служителя му се струвало, че го удря с маншона. Бейкър паднал на пода, прободен в гърба и гърдите, и умрял на място. Един мъж изтръгнал ножа от ръката на Кити и я арестували. Преди да я отведат, тя се опитала да падне на колене и да целуне убития.

На процеса Кити Байрън привлякла огромно съчувствие. Красива, двайсет и три годишна, тя успяла да внуши впечатление за онеправдана невинност. Бейкър не й бил съпруг — двамата живеели заедно под наем на Дюк Стрийт. Брокерът очевидно бил заможен, докато Кити била „момиче от народа“. Бейкър пиел много и когато се напиел, ставал агресивен. След един скандал на 8 ноември, по време на който, изглежда, крещял главно Бейкър, хазяйката им дала предупреждение да напуснат.

Една слугиня чула Бейкър да казва на хазяйката, че Кити не му е съпруга, че е много по-долу от него и че на другия ден ще трябва да си замине. Слугинята побързала да съобщи на Кити и така ускорила убийството. В понеделник сутрин Кити купила нож за пет шилинга и шест пенса и после пратила съобщението в офиса на Бейкър. Нейният адвокат заявил, че възнамерявала да се опита да си върне любимия, като се намушка пред него. Доказателствата за предумишленост били прекалено убедителни и тя била осъдена на смърт, но обществената петиция до вътрешния министър й спасила живота. Кити била помилвана и излежала зад решетките десет години.

ЖЕЛЯЗНОТО АЛИБИ

Лондонското Сити има своя дял от опити за убийство. Един от най-странните бил направен през 1925 г., когато богатият арменски търговец Зарк Аведис Екислър бил намерен да лежи в безсъзнание в

обърнат наопаки офис. Имал тежки травми на главата, нанесени с ръжен, но макар седмици наред да се колебаел между живота и смъртта, накрая оздравял и посочил един свой приятел за извършител. Арестували приятеля му, ала когато го завели при Екислър, търговецът казал; „Това не е той“. Всъщност по-късно се оказало, че човекът има желязно алиби. От ударите по главата паметта на Екислър му играела номера и той така и не успял да си спомни нищо повече за случая.

През 1903 г. имало опит за убийство в самата Банк ъв Ингланд. Точно преди Коледа един младеж влязъл в банката и поискал да се срещне със служителя Кенет Греъм, който пет години по-късно станал световноизвестен като автор на класическата детска книжка „Вятърът във върбите“. Младежът носел свитък хартия, завързан в единия край с бяла, а в другия — с черна панделка. В кабинета на Греъм той му подал свитъка. Греъм развързал черната панделка — и тогава мъжът извадил револвер и няколко пъти дръпнал спусъка. Целел се неточно и Греъм получил съвсем лека рана.

Младежът изтичал навън с вика „Хайде, страхливи псета“ и се втурнал в друг офис. Дежурният в банката детектив влязъл в стаята и без да обръща внимание на револвера му, се опитал да го укроти. Изведнъж вратата се отворила и струя вода от противопожарния маркуч на банката улучила нападателя в гърдите.

ПАНДЕЛКАТА НА СМЪРТТА

В полицейския участък младежът изнесъл на полицаите лекция по икономика и им разяснил несправедливото разпределение на богатствата. Казвал се Джордж Фредрик Робинсън и бил инженер. Робинсън пояснил, че ако Греъм бил развързал бялата панделка, щял да пощади живота му. Онзи обаче предпочел черната. На процеса се оказало, че Робинсън полудял вследствие на ухапване от куче, и го пратили в психиатрия.

Възможно е малко луд да е бил и необикновеният престъпник и изнудвач фон Фелтхайм, чието истинско име било Карл Кутце. Кутце бил едър красив немец, висок почти два метра, с хармонично тяло на спортист. Той е един от най-забележителните международни престъпници от началото на ХХ в.

Карл Кутце е роден през 1857 г. и като юноша избягал в морето с пари, получени от продажбата на семейното сребро. Заел псевдонима

си фон Фелтхайм от един немски капитан, при когото служил като ординарец — и когото впоследствие обрал и изоставил. През 1886 г. се оженил за австралийка. На кораба за Англия забелязал, че един богат пътник е очарован от нея, и я окуражил да му стане любовница, сдобил се с компрометиращи писма и после го изнудвал за голяма сума. Покъсно Кутце заминал за Южна Америка — без жена си — и някак си успял да си осигури поста американски консул в Санта Марта — бил невероятно чаровен и сладкодумен.

Когато избягал от Южна Америка, с него изчезнала и голяма сума от касата на консулството. Международната полиция престанала да го търси през 1896 г., когато в Темза бил намерен труп на едър мъж, завързан с въжета. Съпругата на Кутце научила за това, настояла да го ексхумират и го идентифицирала като мъжа си. Всъщност „фон Фелтхайм“ вече бил в Южна Африка.

През 1897 г. южноафриканският милионер Барни Барнато мистериозно изчезнал от кораб в открития океан. Многобройните му делови начинания преминали в ръцете на двамата му племенници Улф и Соли Джоуъл и фон Фелтхайм решил, че си струва да се опита да бръкне в ковчежето на Барнато. Той се свързал с братя Джоуъл и им обяснил, че с чичо им имали „таен бизнес“ — който включвал отвличането на бургския президент Крюгер — и че Барнато му дължал петдесет хиляди лири.

Племенниците не му повярвали и му казали да се маха. Той започнал да ги обсипва с агресивни писма, заплашвал да ги убие, ако не му платят — макар че накрая свел исканията си до дванайсет хиляди лири. В ония дни в Йоханесбург не царял много по-голям ред и законност, отколкото в Дивия запад, затова вместо да се обади в полицията, Улф Джоуъл се съгласил да се срещне с Фелтхайм. В последния момент се отказал, ала Фелтхайм успял да проникне в офиса.

„Ако не ми платите, ще ви убия“, извикал той и бръкнал за оръжието си. Улф Джоуъл извадил револвера си. Същото направил и неговият управител Стрейндж. Стрейндж стрелял пръв, ала не улучил. После дръпнал спусъка фон Фелтхайм — и милионерът се строполил мъртъв.

Арестували фон Фелтхайм и го дали на съд. В съдебната зала той използвал неустоимия си чар. Адвокатът му отбелязал, че Стрейндж е

стрелял пръв и че неговият клиент само се е защитавал. Прокурорът възразил, че Фелтхайм е изнудвач и е заплашвал двамата братя със смърт. Нямало значение — след деветдневен процес съдебните заседатели го оправдали и южноафриканските власти му наредили да напусне страната.

СКРИТОТО СЪКРОВИЩЕ

Последвали още по-удивителни приключения: арестували го в залива Делагоа и го депортирали в Англия, където имал няколко „съпруги“. Той избягал в Южна Африка, бил хвърлен в затвора, после го освободили британските войски, които се сражавали с бурите. Заминал за Триест, където се представял за син на австрийски генерал, който знае къде е заровено „скритото съкровище“ на Крюгер, и успял да измъкне от един истински генерал двайсет хиляди лири. С тези пари минавал за богат аристократ и се оженил за красиво богато момиче — след което за пореден път изчезнал с парите и накитите ѝ.

Оженил се за гъркиня, за да получи зестрата ѝ от две хиляди лири, и през следващите няколко години прибавил към колекцията си още няколко „съпруги“ — повечето забременели и след него по света оставала диря от незаконородени деца. През 1906 г. обаче допуснал голямата си грешка: отново се свързал със Соли Джоуъл и се опитал да го изнудва. Разяреният милионер решил да сложи край на това и машината на международното право със скърцане се задействала.

От Скотланд Ярд проследили Фелтхайм до Антверпен — и там пак го изгубили, когато той изчезнал с жената на богат търговец. През 1907 г. го настигнали в Париж — това бил краят на кариерата на един от най-великите престъпници на света. В Лондон му предявили обвинения в изнудване и заплаха да убие Соли Джоуъл. Процесът бил класически. Висок, строен, много красив, фон Фелтхайм изглеждал напълно убеден, че ще си тръгне като свободен човек.

Прокурорът Чарлз Гил направо го разпердушинил. Спукал лъжите му като балони. Фелтхайм се престорил, че не може да разкрие всичко, което знае, заради известните международни фигури, които щели да бъдат компрометирани. Гил го разпитал за връзките му с Улф Джоуъл и после го изобличил като лъжец, цитирайки изявленията му в съда през 1898 г. Фон Фелтхайм бил представен в истинската му светлина — лъжец, който цял живот бил мамил хората. Въпреки това

имало вероятност да се измъкне с лека присъда — от две до пет години. Съдът ахнал, когато съдията Колридж обявил: „Двайсет години каторжен труд“.

НЕСПРАВЕДЛИВАТА ПРИСЪДА

В чисто юридически смисъл не може да има съмнение, че присъдата била крайна. Осъждали го за това какъв е, а не заедто се опитвал да изнудва Соли Джоуъл, и подобно на съдията, който по-късно осъдил близнаците Крей, Колридж очевидно смятал, че обществото заслужава дълга почивка от фон Фелтхайм. След войната през 1914 г. британското правителство го освободило от Дартмур и го върнало в Хамбург. Фелтхайм починал там през 1932 г. като беден старец.

Най-известното офисно убийство във Франция било извършено следобед на 16 март 1914 г., когато Гастон Калме, редактор на „Фигаро“, се съгласил да приеме мадам Кайо, съпруга на финансовия министър, обект на едни от най-язвителните нападки на Калме. Същата сутрин президентът Поанкаре казал на Жозеф Кайо, че по никакъв начин не може да попречи на „Фигаро“ да публикува някои лични писма, които министърът бил написал на сегашната си съпруга, докато бил женен за предишната. Мадам Кайо извадила револвер от маншона си и стреляла по редактора. Той се строполил върху бюрото си. Съдебните заседатели я оправдали — за радост на френската общественост.

Нито едно офисно убийство в Америка не може да съперничи на случая с Кайо от гледна точка на предизвикания скандал, тъй като най-прочутото убийство на Уолстрийт било само резултат от много по-голяма катастрофа, големия взрив от 1920 г. По обед на 16 септември 1920 г. срещу сградата „Дж. П. Морган“ в сърцето на нийоркския финансов център спряла конска каруца. Не е известно дали двамата мъже, които карали каруцата, са останали там, но петдесет и седем секунди по-късно мощна експлозия превърнала фургона в купчина усукан метал и разкъсала коня на толкова парчета, че бил неузнаваем.

ЖЕРТВАТА НА ЛЕТЯЩИТЕ СЪГЛА

„Офисното убийство“ несъмнено било целенасочено — навярно срещу работниците в офиса на милионера Дж. П. Морган, а може би и срещу служителите в клона на Федералната хазна. Тъй като улицата гъмжала от хора, които отивали да обядват, имало много жертви — трийсет и един убити и десетки тежко ранени. Единственият загинал, който по това време бил в офиса си, бил Томас Джойс, старши служител при Морган, убит от летящо стъкло.

Артър Кари, шеф на отдел „Убийства“, бил убеден, че експлозията е предизвикана от анархисти. Внимателният оглед на две конски подкови накрая го отвел при италианския ковач, който бил подковал коня в утрото на взрива. Ковачът се страхувал от отмъщението на анархистите, но след многочасови убеждения се съгласил да помогне на полицията, ако му гарантират, че няма да разкриват името му.

Обещали му и ковачът казал, че рано на другата сутрин ще отиде в участъка и ще заведе група цивилни полицаи в италианския квартал, за да потърсят двамата мъже. За ужас на полицията обаче на другата сутрин един вестник разкрил самоличността на ковача и уплашеният италианец категорично отказал да сътрудничи. На Кари несъмнено му се е искало да направи с редактора същото, каквото направила с Калме мадам Кайо. Той така и не разбрал кой е „изпял“ информацията за ковача и виновниците за уолстрийтската експлозия не били заловени.

Почти четирийсет години по-късно, през септември 1959 г., нюйоркската полиция започнала широко издирване на друг престъпник, който действал в офиси. Този човек не бил убиец, а изнасилвач. Неговият район било Мадисън Авеню. В края на деня, докато нюйоркчани бързали към спирките на метрото, един възслаб негър влизал в офис сградите и небрежно обикалял коридорите. Никой не му задавал въпроси — мислели го за чистач.

Той надзъртал в офисите, докато не откриел само момиче, пишецо на машина. Влизал, тихо затварял вратата след себе си и вадел пистолет. Момичето било принуждавано да влезе в безлюден офис, където нямало опасност да ги открият, после негърът му заповядвал да се съблече и го изнасилвал. Една жена избягала полугола на улицата и се развикала, ала докато полицията дойде, нападателят изчезнал. Станало ясно, че изнасилвачът „ловува“ почти всеки ден. През септември 1959 г. били нападнати петнайсет момичета.

Но тези жертви успели да помогнат на полицейския художник да направи на изнасилвача съставен портрет, който бил пратен във всички нюйоркски участъци. На патрулния полицаи Юджийн О'Нийл от участъка на Двайсет и втора улица му се сторило, че някъде е виждал лицето. Цял ден мислил и накрая си спомнил: това бил младият негър Хенри Айзард, който живеел в Бронкс. Докато полицията била в апартамента му и разпитвала младата му жена, съобщили за ново изнасилване — шестнайсетото.

И в полунощ, докато съпругата му седяла на стола си с малкия им син в ръце, вратата се отворила и влязъл Хенри Айзард — право в ръцете на очакващите го полицаи. Повечето жертви го познали. Нюйоркската полиция облекчено си отдъхнала. Случаят с изнасилвача в офисите на Мадисън Авеню бил приключен преди да се стигне до убийство. Айзард бил осъден на затвор от шейсет до сто години.

ПАЛЕЖИ

„По време на подпалването на копите сено мисълта за хората, които можеха да изгорят, усилваше усещанията, които изпитвах. Винаги наблюдавах пожарите, обикновено отблизо, всъщност толкова отблизо, че са ме молили да помагам... Виковете на хората и блясъците на огъня ми доставяха удоволствие. По време на големи пожари винаги получавах оргазъм. Ако видите в признанието ми няколко палежа за една нощ, значи не съм успял с първия или втория. Освен това получавах оргазъм, когато палех горите. Беше прекрасно да виждам как пламъците поглъщат бор след бор и силният източен вятър ги раздухва... това беше невероятно“.

Това е откъс от признанието на сексуалния архидегенерат Петер Кюртен, чудовището от Дюселдорф. Той ни въвежда в най-озадачаващата сексуална перверзия: пироманията. Дори днес не се знае почти нищо за това страшно желание. Повечето учебници по клинична психиатрия упорито го пренебрегват. Това навярно е понятно. Всеки може да разбере изнасилвача и даже садиста, защото всеки от нас е мъничко като тях. Но как може нормален човек да разбере задоволяване на сексуален нагон при вида на огън?

Известни сведения за този сложен процес ни дават признанията, цитирани от д-р Мелвин Райнхарт в неговия класически труд „Сексуални перверзии и сексуални престъпления“. Той описва случая с едно четиринайсетгодишно момче, което заедно с още три момчета пушело цигари в плевник. Някой неволно изпуснал фас в сеното, плевникът се подпалил и четиримата избягали. Момчето изпитало странно желание да спре и да гледа, затова се скрило зад храстите и наблюдавало пристигането на полицията и пожарната. Разбира се, това би могло да е обикновено любопитство — повечето хора обичат да

гледат огън. Но младежът усетил, че видът на пламъците го изпълва със смътно сексуална възбуда. Докато четял във вестника за пожара на другия ден, той отново изпитал същото вълнение и желание да отиде и да подпали нов пожар. Този път възбудата била още по-силна. Накрая, докато наблюдавал четвъртия си пожар, вълнението било толкова силно, че той започнал да мастурбира. Хванали го и го пратили в трудововъзпитателно училище.

Тук обаче можем да открием други психологически елементи: например удоволствието му да чете заглавията във вестника и мисълта, че никой не знаел кой е виновен. Това си е чисто задоволяване на егото и несъмнено играе важна роля в пироманията. Психиатърът д-р Вилхелм Щекел пише, че повечето пироманиаци са нещастни, пасивни хора, които се чувстват отхвърлени от обществото. Те често страдат от ясно изявен комплекс за малоценност. Но това не обяснява нито как, нито защо огънят се свързва със сексуалното удоволствие.

Положението донякъде се изяснява от друг случай, цитиран от Райнхарт, свързан с изключително сложна мрежа от сексуални чувства. Баща на три тийнейджърки прекратил сексуалните контакти с жена си. Неговите сексуални желания се насочили към четиринайсетгодишната му дъщеря. Един ден я причакал след училище, закарал я на тиха уличка и се съвкупил с нея. Момичето признава в показанията си в полицията: „Татко на два-три пъти ми свали гащичките... после започна да ми харесва“. Подобно на множество момичета, тя била увлечена по баща си.

През следващите три години сексуалните им контакти продължили по два-три пъти седмично, като той я окуражавал да го стимулира орално. Една нощ майката чула дъщеря си да отива в леглото на баща си. Последвал страхотен скандал и майката заплашила, че ще го издаде в полицията. Тогава мъжът започнал да мисли как да убие жена си и втората си дъщеря. (Третата била напуснала дома им.) После прибягнал до помощта на първата, която признава: „Той обеща да не ме закача повече, ако му помогна да излее бензин на пода“.

В деня на убийството бащата причакал най-малката си дъщеря Рут (тринадесетгодишна) в кухнята, ударил я силно в корема и тя изпаднала в безсъзнание. Когато влязла жена му, той започнал да я удря с юмруци — явно бил силен мъж, тъй като я повалил с три удара.

Тогава дошла най-голямата дъщеря. Двата залели кухнята (и изпадналите в несвяст майка и дъщеря) с парафин. На излизане мъжът хвърлил в стаята кибритена клечка. Докато къщата избухвала в пламъци, той отишъл на пазар и после на плуване. Когато се прибрал, заварил там пожарникарите. Домът му бил изгорял. Празните кутии от парафин насочили полицията към вероятния извършител.

В този случай на пръв поглед пожарът е подпален в опит за прикриване на престъплението. Разбираемо е, че преди петдесет години никой полицаи не би допуснал наличие на сексуален елемент. От друга страна, има нещо изключително показателно. При грижливо обмисленото убийство извършителят не оставя празни кутии от парафин, за да подсказе, че е запалил пожара нарочно. Всеки криминалист обаче знае, че в много случаи убиецът като че ли *иска* да го заловят. Той прави нещо, което води до разкриването му: например паркира колата си близо до местопрестъплението или оставя там някаква дреха. Това желание да изкупи вината си най-често се наблюдава в случаите на сексуално убийство.

Изглежда, че това се отнася към цитирания случай, и тъкмо поради тази причина д-р Райнхарт го класифицира като пиромания. След тригодишна сексуална връзка с дъщеря си бащата изпитвал угризения и пожарът бил странен, извратен опит за *изгаряне* на вината. Това напълно обяснява иначе непонятната връзка между секса и огъня. Огънят е символ на чистота и разкъсваният от противоречия пироман едновременно копнее за чистота и тя сексуално го възбужда. Това се потвърждава от друго любопитно наблюдение, направено от много криминалисти: че когато гледа пламъците, пироманът често изпитва потребност или да уринира, или да изпразни червата си.

В „Сексуалният престъпник“ д-р Пол де Ривер споменава за две пироманки, фригидни жени на средна възраст, които изпитвали желание да клекнат и да уринират, докато наблюдавали подпалените от тях пожари, и за един крадец, който трябвало да се крие в храстите и да изпразва червата си след като наблюдавал пожар. Във всички тези случаи престъпникът признавал, че след постъпката си изпитвал силно облекчение и усещане за *пречистване* — което предполага психологическото обяснение на тази загадка.

Повечето хора знаят какво е да се чувстваш потиснат от ежедневието и да искаш просто да избягаш от проблемите.

Непълноценните личности *винаги* се чувстват така — което според Щекел обяснява защо често са скитници и постоянно бягат. В огъня има някаква възбуждаща окончателност — например, ако изгаряте стари любовни писма или дневници, все едно виждате как пламъците поглъщат собственото ви минало. Слабият, колеблив човек свързва пламъците с удоволствието и облекчението — точно както руският физиолог Павлов дресирал кучетата да *свързват* храната със звънец.

Пироманът подпалва пожари, защото му носят облекчението на новото начало — и задоволява негодуванието си срещу цивилизацията, която го потиска. (Цитираният от де Ривер пироман крадец не палел пожар *винаги* — понякога само си смъквал панталона и изпразвал червата си на килима, което, изглежда, доказва връзката между огъня и негодуванието.) И накрая, напълно разбираема е връзката между две съвсем различни форми на облекчение по един и същи „павловски“ начин.

Следователно това навярно е психологическата основа на пиромана. Налице са свидетелства, които предполагат, че до известна степен това се отнася за *всички* престъпници, които използват огън като „последно средство“. Поради някаква дълбоко атавистична причина хората имат чувството, че огънят може да разреши всеки проблем, който изисква пълно унищожение. Това обяснява защо са били изгаряни вещиците и еретиците и защо нацистите са използвали крематориуми в своите лагери на смъртта. Същата психология откриваме и в случаите с англичанина Алфред Роуз, убиец, изгорил жертвата си в автомобил, и Самюъл Фърнес, чието престъпление сигурно е било вдъхновено от Роуз.

Алфред Артър Роуз, бивш хорист, претърпял промяна на личността след черепна травма през Първата световна война и се превърнал в маниакален женкар. Бил търговски пътник в компания за тиранти и жартиери и по време на пътуванията си съблазнил много продавачки и сервитьорки, които забременели от него. Към 1930 г. животът му бил в хаос, финансите му се намирали в безнадеждно състояние и Роуз мечтаел да изчезне някъде и да започне всичко наново.

На 5 ноември 1930 г. той се заел да изпълни мечтата си, като качил на автостоп неидентифициран мъж (навярно скитник). В два през нощта Роуз спрял на тиха уличка край село Хардингстоун и някак

успял да повали в безсъзнание спътника си. После преместил тялото зад волана, залял колата с бензин и я подпалил. Ала двама случайно минаващи оттам младежи го видели да бяга от местопрестъплението и описанието му било публикувано във вестниците. Той бил при своя любовница в Уелс, когато се убедил, че планът му се е провалил, и решил да се предаде. След ареста Роуз заявил, че облекчавал червата си в една нива, когато спътникът му неволно се самозапалил с цигара, след като тъкмо били напълнили резервоара. Сър Бърнард Спилсбъри обаче опровергал тази версия, тъй като бил намерил парче от напоен с бензин парцал, напъхан между краката на жертвата. Роуз признал всичко и бил обесен на 10 март 1931 г.

МНОГОБРОЙНИТЕ УЛИКИ

През януари 1933 г. Фърнес, строител от Камдън Таун, Северен Лондон, убил събирача на наеми Спачет, откраднал четирийсетте лири, които носела жертвата, и изгорил трупа в бараката, която му служела за офис. Предполагало се, че тялото е на Фърнес — докато патологът не забелязал огнестрелната рана в тила. Фърнес бил обявен за национално издирване.

Той пратил писмо на зет си с молба да се срещнат в Саутенд он сий край Лондон и зет му съобщил в полицията. В затвора Фърнес успял да се отрови, като изпил бутилка солна киселина, зашита в подплатата на палтото му. Внимателният анализ на случая показва, че той несъмнено е бил „непълноценна личност“. На първо място, Фърнес не бил (като Роуз) потънал в дългове — дължал само деветдесет лири. И самоубийството му говори за същата неспособност да приеме последиците от действията си.

„Психологията на непълноценността“ проличава и в едно иначе доста обикновено убийство, извършено през 1931 г. в Ипсиланти, щата Мичиган. Трима бивши затворници се напили с контрабандно уиски и решили да ограбят някого. Намерили четирима шестнайсетгодишни младежи, които се целували в една кола, и им взели два долара. После измъкнали едно от момичетата и го изнасилили. Другите се съпротивлявали и всички били пребити до смърт или застреляни. Накрая крадците запалили колата. Тъй като оставили многобройни улики, след няколко часа били арестувани. За рекордно кратко време ги

осъдили на доживотен затвор — пред съда чакала тълпа, която искала да ги линчува.

Един по-скорошен случай в Америка още повече изяснява връзката между подпалвачеството и непълноценността. Джери Корнуел бил трийсет и две годишен автомонтьор от Оукланд, щата Калифорния. През 1955 г. той живеел с любовницата си, бившата сервитьорка Алис Франклин, която била три години по-възрастна от него. Няколко седмици преди Коледа Алис насочила чувствата си към дваисет и седем годишния стоманолеяр Робърт Хенд. Корнуел тихо и кротко се изнесъл от апартамента, запазил сравнително добри отношения с бившата си любовница и нейния приятел и в нощта на убийството бил на гости заедно с тях.

Там се напил и ги проследил до дома им на Телеграф Авеню 5955. Скрил се до прозореца на спалнята и ги гледал как се любят и потъват в пиянски сън. После отишъл до близката бензиностанция, купил десет литра бензин, върнал се при къщата, влязъл в спалнята — където хъркали любовниците — и залял леглото. Докато излизал, пламъчето на газовата печка подпалило бензиновите пари. Пожарникарите закарали жертвите в болницата, но и двамата починали след няколко часа. Полицията лесно открила Корнуел, който направил признания. На процеса възникнал интересен правен проблем — дали Корнуел може да бъде обвинен в убийство, след като всъщност не е драснал кибритената клечка, възпламенила бензина. Съдията обаче отбелязал, че той несъмнено е възнамерявал да убие бившата си любовница и нейния приятел. Обявили го за виновен и го осъдили на доживотен затвор. Непълноценността на Корнуел проличава във всичко: той отстъпил апартамента на своя конкурент, останал приятел с любовниците и ги проследил до апартамента, за да гледа как се любят — в което се долавят силни мазохистични нотки. Сляпата ярост също е изключително типична за непълноценната личност, тласната отвъд ръба.

Разказът за палежите няма да е пълен без случаите с „немския Роуз“ — макар че в много отношения те не се вписват в общите особености на пироманията. Първият случай станал година преди Роуз да убие неизвестния скитник на пътя за Нортхемптън. Курт Ерих Тецнер също бил търговски пътник, но през 1929 г. бизнесът вървял зле. Един ден тъща му съобщила, че има рак и че единствената ѝ

надежда е операция — имало едва петдесет процента шанс да оцелее. Тецнер я разубедил — колкото да ѝ направи застраховка живот за петстотин лири. (Заради рака ѝ не успял да я застрахова за повече.)

После я убедил в крайна сметка, да се подложи на операция. Рискувал и спечелил — тя починала след три дни. Тецнер се смаял и възхитил на лекотата, с която човек можел да измъкне пари от застрахователните компании. Обсъдил с жена си как да повторят удара. Тя предложила план, който по същество не се различава от замисъла на Роуз: да вземат труп от гробището и да го изгорят в колата му. Тецнер отхвърлил момента с гробището. „Трябва да има кръв“ — заявил той.

Затова дал обява във вестника, че търси „спътник“, с когото да си подели разходите. Отзовал се един младеж, но нещо в поведението на Тецнер събудило подозренията му и той се отказал. Тогава Тецнер качил един стопаджия на път за Мюнхен. Мъжът се казвал Алоиз Ортнер и бил безработен автомонтьор. В градчето Хоф Тецнер му дал пари да се избърсне и да си купи яка и вратовръзка. Когато излезли извън града, помолил монтьора да провери за изтичане на масло под колата.

Щом Ортнер се мушнал под колата, Тецнер грабнал един чук и парцал, напоен с етер. Ако бил изчакал главата на мъжа да се появи и да го удари, докато е още под колата, може би щял да успее. Във вълнението си обаче той позволил на Ортнер да се измъкне навън и го нападнал чак тогава. Монтьорът оказал съпротива и избягал в гората. Явно обаче не съобщил за случая.

На 25 ноември 1929 г. Тецнер качил друг стопаджия, леко облечен двайсет и една годишен младеж, чието име така и не научил. Младежът се оплакал, че замръзва, затова Тецнер го увил в едно одеяло. След като здраво стегнал ръцете му, той взел въже и го удушил. Край Етерсхаузен блъснал колата в крайпътно дърво, преместил трупа зад волана и го поръсил с бензин. После запалил колата.

ТЕЛЕФОННИТЕ РАЗГОВОРИ СЪС СТРАСБУРГ

Тецнер имал повече късмет от Роуз — не го видели да бяга. Намерили изгорялата кола, жена му разпознала трупа и го погребали. После подаде иск до застрахователната компания за сто четирийсет и

пет хиляди марки, за колкото бил застраховал живота си Тецнер (над тринайсет хиляди днешни лири).

Застрахователите обаче заподозрели нещо — на първо място фактът, че трупът принадлежал на слаб човек, за разлика от Тецнер. Свързали се с лайпцигската полиция и тя поставила фрау Тецнер под постоянно наблюдение. През следващите няколко дни на два пъти я викали да се обади по телефона в съседния апартамент. Съседката казала на полицията, че я търсели от Страсбург и че човекът се представял като „хер Странели“.

Детективите помолили страсбургските си колеги да проверят хер Странели, който навярно бил набит и имал месесто лице със свински очички. Когато пристигнал детектив от Лайпциг, страсбургската полиция вече била арестувала „Странели“. Както подозирали, това бил Тецнер.

Той отначало признал за убийството, после оттеглил признанието си. Пред съда излязъл с версията, че случайно блъснал младежа и го убил. Качил трупа в багажника на колата си и отишъл да вечеря. По време на вечерята изведнъж му хрумнало, че може да изпълни плана си да изчезне... Патологът от Лайпцигския университет потвърдил показанията му и заявил, че травмите по трупа предполагат прегазване. Съдебните заседатели обаче не му повярвали и Тецнер бил осъден на смърт. Екзекутирали го в Регенсбург на 2 май 1931 г.

Един младеж, Фриц Сафран, прочел с огромен интерес за престъплението на Тецнер. Той бил управител на голям магазин за мебели, „Плац & Ко“, в Растенбург. Привидно изглеждало, че магазинът преуспява, а всъщност малко оставало да фалира. Сафран продавал мебели на изплащане и по време на кризата клиентите му просто не плащали вноските си. Собственикът хер Плац бил оставил ръководството на магазина в ръцете на интелигентния млад управител, тъй като Сафран не само му плащал щедра пенсия, но и бил негов зет.

Всъщност Сафран имал връзка със счетоводителката, волевата млада Ела Аугустин, и възнамерявал да избяга с нея. Освен това се бил доверил на главния продавач Ерих Кипник. Тримата планирали да застраховат живота на Сафран за голяма сума, да подхвърлят труп в магазина и да го подпалят. Проблемът бил откъде да вземат трупа. Първоначалната им идея да го изкопаят от гроб била отхвърлена.

Тогава тримата излезли на лагер в гората Николай и Кипник и Сафран всяка сутрин отивали с колите си да търсят жертва.

На съдебния процес се изяснило, че са правили няколко неуспешни опита. Първият, който се качил в колата при тримата, казал, че има шест деца, и те го пуснали да си иде. Друг път Ела си изпуснала нервите, докато Кипник удрял един мъж с палка, и в резултат го оставили да избяга. Накрая открили подходяща жертва, младеж на велосипед — по-късно Сафран заявил, че Кипник слязъл от колата и го застрелял, докато продавачът обвинявал шефа си. Занесли трупа в магазина, но кой знае защо, отложили пожара.

Нещастникът — млекуар, казал се Дал — бил убит на 12 септември 1930 г. Ала едва на 15-и вечерта мощен взрив разтърсил магазина. Много служители, които били вътре, по чудо успели да избягат. Кипник, привидно в истерия, заявил, че Сафран се втурнал в пламъците да спасява счетоводните книги. По-късно бил открит овъглен труп.

Две седмици след пожара Ела повикала в дома си един шофьор, Рек, за да закара майка ѝ в Кьонигсберг. От къщата излязъл мъж и шофьорът познал Сафран. Раздрънкал се и слухът стигнал до ушите на полицията.

Следствието скоро разкрило мотива за престъплението — тежкото финансово състояние на магазина. Издирването на Сафран започнало. Той се криел в Берлин при един беден дърводелец, роднина на Ела Аугустин. В началото на ноември откраднал личната карта на дърводелеца и се качил на влак за Хамбург — откъдето се надявал да избяга в Америка.

Един негов стар приятел от казармата обаче го познал на гара Шпандау и съобщил в полицията. Сафран бил арестуван и тримата с Кипник и Ела Аугустин били изправени пред съда на Бартенщайн, Източна Прусия, през март 1931 г. Те със сълзи на очи умолявали съпругата на жертвата за прошка и се опитвали да си прехвърлят вината един на друг. Мъжете били осъдени на доживотен затвор, а Ела получила пет години.

РЯДКО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Съвременните електронни противопожарни аларми, огнеупорни строителни материали и автоматични пръскачки правят палежа един от

най-редките видове престъпление. Няма причини, поради които цивилизованото общество да не е в състояние да се справи с пожара като с бубонната чума. Можем да се надяваме, че странното извращение, известно като пиромания, някой ден ще изчезне от само себе си.

Няма съмнение обаче в това, че като откраднал огъня от боговете и го донесъл на земята, титанът от гръцката митология Прометей изневерил на името си — което означава „прозорливият“. Той буквално не съзнавал какъв пожар подпалва и за неговото престъпление Зевс го приковал на една скала, като всеки ден пращал орел да разкъсва черния му дроб — който всяка нощ заздравявал. Жестоко, ала от митологична гледна точка справедливо наказание.

ПЕРВЕРЗНИЦИ

Младежът с бебешко лице и румени бузи, който шофирал по безлюдния път край Коутсвил, щата Пенсилвания, не приличал на убиец. Ала когато на 11 февруари 1937 г. следобед потеглил със зеления си пикап, замислял убийство — и изнасилване.

Било малко след три и половина и тъкмо пуснали децата от гимназията. Той подминал няколко момичета, но наоколо винаги имало други хора или по пътя имало коли. И тогава я видял пред себе си — самотна женска фигура на безлюден участък от улицата. Без колебание завил и я блъснал, изскочил от пикапа, вдигнал изпадналото в безсъзнание момиче и го натоварил в каросерията.

Закарал го в една изоставена ферма и го пренесъл вътре. Там го съблякъл и изнасилал. Ученичката изглеждала мъртва — или поне така по-късно твърдял той. Пренесъл голото тяло до кладенеца и го хвърлил вътре. След това се прибрал вкъщи и хубаво се нахранил. След два дни се върнал във фермата с шашка динамит — хвърлил я в кладенеца. Експлозията частично затрупала трупа с камъни.

МАНИАКАЛНАТА НЕВРОЗА

Полицаяте, които разследвали изчезването на шестнайсетгодишната Хелън Мойър, отначало били озадачени. Намерили обувките и учебниците ѝ близо до мястото, където била блъсната. Обувките били разкъсани, а разбитите стъкла от фар предполагали, че е станала жертва на шофьор, който е избягал. Но къде било момичето?

Когато новината за изчезването на Хелън се разпространила, с полицията се свързали двама души. Единият бил работник във фирма за вторични суровини. Имало вероятност да е наблюдавал „злополуката“ отдалеч. Поне бил видял зелен пикап рязко да завива на пътя и да блъска телеграфен стълб. После върнал назад, обърнал и блъснал друг стълб. След това бързо отпрашил.

Вторият свидетел била съседката на Хелън Мойър, петнайсетгодишна ученичка. Шест дни преди изчезването на Хелън я качил младеж със зелен пикап, форд. Имал „бебешко лице“ и носел мръсен гащеризон. Той спрял на тиха уличка и се опитал да я съблече, но „жертвата“ оказала съпротива и той я ударил с гаечен ключ. Момичето успяло да изскочи от пикапа и се затичало към най-близката къща, а мъжът потеглил.

Полицията огледала телеграфните стълбове и открила люспи зелена боя — същата като по обувките на Хелън. Разпитали собствениците на всички фордове пикапи в окръг Честър и когато от филаделфийската полиция открили, че двајсетгодишният Александър Майър има зелен форд пикап, изведнъж разбрали, че може би са намерили когото търсят.

Три години преди това Майър бил осъден, задето стрелял по две филаделфийски момичета с пушка. Той бил син на заможен търговец на въглища от Даунингтън, град на деветнайсет километра от мястото, където изчезнала Хелън. В медицинския му картон от поправителния дом пишело, че е „психопат, жертва на недоразвитата си психика, безчувствен на болка... садистичен и малко женствен“.

Майър бил арестуван, докато разнасял мляко с пикапа си — зелен форд — и бил отведен за разпит. Отначало отричал, че изобщо познава момичето. После, когато полицаите му посочили вдлъбнатините по колата, той потвърдил сведението на работника и признал, че наистина е блъснал Хелън, но го обяснил като злополука. Накрая разказал истината за нападението и изнасилването и завел полицаите при кладенеца. Извадили трупа — без един крак, откъснат от взрива. Медицинските свидетелства показали, че момичето е било живо, когато го е хвърлил в кладенеца, и че е умряло от удавяне.

През април 1937 г. Майър бил пратен на електрическия стол. Повече от половин век по-късно в Коутсвил още не били забравили „звяра с бебешкото лице“.

Тази ужасна история ни кара да се запитаме защо се случват такива неща и как могат да бъдат предотвратени. И двата въпроса нямат лесен отговор. Майър бил „перверзник“ като Джак Изкормвача, Петер Кюртен и Харви Глатман, който задоволявал садистичните си фантазии, като завързвал жертвите си и ги фотографирал, докато се задушавали. От психологическа гледна точка тези хора страдат от

„маниакална невроза“. Една идея господства в ума им и пропъжда всички други.

Повечето от нас полагат значителни усилия да се съсредоточат върху конкретен обект за по-продължителен период. Нещата, които се случват наоколо, ни разсейват. Едно дете може да гледа телевизия, но ако някой му донесе нова играчка, моментално ще забрави предаването и ще се заиграе с нея. По-голямото дете или юноша може да продължи да гледа телевизия и после да се заеме с играчката, защото предпочита да редува удоволствията.

Това е разумно — но не съвсем желателно, тъй като хората, които живеят живота си „както дойде“ и спонтанно се радват на удоволствията, често са по-здрави и по-щастливи от „по-разумните“. Маниакалното чувство за дълг често води до язва. Всички трябва да се научим да балансираме чувството си за целенасоченост със способността просто да се „отваряме“ и да се радваме на мига. Това е нещо, което „маниаците“ не могат.

Маниакът *не* е непременно перверзник. Някои жени се вманиачават по чистотата в дома. Много пациенти в психиатрии си мият ръцете всеки път, щом докоснат нещо. До фиксидеята се стига тогава, когато чувството за целенасоченост излезе извън контрол. Но ако фиксидеята е сексуална, обществото има основание за загриженост.

Според Фройд фиксидеята представлява „изпреварване на развитието на либидото от развитието на егото“, което просто означава, че егото на детето, неговото чувство за собственото му значение, расте по-бързо от „чувството му за удоволствие“ — терминът „либидо“ не се отнася само за нашата „любовна енергия“, а за *всички* видове удоволствие, от играта на футбол до яденето на сладолед. Само че дефиницията на Фройд само *описва* фиксидеята, без да я обяснява.

Едно е ясно: перверзникът е фундаментално незрял. Всички бебета искат да се налагат и не виждат причина да не го правят. Ако семейната среда се отличава с много любов и сигурност, те скоро се научават да дават — и да отстъпват. Разбират, че ако се налагат винаги във всичко, ще причиняват болка на близките си. Следователно един от основните отговори на проблема за фиксидеята е липсата на обич в детството.

Любовта има същото въздействие върху личността, каквото слънчевата светлина върху растенията: кара я да се развива и съзрява. Без любов маниакът не вижда необходимост да „узрее“, да се опита да порасне. Навярно родителите му многократно са го лишавали от много желани неща в детството, затова в него се заражда дълбоко негодувание. По-късно маниакът смята, че обществото го лишава от много неща, които иска, и затова е готов да си ги вземе, когато обществото не внимава. В резултат се наблюдава поведение като на Александър Майър, който третира другите човешки същества като заменими вещи, като кърпичка за еднократна употреба.

БЕЗПОЩАДНОТО ЕГО

В книгата си „Сексуални перверзии и сексуални престъпления“ д-р Мелвин Райнхарт описва темперамента с две думи: „безпощадното его“. Особеностите винаги са еднакви: напълно затворено в себе си състояние на ума, в което другите хора са недействителни. Повечето деца убийци — като Иън Брейди — се отнасят към този тип.

През 1953 г. перверзникът на средна възраст Карл Фолк „похитил“ каравана с мъж и жена, Реймънд и Бети Алън, завързал съпруга и после цяла нощ изнасилвал и измъчвал жената, която накрая умряла. Фолк бил толкова съсредоточен върху това, което правел, че не забелязал бягството на съпруга, и се сепнал, когато Реймънд Алън отворил вратата и го прострелял в корема. Но било късно да спаси Бети. Когато Реймънд Алън го прострелял, Фолк се канел да залее караваната с бензин, за да изгори съпрузите и бебето им. Отнасял се с тях като с вещи, чието единствено предназначение било да му доставят удоволствие. Фолк бил осъден на смърт.

В известен смисъл тези перверзници са невменяеми. Те са позволили на фиксидеята си да ги обладае, докато се превърне в единствената им цел. Но ако ги обявим за невменяеми, ще заобиколим основния въпрос. Във всичко това несъмнено е налице елемент на *свободна воля*. Перверзникът сам *избира* да е „невменяем“.

Това се проявява в един от най-мрачните случаи на „натрапчивост“ в историята, убийството на Алис Портър, извършено от Доналд Фиърн край Пуебло, щата Колорадо, през 1942 г. Фиърн бил двайсет и три годишен железопътен механик, кротък, очилат, дребен, семеен. Интересувал се от историята на индианците пуебло и тяхната

способност да понасят болка. В една кирпичена черква в пустинята членовете на индианската секта на Каещите се се измъчвали и понякога се разпвали един друг.

Фиърн започнал да прекарва много време в кирпичената черква, отдалечена на осемдесет километра от Пуебло. Особено го привличал окървавеният олтар. Някой автор на чудати истории в традицията на Х. П. Лъвкрафт несъмнено би могъл да предположи, че Фиърн е бил „обладан“ от духовете на Каещите се. Обяснението обаче е по-просто. Като размишлявал за изтезанията, той внасял някакво напрежение в иначе скучния си живот и мечтаел да отвлече момиче и да го отведе в кирпичената черква. „От малък исках да измъчвам красиво момиче“.

Той осъществил фантазията си на 22 април 1942 г., когато жена му била в болница и раждала второто им дете. В девет и половина вечерта седемнайсетгодишната Алис Портър, красива студентка в школа за медицински сестри, се прибирала къщи от вечерни лекции. Фиърн изскочил от колата си, насочил пистолет към нея и ѝ заповядал да се качи. Момичето изпищяло и един местен жител надникнал навреме, за да види отдалечаващ се син автомобил.

Фиърн закарал Алис Портър в кирпичената черква и там изпълнил садистичните си фантазии. Завързал я, съблякъл я, поставил я върху олтара и я изтезавал по начин, който така и не бил разкрит напълно — например връзвал я с нажежена тел. За щастие, тя изгубила съзнание много преди мъчителят ѝ да свърши. Накрая я изнасилил и също като Майър, хвърлил тялото ѝ в кладенец.

На връщане излязла силна буря и колата му затънала в калта. Наложило се да намери местен фермер да я изтегли с трактора си. После Фиърн се прибрал в Пуебло, за да посети жена си в болницата. Бебето се било родило предишния ден. Когато полицаите, търсещи Алис, накрая стигнали до кирпичената черква, изгорелите останки от дрехите на момичето и „инструментите“ за мъчения ги убедили, че са попаднали на местопрестъплението. Скоро открили трупа в кладенеца. Главата на девойката била смазана с чук.

По едно шило, очевидно използвано при убийството, имало пръстови отпечатъци, ала те не принадлежали на никой известен сексуален престъпник. Рутинното разследване ги отведе при фермера, който бил изтеглил колата на Фиърн от калта. Той им казал, че автомобилът е стар форд седан. Детективът накрая го намерил в един

гараж в Пуебло. Отпечатъците на Фиърн съответствали на отпечатъците по шилото. Когато се разпространили подробностите за убийството, тълпите започнали да говорят за линчуване. Наложило се да отведат Фиърн в затвора в Кенън Сити заради собствената му безопасност. На 22 октомври 1942 г. той бил екзекутиран в газовата камера.

Струва си да отбележим един чисто практичен момент в този случай. Ако Алис Портър се беше развикала и бе опитала да избяга, Фиърн може би щеше да я застреля, но най-вероятно изобщо нямаше да я убие. Случаите на изнасилване разкриват следната важна истина: момичетата, които отказват да се оставят да бъдат натикани в коли, се спасяват по-често от момичетата, които се подчиняват с надеждата „всичко бързо да свърши“.

Също като в случая с Александър Майър, момичето, което оказва съпротива и се опитва да избяга, има голям шанс да се спаси. Естествено това не е задължително валидно — момичето може да избегне по-сериозно нараняване, ако се подчини на нападателя. Но в безброй случаи с изнасилвачи *убийци* тъкмо момичетата, които се съпротивляват, остават живи, за да разпознаят нападателите си. Изглежда, че това отчасти е въпрос на „жертвология“. Не става дума просто как да попречим на хора като Доналд Фиърн да бъдат обладани от садистични фиксидеи, но и как да не допуснем момичета като Алис Портър да станат прекалено лесна плячка за тях.

Наистина, случаи като описаните по-горе пораждават известно чувство на безнадеждност, струва ни се, че лекарите и криминалистите не могат да направят абсолютно нищо за перверзници като Глатман, Майър и Фиърн. Но не бива да допускаме това чувство да парализира усета ни за равновесие и логика. На първо място, когато изучаваме такива случаи, започваме да различаваме оформящия се общ модел. А изясняването на модела е начало на *научното* вникване в нещо. И това е първата и най-трудна крачка към решаването на всеки проблем.

Например виждаме, че хора като Харви Глатман, Петер Кюртен и Доналд Фиърн не са точно „модерно“ явление. Крафт-Ебинг описва „бозенския намушквач“, случай от 1829 г. — млад войник с агресивни садистични импулси. „Постепенно му дошла идеята колко приятно ще е да намушка младо момиче в гениталиите и да се наслади на вида на

кръвта, която се стича от ножа“. След няколко нападения срещу момичета той бил арестуван.

През 1876 г. чиновникът Фредрик Бейкър от Алтън, графство Хампшир, „млад мъж, известен с почитеността си“, заговорил три момиченца, които си играели на една морава, и предложил на едно от тях, Фани Адамс, половин пени, ако отиде с него в някаква пещера. Бейкър отвел разплаканото дете. Късно същата вечер спасители открили главата на момичето в градина с хмел. Из градината били пръснати и други части от тялото.

НЕ ЗНАМ КАКВО ПРАВЯ

След арестуването на Бейкър намерили дневника му, в който пишело: „Днес убих момиче. Беше приятно и горещо“. Обесили го през декември 1877 г.

През 1880 г. четиригодишната Луиз Дръо изчезнала от дома си край Тюйлери в Париж. На другия ден съседите съобщили в полицията за отвратителния черен дим, който излизал от комина на слабоумния двайсетгодишен Луи Менесклу. Той живеел на последния етаж в същата къща.

Полицията разбила вратата и обискирала Менесклу. Открили подлакътниците на детето в джобовете му, части от тялото горели в печката. Той признал, че примамил момиченцето в стаята си със сладки и там го изнасилил и убил. В джоба му полицията намерила негово стихотворение, завършващо с думите: „В сляпата си ярост не знам какво правя“. Менесклу признал, че предишната нощ е спал върху трупа. Екзекутирали го.

През февруари 1961 г. четиригодишната Едит Кикориъс изчезнала от улицата пред дома си в Манхатън. Чичо ѝ, който я наглеждал, бил отишъл да си купи цигари. Организирали полицейска хайка и накрая надникнали в неотдавна опразнената стая на един съдомияч алкохолик, трийсет и четири годишния Фред Томпсън. Там било скрито тялото на изнасиленото дете. Заловили Томпсън в Томс Ривър, щата Ню Джързи. Той бил специалист по електроника, но многократно бил постъпвал в санаториум за алкохолизъм.

Всички тези убийци имат една обща особеност: те са неудачници, хора, които живеят сами, без истински социални контакти. Американският психолог Уилям Гласър казва, че преди да може да

започне да лекува пациент, пациентът трябва да има истински „контакт“ с друг човек. Без такъв контакт той не може да се излекува. Томпсън, Менесклу, Бейкър, Фиърн и Майър нямали такива контакти. Те живеели в модерната цивилизация като отшелници в пустинята.

Ето това е основата на проблема: „отчуждението“ на Карл Маркс. И това отново предполага непосредствено основание за оптимизъм. Маршал Маклуън, „комуникационният експерт“, автор на бестселъра „Да разберем медиите“ (1964), отбелязва, че различните форми на отчуждаване са резултат от изобретяването на книгопечатането и другите механични средства — като колелото и радиото, — които са станали „продължение“ на човека и са създали нова околна среда. Хората се чувстват „отрязани“, като дете, изгубено в машиностроителна фабрика.

Телевизията превръща света в „глобално село“. Тя води всевъзможни хора в домовете ни и дребномащабността, липсата на определеност на телевизионния образ означава, че децата възприемат смисъла ѝ по същия елементарен начин, по който може да я възприеме някой представител на африканско племе. Те не я „следят“, както образованият възрастен следи филм или чете роман. Затова Маклуън смята, че някои основни ефекти на „отчуждението“ ще отслабнат и отново ще имаме общество от неотчуждени хора, които общуват пряко.

Маклуън може би е прекален оптимист, ала неговите идеи предполагат, че тези нови масмедии — телевизията, грамофонните плочи и така нататък — може целенасочено да се използват за сплотяване на хората, за образоването им на отчасти подсъзнателно равнище. Неговото най-известно твърдение, че „медиите са послания“, означава, че няма значение дали по телевизията предават гангстерска престрелка или Мики Маус: важното *подсъзнателно* въздействие се упражнява от самата медия, а не от онова, което тя „казва“. Ако е вярно, това предполага нови и интересни подходи към изострящия се проблем с престъпността.

Естествено трудно можем да си представим какво ще направи маклуънизиранията криминалистика с истинските перверзници — например с човек като унгареца Силвестър Матушка, „директор на компания“, който трябвало да види влакова катастрофа, за да получи пълно сексуално удоволствие, и затова в началото на 30-те години на ХХ в. вдигнал във въздуха няколко влака. В събота, 12 септември 1931

г., когато експресът Будапеща — Виена прекосявал виадукт близо до гара Торбаги, избухнала мощна експлозия и част от влака паднала в пропастта. Загинали двацет и двама души. Композицията била взривена с електрическо устройство.

Един от „пътниците“, които дали под съд железопътната компания за щети, бил Матушка, но когато полицията се заела да разследва миналото му, не успели да намерят в експреса никой, който да го е виждал — макар че несъмнено бил присъствал на мястото на експлозията. Оказало се, че Матушка е купил динамит. Арестували го и накрая той признал, че това е третият му атентат срещу влак.

Освен това бил направил неуспешен опит да дерайлира влака Виена — Пасау край Ансбах на Нова година 1931-ва и експреса за Виена край Берлин на 8 август същата година, при което пострадали шестнайсет души. Матушка бил съден няколко пъти, тъй като съдебните заседатели не можели да постигнат единодушие за неговата вменяемост. Той обяснявал, че някакъв дух на име Лео му заповядва да взривява влакове. Накрая го осъдили на обесване, но след обжалване присъдата била заменена с доживотен затвор. Авторът на книги за престъпления Паул Табори съобщава, че впоследствие руснаците го освободили и той отишъл да работи при тях като експерт по експлозиви.

В крайна сметка дори с най-майсторско „социално инженерство“ навярно не е възможно да се елиминират безумци като Матушка. Но това несъмнено може рязко да снижи „равнището на отчуждение“ в нашето общество. И така не само ще намали броя на извратените садисти, но и ще изиграе решителна роля за ограничаване на престъпността. Тази цел си струва да бъде грижливо обмислена от всички криминалисти и социални работници.

ПОДЗЕМНИ СВЕТОВЕ

Джеймс Айланд е територия от около хиляда декара в залива Чесапийк и освен американската карантинна станция неговите обитатели са главно елени. През 1956 г. ученият Джон Кристиан отишъл там да изучава елените. Пет елена били пренесени от континента през 1916 г. — четирийсет години по-късно те вече били триста.

Две години след пристигането на Кристиан се случило нещо странно. Елените започнали да измират с удивителна бързина — за три месеца умрели повече от половината. В средата на 1959 г. на острова останали само осемдесетина елена. И после престанали да умират.

Най-озадачаващо било, че нямало очевидна причина за смъртта им. Изглеждали здрави и сити. Когато пристигнал на острова, Кристиан застрелял няколко животни и подробно изследвал вътрешните им органи. Единствената очевидна разлика на умрелите през 1959–1960 г. били увеличените надбъбречни жлези — понякога близо два пъти по-големи от жлезите на застреляните елени. Надбъбречните жлези отделят хормона адреналин при кризисни обстоятелства.

Наблюденията на Кристиан показали, че елените са умрели от стрес поради пренаселеност. Погледнато реално обаче, те не били пренаселени: гъстотата им била по около един на акър. И все пак това било достатъчно, за да се стигне до състояние на постоянен стрес, което предизвиквало кръвоизливи на жлезите, мозъка и бъбреците. По този начин природата контролирала броя на животните.

ИЗНАСИЛВАЧИ И КАНИБАЛИ

Еленът е кротко животно — той реагира на пренаселеността, като се „предава“ и умира. Един етнолог отбелязва, че същото се случило с някои американски затворници в Корея. Те ставали потиснати и летаргични и умирали от конвулсии. При по-агресивните видове реакцията към пренаселеността е престъпност — често

безцелна агресивност. Изследователят Джон Калхун забелязал, че при пренаселеност плъховете стават изнасилвачи и канибали.

Когато бедняшките квартали в градовете се пренаселят, определена част от тяхното население, обикновено около пет процента, създава своеобразно „алтернативно общество“, начин на живот, основаващ се на престъпност, който се приема като абсолютна социална норма: „подземен свят“.

Интересно е наблюдението, че подземният свят на града е пряко свързан с неговото население. Преди революцията от 1917 г. руският пристанищен град Одеса имал процъфтяващ подземен свят, хумористично описан в разказите на писателя Исак Бабел. В сравнение с него в комунистическа Русия нямало подземен свят и това само отчасти се дължи на тоталитарната система, която ограничава престъпността, като ограничава свободата на индивида. Основната причина бил фактът, че с увеличаването на населението новият град се строил върху свободни терени, за да поеме новодошлите.

В Русия има над двеста града с население над сто хиляди души. Според американските и дори английските стандарти, те са си направо села. От друга страна, да вземем Ню Йорк с над дванайсет милиона души, Хонконг с над четири милиона и Калкута с близо пет милиона — и тъкмо тези градове, натъпкани на сравнително малка площ, се отличават с най-голямата престъпност на света. Един статистик изчислява, че до края на ХХ в. Калкута може да има население шест милиона души — в момента населението ѝ се увеличава с един милион души на всеки три години. Ако това наистина се случи, Калкута ще се превърне в грамаден кипящ разсадник на престъпност.

АБСУРДНО НИЩОЖНИ

Трябва да сме наясно с всичко това, за да разберем застрашително бързото развитие на „подземния свят“ през ХХ в. През 50-те години на ХІХ в. социологът Хенри Мейхю извършил мащабно проучване на навиците на лондонската беднота и ги описал в четири големи тома. Ако се обърнем към части от лондонския подземен свят, те ни се струват абсурдно нищожни в сравнение със съвременната организирана престъпност.

В труда са описани проститутки и техните сводници, джебчии и крадци. Сред обхванатите видове кражба са кражба от улични сергии и

простори за пране, чупене на витрини и събличане на деца — примамваш детето в тъмна уличка и му открадваш годните за продажба дрехи. Този „подземен свят“ съществувал на чисто аматьорска основа. Изглежда, че истинските професионалисти били укривателите на крадени вещи.

Последният сериозен опит за организиране на престъпността бил направен преди повече от век от прочутия Джонатан Уайлд, който по същество бил изключително преуспяващ укривател на крадена стока. Уайлд бил екзекутиран през 1725 г. в дните, когато най-разпространеното престъпление в Англия било пътното разбойничество. В средата на XIX в. сравнително ефикасната полиция обезопасила пътищата, пък и огромното мнозинство пътници вече използвали влакове. И престъпността отново се свила в сърцата на големите градове — Глазгоу, Ливърпул и Лондон.

Но се дължала по-скоро на бедност, отколкото на противообществено негодувание. Същото се отнася за повечето градове с голяма престъпност по света, сред които Париж, Берлин и Ню Йорк. Там нямало място за „бум на престъпността“, тъй като полицията познавала повечето закоравели престъпници.

НЕВЕРОЯТНАТА ХИТРОСТ

Парижката Sûreté дори се оглавявала от бившия затворник Видок и когато към 1809 г. той станал полицейски доносник, във френската столица имало няколко банди от опитни крадци — Видок с невероятна хитрост и майсторство се справил с повечето от тях. Веднъж влязъл в бандата на някой си Константен, като се представял за избягал каторжник от Тулон. Когато бандата се върнала от обир, Видок бил повикал полицията.

Истинската организирана престъпност за пръв път се появила в Америка: китайските тонги, които възникнали в златоносните райони в Калифорния през 60-те години на XIX в. Отначало те били създадени като общества за закрила на китайците, които били мразени от белите американци, също като мексиканците. Тонгите неизбежно започнали да живеят на гърба на собствения си народ и „закрилата“ възприела съвременното си значение — рекет. Във всички големи градове — Ню Йорк, Сан Франциско, Чикаго — имало много банди от главорези, но

те обикновено контролирали малък район, понякога само по някоя уличка.

През 70-те години на XIX в. италианците също започнали да създават тайни общества — или по-точно ги донесли от Италия. В Италия общества като Камората се образували за закрила на гражданите, тъй като полицаите получавали малки заплати и били подложени на политически натиск.

В Америка Камората се превърнала в Черната ръка, после в мафията, и започнала организиран грабеж на италианската общност. Един от основните ѝ центрове бил Ню Орлиънс. След убийството на началника на полицията Дейвид Хенеси през 1890 г. и последвалото оправдаване на деветимата обвиняеми, разгневените граждани се вдигнали, разбили затвора и линчували злодеите. За известно време силата на мафията в Америка била притъпена.

Тя скоро обаче се възродила, този път в Ню Йорк. През 1902–1903 г. тамошните италиански колонии неочаквано били залети от вълна на убийства. В много случаи езиците на жертвите били разцепени на две, което предполагало гангстерско убийство, целящо да накара някого да млъкне. Гангстерският кодекс за поведение бил суров и брутален. Гангстерският бос, сицилианецът Джузепе Морело, наредил да отвлекат и измъчват до смърт собствения му осемнайсетгодишен доведен син, защото момчето неволно издало тайните на пастрока си. По-голямата част от огромните приходи на Морело идвали от фалшификаторска мрежа, чиято продукция обслужвала целите Съединени щати.

Скоро след това започнал упадъкът на бандата на Морело. Нейните най-страховити членове били самият Морело и двама негови помощници, известни като Лупо — Вълка и Пето — Вола. На 13 април 1903 г. една жена, която минавала покрай италианския квартал в Истсайд, видяла варел, от който се подавали ръка и крак.

СИЛНИЯТ ЗАМАХ

Когато го отворили, полицаите открили тяло на мъж, чиято глава била почти отсечена с един силен замах с бръснач. Фактът, че ушите му били пробити, предполагал, че е сицилианец. Носел ланец за часовник, но самия часовник го нямало. Един детектив, който видял снимката на убийтия, го разпознал като „неизвестен“ мъж, забелязан в

компанията на Вълка и Вола в италианския ресторант на Пиетро Инзарило. По онова време детективът следял Вълка и Вола.

Скоро следствието ги отвело до италианския ресторант. Варелът, на чието дъно имало талаш, за да попива кръвта, бил пълен с люспи от лук и угарки от италиански пури. Чрез производителя стигнали до бакалията, която снабдявала заведението на Инзарило.

Случаят бил възложен на блестящия агент от италиански произход Джоузеф Петросино. Той отишъл в Синг Синг, за да се срещне със затворника де Приемо, бивш член на бандата на Морело, който излежавал присъда за фалшификаторство. Когато видял снимката на убийтия, де Приемо заплакал. Това бил зет му Бенедито Мадония. Г-жа Мадония по-късно разпознала тялото на мъжа си.

Детективите отишли да разпитат Лупо в неговия магазин за вино. Вълка моментално извадил кама и тъкмо се канел да я забие в гърлото на единия полицаи, когато другият го хванал за ръката и го повалил на пода. Арестували Лупо, както и Пето, Морело, Инзарило и още няколко заподозрени. В дома на Морело открили писмо от Мадония, пратено малко преди смъртта му. В него пишело, че му омръзнали опасностите, свързани с разпространението на фалшиви пари, и че възнамерявал да се върне при семейството си в Бъфало. Станало ясно, че са го убили, защото знае прекалено много.

Но разследването на смъртта на Мадония разкрило нещо за могъществото на Морело и Черната ръка. Синът на Мадония бил помолен да идентифицира бащиния си часовник. В съдебната зала се разнесло зловещо тътрене на крака. Един мъж се изправил от мястото си и притиснал показалец към устните си. Синът на Мадония заекнал и изведнъж се оказало, че не е сигурен дали часовникът е на баща му. Когато се чуло тътренето, г-жа Мадония също като че ли изгубила паметта си. Довели де Приемо от Синг Синг да даде показания и той с привидна откровеност заявил, че Вола не е убил зет му, тъй като бил един от най-старите му приятели.

Наложило се да освободят всички заподозрени. Нюйоркската полиция обаче била решена да ги вкара зад решетките. Скоро Морело и Вълка били арестувани и обвинени във фалшификаторство. И макар че уликите изглеждали неубедителни, съдията им дал съответно двайсет и пет и трийсет години. Инзарило бил заловен по обвинение в подправяне на документите си за гражданство и пратен в затвора за по-

дълъг срок, отколкото предполагало това престъпление. Ако четем между редовете на разказа на бившия заместник-инспектор Артър Кери, изглежда, че полицията е заобиколила закона, за да осъди убийците на Мадония.

НЕИЗВЕСТНИЯТ НАПАДАТЕЛ

Пето се преселил в Браунтаун, щата Пенсилвания. Но през октомври 1925 г. на влизане в задния си двор той бил повален от пет изстрела. По случайност де Приемо, човекът, който се бил заклек да отмъсти на убиеца на зет си, неотдавна бил освободен от Синг Синг, след като присъдата му била съкратена за примерно поведение. Когато излязъл от затвора, Инзарило отворил сладкарница. Малко по-късно той също бил убит от неизвестен нападател.

За американската полиция — а и за политиците — ставало все по-ясно, че проблемът с организираната престъпност идва от Италия. Началникът на полицията в Палермо казал на един член на конгресна комисия, че в Сицилия почти няма престъпност. На въпроса защо той сериозно отговорил: „Повечето ни престъпници заминаха за Америка“. През 1907 г. Джоузеф Петросино отишъл в Палермо, за да види какво може да се направи за тясното сътрудничество между сицилианската и американската полиция. В деня на пристигането си той бил застрелян посред бял ден пред Палацо Стери, сградата на съда, от дон Вито, главата на сицилианската мафия. Естествено Вито имал непоклатимо алиби и изобщо не бил обвинен за убийството. Този рунд от борбата определено завършил в полза на мафията.

От 70-те години на XIX в. Америка се разтърсвала от гневни работнически протести. В много отношения това е напълно разбираемо. Разказите на Джек Лондон за ранните му дни като огняр показват, че работниците били безпощадно експлоатирани. Американската „етика на успеха“ означавала, че работодателят не изпитвал угризения, задето плаща на работника надница, колкото да не умре от глад, и го уволнявал, оставяйки жена му и децата му да гладуват, ако намирал някой да му работи за още по-малко пари.

Светът на бизнеса бил джунгла — както Ъптън Синклер озаглавил великия си роман за корупцията в чикагските кланици. С борци като Синклер, Джек Лондон, Кларънс Дароу и Юджийн Дебс организираните профсъюзи постепенно се изправили срещу големите

корпорации, макар че стачките често били дълги и кървави и докарваните отдругаде стачкоизменници понякога били нападани и убивани от разгневените работници.

И когато организираниите профсъюзи най-после започнали да налагат правото си на съществуване, дошли главорезите. Всички основни промишлености в Ню Йорк се контролират от банди — доковете, текстилната индустрия, игралните домове и бардаците. Рекетът, който възникнал през 70-те години на XIX в. в Ню Орлиънс, бил признат и установен бизнес. Бандите се разделили на три основни групи: евреите, ирландците и италианците. Китайците, които някога били водещи рекетъори в Ню Йорк, отдавна били изтикани на заден план.

През есента на 1912 г. текстилните работници от Истсайд обявили стачка. Поне повечето от тях — някои не били войнствено настроени и продължили работа. Профсъюзните лидери, които винаги вървели ръка за ръка с рекетъорите, се обърнали към еврейския гангстер Бени Файн Махмурлията да им прати неколцина яки момчета, за да убедят непокорните.

Шефовете на трикотажните фабрики обаче също си „купили“ закрила от гангстерските босове Томи Дайк и Хари Лени, последният бивш боксьор. Положението било абсурдно, тъй като и двете страни на работниците се представлявали от мафиоти. Главният помощник на Бени Махмурлията бил ирландецът Джо Милър. Той трябвало да разговаря с Дайк и Лени и да им нареди да вдигнат закрилата си от трикотажните фабрики.

Един от хората на Дайк ударил Милър по лицето и го изхвърлил. Милър се заклел да си отмъсти. Месец по-късно, при откриването на шестдневната велосипедна обиколка в Медисън Скуеър Гардън, двете банди влезли в престрелка. За щастие, бил ранен само един от гангстерите на Лени. Началникът на полицията Артър Удс, който неотдавна бил назначен на този пост, разбирал, че следващия път могат да пострадат и невинни граждани.

Предвиждането му се оказало вярно. Сблъсъкът започнал на годишния вечерен бал, даван от бандата на Дайк и Лени в Арлингтън Хол край Сейнт Маркс Плейс. Дайк и Лени тъкмо се канели да се качат по стълбището, за да се ръкуват с почтителните посрещачи, когато зад тях се разнесли изстрели. Те тичешком изкачили стъпалата и се скрили

в залата. През следващите десет минути във въздуха свирели куршуми. И когато стрелбата престанала, на паважа лежал човек. Съдебният служител Фредрик Строс.

ЗАБРАНЕНО ЗА ПОЛИЦИЯ

Удс побеснял. Бандите прекалявали. Не минало много време и той пратил цели полицейски отряди в квартала Кар Барн на Ист Ривър, защото тамошната банда била поставила обяви, че в района е забранено за полиция. Бандата от Кар Барн била унищожена и Удс решил да направи същото с хората на Бени Махмурлията и групата на Лени. Първият му проблем бил да открие как бандата на Файн е успяла да се сдобие с оръжие.

Повечето гангстери били известни на нюйоркската полиция и можели да ги спрат по всяко време на денонощието. Ако откриели, че притежават скрито оръжие, обикновено прекарвали най-малко година в затвора, затова Удс бил почти сигурен, че няма да отидат в Арлингтън Хол въоръжени. Нелегалните канали му донесли отговора: някоя си Ани Брит носела в чантата си седем пистолета. Тя е една от първите „гангстерски мадами“ в историята.

Удс заповядал да арестуват седем души от бандата на Файн, включително Ани Брит. Процесът бил пълно фиаско. Повечето показания били дадени от гангстери и толкова много си противоречали, че обвиняемите били оправдани. Въпреки това полицейският тормоз оказал желаното въздействие. По време на мандата на Удс бандите почти изчезнали. Бандата на Бени Махмурлията се разпаднала в резултат от процеса. Удс доказал, че полицията е способна да се справи с този нов вид организирана престъпност, ако приложи силен тормоз.

После Америка влязла в Първата световна война. Мнозина гангстери заминали на фронта и престъпленията в Ню Йорк намалели. Когато войниците се завърнали в родината, страната била залята от вълна на престъпност — след война обикновено се наблюдава такова явление, — но полицията показала, че може да се справи. За известно време изглеждало, че организираната престъпност в Америка е победена.

За нещастие на американците, в полза на престъпността действали могъщи сили — сили, които смятали, че са на страната на

реда и закона. Въздържателното движение възникнало още през 1770 г., когато един квакер във Филаделфия възразил, че го „потиска миризмата на ром“ от другите квакери. Ромът бил едно от най-популярните лекарства по онова време.

През 30-те години на XIX в. Въздържателното движение станало еднакво влиятелно в Англия и Америка. През 40-те и 50-те години пиеси като „Пияницата“ и „Седем вечери в бара“ събирали огромна публика. Но с обичайния си гений за компромиси Англия успяла да се избави от пълно въздържание. Както обикновено, американците предпочели да направят нещата по трудния начин. Пламенните евангелистки кампании винаги били американски специалитет. Сега Съюзът за борба с баровете, представляван на национално равнище от сенатора Андрю Волстед, успял да обяви всички алкохолни напитки в Съединените щати за незаконни от 17 януари 1920 г.

Започнал сухият режим — и с него си отишъл последният шанс на Америка, поне през XX в., да победи организираната престъпност. Историята на Джони Торио, Ал Капоне, Шулц Холандеца и другите гангстерски босове от епохата на контрабандата на алкохол е разказвана много пъти. Проблемът бил, че средният американски гражданин застанал на тяхна страна. Човекът от улицата смятал, че е глупаво демократично избраното му правителство да му забранява неговия пръст уиски или джин. В резултат народът *гласувал* за Капоне и Шулц. Организираната престъпност се утвърдила и все още е възможно тя да е най-сериозното предизвикателство, срещу което ще трябва да се изправи Америка през последната четвърт на XX в.

ПОКУШЕНИЯ

Месецът бил октомври, годината — 1092-ра и великият везир на Турция — Низам ал Мюлк — давал аудиенция в шатрата си. Пазели го стражи, въоръжени с ятагани, тъй като той бил един от най-могъщите хора на Изтока и мнозина му мислели злото. Аудиенцията приключила, низамът се качил на носилката си и дал знак на робите да го изнесат. На вратата един полугол дервиш се втурнал да целуне ръката му. Стражите се отдръпнали и го пуснали. Изведнъж дервишът извадил нож от шалварите си и го забил в сърцето на везира.

Стражите се хвърлили напред и след секунди насекли дервиша на парчета. Ала той бил изпълнил заповедта — заповед, получена от Стареца от планината. И низам-ал-мюлк станал първата жертва на хашишините.

НЕПРЕВЗЕМАЕМАТА КРЕПОСТ

Истинското име на Стареца от планината е Хасан ибн-ал-Сабах. Той живеел в непревземаема крепост високо на персийската планина Елбрус и си е заслужил страшната репутация на създател на изкуството на покушението. Освен това бил глава на исмаилитската секта — мюсюлманския еквивалент на протестантите. Последователите му вярвали, че може да им осигури вечен живот в рая.

Пътешественикът Марко Поло разказва странна история за крепостта на хашишините (известна като Аламут — Орлово гнездо). Поло твърди, че Старецът от планината имал красива градина в зелената долина зад замъка. Той я напълнил с овошки, фонтани и павилиони. Когато искал да убие някой враг, питал за доброволци. На мъжете, които пристъпели напред, давал вино с опиат и когато се свестявали, те се озовавали в „рая“, където красиви момичета задоволявали всичките им желания.

След няколко дни чувствени наслади отново ги упоявали и ги връщали в крепостта. Тогава Старецът им казвал, че им е показал рая,

който завинаги щял да стане техен, ако умрат за него. Затова, пише Поло, нямало недостиг на доброволци. Те нямали търпение да умрат — и да заслужат вечен живот — и Старецът понякога им заповядвал да скачат от високи прозорци, само за да направи впечатление на гостите си.

Хасан ибн-ал-Сабах се стремял към власт: да стане господар на мюсюлманския свят и негов религиозен водач. За да постигне тази цел, той трябвало да победи онези, които поддържали ортодоксалния ислям. Ала как да стане духовен водач само с неколкостотин последователи и да завладее толкова могъща държава? Хасан намерил отговор: с убийства, грижливо обмислени политически убийства. Той смятал, че най-добрият начин да спечели войната е да убие противниковия водач.

Отначало планът му постигнал пълен успех. Синът на Низам-ал-мюлка, Фикри, се заклел да му отмъсти. Един ден на улицата в Найшапур го спрял стар просяк, който простенал: „Вече няма истински мюсюлмани и не е останал кой да поеме ръката на измъчените“. Трогнат, Фикри бръкнал в пояса си за пари — и бил пронизан в сърцето.

Разярен, другият син на низама, Ахмед, се заел да отмъсти за баща си и брат си. Войската му обкръжила крепостта на Стареца — и с цената на огромни загуби Ахмед се уверил, че е непревземаема. Скоро след като вдигнал обсадата, Ахмед също бил намушкан от хашишин. Той имал по-голям късмет от баща си и брат си и впоследствие оздравял.

нож и писмо

Друг шейх, който се отправил на бой срещу Стареца, една сутрин се събудил и видял нож, забит в земята до възглавницата си. До него имало писмо: „Този нож спокойно можеше да е забит в сърцето ти“. Това го убедило и той сключил примирие със Стареца.

Колкото и да е странно, Хасан в крайна сметка бил победен от собственото си майсторство в изкуството на убийството. Хората се разтрепервали дори само при мисълта за Стареца от планината — той бил като отровен черен паяк, дебнец в планинското си убежище. Истинският водач има нужда от приятели и съюзници, а Хасан ибн-ал-Сабах внушавал главно ужас. Когато умрял в леговището си на

деветдесетгодишна възраст, той бил озлобен старец, който не постигнал нито една от грандиозните си амбиции.

Сектата на хашишините просъществувала стотина години след смъртта му и имало още неколцина Старци от планината. Ала техните дни били отминали и накрая враговете им ги прегазили. Отцепническата секта на исмаилитите съществува до ден днешен. Ръководи я Ага Хан, който в спортните кръгове е по-известен като собственик на състезателни коне.

Макар че хашишините изчезнали, напълно е възможно — вероятност, която не е проучвана от историци, — те само да са се преместили другаде. Когато в средата на XVIII в. завладели Индия, британците забелязали, че пътищата гъмжат от разбойници и ежегодно изчезват стотици хора.

Навремето те не обърнали голямо внимание на този факт. През 1812 г. обаче младият британски лекар Робърт Шерууд, базиран с войската в Мадрас, бил обзет от ужасното подозрение, че всички изчезнали не са просто убити от бандити, а са грижливо планирани за *религиозни жертвоприношения*.

Шерууд разпитал някои заловени „крадци“ и ги накарал да се изповядат. Те признали, че принадлежат към сектата на тугите и че един месец годишно обикалят пътищата и убиват безброй пътници.

ПРИМКАТА

Техният метод бил почти безотказен. Те си придавали вид на безобидни пътници — понякога религиозни поклонници — и така се присъединявали към случайно срещнати групи по пътищата. С дните пристигали все повече туги, докато накрая ставали повече от истинските пътници. По даден знак всеки туг нападал по един пътник в гръб и стягал примка на гърлото му, докато друг разбойник хващал жертвата отпред.

Когато убиели всички пътници, те ги хвърляли в масов гроб и обезобразявали телата, за да улеснят разлагането им. Накрая провеждали религиозна церемония на гроба и принасяли убитите в жертва на Кали — богинята на смъртта и сътворението. Парите и ценностите на жертвите запазвали за себе си.

Британците били ужасени от тези разкрития — религията отивала прекалено далеч. Уилям Слийман бил назначен да унищожи

тугите и се справил със задачата си толкова успешно, че до 1850 г. били осъдени над четири хиляди туги, повечето от които били екзекутирани. Някои предали други туги в замяна на живота си.

Тугите са една от най-големите организации на убийци в историята — нищо не може да се сравнява с тях до Хитлеровите лагери на смъртта. Слийман смятал, че само през XIX в. те са извършили над един милион убийства. Ала загадката си остава: какви са били те и откъде са дошли.

Има някои сведения. Когато в края на XIII в. хашишините избягали от Средна Азия, една от страните, в която се разселили, била Индия. Там все още има огромен брой исмаилити (но трябва да отбележа, че хашишините са били само клон на исмаилитите). Слийман бил озадачен от факта, че тугите почитали богинята Кали — хиндуистка богиня, — тъй като не били хиндуисти, а мюсюлмани.

Един от заловените туги казал на Слийман, че Кали е просто друго име на Фатима, дъщерята на Мохамед. А тя ръководела отцепническа секта, която по-късно се развила в исмаилитите... Следователно изглежда напълно възможно тугите да са потомци на хашишините.

Като съдели по името на хашишините, европейците си обяснявали страховитата саможертва на Хасановите исмаилити с взимането на хашиш. Постепенно думата се разпространила в европейските езици. (На английски и френски „assassin“ означава „убиец“.) В Европа този вид убийство изгубил религиозния си нюанс и станал чисто политически. Но тъй като повечето европейци не са фанатици, то е сравнително рядко явление.

Две от най-известните покушения били извършени в края на XVI и началото на XVII в. През 1589 г. френският крал Анри III бил намушкан от един доминикански монах, който негодувал срещу съчувствието на владетеля към протестантите, а през 1610 г. Анри IV бил убит от фанатичен католик, който смятал, че монархът възнамерява да обяви война на папата.

БЕЗУМНАТА ВРАЖДА

После започнало Просвещението и религиозните страсти се поуспокоили. Все още се правели опити за покушение срещу живота на крале и видни държавници, но те обикновено били дело на луди или

хора с безумни вражди. През 1757 г. един идиот, Робер Франсоа Дамиен, направил нерешителен опит да убие Луи XV с тъп нож и бил екзекутиран по ужасен начин: разкъсали го на части с четири коня. След по-малко от век обаче светът станал по-човечен.

След като стрелял и убил секретаря на английския премиер, Даниъл Макнейтън бил признат за невменяем и пратен в лудница. Това се случило през 1843 г. и резултатът били прочутите Макнейтънови правила, които спасили много убийци от бесилото.

Колкото и да е странно обаче, втората велика епоха на покушението все още не била започнала. Началото ѝ било предизвестено от изстрела, отекнал в театъра на Форд във Вашингтон вечерта на 14 април 1865 г. Застрелян в тила, Ейбрахам Линкълн политнал напред. Неговият убиец Джон Уилкс Буут се хвърлил към сцената. Ала носел шпори и едната се закачила в завесата. Буут паднал от четири метра височина и си счупил прасеца. И продължил да няма късмет чак до смъртта си, когато дванайсет дни по-късно бил убит в един плевник във Вирджиния. Сержантът, който го застрелял, казал, че така му заповядал Господ.

През декември 1870 г. неизвестен убиец застрелял испанския министър-председател Хуан Прим на излизане от държавния съвет в Мадрид. Прим бил либерал, мразен от реакционната десница. Така и не заловили престъпника — едно от съвсем малкото покушения, при което убиецът успял да избяга. Но в останалата част на Европа не либералите били обект на покушения, а върхушката, самата идея за закон и ред.

Идеите на социалисти като френския социалреформатор Шарл Фурие, Пиер Жозеф Прудон и немца Карл Маркс пуснали корени. Хора като княз Пьотър Кропоткин и Енрико Малатеста проповядвали още по-страшна доктрина, известна като анархизъм — убеждението, че всички хора по природа са добри и че ако се избавим от всякаква власт, обществото ще се превърне в своеобразен рай.

Най-странното е, че тези мили идеалисти започнали да се отъждествяват с кръвопролития и насилие. Политикономистът Прудон въвел думата „анархия“ — „липса на управление“. Той би се удивил, ако някой му кажеше, че скоро тя щяла да внушава същия ужас, какъвто осем века по-рано вдъхвала думата „хашишин“.

Грохотът на бомбите на анархистите започнал да разтърсва света през 1879 г. Руският цар Александър II се спасил от няколко покушения срещу живота му. Веднъж пистолетът се пръснал и откъснал ръката на агентатора. После терористът Желябов се закле да вдигне царя във въздуха и поставил огромно количество нитроглицерин на железопътната линия, за да взриви влака, с който пътувал руският монарх. Идеята била грандиозна, ала се провалила, тъй като една случайно минаваща каруца прекъснала жицата.

Следващият му атентат бил успешен — само че царят не пътувал във влака. През февруари 1880 г. анархисти успели да поставят динамит в комина на трапезарията на Зимния дворец. Бомбата трябвало да избухне, докато царят вечеря. Един от гостите закъснял и царят не влязъл навреме в трапезарията — която била напълно разрушена от взрива.

САМОДЕЛНИТЕ БОМБИ

Но късметът на Александър не бил неизчерпаем. На 1 март 1881 г. той инспектирал войската си и се връщал с каляска. Анархисти със самоделни бомби — нитроглицерин в стъклени топки — били заели позиции по няколко възможни пътя за Санкт Петербург. Царят може би се чувствал малко по-сигурен от обикновено, защото Желябов бил арестуван предишния ден.

Изведнъж зад каляската отекнал взрив, разбил вратата ѝ и ранил един казак и едно момче. Царят допуснал грешката да слезе, за да им изкаже съчувствието си. Втори анархист хвърлил бомба и този път експлозията убила агентатора и още двајсет души и разбила прозорците в радиус от сто и осемдесет метра.

Краката на царя били разкъсани и той починал няколко часа по-късно в двореца си, заобиколен от разплаканите си роднини. Убийството поставило началото на вълна от политически репресии срещу всички известни леви дейци. През 1887 г. били обесени Александър Улянов и четирима студенти за провалилото се покушение срещу живота на Александър III. По-младият брат на Улянов, Владимир, се закле да отмъсти за смъртта му и трийсет години по-късно изпълнил обещанието си. По онова време вече се бил прекръстил на Ленин.

Анархистите били вдъхновени от идеал, който представлявал същинска религия, и през следващия четвърт век избухвали бомба след бомба и текли реки от кръв.

На 1 май 1892 г. работническа демонстрация, водена от анархисти, била пръсната от конната полиция в парижкото предградие Клиши. Петима анархисти били жестоко пребити. На процеса един възмутен прокурор поискал смъртно наказание, ала вече никой не бил чак толкова гневен и озлобен. Единият обвиняем бил оправдан, другите двама получили съответно три и пет години затвор.

ЧОВЕКЪТ С БЕЛЕГА

След половин година домът на съдията М. Беноа бил разрушен от бомба, а след две седмици друга експлозия срутила дома на прокурора, който поискал смъртно наказание. Полицията започнала да издирва за разпит младеж с белег на ръката. Един келнер, Леро, забелязал такъв белег на ръката на словоохотлив млад клиент и повикал полицията.

Наложило се десет души да се борят с мъжа, който се казвал Равашол. Той гордо признал за атентатите и заявил, че целял да отмъсти за анархистите от Клиши. За известно време Равашол станал герой за анархистите — докато полицията не установила, че е извършил няколко убийства при обир.

Полицията го обявила за обикновен престъпник и анархистите били склонни да се съгласят. Точно преди началото на процеса избухнала бомба в ресторанта, където го арестували, и собственикът загинал.

Когато започнало делото, Пале дьо Жустис бил обграден от войници в очакване на нови анархистки безчинства. Равашол бил осъден на смърт — което предизвикало още по-страшен терор. „Знам, че за мен ще отмъстят“ — заявил той и умрял с вика: „Да живее анархията!“

Четири месеца по-късно в парижкото представителство на рудодобивна компания, чиито служители стачкували, била поставена бомба. Тя била открита и един полицаи я занесъл в своя участък — където взривното устройство избухнало и убило шестима души.

През март 1893 г. работникът Огюст Ваян, чието семейство гладувало, направил бомба от тенджерата, барут и гвоздеи и я поставил в

камарата на представителите. Това било акт на протест и никой не загинал — само неколцина депутати били одраскани от гвоздеите, — ала правителството вече сериозно се уплашило и Ваян незабавно бил екзекутиран.

Анархистката кауза имала друг мъченик. Седмица по-късно избухнала бомба в ресторант, убила един и ранила двайсет души. Последвали експлозии в други райони на Париж — четири взрива за няколко седмици. Един от тях убил анархиста, който носел бомбата. Оказало се, че две експлозии са негово дело.

При друг атентат един келнер, Лорен Таяд, изгубил окото си. Известно време преди това името му не слизало от заглавията на вестниците, тъй като, когато поискали мнението му за експлозията на Ваян, той гордо отвърнал: „Какво значение имат жертвите, стига жестът да е величествен?“

Сега вече знаел.

ОТМЪСТИТЕЛЯТ НАНАСЯ УДАРА СИ

За експлозията в ресторанта бил арестуван анархистът Емил Анри, който заявил, че възнамерявал да убие колкото може повече „буржоа“ — тоест граждани от средната класа, които можели да си позволят да пият в ресторанти.

Екзекутирали Анри през май 1874 г. И на другия месец, когато президентът Сади-Карно минавал с каретата си през Лион, към него се запътил младеж с букет цветя. Полицията го пустила да се приближи. Той извадил нож и пронизал Сади-Карно в сърцето.

В деня след убийството на президента вдовицата му получила писмо — пуснато преди покушението — със снимка на Равашол и думите:

„Той е отмъстен“.

Франция не била единствената страна, в която отекнал трясъкът на анархистките бомби и пистолети. През май 1885 г. полицията щурмувала Хеймаркет Скуеър в Чикаго, за да разпръсне демонстрация

на стачници. Някой хвърлил бомба сред полицейските редици и тя убила седем полицаи.

В резултат наслуки арестували осем анархисти и ги осъдили на смърт. Единият успял да се самовзриви в нощта преди екзекуцията, трима били помилвани, другите четирима били обесени.

Огромно брой хора умирали в крайна нужда или робували за мизерни заплати, поради което Съединените щати били идеална почва за анархисткото движение. През юни 1892 г. в Хоумстед, щата Пенсилвания, избухнала стачка на стоманолеярите, които нападнали и убили стачкоизменниците и губернаторът пратил опълчението да ги разпръсне.

Младият руски анархист Александър Беркман успял да се вмъкне в канцеларията на стоманолеярната. Там извадил пистолет, прострелял с два куршума управителя Хенри Клей Фрик и после го намушкарал седем пъти. По някакво чудо Фрик останал жив. Беркман бил осъден на шестнайсет години затвор и в Съединените щати се надигнала вълна призови срещу него — и в негова подкрепа. Като пропаганда на анархизма, акцията на Беркман била напълно успешна.

След осем години, през 1900 г., италиано-американският тъкач Гаetano Бреши отплавал от Патърсън, щата Ню Джърси, с намерението да убие италианския крал Умберто I. На 29 юли той застрелял монарха, докато той раздавал награди в Монца край Милано. В Съединените щати полякът Леон Чолгош бил заинтригуван от вестникарските репортажи за убийството и решил да си спечели подобна слава.

След убийството на Линкълн още един американски президент бил станал жертва на убиец. През 1881 г. президентът Гарфийлд бил застрелян от един суетен надут дребосък, Чарлз Гито. Гито бил екзекутиран и си заслужил ужасната слава, за която копнеел.

Чолгош също си купил револвер и на 6 септември 1901 г. се наредил на опашка, за да се ръкува с президента Уилям Маккинли, който бил на посещение на панамериканското изложение в Бъфало. Когато президентът протегнал ръка, Чолгош го прострелял в гърдите и корема.

На процеса убиецът отказал да говори и бил първият атентатор, екзекутиран на електрически стол. След смъртта му излели сярна киселина в ковчега му, за да унищожат трупа.

В Русия продължили да гърмят бомби и пистолети и да убиват министри, полицейски началници, даже един премиер — Столипин. На 10 юни 1908 г. офицери убили сръбската кралска двойка Александър I и Драга в белградския им дворец. И на 1 февруари 1908 г. революционери застреляли непопулярния португалски крал Карлош I заедно със сина му престолонаследника Луис в Лисабон.

УБИЙСТВОТО НА ЕРЦХЕРЦОГА

Ала изстрелът, който сложил край на революционните кръвопролития, прозвучал в неделя, 28 юни 1914 г. Той убил австрийския ерцхерцог Франц Фердинанд, който пътувал с каретата си в Сараево. Стрелял Гаврило Принцип. Вторият изстрел убил ерцхерцогинята.

В известен смисъл Принцип постигнал повече от всеки друг революционер. Неговите два изстрела разпалили Първата световна война и руската революция през 1917 г. След повече от четвърт век на куршуми, бомби и кръв анархистите постигнали целта си и втората велика епоха на покушението приключила.

ПОЛИЦЕЙСКА КОРУПЦИЯ

През януари 1728 г. пиесата „Просяшка опера“ завладяла лондонската публика. Тя била написана от Джон Гей и представена от режисьора Рич. Пиесата не разказвала за трагични крале и кралици, а за крадци, разбойници и проститутки. Злодеят Пичъм укрива крадени стоки и допълва доходите си, като предава някои свои клиенти на закона. По същество пиесата била удивително реалистично изображение на престъпността и корупцията в Лондон през XVIII в.

Само няколко години преди това лондончани се били тълпили, за да наблюдават екзекуцията на човека, който вдъхновил Пичъм — Джонатан Уайлд. Всъщност Уайлд може да се смята за архетип на корумпираното ченге. Той *не* бил полицай — официално британската полиция била създадена едва в края на XVIII в., — но властите го смятали за свой ценен съюзник. Уайлд пристигнал в Лондон към 1710 г. на двайсет и две годишна възраст и скоро установил, че от престъплението не печели най-много крадецът, а човекът, който го финансира.

По онова време в закона имало една необикновена вратичка — укривателят на крадени стоки не подлежал на наказание. Уайлд станал такъв и скоро толкова забогатял, че купил странноприемница. Докато парламентът промени закона за укривателите, той вече бил измислил как да действа законно. Щял да се свързва с ограбени хора и да им предлага срещу малка комисиона да откупи откраднатото от крадеца. Този бизнес толкова процъфтял, че Уайлд отворил магазин, в който обраните можели да питат за имуществото си.

ЗАВИСТЛИВИТЕ ПРИЯТЕЛИ

За пет шилинга Уайлд записвал имената им в книгите си и няколко дни по-късно им връщал вещите, естествено срещу възнаграждение. Назначените от лондонската община пазители на реда не възразявали. Уайлд бил един от най-ценните им доносници. Стига

да им помагал да пращат разбойниците и крадците на бесилото в Тайбърн, не ги интересувало с какво се занимава.

Той сигурно щял спокойно да си умре в леглото, ако не попаднал в собствената си клопка. Бизнесът му вървял толкова добре, че трябвало да държи част от крадените стоки в складове. Завистливите му съучастници накрая го предали. Законът трябвало да реагира. През май 1725 г. го закарали с каруца в Тайбърн, днес Марбъл Арч, и го обесили. Тълпата го замеряла с боклуци и го освирквала. Враждебността на хората навярно се дължала по-скоро на многобройните му предателства, отколкото на мошеничествата му.

„Впоследствие системата и методите на Уайлд многократно били подражавани и в Америка, и в Европа, както и в Англия“ — пише през 1937 г. един биограф на Джонатан Уайлд. Това не е съвсем вярно. Преди да е налице мащабна служебна корупция, трябва да има процъфтяваща престъпна индустрия. По времето на Джонатан Уайлд престъпността в Лондон била почти също толкова голяма, колкото и в днешен Ню Йорк — при това поради една извънредно странна причина.

ОГРОМНИТЕ ПОДКУПИ

В средата на XVII в. холандският професор Силвиус открил дестилирането на силен спирт от хвойна. Нарекъл го „genièvre“, френската дума за „хвойна“, която по-късно била съкратена на „джин“. Англичаните винаги били пили бира и вино, но когато през 1689 г. Вилхелм Орански станал крал, холандският джин потекъл в Англия. През 1690 г. парламентът позволил на всеки да дестилира и продава алкохол без лиценз. Отворили хиляди магазини за джин — табелата „Пиян за пени, мъртво пиян за два пенса, безплатен сламеник“ била масово разпространена. Престъпността рязко се увеличила и хора като Уайлд преуспели. Той бил сред най-известните „корумпирани ченгета“ на своето време — но такива имало десетки. Джинът, престъпленията и корумпираните пазители на реда вървели заедно.

Само че не е съвсем точно да се говори за „полицейска корупция“. Униформеният патрул рядко е корумпиран. Във всички големи полицейски скандали, от „процеса на детективите“ в Лондон през 1877 г. до Прочутите заседания на комисията „Нап“ в Ню Йорк през 1971 г., виновниците били цивилни детективи. Корупция имало

дори сред известните „полицаи от Боу Стрийт“, предшествениците на модерната лондонска полиция.

Тези неуниформени детективи били известни с високия си стандарт на живот и поне двама от тях оставили над двацет хиляди лири наследство. Такива пари не се печелят с честно залавяне на крадци. Но детективът трябва да прекарва част от дните си във връзки с престъпниците, защото работата му е да събира информация. Когато контактува с дребни престъпници, изкушението е малко. Но големият престъпник може да предложи огромни подкупи — и „успехът“ му придава известна изисканост и властност, които пораждат комплекс за малоценност у детектива, печелещ по-малко от две хиляди лири годишно. И не стига това, но и детективът може да бъде подмамен да се компрометира и по-късно да бъде изнудван.

И трите фактора били в действие в събитията, които довели до лондонските полицейски скандали през 1877 г. Престъпниците в този случай били двамата извънредно преуспяващи измамници Кър и Бенсън. Те били усъвършенствали изкуството да се преструват на богаташи. С отличния си френски акцент Бенсън играел ролята на аристократ, а Кър приличал на простодушен провинциален джентълмен, излязъл от страниците на роман на Антъни Тролъп.

Избраната от тях област били конните надбягвания. Методът им на измама се отличавал с известна класическа простота и оригиналност. Бенсън, който живеел в разкош в Шанклин на остров Уайт под името Йънг, пратил писмо на графиня дьо Гонкур, в което ѝ обяснил, че е изключително добър специалист по конни надбягвания. В резултат, пишел той, букмейкърите винаги намалявали печалбите, когато подкрепял някой кон, защото знаели, че почти със сигурност ще спечели.

Йънг искал от графинята само да го представлява и да залага на коне вместо него. Той щял да ѝ праща парите и когато конят спечелел, тя щяла да му праща печалбата, след което той щял да ѝ дава пет процента комисиона.

Графинята не забелязала нищо лошо в това и пратила чека на букмейкъра, който всъщност бил самият Бенсън. Скоро получила чек за хиляда лири от „букмейкъра“ — печалбата на Бенсън. Тя препратила чека на Бенсън, който ѝ върнал петдесет лири за работата. Естествено графинята пожелала да инвестира свои пари в тази

очевидно сигурна схема. Тя дала на Бенсън и неговия съучастник Кър десет хиляди лири. И била само една от жертвите им.

Как се забъркали с тези измамници детективите от Скотланд Ярд? Цялата истина не е известна, но изглежда, пръв приел подкуп инспектор Майкълджон. Той бил приятел с някой си Друскович, който ръководел европейския клон на отдел „Измами“. Друскович имал финансови неприятности и спешно му трябвали шейсет лири. Майкълджон го запознал с някакъв „свършен джентълмен“, който го убедил да приеме шейсет лири като подарък. „Джентълменът“ бил Кър.

Шефът на Майкълджон, Кларк, бил въввлечен в мрежата от „аристократа“ Бенсън. Бенсън му пратил писмо, в което твърдял, че има сведения за неотдавна разбита от Кларк банда. Той обяснявал, че е сакат и не е в състояние да напусне дома си на остров Уайт. Дали Кларк можел да го посети? (Бенсън се бил самоосакатил при опит да се самоубие в затвора — подпалил дюшека си.) Това бил майсторски психологически ход. Кларк отишъл в разкошната къща в Шанклин и бил поканен при изящно облечен джентълмен, който лежал на диван, а на носните му кърпички били извезани коронки.

Бенсън предупредил Кларк, че имало вероятност да го изнудват — носели се слухове, че взимал подкупи от бандата, която неотдавна бил разбил. Кларк възмутено заявил, че никога не е взимал подкупи. Естествено, съгласил се Бенсън. Но за съжаление имало писмо, което Кларк бил пратил на един от бандата, уреждайки си тайна среща. Това можело да е полицейска операция, но определено изглеждало много подозрително. Накрая Кларк се поддал на чара и влиянието му.

След като въвлекли в кръга четвърти детектив от Скотланд Ярд, инспектор Палмър, измамниците били готови да се изправят пред света. И съвсем скоро го направили. Бенсън решил, че е време за голям удар. Казал на доверчивата графиня дьо Гонкур, че има великолепно възможност да инвестира от нейно име трийсет хиляди лири. Това щяло да ѝ донесе огромна печалба. Графинята нямала толкова много пари закуп, затова се посъветвала с адвокатата си, някой си Ейбрахамс. Той веднага заподозрял нещо и направил справка в Скотланд Ярд за „г-н Йънг от Шанклин“. Друскович веднага предупредил Бенсън, че адвокатът на графинята е „надушил нещо гнило“.

ИЗПОЛЗВАНИТЕ БАНКНОТИ

Заговорниците се задействали. Не били очаквали толкова скоро да ги разкрият. Плячката от над десет хиляди лири била изтеглена от Банк във Ингланл. Но при толкова голяма сума номерата на банкнотите се записвали — ако поискали парите в използвани банкноти, щели да събудят подозрение. Полицията стигнала в банката веднага след изплащането на сумата и Друскович наредил да пратят по телеграфа номерата на банкнотите до всички банки на Британските острови.

Но пропуснал Шотландия, което дало на Бенсън време да отиде в Глазгоу и да обмени всичките си „белязани пари“ за банкноти от по сто лири в Банк във Клайдсдейл — те имали преимущество, че номерата им не били записани, и недостатъка, че трудно се обменяли извън Шотландия. Всички детективи получили своето „възнаграждение“ — Майкълджон получил петстотин лири. Той обаче постъпил глупаво. Обменил една от банкнотите при търговец на вино в Лийдс, графство Йоркшир. Полицията в Лийдс скоро открила, че човек от Скотланд Ярд е обменил клайдсдейлска банкнота, и писала на друг началник на Друскович, Уилямсън. Друскович прихванал писмото и го изгорил.

Клайдсдейлските банкноти се оказали сериозен проблем. Бенсън отишъл в Ротердам, обменил една банкнота в хотела и холандската полиция незабавно го арестувала. Друскович съобщил на другия измамник, Кър, който пратил телеграма на холандската полиция, подписана „Уилямсън“ (непосредственият началник на Друскович). В нея им нареждал да освободят арестанта. Те за малко да го направят, ала решили да почакаат потвърждение с писмо — каквото така и не пристигнало.

По ирония на съдбата Друскович бил пратен в Ротердам да върне Бенсън. Той бил в мрачно настроение — разбирал, че мрежата около него и съучастниците му се стяга. Скоро Кър също бил арестуван и двамата с Бенсън били съдени. Бенсън получил петнайсет години, Кър — десет. Тогава двамата решили, че техните корумпирани ченгета не са изпълнили своята част от споразумението, като са допуснали да ги заловят — и за отмъщение ги издали.

Резултатът бил „процесът на детективите“, който разтърсил основите на английската средна класа. Щом нейните представители не можели да вярват на прочутия британски полицай, на кого *можели* да имат доверие?

Настроенията в полза на полицията били толкова силни, че Кларк бил оправдан. Другите трима били пратени в затвора за по две години. Двамата измамници също останали доволни — техните присъди били намалени с една трета. По-късно Бенсън се самоубил — след зрелищната измама на Аделина Пати, родена в Испания оперна певица, която започнала да изнася концерти в Ню Йорк от 1850 г. — като скочил от висока галерия в американски затвор.

СУРОВИНИТЕ

Скандалът около процеса на детективите показва огромното доверие на британците в техните полицаи. Статистически погледнато, те имат основание да им вярват. Във Великобритания никога не е имало голяма престъпност — броят на убийствата там все още е един от най-малките в света. Където няма големи доходи от такива дейности, полицейската корупция е малко вероятна. В случая със Скотланд Ярд само Майкълдъжон имал качества на престъпен полицай.

В Съединените щати обаче взимането на подкупи винаги е било толкова широко разпространено — като се започне от местните общини, — че полицейската корупция се приема с примирение. Още отначало Съединените щати са разполагали със суровините, безкрайните простори и жизнеността, необходими за огромните богатства. Насилието — заедно с отварянето на границите — било част от начина на живот. В някогашния Див запад разликата между крадци и пазители на закона се размивала. Същото се отнасяло за бързо растящите градове като Чикаго и Сан Франциско — там този процес активно се поощрявал от „протестантската етика“ на успеха, която е толкова важна за американското общество.

Всяко общество, което придава голямо значение на богатството и печалбата, само си проси корупцията. Едно от първите сериозни разследвания на полицейската корупция в Ню Йорк било проведено през 1893 г. — вдъхновено от преподобния Чарлз Паркхърст, който открил, че всички полицейски служители плащат „вноски“ на Тамани Хол^[1] за привилегията да получат работата си.

Един полицейски капитан бил платил петнайсет хиляди долара за чина си. Откъде бил получил парите? От съдържателите на игрални домове и бардаци. Началникът на полицията Александър С. Уилямс имал дялове от спиртоварна и принуждавал собствениците на барове

да продават „неговото“ уиски под страх от полицейски акции. Уилямс не успял да обясни как може да си позволи имение на Лонг Айланд и яхта (със собствен кей) с полицейската си заплата. Въпреки че срещу него не били повдигнати обвинения, година по-късно той си подал оставката.

ФРЕНСКИЯТ ХЕРОИН

Затова е напълно разбираемо, че дълбоко вкорененото недоверие към закона е част от американския начин на живот — особено сред потиснатите расови и религиозни малцинства. Историкът на нюйоркските банди Хърбърт Азбери пише, че по време на расовите бунтове в самото начало на ХХ в., обикновено разпалвани от бели младежи, полицията застанала на страната на белите, биела негрите с палки и ги арестувала.

От 1894 г. на всеки двайсетина години са провеждани сериозни разследвания на полицейската корупция. Последното следствие в Ню Йорк беше комисията „Нап“ през 1971 г. Въпреки сензационния характер на разкритията заседанията не привлякоха голямо внимание в национален мащаб. Окончателният доклад, който излезе през декември 1972 г., цветисто разделя корумпираните ченгета на „месоядни“ и „тревопасни“. Месоядни са полицаите, които „агресивно злоупотребяват със служебното си положение за лични облаги“, а тревопасните „просто приемат рушветите, които им предлагат“. Огромното мнозинство корумпирани полицаи, твърди се в доклада, са тревопасни.

В район като нюйоркския Харлем, с неговия незаконен хазарт, корумпираното ченге може да си докара до хиляда и петстотин долара месечно. Ако бъде прехвърлено на друго място, то продължава да получава парите още два месеца, докато се приспособи към „пониския си доход“. Това обяснява защо когато полицията залови хероин, той най-вероятно се връща на пазара на дрога — и как осемдесет хиляди от сто трийсет и седемте хиляди долара, иззети от наркотрафиканти, отиват в джобовете на арестувалите ги полицаи. От лабораторията в един полицейски участък изчезнали над трийсет килограма „френски“ хероин — на стойност седем милиона долара по сегашни цени.

Тези сведения редовно се разгласяват и никой не се шокира или изненадва много. Американците са ги чували и по-рано. Те *очакват* полицията да се държи така. Може от време на време да протестират, ако корупцията стане прекалено явна — например, когато чикагски полицаи били показани по телевизията да бият всеки, който приличал на демонстрант, по време на конгреса на демократическата партия през 1968 г. Но като цяло се смята, че полицията има сурова работа и малко жестокост и корупция са неизбежни — ако не и задължителни.

Има какво да се каже за тази позиция. През 1971 г. в Англия са били извършвани средно по три убийства седмично, а в Съединените щати — по едно убийство на всеки *трийсет и три минути* и цифрите не проявяват признаци на спад. С насилие в такива мащаби жестокостта на полицаите или служителите в затворите се смята за необходимост. И ако няма никаква система за обществен контрол, задължително се стига до крайности.

Когато през 1967 г. станал директор на затворническата ферма „Тъкър“, щата Арканзас, Том Мъртън установил, че близо двеста осъдени се водят избягали — по-голям брой, отколкото можело да се очаква. Обръгналите затворници открито заявявали, че на територията на затвора са заровени телата на стотина души, които поради една или друга причина са си изпатили от надзирателите.

Мъртън започнал да копае на място, където пръстта била хлътнала, и скоро открил три скелета. В продължение на няколко седмици скандалът привличал вниманието на пресата и после властите изведнъж наредили копането да се спре и Мъртън бил уволнен.

МРЪСНИТЕ РЪЦЕ

При усилване на напрежението — в расово смесени райони и в Съединените щати, и във Великобритания — се увеличават и обвиненията срещу полицията в корупция и жестокост. През септември 1973 г. един главен инспектор и петима негови подчинени били дадени под съд за изфабрикуване на улики за трафик на дрога срещу пакистанско семейство. Полицията била убедена, че пакистанците са виновни, но нямало достатъчно улики. Прокурорът твърдял, че полицаите са подправили уликите. По-късно петгодишната присъда на бащата била отменена.

Най-интересната особеност на тези случаи е фактът, че вестниците почти не си правят труда да съобщават за тях. Най-много да им отделят по някой ред на вътрешна страница. Английската общественост очевидно е също толкова преситена, колкото и американската от нюйоркските скандали през 1971 г.

Както казва поетът У. С. Гилбърт, „Полицайте не са щастливи“. Тези думи са били верни преди стотина години, когато ги е написал. За съжаление, днес са по-верни отвсякога.

[1] Влиятелна политическа организация на демократите в Ню Йорк, създадена през 1789 г. — Б.пр. ↑

ПОРОЧНИ ТРИЪГЪЛНИЦИ

По един въпрос професионалният криминалист и общата публика просто не могат да се съгласят: така нареченият „Вечен триъгълник“. За криминалиста тези случаи са елементарни, ако не и направо скучни. Но общата публика изпитва хищен и очевидно ненаситен глад за тях. И кой може да каже кой е прав? Убийството в „триъгълника“ може да не представлява голям психологически интерес, но често е свързано с дълбока драма.

Макар че такива случаи рядко заинтригуват в еднаква степен публиката и криминалистите, убийството на Агнес Туфвърсън получило тази необикновена „чест“. Нейните убийци са описани от Фройд като един от най-забележителните примери за сексуално извращение, с които се е сблъсквал.

„Капитан“ Иван Подеряй всъщност изобщо не бил капитан, нито пък, както твърдял, агент на югославското военно разузнаване. Той бил мошеник и професионален убиец на жени — и в двата смисъла на този израз.

Роден в бедно сръбско семейство през 1899 г., Подеряй започнал кариерата си като „врач“ в Белград, после постъпил — и скоро дезертирал — във френския Чуждестранен легион. През 1926 г. бил посочен като ответник по бракоразводно дело, заведено от висш държавен служител. Впоследствие се оженил за бившата съпруга, пипнал състоянието ѝ и изчезнал.

До трийсет и тригодишна възраст Подеряй продължил да живее на гърба на лековерни жени. Той бил нисък, пълен и оплешивявал, но притежавал онова важно качество на професионалния Казанова — способността да накара жената да се почувства най-красива на света. Подеряй бил безсърдечен, но жертвите му поне оставали живи, докато през 1931 г. не се запознал с Маргьорит Сузан Феран, францужойка с твърда уста и лице на учителка.

СТРАННАТА ВРЪЗКА

Тя била научен сътрудник в Британския музей. Още щом погледите им се срещнали, двамата разбрали, че са намерили нещо, което са търсили цял живот, тъй като трийсет и седем годишната Маргьорит обичала да бие мъже, а Иван обичал да го бият. След като клекнал гол в обутите ѝ във високи ботуши крака, той разбрал, че е открил идеалната сексуална партньорка, жена, чиито фантазии били също толкова странни, колкото неговите.

Това бил поредният случай на „каталитична“ връзка. Ако не се били срещнали, Маргьорит и Иван навярно безобидно щели да продължат предишния си живот. Ала заедно те образували комбинация, взривоопасна като огън и барут. Маргьорит не била шокирана, когато научила, че Иван е мошеник, който живее на гърба на жените. Напротив, мисълта, че причинява болка на други жени, ѝ доставяла огромно удоволствие. През март 1932 г. те се оженили в Лондон — въпреки че всъщност Иван вече имал още няколко „съпруги“.

Една година по-късно Иван забелязал в салона на ферибота през Ламанша привлекателна четирийсетинагодишна жена — Агнес Туфвърсън. Била изискано облечена и определено не изглеждала добре. Той ѝ се представил като капитан от югославската армия и ѝ препоръчал да глътне малко въздух на палубата, където небрежно споменал, че е милионер и изобретател.

През следващите седмици в Лондон те често се срещали и Иван изхарчил много пари по нея — над петстотин лири. Но това не го безпокояло, тъй като бил убедил Агнес да му позволи да инвестира пет хиляди долара нейни пари...

В Ню Йорк Агнес се върнала към работата си, изпълнителен директор на „Илектрик Бонд & Шеър Къмпани“, и споделила с най-добрата си приятелка, че ще се омъжи за романтичен югославски милионер.

След седмица получила телеграма от своя „милионер“, който ѝ съобщавал, че има чудесна възможност да инвестира още пет хиляди долара от нейно име, и я молел да му прати телеграфично парите. Тя се отказала, тъй като искала Иван да дойде и да я вземе. Той постъпил точно така.

През ноември 1933 г. Подеряй пристигнал в нюйоркския ѝ апартамент с огромен букет цветя и на 4 декември двамата се оженили.

Иван обяснил, че не си струва да телеграфира на банкерите си да му пращат пари от Лондон — и без това след няколко седмици щели да се върнат там. Междувременно можели да живеят с парите на Агнес. Тя се съгласила.

На 20 декември двамата се приготвили да напуснат Ню Йорк. Но вместо да отплават с кораба „Хамбург“, както предвиждали, Подеряй казал на дневната прислужница, че жена му е решила да замине преди него и че той скоро ще я последва. Багажът им бил пратен с „Хамбург“ — всичко освен един огромен куфар, който бил доставен в апартамента предишния ден. Иван лично го закарал на пристанището и настоял да остане с него, докато го качат в каютата му на „Олимпик“. Бил запазил тази каюта предишната седмица — единичен билет — с инструкции да е над ватерлинията.

Никой повече не видял Агнес Туфвърсън. След няколко месеца роднините ѝ започнали да я търсят. Това довело до арестуването на Иван и Маргьорит Подеряй от виенската полиция, която с удивление открила, че апартаментът им е пълнен с уреди за мъчение и бой. Полицията се обърнала към Зигмунд Фройд — най-известният психоаналитик в света.

ЛЕСБИЙСКАТА ВРЪЗКА

Фройд бил заинтригуван от семейство Подеряй. Маргьорит твърдяла, че истинската ѝ „самоличност“ бил тираничният садист граф Йохан, макар че имала и две второстепенни женски „самоличности“. Иван на свой ред бил физически „контролиран“ от жена на име Ита, която била любовница на граф Йохан и имала лесбийска връзка с една от женските самоличности на Маргьорит. Той бил контролиран и от още две „призрачни“ момичета, които били измъчвани от граф Йохан.

Подеряй признал, че Агнес не е отплавала с „Хамбург“. Казал на полицията, че в последния момент била избягала с друг мъж. Багажът ѝ пристигнал в неговия виенски апартамент и още бил там. Нюйоркската полиция не се съмнявала какво се е случило с Агнес. В деня, в който купил куфара, Иван купил и осемстотин бръснарски ножчета — с обяснението, че в Америка са по-евтини. Освен това купил голямо количество козметичен крем.

На борда на „Олимпик“ той останал няколко дни в каютата си. Според полицията през това време той грижливо отделил плътта от

костите на Агнес, докато не останал само скелет. После нахранил с месото рибата, следваща всеки кораб. Намазаният с козметичен крем скелет също бил изхвърлен през илюминатора.

ПОЕТИЧНОТО ПРАВОСЪДИЕ

Нямало труп и косвените доказателства не били достатъчно убедителни, за да обесят Иван Подеряй. Осъдили го на пет години затвор за двуженство. Докато излежавал присъдата си, един затворник, разярен от някакво странно предложение, пребил Подеряй толкова жестоко, че му извадил едното око и му избил осем зъба. Поетично правосъдие, нали, докато не се замислим, че усещането сигурно му е харесало. Той се върнал при Маргьорит, двамата се преселили в Белград и навярно са продължили да водят богат полов живот с граф Йохан и неговия харем.

Това определено е един от най-ясните случаи в цялата психологическа литература за „каталитичния ефект“ — тоест за двама души, които поотделно са безобидни, но взаимно се подстрекават да извършат убийство. Аналогичните примери — Снайдър и Грей, Байуотърс и Томпсън, Брейди и Хиндли, Фернандес и Бек — се разглеждат във връзка с доминантността.

Това е един от типове каталитичен ефект. Има и друг, също толкова познат на криминалистите, който също изобилства на експлозивни възможности. При това положение убиецът и „катализаторът“ не стават съучастници в престъплението. „Катализаторът“ вдъхновява, но не участва в него. Това се случва, когато „катализаторът“ има особено отстъпчив и мек характер и внушава безумно желание и закрилническо чувство, които могат да изригнат в насилие.

АГРЕСИВНИЯТ МЪЖ

Идеална илюстрация е връзката между Чезаре Борджия и сестра му Лукреция. Със своето нежно лице и безволева уста тя е родена „жертва“. Било неизбежно да стане любовница на брат си. Ала оттогава Чезаре не можел да понася мисълта друг мъж да я притежава — един ухажор си спасил живота с бягство, друг станал неин съпруг и бил убит по заповед на шурей си.

Естествено Борджия бил „агресивен мъж“ в смисъла на А. Е. Вогт — човек, който предпочита да извърши убийство, вместо да признае, че греша. От друга страна, Крипън, който също бил тласнат към убийство от „нежен катализатор“, по характер не бил агресивен. Жена му Кора била доминантна и Крипън я приемал като „шефа“. Неговата машинописка Етел Лениъв била слабо доминантна: нежна, отстъпчива, доверчива. Половин век след убийството тя казала на криминалния изследовател Пат Питман, че още обича Крипън. В нейно присъствие той се чувствал като супермен. Резултатът: убийството на г-жа Крипън и екзекуцията на самия Крипън през ноември 1910 г.

МЕКА И ОТСТЪПЧИВА

Случаят с д-р Филип Крос има някои важни прилики с историята на Крипън. Пенсиониран шейсет и две годишен военен лекар, Крос живеел в лукс с жена си и шестте си деца в Шанди Хол край Дрипси, графство Корк. Жена му била с двацет и две години по-млада от него — били женени от осемнайсет години и като цяло бракът им бил задоволителен. През октомври 1886 г. г-жа Лора Крос наела нова гувернантка за децата, двацетгодишната Ефи Скинър. Подобно на Етел Лениъв, Ефи била от типа на катализаторите: не особено красива, но с нещо меко и отстъпчиво. Още щом я видял, доста неприветливият д-р Крос се почувствал като ястреб, зърнал врабче. За пръв път разбрал, че бракът му е само задоволителен, но не и щастлив. Той никога не бил осигурявал истински отдушник за мъжката му доминантност.

Един ден, докато Ефи разговаряла с него за децата, той се навел към нея и я целунал. Боял се, че тя ще го издаде на жена му или веднага ще си тръгне. Но тя останала и желанието му да я притежава се усилило. Г-жа Крос забелязала и взела разумни според нея мерки: уволнила Ефи. Покрусената девойка заминала за Дъблин и когато д-р Крос я посетил, най-после му се отдала. Обладаването не охладило желанието му — той искал да се ожени за нея и да живеят в разкош в Шанди Хол.

В началото на май 1887 г. г-жа Крос започнала да получава пристъпи на повръщане. Съпругът ѝ казал, че има слабо сърце. Починала на 1 юни и след три дни била погребана. След по-малко от

две седмици той се оженил за Ефи Скинър в Лондон. Д-р Крос решил, че е най-добре отначало да запазят брака си в тайна и да живеят отделно, но когато се прибрал в Дрипси, разбрал, че новината го е изпреварила.

Явно нямало смисъл да държи Ефи в Лондон, затова я повикал в Шанди Хол. Неизбежно плъзнали клюки и полицията решила да се намеси. Ексхумирали Лора Крос и патологът регистрирал 0.2 грама арсеник в тялото ѝ, както и стрихнин. Нямало и следа от сърдечно заболяване.

ШОКОВОТО СЪСТОЯНИЕ

Полицията успяла да открие фирмата, от която д-р Крос бил купил арсеника „за дезинфекция на овце“. Съдили го в Корк и го обявили за виновен на 18 декември 1887 г. Обесили го следващия януари. Ефи била толкова ужасена от откритието, че е станала причина за убийство, че отказала да го види в затвора, и косата на Крос побеляла за една нощ.

Един от най-драматичните по-съвременни случаи с „невинни катализатори“ определено е историята на Арман Рохар, кмет на Пьоплинж, селище близо до Кале. В ранните часове на 24 май 1967 г. кметът на Ескай близо до Пьоплинж бил събуден от клаксон. Излязъл и намерил Арман Рохар, един от най-богатите хора в окръга, свлечен върху волана на колата си.

Рохар, изглежда, бил в шоково състояние и кметът го откарал в болницата в Лил. Във фермата на Рохар брат му Жул казал, че следобед Арман и жена му Жаклин отишли на плажа и оттогава не се били връщали.

На плажа намерили покритото с водорасли тяло на Жаклин по розови бански. Когато дошъл на себе си, Рохар разказал, че двамата с четирийсет и пет годишната Жаклин нагазили в морето до шия, като се държали за ръце. Изведнъж ги заляла огромна вълна. И двамата не можели да плуват. Арман се измъкнал на брега, изгубил съзнание и се свестил по тъмно на пустия плаж...

ДОЯЧКАТЕ

Защо им било на мъж и жена на средна възраст да плуват в студен майски ден? Рохар бил доста откровен пред полицаите. Преди няколко години имал любовна връзка с четиринайсетгодишната бавачка на децата им Одил Висок и тя му родила дете. Арман върнал момичето при родителите му и оттогава се опитвал да накара жена си да забрави за изневярата му. Решили да идат на плажа, защото точно в такъв ден преди много години се били любили край морето...

Звучало убедително. Естествено скръбта на Рохар на погребението изглеждала искрена. Ала аутопсията показала, че Жаклин не е умряла от удавяне — в белите ѝ дробове нямало вода. Разследването на миналото на Арман установило, че Одил Висок не била единствената му изневяра. Години наред богатият фермер упражнявал нещо като правото на първата нощ върху доячките и слугините. Но връзката му с Одил била различна. Одил била мило, отстъпчиво момиче и не било вярно, че Арман бил скъсал с нея. Виждали ги да лежат върху одеяло дълго след като тя се върнала при родителите си. Ала неотдавна Одил била споменавала, че ще се омъжи за по-млад мъж — тя била момиче, което се нуждаело от закрилник, и положението на любовница опъвало нервите ѝ.

Все още нямали основания да обвинят Рохар в убийство. На 14 юни обаче бившият легионер Жакоб Кербай отишъл в местния участък с касетофон и пуснал на полицаите разговор, в който Арман го молел да убие Жаклин. Кербай, който живеел във фермата на Рохар, заявил, че Арман бил повдигнал въпроса по-рано. По онова време планът му бил да скрие игла, намазана с кураре — отровен алкалоид, — в седалката на колата ѝ, така че да се забие в кожата ѝ, когато седне. Тя щяла да катастрофира и навярно да си строши врата...

ИДЕАЛНИЯТ ПЛАН

Кербай не харесвал Рохар и му нямал доверие, затова, когато той повторно дошъл при него, решил да запише разговора заради собствената си сигурност. Арман забелязал, че касетофонът работи, но Кербай го успокоил, че записва музика от радиото, и я пуснал, за да му докаже — като подменил касетите.

Рохар бил арестуван и полицията скоро открила нужното ѝ категорично доказателство. В деня преди смъртта си Жаклин ходила на фризьор и си направила нова прическа. Лакът щял да се измие, ако

била прекарала дълго време в морето. Тялото било ексхумирано и се оказало, че лакът си е на мястото.

В кръвта ѝ открили голямо количество алкохол, въпреки че обикновено не пиела. Две седмици след трагедията вълните изхвърлили на плажа две бутилки, едната със сънотворни, другата с остатъци от етер. „Идеалният план“ за убийство на Рохар най-после се изяснил.

Той я убедил да пие в чест на сантименталната им разходка на плажа. Упоил я с етер, после пренесъл тялото ѝ до морето, за да я удави. Тя се събудила и започнала да се съпротивлява — Арман бил показал на полицията драскотините по гърдите си, които според него останали от опита ѝ да се вкопчи в него.

Рохар я пребил, завлякъл я на брега и я удушил с одеяло или възглавница. Жаклин била мъртва, когато я върнал при морето, за да я „удави“, затова в дробовете ѝ нямало вода. Накрая полицията открила, че малко преди убийството е застраховал живота ѝ за един милион франка — сто хиляди лири. Доказателствата били достатъчни. Рохар бил осъден на доживотен затвор.

ЖЕСТОКО РАНЕН

Когато любовният триъгълник се усложни от буйния южняшки темперамент, резултатът почти задължително е насилие. На 7 декември 1961 г. открили д-р Джоузеф Дифеде убит, привидно от крадец, ала нюйоркската полиция усещала, че това престъпление не е толкова елементарно, колкото изглеждало. Ридаещата вдовица, трийсет и пет годишната Джийн Дифеде, казала, че я събудил шум, идващ от спалнята на мъжа ѝ. Тя надникнала вътре и го заварила жестоко ранен.

Именно жестокостта на убийството смущавала полицията — някой бил ударил Дифеде с чук, като избил едното му око. После многократно го бил намушкарал с нож. Цялата стая била потънала в кръв. Това определено не бил крадец, а човек, който *мразел* Дифеде.

Оказало се, че много хора имат основания да го мразят. Трийсет и осем годишният Дифеде бил не само преуспяващ лекар, но и невероятен любовник, който не криел ненаситния си сексуален апетит. Имал толкова гневлив нрав, че жена му никога не смеела да му възразява — веднъж го чули да се хвали, че имал петнайсет любовници.

В хода на разследването на пациентите му полицията разпитала двама италиански младежи, които живеели наблизко. Единият имал временна виза. Детективите били озадачени от факта, че макар и двамата младежи да нямали постоянна работа, живеели в разкошен апартамент и единият, деветнайсетгодишният Армандо Косентино, карал скъпа кола.

Следствието постепенно установило, че докато пламенният д-р Дифеде ходел с други жени, Армандо утешавал неговата пълничка многострадална съпруга и тя очевидно била източникът на неговите доходи.

Двамата младежи били подложени на разпит. Армандо, по-силният характер, твърдял, че не знае нищо, ала приятелят му накрая не издържал и разказал, че с Армандо отишли в дома на доктора, за да го убият. Армандо бил едва деветнайсетгодишен, но имал също толкова огнен нрав и силна воля, колкото лекаря, и смятал, че е време Джийн да се избави от властта на съпруга си.

Косентино бил осъден на смърт. По-късно заменили присъдата му с доживотен затвор. Джийн Дифеде била обвинена в съучастничество — самото обвинение било в непредумишлено убийство — и също била осъдена на доживотен затвор.

Такива случаи водят до едно странно, ала неизбежно заключение: щом е намесен „любовен триъгълник“, не бива да се говори за „психология на убиеца“, защото действа *груповата* психология на трима души. И колкото и абсурдно да звучи, вината за убийството е и на тримата — включително на жертвата.

ПОХИТИТЕЛИ

Едва през втората половина на XIX в. професионалните престъпници се сетили да взимат заложници и да искат откуп за тях. В дните, когато престъпниците живеели в бордеи, а богатшите обитавали големи къщи или провинциални имения, първите рядко имали възможност да срещат богатските деца. После започнала епохата на промишлеността и фабриките. Хората печелели състояния с един замах и много злодеи обмисляли как да им отнемат богатството.

Първото известно похищение в новата история било извършено в Съединените щати, където територията на богатите и бедните не е разделена. То било замислено през лятото на 1874 г., когато двама мъже често минавали покрай дома на Кристиан Рос, някога сравнително преуспяващ филаделфийски бакалин, който неотдавна бил фалирал. Те спирали и приказвали с четиригодишния Чарли Рос и шестгодишния Уолтър Рос, докато децата невинно си играели на тротоара. На 1 юли малчуганите помолили новите си приятели да им купят фойерверки за празника на 4 юли. Мъжете се съгласили и поканили Чарли и Уолтър във фойтона си. След малко дали на Уолтър двацента и пет цента и го пратили в един близък магазин. Когато момченцето излязло, фойтонът бил изчезнал заедно с брат му Чарли.

Един съсед завел разплакания Уолтър вкъщи и Кристиан Рос се завтекъл в полицията. Всички били озадачени. Защо му е на някой, питали се те, да краде четиригодишно дете?

Загадката се разрешила два дни по-късно, когато семейство Рос получило писмо с грозен почерк и лош правопис. „Шъ тряпфа да ни плътите за да си го получите“, пишело в него, но не се споменавала конкретна сума. Възмущение обхванало страната. Хиляди полицаи се включили в издирването на „малкия Чарли Рос“. Без да се интересуват от заповеди за обиск, те нахлували в жилища, в които смятали, че е възможно да бъде скрито изчезналото дете. На 6 юли Рос получил писмо с искане за двацента хиляди долара и заплаха, че ще убият момчето, ако издирването не бъде преустановено. Бащата трябвало да

даде обява във „Филаделфия Леджър“, когато е готов да преговаря. Той обаче се опитал да проточи кореспонденцията с надеждата, че похитителите ще издадат местонахождението си.

Похитителите изразили нетърпението си от неговата тактика и той реагирал, като публично заявил: „Проклет да съм, ако стана съучастник в престъпление“. Жена му обаче била толкова съкрушена от мъчителното чакане, че той променил решението си и се съгласил да плати двайсет хиляди долара, които успял да вземе назаем. Рос отишъл на мястото на срещата, ала никой не дошъл да вземе парите. Заточили се месец след месец. Уговаряли се нови срещи, разменяли се нови писма, но все още нямало и следа от изчезналото дете. Ужасната история свършила след половин година, на 14 декември 1874 г., когато в дома на богатия нюйоркчанин Холмс Ван Брънт се чула охранителната аларма, което означавало, че в съседната лятна резиденция на брат му са проникнали крадци.

ПРЕДСМЪРТНАТА ИЗПОВЕД

Ван Брънт и още трима мъже отишли при къщата с пушки и зачакали. Когато след час крадците излезли, Ван Брънт им извикал да спрат. Те обаче открили огън. Групата на Ван Брънт отговорила и двамата крадци били улучени. Единият направил предсмъртно признание: казвал се Джоузеф Дъглас и заедно със своя другар Уилям Мошър отвлекли Чарли Рос. Момчето щяло да се прибере живо и здраво след няколко дни... И Дъглас умрял.

Признанието несъмнено било вярно, тъй като полицията вече знаела, че Дъглас и Мошър са хората, които търсят: друг престъпник ги бил издал. Ала от русокосия Чарли Рос нямало и следа. Трети човек, Уилям Уестървелт, бил даден под съд като съучастник и осъден на седем години затвор, макар че срещу него нямало убедителни доказателства — признак за гнева, който предизвикало похищението.

Епохата на похищенията започнала, но за щастие на родители и роднини, началото било бавно. Това отчасти се дължало на смъртта на бедния Чарли Рос, тъй като през февруари 1875 г. Законодателното събрание на щата Пенсилвания гласувало закон за похищението, определящ наказание най-малко двайсет и пет години затвор в единична килия и сто хиляди долара глоба. Това е доказателство за ужаса, породен от случая с Рос.

Приблизително по времето на похищението на Чарли Рос една държава от другата страна на земното кълбо била принудена сериозно да помисли по въпроса за борбата с това престъпление. В Гърция, също като в Корсика и Сицилия, похищението било стар обичай и на разбойничеството се гледало почти като на почтена професия.

ПЪЛНАТА АМНИСТИЯ

През 1870 г. обаче цялата система дала обратния резултат и едва не довела до окупирането на Гърция от Англия. На 11 април ирландският пер лорд Мънкастър с жена си и неколцина богати туристи отишъл да посети древното бойно поле при Маратон — мястото, където към 490 г. пр.Хр. атиняните победили персите. Група войници ги предупредили за опасността от разбойници и потеглили като ескорт заедно с тях за Атина, но били прекалено бавни и файтоните се отдалечили напред. Нападнала ги банда разбойници, предвождана от прочутите братя Арванитакис, и ги принудила с пълна скорост да препускат в пресечена местност. Последвали преговори с властите и жените, сред които шестгодишно момиченце, били освободени заедно с лорд Мънкастър. Четирима мъже, сред които италианският аристократ граф Алберто де Мойл, останали заложници. Поисканият откуп възлизал на петдесет хиляди лири. Разбойниците предложили алтернатива: да им бъде дадена пълна амнистия. Те вече били забогатели от разбойничеството си и искали да се завърнат в обществото.

Когато научил за това престъпление, гръцкият крал Георгиос толкова се разстроил, че предложил сам да се предаде на разбойниците като заложник. През следващите десет дни обаче преговорите се проточили без резултат. Гръцкото правителство категорично отказвало да даде амнистия, но разбойническият главатар Такос Арванитакис не отстъпвал — иначе щял да убие пленниците. Докато пратениците се опитвали да убедят разбойниците да вземат откупа и да се изтеглят през турската граница, дерето, в което държали четиримата заложници, било обсадено от войници. После нещо се объркало. Войниците не издържали на напрежението и открили огън. Разбойниците побягнали към село Дилеси и по пътя жестоко убили четиримата пленници. Загинали седем разбойници, сред които единият

главатар, други шестима били пленени. Такос избягал в Турция със седем от хората си.

ЗАПЛАХАТА ЗА НАШЕСТВИЕ

Последвал невероятен фурор. Англия избухнала в гневни викове. Британците заявили, че щом гърците не могат да се справят със своите разбойници, Англия трябва да нахлуе в страната и да го направи вместо тях. Руснаците незабавно реагирали: в случай на враждебни действия те щели да обявят война в полза на Гърция. Били сформирани „следствени комисии“, които арестували десетки помагачи на разбойниците. Накрая петдесет от тях били дадени под съд, но повечето били освободени. „Убийците от Дилеси“, както били известни, станали причина за паневропейски скандал и Гърция се опозорила пред света. Правителството паднало. Един от разбойниците бил екстрадиран от Турция и обезглавен. Накрая бил застрелян и самият Такос. И поне в Гърция похищенията престанали да са повече или по-малко приемлив обичай.

В Съединените щати, от друга страна, тяхната популярност растяла. През юни 1907 г. в италианския квартал на Ню Орлиънс седемгодишният Уолтър Ламана доверчиво тръгнал с мъж, който му подал ръка. Скоро баща му получил искане за шест хиляди долара и постепенно се изяснило, че похитителите са от мафията или „Черната ръка“. Тази организация вече управлявала италианската част от Ню Орлиънс, също както двацет години по-късно Ал Капоне щял да управлява Чикаго. Гласността, която получило похищението, накарала много италианци да признаят, че от години плащат „пари за закрила“. Бил арестуван мафиотът Франк Гендуса. По време на разпитите той признал, че е участвал в отвличането, но казал, че не знае къде е детето. Били арестувани и други мафиоти. Един от тях, Игнацио Камписчано, бил заловен от полицейски отряд, който използвал проверен от времето метод, за да го принуди да проговори: завързали му ръцете, поставили примка на шията му и метнали въжето на клона на едно дърво. Камписчано не издържал и ги завел в едно мочурище, където открили тялото на изчезналото момче, увито в одеяло. Детето все плачело за майка си, казал той, и един от мъжете го удушил. (Всъщност Уолтър бил убит с брадва.)

Четирима похитители били дадени на съд, включително Тони Коста, който отвлякъл момчето. Обявили ги за „виновни, без смъртно наказание“ и отначало изглеждало, че разярените тълпи в Ню Орлиънс ще вземат правосъдието в свои ръце и ще ги линчуват — както направили през 1890 г., когато деветима мафиоти били оправдани за убийството на полицейския началник и впоследствие били измъкнати от килиите и убити от тълпата. Ала властите убедили хората да се разотидат мирно и кротко.

Наложило се да отложат с четири месеца процеса на други двама съучастници, Николина и Леонардо Гебия, заради емоционалните настроения на обществеността. И двамата били признати за виновни — Леонардо бил обесен, а сестра му била осъдена на доживотен затвор. Човекът, който убил Уолтър Ламана, така и не бил заловен, но престъплението му поне имало един положителен резултат: с влиянието на Черната ръка в Ню Орлиънс било свършено.

СЕРИОЗНОТО НАЧИНАНИЕ

Постепенно на полицията и обществеността ставало ясно, че най-сигурният начин да се справят с похитителите — и да ограничат опасността за техните заложници — е да плащат откупа и после да оставят полицията да проследи дирята. Стойността на този метод била доказана през 1909 г. в Шарън, щата Пенсилвания. На 18 март в местното училище отишъл мъж, който обяснил, че е пратен да вземе Били Уитла, осемгодишния син на богат адвокат, тъй като баща му спешно имал нужда от него в офиса си. Пуснали момчето да излезе и още същия следобед г-н Уитла получил писмо с искане за откуп на стойност десет хиляди долара. Той несъмнено си спомнил случая Рос и отказал да сътрудничи на полицията. Пратил откупа според инструкциите и получил сина си жив и здрав. Вследствие на майсторска полицейска работа и късмет открили стаята, в която момчето било държано от мъж и жена. Подробните им описания довели до арестуването на Джеймс Х. Бойл и неговата съпруга шест дни след отвличането. И двамата били осъдени на доживотен затвор.

Ала през 20-те години на ХХ в., епохата на контрабандата на алкохол, похищението станало сериозно престъпно начинание в Съединените щати. Сицилианските гангстери навярно си спомнили колко доходни били тези неща в редицата им. Децата престанали да са

автоматично избирани жертви. Гангстерите разбрали, че е също толкова лесно да отвлекат богат бизнесмен — и това не пораждало толкова силно обществено възмущение.

КЕЛИ АВТОМАТА

Дори когато наказанието за това престъпление станало смърт, престъпниците като че ли не се смущавали от последствията. Едно от класическите полицейски следствия на такова похищение било проведено през 1983 г. Милионерът Чарлз Ф. Ършел седял на верандата на дома си в Оклахома Сити и играел на карти с жена си и друго семейство. Не щеш ли се появили двама души с автомати. Ършел и приятелят му отказали да признаят кой от тях е милионерът и двамата били отвлечени с автомобил. След няколко часа приятелят се върнал — похитителите го освободили, след като установили самоличността му. Директорът на ФБР Едгар Хувър лично се заел със следствието.

Както разказал на агентите самият Ършел, той бил разкарван с колата в продължение на дванайсет часа и после бил заведен в къща, където му завързали очите. През следващите осем дни го държали завързан в тъмна стая. Той обаче се ориентирал и забелязал, че всяка сутрин в десет без петнайсет и следобед в шест без петнайсет над къщата прелитат самолети — освен в неделя, когато заради силната буря очевидно отменили следобедния полет. На другия ден го преместили по-надалеч и после го освободили на една железопътна гара. Откупът му от двеста хиляди долара бил платен.

Самолетите били единствената следа, с която разполагали властите. Хората на Хувър проучили стотици самолетни разписания. Тъй като пътят с кола бил продължил дванайсет часа, те предположили, че скривалището трябва да е в радиус от четиристотин и осемдесет километра от Оклахома Сити. След часове усърдни проучвания открили въздушен път, който пресичал определена точка в Тексас всяка сутрин в десет без петнайсет и следобед в шест без петнайсет. Дори успели да потвърдят, че в неделя силна буря станала причина самолетът да се отклони от обичайния си маршрут. Въпросният град се казвал Парадайз. И в Парадайз, установили те, живеела майката на Катрин Кели, съпруга на гангстера Джордж Кели

Автомата, който бил на челно място в списъка им със заподозрени за похищението.

Преструвайки се на щатски землемери, агентите от ФБР се отбили в къщата. Единият помолил за чаша вода. Тя имала горчив вкус на минерали, също както я описал Ършел. Призори след няколко дни хората от ФБР щурмували къщата и заловили Харви Бейли — идентифициран като втория похитител, — при това с автомат. Друг техен съучастник, Албърт Бейтс, бил арестуван по време на сбиване в Денвър, щата Колорадо. Парите, които полицията открила у него, били от откупа — номерата на всички банкноти били записани. За няколко месеца Кели Автомата станал най-новият обществен враг номер едно. Той дори пратил писма, в които заплашвал, че ще убие Ършел.

През октомври едно момиче в Мемфис, щата Тенеси, признало пред своя съученичка, че „родителите“ ѝ всъщност не били истински — били я „взели назаем“. Един полицай, който чул историята от дъщеря си, предпазливо проверил случая. Последвал нов щурм призори и когато въоръжените полицаи нахлули в спалнята му, Кели Автомата вдигнал ръце и извикал „Не стреляйте, ченгета!“ Умрял след двамайсет и една година в затвора „Левънуърт“.

ЗАКОНИТЕ „ЛИНДБЪРГ“

Преди похищението на сина на пилота Чарлз А. Линдбърг през 1932 г. най-прочутото — и ужасно — отвличане в Америка било извършено от Лисицата. Този подпис носело писмото с искането за откуп, пратено на Пери Паркър, баща на дванайсетгодишната Мариан Паркър. Паркър бил лосанджелиски banker, а Мариан била отвлечена от училището си през декември 1928 г. През следващите няколко дни той получил още писма с подпис Лисицата или Съдбата и станало ясно, че изпращачът им има садистичното желание да кара родителите да страдат. Накрая Паркър отишъл на срещата с похитителя и видял, че Мариан седи сковано до него в колата. Той предал парите и мъжът потеглил, като обещал, че ще пусне момичето в края на улицата.

Когато Паркър стигнал там, детето било мъртво — краката му били отрязани, очите — избодени с тел. Намерили отрязаните крайници в близкия парк. Но ризата, в която били увити, насочила полицията по вярната следа, която ги отвела при двамайсетгодишния Едуард Хикман. Той заявил, че откупът от хиляда и петстотин долара

му трябвал, за да следва в колеж. Освен това мразел Паркър, когото смятал виновен, задето го осъдили за фалшификаторство. Хикман се оказал почти маниакален егоист и се наслаждавал на гласността. През 1928 г. го обесили в затвора в Сан Куентин.

След екзекуцията на дърводелеца Бруно Хауптман за убийството на бебето на Линдбърг през 1935 г. „бумът“ на похищения свършил. В резултат в различни щати влезли в сила закони, станали известни като „Законите на малкия Линдбърг“. Според тях, ако жертвата получила телесни повреди, похищението се наказвало със смърт. След известно време в щата Ню Йорк осъдили за похищение човек, който принудил младо момиче — което впоследствие задириал — да отиде с него на покрива на съседна сграда. Дори пращането на писмо с искане на откуп означавало максимално наказание двайсет години затвор, пет хиляди долара глоба или и двете.

През 1960 г. в Австралия за пръв път похитили дете. Осемгодишният Греъм Торн бил син на търговски пътник от Сидни. Родителите му неотдавна били спечелили сто хиляди долара от лотарията. Трупът на Греъм бил открит на един плаж месец след изчезването му и анализът на парцала, в който било увито детето, накрая отвел полицията в къщата, където го били държали — и оттам при Лесли Стивън Брадли, семеен мъж с три деца, който бил арестуван на борда на кораб, плаващ за Англия.

СИМВОЛИЧНОТО ОБЕЗЩЕТИЕ

Първото отвличане в Англия станало през декември 1969 г., когато г-жа Мюриъл Макей, съпруга на високопоставен издател на вестник, изчезнала от дома си в Уимбълдън, Южен Лондон. Девет години преди това във Франция обаче било извършено друго отвличане, което привлякло почти също толкова голямо внимание, колкото случая с Макей. Четиригодишният Ерик Пежо, син на парижкия автомобилен милионер Раймон Пежо, бил отведен от детската площадка в модерен голф клуб в парижките предградия.

Неговите похитители Раймон Ролан и Пиер Ларше били дребни престъпници, които се нуждаели от парите, за да задоволят страстта си към нощни клубове и блондинки. Те поискали трийсет и пет хиляди долара от родителите — нищо работа за мосю Пежо, който лично им предал откупа. За негово и на жена му щастие, похитителите

изпълнили обещанието си и скоро върнали Ерик. Ролан и Ларше — които били заловени да живеят в алпийска хижа в един ски курорт с датска кралица на красотата и стриптийзьорка — били изправени пред съда едва през октомври 1962 г.

Осъдили ги на двайсет години затвор, максималната присъда във Франция. А семейство Пежо, което си получило десетина хиляди долара от откупа, било обезщетено със символичната сума един франк.

ПРЕДАТЕЛСТВА

— Какво, пак ли вие? — попитал мосю Анри, началник на криминалния отдел на парижката полиция. — Нали ви казах, че ако пак ви видя, ще ви върна в каторгата?

Мъжът, който стоял между двамата полицаи, бил нисък, набит, с покрито с белези лице и лъвски челюсти. Казвал се Йожен-Франсоа Видок и бил на трийсет и четири години. Когато преди няколко месеца Видок влязъл в кабинета на мосю Анри, бил дошъл да му направи едно предложение. Видок цял живот си навличал неприятности. Пет-шест пъти бил бягал от затвора и през последните десет години имал вехтошарница в Париж. Ала негови някогашни другари го познали и сега го изнудвали. Предложението му: да предаде шестима издирвани престъпници в замяна на собствената си свобода.

Анри отхвърлил предложението. И все пак пуснал Видок да си иде. Знаел, че рано или късно пак ще го види — и че ще може да му наложи своите условия. Това се случило сутринта на 1 юли 1809 г. — Видок бил предаден на полицията от сватозете си и от два месеца се укривал. Анри пратил полицаите да чакат навън. После се навел напред.

— Вие предложихте да ни помогнете. Добре, сега можете да го направите.

Видок се опитал да не показва радостта си.

— Искате да кажете, че ще ме пуснете, така ли?

— Не. Трябва да идете в затвора — в Бисетър... — И му обяснил какво иска. В Бисетър лежал един крадец, Бартелми Лакур, известен като Коко, който бил откраднал много сребро. Плячката била намерена и на Коко му предстоял съдебен процес. Ала нямало улики срещу него. Анри искал Видок да открие тези улики.

На пръв поглед задачата изглеждала сравнително лека. Ала Видок не бил вчерашен. Той знаел, че даже да снабди Анри с нужните доказателства, това няма да е краят. Началникът на криминалния отдел имал нужда от шпионин, който да действа сред затворниците в

Бисетър — крайно опасна задача. Ако някой затворник заподозрял, че е шпионин, още на другата сутрин щели да намерят Видок мъртъв. Малцина престъпници били готови да поемат такъв риск. Ала Видок разбирал, че няма друг избор.

Този въпрос изисква известно обяснение. Много престъпници биха се радвали на възможността да станат честни граждани, но престъплението ги впримчва като октопод и ако се освободят от едно пипало, друго се увива на китката или глезена им. Видок се намирал точно в такова положение. Той никога не бил извършвал сериозно престъпление. Просто бил дързък и агресивен младеж, който за пръв път влязъл в затвора по обвинение в нарушение на обществения ред — хванал любовницата си в леглото с един офицер и пребил и двамата.

Тъй като смятал присъдата за несправедлива, той бил опърничав затворник и си навлякъл още неприятности. Избягал, бил принуден да краде и го заловили пак. Отново избягал и така се прочул. През един от периодите си на свобода имал вземане-даване с банда, известна като Chauffeurs — Огнярите.

МЪЧЕНИЯ С ОГЪН

Тези хора обикновено нападали нощем уединени стопанства и измъчвали собствениците, за да ги принудят да издадат къде крият ценностите си. Често обесвали жертвите си с главата надолу над огън — откъдето идвал и прякорът им. Видок спокойно можел да е член на бандата, макар винаги да твърдял, че само спял с любовницата на един от Огнярите и че тя му помогнала да се сдобие с фалшиви документи.

Системата е позната — откриваме я в кариерата на масовия убиец Карл Панцрам, екзекутиран през 1931 г., чийто дневник „Убиецът“ е един от най-ужасните документи в историята на криминалистиката. Панцрам бил изключително властен човек — реакцията му към затвора и лошото отношение била дива ярост, която довела до още престъпления, убийства, извършени, за да „обърне гръб на обществото“. Можем обаче да го съжалим — като се имат предвид темпераментът му и силите, които били срещу него, той нямал никакъв шанс. В неговото положение са хиляди престъпници и малцина от тях виждат единствения възможен път, водещ към спасение от спиралата към дъното, пътя, който видял Видок — да стане полицейски шпионин.

Той отишъл в Бисетър и репутацията му на беглец от много затвори го превърнала в герой. Дори спасил живота на човека, който трябвало да предаде: подозирали, че Коко е полицейски шпионин, и именно Видок гарантирал за него пред другите затворници. Впоследствие признателният Коко го приел за близък приятел, разказал му за откраднатото сребро и споделил, че полицията няма доказателства срещу него. Единственият, който го видял с плячката, бил някакъв портиер на Рю Дофен. На процеса Коко с удивление видял портиера, който свидетелствал срещу него. Осъдили го на доживотен затвор.

По това време Видок вече бил предал безброй други престъпници. Могъщата му физика и репутацията му на беглец от затвора го направили популярен сред затворниците. Всички се зарадвали, когато след около две години той за пореден път избягал на път за съда. Никой не се досещал, че бягството му е инсценирано от полицията.

Видок имал късмет и в друго отношение. Предателството и двойната игра са неприятен начин на съществуване, обикновено водещ до небрежност, каквато не може да си позволи никой полицейски шпионин. Ала Видок бил роден детектив. Ноздрите му потръпвали от удоволствие, когато играта започвала. Изправен пред проблем, който полицията не била способна да разреши, той се заемал с него с упоритост, обикновено постигаща резултати.

ЖИЛАВИЯТ ФАЛШИФИКАТОР

Например полицията искала да залови фалшификатора Ватрен, който преди известно време им бил избягал. След търпеливо издирване в пансионите Видок открил, че мъж с външността на Ватрен е оставил свои вещи в един от тях. Заедно с любовницата си Видок се нанесъл в съседната стая. Няколко седмици по-късно чули някого там — Ватрен се бил върнал, също с любовница. Полицейският шпионин се втурнал вътре, ала жилавият фалшификатор успял да се измъкне покрай него и избягал. Видок с ужасяващи заплахи убедил изоставената любовница да издаде постоянния му адрес.

Видок стигнал там след минути и видял тъмен силует да се вмъква през задния вход на къщата: Ватрен. Подгонил го по стълбището, фалшификаторът се обърнал и изритал преследвача си в

гърдите. После се заключил в една от стаите. Видок решил да го надхитри. На висок глас наредил на любовницата си Анет да повика полиция, шумно слязъл по стълбището, събул си обувките и на пръсти отново се качил горе. Когато Ватрен предпазливо надникнал от стаята, Видок го сграбчил за косата и го замъкнал в най-близкия участък.

Друг пример за многократно предателство е достатъчен, за да даде представа как Видок станал най-добрият преследвач в Париж. Един ден през 1811 г. при него дошъл крадецът Ото, за чието арестуване бил помогнал. Ото заявил, че иска да стане полицейски шпионин, и го предупредил, че на другата вечер неколцина издирвани джебчии ще са във Фет дьо Сен Клод.

Когато Видок дошъл с няколко агенти на полицията, се появил Ото и мрачно му съобщил, че крадците го познали и избягали. На другата сутрин Видок научил, че група крадци са извършили обир в другия край на квартала Сен Клод. И той лично бил допринесъл за успеха им, като мобилизирал местната полиция, за да арестува несъществуващите джебчии. Видок разбрал, че Ото го е предал, но не казал нищо и не бързал — всъщност дори привидно започнал да се държи много дружелюбно с него.

След няколко седмици, на връщане от нощна смяна с друг агент, Видок минал покрай стаята на Ото и случайно решил да се отбие. Ото още спял. Видок извадил бутилка и тримата пили заедно. Когато покъсно през деня Видок се явил при мосю Анри, началникът на криминалния отдел му съобщил, че през нощта е извършена голяма кражба на олово. Четирима души го били откраднали от недовършен строеж. „Познавам единия“ — заявил Видок: бил забелязал, че обувките на Ото са кални и че дрехите му са мокри — очевидно цялата нощ бил навън.

Видок купил студено пиле и отново отишъл при Ото. Обядвали, седнали на леглото — Ото още не се бил облякъл. Видок небрежно си изпуснал шапката върху обувките му и попитал помощника си дали има нещо против да отиде да предаде едно съобщение. Помощникът му излязъл с обувките на Ото, скрити под пелерината му. Крадецът нямал желание да става — двамата с Видок били преполовили бутилка бренди и когато останали сами, Ото казал, че може да предаде трима души, извършили голям обир на олово предишната нощ.

Той предлагал да предаде тримата си съучастници. Нещо повече, ако го направел, сигурно щял да избегне процеса, тъй като щял да помогне на полицията. Видок бил решен да не допусне това, затова го попитал дали ще му помогне да шпионира един от затворниците в местната тъмница. В желанието си да спечели разположението му, Ото се съгласил и Видок го оставил заключен на сигурно място в килията, докато самият той отишъл да арестува другите крадци.

ДВЕТЕ ЛЮБОВНИЦИ

Нямал представа къде да ги търси, но разполагал с друга полезна информация. Ото имал две любовници. Видок намерил едната в някакъв бар и я почерпил. После споменал, че току-що бил оставил Ото при другата му любовница. През следващия половин час тя не само му разказала множество уличаващи факти за Ото, но и го завела при стаите на другите трима крадци. Видок ги събрал и им казал, че Ото се кани да ги предаде. Те веднага заявили, че именно Ото е замислил кражбата. Когато и четиримата крадци били осъдени, Видок отмъстил на Ото за двойната игра в Сен Клод.

Видок постигнал такива забележителни успехи, че скоро получил собствен отдел в полицията, наречен *Sûreté* или Тайна полиция. И в продължение на повече от двацет години я ръководил по неподражаем начин, като използвал отличното си познаване на подземния свят и разчитал на сложна мрежа от доносници, които се познавали. Той създал метод, който станал основен елемент в работата на съвременната полиция.

Когато напуснал *Sûreté* поради политически интриги, Видок положил друго начало — станал първия частен детектив в Европа. Освен това бил близък приятел на Балзак и му дал идеи за много сюжети. Писателят му се отплатил, като го въплътил в една от най-въздействащите си творби — великия престъпник Вотрен. Видок починал през 1857 г. на осемдесет и две годишна възраст — един от малцината престъпници, който успял да се отскубне от пипалата на подземния свят и да си спечели по-почтена известност.

Съдбата на Видок илюстрира една максима, известна на всеки полицаи: че крадците нямат чест. Крадецът използва случайността — това е човек, който е в бранша, защото наивно вярва, че животът трябва да му дава нещо за нищо. Ако смята, че може да се измъкне с

нещо, той ще опита. Неговият критерий е успехът, а не честта. Това е една от причините, поради които полицията като че ли никога няма недостиг на доносници.

ОТХВЪРЛЕНИЯТ ЮНОША

Доносникът не е добре платен — има късмет, ако получи двайсет лири за сведение, което може да му струва живота, — но той изпитва удовлетворение от чувството, че не е напълно отхвърлен, същество от подземния свят, и от психологическа гледна точка това е най-интересният аспект на явлението. Когато човек е млад, по-лесно се поддава на престъплението. Детето винаги иска невъзможни неща и желанията му са толкова силни, че не го интересува с какви средства може да ги изпълни.

Юношата и без това се чувства отхвърлен от обществото — от него се очаква да започне да играе отговорна роля в свят, в чието създаване изобщо не е участвал и принципното му отношение към който обикновено е отхвърляне или „отчуждение“, както се изразява Маркс. Освен това той започва да изпитва силни сексуални копнежи, безразборно желание да съблече и обладае всяко срещнато хубаво момиче, и ако е красив и чаровен, успешно може да се превъплъти в Дон Жуан.

Макар че поведението му е напълно законно, стига момичето да е на разумна възраст, той все пак по същество *краде* онова, което иска, тъй като го взима без намерение да даде нещо в замяна. Повечето изнасилвачи са на възраст под двайсет години. Изнасилвачи на възраст над трийсет са рядкост. Малцината такива са психопати или почти психопати. Причината за всичко това е, че след двайсетинагодишна възраст човек започва да изпитва известно чувство на принадлежност към обществото. Ако е женен, той сигурно излиза с други семейства и ги кани в дома си и светът престава да е „чужд“.

Въпреки това моралът му може да е доста съмнителен — възможно е да не намира нищо лошо в това да купи крадени автомобилни гуми или да съблазни най-добрата приятелка на жена си. Ала започва да се чувства част от обществото и ако има прилична работа и дом, навлиза в онзи етап на развитие, който Ейбрахам Маслоу нарича „етап на самоуважението“. Той иска другите да го харесват и

уважават. Престъпникът може да бъде харесван и приеман, особено ако е като Ал Капоне или Реги Крей, но това не е лесно.

САМОУБИЙСТВЕНИТЕ НАКЛОННОСТИ

Общо взето, престъплението е „естествено“ само за младежите. Когато наближи трийсет години, човек започва да мечтае за солидно, комфортно бъдеще, тъй като, колкото и да е парадоксално, най-голямото му желание е да получи *закрилата* на обществото. Когато наближава средна възраст, поради вродената си склонност към насилие или тъй като не може да се избави от престъпните си навици, престъпникът продължава да се чувства „отхвърлен“ и започва да развива самоубийствени наклонности, чувство за безсмислие.

Много „стари престъпници“ извършват престъпления, които са толкова глупави, че те очевидно са искали да ги заловят. Карл Панцрам, който прекарал по-голямата част от живота си в различни затвори, накрая извършил убийство зад решетките и категорично отхвърлил всякакви опити да го помилват — явно искал да умре.

Следователно информаторът се опитва да възстанови връзката си с обществото, да избяга от порочния кръг. Психолозите криминалисти така и не са осъзнали напълно този аспект на неговата психология. Естествено има по-проста и по-непозната форма на престъпно предателство: когато „крадците излизат от строя“.

ДОМИНАНТНАТА ВРЪЗКА

Изглежда, че това обикновено се случва, когато във връзката между крадците — или убийците — има доминираща фигура. Така е и в случая с Бърк и Хеър, злополучно известните „крадци на трупове“. „Учителят по танци“ Бърк бил мозъкът на тандема и доминирал над високия мършав Хеър. Ала когато накрая ги хванали почти на местопрестъплението след убийството на просякинята Дочърти, именно Хеър предал съучастника си и така си спасил кожата. Бърк бил обесен през 1829 г.

Хеър отишъл в централните графства и се твърди, че когато узнали кой е, другите работници в една варница му хвърлили вар в очите и го ослепили. Сигурно е, че починал като стар сляп просяк в Лондон. В също толкова известния — и също толкова злополучен —

случай с убийството на г-н Уилям Уеър край Елстри, тримата съучастници се опитали да си прехвърлят вината един на друг. Уеър бил комарджия, който спечелил голяма сума от прочутия спортист Джон Търтел.

Търтел и двамата му колеги Джоузеф Хънт и Уилям Пробърт завели Уеър в къща на Гилс Хил Лейн, където Търтел го застрелял и му прерязал гърлото с джобно ножче. На другата сутрин местните работници заподозрели нещо, когато видели двама странни наглед мъже да ровят из храсталака край къщата, и когато Търтел и Хънт влезли вътре, минувачите намерили окървавения нож и пистолета, оставени върху една стена. Те съобщили за находката си на съдията и властите скоро открили трупа на Уилям Уеър в близкото езеро.

Убийството се превърнало в национална сензация, съвсем непропорционално на интереса, който представлявало. Пробърт и Хънт се опитали да дадат показания против съучастниците си, но Пробърт изпреварил Хънт и накрая били съдени само Търтел и Хънт. По време на речта си в своя защита Хънт само хленчил, че му обещава имунитет, ако сътрудничи на закона. Що се отнася до Търтел, той изнесъл внушителна реч и заявил, че бил джентълмен, поради което не бил способен на убийство, и че истинският убиец е Хънт. Това несъмнено било лъжа. Търтел бил обесен пред най-голямата тълпа, която се била събирала да гледа екзекуцията, докато Хънт бил помилван и пратен в Австралия, където доживял до дълбока старост.

СИНЪТ ЧОВЕШКИ

От психологическа гледна точка най-интересният случай в по-ново време определено е историята със семейство Мансън. Последователите на Чарлз Мансън го смятали за „спасител“ и често отбелязвали, че името му означава „синът човешки“. Ето защо, когато една от любовниците му, Сюзан Аткинс, го предала, откриваме елемент на ритуална драма. Предателството не било съвсем съзнателно. „Семейството“ било арестувано за автомобилна кражба и никой не подозирал, че това са убийците на Шарън Тейт и семейство Лабианка.

Привидно от скука или желание да направи впечатление, Сюзан Аткинс започнала да подхвърля намеци за убийствата на своята съкилийница, която казала на друга затворничка и тя съобщила в

полицията. На процеса Сюзан Аткинс несъмнено била смятана за основна фигура след самия Мансън. Останалите от „семейството“ я смятали за Юда.

Ясно е, че нейното „неволно“ предателство далеч не било толкова случайно, колкото изглеждало — от известно време преди ареста тя се бунтувала срещу Мансън. Според някои Аткинс смятала, че той се „нуждае“ от Юда, който да му позволи да изпълни съдбата си на жертва на обществото, но това може би е прекалено усложняване на действителната ѝ мотивация.

Възниква интересна аналогия с убийството на Уилям Уеър. Мнозина съвременници се трогнали от красноречието на Търтел и явно смятали, че не бива да го екзекутират. Мнозина коментатори от „нелегалната“ преса на Западното крайбрежие на САЩ заявявали, че процесът срещу Мансън е несправедлив. Неговите убийства били протест срещу обществото и в някакъв странен смисъл той бил невинен.

Остава обаче фактът, че „трогателната“ реч на Търтел се състои главно от лъжи, както и защитата на самия Мансън. Най-интересното е, че мнозина очевидно почтени и разумни хора взели страната на убиеца. И обяснението е, че макар от практическа гледна точка те да спазват закона, в тях има елемент на обществена незрялост, който ги кара да взимат страната на самотния, но престъпен индивид срещу „обществото“. От това трябва да се изведе заключението, че отношението на нашето общество към престъплението е доста объркано. Образователните експерти биха могли да включат историята на убийството във всяка учебна програма.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ОТ СТРАСТ

„Crime passionnel“ — престъплението от страст. Тези думи събуждат спомени за мургани латиноамериканци като Рудолф Валентино и знойни момичета с ками, скрити в чорапите. „Убиецът от страст се характеризира с емоционална незрялост и опростени морални представи“ — казва специалистът по сексуални престъпления д-р Магнус Хиршфелд. Това може би обяснява защо криминалистите обръщат толкова малко внимание на престъплението от страст. То изглежда прекалено елементарно, прекалено ясно. Сприхав мъж удушва фриволната си любовница или ревнива жена намушква неверния си любовник. Какво има толкова, че психологът да упражнява находчивостта си?

Много повече, отколкото изглежда на повърхността. Наистина, южняците са по-склонни да извършват престъпления от страст, отколкото северняците. Северняците са по-трезвомислещи и пресметливи, докато южняците са с по-гореща кръв и по-емоционални. Но в такъв случай защо сексуалните престъпления в северните страни са повече? Човекът, който извършва убийство, за да задоволи мимолетно физическо желание, не може да се нарече по-хладнокръвен или по-пресметлив от онзи, който планира убийството на съпруга на любовницата си.

ПО-РАННАТА СЕКСУАЛНА ЗРЯЛОСТ

Истинското обяснение е по-сложно и много по-интересно. В северните страни с техните студени и сурови природни условия мъжете и жените обикновено се развиват като равни. Работят заедно и жените, увити в дебелите си зимни дрехи, не привличат толкова внимание с физическите си дадености — може би това обяснява защо според ранните пътешественици ескимосите имали обичай да предлагат жените си на своите гости.

Разликата между мъжа и жената в по-топлите страни е по-очевидна. Загорялата от слънцето селянка в Италия и Испания носи

пъстра пола и изрязана на раменете блуза. Сексуалната зрялост настъпва по-рано при по-топъл климат. Вследствие на това мъжете и жените на юг се виждат като две отделни раси, почти като различни биологични видове.

Когато се случи това, техните представи едни за други странно се смесват с илюзии и идеализации. Руският писател Максим Горки го е уловил с невероятна психологическа точност в своя разказ „Двайсет и шестима мъже и едно момиче“. Мъжете са чираци във фурна, затворени по цял ден във влажната изба, и всички са влюбени в момичето Таня, което ежедневно се отбива във фурната. Един ден някакъв надут войник им казва, че може да съблазни Таня — и успява. Изведнъж двайсет и шестимата я намразват, нахвърлят се върху нея и я обиждат. И Таня надменно си тръгва, за да не се върне никога. Тя е реалистката. Войникът може да се отнася с нея като с уличница, но ѝ е доставил удоволствие. Тези мъже се отнасят с нея като с ангел и после я оскърбяват, защото разрушила този образ.

Отношението към жената като към романтична богиня е дълбоко вкоренено в южняшките културни традиции. Трубадурите били поети във Франция и Северна Италия, появили се още през XI в. — те положили началото на традицията на „рицарската любов“. „Дамата“ на трубадура била негова абсолютна владетелка — била нужна само една нейна дума и той бил готов да обходи целия свят. Легендите за крал Артур и рицарите на Кръглата маса първо били написани на френски от поети, вдъхновени от трубадурите и тяхното отношение към жените. Учените смятат, че традицията на трубадурската любов е възникнала при арабите в Северна Африка.

Романтичното отношение към жената има и друга, по-неприятна страна. Тя би трябвало да е кротка, покорна и абсолютно отстъпчива — италианският поет от XIV в. Петрарка разказва история, чиято популярност се е съхранила през вековете. Един благородник, който не вярва на жените, накрая се оженва за бедната селянка Гризелда. После решава да я „изпита“, за да види колко е покорна. Първо ѝ отнема децата още щом се родят, после обявява, че възнамерява да се разведе с нея и да се ожени за друга. Търпеливата Гризелда се съгласява с всичко — даже да присъства на сватбата му и да възхвалява красотата на бъдещата му булка. Накрая, победен от нейната кротост и покорство,

благородникът признава, че само я е изпитвал, връща я при себе си и „дватамата заживели щастливо“.

ТРИТЕ КУРШУМА

Въпреки че това е само художествена измислица, тя отразява средновековното отношение към жената в страни като Испания и Италия. За модерните хора тя звучи садистично и малко безумно. Благородникът явно може да се убеди, че тя е мило, покорно момиче, и без да я подлага на такива унижения! Ала това нямало да задоволи читателите на Петрарка, както мъжете, така и жените. Защото Гризелда трябва да е техният идеал за съвършената жена — красива, покорна, страдаща, напълно зависима от мъжа, своя господар.

Именно защото това отношение продължава да е дълбоко вкоренено в южняшкия темперамент, южняците са склонни да извършват престъпления от страст. Жените, които припадали по Рудолф Валентино или Джон Боулс, си нямали и представа какво е да са омъжени за шейх. Похищението в пустинята може да е вълнуващо, но останалото може да е истински ад — както установила Маргерит Лорен, след като се омъжила за княз Али Камел бей Фахми. Но поне накрая княз Фахми получил три куршума — в много други аналогични случаи умира жената.

През 1972 г. Франсиско Пинеда, автомонтър от Гуадалахара в Мексико, влязъл в спалнята на своя работодател Фернандо Ортега, трийсет и две годишен гърбушко. Ортега бил проснат на пода по пижама — мъртъв. Красивата доведена дъщеря на Франсиско, Мария Пинеда, лежала мъртва на леглото, с вдигната чак до кръста пола. Полицията установила, че двамата са отровени с цианид — Ортега я принудил с нож да изпие цианида и после също се отровил.

Той страдал от туберкулоза — Мария изпълнявала функцията на медицинска сестра и му правела инжекции. Ортега се влюбил до полуда в нея, но гърбицата му я отвращавала. Възможно е да си е мислила, че той я кара да изпие сънотворно с намерението просто да я изнасили.

Всъщност въпреки положението на полата ѝ, тя не била сексуално насилена. Ортега *можел* да го направи преди да се самоубие, но желанието му било друго. Той я обичал и искал да са заедно в смъртта. Трагедията била глупава, патетична — и типична за

южняшкия темперамент. Тук отново е очевидно южняшкото отношение към жената. Ортега я обожавал — тя била негова богиня. Но Мария също трябвало да заплати с живота си за своя грях — непокорство към мъжа.

За северняшкия, прагматичен начин на мислене в тези „престъпления от страст“ има нещо абсурдно. Англосаксонците не разбират как човек може да бъде *заслепен* от емоции. Как е възможно да се самозаблуждаваш, без всъщност да си луд? Френският философ Жан-Пол Сартър посветил известно време на този проблем и в произведението си „Описание на теория на емоциите“ развива някои важни идеи. Той прави странното и революционно предположение, че *всички* емоции трябва да се смятат за своеобразно пожелателно мислене, или както предпочита той — „магия“.

Сартър не използва тази дума в нейния окултистки смисъл. Когато си заравя главата в пясъка при приближаването на опасност, щраусът се надява да накара опасността да изчезне „с магия“. Ако момичето припада, когато го нападат, казва Сартър, това не е само физическа реакция — на подсъзнателно равнище това е и опит изнасилвачът да се прогони „с магия“.

Според Сартър всички емоции са *заместители* на действия. Да вземем случая с мъжа, който се влюбва в девойка. Ако тя също го намери за привлекателен, двамата се хвърлят в прегръдките си и той освобождава желанието си към нея, като я люби. Ако тя го отблъсне — както Мария Пинеда отблъснала Ортега, — желанието продължава да се трупа, окуражавано от размислите му, докато той страстно и лудо се влюбва в нея, напълно обладан от емоция, която е заместител на любенето. По същия начин потисканият гняв на мъжа продължава да се натрупва *абсолютно непропорционално на причините за него*, а човекът, който дава отдушник на яростта си, като вика или се бие, престава да изпитва гняв.

ОЧАКВАНИЯТА

Всичко това може да се отхвърли като интересна, но повърхностна теория — и наистина малцина психолози я приемат напълно, но що се отнася до престъпленията, тя е от огромно значение. Тази теория дава отговор на проблеми, които иначе озадачават „нормалните“ хора: например как е могъл Иън Брейди да убие невинни

деца, как са могли Мансън и неговите последователи да убият хора, които не са им направили нищо? Според Сартър всички емоции са непропорционални на причината за тях. Защо децата никога не се радват толкова много на Коледа, колкото я очакват? Защото натрупват емоции, свързани с очаквания, които не са реалистични — пожелателно мислене или „магия“.

Идеалният начин детето истински да се зарадва на Коледа е да не знае за нейното приближаване и да изрази с *действие* своето удоволствие. Да вземем убиец като дюселдорфския садист Петер Кюртен. По време на продължителните си периоди на самота в него се развила такава ненавист към обществото, че *никакви действия не могли да я освободят*. Можел да убива мъже, жени и деца, да пали плевници, но също като дете на Коледа, очакванията му никога не можели да бъдат удовлетворени. Същото се отнася за убийци като Мансън и Брейди.

Но когато тази теория се приложи към убийци от страст, започваме да осъзнаваме ужасяващата ѝ правота. Понякога цялото престъпление е обгърнато в такива емоционални миазми, че изглежда нереално, като престъпление, извършено в кошмар.

Класическото „crime passionnel“ във Франция в началото на 50-те години на ХХ в. съдържа нещо повече от елемент на фантазия — подсъзнателно желание за самоунищожение. Закараната със самолет в наказателните колонии на Нова Гвинея францужойка на средна възраст Ивон Шевалие била осъдена за убийството на съпруга си Пиер, кавалер на ордена на Почетния легион — убила го в деня, в който бил назначен за министър в новосформираното френско правителство през 1951 г.

През 1935 г. многообещаващият млад лекар Пиер се запознал с акушерката Ивон в една орлеанска болница. Те били напълно противоположна двойка — той от старо аристократично местно семейство, тя от селски произход. Любовната им страст преодолела социалните им различия и след четири години те се оженили, когато Пиер влязъл в армията, за да се сражава против Хитлер. Първият от двамата им сина се родил през 1940, а вторият — през 1945 г. (двете момчета заминали с Ивон в наказателните колонии).

ГЕРОЯТ ОТ СЪПРОТИВАТА

Все още отхвърляна от рода Шевалие („Те ме смятаха за една от младежките грешки на Пиер“ — горчиво заявила тя пред съдията), Ивон още повече започнала да боготвори смелия си съпруг, когато той се завърнал в Орлеан и станал един от героите на местното съпротивително движение. В края на войната Пиер Шевалие бил може би най-популярният човек в района и оттам оставало само една крачка към бойното поле на политиката. Той вече не се грижел за лекарската си кариера и Ивон все повече се чувствала не на мястото си като съпруга на амбициозен политик.

Непохватна, неловка и нетактична, тя не се вписвала в обществения живот, който Пиер трябвало да води в Париж — центъра на френската политика. Той прекарвал все повече време в столицата и Ивон оставала съвсем сама с децата си в техния орлеански дом, лишена от емоционална и физическа любов. Прибягнала към опиати — веронал и макситон, — за да издържа дългите дни и още по-дългите нощи. После настъпил денят — денят, от който тя се ужасявала и знаела, че е неизбежен, — когато в джоба на един от костюмите на Пиер открила любовно писмо.

Писмото било от някоя си „Жанет“, която — колкото и да било изненадващо — не била парижка хубавица. Тя произлизала от района на Орлеан и Ивон подозирала, че е Жана Перо — красивата, интелигентна и свръхпредставителна съпруга на собственика на един от най-големите универсални магазини в града. Тя била петнайсет години по-млада от Ивон — която повече от всякога се почувствала като обикновена селянка, чието място в чувствата и леглото на съпруга ѝ е било отнето от жената, за каквато той *би трябвало* да се ожени.

След като устроила типична сцена на ревност на червенокосата мадам Перо (и не получила удовлетворение в никакво отношение), Ивон насочила цялата си омраза към своя съпруг. След като се карала с него, била се с него, умолявала го — ала не се любила с него, — тя завела децата на дълго океанско пътешествие. Без прощални думи и чувства Пиер ѝ заявил, че вече не желае да спи с нея и иска развод. Той смятал, че блестящата му кариера може да издържи неблагоприятното въздействие на развода — но не пресметнал въздействието, което оказало това върху Ивон. Тя се опитала да се самоубие. После, когато не успяла, отишла в най-близкия полицейски участък и си извадила разрешително за носене на оръжие.

Незабавно получила такъв документ като съпруга на видна политическа фигура (по онова време Пиер бил кмет на Орлеан), тъй като можело да се наложи да се защитава от негови съперници или врагове. След това си купила 7.65-милиметров пистолет, занесла го вкъщи и го скрила в килера за спално бельо. Скоро имала нов скандал с Пиер — когато той отново заплашил да се разведе с нея и този път прибавил, че възнамерява да се ожени повторно. За Ивон това била последната обида, последната заплаха.

ЧЕТИРИ ПЪТИ НАТИСНАЛА СПУСЪКА...

Ивон тичешком излязла от спалнята, взела пистолета, върнала се и го насочила — не към Пиер, а към себе си. „Ако ме напуснеш заради друга жена, която и да е тя, ще се самоубия!“ — извикала тя. Пиер, който се събличал и бил по бельо, все още бил на седмото небе след назначаването си за министър. Името му било във всички вестници и цял Орлеан говорел за новия му пост.

Ала всичко това не означавало нищо за Ивон. Когато Пиер ѝ се подиграл и ѝ казал да се самоубие — „... веднага щом изляза от стаята“, — тя насочила пистолета срещу него. Четири пъти натиснала спусъка — бързо и право в целта. С вик на болка и ужас Пиер се строполил на пода с пронизани от куршуми гърди, предмишница, бедро и брадичка. Изстреляният малко по-късно пети куршум го улучил в гърба.

Веднага щом дошла на себе си и осъзнала какво е направила („пистолетът гръмна случайно“ — заявила тя по-късно), Ивон вдигнала телефона и се обадила в орлеанския полицейски участък. Свързала се с комисар Газано, техен семеен приятел, и му казала: „Моля те, веднага ела тук. Мъжът ми спешно се нуждае от теб“. След два часа — облечена в траур — я закарали в орлеанския затвор и процесът за нейното убийство от страст бил проведен през ноември 1952 г.

Председателят на съда мосю Раймон Жаден заявил, че тя е изпитвала „животинска страст“ към съпруга си. „Трябваше да я овладеете и да проумеете, че нямате право да отнемете живота на друг човек. Тази страст е завладяла целия ви начин на живот — без да се опитате да я контролирате. Разбирам мъката ви, но не оправдавам деянието ви“. Лекарят, който дал показания пред съда, казал, че Ивон е

„останала с психика на тийнейджърка, влюбена в студент“. Подчертавайки комплекса ѝ за малоценност — в обществено, физическо и интелектуално отношение, — той заключил, че Ивон страда от „физическа малоценност, тъй като съпругът ѝ отказвал да се люби с нея. Тя се отчаяла, че някога ще бъде равна на мъжа, когото така и не била престанала да обича“. Такова било психическото ѝ състояние в момента, в който го застреляла.

Трийсет и четири годишната мадам Жана Перо — „без професия“, прибавила тя — трябвало само да признае в съда, че през 1950 г. е станала любовница на Пиер Шевалие, и съдебните заседатели се изпълнили със съчувствие към Ивон. Нейният адвокат развълнувано попитал дали двамата ѝ сина трябва да „пораснат сам самички в този свят“ и съдебните заседатели отговорили с единодушно „не“. Те обявили мадам Шевалие за „невинна“ и малцина в претъпканата съдебна зала, включително полицаите, не въздъхнали от облекчение.

Нейното самонаказание в Нова Гвинея — присъда, която си наложила, след като получила опрощение от Църквата за своето престъпление, — красноречиво говори за угризенията, изпитвани от хората, извършили престъпление от страст. Повечето такива убийства не се извършват от искрена омраза, а от отхвърлена любов. Ако обичта свободно се дава и щедро се връща, престъпленията от страст ще изчезнат от престъпния календар. Единствено от двамата участници в една връзка зависи да се стремят, ако настъпи разрыв, да проявят такт и доброта. Така ще запазят и удължат собствения си живот.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С НАСЛЕДСТВО

Части от тялото на Марта Шуърд били пръснати из предградията на Норич в Източна Англия. Едно куче гонело заек и измъкнало дланта ѝ от хресталака. Ратай намерил друга нейна част в обрасла канавка. Патолозите решили, че тази загадъчна жена, чиито части започнали да съшиват, е на възраст между шестнайсет и двайсет и шест години — макар впоследствие да се установило, че е на петдесет и пет.

Няколко месеца по-късно, в края на 1851 г., един полицаец почукал на вратата на известен местен пияница, третокласния беден шивач Уилям Шуърд, и му задал някои смущаващи въпроси.

— Къде е жена ви? — попитал полицаецът.

— Отиде си — отвърнал Шуърд. — Нямам представа къде е сега.

Това отговаряло на версията, която бил разправил на всичките си съседи и която те били приели.

ФИКСИДЕЯТА

Семейство Шуърд се карали жестоко за пари. Марта била отчаяна, тъй като парите никога не им стигали. Вечният оптимист Шуърд твърдял, че някой ден — някак си — късметът им ще проработи. Тогава щели да завъртят доходна търговийка и повече няма да имат проблеми. Ала Марта продължавала да го тормози и заплашвала, че ще го напусне. Една вечер, вцепенен от пиене и предизвикан от езика ѝ, той я накарал да млъкне с шивашката си ножица.

Сега предпазливо се взираше в полицаецът.

— Тя каза, че отива в Лондон, обаче не знам. Защо я търсите?

— Не се тревожете — не е извършила нищо лошо. Просто е получила наследство. Триста лири. Естествено, трябва да си ги поиска...

Шуърд изведнъж разбрал, че е убил жена си няколко месеца преждевременно. Това наследство щяло да им стигне да завъртят търговията, за която винаги бил мечтал. Откритите из града части от човешко тяло така и не били свързани с изчезването на Марта Шуърд, защото лекарите грешно определили възрастта на жертвата. Затова и не заподозрели Шуърд в убийство — и ако не било това наследство, сигурно изобщо нямало да го изправят пред правосъдието.

В продължение на осемнайсет години той разсъждавал за загубата си, измъчван от мисълта за това колко различен можел да е животът му. Тази мисъл се превърнала във фиксидея и шивачът повярвал, че е жертва на особено жесток обрат на съдбата. Накрая отишъл в един лондонски полицейски участък, за да свали от плещите си бремето на тъжната история. Властите не се отнесли със съчувствие и на 20 април 1869 г. той бил обесен в Норич Касъл. Историята за неполученото наследство залегнала в основата на прокурорското обвинение.

НЕПРИСТОЙНАТА ПРИПРЯНОСТ

Втората г-жа Шуърд, за която шивачът бил женен през тези осемнайсет години на угризения, останала с двамата му малки синове. Тя била овдовяла заради почти забраненото убийство на жена, която не познавала.

Ала като втора съпруга, нейната съдба била много по-щастлива от тази на г-жа Ана Съдърланд, алкохоличка и богата съдържателка на три от най-модерните публични домове в Нюарк. Само няколко години след екзекуцията на Шуърд г-жа Съдърланд допуснала най-трагичната грешка в живота си — като приела да се омъжи за елегантния млад лекар Робърт У. Бюкенън.

Роденият в Нова Скотия д-р Бюкенън смаял приятелите си в Гринич Вилидж със съобщението, че се е развел с красивата си млада жена. Всички били смятали семейство Бюкенън за идилична щастлива двойка, която обожавала осиновената си дъщеричка. Докторът обаче пояснил, че щастието било само привидно и че вятърничавата му съпруга е избягала с друг мъж.

И той останал сам да се грижи за детето. Но д-р Бюкенън бил изненадващо издръжлив човек и с почти непристойна припряност започнал да се утешава с компания в барове и публични домове. Скоро

вече се хвалел, че една по-възрастна жена, Ана Съдърланд, съдържателка на три от най-добрите бардака, проявява ласкателно непрофесионален интерес към него. За щастие, тя, изглежда, не била ревнива и макар да се отнасял към нея като към особено голяма приятелка, Бюкенън продължавал да се ползва от услугите на нейните момичета.

Той станал неин личен лекар и главен довереник, поради което било напълно естествено една вечер тя да го покани заедно с двама свои другари на чаша да станат свидетели на завещанието ѝ. Главната клауза в него изглеждала малко странна. Цялата ѝ собственост на стойност близо шейсет хиляди долара преминавала в ръцете на евентуалния съпруг, за когото можело да е омъжена по време на смъртта си.

Два дни по-късно, макар че имали повече от петнайсет години разлика, двамата с Бюкенън се оженили. Ана се пренесла в дома му на Западна единайсета улица и почти незабавно започнала да проявява абсолютно безпочвено негодувание за това, че докторът посещава публичните ѝ домове. Тя възприела смехотворния според мъжа ѝ възглед, че Бюкенън трябва да прекарва нощите си с нея. Това толкова много го измъчвало, че той започнал да разправя на приятелите си, че копнеел да се отърве от нея.

МОРФИНЪТ

Скоро Ана се разболяла тежко. Бюкенън лично се грижел за нея и към края викал уважавани лекари да му помагат. Тези лекари по-късно свидетелствали, че е починала от естествена смърт — без изобщо да подозират, че техният колега ѝ е помогнал с дози морфин, смесен с атропин.

По-малко от три седмици след погребението замогналият се Бюкенън повторно се оженил за първата си съпруга. Един стар приятел на Ана обаче, който твърдял, че ѝ е помогнал да изгради неморалния си бизнес и затова заслужавал голяма част от парите ѝ, настоял за ексхумиране на тялото.

През 90-те години на XIX в. много високопоставени хора, независимо от личния си морал, бързали публично да порицаят разпуснатия живот на другите. В очите на мнозина посещенията на доктора в бардаците били достатъчни, за да го заклеймят като лош

човек. И резултатите от аутопсията го потвърдили. Той имал съвсем малко време да се радва на наследството си преди животът му да приключи на електрическия стол.

Съпругите на лекари в цялата история на криминалистиката, изглежда, са изложени на особено голяма опасност. И наистина, едно от най-жестоките убийства за пари било замислено от лекар — д-р Едуард Уилям Причард от Сочихол Стрийт, Глазгоу. През 1865 г. той убил две жени, тъща си и съпругата си, за да наследи хиляда и шестстотин лири, за онова време доста голямо състояние. Извършил го с безсърдечна решителност и после го увенчал с драматичен жест, който демонстрирал актьорските му заложби.

Причард бил красив мъж от добро семейство. Той несъмнено обичал петте си деца, най-голямото от които било едва тринайсетгодишно, когато убил майка им. Освен това бил известен женкар. Пациентките му, които страдали от дребни проблеми, били преглеждани много по-грижливо, отколкото биха сметнали за необходимо повечето лекари, а слугините в дома му не се задържали много, освен ако не били съгласни да го приемат в леглото си.

РАЗНООБРАЗИЕТО

Но даже да го приемали в леглото си, бъдещето им в никакъв случай не било гарантирано — защото Причард обичал разнообразието. Сексуалният му апетит го лишил от интерес към работата и в резултат финансовото му състояние се влошило. Ето защо за него било толкова важно да си осигури това наследство.

Репутацията му била една от популярните теми за клюки на Сочихол Стрийт. Две години преди да замисли убийството в къщата на съседната Бъркли Стрийт, където живеел по онова време, се случило нещо ужасяващо. На 5 май 1863 г., докато жена му и една от двете слугини отсъствали, другата прислужница загинала при загадъчен пожар, който опустошил таванската ѝ спалня. Момичето било бременно от Причард. Вратата на стаята ѝ била заключена отвън. Докторът я бил затворил там упоена и по-късно, за да ѝ попречи да се разприказва — или да му роди шесто дете, — подпалил пожара. Отначало застрахователната компания отказала да му плати обезщетение, но накрая била принудена със заплахи за съдебни дела.

Ето такъв бил мъжът, който се оженил за Мери Джейн Тейлър, дъщеря на оттеглилия се единбургски търговец на коприни и дантели Майкъл Тейлър. Тъща му не го одобрявала и уредила голяма част от личните ѝ пари да отиват направо при дъщеря ѝ. Това означавало, че за да вземе парите, Причард трябва да убие г-жа Тейлър и жена си — в този ред. Банковият му кредит бил изчерпан и кредиторите му започвали да стават настойчиви. Моментът за действие бил настъпил.

Отначало той започнал да дава отрова на жена си. Нищо силно. Само колкото да ѝ е зле и да не става от леглото. После уговорил тъща си да поживее при тях известно време, за да му помага да се грижи за дъщеря ѝ. Състоянието на г-жа Причард започнало да се подобрява, но тъщата, кой знае защо, все повече се разболявала. За двете болни се грижела камериерката Мери Маклауд, която — след като забременяла от Причард и той ѝ направил аборт — била абсолютно верен член на домакинството.

Макар да била едва петнайсетгодишна, тя жизнерадостно търпяла лошото настроение и неприятните навици на старата г-жа Тейлър. А тя наистина имала много такива неприятни навици — например да влиза неканена в кабинета на Причард, докато той въодушевено целувал Мери.

Когато г-жа Тейлър се разболяла по-тежко, Причард повикал за консултация друг лекар, някой си д-р Патърсън. Патърсън заключил, че тя е в състояние на „наркоза“, но поради причини, известни единствено на него, не взел мерки и повече не отишъл да я види. По-късно го помолили да подпише смъртния ѝ акт, ала той отказал и пратил в отдела за гражданско състояние следното писмо:

СИНАПОВАТА ЛАПА

„Изненадан съм, че от мен се иска да удостоверя причината за смъртта в този случай. Виждал съм пациентката само веднъж за съвсем кратко време преди смъртта ѝ. Тя изглеждаше упоена, но д-р Причард, който е присъствал от самото начало на болестта до смъртта (а това се е случило в собствения му дом) може да удостовери

причината. Смъртта определено е била внезапна, неочаквана и загадъчна, поне за мен“.

Завеждащият отдела се озадачил от този отказ от съдействие и помолил Причард да удостовери причината за смъртта. Той го направил — като посочил мозъчен удар вследствие на парализа.

Оставала жена му. Само три седмици по-късно било отстранено и последното препятствие между него и наследството. Готвачката се сепнала от настойчивия звън на звънеца в стаята на г-жа Причард и се озадачила, че очевидно никой друг не го чува. Заварила Причард в кабинета му — където страстно го утешавала Мери Маклауд — и тримата побързали да видят г-жа Причард. След няколко часа тя починала.

Причард проявил мъката си, като извикал на покойницата: „Върни се, върни се, скъпа моя Мери Джейн“. После ѝ направил синапова лапа в драматичен опит да я съживи. И след като лапата изстинала, съобщил, че е умряла от стомашна треска.

В съответствие с волята на семейството ѝ уредили да я погребат в майчиния ѝ гроб в Единбург. Когато изнасяли ковчега от дома му, Причард помолил погребалния агент да вдигне капака, за да види за последен път любимата си. После целунал по устата жената, която съвсем наскоро бил убил, и ѝ се заклел във вечна и вярна любов.

В прокуратурата обаче се получило анонимно писмо, което привличало вниманието към „извънредно подозрителните“ обстоятелства около двойната смърт в семейството на д-р Причард. Преди да има време да се възползва от наследството си, той бил арестуван. На 29 юли 1865 г. близо сто хиляди зрители се стекли на Тъмничния площад, за да присъстват на екзекуцията му. Това щяло да е последното публично обесване в Шотландия.

Точно десет години след смъртта на Причард друг, също толкова алчен мъж се канел да се ожени. И той се интересувал от наследството на жена си и поведението му през следващите две години го представя като особено садистичен убиец.

ГРОТЕСКНОТО ЖИВОТНО

Двайсет и четири годишният служител в компания за публични търгове Люис Стентън установил, че трийсет и шест годишната Хариет Ричардсън неустоймо го привлича. Тя била изключително грозна — трътлеста и тромава, с кожа като съсухрен от слънцето пергамент. Майка ѝ, която много я обичала, безуспешно се опитала да я освидетелства като невменяема. Но Хариет била богата. Състоянието ѝ възлизало на повече от четири хиляди лири.

Стентън решил, че за да наследи такава сума, е готов да изтърпи Хариет с всичките ѝ недостатъци, особено защото имал дългосрочни планове да вземе любовницата си в собствения си дом като „прислужница“. На 16 юни 1875 г. двамата се венчали, въпреки волята на г-жа Ричардсън, и се настанили в Южен Лондон. Скоро любовницата му се преселила при тях и след като той напуснал работата си в компанията за търгове, тримата заживели приятно с парите на Хариет.

Слабоумната и нечистоплътна Хариет обаче им пречела. Затова Стентън я пратил на „почивка“ в уединената провинциална къща на брат си край Бромли в Кент. Скоро двамата с любовницата му Алис Роудс, която вече се представяла като г-жа Стентън, се пренесли в двайсетакрова ферма край Бромли. Естествено плащали седемдесетте лири годишен наем с парите на Хариет. И след като ѝ отнели наследството, часът на смъртта ѝ приближавал.

Стаята на Хариет в дома на Патрик Стентън била тъмен и мръсен таван. Вратата постоянно била заключена, за да не избяга. Единственият прозорец бил закован с дъски, за да не може никой отвън да зърне бързо деградиращата пленница. Хранели я с остатъци от кухните. Давали ѝ ги в паница като на куче и тя ги тъпчела в устата си с ръце. Понякога ден-два нямало никакви остатъци — и това означавало никаква храна за Хариет.

Никой не ѝ говорел и след време тя изгубила способност да приказва. Издавала странно сумтене, дрехите и тялото ѝ били отвратително мръсни. Вече не била жена, не била човешко същество. Превърнала се в гротескно и тромаво животно — и в постоянния сумрак не знаела дали е ден, или нощ. А долу хората си делели наследството ѝ и я чакали да умре.

Братята Стентън обаче били предпазливи. Те съзнавали, че е опасно да умре в къщата, защото това можело да разкрие на

следствието начина, по който са се отнасяли с нея. Затова решили да я преместят другаде. През април 1877 г. я завели в един пансион на Форбс Роуд в Пендж, Южен Лондон, и обяснили на хазайката, че жената е здрава, но се нуждае от помощ и „убеждаване“, за да се храни.

Хариет, казали те, била майка на братята Стентън. Алис, любовницата на Люис, и Елизабет, жената на Патрик, спели в една стая с нея, докато двамата мъже се настанили в един недалечен хотел. В петък, 13 април, изтощената от глад Хариет изпаднала в унес и в един и половина следобед починала.

ЧЕРЕН И ОТВРАТИТЕЛЕН

Ако беше последвал примера на д-р Причард и бе демонстрирал скръб, Стентън сигурно изобщо нямало да бъде изправен пред правосъдието. Но той не проявил абсолютно никакви чувства. Смъртният акт бил подписан от някой си д-р Лонгриг и час след смъртта на Хариет Стентън вече бил платил на местния погребален агент да я погребее в понеделник. След като дал инструкции на една санитарка да приготви тялото, той и другите трима се прибрали в дома му край Бромли. Нямали намерение да присъстват на погребението на такова окаяно и незначително същество като Хариет.

Тяхното безчувствено отношение и ужасът на санитарката от съсухреното и отвратително състояние на тялото накарали хората да се разприказват. И една съседка на Форбс Роуд случайно познавала майката на Хариет, г-жа Ричардсън. Тя не била сигурна, че това наистина е дъщерята на г-жа Ричардсън, но имала „предчувствие“...

Повикали г-жа Ричардсън и по нареждане на полицията погребението било отложено. Аутопсията показала, че Хариет е била подложена на продължителен глад и престъпна липса на грижи. Тежала едва трийсет и два килограма — приблизително половината от някогашното си тегло. Смисълът на тези факти бил ясен.

На 19 септември братята Стентън и техните жени били изправени в съда по обвинение в убийство. Съдията, който произнесъл смъртната им присъда, определил замисъла им като „толкова черен и отвратителен, че според мен в историята на престъпленията трудно ще се намери друг такъв“.

Три дни преди датата, определена за екзекуция, се намесил вътрешният министър. Апис Роудс била помилвана. Присъдите на братята Стентън и г-жа Стентън били заменени с доживотна каторга. А г-жа Ричардсън трябвало да живее с мисълта, че нейната слабоумна дъщеря още щяла да е жива... ако не била получила онова наследство.

НЕПРИЛИЧНИТЕ РИСУНКИ

Всички описани дотук мъже се убеждавали, че наследствата се изплъзват от ръцете им, че престъплението не си струва. Днес във Великобритания има един човек, който е напълно наясно с факта, че престъплението може да се окаже катастрофално скъпо за него — заради условията на завещание, според което той трябва да наследи цяло състояние през 1992 г.

Питър Ашър, роден през 1944 г., бил изоставен като бебе на стъпалата пред дом на Католическата спасителна служба в Южен Лондон. Две години по-късно бил осиновен от семейство на средна възраст, г-н и г-жа Джоузеф Ашър, които нямали свои деца. Г-н Ашър, който бил забогатял от производство на пощенски картички, особено на неприличните плажни рисунки на художника Доналд Макгил, също починал.

Няколко седмици преди смъртта си той направил завещание и оставил акциите си от компанията — смятало се, че те скоро ще струват над четирийсет хиляди лири — на Питър Ашър. Само че имало едно важно условие: Питър щял да получи парите едва на четирийсет и осем годишна възраст, а ако влезел в затвора за над две години, нямало да види нито стотинка. Всичко щяло да отиде за едно сиропиталище.

РЕАЛНАТА ОПАСНОСТ

През февруари 1965 г. Питър Ашър влязъл в затвора за петнайсет месеца, След като признал, че е получил крадена чекова книжка и е използвал непокрити чекове. Това била осмата му присъда. Главният съдия на Пуул, графство Дорсет, му казал:

„Не смятам, че престъпленията ви налагат двегодишна присъда. Затова може би няма да е правилно да ви осъдя на срок, който ще ви лиши от парите“.

Пет месеца по-късно апелативният съд заменил присъдата с тригодишно условно освобождаване. През април 1967 г. Ашър отново неспокойно се изправил пред главния съдия на Пуул заради нарушения на условията на освобождаването си. Знаел, че този път има реална опасност да изгуби наследството. И облекчено въздъхнал, когато обявили присъдата — девет месеца затвор.

Явно старият г-н Ашър грижливо бил обмислил завещанието си с намерението да направи възможно най-доброто за осиновеното си дете — кой знае защо, се боял, че наследникът му ще влезе в конфликт със закона. Много други хора са използвали завещанията си като средство да порицават живите от гроба.

НАЙ-ЛОШАТА СЪПРУГА

Стефан Войцакс, чието завещание било внесено за легализиране в Ню Йорк през март 1954 г., оставил на жена си два долара „за здраво въже, с което да се обеси заради цялата мъка, която ми причини през живота ми“. Това било два пъти повече от сумата, която през 1922 г. оставил на всяко от петте си деца Парк Бенджамин, тъст на оперния тенор Карузо. Всяко от децата му трябвало да получи по един долар, „заради отдавнашното им и упорито непокорно и непочтително отношение към мен... Получавал съм само неблагоприятност и никаква подкрепа в множеството тежки задължения, с които бях обременен“.

През 1719 г. графиня Стафорд се ужасила, като чула, че в завещанието си съпругът ѝ я описва като „най-лошата съпруга, която е виновна за всички злини и за която бях нещастно женен“. Той ѝ оставил „четирийсет и пет пиринчени полупенита, с които да си купи кокошка за вечеря“.

Друг съпруг, Сидни Дикенсън оставил на жена си цяло състояние и все пак не успял да устои и язвително ѝ се подиграл:

„Единствените ми щастливи мигове бяха, когато жена ми се цупеше, но тъй като тя почти винаги се цупеше, брачният ми живот може да се смята за щастлив. Заради това съм склонен да забравя отвращението, което пораждаше в мен видът на лицето ѝ“.

ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОТО СЪБИТИЕ

В завещанието, което оставило на Терез Умбер състояние от над шест милиона долара, нямало хапливи обиди. Абсолютно никакви критики. Това не било изненадващо, тъй като то било на човек, който изобщо не се бил раждал. И ловката манипулация на алчните и лековерните направили Терез несравнима царица на наследниците.

Тя се родила в бедно провинциално семейство в Тулуза около 1860 г. и още като малка започнала да работи като перачка. Омъжила се за наследник на богатия местен род Умбер и тъст ѝ, който бил адвокат, станал министър на правосъдието на Франция. Според нейния разказ скоро след женитбата ѝ се случило забележително събитие, което щяло да промени целия ѝ живот.

Един следобед пътувала сама с влак, когато чула стонове от съседното купе. Отишла да провери и открила старец, който се гърчел в страшни мъки. Тя му разкопчала яката и го настанила удобно.

Когато влакът пристигнал в Париж, старецът достатъчно се възстановил, за да напусне гарата без чужда помощ. Но преди да го направи ѝ казал, че е американски милионер, че се казва Робърт Хенри Крофорд и си записал името и адреса ѝ.

Скоро Терез получила копие от завещанието му — което показвало, че ѝ оставя цялото си богатство. Само че после се появило друго завещание — в което тайнственият г-н Крофорд искал парите му да бъдат разделени на три. По една трета получавали племенниците му Хенри и Робърт Крофорд, а последната третина била за сестрата на Терез, Мария. Според условията на второто завещание обаче тримата наследници трябвало да изплащат на Терез по около четирийсет хиляди долара от лихвите.

БУДАЛАТА

Тогава племенниците Крофорд и Терез сключили невероятно споразумение — което също съществувало единствено във въображението на мадам Умбер. Всички ценни книжа трябвало да бъдат заключени в сейф в дома на Терез, докато се споразумеят как да си ги поделят.

След като толкова изтъкнат човек като тъста на Терез — министъра на правосъдието — потвърдил, че тя е наследила огромно богатство, нямало нищо чудно в това, че Париж безусловно повярвал в нейната версия. Така и не се установило дали министърът участва в измамата, или просто е бил будала, но ролята му била безценна.

Прависти и банкери с готовност отпуснали на богатата Терез заеми с голяма лихва, които щяла да изплати след отваряне на сейфа и уреждане на въпроса. Тя винаги редовно изплащала вноските си и в продължение на двайсет фантастични години поддържала версията си. През цялото това време, докато сейфът се пазел под въоръжена охрана, успяла да получи между шест и девет милиона долара — от хора, които били убедени, че ще спечелят много от нея.

БЕЗБРОЙНИТЕ ПИСМА

За да поддържа невероятната измислица, тя завела множество съдебни дела срещу себе си. Дори съдиите, които ги разглеждали, си мислели, че са заведени от племенниците Крофорд. Тези въображаеми племенници непрестанно водели съдебни битки. Ту губели делата срещу Терез, ту ги печелели. Ту обжалвали те, ту обжалвала тя. Пишели безброй писма с инструкции до известни адвокати — макар че всъщност писмата били написани от брата на Терез. И всички сметки се изплащали от нея.

ЗАГОВОРЪТ ЗА НАСЛЕДСТВОТО

Гласността, която привличали съдебните заседания — въпреки че никой не бил виждал племенниците Крофорд, — убеждавала света в автентичността на съдържанието на прословутия сейф. После мехурът се пукнал. Вестник „Матен“ публикувал поредица скептични статии и почти незабавно много от кредиторите на Терез се уплашили и поискали да им върне парите. Съдът наредил да отворят сейфа. Вътре открили медна монета и копче за панталон. И нищо друго.

Терез и съпругът ѝ били осъдени на по пет години затвор в единични килии. Други членове на семейството, които участвали в заговора за наследството, също отишли в затвора. Ала тъстът, който изиграл безценна роля, вече бил покойник.

Когато през септември 1906 г. я освободили, Терез продължавала да твърди, че милионите на Крофорд съществуват и законно са нейни. „На процеса бях готова да се оправдая, когато изведнъж видях сина на Хенри Крофорд — заявила тя. — Той ми даде знак да мълча. Реших да изтърпя дори затвор, вместо да кажа истината“.

ВИНАГИ ИМА НАЧИН

Няколко години по-късно, когато живеела в бедност в предградията на Париж, Терез най-после получила наследство. Единственият ѝ жив роднина, брат ѝ, ѝ оставил всичките си пари — малко над трийсет долара.

Един американски правист, запознат със случая на Терез и други случаи на измама с наследства, цинично характеризира такива наследници с думите:

„Където има завещание, винаги има начин.
Незаконен начин да се опиташ да спечелиш пари“.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С ТВОРЦИ

В едно мразовито сиво септемврийско утро на 1598 г. двама мъже се изправили един срещу друг в Хогсден Фийлдс, Шордич. В умовете и на двамата се въртяло убийство. В ония далечни дни на кралица Елизабет Първа Шордич не бил бедняшки квартал в покрайнините на лондонския Истенд, а открити поля на север от градските стени. Единият от двамата, които щели да се дуелират, бил актьорът Гейбриъл Спенсър, а другият — писателят Бен Джонсън. Джонсън бил як, набит мъж на около трийсет и пет години. Противникът му бил по-висок, по-силен и по-млад. И рапирата му била с двайсет и пет сантиметра по-дълга.

По сигнал те кръстосали рапирите и започнали дуела. Спенсър атакувал безмилостно и след няколко минути ранил Джонсън в ръката. Джонсън свел рапира в знак, че се предава. После в изблик на свирепа ярост продължил борбата и отблъснал противника си назад само с физическата си тежест. Рязко мушване и Спенсър залитнал, изпуснал рапирата си и бавно се свлякъл. Умрял преди да се строполи на земята, пронизан в сърцето. Така Бен Джонсън, един от най-великите английски драматурзи, се включил в групичката на гениите, отнели човешки живот.

Щяло да е жалко, ако Джонсън бил изгубил схватката. Само два дни преди това той се бил прочул. Неговата пиеса „Всеки със своя нрав“ била представена в шордичкия „Къртън Тиътър“ от трупата „Хората на шамбелана“. Главният актьор също бил драматург — името му е изписано на афиша като „Уил. Шекспир“. Той вече бил постигнал успех с пиеси като „Венецианският търговец“ и „Хенри IV“, но триумфът на Джонсън временно засенчил неговата слава. И тъкмо това довело до дуела. Джонсън участвал в конкурентна трупа, „Трупата на адмирала“, в която го смятали за бездарен писател. Затова той предложил сигурния си шедьовър на „Хората на шамбелана“, може би по съвета на стария си приятел Шекспир. Успехът му разгневил актьора Гейбриъл Спенсър, злополучно известен със спривавия си

нрав — той вече бил убил човек на дуел и правел на висок глас извителни забележки за „долните хора, предали господаря си на конкурентни трупи“.

Това било достатъчно за Джонсън, който също имал буен нрав. За щастие, той победил, но въпреки това дуелът едва не му струвал живота. Хвърлили го в затвора Нюгейт, обвинили го в убийство и го изправили в съда на улица „Олд Бейли“. Съдебните заседатели, без да губят време, го обявили за виновен и присъдата щяла да е смърт. В този момент Джонсън пледирал за „неподсъдност на духовенството“. Естествено той не бил духовник, но през Средновековието само духовниците можели да четат, затова всеки, който можел да чете, имал право да се обяви за духовно лице и да настоя да бъде съден от духовен съд.

По времето на Джонсън това било обичаен начин за избягване на смъртна присъда. Дали му книга, за да докаже, че може да чете, после го осъдили да бъде жигосан с буквата „Г“ (Тайбърн, мястото, където бесели престъпниците) на левия палец. Впоследствие той написал едни от най-великите комедии на английски език и според легендата неволно станал причина за смъртта на Шекспир. През 1616 г. Джонсън се отбил при стария си приятел в Стратфорд и двамата отишли да пият — след което заспали като заклани под една ябълка. Шекспир се простудил и умрял. Джонсън живял още над двайсет години.

Малцина гении са извършвали убийство — даже непредумишлено, като в случая с Джонсън. Това може да е случайност — в края на краищата и убийците, и гениите са съвсем малък процент от населението, затова не е чудно, че двете категории рядко се пресичат. Истинската причина обаче е по-дълбока. За нея загатва Джордж Бърнард Шоу, който пише, че за твореца съдим по най-висшите му, а за престъпника — по най-долните му постижения.

Гениалният човек се отличава с известно търпение и далновидност. Той знае, че може да не успее утре, идния месец или догодина, но че трябва да продължава. Даже когато постигне успех, следващата му работа може да е изпреварила времето си и да е толкова сложна, че почитателите му да я отхвърлят като непонятна — като последните дълбоко религиозни квартети на Бетховен. За да продължи напред, той се нуждае от вяра, от убедеността, че това, което върши, е правилно.

От друга страна, престъпникът не притежава толкова изключително търпение. Неговият девиз е „Искам го сега“. Ако иска секс, неговият естествен импулс е да похити момиче и да го изнасили. Ако иска да се избави от жена си, неговият естествен импулс е да я убие. Ако иска пари, той се опитва да ги открадне. За да задоволи желанието си, престъпникът е готов да обърне гръб на обществото и да извърши противообществена проява. Парадоксално е обаче, че той също иска обществото да го приема, харесва и уважава. Тъкмо затова братята Край използвали всяка възможност да се фотографират с известни личности.

АРТИСТИЧНИТЕ УБИЙЦИ

Следователно психологическата основа на гения — търпението, интуицията, способността да се вслушва във вътрешния си глас — е точно противоположна на тази на престъпника. Немският писател Томас Ман твърди, че между твореца и престъпника има много общи неща, и написал прекрасния роман „Изповедите на авантюриста Феликс Крул“, за да илюстрира позицията си. Феликс Крул обаче е просто чаровен мошеник, който никога не е вършил зло — романът само доказва, че Ман не е знаел почти нищо за психологията на истинския престъпник. А е можел да научи за нея, ако се беше запознал с кариерата на един от малцината „артистични убийци“, известни в историята на криминалистиката, Пиер-Франсоа Ласенер, екзекутиран през януари 1836 г. за убийство.

Прочутите „Мемоари“ на Ласенер го представят като безмилостен враг на обществото. След първото си престъпление той пише: „Аз вече не принадлежа на себе си, а на студената стомана“ (тоест на гилотината). Истината е, че Ласенер бил третокласен поет и безнадеждно некадърен престъпник. Неговото най-амбициозно „дело“ бил неуспешният му опит да убие и ограби един банков куриер. Мотивът му да стане престъпник не бил героична съпротива срещу покварата в обществото, а самосъжаление, защото родителите му предпочитали по-големия му брат. Започнал с убеждението си — навярно основателно, — че родителите му са длъжни да го обичат, и свършил с убеждението — неоснователно, — че обществото му дължи издръжка и положение. „Мемоарите“ са просмукани със

самосъжаление. Може би най-важните думи в книгата са свързани със заключението му, че животът му ще е „форма на бавно самоубийство“.

„Мемоарите“ на Ласенер оказали важно влияние върху един велик писател, който се интересувал от темата за престъплението: руснака Фьодор Достоевски. Когато станал редактор в списание, той нарочно публикувал „Мемоарите“, за да увеличи тиража. И авторът на „Записки от мъртвия дом“ сериозно се заинтригувал от тази идея на талантлив човек, който смятал, че воюва с поквареното общество. Той я преработил на много по-високо равнище в „Престъпление и наказание“, където младият и даровит студент Разколников вярва, че безнадеждната му бедност не му позволява да постигне нищо достойно, и решава да си осигури „старт в живота“, като убие и ограби една богата бабичка.

Всъщност след двойното убийство (той е принуден да убие и сестра ѝ) Разколников осъзнава, че е погубил нещо в себе си — той е по-далеч отвсякога от възможността да изрази своя „гений“. Разколников се предава на полицията и преживява чистилицето на каторгата в Сибир, преди да може да се спаси от последиците от престъплението си. Звучи като типична морализаторска пропаганда, но Достоевски е разбрал нещо изключително важно за творческия процес. Кое е тъкмо обратното на разрушителните сили на престъпника. Много автори са писали агресивни и негативни книги: маркиз дьо Сад например. Но трябва да се има предвид, че дьо Сад никога не е убивал никого — всъщност единствените хора, които „измъчвал“, били проститутки, на които плащал.

Факт е, че въпреки отвратителната си жестокост, книгите на дьо Сад са прекалено интелигентни, прекалено творчески, та авторът им да е убил или измъчвал някого. В литературната история е известно, че *никой* велик писател — и даже не особено велик — не е извършвал хладнокръвно убийство. Може би единственият известен случай на убийство, извършено от гениален човек, е дело на италианския композитор Гесуалдо, който през 1590 г. сварил жена си в леглото с нейния любовник и убил двамата със сабята си. И убил и второто си дете, тъй като се съмнявал, че не е от него.

Никой съвременен съд не би го обявил за виновен в предумишлено убийство — това очевидно е убийство от страст. Отгоре на всичко Гесуалдо несъмнено бил психически неуравновесен —

неговите странни невротични мадригали повторно си спечелиха популярност през XX в., защото звучат много „модерно“ и по нищо не приличат на уравнивесената хармонична музика на неговите съвременници като Монтеверди.

Смята се, че самият Достоевски също е извършил престъпление, макар да няма категорични доказателства. Героите в два негови романа са измъчвани от спомени за изнасилване на десетгодишно момиче. Свидетелствата на съчиненията му предполагат, че Достоевски може би го е извършил, ала повечето му биографи са единокласни, че ако това наистина се е случило (а не е плод на мазохистичното му въображение), момиченцето му е било осигурено от развратна гувернантка или съдържателна на публичен дом и следователно от формална гледна точка неговото престъпление не е изнасилване, а сношение с малолетна.

МАСОВИЯТ УБИЕЦ

Всяка правило има поне едно изключение — изключението от правилото, че творците никога не са убийци, се случило в съвременна Япония. Следобед на 26 януари 1948 г. един-мъж влязъл в клоната на „Императорска токийска банка“ в Шиинимаки и се представил като д-р Джиро Ямагучи от министерството на здравеопазването. Банката тъкмо затваряла и последният клиент вече си тръгнал. Поканили Ямагучи в кабинета на управителя. „Докторът“ — спретнато облечен мъж с бенка на бузата и белег на брадичката — поясnil, че командваните от генерал Макартър американски окупационни сили се опасявали от избухване на епидемия от дизентерия и всички служители в банката ще трябва превантивно да вземат лекарство.

Управителят г-н Йошида повикал четиринайсет чиновници в кабинета си и представил доктора. Той им казал да си донесат чашите за чай и внимателно им сипал течност от едно шишенце, като ги посъветвал да я изпият бързо. Всички се подчинили. Някои започнали да кашлят и се оплакали, че лекарството пари. „Лекарят“ им налял още „лекарство“ и им казал да го глътнат като първата доза. Някои чиновници отишли да се нажабурят с вода. Започнали да припаднат. „Докторът“ им бил дал разтвор от най-смъртоносна отрова, калиев цианид. Лъжливият лекар събрал всички пари, които видял наоколо — само около четиристотин долара — и си тръгнал, като оставил на пода

на банката дванайсет мъртъвци. Други трима, сред които управителят, още били живи. Промиването на стомаха им спасило живота.

Инспектор Охори от токийското полицейско управление с удивление установил, че не за пръв път фалшив лекар се опитва да даде „лекарство“ на банкови чиновници. Същото се случило предишния октомври в клона на банка „Ясуда“ в Ебара — когато осемнайсет служители тежко се разболели, след като изпили отрова, дадена им от „представител на здравното министерство“. Цианидът не бил достатъчно силен, за да ги убие, и мъжът избягал. Малко повече от седмица преди убийствата един банков управител заподозрял „доктор“, който се опитал да даде „лекарство“ против дизентерия, но човекът избягал. Но за нито един от тези случаи не било съобщено в токийската полиция — само в местните участъци.

В деня след масовото убийство някакъв мъж осребрил чек, откраднат от банката, но отново избягал незабелязан. Не открили никакъв „д-р Ямагучи“. Мъжът, който дал отровата в Ебара обаче, оставил визитна картичка с името „д-р Шигеру Мацуи“. Такъв лекар имало в Сендай и той потвърдил, че бандитът е използвал негова визитка. Това насочило полицията. Откъде я бил взел престъпникът? През март 1947 г. д-р Мацуи участвал в медицинска конференция и раздал деветдесет и шест визитки — това е японски обичай — на други лекари. Те на свой ред дали на д-р Мацуи своите визитни картички и като типичен методичен японец, лекарят ги запазил.

Полицията се заела да провери тези деветдесет и шестима. Не всички били лекари. Един от тях бил художник, казвал се Садимача Хирасава. Описанието му съвпадало с това на търсения бандит — имал бенка на лявата буза и белег на брадичката. Иначе Хирасава отначало не изглеждал вероятен заподозрян: уважаван художник, ръководител на национална художествена асоциация. С д-р Мацуи се запознали на един ферибот и лекарят останал впечатлен, тъй като Хирасава споменал, че рисува картина, която щял да подари на престолонаследника.

По-внимателната проверка обаче дала основания да допуснат, че той е търсеният човек. Дал на жена си осемдесет хиляди йени точно след обира (около сто и петдесет долара) и вложил още четирийсет и четири хиляди и четиристотин йени в банката. А само няколко дни преди това търсел от кого да вземе назаем. Хирасава заявил, че е

получил парите от продажба на картини и от „покровители“, но не открили никакви продажби — нито покровители. Един индустриалец признал, че купил картина за пет долара, което очевидно показва, че художникът не е печелил много. Някои служители в банките разпознали Хирасава като крадеца, но други не били сигурни. Той твърдял, че е получил повечето пари от един председател на промишлена компания, ала след като полицията открила, че въпросният председател е бил мъртъв по времето, когато би трябвало да е дал парите, художникът изведнъж си признал: „Прави сте. Никой не може да получи пари от мъртвец. Аз съм този, когото търсите“.

Въпреки това на процеса се появили сериозни противоречия и много хора отказали да повярват, че художник е способен да извърши масово убийство. По-късно Хирасава оттеглил признанията си и заявил, че в полицията са му ги изтръгнали с жестокост. Въпреки че бил осъден на смърт, присъдата не била изпълнена и Хирасава останал в затвора до края на живота си.

Ако Хирасава наистина е бил виновен — а мнозина смятат, че е жертва на съдебна грешка, — това е единственият пример на художник, извършил преднамерено и хладнокръвно убийство. Дори убийствата на Ласенер — поне две — били извършени импулсивно в хода на обир.

Художниците често са способни на насилие и повечето властни личности са склонни към нетърпение и внезапни пристъпи на гняв. Художникът Ван Гог се опитал да намушка Гоген с нож, когато живеели заедно в Арл, но после отишъл в стаята си и отрязал с ножа собственото си ухо. Нападението срещу Гоген било резултат на творческо разочарование — разочарованието, което накрая го довело до самоубийство.

Списъкът на художниците, композиторите и писателите, станали жертва на насилие, е много по-дълъг и разнообразен. Друг съвременник на Бен Джонсън, драматургът Кристофър Марлоу, бил убит при загадъчни обстоятелства. На 30 май 1593 г., сряда, Марлоу вечерял с трима сътрапезници в една кръчма в Детфорд, Южен Лондон. Четиримата били пили цял следобед и в девет вечерта Марлоу и Инграм Фрайзър влезли в спор за сметката. Марлоу лежал на легло зад стола на Фрайзър, когато според другите, не щеш ли, грабнал камата на Фрайзър и замахнал към него. Фрайзър му отнел камата и го

промушил. Ножът проникнал над дясното око и мигновено убил Марлоу.

Изглежда като обикновено непредумишлено убийство — само че двама от тримата присъстващи били доста съмнителни образи. Единият бил шпионин, вторият — джебчия, а третият, самият Фрайзър, работел при сър Томас Уолсингам, главен шпионин на кралицата и любовник на Марлоу (поетът бил хомосексуалист). По онова време Марлоу щял да бъде съден за притежаване на богохулствени съчинения, отричащи божествената природа на Исус.

Според една от теориите той бил убит по нареждане на Уолсингам, за да се избегне скандалът и разкритията. Съвременният американски писател Калвин Хофман развива необикновената хипотеза, че Марлоу всъщност не е бил убит. Смъртта му била инсценирана — и вместо него бил убит друг човек. Марлоу избягал в чужбина и продължил да пише велики пиеси — под името Уилям Шекспир. Книгата на Хофман „Убийството на човека, който се казваше Шекспир“ е интересна, но не и убедителна.

Мнозина смятат, че преждевременната смърт на Моцарт — на трийсет и шест години — е била убийство. През онази епоха — края на XVIII в. — Виена изобилствала на дребни дрязги и един от хората, които заговорничели срещу Моцарт, бил композиторият Антонио Салиери. Моцарт се разболял през 1791 г. и бил убеден, че е отровен. В смъртния му акт се твърди, че причината за смъртта е „остра милиарна треска“, която причинява обрив с малки подутини. Според други сведения от онова време той умрял от „натрупване в главата“, „остър грип“, „воднянка на сърцето“ и „бъбречна недостатъчност“. Повече от трийсет години след смъртта му един виенски вестник обявил, че Салиери е признал, че отровил Моцарт, и се опитал да се самоубие като си пререже гърлото. Салиери умрял две години по-късно след продължително боледуване и пресата отново съобщила, че неговата „изповед“ се пази в някакъв църковен архив. Тя така и не била открита и няма никакви доказателства, че е съществувала — и дори да е съществувала, че е била вярна.

ГЕНИАЛНИТЕ ТВОРЦИ

Не може обаче да има никакво съмнение в смъртта на композитория Антон Веберн, който бил убит с три куршума на 15

септември 1945 г. Веберн бил роден в Австрия през 1883 г. и станал ученик на скандалния „абстрактен“ композитор Шьонберг — чиято музика в голямата си част е чисто интелектуална и напълно немелодична. Веберн започнал да композира съгласно „системата на дванайсетте тона“ на Шьонберг. Неговите творби са изключително напрегнати и „трудни“ и между нотите често има дълги паузи. През 30-те години на ХХ в. Шьонберг трябвало да избяга в Америка. Веберн, който не бил евреин, нямало защо да се бои от нацистите, но неговата накъсана, непонятна музика била смятана за антигерманска. През 1945 г. той напуснал дома си в Мьодлинг и отишъл да живее при зет си Матъл в Митерсил. Матъл бил под постоянното наблюдение на американските окупационни сили, защото въртял чернорборсаджийски сделки с валута. На 15 септември американските сили започнали да затягат ограниченията, свързани с безопасността. Бил въведен строг вечерен час и нарочно не известили Матъл. Американските войници обградили къщата. Веберн излязъл в сумрака да пуши и един американски войник стрелял и го пронизал с три куршума. Композиторият умрял малко по-късно. Войникът заявил, че е стрелял при самозащита, тъй като Веберн го бил нападнал с железен лост. Съпругата на композитора не получила нито пенсия, нито обезщетение.

За щастие повечето творци, дори да са склонни към самосъжаление, не се раждат жертви, затова случаи като този с Веберн са почти също толкова редки, колкото и случаите с Ласенер и Хирасава. Това е от полза за човечеството — светът не винаги обича своите гениални творци, но не можем да си позволим да ги губим.

ПРОВИНЦИАЛНИ УБИЙСТВА

В интригуващото си проучване „Убийството и мотивите за него“ британската писателка Ф. Тенисън Джеси изброява шестте най-разпространени причини за убийство: пари, отмъщение, завист, садизъм, елиминиране и убеждение (тоест политическо убийство). Тя обаче пропуска една от най-важните: скука — която често е истинската причина, а не непосредственият мотив за дадено убийство. Защо Уилям Кордър убил Мария Мартън и погребал трупа ѝ в Червения пленник? Защото му била омръзнала. Защо изобщо се забъркал с нея? Защото му бил омръзнал скучният му живот в английската провинция.

Тази отчаяна постъпка е основен повтарящ се принцип в провинциалните убийства. Еднообразието води до скука, скуката води до секс, сексът може да доведе до всичко — от жени, които се скубят на селския мегдан, до труп в канавката. Гражданите едва ли съзнават колко много секс се прави в провинциалните райони, колко много двойки разменят партньорите си и какви други съмнителни занимания имат.

Един ужасяващ пример за това произхожда от Корнуол в района на Сейнт Остел, където през 1969 г. открили труп на десетгодишна ученичка. Следите от сексуално насилие всели в местните жители страх от сексуален маниак. Но няколко дни по-късно бил арестуван и обвинен в убийство вторият баща на жертвата. На процеса се установило, че той я насилвал от години.

Градските вестници избягват да публикуват подробностите за такива случаи — и за десетки други, свързани с кръвосмешение, изнасилване и зверства, които са ужасяващо познати на всеки съдия в затътената провинция. Факт е, че когато хората нямат за какво друго да мислят, умът им се насочва към секс. И това е ключът към огромното мнозинство убийства в провинциални райони.

БРЕМЕННОТО МОМИЧЕ

Детайлите на много такива убийства са толкова обикновени, че се откриват само в тогавашните местни вестници. Например историята с Мария Мартън — бременно момиче, убито от любовник, който не желае да се ожени за нея, — се е разигравала десетки пъти само в криминалните анали на Англия. Такава истории е отразена в „Нюгейт Календър“. Тя се случила през 1700 г. в Личфийлд, графство Стафордшир — по онова време затънтено селце.

Елизабет Прайс вече била съблазнена от офицер и имала дете, когато се запознала с д-р Джордж Кадел, лекар вдовец. „Скоро вследствие от тяхната връзка последвала бременност“ — превзето съобщава „Нюгейт Календър“. Момичето настоявало да се оженият, но д-р Кадел междувременно се бил сгодил за дъщерята на свой колега. Една събота следобед двамата излезли на дълга разходка в полето и накрая седнали под един храст. Кадел извадил нож и ѝ прерязал гърлото.

Бил толкова ужасен и объркан, че си оставил чантата с инструменти до трупа. Когато на другия ден я открили, никой не се затруднил да посочи убиеца. Хазяйката на момичето също споменала, че Елизабет излязла на разходка с д-р Кадел. Всичко било ясно и през юли 1700 г. Кадел бил обесен.

Интересен в този случай е начинът, по който го представя „Нюгейт Календър“. В тогавашните публикации всички убити момичета били красиви и естествено, невинни, докато всички убийци били „подли“. Обяснява се, че Кадел замислил да убие Елизабет Прайс преди срещата им онази събота. Не се обяснява защо лекарят цял следобед се разхождал с нея преди накрая да ѝ пререже гърлото, нито защо такова предумишлено убийство е извършено толкова абсурдно. Налице са обаче достатъчно факти, за да се досетим за истината.

Признава се, че „невинната“ госпожица Прайс е заплашила да изобличи д-р Кадел, ако откаже да се ожени за нея. Той най-вероятно се е срещнал с нея, за да се опита да я убеди да го остави на мира или да се съгласи на аборт. След като тя отказала, лекарят сигурно е изпуснал нервите си, грабнал скалпела и ѝ прерязал гърлото. Няма свидетелства за предумишленост — има данни обаче, че госпожица Прайс е проявявала отмъстителност, която може би го е накарала да изгуби самообладание и да я убие. „Нюгейт Календър“ заключава:

ФАТАЛНАТА КАТАСТРОФА

„Младите офицери от нашата армия могат да си извадят полезна поука от тази история: защото, ако госпожица Прайс не беше прелъстена от военен, може би нямаше да се стигне до фаталната катастрофа“. Сигурно всеки офицер, който е прочел материала, е взел решение никога повече да не съблазнява селско момиче.

Едно от най-озадачаващите убийства, извършено от изнасилвач през XIX в., днес се помни само защото довело до отмяната на закон, датиращ от англосаксонски времена. Сутринта на 27 май 1817 г. един мъж прескочил ограда при селцето Ердингтън (край Бирмингам) и видял боне, сгъната рокля и женски обувки, оставени на брега на езерце. В мократа трева се различавали явни следи от двама души, които били тичали. Езерцето било претърсено — и открили напълно облечения труп на двайсетгодишната Мери Ашфорд. Медицинският оглед установил, че тя е изгубила девствеността си малко преди смъртта и е била удавена.

Предишната вечер Мери ходила на танци с приятелката си Хана Кокс. Отишла у Хана с обикновените си дрехи, там се преоблякла за танците и почти цяла вечер била постоянно канена от местните мъже. Мъжът, с когото танцувала най-често, бил фермерският син Ейбрахам Торнтън. Торнтън я харесал и казал на свой приятел, че ще я „има“ още същата нощ.

СПРЕТНАТА И ВЕСЕЛА

Двамата с Мери си тръгнали към полунощ и до четири часа сутринта тя, изглежда, е била с него. В четири се върнала в дома на Хана Кокс, облякла си обикновените дрехи и сгънала роклята си за танци. Изглеждала весела и дрехите ѝ още били спретнати. Тръгнала си половин час по-късно и била видяна от мъж, който я поздравил. Остава загадка какво се е случило през следващия час и половина. В шест часа тя вече била мъртва. И била изгубила девствеността си толкова жестоко, че роклята и чорапите ѝ били целите в кръв.

Очевидният заподозрян бил Торнтън. Но той се държал като невинен. Изглеждал смаян, когато научил за смъртта ѝ, и открито заявил: „Аз бях с нея до четири часа сутринта“. Освен това признал, че я е съблазнил — с нейно съгласие. Въпреки това бил съден за убийството ѝ. И скоро станало ясно, че не разполагат с доказателства, за да го осъдят. Трима свидетели го били видели на път за вкъщи към

четири и половина на няколко километра от езерото, където открили трупа на Мери. Съдебните заседатели само за шест минути го обявили за невинен.

Тогава братът на Мери като неин наследник подал иск Торнтън да бъде съден повторно — идея, чужда за модерната ни представа за правосъдие. Когато съдията попитал Торнтън дали е виновен, младият мъж отвърнал: „Невинен съм. И съм готов да защитавам невинността си до гроб“. При тези думи неговият адвокат му подал кожени ръкавици. Той си сложил лявата и хвърлил другата на земята пред обвинителя си. С това Торнтън прибягвал до още по-стар принцип — „доказване“ на истината с дуел. Не позволили на Уилям, брата на Мери, да вдигне ръкавицата — случаят бил достатъчно сложен и без дуел, в който някой можел да бъде убит. Торнтън повторно бил обявен за невинен.

КАБИНЕТНИТЕ ДЕТЕКТИВИ

Този случай е от онези, каквито обожават кабинетните детективи. Една от възможностите е Мери случайно да е паднала в езерото — брегът бил стръмен и в следствените материали самото езеро е наричано „яма“. В такъв случай обаче тя е щяла да отнесе със себе си роклята и обувките си, а не грижливо да ги остави край езерото.

Друга възможност е Торнтън да не е успял да я прелъсти през четирите часа, които са прекарвали заедно — може би защото тя се е бояла да не изцапа роклята си за танци. Затова той изчакал Мери да се преоблече и направил нов опит. Тя оказала съпротива или се опитала да избяга (оттук и изпотъпканата трева). Торнтън я изнасиллил и я блъснал в езерото. Само че има очевиден контрааргумент. Роклята за танци и белите чорапи, които носела на дансинга, също били опръскани с кръв.

В такъв случай възможно ли е доброволно да се е отдала на Торнтън преди да се преоблече и да е била изнасилена от някой друг на път за вкъщи? Като се имат предвид всички факти, това е напълно правдоподобно обяснение.

Има още една възможност: да е съблякла роклята за танци преди да се отдаде на Торнтън — оттук липсата на петна от трева по нея, когато се преоблякла при Хана Кокс. После на път за вкъщи изведнъж

й потекла кръв. Тя оставила роклята и обувките на брега, спуснала се при езерото с намерението да измие кръвта преди да се прибере, подхлъзнала се и паднала...

На пръв поглед това изглежда най-вероятното обяснение — въпреки че случаят е от онези, в които нито едно обяснение не пасва точно. Ала смъртта на Мери Ашфорд оказала известно влияние върху английското законодателство. Скоро след процеса на Торнтън били отменени повторният процес и доказването на истината с дуел.

ДРУГАТА МЕЛОДРАМА

През целия XIX в. мелодрамата „Мария Мартън или убийството в Червения пленник“ се играла пред претъпкани театри из цяла Англия. (Нейната пародийна версия е популярна и до днес.) Същото внимание обаче привлякла и друга мелодрама — „Бялото момиче“ от Дайън Бусикоу, основаваща се на действително, днес почти забравено убийство. Бялото момиче била красивата ученичка Ели Ханли, която живеела в селцето Баликейн край Лимерик с вуйчо си, въжаря Конъри. Също като Мария Мартън, петнайсетгодишната Ели била селската хубавица, но за разлика от Мария, имала неопетнена репутация.

В недалечния замък Баликейн — всъщност ферма — живеел местният земевладелец, двайсет и шест годишният Дон Сканлан, бивш офицер, участвал във войната срещу Наполеон.

Сканлан се опитал да я съблазни, но Ели била свенлива, неопитна и добра католичка. Добродетелността ѝ обаче, изглежда, не била искрена, защото когато Сканлан я убедил да му пристане и той да я направи „честна жена“, Ели решила да вземе всички спестявания на вуйчо си — сто и двайсет лири. Избягали през юни 1819 г. и един разпопен свещеник ги венчал. Сканлан смятал, че бракът им не е законен.

РАЗПОПЕНИЯТ СВЕЩЕНИК

Скоро след това той с удивление научил, че дори разпопен свещеник има право да извършва брачни церемонии и че следователно Ели му е съпруга. По времето, когато направил това смущаващо откритие, Сканлан вече бил постигнал целта си — да отнеме девствеността на Ели — и тя му била омръзнала.

Неговият слуга Стивън Съливан — старият му ординарец от армията — бил също толкова изумен. Той стоял изцяло на страната на господаря си в съблазняването на селското момиче, но предпочитал да е прислужник на ерген.

Сканлан бил завел Ели на меден месец в село Глин на река Шанън. Селото било скучно и след няколко дни те се преместили на остров в реката. Сканлан и Съливан искали да се върнат в замъка Баликейн при кучетата и конете си. Но как? Ели била изхарчила голяма част от откраднатите пари за копринени рокли. Вуйчо ѝ нямало да я приеме обратно. Пък и сега отговорността за нея лежала на плещите на Сканлан. В отегчението и отчаянието си бившият офицер и джентълмен виждал само една възможност: да я убие.

Съливан се съгласил с това решение. Една лунна нощ те излезли с лодка в реката и по знак на господаря му Съливан замахнал с тоягата си. Ели решила, че се шегува, и се засмяла. Прислужникът толкова се притеснил, че захвърлил тоягата и момичето продължило да гребе по обратния път — без да подозира, че за малко се е разминало със смъртта. Следващият опит обаче бил успешен. Този път Сканлан убедил Съливан да го направи сам. Той изпил бутилка уиски и извел Ели на нова лунна разходка в реката. Тя заспала и прислужникът с всички сили замахнал с тоягата. Улучил я по рамото. Ели се събудила, ала след секунда втори удар ѝ разбил черепа.

Съливан я съблякъл — освен корсажа, защото свалянето му щяло да отнеме много време — стегнал я с въже в свито положение, завързал камък за тялото ѝ и я хвърлил във водата.

След два месеца, на 6 септември 1819 г., трупът ѝ бил изхвърлен на брега край Глин. Липсвала едната ръка, единият крак бил счупен на няколко места — от жестоките удари на Съливан, — били избити и зъбите ѝ. Черепът бил оголен, но я разпознали по големите алвеоли на предните ѝ зъби. Съдебните заседатели решили, че е била убита от Джон Сканлан и Стивън Съливан. Започнало издирването им.

Изглежда, никой не бил виждал бегълците от юли. Но през септември на някого му се сторило, че е забелязал Джон Сканлан край замъка Баликейн. Обкръжили го войници. Дълго търсили, без да намерят Сканлан — докато един драгун не понечил да забие щика си в копа сено в плевника. Разнесъл се пронизителен вик и Сканлан изскочил от сеното.

НЕЗАБАВНАТА ЕКЗЕКУЦИЯ

Защитата наела известния адвокат Даниъл О'Конъл и той се опитал да прехвърли вината изцяло върху Съливан, който все още се криел. Ала напразно. Сканлан бил обявен за виновен и съдията наредил незабавно да го екзекутират, за да не допусне семейните му връзки да му осигурят помилване. Докато го карали към бесилката, конете спрели пред моста Бол в Лимерик и отказали да продължат. Сканлан трябвало да слезе от колата и да отиде пеш до мястото на екзекуцията. Тълпата видяла в това знак за неговата невинност, но въпреки това той бил обесен.

Горе-долу по времето, по което обесили господаря му, истинският убиец се женел за една богата наследница в село Скартаглен на петдесетина километра от Лимерик. Късметът на Съливан обаче нямало да трае дълго. През март следващата година той бил обвинен — несправедливо — в разпространение на фалшиви пари. В съда в Трали друг затворник го познал и го изобличил. През юли 1820 г. Съливан бил изправен на съд в Лимерик — на същата скамейка, на която бил седял Сканлан. И на 27 юли бил обесен на същата бесилка. Преди да умре той признал, че е извършил убийството, но прибавил: „Господин Сканлан ме накара“.

Навремето случаят с „бялото момиче“ станал още по-известен от убийството на Мария Мартън. Не само че бил драматизиран, но сър Джулиъс Бенедикт го превърнал в опера, „Лилията от Киларни“, а Джералд Грифин написал бестселъра „Съучастниците“. Всички тези версии подчертават красотата и добродетелност на Ели и в нито една от тях не се посочва, че е откраднала спестяванията на вуйчо си и ги е похарчила за рокли.

ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС

Ясно е защо от гледна точка на криминалистиката повечето „провинциални убийства“ не представляват голям обществен интерес. Мотивите обикновено произлизат от баналната селска среда и подробностите са доста зловещи. В градовете начинът на убийство се променя през вековете, докато в провинцията той обикновено остава един и същ. През 1936 г. шотландският криминален историк Уилям Ръфхед описал случай, който може да се приеме за типичен. Той се

разиграл на Къдис Стрип, място за срещи на влюбените край Пърт в Шотландия.

Една августовска вечер предишната година двама млади се прибирали вкъщи по Къдис Стрип. Изведнъж прозвучал изстрел. Те се обърнали. Отекнал втори изстрел и момчето, Дани Кериган, паднало на земята, смъртно ранено.

Седемнайсетгодишната му приятелка Марджъри Фенуик се навела над него. Когато вдигнала глава, видяла до себе си мъж — нисък, набит, изключително як. „Останете при него, докато повикам помощ!“ — изплакала Марджъри и се втурнала към града. Мъжът я последвал, докато стигнали до една ограда — където я блъснал на земята, завлякъл я в храстите, съблякъл я и я изнасилвил.

Изнасилвачът завързал китките на момичето с носна кърпа. По знака от пералнята полицията успяла да свърже случая с неотдавнашен обир на къща в района. Кърпата миришела на дим от дърва — което накарало полицаите да заподозрат, че убиецът се е установил на лагер на открито. Скоро се натъкнали на палатка — обитавана от ирландски калайджия, двайсет и четири годишния Джон Макгиган, който бил нисък, мургав и як. В околността го познавали като воайор — и в палатката му намерили далекоглед. Макгиган бил идентифициран като човека, откраднал носната кърпа (освен всичко останало) — бил оставил пръстов отпечатък на един прозорец. На процеса (на който присъствал Уилям Ръфхед) защитата заявила, че Марджъри Фенуик лъже.

Макгиган бил оправдан за убийството... но излежал десет години в затвора за изнасилване.

Въпреки че не е в чисто провинциален стил, тази история определено характеризира провинциалния случай, в който е налице елемент на сексуално насилие, водещ до насилствена смърт.

Известни са обаче „провинциални убийства“, мотивът в които не е сексуален. През октомври 1953 г. двайсет и четири годишният ратай Роналд Харис убил стринка си и чичо си, за да вземе фермата им в уелското графство Кармартеншир.

В същото графство полският фермер Михаел Онуфрейчич убил съдружника си Станислав Сикут и скрил трупа толкова добре, че така и не го намерили.

През 1823 г. станало известно убийството на измамника комарджия Уилям Уеър от тримата престъпници Търтел, Хънт и Пробърт. Те го примамили на уединено поле, прерязали му гърлото и му разбили черепа. Това сравнително обикновено убийство, кой знае защо, привлякло вниманието на британската общественост също толкова, колкото и случаите с Мария Мартън и Ели Ханли.

Тези изключения само потвърждават правилото, че причините за повечето провинциални убийства са секс и скука и че интересът към тях се дължи на елементите на страст, изнасилване, отвращение от собствените постъпки и угризения.

РАЗБОЙНИЧЕСТВО

„Динамитни бандити убиват тричленно семейство“ — гласяло водещото заглавие на един вестник в Сейнт Луис. Това се случило през януари 1973 г. Мъжете влезли в дома на Робърт Китърман, банков управител в Грандин, щата Мисури, и насила отвели жена му и дъщеря му в близката гора, като заповядали на Китърман да отиде в банката си и да изпразни сейфа. Динамитът и дистанционният детонатор били пристегнати на гърдите му. Когато се върнал в гората, въоръжените мъже взели парите и застреляли тримата в главите. Няколко дни покъсно полицията арестувала бившия затворник Далас Дилей и двамата му съучастници и ги обвинили в убийството на семейство Китърман.

Убийците несъмнено били гангстери. Определението „бандити“ обаче не е съвсем точно — бандитът не е обикновен член на престъпна банда. Когато за пръв път била употребена в Италия, думата означавала „отлъчен човек“.

БЛАГОРОДНИТЕ БОРЦИ ЗА СВОБОДА

Тези хора били принудени да живеят с кражби, но не били непременно крадци по свой избор, тъй като много от тях били прогонени от земята си от алчни владетели — като Робин Худ и неговите престъпници в Шърудския лес. Гръцките разбойници или „клефти“ — „хайдутти“ — били принудени да излязат в планината при турското нашествие през XV в. и се смятали за борци за свобода.

Когато турците си отишли, политиците намерили нова функция за разбойниците — агенти по избори. Селото, което откажело да гласува за кандидата, подкрепян от разбойническия главатар, можело да бъде нападнато посред нощ и обитателите му бивали подлагани на мъчения.

Италия също обикновено се намирала в състояние на политически катаклизъм. Хората били принуждавани да бягат, за да си спасят живота, и да стават *banditi*, които се смятали за патриоти —

макар че пътниците, които попадали в ръцете им, ги наричали с по-недоброжелателна дума.

Но страната, в която може би имало най-много разбойници, била Корсика — този скалист остров с камениста почва и тъмни кедрови и борови гори. Вековете на потисничество от страна на италианци, испанци и французи, както и на Католическата църква и Банка Сан Джорджо — генуезка банка, която през 1511 г. получила власт над острова и го управлявала жестоко и безпощадно — направили корсиканците свирепи, агресивни и безмилостни. Те не забравяли теглото си. Това е типично за южняшкия темперамент — склонността да имаш зъб на някого, да разпалваш емоциите си, докато не станат напълно непропорционални на причината за тях.

Сартър използва думата „вълшебство“, за да характеризира начина, по който тези емоции взимат пълен връх над логиката, докато светът се вижда като през някакво криво огледало. Тъкмо това е истинският ключ за историята на разбойничеството. Не е естествено хората да живеят като бегълци — всички човешки същества притежават силен „териториален“ инстинкт, който ги кара да копнеят за дом, сигурност и мирно съществуване. Ала пламенният южняк често попада във водовъртеж от силни емоции, които за кратко надделяват над тези естествени инстинкти, и когато дойде на себе си, вече е късно.

Историята с Нонче Романети може да се вземе за пример. Тя датира от началото на ХХ в., но спокойно е могла да се разиграе през всяко столетие от 1500 г. насам. Романети бил заможен животновъд и винопроизводител в корсиканското село Калкатоджо. Възникнало някакво недоразумение с друг животновъд, който го обвинил, че е убил и продал негова крава, без да му плати.

Призори в дома на Романети дошли стражари и вместо да отиде с тях в полицията, за да изясни недоразумението, той скочил през прозореца и се скрил в храстите. Според собствената му версия, разказана на писателя Аштът-Улф, Романети се свързал със съелянина си и предложил да се срещнат, за да му плати кравата.

ЩЕДРОСТ И ЧЕСТНОСТ

После пратил на срещата свой приятел, докато самият той наблюдавал от място извън селото. Когато видял, че наизскачат

стражари, за да арестуват приятеля му — мислели го за него, — пратил вест: „Кажете на оня черен предател, че няма да чуе изстрела, който ще го убие“. След няколко дни иззад едно дърво отекнал изстрел и „предателят“ паднал мъртъв. Романети изчезнал в планината и станал разбойник.

Подобно на много други прочути разбойници, той си спечелил слава със смелостта, щедростта и безстрашната си честност. „Ние имаме много убийци, но нито един крадец“ — гордо заявил един корсикански разбойник — ограбването на богати селяни и похищаването на пътници за откуп не се смятало за кражба.

Романети станал своеобразен враг номер едно заради броя на стражарите, които се опитвали да го заловят — и които загинали при тези опити. Накрая му устроили засада и го надупчили с куршуми. Неговият живот и смърт били безсмислени, подобно на мнозина корсиканци, които станали *banditi* заради вендети и кръвни вражди.

Романети бил убит, защото станал небрежен — омръзнал му животът на беглец. Други разбойници имали повече късмет — някои успявали да измолят помилване от властите, което им позволявало да се върнат в родните си села и да живеят в мир. Както видяхме, животът на беглец не е естествен за хората. Изглежда, че ако продължи прекалено, той внушава чувство за безсмислие, определена умора от живота.

Разбойниците в Италия намерили друго решение на този проблем. През първата половина на XIX в. те започнат да създават престъпна мрежа, която обхванала цялото общество, средство за изнудване и сплашване. В района на Неапол тя се наричала камора, а в Сицилия — мафия. Също като на Корсика, този вид престъпност процъфтял само защото било трудно да се получи справедливост по обикновения начин.

Камората и мафията въвели свой закон и ред — земевладелците и селяните им плащали данъци за „закрила“. Просто престъпниците престанали да са извън обществото — *те* обърнали обществото отвътре навън. В началото на XX в. ръководителят на сицилианската мафия дон Вито Фери не бил разбойник, за чиято глава е обявена награда, а уважаван и влиятелен човек, към когото гражданските власти се отнасяли с почит.

Подозира се, че Феро е злият гений, който организира „внасянето“ на мафията, камората и „Черната ръка“ в Америка. Лейтенантът от полицията Джоузеф Петросино станал водещ експерт по тези италиански тайни общества, които изнудвали работещите от сутрин до мрак емигранти, и през 1907 г. отишъл в Сицилия, за да види лично откъде започва всичко това. Мафията била предупредена.

ВЪПРОС НА ПРЕСТИЖ

На 12 март 1907 г. в 20:45 Петросино се връщал в хотела си. По това време навън нямало много хора. Изведнъж отекнали четири изстрела. Лейтенантът паднал мъртъв. Били арестувани няколко души, сред които дон Вито Феро. По-късно го освободили поради липса на доказателства, но впоследствие той признал, че е извършил престъплението, и го потвърждава в официално издадената си биография. Мафиотският бос демонстрирал превъзходството на един престъпен синдикат над неорганизираните разбойници в Корсика и Гърция.

По време на убийството на Петросино самата Америка вече имала близо шейсетгодишна традиция в този вид престъпност. Началото може да се постави на 24 януари 1848 г., когато дърводелецът Джеймс Маршал отишъл да провери воденичния улей, който бил направил в Колома, щата Калифорния.

Той бил затворил шлюза, който допускар вода от реката, и разглеждал останките на дъното на празния канал, когато забелязал нещо лъскаво. Събрал няколко буци руда, напомнящи на мед, и решил да ги покаже на шефа си Джон Сътър. На Сътър не му трябвало много време, за да познае, че тежките буци са злато — двайсет и три каратова злато.

Сътър и Маршал се опитали да запазят откритието си в тайна, ала Маршал вече бил казал на работниците в дъскорезницата. Когато разбрали, че могат да копаят злато с джобните си ножчета, вместо да се бъхтят за един долар дневно, Сътър повече не ги видял. Това било тежък удар за него, тъй като ги бил довел в Калифорния, за да работят в мелницата и дъскорезницата му, а те изчезнали да търсят злато.

Когато вестта се разпространила, в Калифорния заприиждали хора от цяла Америка, а с тях дошли бивши затворници и професионални мошеници, които били наясно, че най-лесният начин

да се сдобият със злато е да го вземат от златотърсачите. Златната треска се превърнала в престъпна треска.

Според историка Джон Ролин Ридж един от най-прочутите от тези разбойници бил Хоакин Муриета, който бил тласнат към живот на престъпник почти като някогашните разбойници в Гърция и Корсика. Муриета, който си заслужил прякора „Ужаса на Станислаус“ (река в Калифорния, център на златодобив), дошъл в Калифорния от Сеньора, Мексико, през 1850 г. — до 1848 г. Калифорния принадлежала на Мексико.

Един ден шестима златотърсачи му казали, че мексиканците нямат право да търсят злато на американска земя. Жена му Розита се опитала да предотврати схватката, но Муриета бил пребит и захвърлен в безсъзнание, след което изнасилили жена му. Правата на търпеливия мексиканец били нарушавани още два пъти. Накрая той започнал да печели като дребен търговец, но случайността била срещу него — на влизане в един град с кон, взет назаем от зет му, го обвинили, че го е откраднал.

Разгневените граждани го замъкнали в ранчото на зет му, линчували зетя и пребили Муриета с конски камшик. „От този час насетне — казва Ридж — той станал безмилостен враг на всеки американец“. Хоакин изчезнал от ранчото и скоро един от мъжете, които участвали в боя, бил открит мъртъв. Също като корсикански разбойник, Муриета изпълнявал вендата.

Той се оказал роден водач и скоро събрал банда от бегълци — главно мексиканци, на които им било писнало да ги смятат за третокласни хора. Един от разбойниците, който през февруари 1853 г. бил заловен и обесен в Лос Муертос, преди екзекуцията казал, че в бандата не уважавали никого, ако не е убил човек. Разбойниците трябвало да положат клетва и предателите безмилостно били преследвани — което отново навежда на аналогията с традициите на корсиканските бандити.

На 17 май 1853 г. законодателното събрание на Калифорния гласувало постановление, с което упълномощило опитния пионер Хари Лав да оглави група от двайсет войници, за да открие и убие или залови Муриета. Едно момиче, което било дезертирало от разбойническата банда, дало на Лав някои полезни указания. През юли 1853 г. той се натъкнал на група мъже, лагеруващи край прохода Техон.

Не познавал Муриета на вид, но заподозрял кой е, след като неколцина души от бандата му докладвали лично.

ЛУДАТА ГЛАВА

После дошъл един лейтенант, който познавал Муриета. Хоакин се метнал на коня си и препуснал сред дъжд от куршуми. Улучили го, той паднал от седлото и го застреляли. Отрязали му главата, както и на неговия пръв помощник Джек Трипръстия, и ги занесли в Сан Франциско, запазени в спирт, за да ги идентифицират. На 24 юни 1853 г. главата на Муриета била изложена в Стоктън, щата Калифорния.

По-късните историци на Запада обвиняват Джон Ролин Ридж, че си е измислил историята за Муриета, ала тази оценка не е справедлива. По-съвестният учен Джоузеф Джексън проучил въпроса и установил, че наистина е съществувал Хоакин Муриета, разбойник, който тормозел златотърсачите от 1851 до 1853 г., че наистина е бил убит от капитан Хари Лав и неговите войници и че главата му е била занесена в Сан Франциско. Лав получил наградата от хиляда долара.

Повечето престъпници, които през 50-те години на XIX в. отивали в Калифорния, били сполетявани от съдбата на Муриета — правосъдието на Запад било сурово, но забележително ефикасно. Хенри Плъмър, луда глава, млад хубавеляк от Невада Сити, щата Калифорния, известно време лежал в затвора за убийството на съпруг, с чиято жена имал връзка. След освобождаването си през 1861 г. отишъл в Монтана през Айдахо и организиран една от най-големите и ефикасни банди на Запад. Разбойниците се наричали „Невинните“.

Предугаждайки методите на по-късните американски политици, Плъмър давал щедри подкупи на всеки, който можел да му е от полза — кочияши на дилижанси, които му спестявали главоболията да напада „бедни“ коли, като отбелязвали с тебешир колите, които карали кюлчета или заплаги. Доброволци решили, че е време да сложат край на тези грабежи, организирали големи хайки и за месец и половина обесили двайсет и шестима разбойници. Самият Плъмър бил един от първите.

Но докато решителни представители на закона се борели с последователите на Муриета и Плъмър, вашингтонските политици се готвели да хвърлят Америка в нейната най-голяма епоха на бандитизъм. Защото тъкмо такава била една от главните последици на

Гражданската война, която през 1861 г. избухнала между Севера и Юга. На Италия, Корсика и Гърция им трябвали неколкостотин години, за да създадат своите разбойнически традиции, а Америка го постигнала за четири наред със злополучно известните братя Джеймс и майстора на револвера Били Хлапето.

Най-много обаче се развило разбойничеството в Южна Европа. През XIX в. в Италия не било необичайно разбойници да владеят цели села. В замяна на пари и закрила селяните им осигурявали храна, подслон — и мълчание.

Такова село било Сонино, окръг Фрозиноне в провинция Рим, което се прочуло с престъпност, достатъчно смущаваща за властите, за да се замислят за депортиране или избиване на цялото му население. Естествено идеята била отхвърлена и селото просъществувало, за да даде на историята на разбойничеството една от нейните най-колоритни фигури: Антонио Гасперони.

Както често се случва с престъпниците, Гасперони започнал кариерата си на разбойник едва ли не по грешка. Той си изкарвал прехраната като кравар и кротко се грижел за добитъка по полята край родното си село. Не проявявал никакви признаци, че ще стане известен престъпник, докато не се влюбил страстно в красивата Мария. За нещастие, тя била сгодена за друг ухажор с малко по-високо обществено положение, казвал се Клаудио. Той несъмнено бил по-агресивният от двамата и една нощ през август 1814 г. се опитал да промуши Гасперони с кама.

БАНДА ОТ ГЛАВОРЕЗИ

В последвалата схватка Гасперони успял да му отнеме ножа и да го убие. За него това било начало на изнасилвания и кръвопролития, които щели да продължат близо десет години.

Скоро Гасперони установил, че не е обикновен селянин. Той събрал многобройна банда от главорези и ги командвал с уменията и организационните способности на истински пълководец. Бандата се издържала, като отвличала видни политически и духовни личности и членове на богати родове и искала откуп за тях.

От време на време, за да убедят неохотните роднини, че отвлеченият наистина е в смъртна опасност, те му отрязвали ухото или ръката и ги пращали по куриер в дома на жертвата. Моментално

получавали откупа. Днешните италиански бандити също не са забравили този номер, както показва жестокото похищение на младия Пол Гети през 1973 г.

Няма съмнение, че до известна степен Гасперони оправдава популярните митове за разбойниците. Макар безмилостно да убивал всеки, богат или беден, който му пречел да изпълни желанията си, той все пак бил способен на прояви на огромно великодушие към мнозина селяни, които доброволно или насила му помагали в борбата със закона. В същото време неговите подвизи срещу богати земевладелци и търговци станали причина за съчувствието на потиснатите и бедните в Италия.

Залавянето на този прочут главатар и бандата му е интересно отражение на манталитета на селския разбойник. Въпреки че, изглежда, нямал скрупули да отнеме човешки живот, Гасперони изпитвал силни угризения заради „незаконната“ си сексуална връзка с любовницата си. Неговите религиозни принципи изисквали да се венчае и бандата била заловена тъкмо на брачната церемония. Местният свещеник им бил наредил да се разоръжат преди да влязат в черквата и те влезли право в ръцете на очакващите ги войници. Отчето ги бил предал.

Гасперони бил затворен доживотно в тъмниците на Чивита Кастелана. Ала не бил подложен на тежки лишения. Славата му била толкова голяма, че туристи и пътешественици постоянно настоявали да го видят и той бил преместен в „луксозна“ килия, където можел да забавлява посетителите си — срещу висока такса — с романтични разкази за разбойничество, основаващи се на собствените му приключения.

Изглежда, истината е, че разбойникът — човекът, който живее извън обществото и се бори с неправдата — е основна фигура в световния фолклор. За легендата е важно тези хора да са почитени и смели, принудени да станат бандити от липсата на късмет, преследвани и накрая погубвани от студената и неумолима машина на правосъдието. Малко са реалните разбойници, чийто живот да се вписва в тази идеализирана картина — затова фактите се изопачат, така че все пак да ги впишат. Легендите за великите разбойници не ни разкриват почти нищо за човешката психика и поведение, но говорят

много за човешките мечти и стремежи. И може би в крайна сметка
тъкмо това е важното.

РАЗДВОЯВАНЕ НА ЛИЧНОСТТА

Широко е разпространена заблудата, че думата „шизофрения“ означава „раздвоена личност“. Това не е вярно — означава загуба на връзка с действителността. Шизофреникът се чувства като отделен от действителността с невидима стъклена стена. От друга страна, всички психолози признават, че съществува явлението „множествено разстройство на личността“, въпреки че има разногласия по въпроса за неговите причини. Истинските случаи на раздвоена личност са рядкост.

Викторианският отровител д-р Причард е наречен „доброто чудовище“, но не защото бил като Джекил и Хайд. Той бил слаб човек, самохвалко и лъжец, чието най-силно желание било да се прочуе. Причард отровил жена си и тъща си, защото му омръзнало да е женен и искал да е свободен във връзките си с млади слугини. Двата известни крадци Дийкън Броди и Чарли Пийс са много по-близо до автентичното раздвоение на личността, тъй като макар че нощем крадели, денем искрено искали да са почитени и уважавани граждани.

Както показва Робърт Луис Стивънсън в своя роман за Джекил и Хайд, човекът с раздвоена личност е достоен за съжаление. Стивънсън написал книгата си през 1886 г., преди психолозите да разполагат с основните концепции за разбиране на механизма на „раздвоената личност“. Те са дело на Зигмунд Фройд, който установил, че подсъзнателният ум е огромна скрита област, съдържаща импулси и желания, понякога чужди на съзнателната личност. Фройд също формулирал класическата теория за „потискането“, според която някое „незаконно“ желание или мисъл може моментално да бъде скрито в дълбините на подсъзнанието — само за да загной като треска, докато не изригне във формата на психическо заболяване или някакво необяснимо насилие. Според Фройд повечето такива „потискания“ са сексуални, въпреки че има и други — например желание да убием свои близки, които съзнателно може би обичаме и уважаваме.

ПОТИСНАТОТО ЖЕЛАНИЕ

Немският сексолог д-р Магнус Хиршфелд привежда типичен пример за внезапно изригване на потиснато желание. Пациентът бил трийсет и пет годишен лекар, който от детството си страдал от епилептични припадъци и сомнамбулизъм. Докторът лекувал тринайсетгодишна ученичка от екзема, която покривала цялото ѝ тяло. Хиршфелд пише:

„Той седнал на канапето и привлякъл главата на детето надолу към себе си — през това време цялото ѝ тяло се приближавало към неговото и пораждало в него сексуална възбуда, придружена от ерекция. Обвиняемият няма ясен спомен за останалите си действия. Когато дошъл на себе си, той седял на канапето с детето — вече обляно в сълзи — между краката му“. По време на този „припадък“ докторът накарал момичето да се обърне с гръб към него, пъхнал пениса си между стиснатите му бедра и започнал да го движи назад-напред, докато не получил оргазъм. Разказът свършва така: „Умът му се прояснил едва когато стигнал в апартамента си“.

Естествено възможно е лекарят да е измислил историята за „припадъка“. Но също така е възможно да е истина. Неговите пристъпи на сомнамбулизъм показват, че е имал необикновено активно подсъзнание. Епилепсията е конвулсивен припадък поради електрическо изпразване на мозъка. При това „изпразване“ обектът обикновено изгубва съзнание, но може да се гърчи в конвулсии с пяна на уста и дори да извърши агресивни действия спрямо друг човек.

СЕКСУАЛНАТА ВЪЗБУДА

Д-р Грей Уолтър привежда друг интересен пример. Винаги когато ходел на кино, негов пациент трябвало да се бори със силно желание да удуши човека, който седял до него. Веднъж „дошъл на себе си“ с ръце около гърлото на съседа си. Установило се, че тези пристъпи — епилептични по характер — се дължат на бързото проблясване на кадрите на филма. В цитирания от Хиршфелд случай с лекаря е напълно възможно сексуалната му възбуда да е „задействала“ пристъп. В полусомнамбулно състояние той насиллил детето и после се „свестил“ — макар че все още не бил в пълно съзнание.

„Чудовището от Сидни“ Уилям Макдоналд, за когото ще разкажем в главата за хомосексуалните убийства, описва как убил мъж, с когото бил спал. Той се събудил посред нощ и взел нож. „Докато

стоях и го гледах с нож в ръка, ме обзе луда ярост. Наведох се и го намушках в шията... После го намушках още няколко пъти. През това време случайно си ударих другата ръка и изгубих броя на мушканията. Макар да знаех, че е мъртъв, продължих да го мушкам с ножа“.

Това описание определено предполага, че Макдоналд е получил някакъв пристъп, много сходен със състоянието на мъжа в киното. Много престъпни действия са свързани с мозъчна вълна, известна като „тета-ритъм“. Тези вълни за пръв път са регистрирани при малки деца и се проявяват, когато детето изпитва удоволствие или болка.

Лесно можете да предизвикате тета-ритми при малко дете, като му предложите сладкиш и после му го отнемете. При възрастните тези вълни играят съвсем малка роля — освен при агресивни психопати. Грей Уолтър пише за тази внезапна агресивност към други хора или животни: „Тези унищожителни или убийствени случаи често са почти или изцяло немотивирани според обикновените стандарти“.

Естествено това не означава, че патологичната агресивност като при Макдоналд се дължи на тета-вълни, както епилептичният припадък се дължи на електрическо изпразване. Възможно е тета-вълните да се появяват, когато психопатът се намира в определено психическо състояние: Макдоналд решил да убие мъжа преди да заспи и „сляпата ярост“ го обзела след като взел ножа. Той някак си „задействал“ пристъпа по същия начин, по който нормален човек може да предизвика сексуална възбуда, като насочи мислите си към секс.

Но всичко това — подобно на откриването на амигдалоидния нуклеус в мозъка, източника на нашите агресивни инстинкти — предполага, че множество агресивни убийци може би страдат от някакъв *физически дисбаланс*, който прави някои хора ненормално активни, а други — мудни и вяли. И това може да е свързано с хормоналната дейност, която превръща някои жени в нимфоманки и някои мъже — в „сатири“.

Това предположение се потвърждава от факта, че много престъпления от типа „Джекил и Хайд“ са сексуални. Кроткият преподавател в неделно училище Теодор Дюран, набожен енориаш в местната баптистка църква в Сан Франциско, кани красиво момиче в черквата, удушавя го, завлича го в камбанарията и го изнасилва, после оставя трупа с тухла под главата. Десет дни по-късно завежда друга девойка в черковната библиотека, съвкуплява се с нея — очевидно с

нейно съгласие, — но въпреки това я убива и оставя трупа зад една врата.

НЕПРЕОДОЛИМОТО ЖЕЛАНИЕ

Просто е безсмислено — ако той просто е сексманиак, защо не примамва момичетата на някое уединено място? И защо не се опитва да крие труповете? Явно го обладава някакво „второ аз“ — като Ед Гийн, дребния детегледач от Уисконсин, който два пъти годишно бил обземаан от непреодолимо желание да изравя женски трупове, да ги насилва и да си прави жилетки от кожата им...

Синдромът на Джекил и Хайд ясно се открива и в случая с чикагския убиец Уилям Хеърнс, по време на арестуването му едва осемнайсетгодишен. Хеърнс бил пращан в различни поправителни домове за кражби. Мотивът бил сексуален — влизал с взлом, за да краде женско бельо, и когато накрая го хванали, таванът на дома му бил пълен с крадени гащички. Скоро достигнал фаза, в която самото вмъкване през отворен прозорец пораждало сексуална възбуда и даже оргазъм.

На 1 октомври 1945 г. шестнайсетгодишният Хеърнс — вече яко, красиво момче — проникнал в апартамент на медицинска сестра и когато тя го сварила вътре, я ударил с железен лост и я завързал на стол. После се върнал на лекции в Чикагския университет, където бил отличен студент. Полицията открила пръстови отпечатащи и свързала неизвестния престъпник с неразкрито убийство, извършено предишния юни. Четирийсет и три годишната Джоузефин Рос била намерена в леглото ѝ в Нортсайд с прерязано гърло и множество прободни рани — като че ли била нападната от крадец.

На 10 декември камериерка влязла в апартамент на шестия етаж в хотел „Пайн Крест“ и открила труп, захвърлен върху ваната. Това била Франсис Браун, застреляна и намушкана. Очевидно излязла гола от банята и се натъкнала на крадец. Над леглото някой бил написал с червило: „За Бога, заловете ме преди да съм убил друг. Не мога да се овладея“.

Странното било, че убиецът бил замъкнал трупа в банята и измил кръвта. Също както тялото на г-жа Рос било избърсано с мокри пешкири. Детективът, който водел следствието, предупредил хората си: „Той ще убие пак, ако не го заловим“.

Месец по-късно, на 7 януари 1946 г., родителите на шестгодишната Сюзан Дегън влезли в спалнята ѝ и видели, че я няма в леглото. Било оставено писмо, в което се искал откуп от двайсет хиляди долара и се нареждало: „Изгорете писмото заради нейната безопасност“. Полицията претърсила района и намерила главата на Сюзан в един канал. В други местни канали открили още части от трупа ѝ. Убиецът я завел в едно близко мазе, където я удушил и разчленил тяло ѝ. После грижливо измил парчетата, преди да се избави от тях.

Убийствата престанали за няколко месеца. На 26 юни 1946 г. портиер съобщил за млад крадец в празен апартамент, после заедно с един наемател се опитали да хванат младежа, докато бягал. Мъжът стрелял срещу тях, но с помощта на полицията накрая го заловили. Това бил Уилям Хеъренс и в полицейското управление той обяснил, че убийствата са извършени от човек на име Джордж. Хеъренс обаче признал, че двамата с Джордж са просто различни страни на една и съща личност.

АГРЕСИВНАТА ЕКСПЛОЗИЯ

„Джордж“ периодично взимал връх. Веднъж Хеъренс заключил дрехите му в тоалетната и хвърлил ключа вътре, за да не може да излезе и да извърши поредната кражба, но „Джордж“ бил прекалено силен — покатерил се по улука, взел ключа и излязъл. Според думите на Хеъренс напрежението му по време на кражба било толкова силно, че когато някой го спипвал, съдържаната му агресивност избухвала. Осъдили го на три последователни доживотни присъди.

Дали Хеъренс е бил истински „Джекил и Хайд“, или просто си е измислил Джордж? Не можем да изключим и двете възможности. Джордж бил фантазия, която Хеъренс измислил, за да обясни раздвоената си личност. Не е възможно да знаем точно до каква степен е владеел това престъпно алтер его. В един от най-известните случаи на раздвоена личност американската домакиня Ив периодично била „обладавана“ от нагла, сексапилна и лекомислена жена, която обичала да се забавлява. Тигпен и Клекли описват случая в книгата си „Трите лица на Ив“ и наричат тези две „личности“ Ив Бялата и Ив Черната. Когато била обладавана, „Ив Бялата“ просто изгубвала съзнание и нямала представа какво прави „Ив Черната“ в нейно отсъствие.

Д-р Мортън Принс описва също толкова озадачаващ случай от края на 90-те години на XIX в. Младата Кристин Бюшан под хипноза се превръщала в съвсем друга личност. Тя се наричала „Сали“ и очевидно водела съвсем отделно съществуване от Кристин. Кристин се събуждала от своеобразна амнезия — веднъж в непознат град — и трябвало да установи какво е правила Сали в нейно отсъствие. Този случай още повече се усложнявал от появата на трета, съвсем различна личност, която ненавиждала „Сали“ — трите „жени“ прекарвали повечето си време в борба за власт над тялото на Кристин. Кристин и „Ив“ били частично, макар и не напълно, излекувани с помощта на хипноза и други методи на лечение.

Наистина, възможно е Хеъренс да си е измислил Джордж. Но защо е написал „За Бога, заловете ме преди да съм убил друг“ над леглото на Франсис Браун? Защо е оставил пръстови отпечатаци в няколко апартамента, сякаш в обезумяло или полузамаяно състояние? Няма съмнение, че в известен смисъл той наистина е бил двама души.

Много убийства в стил „Джекил и Хайд“ са резултат от мозъчни травми или физическо дегенериране. Китаецът Лок А Там бил известен като учтив, разумен бизнесмен, докато един пиян моряк не го ударил по главата с билиардна щека и не го повалил в безсъзнание. След този случай той изпадал във внезапни пристъпи на сляпа ярост, които завършили през 1925 г. с избиването на по-голямата част от семейството му.

Уилям Хепър бил художник, бивш преводач в Би Би Си. Поведението му станало непредвидимо след автомобилна злополука, в която получил травми на главата. Съпругата на Хепър — живеели отделно, — била приятелка с родителите на единайсетгодишната Маргарет Спевик и когато през февруари 1954 г. детето си счупило ръката, той ги убедил да му позволят да го заведе в дома си в Хоув, графство Съсекс, където за него щяла да се грижи медицинска сестра.

НЕДОВЪРШЕНИЯТ ПОРТРЕТ

Те познавали Хепър като почтен възрастен мъж — тогава бил шейсет и три годишен — и очевидно не изпитвали никакви опасения. След четири дни г-жа Спевик отишла в Брайтън да види дъщеря си и се уговорили да се срещнат на гарата, но там не я чакала нито Маргарет, нито Хепър. На дивана в апартамента на Уестърн Авеню в

Хоув тя намерила трупа на удушената си и изнасилена дъщеря. На един статив имало неин недовършен портрет.

Впоследствие заловили Хепър в хотел в Ирун на испанската граница. Защитата на процеса му заявила, че той страда от халюцинации и загуба на паметта, и наистина било ясно, че този сериозен, уравновесен човек периодично претърпява тежки личностни промени. Но съдебните заседатели го обявили за виновен и той бил екзекутиран.

Една от най-странните прояви на синдрома на Джекил и Хайд през последните години несъмнено е случаят с изнасилване от Джърси Едуард Пейснел. Точно преди полунощ в събота, 10 юли 1971 г., двама полицаи в Джърси чакали с патрулната си кола на червен светофар, когато друг автомобил прекосил пътя пред тях на жълто. Те решили да го спрат и потеглили след него към Сейнт Хелиър, тъй като подозирали, че е възможно местни младежи да са откраднали колата, за да се повозят за удоволствие. Шофьорът не обърнал внимание на сигналите да спре, блъснал насрещен автомобил и продължил със сто и десет километра в час. После започнал да лъкатуши наляво-надясно, за да попречи на полицаите да го изпреварят. Накрая, след дълга гонитба, той завил по частен път, прегазил една ограда и градината след нея и спрял в лехи с домати. Изскочил от колата и се втурнал да бяга, но единият полицай го догонил и го повалил на земята.

В участъка установили, че на реверите на якето на мъжа — който бил на средна възраст — са защити редици пирони с острието навън. В джобовете му намерили перука, гумена маска за лице и лепенка. И тогава разбрали, че най-после са заловили човека, който дълги години извършвал изнасилвания на острова — може би цели четиринайсет.

Това бил Едуард Джон Луи Пейснел. В жилището му — фермерска къща, наречена Мезон дю солей — открили тайно помещение зад книжна етажерка, в което имало сатанински кръст, още маски, якета с гвоздеи и средства за черна магия. Когато го попитали за предназначението на тези неща, Пейснел отговорил: „Господарят ми дълго ще се смее за това“. Негов „господар“ бил дяволът и по-късно се оказало, че Пейснел е обладан от Жил дьо Райс, изгорен през 1440 г. на клада за убийството на повече от петдесет деца.

СПЕЦИФИЧНИЯТ НАЧИН НА ИЗНАСИЛВАНЕ

Начинът на извършване на престъпленията бил специфичен. През ноември 1957 г. три жени били нападнати от мъже нож и едната била сексуално насилена. През април 1958 г. мъж увил въже на шията на млада жена, завлякъл я в една нива и я изнасилил. През октомври 1958 г. момиче било отвлечено от къща и изнасилено. Нападенията прекъснали до 1960 г. и полицията се надявала, че са приключили. Но през януари 1960 г. те придобили много по-опасен характер. Десетгодишно момиченце се събудило в спалнята си и видяло мъж, който го предупредил, че ако извика, ще убие майка му и баща му. После го изнасилил в собственото му легло, измъкнал се през прозореца и си тръгнал с колата на бащата. Когато на другата сутрин детето разказало на братята си, те били склонни да приемат, че сестра им е сънувала — особеност, която се наблюдава при някои по-късни случаи.

След месец мъж влязъл в спалнята на дванайсетгодишно момче, замъкнал го със себе си в полето и го изнасилил. После го върнал в дома му — завел го обратно в спалнята. Това е и най-странното в случая. Защо е рискувал да го заловят? Изглежда, че след извършването на престъпленията го обземали угризения.

През следващите единайсет години Джърси се превърнал в остров на ужаса. Хората поставили резета на прозорците си. През март 1960 г. двайсет и четири годишна стюардеса — чакала на автобусна спирка — била замъкната в полето и изнасилена. На 27 април жена, чийто съпруг бил в болница, чула шум през нощта и заварила в кухнята мъж. Четиринайсетгодишната ѝ дъщеря слязла от спалнята си и мъжът увил въже на шията ѝ, измъкнал я от къщата и я изнасилил, после я пуснал да се прибере вкъщи.

При това и много други нападения станало ясно, че изнасилвачът е наблюдавал къщата и знае как да постигне целта си с минимален риск. Често носел ужасяващата гумена маска. Обикновено децата били прекалено уплашени, за да викат — мъжът ги изнасилвал и после любезно ги изпращал до спалните им. В някои случаи проникването било минимално — явно внимавал да не наранява жертвите си, — но поне едно момиче забременяло. Когато през септември 1965 г. единайсетгодишната Джой Нортън била открита убита с нож, започнали да се опасяват, че изнасилвачът най-после е преминал към убийства, ала се оказало, че момичето е било сексуално насилвано в

продължение на няколко години и за убийството му бил обвинен по-големият му брат.

Изнасилванията продължили, обикновено по едно-две годишно, до залавянето на Пейснел. Един от заподозрените до такава степен бил отритнат от обществото, че бил принуден да напусне острова. Пейснел бил обвинен в седем сексуални нападения, включително изнасилване и содомия. Признаци го за виновен и го осъдили на трийсет години затвор. Всичките му познати обаче били озадачени, че Едуард Пейснел, човекът, който искрено обичал децата и често играел Дядо Коледа на тържества, бил изнасилвачът, който хвърлил острова в ужас.

Дали Пейснел наистина бил поклонник на дявола? Този въпрос навярно няма значение. Синдромът на Джекил и Хайд е една от най-големите загадки на психологията. Но благодарение на Фройд, Юнг и други психолози, днес поне знаем повече, отколкото знаел д-р Принс за Кристин Бюшан. Ако развитието на психологията продължи със същите темпове и занапред, можем да се надяваме, че г-н Хайд ще бъде прогонен от душата и добрият д-р Джекил ще вземе връх.

РЕКЕТ

През 1880 г. английският свещеник Роуз пътувал с двама италианци из Сицилия. Били на около километър и половина от железопътната гара на Лекрера, когато не щеш ли били обкръжени от брадати, сурови наглед мъже, въоръжени с ножове и карабини. Това била бандата на известния разбойник Леони — от самото му име се страхувала цяла Сицилия.

Бандитите освободили спътниците на Роуз и им казали да съобщят на италианските власти в Палермо, че свещеникът ще бъде разменен за пет хиляди лири откуп. Властите обаче не се съгласили да платят. Те съобщили на британския консул и забравили за случая. След няколко седмици получили пратка, съдържаща едното ухо на г-н Роуз.

Раздвижени от протестите във вестниците, британските власти решили да платят откупа, но преди да приключат с безкрайните формалности, разбойниците изгубили търпение и пратили второ ухо с писмо, съобщаващо, че ако откупът не бъде платен, г-н Роуз ще бъде накълцан на парчета.

Сега вече британците се разярили. Платили петте хиляди лири и си върнали безухия г-н Роуз, но вдигнали такава врява, че италианското правителство пратило войници в планините. В кръвопролитната битка Леони бил убит, а повечето му хора били заловени. Британските вестници се поздравили с това, че успели да принудят мудните италианци да направят нещо, което трябвало да направят още преди години. После случаят потънал в забвение.

ДРЕБЕН И ЗЪЛ

Но не съвсем. Защото избягал най-опасният от бандата — заедно с шестима свои другари. Казвал се Джузепе Еспозито и бил дребен зъл мъж с жестока уста и ниско чело. Приятели в Палермо качили тайно Еспозито на кораб за Съединените щати и той слязъл в Ню Йорк, откъдето продължил за Ню Орлиънс с неколцина избрани помощници. Там под името Радзо наел къща на Шарт Стрийт, купил си лодка —

сигурно със своя дял от откупа за свещеника — и започнал да лови омари. Бил абсолютно убеден, че в Америка е свободен човек — нарекъл лодката „Леони“ и развял знамето на бандита на мачтата.

Но почтеността го отегчила. Прекалено дълго бил разбойник, за да му хареса законно да печели пари. В Ню Орлиънс нямало планини, в които да се скрие, но имало много богати италианци. Джузепе Еспозито посетил някои от тях и им обяснил, че му трябва пари, за да купи риболовен флот. Когато искали гаранция, той небрежно вадел револвер и се прицелвал. После бавно и решително дърпал спусъка. Ударникът изщраквал върху празен патронник. Като се преструвал, че не забелязва треперенето на уплашения си домакин, той заявявал: „Protezione“ — „закрила“.

Възможно е Джузепе Еспозито да не е измислил този популярен евфемизъм, но определено е един от първите американски „гангстери“, които приложили този метод. Всъщност той получил „заем“ от италианските собственици на бакалници и ресторанти, които разбирали стойността на неговата доброжелателност, и организирал местната си банда Черната ръка по същия начин като великия Леони.

Първо свалил боса на местната мафия Тони Лабруцо, който не притежавал неговата небрежна жестокост. После купил лодки и кораби и започнал сложни пиратски действия по Мисисипи и в Мексиканския залив. Наредил на хората си да построят колиби в блатата с намерението да организира рекета си по италиански образец: тоест да отвлича всеки, който отказва да плати, и да го държи за откуп.

Обаче така и не постигнал целта си да стане луизианският Леони. Сваленият му съперник Тони Лабруцо съобщил на италианския консул, че главният помощник на Леони е в Ню Орлиънс, и началникът на полицията Томас Бойлан поставил Еспозито под наблюдение. Освен това научил, че италианското правителство е наело нюйоркските детективи Джеймс Муни и Д. Боланд да открият мафиота.

Седмици наред двама от най-добрите хора на Бойлан, братята Дейвид и Майк Хенеси, следили Еспозито и един ден, когато получили заповед да го задържат, светкавично го нападнали, докато прекосявал Джексън Скуеър, спрели пистолети в ребрата му и го завели в участъка. Трябвало да действат бързо: мафията можела да щурмува затвора. Рано на другата сутрин Еспозито бил качен на кораб за Ню Йорк.

Депортирали го в Италия и там го осъдили на доживотен затвор — в окови. Ала преди да се яви пред съда, Тони Лабруцо, човекът, който го предал, вече бил мъртъв, застрелян на улицата от мафиот. Черната ръка знаела, че ако иска да запази позициите си в италианската общност, трябва да си спечели репутация на абсолютна безпощадност и ужасна ефективност. Двамата братя Хенеси напуснали Ню Орлиънс, но Майк бил убит през 1886, а Дейвид — през 1890 г., и двамата от мафиотски убийци.

Естествено Еспозито не бил създател на „закрилата“. Тя била известна по границата между Англия и Шотландия още през XVI в., когато банди от издирвани хора, ръководени от местни вождове, налагали „втори данък“ върху местните фермери, като ги заплашвали, че ще изгорят фермите им и ще унищожат реколтата им.

Разбойниците на Сицилия и Корсика, два острова с бурна история, се издържали, като изнудвали населението за храна и други неща от първа необходимост. Но „закрилата“ се срещала рядко по една очевидна причина: богатите граждани живеели в градове, където били сравнително добре защитени от полицията, а разбойниците били в планината. В Неапол процъфтявала тайната организация Камора, сред чиито дейности определено се включвала „закрила“, а мафията на Сицилия по същество представлявала алтернатива на полицията и осигурявала истинска закрила и други услуги за хората, които плащали определена сума. В началните етапи този „рекет“ наистина гарантирал сигурност.

МЪРТВИТЕ ЗАЙЦИ, ОПАСНИТЕ МУТРИ

В Америка винаги е имало много банди. В началото на XIX в. нюйоркските бордеи били пълни с банди, носещи имена като Мъртвите зайци и Опасните мутри. Те се специализирали в обири, кражби от пристанища и складове, укриване на крадена стока, заплахи на проститутки и всички обичайни незаконни дейности на обитателите на бордеите с малко по-силна от нормалната доминантност.

Същото се отнасяло за Сан Франциско, Чикаго и другите бързо растящи градове — по онова време Лос Анджелис бил спокойно селце, без проблеми с налагането на закона. Политиците открили ползата от бандите за сплашване на избирателите и през 50-те години на XIX в. нюйоркските банди и босовете на Тамани Хол установили

съюзнически отношения. Гласоподавателите били спирани пред черната стаичка от мъж с палка — питали ги как възнамеряват да гласуват. Ако споменавали името на конкуренцията, изобщо не влизали вътре и вместо тях гласували главорезите.

През 60-те, години на XIX в. китайците в златодобивните райони край Мерисвил, щата Калифорния, се организирали в тайни братства, наречени „тонги“. Първите известни тонги били Хоп Син и Сюи Син, които влезли в конфликт, тъй като любовницата на един от Хоп Син била открадната от член на Сюи Син. Момичето било върнато едва след като загинали много хора от двете страни. Тонгите обхванали железопътните строителни лагери, после и по-големите градове — главно Сан Франциско, известен със своите бардаци и игрални домове.

ТРАФИКЪТ НА МОМИЧЕТА

Средните китайци в Америка били кротки и примерни хора — в много отношения прекалено кротки, тъй като белите безпощадно ги грабели. Техните две главни потребности били опиумът, внесен в Китай от британците, и момичетата. Съществувал процъфтяващ трафик на момичета, които с радост се измъквали от ужасната бедност на родината си и я заменяли с относителния разкош да живеят в едно мазе заедно с още двайсетина „робини“.

Тонгите навярно първи са осъществили рекет в голям мащаб в Америка главно защото организирали живота на своите сънародници в тази чужда страна и ги карали да плащат дял от приходите си. Ако някой китаец се уреждал достатъчно добре, за да пожелае да доведе жена си в Америка, тонгата настоявала за определено заплащане.

Тонгите налагали волята си по съвсем прост начин: с убийства. Техните наемници предпочитали брадви, но носели и копринено въже, увито около тялото си, също като индийските туги. Те наистина осигурявали „закрила“ като мафията в Сицилия. През 1875 г. чикагският наемен убиец Мин Лон от тонгата на кея Куон се натъкнал на Лоу Син от тонгата Сюи Син, който държал за ръка красивата „робиня“ Кум Хо, и му разцепил черепа с брадва.

Преди да умре, Лоу Син съобщил името на убиеца си на шефа на своята тонга. Били пратени официални предизвикателства и в полунощ на другия ден най-опитните убийци от двете тонги се срещнали на предварително уговорена улица в китайския квартал. Кръвопролитната

битка продължили до появата на полицаите, главно ирландци, с техните свирки и палки. Никоой не бил убит, макар че неколцина впоследствие умрели. Сюи Син твърдели, че са победили, тъй като били ранили повече противници.

Роднините на Лоу Син получили обезщетение и Мин Лон официално бил изключен от тонгата, което означавало, че всеки наемник безнаказано може да го убие. Той избягал в Китай, където нямало тонги. Историкът на Сан Франциско Хърбърт Азбери посочва, че и тонгите, и някои китайски ястия са измислени от китайците в Америка.

Италианците били втората голяма вълна емигранти в Ню Йорк — бягали от политическите проблеми в родината си. Емигрантите от първото поколение запретнали ръкави, отворили магазини и ресторанти и завъртели дребен бизнес. Впоследствие мнозина от тях преуспели. Едва тогава новопристигнали техни сънародници като Джузепе Еспозито започнали да ги грабят и се появил „рекетът“ във формата, в каквата го познаваме днес. Възходът на бандите бил съвсем бавен и до 1890 г. повечето американци, които не били от италиански произход, не знаели почти нищо за тях.

ЖИВОТ ВЪВ ВЕРИГИ

След като Еспозито бил депортиран в Италия и прекарал живота си в окови, двамата нюорлиънски братя Чарлз и Тони Матранга решили, че има и по-добър начин да печелят пари от бизнеса с барове. Вдъхновени от резултатния начин, по който Еспозито овладял престъпността в Ню Орлиънс, те се заели да организират бандите и да осигурят „закрила“ на своите италиански сънародници.

Мнозина италианци в Ню Орлиънс работели на пристанището за сравнително приемливата надница четирийсет цента на час. Богатото и влиятелно семейство Провенцано държало монопола върху разтоварването на кораби с плодове от Южна Америка. Чарлз Матранга се свързал с тях и им предложил в бъдеще да набират работна ръка чрез него. Естествено работниците също плащали на братя Матранга „комисиона“ за техните услуги.

Братя Матранга открили нещо, което Еспозито знаел: че няколко „доминантни“ личности винаги могат да водят голям брой недоминантни за носа. По онова време зоолозите не знаели почти

нищо за доминантността при животните и определено не били чували, че точно пет процента от всяка животинска група са „доминантни“. Повечето хора съвсем естествено допускат, че повечето други хора обичат своята независимост и са готови да се борят за нея. Наистина, всички животни, включително хората, са готови непреклонно да защитават своята „територия“.

Също е вярно обаче, че във всяка случайно избрана група от двайсет души един е водач и може да налага волята си на другите деветнайсет. Диктатори като Сталин, Хитлер и Мусолини дължали властта си тъкмо на тази биологична особеност. Същото е валидно за братя Матранга. Ако им били оказали някаква организирана съпротива, те несъмнено щели да се върнат към предишния си бизнес. Тяхната армия от работници обаче без възражения им предавала десет процента от надниците си. Семейство Провенцано плащало на Матранга за техните услуги като трудова борса и братята изведнъж се оказали на път да забогатеят.

НЮОРЛИЪНСКИТЕ ГОСПОДАРИ

Един ден им хрумвало, че причината семейство Провенцано с готовност да им плаща за „закрила“ бил фактът, че получавали отлични доходи от корабите с плодове, които разтоварвали: в края на краищата работната ръка принадлежала на Матранга. Затова братята казали на Провенцано, че ще престанат да изпълняват ролята на посредници и ще поемат товаренето и разтоварването на корабите. За по-голяма убедителност наредили управителите и надзирателите на Провенцано жестоко да бъдат пребити. Семейството се поддало на изнудването и Матранга, все още малко изумени от лекотата, с която постигнали това, станали господари на всички италиански общи работници в Ню Орлиънс.

Ала братята допуснали грешката да продължат войната срещу Провенцано — атакували техния бакалски бизнес. В отчаянието си Провенцано наели хора и по улиците започнали сблъсъци. Дейвид Хенеси, един от братята, които заловили Еспозито, познавал и харесвал Провенцано. Освен това изпитвал огромна ненавист към организацията за убийства и изнудване на Матранга, които пет години след арестуването на Еспозито убили брат му Майк в Хюстън, щата Тексас.

Когато бил назначен за началник на полицията, Хенеси решил да ликвидира мафията. Една сутрин през 1890 г. камион с хора на Провенцано пътувал за работа на док, който все още не бил овладян от Матранга. Изведнъж от мрака наизскачали въоръжени мъже и открили безразборен огън. Тъй като стреляли със сачми, тъмнината нямала значение — двама души били убити, много други били ранени.

За Хенеси това била последната капка и той започнал да събира доказателства за дейността на мафията в Ню Орлиънс. Получил анонимно писмо, което го предупреждавало, че ще го убият, ако продължава, но не му обърнал внимание. Установил връзки с полицията в Рим и помолил за имена и снимки на хора от бандата на Еспозито. През април 1890 г. Провенцано си отмъстили, като устроили засада на Тони Матранга и двама негови наемни убийци. Успели да ги ранят. Матранга разпознал двама от нападателите си като Джо и Пит Провенцано.

Полицията нямала друг избор освен да ги арестува и процесът бил насрочен за 17 октомври. Дейвид Хенеси публично заявил, че ще се яви като свидетел в полза на Провенцано и ще използва процеса, за да разгласи информация за мафията в Ню Орлиънс.

Той така и не стигнал до съдебната зала, тъй като в полунощ на 15 октомври 1890 г., когато завил по Бейсън Стрийт, от един вход изскочили трима мъже и го надупчили с куршуми. Хенеси успял да извади револвера си и да стреля четири пъти по бягащите убийци, ала умрял преди да стигне в болницата.

Това вече било прекалено — да застрелят началника на полицията, който правел всичко възможно, за да се справи с организираната престъпност. Престъпниците влизали в пряк сблъсък с останалата част от обществото. Разследванията на Хенеси били разкрили, че мафията в Сицилия е по-могъща от полицията, но това не бивало да се повтори в Америка. Настроенията срещу италианците станали толкова силни, че те започнали да се боят да излизат от къщи дори денем — мнозина били нападени на улицата.

ЕДИНАЙСЕТИМАТА ГЛАВНИ ЗАПОДОЗРЕНИ

В досиетата на Хенеси имало единайсет главни заподозрени. Те били арестувани в деня след убийството му. Единият се казвал Антон Скафиде. Един ден след ареста му млад мъж на име Дъфи отишъл в

затвора и поискал да се срещне с него. Когато извели арестанта, Дъфи извадил револвер и стрелял. Куршумът само ранил Скафиде. Когато попитали Дъфи защо е извършил покушението, той отвърнал, че ако в Ню Орлиънс имало повече хора като него, мафията скоро щяла да престане да съществува. Естествено присъдата му била лека.

Впоследствие арестували двама и един италианци, сред които Чарлз Матранга и едно четиринайсетгодишно момче, обвинено, че е предупредило убийците за приближаването на Хенеси. Почтените граждани на Ню Орлиънс въздъхнали облекчено — в крайна сметка справедливостта май щяла да възтържествува. Процесът на деветима италианци, включително Матранга, бил насрочен за февруари 1891 г., но гражданите скоро започнали да подозират, че правосъдието все пак няма да се изпълни. Матранга можели да си позволят скъпи адвокати и в тяхна защита била строена огромна батарея юридически таланти.

Свидетелствата на процеса били непреодолими. Много свидетели заявили, че са видели някои от обвиняемите да бягат от мястото, където бил убит Хенеси. Един обвиняем се пречупил и признал, че присъствал на среща на мафията, когато било наредено да убият началника на полицията. Делото би трябвало да е предрешено. По средата на процеса обаче съдията издал оправдателна присъда на четиринайсетгодишното момче и Чарлз Матранга. Съдебните заседатели се оттеглили и когато се върнали, решението им гласяло, че четирима обвиняеми са невинни и че за други трима, сред които Скафиде, не били в състояние да постигнат единодушие. Било очевидно, че или са подкупени, или са били сплашени и че същото се отнася за много адвокати по случая.

ИТАЛИАНСКОТО ЗНАМЕ

Италианската колония организираща улични празненства в чест на оправдаването на деветимата. Всички очаквали, че това ще е прелюдия към прекратяването на процеса срещу останалите. Банда сицилианци разкъсали американското знаме, стъпкали го в калта и го закачили наопаки под италианското.

За гражданите на Ню Орлиънс това било последното унижение. В сутрешните вестници на 14 март имало обяви, настояващи вечерта „всички добри граждани“ да присъстват на масов митинг и да са „готови за действие“. Призивът бил подписан от шейсет и един

изтъкнати граждани. Същата вечер Канал Стрийт била задръстена от кипящи тълпи. Авторите на призива се появили и някои от тях произнесли кратки речи от пиедестала на статуята на Хенри Клей — заявявали, че хората трябва да вземат правосъдието в собствените си ръце. После повели хората към един оръжеен магазин и им раздали пушки. А след това тръгнали към затвора.

Директорът на затвора заключил всички арестанти в килиите им, освен италианците, на които било наредено да си намерят скривалища. Предвождани от известния общественик Уилям Паркърсън, палачите разбили една дървена врата, поставили въоръжена охрана и обиколили затвора в търсене на единайсетимата италианци, които смятали за несъмнено виновни в убийството. (Колкото и да е странно, Чарлз Матранга не влизал в списъка.)

Тези единайсет души били измъкнати навън и убити — деветима застреляни, двама обесени. После „отмъстителите“ си тръгнали. Тълпата се пръснала. Това бил краят на могъществото на мафията в Ню Орлиънс. През 1900 г. бил направен опит за възраждането ѝ — Черната ръка отвлякла малкия Уолтър Ламана и го убила, но когато мафиотите били арестувани и осъдени, това „прераждане“ приключило.

РОДИТЕЛИ УБИЙЦИ

Според Фройд отцеубийството е един от най-древните установени обичаи на човечеството. Той предполага, че първите човешки същества са живели на малки групи, състоящи се от властен мъж и няколко жени. Естествено старият мъж иска всички жени за себе си и единственият начин по-младите да получат своя дял е да пораснат и да убият стареца. Ето защо човекът винаги е бил преследван от легенди за отцеубийство.

Възможно е да е прав, но дори да е така, Фройд не обяснява защо култът към предците е сред най-старите религии на човечеството. Древните египтяни, китайци, японци и индийци почитали предците си като богове, много африкански племена също. Дълбоката почит към родителите лежи в основата на конфуцианството — което и до днес е фундамент на морала. От най-древни времена отцеубийството се смята за едно от най-тежките престъпления. Да вземем например мрачната и кървава история за семейство Ченци.

ИДЕАЛНОТО УБИЙСТВО

Франческо Ченци е един от най-отвратителните негодници в историята. Син на ковчезника на папа Пий V, той бил наследник на огромно състояние, което баща му натрупал с измами.

Франческо скоро открил, че парите му осигуряват безнаказаност. Ако искал да спи с красиво момиче, нямало нужда да го съблазнява — по-лесно било да поръча да го отвлекат и после да го изнасили. Когато го арестували, той просто купувал свободата си. Всичко това му струвало общо над половин милион лири.

Ченци имал дванайсет деца от първата си жена и ги мразел до едно. Когато умрели двете му най-големи момчета, той отбелязал, че няма да се успокои, докато до тях не погребат и другите. Ала когато най-малката му дъщеря Беатриче започнала да расте, Франческо намерил причини да ѝ се възхищава повече, отколкото на другите — със светлата си кожа и кестенявата си коса тя била невероятно красива.

Ченци толкова много я ревнувал, че я пратил заедно с втората си съпруга Лукреция в самотния замък Ла Петрела край Неапол. И тогава решил да включи в репертоара на престъпленията си и кръвосмешението.

След като младият богат благородник Гера направил няколко предложения на Беатриче, баща ѝ накрая му разкрил причината за отказа си. „Тя е моя любовница“. Гера си помислил, че Ченци лъже, и в продължение на три дни се опитвал да се срещне с Беатриче. Когато се видели, тя му признала истината. „Той заслужава да умре“ — заявил младежът.

Беатриче, която се отвращавала от бащините си злодеяния и алчност, се съгласила с него. Мащехата ѝ се присъединила към съзаклятието, както и братята ѝ Джакомо и Бернардо. Джакомо наел двамата sbirri — нещо като полицаи — Марцио и Олимпио. Марцио бил увлечен по Беатриче, а Олимпио вече ѝ бил любовник — и пазител на замъка Ла Петрела — преди Ченци да го заподозре и да го уволни.

Вечерта на 9 септември 1598 г. двете жени сложили опиум във виното на стареца. Франческо, който обикновено пиел много, заспал и го пренесли на леглото му. После влезли двамата убийци. Взели дълъг гвоздей и го забии през окото в мозъка му, после забии втори пирон в гърлото му. Гърчещото се тяло било хвърлено през високия прозорец и се заклещило в клоните на едно дърво. Когато на другата сутрин го открили, решили, че пияният Ченци се е надвесил от балкона и е паднал.

Това като че ли било идеалното убийство. Само че смъртта на Ченци била прекалено удобна. След няколко месеца колелата на правосъдието бавно се завъртели. Неаполският съд пратил човек да разследва случая. Единствената улика срещу съзаклятниците, която успял да открие, били показанията на една перачка. Жената признала, че изпрала окървавен чаршаф, даден ѝ от Беатриче — която твърдяла, че кръвта била менструална.

НЕВЕРОЯТНАТА СМЕЛОСТ

Никой не скърбял за мъртвия развратник, ала отцеубийството било прекалено ужасно престъпление и властите не могли да останат безучастни. Ако оставели извършителите ненаказани, можела да се разпадне цялата тъкан на обществото. Съдът в Неапол избрал

любимия си начин за изтръгване на признания — изтезанията. Гера научил за тези планове и наел други двама sbirri, за да се избави от убийците. Те успели да очистят Олимпио в Терни, но междуременно Марцио бил арестуван. С изтезания го принудили да си признае. Беатриче, Джакомо и Бернардо били заловени. Когато видял Беатриче, жената, която продължавал да обича, Марцио оттеглил признанието си.

Инквизиторите хвърлили арестантите в килията за мъчения. Александър Дюма, който разказва тази история в своите „Прочути престъпления“, разкрива страховитите подробности. Беатриче била подложена на stappado: съблекли я, завързали ръцете ѝ на гърба и прекарвали въже през китките ѝ. После със скрипец я вдигнали във въздуха. В резултат раменете ѝ били изкълчени. С невероятна смелост тя отричала всичко. Закрепили тежести на краката ѝ и всеки път щом припадала, инквизиторите я спускали на земята. Още щом отворела очи, отново я вдигали. Брат ѝ Бернардо не проявил такъв кураж и си признал. Както и Джакомо, чиято плът била късана с нажежени клещи.

СРАВНИТЕЛНО КРОТКИТЕ АНГЛИЧАНИ

Пратили молби на папа Климент VIII. Той се отнесъл със съчувствие към арестуваните и се канел да ги помилва, когато дошла вест за друго отцеубийство: маркиз Санта Кроче бил намушкан от сина си Пауло. Това предрешило нещата. Отцеубийството започвало да придобива епидемични размери. Смъртните присъди били потвърдени. На 11 септември 1599 г., почти година след убийството, Ченци били пратени на ешафода. Беатриче била обезглавена първа и палачът показал главата ѝ на тълпата. После била Лукреция. Джакомо бил убит, като разбили главата му с боздуган. Само Бернардо в последния момент бил помилван от папата и присъдата му била заменена с доживотен затвор. (Той бил освободен след година.) Марцио вече бил умрял при изтезанията. Гера успял да избяга, напуснал Италия и никога вече не чули нищо за него.

Тази мрачна история привлича вниманието на поколения историци, писатели и драматурзи. Поетът Шели я е превърнал в тема на една от най-великите си пиеси. Съвременните историци са склонни да отхвърлят свидетелствата, че Ченци е изнасилвал дъщеря си. Но независимо дали това е вярно, няма съмнение, че Франческо е бил

виновен в много по-страшни престъпления от онова, за което били екзекутирани децата му.

В сравнение с пламенните и буйни италианци, жителите на Великобритания са сравнително кротки. Колкото и да е странно обаче, в Англия са извършени голям брой класически отцеубийства. Убийството, което навежда на сравнение със случая Ченци, било извършено от Мери Бланди, екзекутирана през 1752 г. Оттогава авторите на трудове върху престъпленията спорят дали е била виновна.

Мери била дъщеря на Франсис Бланди, адвокат от Хенли. Баща ѝ искал да ѝ осигури добър брак и разгласил, че зестрата ѝ е десет хиляди лири — огромна сума за онова време. Всъщност цялото му състояние възлизало на по-малко от половината. Ухажорите идвали на тълпи, но г-н Бланди отхвърлял всички. Времето минавало и Мери приближавала трийсет. Един ден се запознала с капитан Уилям Кранстоун.

ЛЕКОВЕРНОТО МОМИЧЕ

Той бил нисък и кривокрак, ала обноските му допаднали на приветливата и кротка Мери. Веднъж Кранстоун ѝ признал, че е влюбен в нея, и прибавил, че се бил оплел с някаква любовница, която твърдяла, че му е съпруга. Мери се съгласила да се омъжи за него веднага, щом този проблем се разреши. Този път баща ѝ приел. Кранстоун може и да бил беден, но бил син на шотландски граф. Той се върнал в Хенли като гост на Бланди и още повече се сближил с Мери.

Тогава се случило нещо неприятно. Един роднина на капитана пратил писмо на г-н Бланди и му съобщил, че „любовницата“, за която Кранстоун бил признал, всъщност му била жена. Били отправени сурови думи, но накрая Кранстоун убедил бащата и дъщерята, че е ерген. През следващата половин година той живял при тях и Мери му станала любовница. После изоставената съпруга го дала на шотландския съд, който намерил брака им за законен. Този път г-н Бланди се обърнал срещу бъдещия си зет и казал на Мери да го забрави.

Тя обожавала баща си и винаги била покорна дъщеря. Ала била влюбена в Кранстоун. Двамата продължили да си пишат и един ден на капитана му хрумвало, че разковничето на проблемите му е

отстраняването на г-н Бланди. Ето защо той замислил хитър план. Първо дал на Мери прах, който щял да направи баща ѝ много поотстъпчив. Тя го сложила в чая на адвоката и „лекарството“ като че ли подействало — няколко дни Бланди бил по-сговорчив. И когато Кранстоун ѝ пратил още прах, Мери не се поколебала да го смеси с храната и напитките на баща си.

Тя, изглежда, била особено лековерна. Когато открила, че капитанът ѝ има друга любовница в Лондон, му простила. Когато една от слугините пила от чая на баща ѝ и ѝ прилошало, Мери пак не заподозряла, че причината е прахът на Кранстоун. Тя го изсипала в овесена супа и на баща ѝ му станало лошо още щом хапнал от нея. Готвачката опитала супата и също ѝ прилошало. Прислужницата Сюзан опитала съвсем мъничко и била болна два дни. Тя занесла супата за анализ при местния аптекар и предупредила г-н Бланди, че го тровят.

Франсис Бланди несъмнено обичал дъщеря си. Намекнал за подозрението си толкова явно, че Мери била обзета от паника и хвърлила остатъка от праха в кухненското огнище. Щом обаче излязла от кухнята, готвачката го измъкнала от пламъците и го занесла на аптекаря — който го обявил за арсеник. Мери още повече се оплела в мрежата, когато пратила на любовника си писмо, за да го предупреди да внимава. Дала го на един служител да го пусне, но той го отворил и го предал на аптекаря.

На 14 август 1751 г. Франсис Бланди починал. Бил казал на Мери, че смята, че тя го е отровила, и че ѝ прощава. Когато научил за смъртта му, капитан Кранстоун избягал във Франция. Мери била арестувана и обвинена в убийството.

ЛЮБОВНИЯТ ЕЛИКСИР

Процесът представлява интерес главно заради подробните научни доказателства за отравянето. Адвокатът на Мери заявил, че според нея отровата била любовен еликсир, който трябвало да накара баща ѝ да промени решението си. Това може и да е вярно: иначе защо не се е избавила от уличаващите я супа и чай? Съдебните заседатели не ѝ повярвали и тя била обесена — като помолила палача да не я вдига прекалено високо „заради благоприличието“. Кранстоун умрял в бедност след половин година.

В този случай има една интересна странична подробност. Докато била в затвора, Мери Бланди научила за друга жена, осъдена на смърт — Елизабет Джефрис и любовникът ѝ искали да убият чичо ѝ. Според писателя Хорас Уолпол мотивът за това убийство бил фактът, че чичото развърщавал племенницата си. Мери и Елизабет Джефрис си разменили съчувствени писма, ала преди да я екзекутират, Елизабет най-после признала участието си в престъплението. Мери била шокирана и ѝ пратила укоризнено писмо — което, изглежда, също потвърждава нейната невинност.

Един от най-ужасяващите представители на отцеубийците през ХХ в. несъмнено е Джон Гилбърт Греъм, виновен за смъртта на още четирийсет и трима души, както и на майка си. Това се случило на 1 ноември 1955 г., когато самолетът ДС-6В избухнал във въздуха малко след излитането си от Денвър, щата Колорадо. Останките били пръснати в радиус от осем километра и миризмата на експлозив убедила следователите, че катастрофата е умишлено причинена.

САМОУБИЙСТВЕНИЯТ ИМПУЛС

Оказало се, че бомбата е избухнала в багажно отделение №4 — в което в Денвър били натоварени четири куфара. Проверили пътниците, които се били качили в Денвър. Сред тях била г-жа Дейзи Кинг, доста богата жена. Синът ѝ Джон Греъм, двацет и три годишен семеен мъж с две деца, бил застраховал живота ѝ малко преди излитането ѝ, но забравил да подпише полиците. Детективите скоро открили, че Греъм има полицейско досие за фалшификаторство, а жена му споменала, че малко преди майка му да си тръгне от тях, той бил поставил в куфара ѝ „коледен подарък“.

След упорити разпити Джон Греъм накрая признал, че наистина е направил динамитна бомба със закъснител и я скрил в багажа на майка си. Човекът, от когото купил часовниковото устройство, го разпознал. Греъм бил обявен за виновен и екзекутиран в щатския затвор в Колорадо. Той определено се нарежда сред най-зрелищните и коравосърдечни отцеубийци.

Нашата съвременност стана свидетел на появата на друг тип отцеубиец, който едновременно е незрял и емоционално нестабилен. Основната разлика е следната: докато престъпникът отцеубиец замисля престъплението си с всички намерения да избегне

последниците от него, психологически нестабилният убиец проявява пълна липса на реалистична предвидливост и по същество е тласкан от изопачен самоубийствен импулс.

Това се проявява в случая с Чарлз Уитман, масовия убиец от Остин, щата Тексас. През нощта на 31 юли 1966 г. Уитман отишъл в апартамента на майка си, намушкал я и я застрелял в тила. После написал: „Обичам майка си с цялото си сърце“. Прибрал се вкъщи, намушкал три пъти спящата си жена и завил голото ѝ тяло с чаршаф. След това продължил писмото и разказал за омразата си към баща си, когото майка му била напуснала само преди няколко месеца, като завършил с думите: „Не си струва да се живее“.

Накрая взел две пушки, пистолет и три револвера, отишъл в часовниковата кула на Тексаския университет и убил служителя на пропуска с удар с приклад. След няколко минути по стълбището се качили други хора, Уитман стрелял три пъти, убил един деветнайсетгодишен младеж и леля му и тежко ранил майката на момчето. В 11:48 започнал да стреля от върха на часовниковата кула — с ужасяваща точност. Първата жертва била бременна жена, която се строполила на земята с куршум в корема. Колегата ѝ, който се навел над нея, бил убит моментално. През следващия половин час били застреляни още шестима души и много други били ранени.

Полицията и тексаските рейнджъри обкръжили часовниковата кула, но ъгълът не им позволявал да се прицелят. Куршумите им се забивали в стените. Полицията повикала лек самолет със снайперист, но точната стрелба на Уитман го принудила да се оттегли. Накрая в 13:24 полицията успяла да проникне в кулата и да убие Уитман. Аутопсията показала, че и без това щял да умре — имал мозъчен тумор. Той убил шестнайсет души.

НАРКОТИЧНИТЕ ХАЛЮЦИНАЦИИ

Но може би най-типичният пример за импулсивен отцеубиец е Майлс Гифард, два̀сет и шест годишен жител на Корнуол. Гифард мразел баща си, който бил съдебен служител. Двамата постоянно се карали заради нежеланието на сина да работи. На 7 ноември 1952 г. Гифард помолил баща си да му даде колата, за да отиде в Лондон на среща с гаджето си, но той му отказал. Същия следобед, докато родителите му ги нямало, Гифард се напил.

В 19:30 чул колата да се връща. Слязъл в гаража и пребил баща си до смърт с желязна тръба. После отишъл в кухнята и повалил майка си на пода. Когато се уверил, че двамата са мъртви, той един по един прекарал труповете с ръчна количка до края на градината и ги хвърлил от една скала. После се качил на колата и отишъл в Лондон да види приятелката си.

Телата били открити на другия ден, бързо проследили колата и едно денонощие след убийството Гифард бил арестуван. На процеса личният му лекар го описал като „млад безделник“. И въпреки очевидните доказателства, че е шизофреник, той бил осъден на смърт и екзекутиран. Корнуолските съдебни заседатели не приели фройдистките обяснения на психиатъра, призован от адвоката на подсъдимия.

През последните години се наблюдава отчетливо нарастване на броя на отцеубийствата, особено в Съединените щати. Това се дължи главно на увеличеното потребление на наркотици. В един случай мъж, който имал наркотични халюцинации, обезглавил майка си и внимателно поставил главата ѝ върху черковен олтар. И все пак увеличаването на употребата на наркотици не е достатъчно, за да потвърди теорията на Фройд, че повечето хора изпитват дълбоко негодувание към родителите си.

Ако това беше вярно, освобождаването на тези задръжки от дрогата трябваше да доведе до смайващо увеличаване на броя на отцеубийствата. Фактът, че това не се случва, предполага, че Фройд греши и че китайският философ Конфуций е бил прав: повечето хора всъщност обичат родителите си и им желаят само здраве, щастие и дълъг, спокоен живот.

САБОТАЖ

Наближавало обяд на 21 ноември 1903 г. Управителят на сребърния рудник Виндикейтър в Крипъл Рок, щата Колорадо, се отправил на обичайна проверка в рудника с началника на смяна. Вървели предпазливо — през последните три месеца в рудника постоянно имало проблеми, миньорите стачкували, била повикана националната гвардия, нощният пазач бил виждал наоколо да обикалят съмнителни лица.

Стигнали до шестото равнище и Чарлз Макормик се хванал за перилата, за да запази равновесие. Отекнал револверен изстрел и двамата се хвърлили напред. Последвал невероятен грохот и рудникът се срутил. И двамата загинали. По-късно следователите намерили сред развалините останки от револвер. Спусъкът бил завързан с рибарска корда за перилата: когато някой се хванел за паянтовия парапет, оръжието изстрелвало куршум по връзка динамитни шашки.

ПРОФСЪЮЗНИЯТ СЪЛЪСЪК

Експлозията в крипълрокия рудник била една от първите прояви на промишлен саботаж в американската история. По онова време обаче тя не била наричана саботаж. Думата навлязла в широка употреба след френската железничарска стачка през 1912 г., когато железничарите поставяли дървените си обувки (сабо) на линиите, та влаковете да дерайлират. Но профсъюзните организации от над петдесет години били призовавали към саботаж — първият документиран пример датира от 60-те години на XIX в., когато шефийлдските работници унищожили инструментите на стачкоизменниците.

Експлозията в крипълрокия рудник не била най-ранният случай на промишлен саботаж в американската история. Още през 1892 г. имало сблъсък между профсъюзните членове и техните противници в мината в Джем, щата Айдахо. През 1899 г. банда от Бърк взривила мината на Бънкър-Хил-Съливан при Уорднър, щата Айдахо.

Тези случаи навярно не са „саботаж“ в модерния смисъл на думата, но експлозията скоро след инцидента в Крипъл Рок определено може да се нарече така. На 6 юни 1904 г. работници от рудника в Индипендънс, щата Колорадо, които не членували в профсъюза, стояли на перона след края на работния ден. Страхотен взрив унищожил напълно гарата, убил четиринайсет души и тежко ранил останалите. Някои били осакатени за цял живот.

На 17 ноември 1904 г. Фред Брадли, бивш управител на мината на Бънкър-Хил-Съливан, влязъл в коридора на дома си в Сан Франциско и запалил пура. В следващия момент избухнала експлозия, която го изхвърлила през вратата. Макар и тежко ранен, той оздравял и газовата компания му платила единайсет хиляди долара обезщетение — било решено, че експлозията се дължи на повреден газопровод.

На 30 декември 1905 г. бившият губернатор на Айдахо Франк Стойненбърг отворил градинската си порта и бил вдигнат във въздуха от динамитен взрив. Жена му се втурнала навън — снегът бил окървавен, а умиращият ѝ съпруг бил неузнаваем. Полицията действала бързо. Всички изходни магистрали били затворени, хотелите били обискирани. Извадили късмет — собственикът на хотел „Саратога“ смятал, че един от гостите му се държи подозрително. Когато на другия ден полицията отишла там, човекът още бил в хотела. В стаята му открили калиев хлорат и други съставки за експлозиви. Той бил дребен, весел наглед ирландец с кръгло румено лице. Представил се като Хари Орчард. Мнозина по онова време останали с впечатлението, че не *иска* да се измъкне — че се стреми към слава и гласност. И ги получил.

БОМБАТА

Той признал цяла поредица престъпления. Лично запалил фитила на бомбата, която избухнала в мината на Бънкър-Хил-Съливан, той поставил бомбата, която взривила железопътната гара в Индипендънс, и револвера в крипълкрикския рудник, той взривил губернатора Стойненбърг и Фред Брадли. Експлозията, която изхвърлила Брадли през вратата, не се дължала на повреда в газопровода и било чисто съвпадение, че запалил пура.

След като си осигурил ареста, Хари Орчард, чието истинско име било Албърт Хорсли, успял да измъкне главата си от примката на

палача. Първо замесил неколцина лидери на Западната федерация на миньорския профсъюз, сред които Уилям Хейуд, Джордж Петибоун и Чарлз Мойър. После получил религиозно „откровение“ и се обявил за нов човек, който бил видял светлината. Смятал, че участва в класова борба, самодоволно заявил на репортерите той, но след като Бог го просветлил, осъзнал, че само се е стремял към отмъщение. Планът му подействал — бил осъден на доживотен затвор и впоследствие станал адвентист от седмия ден и водещ проповедник в затвора.

Но макар преображението на Орчард да било недостойно за революционер, неговите методи вдъхновили промишлените саботьори по целия свят. Под настилката на гарата в Индипендънс били заровени четирийсет килограма динамит. Шашките имали капсул-детонатори. Над тях било поставено шише със сярна киселина. С помощта на завързана за шишето дълга жица Орчард от неколкостотин метра го излял върху детонаторите и вдигнал гарата във въздуха.

Той проникнал в дома на Фред Брадли, като станал любовник на една от слугините. Използвал същото устройство — сярна киселина върху макара. Този път обаче жицата била завързана за вратата и динамитът избухнал при отварянето ѝ. Със същата система от динамит и сярна киселина бил взривен и губернаторът Франк Стойненбърг.

В дългата изповед на Орчард има нещо интересно. Въпреки набожните приказки за покаяние, очевидно е, че се е наслаждавал на всеки миг от престъпленията си. Той открил нов спорт, съчетаващ страстта на възрастните към лова и детското удоволствие от вдигането на шум. Тази особеност се среща при много саботьори.

ПРОФСЪЮЗНИЯТ ГЕРОЙ

Въпреки признанията на Орчард обвинените профсъюзни лидери успели да се измъкнат, главно благодарение на блестящите усилия на великия адвокат Кларънс Дароу. Дароу станал герой на американското профсъюзно движение и Петибоун, Мойър и останалите били смятани едва ли не за мъченици. От днешна гледна точка изглежда повече от вероятно профсъюзните лидери наистина да са били съучастници. Имали късмет, че най-великият адвокат по наказателно право в Америка се съгласил да ги защитава.

Америка изведнъж открила истинското значение на саботажа през Първата световна война. В Съединените щати имало голям брой

немски емигранти, мнозина от които американски граждани. Още преди април 1917 г., когато влезли във войната, САЩ снабдявали Англия с оръжие и храна. И тогава започнали експлозиите. В една гореща юнска вечер през 1916 г. нощен пазач в огромното железопътно депо на Блек Том — нос в Ню Джързи, който гледа към Ню Йорк — се сепнал, като видял пламъци под железопътен вагон, натоварен с боеприпаси. После видял друг пожар на стотина метра оттам. Задействал противопожарната аларма, но след четвърт час се разнесъл ужасен взрив и във въздуха се издигнал стълб от дим и огън.

Цялото депо, пълно с боеприпаси за Антантата, избухнало като гигантска бомба. Трусът бил достатъчно силен, за да разруши небостъргачите на Уолстрийт, но силата на взрива се насочила нагоре и загинали само двама възрастни и едно дете. По-късно една жена съобщила, че квартирантът ѝ, унгарец, казал се Майкъл Кристоф, нервно крачил в стаята си цяла нощ след експлозията и стенел: „Какво направих!“ Американски агент наистина успял да изтръгне признание от Кристоф, но унгарецът изчезнал. По ирония на съдбата той бил арестуван за друго престъпление и бил пратен в затвора, където останал до края на войната.

В другия край на страната един немец съобщил в полицията на Сан Франциско, че чул за заговор, целящ да вдигне във въздуха корабостроителницата на Меър Айланд. Преди властите да успеят да реагират, корабостроителницата избухнала в пламъци и била разрушена от експлозии, също толкова мощни, колкото взрива на Блек Том. Този път сред загиналите имало шестнайсет деца.

Разкриването на заговора за взривяване на Меър Айланд станало случайно след влизането на Америка във войната през 1917 г. Макар че Мексико било неутрално, там имало силни антиамерикански настроения и мексиканската полиция изобщо не безпокояла немците, които очевидно били шпиони. Вашингтонското контраразузнаване привлякло полковника от мексиканската армия Паул Алтендорф. В баровете из Мексико Сити Алтендорф се запознал с Курт Янке, когото подозирали като вражески агент. Един ден Янке изпаднал в доверчиво настроение и казал на полковника, че е патриотът, съобщил в полицията за заговора за взривяване на Меър Айланд — както и човекът, който взривил корабостроителницата. Обадил се в полицията, защото знаел, че така няма да го заподозрат.

Янке бил експерт по експлозивите и работел заедно с Лотар Вицке, друг опитен немски саботьор. Алтендорф предложил помощта си за бъдещи действия срещу американците. Янке казал, че Вицке се нуждаел от помощ, за да пресече мексиканско-американската граница. Полковникът заявил, че отлично познава страната и с удоволствие ще помогне. В резултат, когато стигнал в Ногалес, щата Аризона, Вицке попаднал в ръцете на очакващата го американска Секретна служба. Осъдили го на смърт, но го помилвали и по-късно му позволили да се завърне в Германия.

КРАСИВАТА ШПИОНКА

Провалът на Вицке и Янке бил един от триумфите, които помогнали за прекратяване на саботажите през Първата световна война. Другият успех бил залавянето на красивата германска шпионка Мария фон Кречман. Това станало благодарение на една щастлива случайност: куриер разменил пликовете на две писма. По съвет на британското разузнаване американски агенти вече наблюдавали един адрес на Лонг Айланд. Писмото било надлежно прихванато и агентите били озадачени. Пликът бил адресиран до мъж, германски агент, когото следели, но писмото било предназначено за жена.

Химици анализирали писмото и открили друго писмо, написано със симпатично мастило на гърба. Отнасяло се за взривяване на фабрики за боеприпаси и мини. Агентите разбрали, че са се натъкнали на ключова фигура в саботажната мрежа. Ала коя била тя? Проследили куриера, който пратил писмото — той бил написал обратния си адрес на плика, моряшки пансион, — но това не им помогнало много.

Мъжът просто бил посредник, който се бил съгласил да пусне двете писма, когато стигне в Ню Йорк. Той бил извадил писмата от мръсните стари пликове и така ги разменил. Дори си спомнил адреса на другия плик, но агентите отново се разочаровали. Старицата, която живеела там, казала, че понякога получава писма за друг човек, но не можела да им съобщи нищо повече — освен че на едно от тях била видяла името Виктория.

Това не им изглеждало особено обнадеждаващо. После агентите успели да открият друго скривалище на неразпечатани писма за „Виктория“ и следата за пореден път не ги отвела доникъде. Само се убедили, че Виктория наистина е замесена в поредицата експлозии,

които през седмица разтърсвали американските фабрики и корабостроителници. Тогава Секретната служба пратила десетки агенти да наблюдават всички, за които се споменавало в писмата. Проследяването продължило седмици, но никой не правел нищо подозрително. Един отегчен агент докладвал на началника си, че младата сестра на неговия заподозрян изглеждала много религиозна — никога не пропускала да отиде на черква. Началникът му го стрелнал със сърдит поглед: „Ами тогава я проследи, глупако!“

НАБЪРЗО СЕ ПОМОЛИЛ

Интуицията не го подвела. На другия ден агентът видял момичето да коленичи в катедралата „Сейнт Патрик“ на Пето авеню и да оставя вестник на пейката. Когато си тръгнала, вестникът останал там. Някакъв мъж седнал на пейката, набързо се помолил и излязъл от черквата с вестника. Той отишъл в хотел „Насау“ на Лонг Айланд и за няколко минути седнал във фойето. После излязъл, като оставил вестника. На неговото място седнала красива висока блондинка на около трийсет години и небрежно вдигнала вестника.

След няколко дни неуловимата мадам Виктория била арестувана — истинското ѝ име било Мария фон Кречман. При разпита тя си признала, че използвала религията, за да скрива дейността си на главна саботьорка. Шпионката убедила католическите свещеници да ѝ помагат да поръчва религиозни статуи от Цюрих в Швейцария. Статуите пристигали, пълни с химикали, които се използвали за взривяване на експлозиви. Нервното напрежение си казало думата — след ареста тя се пречупила. (Мария фон Кречман била наркоманка и починала няколко години по-късно.) Със залавянето ѝ и удара срещу групата на Янке и Вицке Съединените щати ликвидирали саботажния пръстен, който нанасял толкова големи щети.

Щетите можели да са още по-тежки, ако един от главните шпиони и саботьори на немците не бил спъван от завистта на бюрократите в родината си. Франц Ринтелен фон Клайст, обикновено наричан само фон Ринтелен, влязъл в Съединените щати с швейцарски паспорт през месеца на обявяване на войната. Неговата специалност бил саботаждът.

Американският немец д-р Шлее бил изобретил възпламеняващо устройство, не по-голямо от химикалка. То било разделено на две с

тънка медна стена. Едната половина съдържала пикринова, а другата — сярна киселина. Когато сярната киселина разяждала медта, от устройството бликвал ярък горещ пламък. Устройството се наричало „термитен молив“. Фон Ринтелен се свързал с Шлее, организирайки производството на стотици термитни моливи и ги предал на ирландски докери, които мразели британците — и които ги хвърляли в цепнатини на кораби с боеприпаси, заминаващи за Англия.

Скоро в морето започнали да избухват пожари и британците разбрали, че действа нов саботьор. Друг немски изобретател, Фай, създал своеобразна бомба, избухваща при завъртането на корабния рул, за който била закрепена с магнит. Към загадъчните пожари в морето се прибавили мистериозни експлозии, които унищожавали руля.

Фон Ринтелен бил погубен от собствените си успехи. От високопоставени източници в родината се получавали поздравителни адреси, които се предавали чрез посолството във Вашингтон. Те предизвикали завист и негодувание. За ужас на фон Ринтелен, хората, които трябвало да го защитават, започнали да стават недискретни и един ден той получил писмо, адресирано до него с истинското му име (естествено той действал под псевдоним) и военен чин. Когато разбрал, че американските агенти са по следите му, той избягал с кораб. Всичко щяло да мине добре, но корабът спрял в Саутхамптън. Въпреки че паспортът му го представял като швейцарски гражданин, фон Ринтелен бил разпитан. Не щеш ли, човекът, който го разпитвал, приложил един стар номер — извикал на немски: „Мирно“ и фон Ринтелен автоматично ударил токове.

НАЙ-ВЕЛИКИЯТ САБОТЬОР

Въпреки това той успял да избяга от ареста и накрая бил заловен в Лестър. Великият британски началник на разузнаването адмирал Хол се възползвал от негодуванието му срещу германското посолство, за да го привлече да сътрудничи на британското разузнаване. Човекът, който можел да е главният саботьор на Германия през Първата световна война, бил превърнат в предател от дребнавата завист на началниците си.

Най-великият саботьор на всички времена също е немец, макар да посветил живота си на Съветска Русия. Ернст Фридрих Волвебер е

роден през 1898 г., син на хамбургски миньор. Той бил нисък, набит, грозен и невероятно енергичен — по-късно се превърнал в затлъстяло джудже. Може би именно желанието му да компенсира своя непривлекателен вид го направило революционер. През 1917 г. той постъпил в германския военноморски флот. Вдъхновен от руската революция, Волвебер проповядвал социализъм на кораба. Тъкмо неговата пропаганда довела до бунта на германския флот през ноември 1918 г. и той лично вдигнал червеното знаме на крайцера „Хелиголанд“ на входа на канала Кийл — сигнал за революция.

В Бремен Волвебер предвождал бунтовници срещу затвора „Ослебхаузен“ и освободил затворниците. Надявал се на бърз комунистически триумф в Германия, ала се разочаровал. Макар и победена, Германия не била готова за революция. През 1919 г. била основана Ваймарската република и Волвебер повел нов бунт на борда на кораба си, и го откарал в Мурманск като подарък за съветската власт. За награда Ленин го назначил за председател на международния моряшки профсъюз. Той обиколил света като представител на комунизма — бил в Китай, Япония, Италия и Съединените щати.

ТОЙ ОСТАНАЛ НЕВЪЗМУТИМ

Комунистите били омаяни от лекотата, с която Хитлер разгромил Германската комунистическа партия, когато дошъл през 1933 г. на власт. Ала Волвебер останал невъзмутим. Той избрал Копенхаген за свое седалище и започнал да организира саботажи. От Дания отплавали кораби, натоварени с провизии за фашистите в испанската гражданска война. Агентите на Волвебер слагали динамит във въглищата и много съдове не успели да стигнат до испанските пристанища или товарите им били унищожавани от пожар.

Един от големите триумфи на Волвебер било потопяването на германския транспортен кораб „Марион“, който отплавал от Дания за Норвегия през 1940 г. Корабът бил потопен от невероятна експлозия и обгорените трупове били изхвърляни на брега седмици наред — общо четири хиляди души. Когато нацистите нахлули в Дания, Волвебер се прехвърлил в Швеция. Макар че незабавно го арестували, той вече бил успял да организира саботажна мрежа. Неговият агент Якоб Либерсон вербувал младите сервитьорки Ерика Мьолер и Гунхилд Ахман. Те били идеални агентки — никой нямало да заподозре две жени. Те били

отговорни за експлозията, която унищожила част от корабостроителницата в Крилбо, Централна Швеция, на 19 юли 1941 г. — и взривила много камиони, натоварени с германски снаряди. Имало още много пожари и експлозии преди отдела за контрашпионаж на шведската полиция да арестува двете жени и техните съучастници и да ги прати в затвора.

Шведите оставили Волвебер зад решетките до края на войната, въпреки искането на нацистите да им го предадат. Обаче щом станало ясно, че немците губят войната, го пуснали да се върне в Москва. Там го посрещнали като съветски герой и той влязъл в Берлин скоро след маршал Жуков. Волвебер отказал важни политически постове и се заел да организира шпионска мрежа в Източна Германия. Нелегалната работа му харесвала. Освен това може би смятал, че общественият пост ще ограничи сексуалния му живот — тъй като бил известен като ненаситен любовник.

На британски и американски кораби отново имало експлозии — пожарът на „Куин Елизабет“ през 1958 г. почти със сигурност е дело на Волвебер. Ала това бил един от последните му успехи в саботажа — през същата година го назначили за министър на държавната сигурност на Източна Германия. През 1961 г. късметът на Волвебер като че ли се изчерпал — след сблъсък с Валтер Улбрихт, секретаря на източногерманската комунистическа партия, било наредено да го арестуват. Волвебер се свързал с Москва и се получила телеграма: „Оставете Волвебер на мира, той ми е приятел“. Телеграмата била подписана от Хрущов. И Волвебер умрял от естествена смърт през 1962 г.

Участта на саботьора е да живее в емоционална пустиня, без място, което спокойно да нарече „свое“. Неговото съществуване — и психологическо състояние — се отличава с постоянна несигурност, страх и подозрителност. Той е като човек, който е предал жена си и любовницата си. Той сам си е най-големият враг.

САМОЗВАНЦИ

„Ние самозванците сме непонятен народ“. Тези думи принадлежат на един едър тромав човек, Фърдинанд Уолдо Демара, чиито подвизи били на първите страници на всички американски вестници. В началото на Корейската война той се представял за д-р Джоузеф Кир от наборната служба на Кралския канадски военноморски флот. Нямал никакви медицински знания, но въпреки това като военен хирург служил на фронта, грижил се за ранени и извършвал хирургически операции — успешни.

Главният лекар забелязал, че не го бива в диагнозите, ала той скрил измамата си, като пращал всички пациенти, които не можел да диагностицира, в специален изолатор във вътрешността на кораба — там началникът му нито ги виждал, нито знаел за съществуването им. Като тъпчел пациентите си с пеницилин, по време на шестмесечната си кариера във флота Демара успял да не убие нито един от тях.

Звучи като представата на средния човек за ада, нещо като комедия на ужасите, развита в мъчителни мащаби. Тогава защо го е направил Демара? Не от стремеж за печалба, а защото копнеел да е *някой*, да му отдават чест и да го уважават. Той знаел, че самозванството му трябва да свърши, че отново ще трябва да стане обикновения Фърд Демара. Това нямало значение. Желанията на егото му били прекалено силни и той мислел за бъдещето също толкова, колкото сексманиакът обмисля изнасилването.

РАЗОЧАРОВАНИТЕ ТВОРЦИ

Истинският самозванец — човек като Фърд Демара — трябва ясно да се разграничава от измамника, или мошеника, който просто се стреми да извлече изгода, като „лови будали“. Вярно е, че има преходни случаи — например румънският авантюрист Джордже Маналеску, чиято колоритна кариера вдъхновила Лъоблан за Арсен Люпен, джентълмена-крадец, превърнал се в борец срещу престъпността, и писателя Томас Ман за мошеника Феликс Крул.

Като „княз Лахавари“ в края на XIX в. Маналеску обиколил европейските салони и скъпи хотели и оставил диря от разбити сърца и празни касетки за бижута. Остава фактът, че той започнал кариерата си за пари и секс, а не за да задоволи потребностите на егото си. Същото се отнася за изключителния „граф“ Виктор Лустиг, човека, който „продал“ Айфеловата кула на група парижки търговци на скрап.

От друга страна, истинските самозванци — хора като Жорж Псалманазар, Стенли Уайман, Фърдинанд Демара — са разочаровани творци, чиито измами са почти форма на творчество — ако случайно са спечелили пари от самозванството си, това е чисто вторичен резултат.

Първият велик самозванец в историята, изглежда, е папа Йоан VIII от IX в. Според историка Платина, който бил ватикански библиотекар, папа Йоан всъщност бил жена на име Йоана, която прекарала по-голямата част от живота си дегизирана като мъж. Нейната история е разказана в книгата „Папеса Йоана“ на гръцкия писател Емануил Роидис, който бил отлъчен заради усърдието си.

Според Роидис Йоана е родена във френския град Мец, откъдето минавала с любовника си майка й, селско момиче на име Юдит. Тя била изнасилена от двама саксонски стрелци и родила Йоана. Един скитащ английски монах, кастриран от свирепо германско племе, срещнал „семейството“ и предложил да стане „баща“ на Йоана. След смъртта на Юдит той научил осиновената си дъщеря на всевъзможни неща. Паметта й била феноменална. Монахът я водел в някой замък и канел отеча изповедник да изпита момичето в който и да било клон на човешкото знание, от теология до готварство.

ГРЕШНИТЕ ЛЮБОВНИЦИ

Когато баща й умрял, Йоана решила, че бъдещето й е в Църквата. Проблемът бил, че от монахините се очаквало да не проявяват никаква инициатива. Затова Йоана трябвало да стане монах. Това се случило, след като се запознала със свещеника Фруменций, помогнала му да препише писмата на свети Павел и станала негова любовница.

Грешните любовници обиколили Европа, като нощували в манастирите. Умението на Йоана да води теологични спорове я правело добре дошла навсякъде. Известно време учила в Атина, после

отишла в Рим, където „срещна малцина, които да са ѝ равни и още по-малко да я превъзхождат в познаване на Светото писание“.

Като „отец Йоан“, тя проникнала във Ватикана и започнала да преподава теология в училището „Сан Мартино“. След две години, когато през 855 г. папа Лъв IV умрял, тя вече имала достатъчно влияние и подкрепа, за да я изберат за папа под името Йоан VIII.

ШИРОКИТЕ ОДЕЖДИ

През следващите две години тя коронясала император Лудвиг, ръкоположила четиринайсет епископи, построила пет черкви, написала три книги и добавила нова точка към Символа на вярата. После се влюбила в един млад монах — чието задължение било да спи до папските покои — и го прелъстила. В резултат забременяла. Това не било много трудно да се скрие — папските одежди били широки. Любовният живот и бременността ѝ обаче я накарали до такава степен да пренебрегне църковните си задължения, че враговете ѝ започнали да мислят как да я свалят.

Нашествието на скакалци увеличило проблемите ѝ и народът станал непокорен. Докато водела шествие към Латеранския събор, за да се молят за края на бедствието, тя припаднала, родила и малко покъсно умряла. Папството ѝ продължило три години. Наследил я папа Николай I и църковните историци толкова усърдно се опитали да изличат паметта за нея, че следващият папа Йоан, който трябвало да е Девети, също бил наречен Йоан VIII.

ПОКРОВИТЕЛКАТА

Според Църквата историята на папеса Йоана е само забавна — макар и позорна — легенда. Но тя упорито просъществувала през Средновековието и Платина я разказал в своите „Жизнеописания на папите“. Между смъртта на Лъв IV и възшествието на Бенедикт II през 855 г. определено има кратък промеждутък. Макар че придава на книгата си полухудожествена форма, Роидис твърди, че следва историческата истина, и се позовава на внушителен списък средновековни авторитети.

Въпреки това Църквата все още продължава да отрича нейното съществуване. Ако е съществувала, папеса Йоана несъмнено е най-

великата самозванка на всички времена: така да се каже, покровителка на всички самозванци.

Друга интересна историческа загадка е свързана с нейната съименница Жана д'Арк. Изгорена на клада през май 1431 г., тя се появила няколко години по-късно и се омъжила за благородника Робер дьо Армоаз. На пръв поглед това напомня типичните легенди за известни личности, които са разбудили народното въображение. Ала документалните свидетелства са извънредно сериозни: до такава степен, че писателят Анатол Франс им посвещава последните две глави на „Животът на Девата“.

Пет години след като Орлеанската дева била изгорена на клада, в едно село край Мец се появило момиче, което твърдяло, че е Жана. Възрастта съответствала — двайсет и пет години. Двамата по-малки братя на Жана отишли да я видят и познали в нея сестра си. През същата година градските съветници в Руан получили писмо от Жана, в което им съобщавала, че е жива. Пратили някогашния ѝ куриер да я разпознае и той се съгласил, че тя наистина е Жана. Исторически факт е, че през 1436 г. престанали да ѝ отслужват панихиди.

ТАЙНАТА

Според придворния шамбелан Де Боаси момиче, което се представяло за Девата, отишло в двореца на Шарл VII — когото Жана била коронясала за крал — и доказало самоличността си пред владетеля, като му разкрило тайна, известна само на тях двамата с Жана д'Арк. Това момиче обаче по-късно признало, че е самозванка на име Жан ла Ферон, и помолило за прошка. Кое то привидно опровергава легендата за оцеляването на Орлеанската дева. Само че семейството ѝ — не само братята ѝ — продължило да я приема за истинската Жана.

Счетоводните книги на Орлеан показват, че в чест на Жан дьо Армоаз бил даден прием в градския съвет заради „доброто, което направи на гореспоменатия град по време на обсадата през 1429 г“. Тъй като това се случило само десет години след обсадата, изглежда невъзможно някоя самозванка да заблуди бойните си другари. И накрая, ученият Албер Байе, който през 1907 г. открил брачното свидетелство на Жан и Робер дьо Армоаз в архива на един адвокат,

твърди, че подписът „Жан“ е идентичен с подписа на едно писмо до гражданите на Реймс от годината преди „смъртта“ на Девата.

ЧИСТАТА ИЗМИСЛИЦА

Или Жан ла Ферон е била гениална самозванка, способна да измами роднините и бойните другари на Жана, или истинската Жана тайно е била измъкната от затвора през 1431 г. и на нейно място е била изгорена някоя нещастна заместница. Ала истината едва ли някога ще се разкрие.

С кариерата на Жорж Псалманазар самозванството напуска територията на историческите предположения и навлиза в областта на доказаните факти. Роден в Гаскония през 1679 г., Псалманазар — който приел това име от асирийския цар Салманасар — бил авантюрист, подобно на своя съвременник Казанова. Може би поради ниския си ръст и жълтеникавия цвят на лицето си той започнал да се представя за японец, приел християнството. Когато двайтетинагодишен посетил Рим, Псалманазар открил, че това му отваря вратите на набожните богаташи.

После заминал за Лондон и се представил на лондонския епископ, на когото направил толкова силно впечатление, че духовникът му платил да преведе катехизиса на японски. Излишно е да посочваме, че Псалманазар не знаел нито дума японски. Той обаче превел катехизиса на някакъв странен жаргон и тъй като Япония все още била непозната земя, никой не бил в състояние да му противоречи. За да направи измамата по-сигурна, Псалманазар пояснил, че всъщност е роден на Формоза (Тайван). През 1704 г. на двацет и пет годишна възраст той написал своето „Историческо и географско описание на Формоза“, което било чиста измислица. Представил го на кралското семейство и лондонският епископ го пратил в Оксфорд да преподава езика на Формоза на бъдещи мисионери.

ПОКРЪСТВАНЕТО

Псалманазар оставял по цяла нощ свещ да гори на прозореца му, за да създава впечатление, че се занимава с наука. Срещал се с невероятно много учени и благородници, сред които секретарят на Кралското дружество Ханс Слоун, лорд Пембрук и пруският посланик,

и заблудил всички. С астронома Халей обаче се провалил. Халей му задал елементарни научни въпроси — например колко време продължава здрачът на Формоза и какво е положението на слънцето по пладне.

Отговорите на Псалманазар убедили астронома, че си има работа със самозванец. Това впечатление постепенно се разпространило и гасконецът не щеш ли отново станал никой. Той може би щял тихо да изчезне от публичното внимание, като много други подобни на него, ала изведнъж претърпял ново религиозно покръстване. Това се случило към 1712 г. Никой никога не ще узнае дали е било искрено, но изпълнило целта си. През епоха, когато томовете с проповеди били бестселъри, покаяният се Псалманазар станал почти също толкова голяма атракция, колкото и предишният неофит от Далечния изток.

Изкарвал си прехраната с журналистика и приемал гости в един хан на лондонската Олд Стрийт, където религиозните му проповеди привличали десетки известни личности — сред тях и младият Самюъл Джонсън, който по-късно казал, че Псалманазар е „най-добрият човек“, когото познавал.

Явно Псалманазар се стремил към репутация — и я постигнал — и начин да си вади хляба. Това трябва да се има предвид, когато става дума за самозванците. Светът е трудно място и повечето хора не печелят лесно нито пари, нито слава. За всеки поп певец, който за нула време прави огромно състояние, има няколко, хиляди упорито работещи талантиливи хора, които го постигат едва след дълги години подготовка и усилия. Но на публиката винаги правят впечатление поп певците и хората като тях — както и самозванците.

Самозванецът може да притежава истински талант, какъвто очевидно е случаят с Псалманазар. (Той най-малкото бил превъзходен лингвист.) Но му липсва еднопосочният ум, който отвежда безброй даровити хора до големия успех. Той смята, че е трябвало да се *роди* богат и преуспял. А всъщност почти със сигурност притежава нужните за успеха качества — въображение и амбиция. Но допуска фаталната грешка да се опита да постигне целта си с измама. И затова самозванецът още отначало се обрича на неуспех.

БЕЗОБИДНАТА ШЕГА

Това било убедително демонстрирано от един от най-забележителните съвременни самозванци — Стенли Уайман, когото американският писател Сейнт Клеър Макелуей е направил главен герой на своя книга. Истинското име на „Уайман“ е Стивън Джейкъб Уайнбърг, роден в Бруклин през 1890 г. Типичен пример за въображението и предприемчивостта му е начинът, по който представил афганистанската принцеса Фатима на президента Хардинг. Една сутрин през юли 1921 г. Уайнбърг, или Уайман, както предпочитал да се нарича, прочел във вестника, че принцеса Фатима е пристигнала в Ню Йорк със семейството си с надеждата да се срещне с президента, но имало пречки, свързани с дипломатическия протокол.

В пристъп на дръзко вдъхновение Уайман решил сам да представи принцесата. Облякъл се в униформа на офицер от военноморския флот и отишъл в нейния хотел, „Уолдорф Астория“. Няколко дни по-късно един от сътрудниците на държавния секретар бил потърсен по телефона от „Родни С. Уайман“, военноморската свръзка на държавния департамент, който му съобщил, че принцеса Фатима е съгласна да се срещне с президента Хардинг след два дни. (Всъщност нямало пост „военноморска свръзка на държавния департамент“.)

Уайман се обадил в Белия дом и уговорил среща — служителите решили, че е организирана от държавния департамент. После придружил принцеса Фатима и нейната свита до входа и представил гостите. Всичко станало съвсем лесно. Той спечелил от измамата си неколкостотин долара — дадени му от принцесата за „разходи“ по време на пътуването му до Вашингтон. Това бил един от малкото случаи, в които спечелил пари от самозванствата си.

Последвалото разкриване на тази авантюра му струвало един долар глоба и две години затвор — тъжен край на начинание, което общо взето е безобидна шега. Това обаче е типично за вечната му липса на късмет. Неговите подвизи могат да се определят като своеобразни произведения на изкуството, ала той така и не получил наградата, с която обществото дарява някои творци. В известен смисъл Уайман бил пълен глупак.

Но какво го *мотивирало* да пропилее живота си в низ от измами? Уайман бил интелигентен младеж и баща му бил сравнително преуспяващ брокер. Пречела му *прекалената* му амбициозност. Искал

да стане дипломат, лекар и адвокат. Баща му, който се бил издигнал от низините, смятал тези желаня за прекалено амбициозни — той искал момчето да докаже, че го бива в някакво обикновено занимание, и после да отиде в университет или да следва медицина.

Младият Уайман постъпил на работа във фирма за недвижими имоти, разработил възхитителни планове за развитие и се опитал да убеди шефовете си да му позволят да ги реализира. Те обаче се оказали прекалено предпазливи, затова той напуснал. Отишъл на работа при професионален фотограф, случило се недоразумение, тръгнал си и взел със себе си скъп фотоапарат. Разочарованието му идвало от напълно разбираемия отказ на баща му да го прати в Принстън, докато не докаже, че е способен да се задържи на работа.

ГОЛЕМИЯТ УСПЕХ

И един ден той направил типичен жест. Пратил десетки покани на известни личности за банкет в бруклинския хотел „Сейнт Джордж“ в чест на новия генерален консул на Съединените щати в Алжир Клифърд Уайнбърг. Банкетът — за сметка на баща му — постигнал голям успех. Уайман се наслаждавал на поздравленията на присъстващите знаменитости.

Един съдия го поканил в залата си на другия ден и Уайман великодушно приел. Бил повикан фотограф, за да снима съдията и генералния консул. Това се оказал бившият работодател на Уайман, който възмутено изобличил „консула“ и го обвинил, че му е откраднал скъпия фотоапарат.

НАСТОЙЧИВОТО ЖЕЛАНИЕ

Уайман потвърдил обвиненията и с нежелание признал, че е замислил банкета като жест, с който да принуди баща си да го прати в Принстън. Не успял. Баща му платил четиристотин долара сметка, както и гаранцията, за да освободи сина си от затвора. Но Уайман получил условна присъда за кражбата на фотоапарата и прекарал половин година в психиатрия.

Ако упорствал в амбицията си да стане лекар на всяка цена, той най-вероятно щял да успее. Уайман обаче станал стажант репортер. Може би щял да напредне и в тази област, ако бил продължил да се

явява при съдебния си надзорник. Гордостта му обаче се бунтувала и той не го правел. Арестували го и го пратили за осем месеца в поправителни домове. Когато го освободили, вестникът отказал отново да го приеме на работа.

Известно време работил като журналист на свободна практика, но продължавал да се връща в затвора за нарушаване на условното си освобождаване. Желанието да се преструва станало по-настойчиво, макар и да било съвсем безобидно. На трийсетгодишна възраст Уайман се оженил. Със съпругата си обличали най-хубавите си официални дрехи, отивали в скъп ресторант и той се представял като генералния консул в Алжир. Вниманието на келнерите и метрдотела било като мехлем за душата му. Плащал си сметката и се прибирал вкъщи — с временно задоволено самолюбие.

ИСТЕРИЧНИТЕ ЖЕНИ

Понякога обаче, когато четял във вестниците за известни личности, копнежът да е „някой“ ставал непоносим. След смъртта на Рудолф Валентино през 1926 г. Уайман чул, че кинозвездата Пола Негри, която твърдяла, че е годеница на актьора, е в Ню Йорк. Той ѝ се обадил в хотела, представил се за стар приятел на „Руди“ и казал, че е решил да стане личен лекар на госпожица Негри по време на гостуването ѝ в града.

Тя го харесала и го поканила да се нанесе във втората спалня на хотелския ѝ апартамент. В продължение на няколко седмици Уайман бил „важна клечка“, давал интервюта за вестници, представял се за пресаташе на мениджъра на Валентино и играл водеща роля в организацията на погребението на актьора — което, излишно е да споменаваме, привлякло тълпи от истерични жени.

Когато репортерите разбрали, че е самозванец, и го изобличили, госпожица Негри отказала да го изхвърли. Тя заявила, че независимо дали е истински лекар, той бил най-добрият медик, когото познава. Тъй като Уайман не бил извършил престъпление, не му предявили официални обвинения.

ИЗЛИШНАТА ПОСТЪПКА

През август 1960 г. Уайман работел нощна смяна на рецепцията на хотел „Янкърс“. Двама въоръжени мъже се опитали да откраднат сейфа. Макар да не бил въоръжен, той явно се опитал да окаже съпротива. По-късно открили тялото му на пода пред рецепцията. Сейфът бил непокътнат. Това била смела, но излишна постъпка и някои психолози навярно биха я определили като форма на самоубийство — или жест на човек, който е готов да рискува живота си за мимолетна известност и слава.

Окончателната присъда за Уайман, както и за много други самозванци, е, че е бил мечтател, който така и не се научил да свързва фантазиите си с действителността. Затова станал заплаха не само за другите, но и за самия себе си.

САМОЛЕТНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Когато На 17 декември 1903 г. Орвил Райт легнал по корем между двете крила на тромавото си чудовищно хвърчило, вятър със скорост четирийсет километра в час брулел плажа на Кити Хоук. Орвил пуснал въжето, за което се държало хвърчилото, и машината тежко се понесла напред, после изведнъж се издигнала на три метра височина. През следващите десет секунди се клатушкала, докато Орвил се мъчел да я стабилизира с руля, после носът се насочил надолу и хвърчилото се забило в пясъка. Орвил успял да отскочи невредим. Първият моторен аероплан пренесъл човек на разстояние едва сто метра. XX в. тъкмо започвал.

Дори днес, в епохата на чудовищните реактивни самолети, носещи стотици пътници със скорост над хиляда и шестстотин километра в час, историята на ония ранни дни на авиацията е едно от най-въълнуващите четива на света. Естествено това се случило, след като човекът забелязал, че хвърчилото с продълговата рамка, отворена в краищата и средата, лети на големи разстояния, и когато през 1877 г. Ото изобретил двигателя с вътрешно горене, било неизбежно някой гений да се сети да комбинира двигателя с хвърчило, за да създаде самолет.

ОГРОМНИТЕ ОТКУПИ

През 1891 г. великият пионер Ото Лилиентал застанал на върха на един хълм и скочил във въздуха, увиснал на нещо като хвърчило, с което приличал на грамаден прилеп. Той плавно се спуснал до подножието на хълма, като управлявал хвърчилото с помощта на рул. През 1896 г. братята Орвил и Уилбър Райт, които продавали велосипеди в Дейтън, щата Охайо, прочели за планера на Лилиентал и изпаднали в трескава възбуда. Лилиентал си строшил шията със своя планер, както и великият английски пионер Пърси С. Пилчър. Братята Райт не се обезсърчили, продължили да работят върху проблема за комбинирането на планер с двигател и го разрешили в онова утро на 17

декември 1903 г. — определено един от великите дни в човешката история.

Всяко важно техническо откритие води до извършване на специфичен вид престъпления. Конят бил използван от монголските орди за набези срещу мирни села, мореплаването родило морски разбойници като викингите и средиземноморските пирати, железниците вдъхновили Джеси Джеймс да изобрети влаковите обири. Самолетът на свой ред довел до появата на разнообразни престъпления, от международната въздушна контрабанда до отвличането на самолети, което е форма на въздушно пиратство. Банкови крадци бягат със самолети, убийци хвърлят труповете на жертвите си от самолети, похитители на самолети скачат с парашут и отнасят огромни откупи за живота на пътниците. Става все по-очевидно, че са необходими решителни и съгласувани действия на всички цивилизовани страни в света, за да не се допусне престъпленията във въздуха да станат един от най-сериозните проблеми на бъдещето.

И все пак едва преди половин век никой не подозирал за това. Пет години след като братята Райт извършили първия си полет, Х. Дж. Уелс издал романа „Войната във въздуха“, в който описва въздушни битки между изстребители и самолетни бомбардировки. Никой обаче не го взел на сериозно — поредният пример за гротескното въображение на Уелс. Дори добре осведомените хора били убедени, че самолетът никога няма да е нещо повече от научна играчка, също като Едисоновия грамофон. Даже полетът на Блерио над Ламанша през 1909 г. не променил това мнение. За голямата надежда на бъдещето се смятал дирижабълът, поне до Първата световна война. Тогава най-тежки поражения нанесли самолетите и допринесли за промяната на хода на войната.

БЕЗСМИСЛИЕТО

Войната свършила, дошла и си отишла епохата на джаза и изглеждало, че подземният свят подценявал самолета като потенциално средство за извършване на престъпления. Но изобретателният млад американец Хари Кросби видял в него ефектно средство за самоубийство. Богат, красив и образован, Кросби нямал причина да иска да умре. Ала прекалено много негови приятели

загинали във войната и той имал повече пари, отколкото било здравословно за него. Хари и красивата му съпруга Карес, които живеели в Париж през оня период на безсмислие и скука, описан от Хемингуей във „Фиеста“, решили да се самоубият със самолет на точно определена дата — 31 октомври 1942 г.

Щели да се издигнат със самолета над бразилската джунгла и да летят право към слънцето, докато горивото им свърши. Слънцето било фиксидея на Кросби. Ала всъщност той се самоубил на 10 декември 1929 г., при това далеч не толкова оригинално. Двамата с любовница му Джоузефин Бигелоу се застреляли в главата в един апартамент в нюйоркския „Отел дез артист“. Така Кросби пропуснал възможността да извърши първото самоубийство във въздуха.

То сигурно трябва да се припише на първия японски пилот камикадзе адмирал Мусубуми Арима, който на 15 октомври 1944 г. разбил изстребителя си в американския кораб „Франклин“ край филипинския остров Лусон. Постъпката на Арима поставила началото на истинска епидемия от самоубийства на пилоти камикадзе, чиято безразсъдна смелост за малко не променила хода на войната в Тихия океан в полза на Япония.

За известно време обаче имало друг кандидат за съмнителната чест да е първият въздушен самоубиец на света. Това бил бившият пилот от Кралските военновъздушни сили Бил Ланкастър, роден през 1898 г. край английския град Бирмингам, който постъпил в КВС в края на 1918 г. и се уволнил през 1926 г. Той решил да постави рекорд за полет на далечно разстояние, като стигне до Австралия с новия лек самолет „Авро Ейвиън“.

ВЛЮБЕНИ

Три седмици преди полета Ланкастър се запознал с една красива австралийска журналистка, госпожа „Чъби“^[1] Милър, която го помолила да ѝ позволи да тръгне с него. Двамата излетели през октомври 1927 г. Поради лошо време се наложило принудително кацане на Суматра. Стигнали в Порт Даруин през март 1928 г. Друг пилот, Бърт Хинкълър, ги изпреварил също с „Авро Ейвиън“ и така екипажът Ланкастър-Милър не успял да постави рекорда за най-дълъг полет с лек самолет. Те обаче имали една утеха: били влюбени.

Връзката им продължила през следващите четири години и през това време Ланкастър работил в Америка като наемен летец. И макар че останал влюбен в Чъби, тя го разлюбила. През март 1932 г. двамата живеели заедно в Маями, щата Флорида, и Бил заминал на поредния полет, като оставил Чъби с младия пилот и журналист Хейдън Кларк, който ѝ помагал да напише своята автобиография. Кларк бил хилав невротик и също като Ланкастър събуждал майчински чувства в Чъби. Скоро между тях започнала любовна връзка. Тя писала на Бил, за да му съобщи, че е решила да се омъжи за Кларк.

НАЙ-ПОЧТЕНИЯТ ЧОВЕК

Ланкастър бил съкрушен, въпреки че направил всичко възможно да се държи като джентълмен. Той им телеграфирал с молба да отложат сватбата, за да може да им кумува, и се върнал колкото може по-скоро. Било 20 април 1932 г. Тримата още не били прекарвали много време заедно, когато Ланкастър заявил на Хейдън, че е предал доверието му. Кларк побеснял. Накрая Чъби и Кларк се съгласили да отложат сватбата с един месец, за да имат време да премислят нещата.

Ланкастър и Кларк легнали да спят на сгъваеми легла на верандата. По-късно Бил заявил, че двамата загладили противоречията си. „Ти си най-почтеният човек, когото познавам“ — бил казал Кларк. Посред нощ отекнал изстрел и Ланкастър затропал на вратата на Чъби. Кларк се застрелял, съобщил той — и отгоре на всичко го направил с пистолета, който Ланкастър бил купил в Сейнт Луис точно преди да отлети за Маями.

Имало две писма, и двете напечатани на машина и подписани от Кларк, но графолозите се съмнявали в авторството им. Следствието се проточило безкрайно.

След случая Бил Ланкастър и госпожа Милър били задържани за разпит. Ланкастър признал, че е фалшифицирал писмата, но въпреки това твърдял, че Кларк се е самоубил.

ДВУЖЕНЕЦЪТ

Положението на Ланкастър изглеждало тежко. Неговата версия била, че се събудил, когато Кларк се прострелял в главата. Понеже съзнавал, че може да го обвинят в убийство, той припряно напечатал

двете писма и се опитал да накара умиращия Кларк да ги подпише. Кларк бил прекалено слаб и Ланкастър подправил подписа му.

Когато защитата започнала да разследва миналото на Хейдън Кларк обаче, открили свидетелства, които правели самоубийството наистина вероятно. Кларк не само вече бил женен, но имал втора съпруга — без да е разведен с първата. Освен това бил и наркоман. В съда показали черепа му и посочили барутното обгаряне около раната. Това предполагало, че сам се е застрелял — убиецът едва ли щял да рискува да събуди жертвата си, като опре пистолета в главата. Накрая обявили Ланкастър за невинен.

Той обаче разбирал, че с кариерата му навярно е свършено. Много хора го смятали за виновен. Връзката му с Чъби явно не преживяла съдебния процес. Бил решил, че има само един начин да се върне в авиацията — да постави световен рекорд. Този път щял да се опита да постави рекорд за скоростен полет от Англия до нос Добра Надежда. Първият рекорд принадлежал на Джим Молисън, подобрен от Ейми Джонсън, която в резултат станала световна героиня. Ако успеел да подобри нейния рекорд, щял да спечели сигурна слава...

МУМИФИЦИРАНИЯТ ТРУП

Полетът бил финансиран от баща му. Ланкастър отлетял на 11 април 1933 г. с надеждата, че Чъби е готова отново да направи опит да живее с него след завръщането му. Задачата му била да прелети десет хиляди и петстотин километра за по-малко от четири дни и седем часа. Трийсет и шест часа по-късно той излетял от Гоа в Африка. После изчезнал.

Била организирана спасителна акция. Много хора били на мнение, че се е самоубил. Изоставал с часове от Ейми Джонсън и нямало вероятност да подобри рекорда ѝ. Били го чули да казва, че ако не успее, нямало за какво да живее. Ако наистина бил виновен за убийството на Кларк, очевидно имал още една причина да сложи край на всичко.

Истината излязла наяве близо трийсет години по-късно. Французите създали атомна база в Реган, пустинята Сахара, и през февруари 1962 г. техен автопатрул открил разбит самолет на двеста и седемдесет километра южно от базата. До него имало мумифициран труп. В дневника си Ланкастър разказвал, че около два часа след като

напуснал Реган, двигателят му се повредил. Самолетът паднал, но той оцелял в продължение на осем дни. По някое време видял спасителен самолет, който пуснал осветителна ракета, и също изстрелял сигнална ракета. Но въпреки че прекарал нощта в състояние на еуфорична надежда, спасителите така и не се появили. Накрая Бил Ланкастър умрял от жажда. Мистерията се допълва от една странна случайност. Неговата смърт съвпада с разлика от няколко часа с годишнината от „самоубийството“ на Кларк.

Втората световна война още повече приближила епохата на самолетните престъпления и през 1949 г. Брайън Доналд Хюм, дребен мошеник, който въртял търговия с крадени коли и се бил научил да пилотира в КВВС, убил своя доставчик Стенли Сети и насякъл трупа му на части. На 5 октомври 1949 г. Хюм наел самолет „Остър“ в Елстри и пръснал някои части от тялото над Ламанша.

На другия ден изхвърлил и торса, но вълните го изхвърлили на брега. Хюм бил разкрит чрез една от банкнотите от пет лири, използвани в последната сделка на Сети, но твърдял, че се е избавил от трупа по настояване на трима гангстери. Съдебните заседатели го обявили за невинен в убийството, но виновен в съучастничество и съдията му дал дванайсет години затвор. Когато през 1958 г. излязъл от затвора, Хюм написал признание за убийството в един неделен вестник.

Първенството в самолетните убийства обаче несъмнено принадлежи на канадеца Жозеф Гай. На 9 септември 1949 г. той махнал с ръка за сбогом на жена си Рита, която се качила на самолет на „Канейдиън Пасифик Еърлайнс“ в Квебек. Докато самолетът излитал, Гай обилно се потял. Имало защо. След пет минути самолетът избухнал във въздуха и всички на борда загинали. Гай бил един от многобройните роднини на пътници, които след два часа наводнили летището. Той привидно бил съкрушен от вестта за експлозията и толкова убедително се разплакал, че състрадателни хора го закарали в хотел. С него била петгодишната му дъщеря.

ОБГОРЕНИЯТ МЕТАЛ

Самолетът се взривил над гъста гора край Сю о Кошон. Свидетели забелязали, че двигателите продължили да работят след експлозията. Това доказвало, че причината не е била в тях. Сред

останките били открити двайсет и три трупа. В багажния отсек намерили обгорен метал, който показвал, че взривът е станал там, и химическият анализ установил следи от динамит.

Полицията внимателно проверила списъка на пътниците и багажа. Заинтригувал ги сандък, съдържащ „религиозна статуя“, с тегло дванайсет килограма. Сред останките не открили статуя. На публичното съобщение на полицията се отзовал шофьор на такси, който бил взел жена с дървен сандък в деня на катастрофата и я закарал на летището. Шофьорът си спомнил адреса ѝ.

Полицията открила Мари Петре в болница — възстановявала се от свръхдоза сънотворни. Първите ѝ думи били: „Той ме принуди да го направя“. „Той“ бил бижутерът Албер Гай, неин любовник — преди да си намери по-млада и красива любовница, Мари-Анж Робитай. Тя признала, че Гай я помолил да му купи динамит и че брат ѝ, инвалидът Женеро, направил часовников механизъм, за да го взриви.

ЛУДО ВЛЮБЕН

Невероятната история постепенно се изяснила. Гай бил мъж, който никога не можел да се задоволи с една жена. Години наред Мари Петре — която работела като сервитьорка — му била любовница и той плащал наема на апартамента ѝ. Три години преди катастрофата обаче Гай се запознал с шестнайсетгодишната хубавица Мари-Анж в един нощен клуб, където момичето продавало цигари. Той лудо се влюбил в нея и Мари-Анж му станала любовница.

Когато научила, жена му отишла при бащата на Мари-Анж. В резултат момичето напуснало баща си и Гай го настанил в апартамента на другата си любовница. След неколкomesечни мъки умиращата от ревност Мари Петре се изнесла. Гай станал мрачен и докачлив и Мари-Анж се опитала да го напусне. Той я свалил от влака и я замъкнал обратно в апартамента.

НЕИЗПЪЛНИМАТА ЗАДАЧА

Може би тогава започнал да обмисля да я обвърже, като се ожени за нея. Неговият приятел Люсиен Карс разказал, че веднъж Гай му предложил сто долара, за да даде отровно бренди на Рита Гай. Карс отказал. След самолетната катастрофа Гай се отбил при него и му

предложил петстотин долара, ако обещае да не казва нищо за предишното предложение — можел да си го позволи, тъй като жена му била застрахована за десет хиляди долара. Уплашен, Карс отново отказал. Гай, който не обичал да му противоречат, се разбеснял — „Разяри се като звяр“ — и си тръгнал.

Процесът на Гай започнал през март 1950 г. Отначало настроенията били в полза на Мари Петре, която разказала, че Гай отишъл при нея след катастрофата, заявил ѝ, че тя е виновна, и садистично започнал да ѝ описва как щели да я обесят. Когато инвалидът Женеро Рест обаче изчезнал и трябвало да го издирват и арестуват, за да го заведат в съда, мнозина се запитали дали братът и сестрата не са по-виновни, отколкото изглеждали.

Що се отнасяло до Гай, случаят бил ясен — защитата имала неизпълнима задача. Опитали се да твърдят, че часовников механизъм не може да се направи от будилник, но един експерт по експлозивите ги опровергал, като направил такъв в съда от стар будилник и взривил детонатор с него пред съдебните заседатели. Пет килограма динамит били достатъчни, за да се унищожи всеки самолет. Това била последната надежда на Гай. Обявили го за виновен и през януари 1952 г. го обесили. Година и половина по-късно Мари Петре и брат ѝ също отишли на бесилката — нови улики разкрили, че те доброволно участвали в заговора за взривяването на самолета. Мрачното описание на Гай, което довело Мари Петре до опит за самоубийство, в края на краищата се оказало вярно.

Не е съвсем вярно, че епохата на самолетните престъпления започва с експлозията на Гай и полета на Хюм над Ламанша. Още от края на войната международните банди използвали самолети за контрабанда и други престъпления. Книгата „Самолетен детектив“ от бившия детектив Доналд Фиш стана бестселър и залегна в основата на популярния телевизионен сериал „Нула едно“ — това е блестящо описание на многобройните видове престъпления, разкрити от автора по време на службата му в летищната охрана.

ЖЕЛЕЗНИЯТ ЛОСТ

Първото отвличане на самолет на света станало още през 1947 г. На 16 юли китаецът Уон У заедно с още трима разбойници, Чу Ток, Чу Чой и Чу Чен, се опитали да отвлекат самолет на „Катей Пасифик

Еърлайнс“, летящ от Макао за Хонконг. Намерението им се изразявало в чисто въздушно пиратство — искали да откарат самолета в уединено място на Хуанхъ, да ограбят пътниците и да задържат някои за откуп. Но още в момента, в който четиримата извадили оръжие и заповядали на пилотите да променят курса, нещата се объркали. Вторият пилот, шотландецът Макдъф, грабнал един железен лост и го размахал към китайците. Уон У стрелял и убил пилота. Самолетът започнал да губи височина и паднал в реката. По ирония на съдбата се спасил само Уон У. В болницата той признал случилото се пред друг пациент — който се заинтригувал, тъй като бил полицай. Само две седмици след първото отвличане на самолет на света Уон У направил писмено признание и бил екзекутиран.

В края на 60-те години на ХХ в. отвличането на самолети изведнъж се превърна в реална опасност за световните авиокомпании. В повечето ранни случаи дейци на леви движения похищавали самолети, летящи за Маями, щата Флорида, и заповядвали на пилотите да карат към Куба. Един от тях, Реймънд Антъни, алкохолик на средна възраст, принудил балтиморски самолет да кацне в Куба, като заплашил пилота с джобно ножче — по онова време политиката на неоказване на съпротива до такава степен била възприета от гражданските летци, че Антъни успял. Куба обаче го експулсирала и той бил арестуван и осъден на петнайсет години затвор. Отвличането на самолети в Америка стана по-непопулярно едва когато се оказа, че Кастро дълбоко се срамува от това явление и предпочита да не дава убежище на „политически изгнаници“ — повечето от които са откачалки с желание да „избягат от всичко това“.

Похищенията от арабски терористи също намаляха, когато страните на Изток проявиха аналогично нежелание да дават убежище на похитителите. Няма съмнение, че това е единственото решение на този проблем: терористичната заплаха води до установяване на своеобразно единство между всички държави в нашия разделен свят.

[1] Пълничка (англ.). — Б.пр. ↑

САМОТНИ УБИЙЦИ

Има един филм с Лаурел и Харди, който все още продължават да показват по телевизията и в който Оливър отговаря на обява, дадена от вдовица, която си търси съпруг. Вдовицата се оказва маниакална убийца, която до края на филма се опитва да очисти динамичния дует. Сценарият се основава на случая с една от най-известните — и противни — самотни убийци, Бел Брунхилде Паулсетер Съоренсон Гънес. За разлика от други самотни убийци като Джордж Джоузеф Смит и Раймонд Фернандес, тя не се ограничавала с непознати и убила доведената си дъщеря, а може би и родните си деца.

Бел Паулсетер е родена през 1859 г. в Норвегия. Баща ѝ бил пътуващ фокусник и тя участвала в представленията, като танцувала на въже. Когато била девойка, семейството се оттеглило в малка ферма. За Бел този живот бил прекалено тих и тя емигрирала в Съединените щати. Там се омъжила за шведа Алберт Съоренсон.

Интересно е да узнаем какво се е случило с този брак, тъй като очевидно той е ключът към бъдещото поведение на Бел. Ако беше щастлив, Бел Съоренсон нямаше да стане убийца. Очевидно е бил нещастен, тъй като Съоренсон починал след две години — явно от инфаркт. С Бел живеели в Чикаго и роднините му настояли за ексхумация — твърдели, че е бил отровен. Тялото обаче така и не било ексхумирано и Бел се преселила в Остин, щата Илинойс, с осемте хиляди и петстотин долара, които получила от застраховката на Съоренсон.

Домът ѝ в Остин изгорял до основи. Застрахователните компании заподозрени измама, но нямали доказателства и изплатили полицата. Бел се върнала в Чикаго. Струвало ѝ се, че е открила идеалния начин да си изкарва прехраната. Там купила сладкарница и скоро тя също изгоряла. Застрахователната компания отново изплатила щетите. Сега Бел купила ферма край Ла Порт, щата Индиана, и се омъжила за Питър Гънес, весел, добродушен човек, когото съседите много харесвали. Самата Бел вече не била някогашната фея, която

танцувала на въже — тежала над деветдесет килограма, била мускулиста и имала ухабеното лице на норвежка селянка.

Свидетелствата предполагат, че Бел е имала огромен сексуален апетит. Тя навярно се омъжила за Питър Гънес заради секса и после установила, че не може да го понася като партньор. През 1904 г. той умрял от черепна травма — седял под една висока лавица, обяснила Бел, и върху главата му паднала тежка месомелачка. За нейно щастие, животът му бил застрахован за четири хиляди долара.

Бел имала три малки деца — едното явно от Гънес — и четиринайсетгодишна доведена дъщеря, Джени Олсън. Един ден Джени изчезнала и Бел обяснила отсъствието ѝ с това, че била заминала за Лос Анджелис, за да „довърши образованието си“.

Междувременно идвали и си отивали различни ратаи, сред които през 1906 г. някой си Рей Лемфиър, който ѝ станал любовник. На снимките той има вид на уплашена маймунка. Изглежда ясно, че в основата на връзката им е стояла доминантността — *нейната* доминантност. Във всеки случай, за разлика от много други нейни любовници, Рей се задържал дълго. Въпреки това приблизително по същото време Бел започнала да дава обяви, че си търси съпруг. „Миловидна вдовица, която има голяма ферма в един от най-хубавите райони на окръг Ла Порт, иска да се запознае с господин, също толкова добре осигурен, с оглед обединяване на състоянията им. Няма да се разглеждат отговори с писма, ако подателят не последва писмото с лична визита“. Друга обява завършва с думите: „Излишно е да отговарят хора без сериозни намерения“.

Един от хората със сериозни намерения, който отговорил, бил Джордж Андерсън. Когато пренощувал във фермата, той се събудил посред нощ и видял Бел надвесена над него със свещ в ръка и извънредно „странно изражение“. Андерсън извикал уплашено и тя побързала да напусне стаята му. Инстинктът за самосъхранение го накарал да се облече и да си тръгне.

През май 1907 г. възрастният вдовец Оле Бъдсбърг от Айова, щата Уисконсин, отговорил на последната обява на Бел. Той ѝ отишъл на гости, без да съобщи на двамата си сина къде заминава. Не им казал и че е ипотекирал имота си в спестовната банка в Ла Порт.

БЕЗГЛАВИЯТ ТРУП

През декември 1907 г. Андрю Хегелайн, ерген от Абърдийн, щата Южна Дакота, се отправил да посети г-жа Гънес. Пристигнал през януари 1908 г. След две седмици ратаят Лемфиър обезумял от ревност, но не се наложило да страда дълго. Хегелайн изтеглил две хиляди и деветстотин долара от местната банка. Скоро Бел ги внесла на своя сметка и изплатила няколко големи сметки. По онова време Хегелайн още бил жив и очевидно бил готов да се ожени за нея. После изчезнал. Лемфиър небрежно подхвърлил пред един свой другар по чаша: „Хегелайн повече няма да ме безпокои“.

Тъкмо тази забележка породила подозрения и Бел осъзнала, че късметът ѝ е на изчерпване. Роднините на Хегелайн също го търсели. На 28 април 1908 г. фермата била обгърната в дим. Шериф Смъцър претърсил овъглените руини и намерил изгорелите тела на трите деца, съответно на възраст единайсет, девет и пет години. И един безглав женски труп. Пръстените на пръстите принадлежали на Бел. Тялото обаче било на много по-дребна жена от Бел, която вече тежала към сто и трийсет килограма. Съмненията в самоличността на трупа изчезнали, когато открили в пепелището долна челюст с ченето на Бел. Това като че ли решавало проблема. Само дето един свидетел твърдял, че следобеда преди пожара видял Бел да потегля от фермата с колата си заедно с някаква жена.

На пръв поглед приличало на убийство. Арестували Лемфиър и му предявили обвинения. Той напуснал работа при Бел скоро след изчезването на Андрю Хегелайн. Видели го близо до фермата в нощта на пожара. Малко по-късно Асли Хегелайн дошъл да търси брат си и казал на шерифа за обявата, която привлякла брат му в Ла Порт, както и за едно писмо от Бел с думите: „Сърцето ми бие в див екстаз по теб. Ела, готов да останеш завинаги“.

СИЛНАТА ДОМИНАНТНОСТ

Хората, които преровили пепелището, намерили мъжки часовници, други кости и човешки зъби. Асли Хегелайн отишъл да обиколи фермата. Когато надникнал в кочината, изведнъж го обзело интуитивно предчувствие. Той посочил помийната яма в ъгъла и помолил хората да копаят там. След няколко часа открили четири трупа — включително на Андрю Хегелайн и Джени Олсън. Имало

ампутирани крайници. По-късно се установило, че Хегелайн е умрял от отравяне със стрихнин. Същото се отнасяло за обезглавената жена.

Продължили да копаят и намерили още тела. Сред тях имало две деца, което предполага, че някой кандидат-жених е пристигнал със семейството си. Накрая събрали останки от четиринайсет трупа. Повечето били силно разложени, много били обезобразени. Още няколко души били разпознати от роднини.

Томас Линбоу от Чикаго бил ратай на Бел през 1905 г. Скандинавецът Хенри Гурхолт пристигнал във фермата с хиляда и петстотин долара. Намерили часовника му до едно от телата. Олоф Свенхеруд от Осло, Норвегия, преселил се в Чикаго, бил разпознат от майка си. С известна несигурност били идентифицирани останките на Джон Моу. Другите останали неизвестни.

Накрая Лемфиър признал, че е запалил фермата, ала отрекъл да е извършил убийство. Осъдили го на затвор за умишлен палеж и умрял от туберкулоза през декември 1909 г. След смъртта му затворническият свещеник Е. А. Шнел публикувал изповедта, в която Лемфиър признавал, че е упоил с хлороформ децата на Гънес в нощта на пожара, и твърдял, че му помогнала жената, с която живеел по онова време. Освен това казал, че бил помогнал на Бел да погребее една жертва и я видял да упоява с хлороформ друга, а също да убива трета с брадва. В „Сексуални перверзии и сексуални престъпления“ американският криминалист Мелвин Райнхарт категорично твърди, че Бел е избягала и по-късно за известно време е влязла в психиатрия.

Дали Бел е убила децата си и после е избягала? Изглежда много вероятно. Бащата на един съученик на децата на Гънес съобщава, че едно от тях казало: „Мама уби татко — удари го със секирата“. (Това трябва да е Питър Гънес.) Противоположната гледна точка, че Лемфиър е упоил с хлороформ семейство Гънес и после е подпалил къщата, е неправдоподобна. Възможно е да е убил Бел в пристъп на ревност, но снимките му не предполагат, че е бил способен да убие деца. Освен това, според собствените му признания, по времето на пожара той живеел с друга жена.

В такъв случай дали е запазил тайната за бягството на Бел след ареста си? Всичко, известно за Бел Гънес, предполага, че е така. Подобно на много убийци, тя била жена със силна доминантност — и следователно, за да поддържа емоционално и физическо равновесие,

имала нужда от силно доминантен мъж. Първият ѝ съпруг Алберт Съоренсон не можел да я задоволи и сигурно го е отровила. (Убийците рядко променят отровата, която използват, така че почти със сигурност е била стрихнин.) Едрият добродушен фермер Питър Гънес сигурно ѝ се е сторил подходящ сексуален партньор. Ала добродушието е тъкмо онази черта, която отегчава силно доминантната жена — тя се нуждае от силен, малко садистичен сексуален партньор.

Различни автори размишляват над причините за извършените от Бел убийства. Райнхарт предполага, че е била садистка. Това е съмнително — поне няма свидетелства, които да го предполагат. Почти е сигурно, че е била сексуално маниакална. Ако беше имала късмета навреме да намери подходящия силно доминантен мъж, навярно щеше да си остане обикновена домакиня. Отсъствието на секс я направило сприхава и зла. Избирала мъже за свои жертви поради същата причина, поради която нейният чикагски съвременник Х. Х. Холмс избирал жени: защото през цялото време си мислела за секс.

Почти е сигурно, че е спала с всички ратаи и кандидат-женихи и после като женски паяк ги е убивала. Мъжът, който ѝ трябвал, безпощаден, малко жесток Казанова, обикновено не отговаря на брачни обяви, освен ако не се надява да извлече финансова изгода.

Но страховитата Бел била свързана с Лемфиър, тъй като имала пълна власт над него. Това става ясно от отношенията им: той споделял леглото ѝ, когато била сама, и се изнасял, когато се появявал „съпруг“ — въпреки че ревнувал. Защо я е напуснал *след* убийството на Хегелайн, след като толкова ревнувал от него? Възможно е и тя да го е изхвърляла, но дали Бел би проявила глупостта да напусне любовник, който знаел толкова много за нея?

СЕКСУАЛНИЯТ МОТИВ

По-вероятно е предварително да е замислила пожара и изчезването си, разбирайки, че скоро ще настъпи денят на разплатата. Явно е отпратила любовника си в рамките на общия план. В нощта на пожара той се върнал, за да ѝ помогне да упои децата и да обезглави жената, която вече била отровена със стрихнин. (Ако трупът наистина е бил на Бел, как е попаднал в стомаха ѝ стрихнинът?) Навярно е възнамерявал по-късно да отиде при нея. Но вместо това го пратили в затвора, където умрял. Това изглежда най-вероятното обяснение на

загадката с Бел Гънес. Ала освен ако някой не представи доказателства, че след пожара е била жива, никога няма да узнаем истината.

Този силен сексуален мотив се наблюдава при всички самотни убийци и е особено очевиден в историята, която се разиграла през 1958 г. в Мексико — един от малкото случаи, в които повечето жертви са оцелели. От август до края на септември 1958 г. били пребити, изнасилени и ограбени пет жени, които почивали в района на Мексико Сити. Повечето от тях били над четирийсетгодишни и летували сами, навярно с надеждата да се запознаят с някой романтичен мексиканец.

На 23 август една жена от Филадельфия се запознала с висок, доста красив мъж, който говорел безупречен английски. Той ѝ казал, че е американски инженер и че от години живее в района. Предложил ѝ да я заведе в едно близко село, където можела да си купи евтина, но първокачествена местна керамика. Отишъл да я вземе от хотела ѝ и потеглили. На няколко километра извън града мъжът отбил и или я принудил, или я убедил да изпие някаква течност. Тя изгубила съзнание. Когато на другата сутрин дошла на себе си, била гола — изнасилена, пребита и ограбена. Съобщила за случая в полицията, но отказала да подаде официална жалба, тъй като се бояла от гласността.

След три седмици, на 13 септември, друга американка се запознала със същия мъж и отишла да пийне по чаша с него. Тя също се свестила гола на легло в евтин хотел, цялата насинена. Парите и бижутата ѝ липсвали. Два дни по-късно една канадка срещнала висок синеок мъж и се съгласила да отиде с него на индиански танци. Пила от някаква бутилка и на другата сутрин се събудила край пътя — изнасилена, пребита и ограбена. Младата нюйоркчанка, която три дни по-късно се запознала с мъжа, имала повече късмет — той я завел в далечно село и тъкмо се канел да я нападне, когато се приближили някакви мъже и момичето избягало.

СНИМКИТЕ

Другите две жертви починали. Ан Кари била учителка на средна възраст от Чикаго. Заминала за Мексико през 1955 г. И излязла със същия висок непознат. Когато на другата сутрин я намерили край пътя, жената била гола и в безсъзнание. Починала на път за болницата от жесток побой. В стомаха ѝ имало голямо количество хлорал хидрат —

„упойващи капки“. Хазяйката ѝ описала мъжа, с когото била излязла, като висок, синеок, с киста на шията.

Последната жертва била г-жа Хериет Ан Хикс, петдесет и две годишна американка, също на почивка в Мексико Сити. Тя била заможна вътрешна дизайнерка. И когато на 23 септември я открили край пътя до Пуебла, също била разсъблечена, изнасилена и жестоко пребита. Липсвали ѝ деветстотин долара в пътнически чекове и бижута. Починала на 8 октомври, без да дойде в съзнание.

Този път обаче убиецът бил допуснал грешка. Бил позволил на г-жа Хикс да му направи две снимки. Главният пиколо в нейния хотел бил взел филма и пазел фотографиите. На тях се виждал висок красив четирийсетинагодишен мъж с късо подстригана коса. Пратили снимките в Интерпол, където го идентифицирали като Робърт Дж. Томпсън, четирийсет и девет годишен, безработен инженер, монтьор, пилот и минен предприемач с няколко обвинения в грабеж и физическо насилие. Томпсън бил избягал, но осребрените в различни мексикански градове пътнически чекове на г-жа Хикс показвали, че още е в страната.

Снимката му била разпространена във всички хотели и в края на октомври един хотелиер в Мексико Сити го познал, докато Томпсън пиел в бара, и повикал полиция. Оцелелите жертви го идентифицирали. През ноември 1958 г. самотният изнасилвач, крадец и убиец бил осъден на доживотен затвор.

В такива случаи полицията винаги си задава въпроса дали това са единствените жертви? Възможно ли е мъжът изведнъж да започне да насилва жени на четирийсет и девет годишна възраст? Това е друга особеност, характерна за самотниците: никой не може да е сигурен в броя на жертвите. Озадачаващ е случаят с д-р Колин Камбъл, който умрял на електрическия стол в Ню Джързи на 17 април 1930 г. Д-р Камбъл бил дребен, привидно почтен сивокос мъж, който живеел с жена си в скъп квартал в Уестфийлд, щата Ню Джързи. Сутринта на 23 февруари 1929 г. на заснежения път край Кранфорд, щата Ню Джързи, открили тлеещ женски труп. Жертвата била простреляна в тила с револвер трийсет и втори калибър. Тялото било залято с бензин. Една година преди това при подобни обстоятелства в окръг Морис бил намерен друг женски труп, идентифициран като Маргарет Браун, гувернантка от Ню Йорк.

Чрез обяви във вестниците полицията установила самоличността и на втория труп — г-жа Милдред Маури, четирийсетгодишна, от Грийнвил, щата Пенсилвания. Съседите казали, че г-жа Маури е вдовица, която през февруари 1928 г. заминала за Ню Йорк, за да се омъжи за някой си Камбъл.

По-нататък било лесно. Намерили брачно свидетелство с името „Ричард Камбъл“ и несъществуващ балтиморски адрес Йосемъти Стрийт № 3707. Затова пък обитателите на Йосемъти Авеню № 3705 познавали д-р Колин Камбъл от Уестфийлд, който бил техен хазяин. Д-р Камбъл не изглеждал вероятен заподозрян — бил заможен семеен човек. В джобовете му обаче детективите намерили револвер трийсети втори калибър. Проверката в полицейския архив установила, че Камбъл е лежал в затвора за фалшификаторство и незаконно присвояване и че има склонност да поддържа любовници — често едновременно по няколко.

Бил се свързал с г-жа Маури чрез брачна агенция и се оженил за нея, когато разбрал, че съпругът ѝ е оставил малко състояние. Но тя стискала парите си и му създавала трудности — поради което Камбъл решил да я убие. Другото убийство — на Маргарет Браун — останало неразкрито и това повдига въпроса дали г-жа Маури е била първата. В противен случай, още колко самотни жени са били сполетени от нейната участ?

След Втората световна война имало и други интересни случаи на самотници — но навярно най-необикновена е историята за смъртта на майка и дъщеря, които били любовници на убиеца. Дъщерята, Мария Доменек, била красива двайсет и осем годишна социална работничка от Ню Йорк. На 24 май 1967 г. открили тялото ѝ само по черни гащички на дъното под скалите при Моуър на западното ирландско крайбрежие.

Минало повече от седмица, докато ирландската полиция я разпознае с помощта на Интерпол, и дотогава майка ѝ, петдесет и една годишната вдовица Вирджиния Доменек, също вече била изчезнала от дома си в Ню Йорк. Следата отвела полицията на парижкото летище „Орли“, откъдето следобед на 22 май Мария отлетяла за Ирландия в компанията на някакъв мъж. Следствието установило, че след няколко часа двамата пристигнали в Дъблин, взели такси, прекосили Ирландия и в пет сутринта стигнали при скалите.

БУРНАТА ВРЪЗКА

Там мъжът я повалил в безсъзнание, взел голяма сума в пътнически чекове от чантичката ѝ и я хвърлил от скалите. След няколко часа се качил на самолет от Шанън за Париж. Смятал, че има идеално алиби, но когато полицията го идентифицирала като Патрик Дарси, американски ирландец, който имал бурна връзка с Мария преди тя да напусне Америка — и освен това проявявал подчертано внимание към майка ѝ, — той разбрал, че е изгубил играта. Няколко седмици след убийствата Дарси се самоубил в една мотелска стая във Флорида. Тялото на Вирджиния Доменек така и не било открито.

САМОУБИЙСТВО

Полицията винаги се е удивлявала от някои странни форми на самоубийство. В класическия труд на Уендъл и Свенсън „Криминално разкриване“ е описан мъж, самоубил се, като опрял до челото си острие на джобно ножче и го забил, като ударил глава в едно дърво. Пак там е публикувана снимка на възрастна жена, която грижливо натрупала всичките си мебели в средата на стаята си, легнала отгоре и ги запалила.

В „Медицинска юриспруденция“ на Тейлър има един още по-странен случай, в който мъж се самоизгорил, като легнал на дюшека си и го запалил, но докато изгарял, периодично ставал и си водел бележки за усещанията си.

Всички нормални хора мразят мисълта за смъртта, затова тези случаи ни се струват непонятни. Опитваме се да ги заобиколим с думите „Те са луди“ и се успокояваме от обичайното заключение на следователя: „Самоубийство в състояние на психическо разстройство“. И все пак през последните години криминалистите стигнаха до заключението, че този опростенчески възглед е погрешен и че истината за самоубийството ни доближава до един от най-смущаващите и интригуващи открития в цялата криминалистика.

Накратко, днес повечето психолози приемат, че убийството е форма на самоубийство. На пръв поглед това изглежда абсурдно. Да вземем случая с банковия крадец, който застрелва полицаи в хода на бягството си, или изнасилвач, който удушавя момичето, за да не може да го разпознае. Това определено е въпрос на самосъхранение, а не на „самоубийство“, нали?

Не. Импулсът, който прави човек *способен* на убийство, се дължи на неговото безразличие към живота: *и към живота на другите, и към своя*. Това блестящо е изяснено в един от биографичните разкази на руския писател Горки, в който се описва убиецът Василий Меркулов. Горки научил за него от съдията Л. Н. Святухин. Меркулов бил високоинтелигентен каруцар, който също притежавал изключителна

физическа сила. Един ден сварил някакъв човек да краде захар от каруцата му и го убил с един удар. Меркулов не бил осъден на затвор за непредумишлено убийство — пратили го в манастир да се покае.

МИГНОВЕНАТА СМЪРТ

Но мисълта за това колко *лесно* е убил човека се превърнала във фиксидея. Един свещеник разговарял с Меркулов за значението на покаянието, ала думите му се сторили на каруцаря нелепи. Той трябвало да удари духовника само веднъж и онзи също щял да е мъртъв... Един ден след като го освободили той изгубил търпение с някакво малоумно момиче, което му досаждало, и го ударил с дърво. Момичето умряло и фиксидеята на Меркулов се задълбочила.

Това момиче постоянно падало и се блъскало в стените, но като че ли никога не се наранявало, и все пак той го убил с един удар. За това убийство го пратили в затвора. Когато излязъл, фиксидеята започнала да го тормози. Новият му работодател Иван Кирилич бил приветлив човек, жизнерадостен, добродушен и смел. Също като в случая със свещеника, Меркулов бил измъчван от мисълта, че с един удар може да убие този човек и всичките му добри качества, и един ден в пристъп на лудост го изтезавал и го удушил. Заловили го веднага след престъплението. Меркулов се самоубил в затвора, като се удушил с веригите си.

Неговата „изповед“ пред съдиите ясно показва, че не бил луд в обичайния смисъл на думата. „Все си мислех: «Мога да убия всеки, когото поискам, *и всеки може да ме убие...*»“ Ето какво толкова много го смущавало. И за първото непредумишлено убийство: „Някой си върви по улицата. Удрям го и — бам! — него вече го няма. Какво означава това? Къде е душата?“ Измъчвало го чувството, че щом хората умират толкова лесно, *животът е безсмислен*.

Религията и приказките за божествено провидение и мъдрост не могат да скрият факта, че човешкият живот може да бъде угасен също толкова лесно, колкото електрическа крушка. Следователно човек няма душа, също като електрическата крушка... Но за да живеят, хората трябва да вярват в бъдещето и в *стойността* на действията и мислите си.

Защо Меркулов убил своя работодател? Дали от надежда, че Иван Кирилич безстрашно ще понесе изтезанията и навярно ще

откаже да умре, демонстрирайки силата на човешкия дух, съществуването на човешката воля? Ясно е, че Меркулов се е самоубил поради същата причина, поради която е убил и Иван Кирилич: заради усещането, че животът е изгубил всякакво значение.

Това обяснява защо една трета от всички убийци се самоубиват и защо често изпитват непреодолимо желание да признаят вината си. Убийството ги оставя с усещането, че живеят във вакуум, откъснати от другите хора и от смисъла на живота. Признанието, дори да им донесе доживотен затвор или смърт, им връща тяхното място в човешкото общество.

САМОЖЕРТВАТА

Не е възможно да вникнем в психологията на убиеца, без да разберем до каква степен всички животни са обладани от стадния инстинкт. В природата той често е толкова силен, че напълно надделява над инстинкта за самосъхранение. Типичен пример е описан от естественика Юджийн Морис. Стадо павиани живеели във висока недостъпна пещера на една скала. Една вечер преди да напуснат мястото си за хранене, леопард отрязал пътя им към пещерата и се приготвил да ги нападне. Два мъжки павиана се покатерили по скалата над него и едновременно скочили отгоре му. Единият го захапал за гръбнака, другият — за гърлото. След секунди леопардът убил и двата — ала сънната му артерия била прехапана и той умрял.

Такава невероятна саможертва се дължи на стадния инстинкт. Той също изисква да не убиваш представители на своя вид — освен може би при борба за налагане на господство или за женски. Когато хората създали градове, този древен племенен импулс се изопачил и отслабнал. Стадната общност изчезнала. Убийството престанало да е рядкост. Но това продължава да засяга нещо дълбоко инстинктивно в хората — както и някакъв по-висш импулс за развитие.

Друг същностен елемент от тази загадка е открит от социолога Емил Дюркем, който е автор на забележителен труд върху самоубийството. Откритието му станало почти случайно. След като класифицира самоубийствата в различни типове — егоистично (хора, които не се чувстват свързани с обществото), алтруистично (хора, които се самоубиват в полза на обществото като японските пилоти

самоубийци), — той споменава за един доста странен тип, който нарича „аномично“ или „безименно“ самоубийство.

В този тип има нещо абсурдно, парадоксално. Например по време на икономическа криза броят на самоубийствата би трябвало да нараства, тъй като много хора остават безработни, но той нараства и по време на благоденствие, особено преди хората да свикнат с него. Внезапното благоденствие разстройва хората също толкова, колкото и неочакваната трагедия.

Хората предпочитат да водят живот в доста тесни, обусловени от навика граници, като канал, който тече в коритото си. Ако „бреговете“ им изчезнат, те изпитват същия страх, същото усещане за безсмислие, каквото преживял след първото си убийство Меркулов. Реакцията към това безсмислие често е самоубийство.

Зоологът Ч. Р. Карпентър наблюдавал същото „размиване на стойности“, когато пренесъл стадо маймуни резус на един остров. По време на пътуването с кораб маймуните не били в състояние да установят „територията“ си. Те били объркани и смутени, обичайните им стадни инстинкти изчезнали. Мъжките позволявали на други мъжки да изнасилват женските им, майките оставяли децата си да умрат от глад. Щом стигнали на острова, те веднага установили „територията“ си и се върнали към нормалния си живот.

Накратко, ситуацията, която води до „аномично“ самоубийство, може да доведе до всевъзможни видове аномични действия, включително до убийство. Човекът, който по-дълбоко от всеки друг е изследвал тази ситуация в художествената литература, е руският писател Достоевски. (Интересували го и истински убийства. „Дневникът на писателя“ е пълен с бележки за случаи от онова време.) Много негови герои извършват убийство или самоубийство, защото се чувстват отчуждени от обществото. Те се намират в „аномично“ положение — защото са „аутсайдери“. Най-известният, Разколников от „Престъпление и наказание“, може да се избави от бремето на вината си само с изповед и като изкупи греха си в Сибир. Той трябва отново да открие чувството си за човешка солидарност.

Сега вече откриваме отговора на повдигнатия по-рано въпрос: в какъв смисъл крадецът, който убива полицаи, или изнасилвачът, който убива момиче, извършва „самоубийство“? Убийството отчуждава човек от обществото, откъсва го от усещането за смисъла на живота. За

да изпадне в психическо състояние, в което може да извърши убийство, той трябва вече да се чувства отчужден, откъснат от смисъла на живота като водолаз със запушена тръба. Убийството само може да задълбочи това отчуждение, още повече да го тласне към самоунищожение.

Това също хвърля интересна светлина върху едно явление, което винаги е озадачавало криминалистите: „импулса за признание“, който кара невинни хора да ходят в полицията и да си признават неизвършени убийства. Това са хора, които *вече* страдат от отчуждение, от усещането за задушаване на смисъла. Някакъв дълбок инстинкт ги подтиква да постъпят като Разколников: да възстановят връзката си, като се „изповядат“. Това е инстинктивното усещане, че спасението от безсмислието се крие в доближаването към „Обществото“. Те *искат* да си признаят нещо — каквото и да е, и ако няма какво друго, признават чужди престъпления.

Навярно най-поразителна илюстрация на тази тясна връзка между самоубийството и убийството е случаят с американския масов убиец Карл Панцрам, обесен през септември 1930 г. Панцрам бил определено антисоциален тип, много напомнящ на Василий Меркулов. Когато умрял на трийсет и девет годишна възраст, той бил прекарал повече от половината си живот в затвора — макар и никога за убийство. Бил известен като изключително агресивен затворник и често се озовавал в карцера и единичната килия.

През 1928 г. младият надзирател Хенри Лесър съжалил Панцрам и един ден, след като затворникът бил жестоко пребит заради някакво нарушение на дисциплината, му пратил един долар. Панцрам отначало си помислил, че някой се майтапи с него, и когато разбрал, че не е така, в очите му бликнали сълзи и той казал на Лесър, че ще опише живота си заради него.

БИОГРАФИЧНИТЕ БЕЛЕЖКИ

Това е интересна демонстрация на теорията, разработена от американския психолог Уилям Гласър, че *всички* човешки същества трябва да са „свързани“ поне с един човек. Психическите заболявания възникват тогава, пише Гласър, когато човек не може да се свърже с *никого*. Но ако има поне един, това може да се предотврати. След като цял живот не бил свързан с никого, Панцрам изведнъж се вкопчил в

този шанс — и не само се отнасял към Лесър като към приятел и съюзник, но и се „оправдал“ пред него със своите изповеди.

Биографичните бележки на Панцрам са един от най-смущаващите и важни документи в съвременната криминалистика. Когато екзекутирали Панцрам за убийство, извършено в затвора, Лесър се опитал да уреди публикуването им, ала бележките били толкова ужасяващи и брутално откровени, че никой издател не желал да поеме риска да ги публикува. Едва през 1970 г., след появата на трудове като „Хладнокръвно“ на Капотти, бележките най-после били издадени под редакцията на Томас Е. Гадис и Джеймс О. Лонг със заглавието „Убиецът: дневник на убийствата“.

Животът на Панцрам бил тежък и жесток. Баща му, фермер от Минесота, напуснал семейството, когато Карл още бил малък. На единайсет години той обрал къщата на един заможен съсед и го пратили в поправително училище. Той бил непокорно момче и жестоко го биели. Ала освен това бил доминантен и волеви, затова побоите само усилвали желанието му да отмъсти на обществото. „При такъв живот човек мечтае за отмъщение“ — казва художникът Гоген и неговите думи могат да се използват като мото на живота на Карл Панцрам.

НЕУКРОТИМИЯТ

Докато обикалял страната с товарни влакове, младият Панцрам бил изнасилен от четирима скитници. Но това само задълбочило гнева му към обществото и му показало нов начин да проявява агресивността си. Той станал хомосексуалист и четири негови жертви били момчета, които убил, след като ги изнасиллил. Един типичен откъс описва случай, при който железничар спипал Панцрам и още двама скитници в железопътен вагон.

Панцрам извадил револвера си и изнасиллил железничаря, после принудил другите двама скитници да направят същото под прицела на оръжието. Така показвал на обществото какво мисли за него.

Оттогава заживял като човек, който си блъска главата в стена. Бил като малолетен престъпник, чийто баща го посинява от бой и който извършва нещо още по-безобразно в знак на непокорство, с което си навлича нов побой... В затворите, където лежал за обири, бил известен като един от най-агресивните и необуздани затворници.

Можел по цяла нощ да крещи и да блъска по вратата, да чупи всичко в килията. Пребивали го до безсъзнание и после той се нахвърлял срещу надзирателя в мига, в който имал достатъчно сили, за да се надигне. Невероятната му воля нямала друга цел, освен да докаже на надзирателите, че е „неукротим“. За кратко един благ и чувствителен директор на затвор за малко да го „укроти“, като му дал свобода и се отнасял съчувствено към него. Но вече било късно — тази свобода била „аномична“ ситуация, която довела до чувство на смут и безсмислие. Панцрам избягал, заловили го и отново го затворили в единична килия.

Наближавал трийсет години, когато започнал да убива. Избирал моряци, водел ги на крадена яхта, изнасилвал ги, убивал ги с револвер и ги хвърлял в морето, като завързвал тежести за труповете. „Още са си там, общо десет“. В Африка извършил първото си истинско сексуално престъпление — изнасилвал дванайсетгодишно чернокожо момченце и после му разбил черепа. След това наел кану с шестима негри, изчакал да се отдалечат, застрелял ги в гърба, хвърлил телата им на крокодилите и откраднал лодката. Трябва да отбележим, че според собственото му обяснение мотивът му бил „да направя добро на хората“ — тъй като човешкият живот бил толкова евтин, че като ги убивал, той им правел услуга. Иронично се характеризирал като „човек, който върши добрини на хората“. Самоубийствените му желаниа вече се забелязват — например в забележката: „Видях целия свят и той не ми хареса. Сега искам окончателно да се махна от този проклет свят“.

В Америка Панцрам изнасилвал и убил още три момчета, с което убийствата му станали дваисет. След пет години на обири, изнасилвания, убийства и палежи той бил заловен, докато ограбвал куриерска служба в Ларчмонт, щата Ню Йорк, и бил пратен в един от най-суровите затвори в страната, „Данемора“. „Мразех всеки, когото виждах“. Това все повече ставало темата на неговия живот. Подобно на упорито дете, той решил да превърне живота си в състезание, за да види дали може да понесе повече бой, отколкото обществото можело да му осигури. И тъкмо това унищожило потенциала му на човешко същество.

В „Данемора“ Панцрам скочил от една висока галерия, счупил си крака, костта зараснала, без да бъде наместена, и той куцал до края на живота си. Прекарвал дните си в обмисляне на отмъщение срещу целия човешки род — да взриви железопътен тунел, докато влакът минава през него, да отрови цял град, като сипе арсеник във водата, дори да предизвика война между Англия и Америка, като вдигне във въздуха британски боен кораб в американски води.

И докато бил във Вашингтон, Панцрам срещнал Хенри Лесър и започнал да пише своята автобиография. Интересното тук е, че въпреки параноичните фантазии за универсално унищожение, той постоянно се стремял да се приближи до друго човешко същество, да може да изповяда всичко, да се оправдае. И все пак, също като Василий Меркулов, Панцрам знаел, че в известен смисъл вече е мъртъв.

Един ден Лесър влязъл в килията му и проверил решетките. Панцрам тихо казал: „Никога повече не се обръщай с гръб към мен“.

СТАРИТЕ НАВИЦИ

„Но ти няма да ме нападнеш“ — възразил Лесър и затворникът се съгласил. „Ти си единственият на света, когото не искам да убия. Обаче съм толкова непостоянен, че бих могъл да направя всичко“.

С други думи, също като Меркулов, представата му за стойностите била разядена от усещането му за безсмислие — толкова често бил убивал, че не бил сигурен дали няма да убие вследствие на внезапен перверзен импулс.

Най-трогателното и в известен смисъл най-шокиращото в дневниците на Панцрам е фактът, че той очевидно бил изключително интелигентен. Имал природна дарба за изразяване. В по-късните си дни в затвора четял немския философ Шопенхауер и „Критика на чистия разум“ от неговия сънародник Кант. Важно е, че след като срещнал Лесър и описал по-голямата част от биографията си, той убил надзирателя на строителната група с железен лост — сякаш решен да умре.

Когато Лесър изразил надежда, че ще го помилват и може би дори ще го освободят условно, Панцрам с хладна себеоценка написал: „Аз няма да се поправя, дори на мига да ми отворят вратата и да ми дадат един милион долара. Нямам желание да правя добро и да съм

добър“. И в друго писмо, което още повече се доближава до същността на въпроса: „Аз няма да се поправя, даже да го желая. Трябваше ми цял живот, цели трийсет и осем години, за да постигна сегашното си състояние на ума. За това време съм си създал някои навици. Трябваше ми цял живот, за да ги придобия, и смятам, че ще ми отнеме повече от още един живот, за да се избавя от тях, даже да искам“.

И той решил да умре. Настоял сам да се защитава в съда и се разярил, когато му отказали — очевидно искал да получи последна възможност публично да се „изповяда“. След като го осъдили на смърт, той научил, че някакво дружество против смъртното наказание агитира да го помилват. Панцрам им писал, че категорично не желае да го помилват, и да си гледат работата. Когато решил, че може да не го екзекутират, започнал да замисля самоубийство. Но желанието му било изпълнено и на 5 септември 1930 г. той бил обесен.

В продължение на четирийсет години след смъртта му Панцрам бил забравен. И после изведнъж бил признат за една от най-важните и интересни фигури на ХХ в., подобна на дюселдорфския садист Кюртен, на когото в много отношения прилича. Причината е парадоксална: *не* защото престъпленията му са толкова ужасяващи — в сравнение с някои по-късни убийци те били почти човечни, — а защото след цял живот на унищожение Панцрам използвал интелекта си по неговото истинско предназначение, творческия акт.

УЖАСНАТА ЗАГУБА

Неговите писма и автобиография си остават забележителен паметник на нерушимостта на човешкия интелект и достойнство. Човек с интелекта и решителността на Панцрам е създаден от природата да се *развива*. Обществото го разочарова и неговото творчество се насочва към унищожение. Това е ужасна загуба на човешки потенциал и в същото време доказателство, че тази загуба много често води до импулс за самоунищожение.

СВРЪХЕСТЕСТВЕНИ РАЗКРИТИЯ

В един юнски ден през 1943 г. младият бояджия Петер ван дер Хурк се подхлъзнал и паднал от деветметрова стълба. Свестил се в хагската болница „Цвидвал“ с тежка черепна фрактура и счупена раменна кост. Когато отворил очи, една медицинска сестра държала китката му и му мерела пулса. Изведнъж в главата му изплувала ясна картина. „Пазете се — мъчително промълвил той. — Виждам ви да пътувате с влак. Може да изгубите куфар, който е на ваша приятелка“.

Момичето изумено го зяпнало. „Всъщност аз преди малко пристигнах с влак и наистина забравих куфара на една приятелка във вагон-ресторанта. Откъде знаете?“ Ала Петер ван дер Хурк нямал представа откъде „знаел“ — мисълта просто му хрумнала. Когато медицинската сестра си отишла, той се обърнал към друг пациент и се чул да казва: „Вие сте лош човек“. „Защо?“ — подсмихнал се другият. „Защото, когато неотдавна е починал, баща ви е оставил златен часовник и вие вече сте го продали“. Мъжът ахнал. „Господи... прав сте. Откъде знаете?“

В бъдеще много хора щели да задават този въпрос на Петер ван дер Хурк — скоро световноизвестен като ясновидеца Петер Хуркос. И науката все още не е в състояние да му отговори. Хуркос е способен да вземе някаква обикновена вещ, например ръкавица или чадър, и изведнъж „научава“ всичко за притежателя ѝ. През 1958 г. той бил помолен от полицията в Маями, щата Флорида, да седне в таксито на убит таксиметров шофьор и да им съобщи впечатленията си за убиеца.

Докато седял в колата, Хуркос подробно разказал за убийството. После описал убиеца, висок и слаб, с татуировка на дясната ръка и олюляваща се моряшка походка. Казвал се Смити и бил извършил друго убийство в Маями — застрелял моряк в дома му. Полицията се смаяла — неотдавна наистина било извършено такова убийство, ала те не го били свързали със смъртта на таксиметровия шофьор.

Името Смити не приличало на фамилия, но можело да е прякор на някой Смит. С помощта на архивни снимки полицията открила

моряк на име Чарлз Смит и една сервитьорка разпознала в него пиян моряк, който се хвалел, че е убил двама души. В полицейските участъци из цяла Америка било разпространено съобщение за издирване. Смит бил арестуван в Ню Орлиънс за грабеж и бил върнат в Маями. Обвинили го само в убийството на таксиметровия шофьор и го осъдили на доживотен затвор.

НЕПОНЯТНОТО

Това повдига интересния въпрос как е възможно някой да „вижда“ неща, които не са се случили пред него. Хуркос бил подлаган на стотици парапсихологически „експерименти“ другият известен холандски ясновидец Жерар Кроазе — също. Доказано е, че и двамата не са измамници — те са помогнали за разкриването на множество убийства, ала способностите им продължават да са непонятни за науката.

Една от най-убедителните теории е изложена от американския парапсихолог Алан Воан в книгата му „Пророческите модели“. Воан започва с концепцията за „синхронност“, измислена от психолога Карл Юнг. „Синхронност“ означава „съвпадение, което всъщност не е съвпадение“. Всички сме се удивлявали на някой шанс едно на милион: например, когато отиваме в чужд град и се натъкваме на познат от другия край на света. Или за пръв път чуваме дума или име и същия ден го срещаме още няколко пъти.

В такива случаи подозираме, че се намесва „съдбата“. Определено не може да има съмнение в реалността на „предчувствието“, узнаването за нещо, преди то да се случи. В Медицинския център „Маймонидиз“ в Бруклин има апарат за тестване на предчувствието. Пет лампички премигват в случайна последователност, всяка миг след като експериментаторът е натиснал бутон, опитвайки се да предвиди коя ще премигне. След стотици опити резултатът на повечето хора е точно такъв, какъвто би трябвало да се очаква — случаен. Но кой знае защо, резултатът на някои винаги е *хиляда пъти по-висок от случайния*.

Според Алан Воан, ако приемем, че „синхронността е съвпадение без нормална причина“, това означава, че причината е *паранормална*, причина, която излиза извън границите на онова, което смятаме за „нормално“. Звучи доста мистично, но не е непременно

такова. Има милиони „модели“, които не са видими с просто око: моделите в атомите, моделите на планетите в дадена слънчева система.

Не е ли възможно и хората да се делят на „типове“ или модели и следователно в известен смисъл вече да носят своята „съдба“ в себе си още от своето раждане? Това не означава, че *всичко*, което се случва с тях, е „предопределено“. Възможно е да има само общ модел с много място за вариации, но това определено обяснява например предсказанието на „екстрасенса“ Диксън за убийството на Кенеди в интервю за списание „Парейд“ от 13 май 1956 г.: „Що се отнася до изборите през шейсета година, те ще бъдат спечелени от демократ. Но той ще бъде убит или ще умре по време на мандата си...“

Дискусиите за точния характер на тези пророчески способности могат да продължават вечно. Едно изглежда безспорно: всички притежаваме *потенциал* внезапно да „узнаваме“ неща, които не може да сме научили по обикновения начин. Понякога това е просто силно „предчувствие“, друг път то идва в сън. Случва се дори да чуем глас в главата си.

ясновидството

Случаят с Петер Хуркос показва нещо много интересно. След като го изписали от болницата, той продължил да „ясновидства“, но бил напълно неспособен да се върне на предишната си работа. Просто вече не можел да се съсредоточава. Бил като радиоприемник, който едновременно лови прекалено много станции. Той решил проблема си, като използвал способностите си във вриететни представления. Възможно е обикновено да не притежаваме ясновидски способности, защото не го *желаем*. Те биха затруднили ежедневиия живот изключително много.

Все повече университети включват в обсега си парапсихологични проучвания и става все по-вероятно нашите прадеди да не са били просто невежи и лековерни, когато са вярвали в странни приказки за сънища: сънищата са един от начините, по които ни говори нашето подсъзнание. Всички съвременни автори, които се занимават със случая на Мария Мартън, се питат дали е възможно втората майка на жертвата да е сънувала убийството на Мария от нейния любовник Уилям Кордър и заравянето ѝ в Червения плевник.

Но повечето примитивни народи приемат за даденост, че сънят може да разкрие убийство. Писателят Норман Люис, който известно време живял при мексиканския шаман (знахар) Рамон Медина в село Сан Андре, разказва, че веднъж Медина „усетил смърт“ и отишъл право в къщата, на чийто таван бил скрит трупът на убит мъж. Люис прибавя, че всички в онази част на света, дори йезуитските мисионери, вярвали, че Медина е открил тялото с помощта на „екстрасенсорно възприятие“. Това просто се приема за даденост.

Случаят с Мария Мартън далеч не е единственият, разрешен чрез „екстрасенсорно възприятие“ — има десетки други и много от тях са по-добре документирани от убийството в Червения плевник.

ЧЕТЕНЕТО НА МИСЛИ

Известната история със семейство Буър се разиграла в Канада и престъпникът бил разкрит от екстрасенс, четящ мисли. Семейството имало ферма в Манвил край Едмънтън, Албърта. На 9 юли 1928 г. в ранчото било извършено убийство. Синът Върнън Буър се обадил в полицията и съобщил, че е открил майка си и брат си застреляни. Когато пристигнали, детективите намерили и телата на двама ратаи, Кромби и Росик, съответно в бараката и нужника. Г-жа Буър била убита в кухнята, синът ѝ Фред — в съседната стая. Всички били застреляни с пушка триста и трети калибър. Мотивът бил неизвестен, тъй като не било откраднато нищо.

Скоро полицията открила, че оръжието на убийството принадлежи на един съсед, Чарлз Стивънсън. Той обаче твърдял, че пушката била открадната от дома му неделята преди убийството.

Началникът на местната полиция неотдавна бил чул за някакъв виенски „екстрасенс“, д-р Максимилиен Лангснер, който се появил във вестниците, след като помогнал на ванкувърската полиция да открие крадени бижута, четейки мислите на заподозрения. Помолили Лангснер да им съдейства и той присъствал на разпитите на жертвите. Накрая екстрасенсът казал на полицията, че убиецът е човекът, който твърдял, че е открил телата — Върнън Буър. Освен това бил прочел в мислите на Буър точно къде е скрил пушката. Лангснер завел полицията във фермата на Буър и намерили оръжието в туфа гъста прерийна трева.

Оставал въпросът с мотива. Лангснер трябвало да признае, че не е успял да разбере защо Върнън е убил четирима души. Ако можел за кратко да поседи до него обаче, казал той, щял да реши този проблем. Призовали Буър за свидетел в Едмънтън и го затворили в стая за разпити. Той подозрително вдигнал поглед, когато Лангснер седнал на стол пред стаята, но след като дребният мъж се зазяпал в празното пространство, Върнън постепенно се отпуснал.

Час по-късно Лангснер безмълвно се изправил и отишъл при началника на полицията. „Открих защо го е направил“. Върнън искал да се ожени за дъщеря на местен фермер, но майка му, която била доста строга, отказала да му даде съгласието си. След жесток скандал в кухнята синът грабнал пушката и я застрелял. После бил принуден да убие и брат си в съседната стая. Ратаите сигурно го били видели да влиза в къщата, затова се промъкнал при тях и ги застрелял.

Имало ли доказателства за това, попитал началникът на полицията? Лангснер отговорил, че някаква дребна жена с широкопола шапка била видяла Върнън да се измъква от черква в неделя по времето, когато била открадната пушката. Не било трудно да я намерят — тя се казвала Ърна Хигинс. Когато се изправила пред Върнън с думите „Видях те да излизаш от черква в деня, в който беше открадната пушката на Чарли“, Буър изведнъж се пречупил и признал, че е извършил убийствата. Разказът му за случилото се точно съвпадал с твърденията на Лангснер. Обесили Върнън на 29 април 1929 г. Що се отнася до екстрасенса, той останал в Америка, заселил се в малка колиба край Феърбанкс на Аляска, за да продължи своите проучвания на „мозъчните вълни“ и няколко години по-късно починал.

МОЗЪЧНИТЕ РИТМИ

Съмнително е дали проучването на „мозъчните вълни“ е щяло да му помогне да проумее особените си способности. Физиолозите познават различни мозъчни ритми — алфа-, гама- и тета- вълни, — но те, изглежда, нямат нищо общо с предаването на мисли. Възможно е Лангснер да се е заблуждавал за способността си да чете мисли. Петер Хуркос и Жерар Кроазе притежавали същите способности, но също „усещали“ какво се е случило с различни вещи — а вещите очевидно не излъчват мозъчни вълни. Те може би имат някакви „полета“.

Изследователят на парапсихологията Едуард Ръсел предполага, че това може би са „мисловни полета“, свързани с конкретни предмети, особено ако са намесени силни отрицателни емоции — например насилие. Преди много години в забележителната си книга „И заедно се скитахме“ Ч. Дж. Ламбърт описа как през 1928 г. той и жена му се отправили на околосветско пътешествие и купили статуетка на японския бог на късмета Хо-тей.

ЗЪБОБОЛЪТ

Оттогава ги следвали нещастия — главно под формата на непонятни зъбоболи. Когато показали Хо-тей на друго семейство, приятелите им незабавно получили ужасен зъбобол. На Ламбърт изведнъж му хрумвало, че когато Хо-тей бил опакован в багажа му, получавал зъбобол, а когато прехвърлили статуетката в куфарите на жена му, зъбоболът се предавал на нея. Когато се прибрали в Лондон, той занесъл статуетката в магазин за японско изкуство.

Управителят, който бил експерт изкуствовед, пояснил, че на някои „храмови богове“ се дават „души“, скрити в тях листчета с магически символи. Този случай бил тъкмо такъв. Очевидно „душата“ на Хо-тей била способна да предизвиква зъбобол у всеки, който се отнасял без дължимото уважение към него — например, който го носел сред ризите си по света. Управителят поставил бога в светилище, запалил благовонни пръчици пред него — и Ламбърт напуснал магазина, като оставил зъбобола си там.

Това очевидно не обяснява странните способности на Хуркос и Кроазе, а е само основа за бъдеща теория. Много хора стоят на съвсем различната позиция, че тези странни явления може би се дължат на активната намеса на мъртвите: например при убийството в Червения плевник. В случая със сексуалното убийство на десетгодишната Мона Тинсли медиумът Естел Робъртс успяла да съобщи на полицията, че тялото е хвърлено в река — много месеци преди да го открият в река Айдъл. През 1937 г. за това убийство бил екзекутиран четирийсет и четири годишният дегенерат Фредрик Нодър.

В този случай предсказанието на медиума не довело до самото откриване на трупа. От друга страна, през октомври 1956 г. южноафриканският екстрасенс Нелсън Палмър успял да отведе полицията при голото тяло на Мирна Джой Ейкън в един канал край

Дърбан. Момичето било видно да се качва на форд „Англия“ и полицията го проследила до магазин за радиооборудване, чийто управител съобщил, че в деня на убийството колата била използвана от продавача Кларънс ван Буурън, който впоследствие изчезнал.

Накрая арестували Буурън край Пайнтаун и го обвинили в сексуалното убийство на момичето. Той докрая твърдял, че е невинен — избягал само защото знаел, че са го видели с Джой Ейкън в деня на смъртта ѝ. Въпреки това го осъдили.

Той имал дълго криминално досие — фалшификация, кражба, невалидни чекове — и притежавал револвер от същия тип, с който била убита жертвата. Скоро след като завел полицията при трупа, Нелсън Палмър повторил постижението си, като посочил на детективите тялото на самоубил се лекар.

Няма обща теория за всички тези феномени, но след като парапсихологията най-после се взема на сериозно от много учени, едва ли е далеч денят, в който някой парапсихологически Айнщайн ще открие ключа за странния свят на „свръхестественото“.

СЕМЕЙСТВА УБИЙЦИ

Един от най-странните случаи в историята на криминалистиката е и първото убийство във Великобритания, за което са запазени подробни сведения. И тези подробности са толкова невероятни, че звучат като сценарий за филм на ужасите. Всеки, който познава шотландските планини, е съгласен, че в онези мрачни чукари и мочурливи долини има нещо страховито — нещо от пустотата на Сахара. През 1400 г. цяла Шотландия била такава, от Джон О'Гроутс до границата. „Глазгоу“ означава „мрачно долче“ и всъщност бил точно това. Даже Единбург, по-късно седалище на кралското семейство, не бил по-голям от съвременен провинциален градче.

ЦАРСТВОТО НА УЖАСА

По време на управлението на шотландския крал Джеймс I населението на Галоуей преживяло истински ужас. Изчезвали пътници — толкова много, че местните отначало подозирали глутници вълци. Но нямало вълци — в онази гола страна те щели да измрат от глад. Пък и вълците щели да оставят някакви следи — кървави дрехи или конски кости. Нямало такива следи — пътниците просто изчезвали.

Обезпокоен, кралят пратил свои служители да разследват случая. Били арестувани неколцина подозрителни наглед скитници, които били обесени, просто за всеки случай. Под подозрение попаднали неколцина ханджии, които също били екзекутирани. Ала „изчезванията“ не престанали — продължили толкова много години, че някои стигнали до заключението за намеса на свръхестествени сили — върколаци или може би самия дявол.

Един ден мъж и жена се прибирали от селски панаир, яхнали кон. Изведнъж от храстите край пътя изскочил див наглед мъж и хванал юздата. Разнесъл се вик и след миг конят бил обкръжен от някакви диваци. Пътникът изтеглил сабята си, размахал я и пришпорил коня. Жена му извикала и паднала. Едно от съществата ѝ прерязало

гърлото с нож. Съпругът също бил смъкнат от седлото. И в този момент пристигнало закъснялото избавление.

Изад завоя на пътя се появила група от трийсетина души, които се прибирали от същия панаир. Гледката ги изумила. Дрехите на жената били раздрани, някой вече я бил изкормил. Други късали месото ѝ, очевидно за да го ядат. Все едно глутница ловджийски кучета разкъсвали сърна. Съпругът още се съпротивлявал и отблъсквал други нападатели със сабята си. Хората се развикали и човекоядците изчезнали с невероятна бързина.

Жената била мъртва, ала мъжът ѝ — и конят — били живи, първите оцелели след нападение от човешките вълци от четвърт век насам. Сега се изяснило защо пътниците изчезвали безследно. Трупът на съпругата вече бил замъкнат на голямо разстояние от пътя. Ако някой пътник минел оттам само едно денонощие по-късно нямало да забележи нищо — защото дотогава кръвта нямало да се отличава от кафеникавата трева.

Вестта незабавно стигнала до краля в Единбург. След четири дни той вече бил в Галоуей с четиристотин войници. Отишли направо на мястото, където била убита жената. Там, където можели да дебнат убийците, имало много скали и гъсталаци. Отрядът потеглил през чукарите в посоката, в която били избягали човекоядците.

Скоро стигнали до морския бряг. Вълните се плискали в подножието на високите скали. Групата изчакала отлива и слязла на брега в търсене на следи от хора. Забелязали няколко пещери, ала нито една от тях не била достатъчно голяма, за да побере многолюдна банда.

ОТВРАТИТЕЛНАТА СМРАД

В този момент обаче две от ловджийските кучета се разлаяли към тясна цепнатина в скалите. Някой се покатерил, за да надникне — тя като че ли не била достатъчно широка, за да може човек да се вмъкне вътре. Ала кучетата се били вмъкнали и продължавали възбудено да лаят и вият — сякаш са открили плячката си. Кралят пратил хора до най-близкото село за факли, а неколцина от войниците му последвали кучетата в цепнатината и извикали отвътре, че изглежда, продължава дълбоко в скалата. Накрая донесли факлите. Водени от почти истеричните кучета, мъжете се проверели в

цепнатината и навлезли по лъкатушещия тесен път. Оттам се разнасяла отвратителна смрад.

Изведнъж тунелът се разширил в пещера. В нишите видели приклекли човешки фигури, заслепени от светлината на факлите. В ъглите имало купища пари и накити. От тавана висели части от човешки тела — ръце, крака, трупове.

Приклепени в леговището си, дивите същества били готови за съпротива, но войниците бързо се справили с тях. Когато преброили пленниците, установили, че в пещерата има семейство от четирийсет и осем души. Станало ясно защо пещерните хора са се нахвърлили на убитата жена с такъв хищен апетит — те били човекоядци и ужасните парчета месо били техните запаси. Ядели ги сурови. За тях сигурно е било истински лукс да хапнат прясно месо.

Войниците погребали човешките останки в пясъка. Диваците били отведени в единбургския затвор (който се е съхранил и до днес) и после в Лийт. По това време вече било установено, че глава на семейството е някой си Соуни Бийн, роден в Ист Лотиън, недалеч от Единбург. Като младеж, той избягал с една жена и двама и пет години живели в тази пещера. Жената му родила осем сина и шест дъщери: те на свой ред създали осемнайсет внука и четиринайсет внучки.

Екзекутирали ги в Лийт. Няколко съдебен процес. „Сметна се за излишно да се съдят същества, признали, че са врагове на човечеството“ — съобщава хронистът Джон Никълсън от Къркюбри. Варварството, с което било екзекутирана семейство Бийнс, е типично за онази епоха — дланите и ходилата на мъжете били отсечени и ги оставили да умрат от загуба на кръв. Жените трябвало да гледат това и после ги изгорили на три кладни. „Всички умряха без абсолютно никакви признаци на разкаяние, ала продължиха да ругателстват и да бълват най-ужасни проклетия до последния си дъх“ — пише Никълсън.

Като ги екзекутирани без съдебен процес, кралят показвал, че това са диви зверове — жалко, че не могъл да заповяда да ги убият бързо и чисто като животни. Цивилизоваността на обществото не стига много далеч и са известни случаи, в които човешки бебета са отглеждани от диви животни. Няколко такива случая са регистрирани в

Индия. Например ловци заловили двегодишно „дете-вълк“ и го върнали в цивилизацията.

хищният биологичен вид

Подобно на Киплинговия Маугли, детето било отгледано от вълци от съвсем ранна възраст — възможно е родителите му да са били убити от тях и бебето да е придобило миризмата на животните, което е било достатъчно, за да го защити. Но детето останало вълк до края на краткия си живот. Цивилизацията не успяла да го накара да се държи като човешко същество.

От историята на семейството на Соуни Бийн можем да си вземем една основна поука, която се отнася за всички „семейства убийци“ и обяснява защо се срещат толкова рядко в историята на криминалистиката. Когато изпаднат в пълно отчаяние, хората се отвърщат от човешкото общество и така поставят пропаст между себе си и останалата част на човечеството. Те гледат на другите човешки същества така, както фермерът гледа на своите овце и свине — като на *друг биологичен вид*. Няма значение дали го правят инстинктивно като семейство Бийн, или разумно — като последователите на Чарлз Мансън. В същността си те престават да са хора.

Шокираме се, когато четем как семейството на Соуни Бийн изкормило жената и започнало да я яде пред очите на мъжа ѝ. Но също толкова ужасно са постъпили последователите на Мансън с актрисата Шарън Тейт и семейство Лабианка. Това определено не е „садизъм“ — както не е садист и еврейският месар, който прерязва гърлото на животното и източва кръвта му. По същество това е отношение на един хищен биологичен вид към друг. Същото се отнася за канзаското семейство Бендър, които в началото на 70-те години на XIX в. убивали пътниците, отбиващи се в тяхната странноприемница. Те не били толкова убийци, колкото касапи.

Идеята за обединяването на едно семейство за извършване на убийство е парадоксална. Роднините се чувстват близки помежду си. Те се осъзнават взаимно като човешки същества. В този случай те осъзнават и съседите си като такива. Освен ако не изпитват отчаяние — съпротивлявайки се с гръб до стената срещу останалата част от обществото, — те едва ли ще се обединят, за да извършат убийство. Семейства като Бийн, Бендър и Мансън са случайности едно на

милион. В почти всички случаи причините за тези случайности са съвсем различни, но приблизително могат да се разделят на три групи: садизъм, печалба и негодувание.

Освен семейство Бийн в британската криминална история има два случая на семейства убийци, които се отнасят към първата категория — садизъм. Тези истории се разиграли по едно и също време и на едно и също място: Лондон в средата на XVIII в. Елизабет Браунриг била акушерка. Отнасяла се към слугините си — пращани ѝ от сиропиталищата — с такова варварство, че една от тях умряла от бой. За това престъпление я изправили на съд заедно с мъжа ѝ и сина ѝ и г-жа Браунриг умряла на бесилката под дюдюканията на негодуващата тълпа.

ЖЕСТОКО ПРЕБИТА

Няколко месеца по късно лондонските тълпи били развълнувани от още по-сензационен случай, когато майка и дъщеря с еднаквото име Сара Метярд били съдени за убийството на две слугини. Също като семейство Браунриг, двете Метярд били склонни към садистично отношение към прислугата. Майката била шапкарка и живеела на Брутън Стрийт. През 1758 г. различни сиропиталища ѝ пратили пет момичета, сред които болнавата Ан Нейлър и сестра ѝ.

Ан не се справяла с работата и затова била подлагана на бой и глад. Тя на два пъти се опитала да избяга и Сара Метярд решила да я укроти с жестокост. Момичето било жестоко пребито, след това го накарали да стои право с ръце зад гърба до вратата, за да не може да седне. След три дни без храна му било разрешено да си легне — и Ан припаднала от изнемога на леглото си. На другите момичета било наредено да отидат и да я събудят: когато тя казала, че не може да помръдне, младата Сара Метярд се нахвърлила върху нея и започнала да я бие с обувка. Скоро разбрала, че детето е мъртво.

Отначало двете жени изпаднали в паника. После решили да скрият тялото. Заключили вратата на тавана, където лежала Ан, и казали на другите момичета, че детето пак е избягало. Това, изглежда, ги задоволило — освен по-малката сестра на Ан, която забелязала, че обувките и дрехите на Ан още са в стаята ѝ. През следващите два месеца тя от време на време давала израз на подозренията си. Вече

полуобезумели от страх заради разлагачия се труп на тавана, двете Метярд решили, че и тя трябва да умре.

Удушили я и скрили тялото. После се заели с отвратителната задача да се избавят от останките на Ан — насекли ги на парчета и ги увили в два вързопа. При опита им да изгорят едната ѝ ръка се разнесла такава воня, че двете изнесли трупа на улицата и го хвърлили зад една стена при решетката на канала. На другия ден го открил нощният пазач и повикал местния следовател да огледа останките. Тъй като били почти разложени, той стигнал до заключението, че са изровени от гробище. Погребали ги и никой не заподозрял двете Метярд. Предполага се, че са се избавили от втория труп още по-ефикасно — той така и не бил намерен.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЯТ ВЪПРОС

Изминали четири години и младата Сара Метярд престанала да е любимка на майка си. Всички свидетелства показват, че г-жа Метярд е била агресивна, цапната в устата старица, която смятала, че светът се отнася зле към нея. Един наемател, г-н Рукър, съжалил дъщерята и я поканил да му стане слугиня. Момичето приело, въпреки възраженията на майка си, и скоро станало любовница на г-н Рукър. Майка ѝ се разярила — ежедневно ходела пред дома на г-н Рукър и крещяла ругатни. Той се опитал да се пресели в западното предградие на Илинг, ала старицата го открила и продължила да му досажда.

Един ден г-н Рукър я пуснал в дома си с надеждата да я успокои, но тя се нахвърлила върху дъщеря си и я набила. Двете си крещели и някои от думите им озадачили г-н Рукър. Когато успели да изгонят старицата, той попитал Сара какви „убийства“ е имала предвид. Тя му разказала всичко. Г-н Рукър решил, че това е идеален начин да отмъсти на майката, и предположил, че дъщерята няма да бъде съдена, тъй като още била непълнолетна. Сбъркал. Скандалът със семейство Браунриг бил направил служителите на закона чувствителни. И двете Метярд били взели участие в избавянето от трупа. Съдили ги заедно и през юли 1768 г. ги екзекутирали — една година след Елизабет Браунриг.

Психологически въпрос от огромен интерес е дали такива престъпления трябва да се смятат за садизъм. Мотивът зад тях, изглежда, не е толкова желание за причиняване на болка, колкото необходимост за налагане на „справедливо“ наказание. Г-жа Метярд,

също като г-жа Браунриг, сигурно е щяла да се разгневи, ако някой я беше обвинил, че *обича* да причинява болка на Ан Нейлър. Същото се отнася за най-ужасния пример за съзнателно малтретиране в Америка, историята с Оуси Снийд, в която били замесени три уважавани сестри.

Момичетата се казвали Каролин, Мери и Вирджиния Уордлоу, дъщери на съдия от върховния съд на Южна Каролина. През 1900 г. Вирджиния, умницата в семейството, оглавяла женския колеж Монтгомъри. Двете ѝ сестри живеели наблизо. Каролин била омъжена за някой си полковник Мартин и имала дъщеря на име Оуси, кротко, мило момиче. Мери била напуснала съпруга си и имала двама сина, Джон и Флечър. Един ден Джон избягал с красива студентка от колежа на леля си. Организирали преследване и го върнали. Два дни по-късно от къщата на Уордлоу в кампуса се разнесли викове: открили Джон да се гърчи на земята с горящи дрехи. Малко по-късно той умрял и следователят приел, че се е самоубил. Ала майка му се облагодетелствала от застрахователна полица на стойност дванайсет хиляди долара.

ГЛАДУВАНЕТО

Носели се много клюки за случая и сестрите решили да се разделят. Г-жа Мартин заминала за Ню Йорк с Оуси и съпруга си. Един ден хазяйката чула стонове, отворила вратата и заварила полковник Мартин да се гърчи на пода, а Оуси — мръсна и в дрипи — се била свила на леглото в ъгъла на стаята. Полковникът умрял малко по-късно — обявили смъртта му за естествена и вдовицата получила застрахователна полица за десет хиляди долара.

Вирджиния Уордлоу си сменила работата — сега станала директор на женски колеж в Мърфрийзбъро, щата Тенеси — и двете ѝ сестри отишли при нея. Жените, изглежда, притежавали патологична злоба. Те уморили Оуси от глад. Когато повикали лекар, той бил смаян от мръсотията и голотата на къщата. Друг лекар незабавно определил състоянието на Оуси като резултат от гладуване и заплашил, че ще съобщи в полицията. Сестрите му казали, че не е негова работа — защото Оуси била омъжена за братовчед си Флечър. Това се оказало вярно. Ала лекарят продължавал да им създава проблеми и трите сестри — които вече носели само черно — побързали да напуснат колежа.

След като започнала да получава нормална храна, Оуси веднага доказала, че не е инвалид. Всъщност тя дори разцъфтяла и забременяла. Ала тогава трите сестри убийци отново преминали в настъпление. Флечър бил напълно покорен на майка си и се оставил да го изпратят в Канада. Сестрите пак започнали да измъчват Оуси с глад. Когато се родило бебето, те го дали в сиропиталище. И на 29 ноември 1909 г. полицията била повикана в Ист Ориндж, щата Ню Джързи, за да установи поредното „самоубийство“.

Оуси се била удавила във ваната, пълна с няколко пръста вода. Още щом се разбрало, че е била застрахована за трийсет и две хиляди долара, полицията арестувала „сестрите в черно“. Вирджиния Уордлоу се самоубила с глад в затвора. Майката на Оуси била осъдена на седем години, въпреки че прокурорът я обявил за невменяема. Третата сестра била обявена за невинна. Скоро се изяснило, че г-жа Мартин наистина е невменяема, и тя починала в лудница през 1913 г.

Разказът за семействата убийци няма да е завършен, ако не споменем за странната история с Ръсел Колвин, която се разиграла в Нова Англия през 1812 г. Двамата братя Стивън и Джеси Буурн мразели зет си Колвин не само защото подозирали, че баща им възнамерява да му остави фермата си, но и защото имал прекалено големи сексуални изисквания към сестра им Сали. Веднъж, докато чистели една нива от камъни, двамата братя и Колвин се скарали. Синът на Колвин панически изтичал във фермата. По-късно вуйчовците му казали, че баща му бил „избягал в планината“ и заплашили, че ще го убият, ако спомене за скандала.

След седем години, през 1819 г., старият Еймис Буурн, чичото на братята, сънувал, че Ръсел Колвин му се явил и му казал, че е убит и тялото му е заровено до къщата във фермата (която междуременно била изгоряла). В една нива намерили овъглени кости. Братята били арестувани и си признали за убийството. Осъдили ги на обесване. После за всеобщо удивление Ръсел Колвин отново се появил. Наистина бил отишъл в планината. Никой не може да отговори на въпроса защо братята са направили такова странно признание. Това си остава една от най-големите психологически загадки в историята на криминалистиката.

В днешното общество явлението на семействата убийци — семействата, които се сплотяват, за да извършват убийства, — едва ли

ще се възроди. С развитието на обществените комуникации и „смаляването“ на света вече не е възможно цели семейства да се крият в планини и гори — нито даже в пренаселени градски блокове, — без присъствието им да е известно на властите.

Щом официално фигурират в архивите, възможността да извършат убийство (ако наистина замислят такова) рязко се ограничава. Те са станали част от цялото човешко семейство и се следи да не се обърнат срещу него.

БЕЛЕЖКА, 1998 г.

През 1975 г., две години след написването на тази глава, „Легендата за Соуни Бийнс“ от историка на магьосничеството Роналд Холмс сравнително убедително доказва, че макар поколения историци и творци (сред които д-р Джонсън) да са го приемали за истина, случаят със Соуни Бийнс по-скоро принадлежи на фолклора, отколкото на историята.

СЕРИЙНИ УБИЙЦИ

Терминът „сериен убийца“ е измислен от агента от ФБР Робърт Реслър. На тази идея го навел неназован полицейски лектор в Брамшил, британската полицейска академия, който говорел за престъпленията „на серии“, като обири, изнасилвания и умишлени палежи. Това било в средата на 70-те години на ХХ в. и по онова време американските криминалисти вече знаели, че се е появил нов тип убиец — човек, който убива небрежно и многократно, обикновено за секс.

Един от най-ужасните примери се случил в началото на 70-те години в Хюстън, щата Тексас. На 8 август 1973 г. младеж, който се представил, като Елмър Уейн Хенли, се обадил по телефона в полицейското управление и казал, че току-що е убил човек. Полицията отишла на мястото и открила трима уплашени тийнейджъри, две момчета и едно момиче, на входа на къща в предградията. В коридора лежал мъртъв гол мъж с дупки от куршуми в рамото и гърба. Това били тленните останки на Дийн Корл.

Хенли обяснил, че с двамата си приятели дошли в дома на Корл към три през нощта, за да смъркат лепило. Скоро тримата изгубили съзнание. Когато се свестили, били приковани с белезници за леглата. Корл бил хомосексуалист и бил бесен на Хенли, че е довел момиче. Казал му, че възнамерява да го убие. „Но първо — ухилил се Корл — ще се позабавлявам“. Имал предвид, че ще ги измъчва и после ще ги убие. Накрая Хенли успял със „сладки приказки“ да убеди Корл да го освободи, като му обещал да му помогне да убие другите двама.

Те били голи и Корл заповядал на Хенли под прицела на пистолета си да изнасили момичето, Ронда Уилямс. Хенли опитал, ала не можел да го направи. Докато Корл се занимавал с другия младеж, шестнайсетгодишния Тимъти Керли, Хенли грабнал оръжието. „Хайде, убий ме“ — предизвикал го Корл. И Хенли го убил.

ХОМОСЕКСУАЛНОТО ИЗНАСИЛВАНЕ

Случаят изглеждал ясен — Уейн Хенли бил любовник на Корл и му осигурявал малки момчета. Но при разпита той направил ужасяващо признание — че повечето момчета, които му водел, накрая били завързвани за леглата и били измъчвани и изнасилвани, след което били убивани. По-късно същия ден Хенли завел полицията при навес за яхта в Югозападен Хюстън. Започнали да копаят. Съвсем скоро намерили трупа на тийнейджър, увит в найлон — първото от седемнайсетте тела, открити там. Един от полицаите описва гледката като „трупове от стена до стена“. След това Хенли ги завел до езерото Сам Рейбърн, където разкопали още трупове. При последното преброяване те възлизали на двацет и седем, макар Хенли да бил убеден, че някъде има още четири, с което общо ставали трийсет и един.

Хенли споменал друг тийнейджър, Дейвид Брукс, който го запознал с Корл — и когато направили очна ставка между двамата, станало ясно, че са помагали при убийствата, както и за примамване на жертвите. Корл им плащал по двеста долара за момче. Най-малкото било деветгодишно.

Дийн Корл бил мамино детенце, израснал в Индиана по време на Втората световна война. Бил болнаво дете и често отсъствал от училище. По-късно, след като служил в армията — тогава разбрал, че е хомосексуалист, — той работил в сладкарската фабрика на майка си. Когато двамата с нея се преместили в Далас, Корл постъпил в една електрическа компания. Тогава започнал да организира купони за смъркане на лепило, които понякога свършвали с изнасилване, а по-късно и с убийство. И постепенно убийствата му станали навик — обща особеност за всички серийни убийци.

Уейн Хенли и Дейвид Брукс били съдени за съучастие в убийствата и били осъдени на доживотен затвор.

Естествено „серийни убийци“ е имало винаги — например Жил дьо Райс, френски благородник от XV в., който убил и изкормил над петдесет деца. Джек Изкормвача, който тероризирал лондонския Истсайд през 1888 г., навярно е първият от модерните серийни убийци. Но до средата на 70-те години на XX в. маниакалните престъпници като Изкормвача били обединявани в една Категория с пресметливи убийци като френския Ландрю Синята брада или американеца Х. Х. Холмс, които убивали за печалба.

ДЕФИНИЦИЯТА НА „УБИЕЦ“

За Робърт Реслър „сериен убиец“ бил човек, който убива многократно и маниакално, почти задължително за секс, и който продължава да убива до залавянето си. Нещо повече, ясно е, че в Америка се извършват тревожен брой такива престъпления. Един такъв случай бил сексуалният убиец, който тероризирал Бостън от 1962 до 1964 г. — той изнасилвил и удушил тринайсет жени на възраст от деветнайсет до седемдесет и пет години. Престъпникът останал неразкрит — докато през март 1965 г. убиецът Джордж Насар в Бриджуотърската щатска болница, психиатрично заведение за криминално проявени невменяеми, не съобщил на адвоката Ф. Лий Бейли, че Бостънския удушвач е затворникът Албърт Десалво, който бил затворен като изнасилвач. Викали му Зеления човек. Якият бивш войник Десалво бил „хиперсексуален“: имал нужда от секс десетки пъти дневно. През 1960 г. бил арестуван за незаконно проникване в апартаменти на жени — представял се за агент на модна агенция и ги молел да им вземе мерките. Никога не ги насилвал — просто ги измервал с шивашки метър, но възмутени жени, на които предложил работа като модели (и които му се отблагодарили със секс) съобщили за него в полицията и „Измервача“ излежал кратка присъда зад решетките.

В Бриджуотър Десалво спокойно си признал убийствата на Удушвача и фактът, че бил идеално запознат с подробности, известни единствено на полицията, не оставил никакво съмнение във вината му. Колкото и да е странно, изглежда, че извършените убийства го излекували от необходимостта да убива, защото преминал към изнасилвания и една от жертвите успяла да го опише достатъчно добре, за да го арестуват.

Осъден на доживотен затвор за изнасилванията (макар и не за убийствата), на 26 ноември 1973 г. Албърт Десалво бил смъртоносно намушкан в щатския затвор в Уолпол. Убиецът му така и не бил открит.

Когато през 1974 г. Уейн Хенли и Дейвид Брукс били съдени в Тексас, друг сериен убиец тъкмо започвал престъпната си кариера. Казвал се Тед Бънди и бил красив, интелигентен студент по право, чието поведение било толкова благовидно, че хората, които го видели в

съда, решили, че трябва да има някаква грешка. Бънди е интересен пример за едно странно съвременно явление, което може да се нарече „Убиец с висок коефициент на интелигентност“.

ОПАСНИЯТ ФАНТАЗЬОР

Въпреки вида си, подобно на Бостънския удушвач и Дийн Корл, Бънди бил тласкан от неутолим апетит за секс. Теодор Робърт Бънди още от детството си бил романтичен фантазьор и мечтаел за слава и величие. Освен това станал ловък крадец и крадял скъпа спортна екипировка, например ски. Като тийнейджър много мастурбирал и бил любител на „твърдото“ порно. Повратният момент в живота му обаче несъмнено била вечерта, когато надникнал в една осветена стая в кампуса на Сиатълския университет и видял събличащо се момиче. Това толкова го възбудило, че станал маниакален воайор.

Една вечер проследил жена, която си тръгнала от бар, с намерението да я повали в безсъзнание с железен лост и да я изнасили, но тя влязла в недалечна къща. Той толкова се ужасил от онова, което щял да извърши, че се заклел никога вече да не го прави. (По-късно му се струвало, че се е превърнал в „Джекил и Хайд“ и зависи от милостта на унищожителна същност, която нарекъл „Гърбушкото“.) Но необходимостта да гледа събличащи се момичета се била превърнала във фиксидея. Веднъж през 1973 г., след като наблюдавал събличаща се млада жена, той намерил отворена врата и влязъл в стаята ѝ. Момичето се развикало и Бънди избягал. Ала следващия път, на 4 януари 1974 г., отново открил отворена врата. Влязъл в спалнята на една студентка, повалил я в безсъзнание с желязна пръчка, изтръгната от леглото ѝ, после натикал пръчката във вагината ѝ. Момичето оздравяло, след като прекарало седмица в кома.

Три седмици по-късно, на 31 януари 1974 г., той проникнал в стаята на двацет и една годишната Линда Ан Хийли, заплашил я с нож и я отвлякъл. Закарал я в планината Тейлър на трийсетина километра от Сиатъл и цяла нощ я изнасилвал и разигравал сексуалните си фантазии, които вече имали определено садистичен оттенък. Накрая я пребил до смърт.

ОТПРИЩЕНОТО НАСИЛИЕ

След това Бънди продължил да убива. От март до юни 1974 г. изчезнали шест момичета. На 14 юли две момичета изчезнали от курорт в парка на езерото Самамиш. Млад мъж с обездвижена с шина ръка бил видян да се приближава до русокосата Джанис От. Представил се като „Тед“ и я помолил да му помогне да натовари лодката си на колата си. Тя отишла с него — и изчезнала. След няколко часа тийнейджърката Денис Наслънд също изчезнала на път за тоалетната в парка.

През октомври 1974 г. изчезванията се преместили от Сиатъл в Солт Лейк Сити, щата Юта, където Бънди продължил следването си. За един месец изчезнали три момичета. Ала в началото на ноември една от жертвите му избягала. Казвала се Каръл Даронч и съобщила, че докато пазарувала в търговски център, към нея се приближил млад мъж, представил се за полицай, казал ѝ, че са заловили крадец в колата ѝ, и я помолил да го придружи до участъка. Когато се качили в неговия фолксваген, той насочил към нея пистолет и се опитал да ѝ постави белезници, но момичето се отскубнало и когато се приближила друга кола, фолксвагенът отпрашил. Тя подробно описала нападателя. Същата вечер седемнайсетгодишната гимназистка Деби Кент била отвлечена от училищния паркинг и изчезнала...

Полицията в Юта получила информация, че Бънди може би е серийният похитител, но той бил само един от две хиляди заподозрени. От 12 януари до 23 август 1975 г. в Юта и Колорадо изчезнали още пет момичета.

ГОНИТБАТА

В ранните часове на 16 август 1975 г. полицейски патрул видял фолксваген рязко да потегля и да се понася с пълна скорост. Патрулът го последвал и го принудил да спре. Шофьорът бил Тед Бънди и в колата имало инструменти за влизане с взлом и скиорска маска. Каръл Даронч разпознала в него неуспелия си похитител, а откритите в автомобила му косми се оказали идентични с космите на друга жертва, Мелиса Смит. Бънди бил обвинен в убийство.

Две години по-късно той за кратко избягал от юридическата библиотека в Аспън, щата Колорадо, където му били позволили да учи, но скоро го заловили. На 30 декември отново избягал, като изрязал дупка на тавана с ножовка, и стигнал до Флорида.

И може би щял да остане на свобода, ако не бил сексуален маниак. През нощта на 15 януари се вмъкнал в студентско общежитие в Талахаси и нападнал четири жени — една след друга. Маргарет Боуман била удушена с чорапогащник, Лиза Леви умряла на път за болницата, а другите две момичета оздравели, макар да били жестоко пребити. Бънди отишъл в друго студентско общежитие и пукнал черепа на Черил Томас, ала го прекъснали и той избягал.

Последната жертва била дванайсетгодишната ученичка Кимбърли Лийч. На 9 февруари 1978 г. Бънди успял да я отвлече от училището ѝ в Джаксънвил и я закарал в изоставена барака, където я изнасилвил и убил. Три дни по-късно бил арестуван от полицаи, който забелязал лъкатушешката му по пътя кола. Когато престъпникът признал кой е, полицаят го погледнал неразбиращо — никога не били чували за известния Тед Бънди.

Решението на Бънди да се пресели във Флорида било фатално — там имало смъртно наказание. Осъден на 23 юли 1979 г., след многократно обжалване той бил пратен на електрическия стол на 24 януари. 1989 г. Тълпата пред затвора носела лозунги с надпис:

„Нека Бънди се пържи“.

УБИЙСТВОТО В ЧИКАГО

През 1979 г. жителите на Чикаго били шокирани от случай, който в много отношения напомнял историята на Дийн Корл. След изчезването на петнайсетгодишния Робърт Пийст полицията разпитала предприемача Джон Уейн Гейси — Пийст бил възнамерявал да се отбие при него, за да пита за работа. Миризмата на тлен накарала полицаите да копаят под къщата на Гейси, където намерили седем трупа, всички на младежи, и части от други. Гейси накрая щял да признае, че е убил трийсет и трима младежи. Той бил известен в квартала като добър самарянин и често ходел на детски празненства в костюм на клоун.

Роден през 1942 г., Гейси някога бил женен и работел като управител на ресторант за пържени пилета, принадлежащ на тъст му. Ала бил обвинен в опит за изнасилване и нанасяне на побой и бил

осъден на десет години затвор. Освободен след година и половина като образцов затворник, той се преселил в Чикаго и станал преуспяващ строителен предприемач, дори през 1978 г. се снимал със съпругата на президента Картър, Розалин, на някакво общинско мероприятие.

Започнал да убива, след като през 1976 г. го напуснала втората му съпруга. Ако примамената в дома му жертва не възразявала да я изнасилват, нещастникът бил пускан да си върви. В противен случай свършвал под къщата или в реката. На 10 май 1994 г. Гейси бил екзекутиран с отровна инжекция в затвора в Джолиет.

Американската общественост едва през 1983 г. осъзнала „опасността от серийния убиец“. В ранните часове на 15 юни същата година скитникът Хенри Лий Лукас повикал своя надзирател в тексаския щатски затвор и заявил, че иска да направи признание за убийство. В офиса на местния шериф той съобщил, че в продължение на четири години той и неговият съучастник (и любовник) Отис Тул са убили общо над триста и шейсет жертви.

МИНАЛОТО НА УБИЕЦА

Лукас бил роден в бедно семейство във Вирджиния през 1937 г. и в детството си често бил тормозен от пияната си майка, която веднъж го ударила толкова силно с едно дърво, че цели три дни бил в безсъзнание. Освен това изгубил едното си око при училищна злополука. Един от многобройните любовници на майка му го научил да убива теле, като му прерязва гърлото, докато извършва содомия. След като лежал в поправителен дом и затвор, Лукас убил майка си по време на скарване. За това получил десет години и бил освободен през юни 1960 г. По-късно заявил, че предупредил затворническите власти, че ще убие човек, ако го освободят, и че още същия ден убил случайно срещната жена.

Оженил се, но бракът му приключил, след като правил секс с двете дъщери на жена си. Когато през 1977 г. се запознал със своя съучастник Отис Тул в Джаксънвил, щата Флорида, Лукас вече бил извършил десетки убийства. По-късно той обяснил, че бил ядосан на света и искал да изрази негодуванието си. Тул бил женствен пироманиак и двамата убивали безразборно, докато пътували от Тексас за Мичиган. Жертвите често били собственици на магазини, които имали нещастieto да са сами при влизането на двамата. Докато

открит трупове, съучастниците обикновено били на стотици километри от местопрестъплението.

Жертви на едно типично убийство през ноември 1978 г. били Кевин Кий и Рита Саласар, чиято кола се повредила. Тул застрелял младежа в главата, Лукас прострелян момичето шест пъти. Не е ясно дали е било извършено изнасилване — съучастниците вече убивали само „за удоволствие“.

През 1980 г. Лукас и Тул взели със себе си по-малката сестра на Тул Беки и брат му Франк. Деветгодишната Беки скоро щяла да стане любовница на Лукас. Двете деца станали свидетели на множество убийства и дори помагали за заравянето на телата.

През 1982 г. Лукас бил нает да се грижи за осемдесет и осем годишната Кейт Рич и двамата с Беки постъпили във фундаменталистката секта Дом на молитвите в Тексас. Ала когато Беки решила, че иска да се върне във Флорида, за да доизлежи присъдата си в поправителен дом, двамата се скарали и той я убил.

Изглежда, че за Лукас това убийство било началото на края. Той завел Кейт Рич на разходка с кола, след което я убил и изнасилал. Арестуван за носене на оръжие (престъпление за бивш затворник), в затвора Лукас получил религиозно просветление и опитал да се самоубие. Скоро последвало признанието му.

СТОТИЦИТЕ ЖЕРТВИ

Случаят разтърсил Америка — макар различни юристи да били склонни да смятат, че Лукас изобщо не е убил триста и шейсет души. Впоследствие обаче било потвърдено за сто петдесет и седем жертви. Лукас и Тул били осъдени на смърт. Тул умрял в затвора през 1996 г. от чернодробна недостатъчност, а Лукас все още (1997) е зад решетките.

Историята със серийния сексуален убиец Джералд Галего представлява интерес главно защото съучастничката му Шарлийн Уилямс, която произхождала от средната класа, била също толкова виновна, колкото и той. Преди през 1977 г. да се запознае с Шарлийн, бившият затворник Галего, чийто баща бил екзекутиран за убийство на полицаи, се бил женил седем пъти. Шарлийн била единствена дъщеря на богат бизнесмен от Сакраменто, била се развеждала два пъти и още от тийнейджърка била свикнала с дрогата и секса. Привлякла я мъжествеността на дребния наперен бивш затворник и скоро те се

оженили. Тя обаче проявявала силни лесбийски наклонности и когато я спипал в леглото с нейна гостенка, Галего изгубил сексуалната си потентност — възбуждала го единствено дъщеря му, с която правел секс, откакто навършила седем години.

Не е ясно чия е била идеята да отвличат момичета, да ги принуждават да правят секс и после да ги убиват, макар че някои посочват Шарлийн. От 1978 до 1980 г. те отвлекли три двойки момичета и ги убихи, след като правили секс. През 1980 г. били убити още две жени, едната бременна в петия месец. Убийствата приключили, когато отвлекли Бет Соуърс и Крейг Милър от ресторант в Сакраменто. Милър скоро бил убит с куршум в главата. Бет била убита, след като цяла нощ била принуждавана да прави секс с похитителите си.

Но един студент, който станал свидетел на отвличането, запомнил номера на колата. Тя била регистрирана на името на Шарлийн Уилямс. Двамата избягали, но били арестувани две седмици по-късно, когато Шарлийн помолила родителите си да ѝ пратят телеграфен запис. Галего бил осъден на смърт, жена му получила шестнайсет години затвор. Случаят очевидно напомня за английските убийци Мур от 60-те години на XX в.

УБИЙЦАТА

Айлийн Уорнос, известна като Лий, често е посочвана за първата серийна убийца в света. Ала от гледна точка на дефинирания по-горе смисъл — човек с маниакален импулс за насилие — това не е точно. Лий Уорнос била лесбийка алкохоличка, известна с пиянската си агресивност. Тя лежала в затвора за обир на магазин и се издържала с проституция. Уорнос се преселила от Мичиган във Флорида и започнала да се мотае в един рокерски бар. През 1986 г. срещнала любовта на живота си Тайрия Мур в бар за лесбийки в Дейтона Бийч и обявила, че се смята за съпруг на Тайрия и ще я издържа. Но тъй като красотата ѝ започнала да повяхва и талията ѝ — да се разширява, Лий решила, че ще е по-просто да спира мъже на автостоп, да ги убива и да взема парите и колите им.

През 1990 г. полицията във Флорида била озадачена от поредица убийства на мъже, застреляни с един и същи пистолет с малък калибър. Сред жертвите имало електротехник, строителен работник,

участник в родео, шофьор на камион и дори следовател на случаи на насилие над деца.

През юли 1990 г. две пияни жени отбили колата си край пътя и я зарязали. Оказало се, че тя принадлежи на шейсет и пет годишния мисионер Питър Симс, който бил изчезнал през юни. Изведнъж полицията заподозряла, че серийният убиец може да е жена — даже две жени. После следователите намерили някои вещи на убития Ричард Малъри и задължителният във Флорида отпечатък от палец върху квитанция от заложна къща бил свързан с името на Айлийн Уорнос. Тайрия Мур била арестувана първа и се съгласила да помогне на полицията в замяна на имунитет (тя, изглежда, не била участвала в убийствата). След задържането на Уорнос, Мур я убедила да направи признания.

Уорнос твърдяла, че това не било убийство — че убила жертвите си, общо седем, тъй като са я били и изнасилвали. Самата неправдоподобност на това оправдание ѝ осигурило присъдата — в момента тя очаква екзекуцията си.

ЧОВЕКОЯДЕЦЪТ ОТ МИЛУОКИ

Половин година след арестуването на Уорнос Америка била поразена от отвратителните подробности за друг случай на серийно убийство. На 22 юли 1991 г. двама патрулни полицаи шофирали по улица в Милуоки и видели чернокож мъж да тича към тях с белезници, увиснали от едната му китка. Той истерично бърборел за някакъв луд, който искал да го убие. Полицаяте го оставили да ги заведе на адрес в бедняшки жилищен блок. Вратата отворил висок, красив бял младеж, който се представил като Джефри Дамър. Изглеждал толкова спокоен, че полицаите помислили случая за фалшива тревога — докато не усетили характерната миризма на разлагаща се плът, която се носела от апартамента. Опитали се да влязат, но Дамър изпаднал в истерия и се наложило да му сложат белезници.

След няколко минути полицаите разбрали, че са се натъкнали на нещо средно между кланица и килия за изтезания. Във фризера имало найлонова торба с човешка глава и кутия с отрязани мъжки ръце и гениталии. Намерили пет черепа, а в една бъчва имало три мъжки торса. Освен това видели окървавен електрически трион и бидон, пълен с лепкаво вещество — оказало се, че съдържа киселина,

използвана за разтваряне на плът. Дамър признал, че грижливо опакованото месо в хладилника е предназначено за ядене — предпочитал го с горчица.

Чернокожият беглец, Трейси Едуардс, обяснил, че се запознал с Дамър в един търговски център и приел поканата му за парти. След като пил бира, ром и кола, му се доспало. Когато Дамър се опитал да го прегърне, Едуардс заявил, че си тръгва, и Дамър закопчал белезници на китките му. После гледали „Екзорсистът“ на видео, като Дамър опирал в него голям касапски нож. Когато насилникът му съобщил, че възнамерява да му изтръгне сърцето и да го изяде, Едуардс успял да го удари и избягал.

ДАМЪР СИ ПРИЗНАВА

В участъка Дамър признал, че убил седемнайсет мъже и изял части от телата им. Произхождал от семейство от средната класа и бил свидетел на постоянните побои между родителите си. Извършил първото си убийство на осемнайсет години. Бил сам вкъщи и поканил един стопаджия да пийнат по нещо, после го пребил до смърт и заровил трупа в гората.

Тригодишната му служба в армията приключила с уволнение за пиянство. Преместил се в Милуоки и открил гей баровете. Изгонили го от един от тях, задето сипал опиат в чашата на сътрапезника си. През септември 1987 г., след едногодишна условна присъда, задето се съблякъл гол пред две момчета, той свалил двацет и четири годишния Стивън Туоми, прекарал една нощ с него в хотелска стая и го удушил — Дамър твърдял, че не си спомня да го е убивал. Натикал трупа в куфар и го занесъл в къщата на баба си, в чийто сутерен живеел. Там разчленил тялото и опаковал частите в найлонови торби, които изхвърлил на боклука.

През следващите две години продължил да кани в апартамента си мъже и момчета, главно чернокожи, упоявал ги, убивал ги и ядял части от телата им. Междувременно работел в шоколадова фабрика и редовно посещавал служителката, която отговаряла за условната му присъда — тя смятала, че се е поправил. През седмицата преди арестуването му убил и разчленил двама чернокожи и очевидно възнамерявал да направи същото с Трейси Едуардс.

През февруари 1993 г. Дамър бил осъден на доживотен затвор. На 28 ноември 1994 г. друг затворник го ударил по главата с железен лост и го убил.

Подобно на много други серийни убийци, Дамър бил преследван от чувство за безполезност. След осъждането си той отбелязал:

„Когато бях навън, не намирах никакъв смисъл в живота си — сигурен съм, че няма да го открия и вътре“.

УДУШВАЧЪТ ОТ МЪСУЕЛ ХИЛ

Случаят с Дамър много напомня на шотландския сериен убиец Денис Нилсън, държавен служител, който през ноември 1978 г. започнал да убива в апартамента си в Мъсуел Хил, Северен Лондон. Методът му бил същият като на Дамър — свалял мъже, канел ги в дома си, напивал ги (обикновено с водка) и ги удушавал. Той твърди, че никога не правел секс с телата. През февруари 1988 г. в къщата повикали водопроводчик, за да отпусне един канал, и той открил човешка плът. Нилсън бил арестуван, когато се прибрал вкъщи, и си признал, че убил „петнайсетина-шестнайсет“ (всъщност петнайсет) души. В шкафовете му намерили две отрязани глави, череп, половин мъжки торс и различни човешки части — той бил отделил плътта от черепа, като го сварил. Ала Нилсън очевидно не бил човекоядец. Той бил самотен интровертен хомосексуалист, който твърдял, че убивал „за компания“. Осъдили го на доживотен затвор.

УБИЙСТВАТА ЗА СЕКС

Най-известният сериен убиец в Русия, Андрей Чикатило, извършил петдесет и три убийства за дванайсет години, от ноември 1978 до ноември 1990 г. Интелигентен човек, учител и член на комунистическата партия, при нормални обстоятелства той бил импотентен. През ноември 1978 г. четирийсет и две годишният Чикатило завел деветгодишната Лена Закотнова в барака, която бил взел под наем (той живеел на друго място в Ростов заедно с жена си и дъщеря си). Там я удушил и се опитал да я изнасили, но не получил

ерекция. Въпреки това се изпразнил и вкарал спермата си в нея с пръсти. Кръвта от пробития ѝ химен предизвикала нов оргазъм и той многократно я намушкал с джобния си нож. Най-после бил открил как да получава пълно сексуално удоволствие — като мушка и насилва жертвите си. Той хвърлил трупа на Лена в близката река и за нейното убийство бил обвинен и екзекутиран друг човек с досие за сексуални престъпления.

Минали две години преди Чикатило отново да убие. През септември 1981 г. той убил седемнайсетгодишната Лариса Ткаченко, избягала ученичка, която предлагала секс срещу храна. В гората Чикатило я повалил в безсъзнание с огромните си юмруци, отхапал ѝ едното зърно и се изпразнил върху трупа.

После открил, че изпитва също толкова голямо удоволствие, когато убива момчета, и повечето му жертви били тийнейджъри, въпреки че имало деца и няколко по-възрастни жени — сред които неговата бивша приятелка и детето ѝ. Обичал да измъчва и обезобразява жертвите си. Арестуван по подозрение през 1984 г., той извадил късмет — спермата му била тип АВ, докато кръвната му група била А, и го освободили.

Накрая през октомври 1990 г., когато в гората край малка провинциална гара открили труп, един милиционер си спомнил, че видял мъж със сив костюм да слиза приблизително на същото място. Тъй като изглеждал разрошен, милиционерът поискал да провери документите му. Андрей Чикатило бил поставен под наблюдение, докато милицията не решила, че е прекалено опасен, за да го оставят на свобода, и го арестували. След денонощни безмилостни разпити той си признал. Процесът за петдесет и трите му убийства започнал през април 1992 г. Обявили го за виновен в петдесет и две — срамували се да го осъдят за престъпление, за което бил екзекутиран друг човек. Чикатило бил екзекутиран — с куршум в тила — през февруари 1994 г.

Най-известното серийно убийство в Англия излязло на бял свят през февруари 1994 г., когато полицията получила заповед за обиск в дома на строителя Фред Уест на Кромуел Стрийт № 25 в Глостър. Шестнайсетгодишната му дъщеря Хедър била изчезнала през май 1987 г. и семейство Уест — Фред и дебалата му съпруга Роуз — твърдели, че е избягала от дома си. Ала Уест бил заподозрян, че е правил секс с

другата си дъщеря, и упорството на полицайката Хейзъл Севидж накрая довело до обиска.

ЗАРОВЕНИТЕ ОСТАНКИ

В ареста петдесет и две годишният Уест признал, че е убил Хедър при скарване. На другия ден останките ѝ били намерени, заровени в градината. Полицаяте обаче продължили да копаят и скоро открили втори труп, на квартирантката Шърли Ан Робинсън. Впоследствие в градината и под пода на къщата били разкопани още седем женски тела. Останките на първата съпруга на Уест, Рена, изчезнала от двайсет и пет години, били открити в нива близо до родния дом на Уест в село Мъч Маркъл. Останките на дъщерята на Рена, Шармейн, били намерени на предишен адрес. Останките на Ан Макфол, любовница на Уест и приятелка на първата му жена, били намерени, заровени в една нива.

Повечето му жертви били момичета, или квартирантки на Кромуел Стрийт № 25, или просто отвлечани от улицата. Полицията скоро се убедила, че Роуз Уест е не по-малко виновна от съпруга си. През 1972 г. двамата предложили да качат в колата си бившата си прислужница Керълайн Рейн и я закарали на Кромуел Стрийт, където я принудили да прави лесбийски секс с Роуз и после Фред два пъти я изнасилвал. Колкото и да е невероятно, съдията ги наказал само с глоба. Оттогава семейство Уест започнали да убиват момичетата, които насилвали сексуално. Съучастничеството им много напомня на случая с Джералд Галего и Шарлийн Уилямс. Момичетата често били обесвани с главата надолу на тавана в мазето и откритите отделно от скелетите пръсти предполагат, че освен другите си садистични дейности, Уест са обичали да режат части от тялото на все още живата жертва.

Най-голямото им дете Ан Мари казала, че била дефлорирана с вибратор на осемгодишна възраст, след което двамата родители я третирали като сексиграчка, докато не забременяла от баща си и не напуснала дома си на тийнейджърска възраст.

Хедър била убита, защото искала да напусне дома — баща ѝ постоянно я изнасилвал. Другата им сестра Мей изгубила девствеността си на осем години, почти със сигурност от бащиния си брат, боклукчията Джон (който по-късно щял да се самоубие).

Уест се обесил в затвора на Нова година, 1995-а, и за известно време имало съмнения дали уликите срещу вдовицата му са достатъчно убедителни. Но доказателствата на процеса показали, че Роуз е участвала в изнасилванията и садистичните изтезания, и станало ясно, че тя лъже, като твърди, че не знае абсолютно нищо за убийствата. През ноември 1995 г. била осъдена на доживотен затвор.

АВСТРАЛИЙСКОТО КЛАНЕ

В началото на 90-те години на ХХ в. станало очевидно, че в района на австралийския град Сидни действа сериен сексуален убиец. От декември 1989 до април 1992 г. изчезнали седем стопаджии и когато в горския парк Белангло открили скелетните останки на Джеймс Гибсън и Дебора Евърист, пресата нарекла извършителя „Убиеца турист“. Скоро намерили останки от още три жертви. Едно от момичетата, Аня Хабшайд, било обезглавено.

В началото на 1994 г. полицията научила, че фабричният работник Ричард Майлат подхвърлял странни забележки: например, че да убиеш жена било като да режеш самун хляб. На 22 май 1994 г. арестували петдесетгодишния му брат Айвън и в гаража му открили улики, свързващи го с убийствата, включително спален чувал, който принадлежал на Дебора Евърист.

Един младеж в Англия, Пол Ониънс, си спомнил, че през януари 1990 г. в колата си го качил мъж с тесни като цепки очи и увиснали мустаци, който го заплашил с пистолет и се опитал да го завърже, но Ониънс успял да избяга. След като научил за арестуването на Майлат, той предположил, че това е неговият нападател, взел самолета за Австралия и разпознал задържания.

Много роднини на Майлат имали полицейски досиета, самият той веднъж бил принуден да бяга в Нова Зеландия, тъй като бил обвинен във въоръжен грабеж. По време на процеса му през 1996 г. се изяснило, че имал навика да качва стопаджии, завързвал ги, след което ги изнасилвал и измъчвал — както жените, така и мъжете. Пак на процеса било направено предположението, че братята му Ричард и Уолтър са съучастници в убийствата, но така и не им предявили обвинения. Айвън Майлат бил осъден на доживотен затвор.

Тези случаи са най-известните серийни убийства след 70-те години, но към списъка могат да се прибавят десетки други. (Повечето

подробно са описани в „Епидемия от убийства“ на Колин и Деймън Уилсън.) Много от тях просто не са получили такава гласност, каквато убийствата на Гейси и Дамър.

ТЕЛЕФОННАТА БОМБА

Може би най-страшният сериен убиец на ХХ в. е Доналд Гаскинс, екзекутиран на електрическия стол през 1991 г. на петдесет и осем годишна възраст. Той бил осъден на смърт за поръчкото убийство на друг затворник, някой си Рудолф Тайнър. Гаскинс се престорил, че се сприятелява с него, и успял да го убеди да разговаря по своеобразен импровизиран телефон между двете килии, но слушалката на Тайнър била бомба, която го взривила на парчета.

Докато Гаскинс чакал да го екзекутират, с него се свързал писателят Уилтън Ърл, който бил чул, че осъденият приказва за свое „лично гробище“. Гаскинс пояснил, че страдал от периодично напрежение, което водело до главоболия и болест и изригвало в насилие — след което се успокоявал и облекчавал. (Това всъщност се отнася за всички серийни убийци.) И по време на интервюта, записвани в продължение на година и половина, той разказал толкова ужасяваща история за убийства и мъчения, че накрая Ърл получил психическо разстройство (и бил убеден, че Гаскинс е виновен за рака, който получил впоследствие). Гаскинс предполагал, че е убил около сто и десет души. Някои били поръчкови убийства или извършени в хода на участието му в рекет с крадени коли. Но повечето били садистични сексуални престъпления, които самият той обичал да нарича „крайбрежни убийства“.

САДИСТИЧНАТА ЛУДОСТ

Гаскинс е роден в Южна Каролина и детството му било сурово. Като юноша го пратили в поправително училище за обир и редовно бил групово изнасилван. След няколко години попаднал зад решетките и решил да си заслужи уважението, за което копнеел (бил висок само сто петдесет и два сантиметра и имал писклив глас), като убие един от най-жестоките „корави мъже“ в затвора — това му струвало още няколко години, но си извоювал търсеното уважение и впоследствие към него се отнасяли със смесица от възхищение и страх.

След присъда за изнасилване Гаскинс решил в бъдеще никога да не оставя жертвите си живи, за да не могат да се оплачат. През 1969 г., когато една стопаджийка отхвърлила предложението му да пренощуват в мотел, той я убил и изпаднал в садистична лудост. Оттогава редовно извършвал садистични сексуални убийства — по дванайсетина годишно. Обичал да стопява олово и да го излива в раните на жертвата. Веднъж дни наред кълцал едно момиче, докато то не умряло от шок и загуба на кръв. Също като Майлат и Чикатило, той убивал млади мъже със същото удоволствие, с каквото и жени.

Окончателното му арестуване било в резултат от убийството на тринайсетгодишната Ким Гелкинс, приятелка на дъщеря му. Един уикенд тя се съгласила да го придружи при сестра му и била изнасилена и измъчвана до смърт. Когато претърсил караваната на Гаскинс, баща ѝ намерил дрехи на дъщеря си. Докато разпитвали Гаскинс, бивш негов приятел, който бил преживял религиозно преображение, предложил на полицаите да ги заведе при „личното гробище“ на арестанта в мочурливата гора. Там били изкопани пет трупа. Гаскинс признал различни убийства, за да не го осъдят на смърт, и получил няколко доживотни присъди. И може би щял да си остане в затвора до XXI в., ако от самохвалство и скука не приел да извърши „поръчковото убийство“ на Тайнър.

Уилтън Ърл публикува разказа за убийствата му в книгата „Последната истина“ (1993), разказана изцяло със собствените думи на Гаскинс. Тя е толкова отвратителна, че повечето читатели навярно я зарязват много преди края, но го представя като най-садистичния убиец, известен на криминалистиката.

УБИЙСТВОТА „ИНКУБА“

Ако беше останал на свобода, Джеф Адамс навярно щеше да отговаря на това заглавие. Името на този убиец е напълно неизвестно на повечето хора, дори на криминалистите. През 1988 г. Адамс пратил заплашителни писма на красиви жени, омъжени за богаташи, които живеели в скъпото лосанджелиско предградие Сан Гейбриъл. Писмата носели подпис „Инкуба“. Сали Уимбуш получила десетина такива преди „инкубът“ да я нападне край собствения ѝ басейн. Той ѝ завързал ръцете и краката за една пейка, изнасилвил я и започнал да тъпче предмети във всичките ѝ телесни отвори — бутилка във

вагината ѝ, химикалка в ануса ѝ, китайски пръчици за ядене в ушите ѝ и кучешки екскременти в устата ѝ. Накрая я оставил да умре от задушаване. И всичко това, въпреки че я охранявали трима бодигардове. След няколко месеца по същия ужасяващ начин били изнасилени и убити още три жертви — „инкубът“ очевидно мразел „богаташките кучки“.

Опитът за пето убийство се провалил. Маскиран мъж в черен анцуг задействал охранителната аларма. Въоръженият пазач не успял да го залови, но когато проучили записа на охранителната камера, установили, че нападателят отблъснал цевта на пистолета с пръст. Полицията най-после имала заподозрян. Анцугът бил марков и собственикът на спортния магазин успял да намери квитанцията от кредитната карта на мъжа, който го купил — Джеф Адамс. Пръстовият отпечатък от цевта на пистолета на охранителя бил негов. В офиса му открили стикер с надпис: „Накарай кучките да ядат лайна“. Осъдили го на доживотен затвор.

Още по-неизвестен е случаят с младия сериен убиец Уейн Нанс, чиито престъпления тероризирали Мисула, щата Монтана, в продължение на повече от десет години.

ИЗНАСИЛВАНЕ ПОД ПРИЦЕЛА НА ПИСТОЛЕТА

Нанс бил красив млад мъж с променлив характер. През 1974 г., когато бил на осемнайсет години, го заподозрели в убийство. Съпругата на свещеника, Дона Паундс, се сблъскала с взломаджия в дома си. Мъжът я изнасилвил под прицела на пистолета си, после я накарал да коленичи и я екзекутирал, като пет пъти я прострелял в тила. Нанс бил видян близо до къщата приблизително по времето на убийството, ала просто нямало улики, които да го свързват с него.

Два месеца преди това петгодишната Сайъбан Макгинес изчезнала и сексуално насиленият ѝ труп бил открит в един канал. Извършителят и на това престъпление останал неразкрит.

През 1968 г. бащата на Нанс влязъл в затвора за обир на магазин. Имал късмет, че му се разминало с петгодишна присъда. Впоследствие жена му се самоубила след семеен скандал, като блъснала колата си в дърво.

През февруари 1976 г. местният адвокат Джил Утън бил убит с пушка и убиецът му също останал неразкрит. През следващия април

учителката Върна Квейл била изнасилена в дома ѝ и намушкана с кухненски нож в гърдите. Разнесли се слухове, че престъпленията са свързани със сатанизъм. И отново заподозрели Уейн Нанс. По това време той вече бил постъпил във военноморския флот. След две години бил уволнен за лошо поведение.

През 1978 г. петнайсетгодишната Девона Нелсън изчезнала в Сиатъл, докато Нанс се намирал в града. Костите ѝ щели да бъдат открити край Мисула през януари 1980 г. — мрачният планински пейзаж улеснявал убиеца, който искал да се избави от труповете на жертвите си. Друг череп носел лаконичния надпис „Деби Диър Крик“ по името на местността, където бил намерен. По-късно се оказало, че принадлежи на момиче, известно просто като Робин, което пристигнало в града през август 1984 г., известно време живяло с Уейн Нанс и после изчезнало. Нанс винаги бил твърдял, че тя просто си е тръгнала.

Приблизително по това време Нанс постъпил на работа в местен магазин за мебели и се влюбил в управителката Крис Уелс, която била омъжена. През ноември 1985 г. Нанс доставил мебели в уединена къща, принадлежаща на Майк и Тереса Шук. Сутринта на 13 декември един съсед почукал на вратата им, но никой не му отговорил. Той влязъл и усетил мирис на дим. Вътре царял хаос. Майк Шук бил завързан и убит с нож. Жена му била изнасилена и също била намушкана. После убиецът се бил опитал да запали къщата, за да изгори уликите — включително трите деца на семейството. Но затворил вратите и огънят угаснал поради липса на кислород. Децата сериозно пострадали, но оздравели. Никой не си спомнил, че Нанс е доставял мебели на семейство Шук.

Девет месеца по-късно, след полунощ на 3 септември 1986 г., съпругът на Крис Уелс, Дъг, се прибрал вкъщи и заварил Уейн Нанс на двора. Нанс обяснил, че бил „видял нещо“, и помолил Уелс да му даде фенер. Когато Уелс се обърнал с гръб към него, Нанс го ударил по главата. Докато се борели, Нанс извадил пистолет лугер и Крис била принудена да завърже съпруга си. Тя дала на нападателя сто и трийсет долара, които според него му трябвали, за да напусне града. После той насилва я завел в спалнята и я завързал. Принудил мъжа ѝ да слезе в мазето и го намушкал в гърдите. Уелс бил убеден, че ще умре, ала когато Нанс го оставил, си спомнил, че в мазето има пушка. И когато

онзи отново слязъл по стълбището, го прострелял. После в невероятен адреналинов изблик последвал нападателя горе, като го удрял по главата с приклада на пушката. Докато се боричкали за пистолета на Нанс, оръжието гръмнала и Нанс се строполил — неволно се застрелял сам. Малко по-късно умрял в болницата. Дъг Уелс оздравял.

Защо през последната четвърт на ХХ в. се наблюдава такава епидемия от серийни убийци? Несъмнено заради високото равнище на сексуално стимулиране в нашето общество. По-стабилните общества разбират, че целта на сексуалното стимулиране в крайна сметка е създаването на следващото поколение. Япония все още поддържа равновесие между тази обществено отговорна позиция и прагматичното приемане на забранения секс като отдушник за мъжете. Страни като Англия и Съединените щати, някога пуритански твърдини, са допуснали либерализацията да ги отведе до другата крайност и резултатът е бум на сексуално насилие. Единственото дългосрочно решение е изграждане на „по-зряло“ общество — но тази цел навярно все още е в далечното бъдеще.

СЛУГИ УБИЙЦИ

Според Прудон, основателя на модерния социализъм, отношенията между господаря и слугата са унижителни и за двете страни. „Никой не е достатъчно добър, за да е господар на друг“ — пише утопистът Уилям Морис. Маркс доразвива тази концепция в своя революционен шедевър „Капиталът“: двете класи, господарите и слугите, са вкопчени в безпощадна борба. Тя може да приключи само тогава, когато работниците унищожат своите господари.

Тази теория среща едно сериозно възражение: тя просто не е вярна. Всеки зоолог знае, че „кокошата йерархия“ е основата на всяка социална организация. Ако водачът на глутница диви кучета или група човекоподобни маймуни например, бъде убит или осакатен, двата най-доминантни мъжкаря обикновено се бият за мястото на нов водач. Те свирепо се нахвърлят един срещу друг и оставят впечатлението, че ще се бият до смърт.

Но ако единият усети, че губи битката, той има елементарен начин да я приключи. Просто обръща гръб на противника си и оголва задника си. Животинският инстинкт е толкова силен, че нападателят мигновено изгубва агресивността си. Жестът на капитулация го лишава от всякаква ярост. Това показва, че целта на природата е да наложи *обществен ред*, а не да погуби по-слабия. Това се отнася за всеки член на всяко племе или малка група: *йерархията* е един от най-дълбоко заложените животински инстинкти.

НЕПОДЛЕЖАЩИТЕ НА КАТЕГОРИЗИРАНЕ МАНИАЦИ

Това обяснява защо в примитивните общества бунтът и измяната се смятат за най-тежки престъпления и защо се наказват толкова варварски. Не просто заради страха на тирана да го свалят, а също заради инстинктивното усещане, че връзката между владетеля и неговите поданици или между господаря и неговите слуги е някакси свята. Това е ритуализирана връзка и инстинктът се запазва дори в нашата демократична епоха. Всеки дом със слуга е малка социална

единица, миниатюрно племе. Нужно е някакво крайно необикновено напрежение, за да разстрои този естествен ред на нещата. Поради тази причина в очите на криминалиста почти всички „слуги убийци“ са неподлежащи на категоризиране манаици, изключения от правилото.

Навярно най-известен от тях е Спартак, гладиаторът, който оглавил бунта срещу римляните през 72 г. пр.Хр. Той избягал от гладиаторска школа в Капуа и се скрил на Везувий, където към него се присъединили други роби. Войската му разгромила две римски части последователно, докато броят ѝ не достигнал деветдесет хиляди души. Спартак стигнал до Алпите и свободата, ала хората му отказали да напуснат Италия. Римляните успели да разцепят бунтовниците на две. Шест хиляди негови привърженици били върнати в Рим и разпънати на кръст по Апиевия път. Това варварство не се дължало на садизъм, а било израз на ужаса от мисълта, че робите могат да въстанат срещу своите господари.

Най-известният робски бунт в новата история избухнал през 1831 г. във Вирджиния, но за разлика от въстанието на Спартак, той бил обречен още отначало. Чернокожият роб Нат Търнър е роден в окръг Саутхамптън, щата Вирджиния, през 1800 г. и още от малък твърдял, че има видения и чува гласове. Той станал баптистки проповедник и другите роби много го уважавали. През 1828 г., когато бил два̀сет и осем годишен, Търнър сънувал, че някакъв глас му казва: „Последните ще бъдат първи“.

Той изтълкувал думите в смисъл, че робите ще станат господари. Започнали да обмислят бунта. Подготовката продължила три години. Слънчевото затъмнение през февруари 1831 г. било прието като небесен знак. В нощта на 21 август Търнър и още седем чернокожи влезли в дома на своя господар Джоузеф Травис и отишли в спалнята му. Убили Травис, още трима възрастни бели и едно момче, като жестоко ги накълцали с ножове и брадви.

После Търнър пратил вест на другите роби в областта да се присъединят към бунта. Последвали го шейсетина души. През следващите две денонощия робите тероризирали района, прегазвали плантациите, убивали всеки срещнат бял, преследвали жени и деца в памучните ниви, убивали или свирепо пребивали негрите, които отказвали да ги подкрепят. Те се насочили към окръжния център Джерусалем и по пътя се отбили в плантацията на някой си Паркър.

Робите разбили вратата на избата и се напили. Търнър трябвало да ги умолява да продължат свещения кръстоносен поход срещу белите. В това време пристигнала група от осемнайсет бели, които открили огън по робите, чакащи на входа на плантацията. Това бил повратният момент в бунта. Търнър и неговите полупияни роби успели да отблъснат атаката, но започнали да отстъпват: получили вест, че срещу тях е пратена редовна войска.

ОБЕЗОБРАЗЕНИТЕ ТЕЛА

Те нападнали друга ферма, но собственикът се барикадирал вътре и петима души успели да отблъснат малката робска армия. В този момент робите се паникьосали и решили да се пръснат. Опълчението и морската пехота ги преследвали в пущинаците. Негрите убили дващест и четири деца, осемнайсет жени и тринайсет мъже и срещу тях се надигнала страхотна омраза — те били избивани като гадини, някои били разкъсвани на парчета и телата им били приковавани над входовете на робските колиби като предупреждение.

Загинали над сто роби — другите четирийсет били заподозрени като симпатизанти на шейсетимата бунтовници. Два месеца след избухването на бунта заловили самия Търнър в една пещера — пленил го един-единствен бял мъж, въоръжен с пушка. В затвора Търнър направил признание — романът на Уилям Стайрън „Самопризнанията на Нат Търнър“ станал бестселър през 1968 г. — и бил обесен заедно с деветнайсет от хората си.

От гледна точка на негрите в Юга бунтът на Търнър бил най-страшното, което можело да се случи. Белите масово съчувствали на робите — процес, който трийсет години по-късно достигнал кулминацията си с Гражданската война — и вече били създадени дружества за премахване на робството. Тази либерална дейност рязко прекъснала и били въведени по-строги закони за робите. Страхът и омразата, които разпалил Търнър, просъществували дълго след Гражданската война и са оставили следи чак до наши дни.

Общият фактор при слугите, които извършват убийство, изглежда, е известна емоционална нестабилност, често граничеща с невменяемост. Също като Нат Търнър, Джон Фелтън, който убил херцог Бъкингам, бил религиозен фанатик. Швейцарският камериер Курвоазие, който убил лорд Уилям Ръсел, бил изключително

нестабилен младеж, както и Хенри Джейкъби, слугата, който през 1922 г. убил лейди Уайт. Слугините, от друга страна, проявяват определена сила на характера. За типичен пример може да се смята Ана Мария Шонлебен, известна като Ана Цванзигер.

ЛЕДЕНАТА ЖЕСТОКОСТ

Родена в Нюрнберг около 1760 г., Ана Шонлебен била дъщеря на ханджия. Тя била умно, красиво момиче, сравнително образовано за онази епоха. Когато се омъжила за адвокат, като че ли постигнала почтеността на средната класа, ала съпругът ѝ бил алкохолик и когато починал, ѝ оставил само дългове. Животът бил суров и колкото и да е странно, Ана Шонлебен намерила утеха в неотдавна публикувания бестселър от младия поет Гьоте „Страданията на младия Вертер“, книга, чието мрачно самосъжаление предизвикало епидемия от самоубийства в Германия в края на 70-те години на XVIII в.

Докато се местела от една работа на друга — готвачка в цирк, икономка, бавачка, — тя често мислела да се самоубие. Накрая откраднала диамантен пръстен от едно семейство във Велмар, където служела като камериерка. Отново била принудена да се върне към скиталческия живот, докато не станала икономка на един стар съдия в Розендорф. Вече навлизила в средната възраст и романтичността ѝ се била превърнала в омраза към света, който се отнесъл с нея толкова лошо. И Ана с ледена жестокост започнала да мисли как да се сдобие със сигурно положение в обществото.

РЕВНОСТТА

Съдията имал пари, но имал и жена, с която живеели разделени, и ако умрял, парите отивали при нея. Ана Шонлебен започнала да ѝ пише и да говори на мъжа ѝ за нея и накрая се стигнало до одобряване. В деня, в който съпругата, фрау Глазер, се завърнала, къщата била украсена с цветя. Седмица по-късно фрау Глазер се почувствала зле. Някои техни гости също се разболели, след като били вечеряли с тях.

Не е ясно дали Ана е експериментирала с отрова, или е негодувала, че трябва да готви за гостите — като сламен вдовец, съдията водел затворен живот. Фрау Глазер умряла с мъчителни стомашни болки. Съдията вече подозирал нещо. По онова време не

било възможно да се открие арсеник в трупа, но подозренията му били толкова силни, че Ана решила да си тръгне. Направила го със съжаление, тъй като възнамерявала да „устрои старините си“.

Намерила друг съдия в Санспарайл, трийсет и осем годишния Громан, който страдал от подагра. Известно време се надявала, че е открила каквото търсела — ергенски дом, в който да прекара остатъка от дните си. И тогава научила, че хер Громан мисли да се ожени. Чувствата ѝ били усложнени от ревност — по-късно признала, че самата тя възнамерявала да се омъжи за него. Прихващала писма, постоянно наблюдавала господаря си — и после решила, че той трябва да умре. Скоро след оповестяване на брачните си намерения Громан получил силни вътрешни болки и лекарят му решил, че страда от естествена болест.

Става ясно, че на прага на климактериума тя е станала психически неуравновесена. Обзела я тръпката от отровителството и заместила сексуалните удоволствия, за които продължавала да копнее. В дома на Громан Ана отровила бирата на двама слуги, очевидно от чиста злоба — вкусът ѝ не им харесал и те почти не пили, но друг слуга, който пил повече, едва не умрял. Тя се преместила и станала икономка на друг магистрат, някой си Гебхард, чиято съпруга била болна.

Състоянието на жената бързо се влошило. Вкусът на някои ястия, готвени от новата икономка, ѝ бил противен до такава степен, че тя обвинила Ана в опит да я отрови. Но скоро починала и тъй като вече била болна, отново не възникнали подозрения. Гебхард харесал Ана — тя излъчвала солидна почтеност, която правела впечатление на повечето хора. Но когато гостите се разболявали след нейните ястия и самият той забелязал бяла утайка на дъното на чаша бренди, съдията започнал да се съмнява. Накрая решил, че постоянните му стомашни болки са прекалено голямо съвпадение, и я уволнил.

СКЪПОТО ДЕТЕ

Обзета от безумна ярост, тя решила да си отмъсти. В утрото на заминаването си Ана погалила бебето на Гебхард и му дала бисквита, натопена в мляко. Скоро след като си тръгнала, детето тежко се разболяло и слугите също трябвало да се оттеглят в леглата си със силно повръщане. Някой си спомнил, че предишната вечер Ана

сменила солта в солницата. Пратили я на аптекаря да я анализира и той веднага открил наличие на арсеник. Изровили телата на трите ѝ жертви, фрау Глазер, фрау Гебхард и хер Громан. Арсеникът съхранява плътта и трите трупа били отлично запазени, което предполагало, че са поели големи количества от отровата.

Била издадена заповед за ареста на Ана. Без да подозира това, тя наела стая в Байройт за един месец и писала на Гебхард — намеквала, че е готова да забрави миналото и да се върне като негова икономка. Докато полицията стигне при нея, Ана вече била заминала при зет си — само за да открие, че дъщеря ѝ е в затвора за кражба, а зет ѝ не желае да има нищо общо с нея. Тя отново писала на Гебхард от Нюрнберг и пратила целувки на своето „скъпо дете“, което още се възстановявало от отровата. Полицията я заловила там с джобове, пълни с пакети арсеник. Било 18 октомври 1809 г.

На процеса пред публичния обвинител, чиято роля е подобна на съдията-следовател във Франция, тя проявила необикновена хитрост и твърдост на характера. Знаела, че не могат да я осъдят без признание, така че отбивала всички въпроси и твърдяла, че не знае нищо за отровата. Съдията с безкрайно търпение продължил разпитите цели шест месеца. Един ден драматично ѝ казал, че са изровили тялото на фрау Глазер и са установили типични следи от отравяне с арсеник.

МРЪСНАТА ИГРА

Ако беше запазила хладнокръвие, тя можеше да отговори, че не е възможно да се установят „типични“ следи от арсеник, ала Ана не издържала и си признала, после се строполила в конвулсии на пода. Екзекутирали я с меч през юли 1811 г.

Ана Цванзигер станала отровителка едва в края на живота си, когато решила, че целият свят е срещу нея. Тя е пример за онзи тип престъпници, чийто основен мотив е *чувството за поражение*. Може да се каже, че такива хора допускат да бъдат „омърсени“ от живота, чувстват, че светът е мрачно и покварено място. Виждат живота като мръсна игра и взимат съзнателно решение да „играят мръсно“.

От друга страна, много „слуги убийци“ спадат към същия тип като Нат Търнър: те са млади и силното чувство за онеправданост ги тласка към негодуваща лудост — това е типично и за повечето деца убийци.

Типичен пример е историята на Елиза Фенинг, която се разиграла четири години след екзекуцията на Ана Цванзигер. През март 1815 г. Елиза била на двацет и една и „служела“ от четиринайсетгодишна. Три седмици след като станала готвачка в семейството на Робърт Търнър на Чансъри Лейн, Лондон, господарката на дома заплашила, че ще я уволни, защото я видяла да влиза в спалнята на слугите в оскъдно облекло. Момичето унижително се извинило.

След месец Елиза предложила да направи кнедли. Това било необичайно — тестото се купувало готово от фурната, ала г-жа Търнър се съгласила. Кнедлите им се сторили сиви и тежки, но яли от тях. Скоро г-жа Търнър, мъжът ѝ и свекър ѝ тежко се разболели и се наложило да повикат лекар. На другата сутрин свекърът отишъл в кухнята и намерил тигана, в който били сготвени кнедлите. На дъното имало бял прах. Семейният лекар казал, че е арсеник.

Неотдавна пакет арсеник наистина бил изчезнал от едно чекмедже. Въпросът бил как се е озовал в кнедлите. Елиза се опитала да прехвърли вината върху другите слуги и на процеса адвокатът ѝ отбелязал, че след като яла от кнедлите, и на нея ѝ станало лошо. Съдебните заседатели решили, че това е опит да се оневини, и я осъдили на смърт. Въпреки обществените настроения в нейна полза и молбата ѝ за милост, накрая тя била обесена, като продължавала да твърди, че е невинна.

Било посочено, че доказателствата срещу нея са чисто косвени и че лекарят например не дал никакви подробности за анализите, които провел, за да докаже, че белият прах е арсеник. Но прочитът на публикуваните в „Нюгейт Календър“ стенограми на процеса предполага, че съдебните заседатели навярно са били прави да я обявят за виновна в отровителство, ако не и в опит за убийство. Ако се съди по нейните показания, г-жа Търнър била крайно неприятна грубиянка и Елиза сигурно е възнамерявала да им отмъсти, като ги накара тежко да се разболеят.

Елен Жегадо, френската отровителка, която била гилотинирана през 1851 г. в Рен, навярно е била невменяема — или поне е страдала от сериозно психическо разстройство. Една слугиня на лекар в Рен умряла в агония и другите слуги били убедени, че е отровена. Когато полицията разследвала случая, Елен Жегадо набита, непривлекателна

петдесетинагодишна жена, толкова настойчиво твърдяла, че е невинна, че била заподозряна — тъй като никой не я бил обвинил.

АБСОЛЮТНОТО ХЛАДНОКРЪВИЕ

Задълбоченото разследване на миналото ѝ разкрило, че в продължение на двайсет години тя навярно е отровила двайсет и трима души. Причината бил някакъв странен импулс от същия характер като мотива на отровителя Грѐм Янг. Също като Ана Цванзигер, Елен Жегадо през целия си живот била дребна крадла.

Кейт Уебстър, най-известната „слугиня убийца“ в Англия, освен крадла била и проститутка. Тя постъпила на служба при възрастната вдовица Томас, която живеела на Мейфийлд Котиджис №2 в Ричмънд. Кейт била трийсет и девет годишна кокалеста ирландска алкохоличка. В неделя на 2 март 1879 г. г-жа Томас се прибрала вкъщи от черква и я заварила пияна. Последвал голям скандал и г-жа Томас била повалена мъртва на кухненския под с разцепен с брадва череп.

Кейт проявила абсолютно хладнокръвие. Разчленила тялото, сварила някои части в казан и изгорила другите в огъня. Увила останките в амбалажна хартия, поставила ги в дъсчен сандък и ги хвърлила в Темза. Скрита в черна торба, главата също била хвърлена от моста Хамърсмит. После Кейт отишла на гости при свои приятели в Хамърсмит, запознала се със заможния ханджия Чърч и го убедила да купи мебелите на нейната господарка. Чърч дори се пренесъл в къщата при нея за няколко дни.

Това бил опасен период за Кейт — тя се представяла като г-жа Томас и твърдяла, че е вдовица, а хазяйката на господарката ѝ живеела в съседната къща. Плаващият сандък с частите от тялото бил открит три дни след убийството, но когато на 19 март полицията научила за тайнственото изчезване на г-жа Томас, Кейт Уебстър вече била в Енискорти, графство Уексфорд. Няколко овъглени човешки кости били намерени под казана в ричмъндската къща.

ЧУКЪТ

Кейт Уебстър била допуснала една глупава грешка. Полицията намерила писмо, адресирано до „г-жа Томас“, което ѝ позволило да

открие Кейт в ирландския ѝ дом в Килейн, където я арестували. Обесили я на 29 юни 1879 г.

Престъплението, за което бил обесен осемнайсетгодишният Хенри Джейкъби, било извършено в момент на паника. Той бил прислужник в хотел „Спенсър“ на Портман Стрийт в Лондон едва от три седмици, когато една вечер решил да провери дали няма да намери малко пари в стаите на една от гостенките. Тъкмо светел с фенерче в стаята на шейсетгодишната лейди Уайт, когато тя се събудила и се развикала. Джейкъби я пребил до смърт с чук и избягал.

НЕОБИКНОВЕНО ДРУЖЕЛЮБНО

Никой не го заподозрял, но след около седмица той сам си признал. Процесът му се провел през април 1922 г. и Джейкъби бил осъден на смърт. Обществените настроения били в негова полза, особено след като бил помилван убиецът Роналд Тру. Семейството на Тру било богато и хората твърдели, че това са класови предразсъдъци. Джейкъби обаче бил екзекутиран на 7 юни 1922 г.

Френският есеист Монтен казва, че малцина са се радвали на възхищението на слугите си. Това може и да е вярно, но е вярно също, че малцина са били убивани от слугите си. Най-интересното в различните случаи на убийство, описани в тази глава, е това, че *не съществува общ модел*. Всеки е „изключение от правилото“. Жалко, че никой не го е посочил на Карл Маркс — неговият отговор навярно щеше да е интересен. Отношенията на самия Маркс със слугите били изключително дружелюбни — до такава степен, че бавачката забременяла от него и обвинила приятеля му Енгелс. Енгелс разкрил истината едва на смъртния си одър. Във всичко това несъмнено има поука, но тя определено няма да се открие на страниците на „Капиталът“.

СОМНАМБУЛИ УБИЙЦИ

Едно от най-ценните качества на всеки детектив е способността да се поставя в положението на престъпника, който преследва. „Какво щях да направя аз, ако бях на негово място?“ — тази мисъл увенчава с успех множество разследвания. „Ако исках да ограбя тази банка... ако възнамерявах да убия онзи човек... как щях да го извърша?“

Много детективи многократно извършват престъплението в главата си. Някои до такава степен се вгълбяват, че животът им се подчинява на текущото им следствие. Те разсъждават над него, докато не потъват в земята на сънищата. И понякога съществува опасност да полудеят.

Блестящият детектив Робер Ледрю станал жертва на собствената си всеотдайност. Тя започнала да го манипулира — и го превърнала в сомнамбул убиец.

Съдилища от двете страни на Атлантика са издавали оправдателни присъди на хора, обвинени в разнообразни престъпления — макар въпросните хора да признавали, че са извършили престъпленията, и били видени да ги извършват. Сред тих имало обвинения в опасно шофиране, джебчийство, кражба на пари. И в предумишлено убийство. Обвиненията били отхвърляни, тъй като обвиняемите убеждавали съдиите и съдебните заседатели, че в момента на извършване на престъплението са спели дълбоко.

НЕВИННИЯТ УБИЕЦ

Ледрю е един от най-драматичните примери за явлението сомнамбулско престъпление, тъй като е единственият в писаната история, който сам се е изобличил като невинен убиец. Но преди да разгледаме този изключителен случай, нека се запознаем с общата картина на кошмарите и сомнамбулските престъпления.

Когато човек спи, отбранителните сили на ума му почиват и от тъмните си ъгли спокойно изплуват страхове и силни емоции, които през деня той потиска или за чието съществуване изобщо не подозира.

Подсъзнанието, което все още носи отпечатъка на нашите първобитни прадеди, взема връх и разкъсва оковите на задръжките и установените условности.

Ето защо мнозина сомнамбули проявяват толкова изненадващо нетипично поведение — затова свенливи и почтени жени ходят голи по оживени улици, учтиви и състрадателни мъже се превръщат в свирепи убийци. Сомнамбулизъмът, който обикновено започва час-два след заспиването, е много по-широко разпространен, отколкото се смята. Във Великобритания има половин милион болни от сомнамбулизъм, а в Америка — два милиона. Децата са по-податливи от възрастните, с пет на сто в сравнение с процента при възрастните, който е две на сто.

Деца сомнамбули са извършвали убийства, но преди да пристъпим към примерите, нека разгледаме един много по-прост случай — историята на двегодишния Крейг Уелш. Той бил видян да ходи бос между колите и камионите по една от най-оживените улици на английския град Йорк — облечен само по горнище на пижама и памперси.

Анализът на сомнамбуличното състояние показва, че спящият винаги е изправен пред някакъв проблем. Ами двегодишното дете? Що за вътрешен смут може да е станал причина за сомнамбулизма му? Най-разпространената причина е стремежът на детето да избяга от някаква ситуация, която, макар да изглежда банална за възрастните, на него му се струва непоносима. Навярно смята, че несправедливо е било изказано.

То сънува, че избягва от несправедливостта, и толкова настойчиво се нуждае от това, че наистина разиграва бягството. В Ланкашир имало много по-сериозен случай. Седемгодишно момче се покатерило в креватчето на сестричето си и легнало върху бебето, което се задушило. След като чул, че момчето е сомнамбул, патологът посочил като причина за смъртта злополука.

Но какво стимулирало тази злополука? Подсъзнателна завист към новородената „натрапница“ ли? Изгарящо желание, обикновено скривано в подсъзнанието на момчето, да си върне предишното място като глезеното бебе в семейството?

Родители също са били убивани от своите невинно спящи деца. Карл Кайгър, заможен държавен служител в Кентъки, бил прострелян пет пъти от шестнайсетгодишната си дъщеря Джо Ан. На 16 август

1943 г. г-н и г-жа Кайгър и техните две деца, Джо Ан и шестгодишният Джери, си легнали рано. Малко след полунощ Джо Ан, която и преди била страдала от сомнамбулизъм, сънувала кошмар — грамаден безумец с диви очи се вмъквал в дома им. Видяла го да се промъква по стълбището и била убедена, че ще убие останалите от семейството. Само тя можела да ги спаси.

Има едно широко разпространено, ала напълно погрешно убеждение, че сомнамбулите вървят бавно с протегнати пред себе си ръце. Всъщност сомнамбулът обикновено тихо се надига, става от леглото и започва да се движи тронаво и объркано. Скоро движенията му стават по-координирани и сложни и единственият признак за сомнамбуличното му състояние са безизразните му очи.

Тъкмо такава било състоянието на Джо Ан Кайгър в онази августовска нощ. Тя взела двата заредени револвера на баща си и първо отишла да „спаси“ братчето си. Един куршум го улучил в главата, други два — в тялото. Момчето изобщо не се събудило.

Но „кошмарният безумец“ още беснеел в мирната крайградска къща на Кайгърви. Джо Ан го последвала в спалнята на родителите си и открила огън с двете оръжия. Баща ѝ умрял почти моментално. Майка ѝ, четирийсет и девет годишната г-жа Джени Кайгър, била простреляна в хълбока. Изведнъж Джо Ан се събудила — с револверите в ръце и със спомена за кошмара в главата си. Тя ужасено зяпнала тялото на баща си и промълвила: „Тук има някакъв луд, който ще ни убие всички“.

Арестували я по обвинение в предумишлено убийство, но адвокатът ѝ обяснил поведението и със сомнамбулизъм и тя била оправдана.

ПСИХИЧЕСКИТЕ ПЕТНА

Всъщност каква е причината за тази трагедия? Нашите най-дълбоко вкоренени мотивации, за които може изобщо да не подозираме, са сложно наследство от миналото. Тревогите и ирационалната неприязън често са заровени дълбоко, защото са психически петна, „брадавици“ на ума, които хората прекалено се страхуват или просто не желаят съзнателно да признаят.

Например човек може многократно да сънува кошмари, в които го душат. Този страх може да не го смущава денем и човек не вижда

причина той да измъчва нощите му. Но ако можеше да проследи цялата си история, навярно щеше да открие, че когато е бил на няколко дни, едва не се е задушил в креватчето си. Инцидентът отдавна е потънал в забрава, но белегът все още е запечатан в ума му.

ЗАВЕЩАНИЯТ СТРАХ

Същото се отнася за нелогичните страхове и суеверия, които подсъзнателно сме наследили от своите отдавна мъртви прадеди — това се доказва от случая с бебето на Фрейзър, подробно описан в друга глава.

Нашите предци живеели в страх от нощните зверове. В своите пещери и първобитни колиби те знаели, че смъртта може би ги дебне, че може да се наложи да убият или да бъдат убити. В паянтовата си къщурка в Шотландия през XIX в. Фрейзър се мятал насън, измъчван от завещания му страх. Адреналинът нахлул във вените му, също както някога ставало с неговите прадеди. Той скочил от леглото си, нахвърлил се върху чудовището и го убил. После открил, че това било бебето му.

Това наше общо наследство все още е тук, независимо дали го разбираме, и образува фон на мислите ни — от време на време ние го използваме и после говорим за „предчувствие“ или „инстинкт“. Нормалният съзнателен разум, който не е засенчен от психическо заболяване, е способен да поддържа тези психически петна в съответната им перспектива. Но в съня ни съзнателният логичен процес вече не владее положението — и затова има трагедии като случилото се в дома на Кайгър.

Случаят Кайгър е класически пример за сомнамбулизъм, стимулиран от несигурност, мотивация, която според психиатрите е изключително разпространена при децата. Детето чува родителите си да се карат, чува ги да се заплашват един друг, че ще се разделят. Това го плаши и страхът изпълва съня му — то ще изгуби единия или може би и двамата, ще бъде лишено от обичта и закрилата им.

Не е задължително да има скандал. Това всеобхватно усещане за несигурност може да се подсили от случайни думи, от грешно изтълкувана забележка, която загнява в подсъзнанието.

Джо Ан Кайгър искрено обичала семейството си. Тази връзка била толкова важна за нея, че тя страдала от натрапчив страх по

някакъв начин да не изгуби родителите си, и макар че може да не е присъствал в съзнанието ѝ, този страх бил дълбоко вкоренен в подсъзнанието ѝ. Тя била интелигентно момиче и ако в онази ужасна нощ беше будна и наистина беше видяла убиец, сигурно щеше да се развика и да вдигне тревога, едва ли щеше да се опита сама да се справи с него. НО тъй като разумът ѝ се намирал в нещо като транс, реакцията ѝ била чисто емоционална. Трябвало да се притече на помощ на баща си, майка си и брат си. Единствено тя съзнавала опасността и единствено тя можела да ги спаси.

Брат ѝ бил най-малкият в семейството, затова бил най-уязвим. Ето защо подсъзнателното ѝ психическо петно първо я отнело в неговата стая и той умрял пръв. Децата са по-податливи на сомнамбулизъм от възрастните, защото реагират по-силно на повечето форми на психическо стимулиране. Те имат по-малко задръжки и не са усвоили навика на средния възрастен да се самоконтролират.

ТЕХНИТЕ УСТНИ МОГАТ ДА ТРЕПЕРЯТ

Има начини да се разпознаят потенциалните сомнамбули, дори ден преди да спуснат крака от леглото. Те често стават по-затворени или мрачни, устните им могат лекичко да треперят или изпитват необичайно затруднение при произнасянето на някои думи. Това са признаци за проблем, заровен дълбоко в ума.

След проявата на сомнамбулизъм сърцето на човек обикновено бие по-бързо от обикновено и дланите му са потни. Повечето сомнамбули естествено безобидно обикалят наоколо. Те може да излязат от стаята си или да обикалят по коридорите в жилищните блокове и после да се върнат в леглото си, без да знаят, че са го напуснали.

Някои се самоубиват. Невръстният син на професор от Кеймбридж залял дрехите си с терпентин и се самозапалил. Друг изпил синилна киселина. Мнозина са падали през прозорци или отвисоко. В почти всички краища на света има случаи на сомнамбули, които са се събуждали и са се озовавали в изключително конфузно положение.

През 1954 г. например една омъжена жена имитирала подвизите на Тарзан, като напълно гола се люлеела на клон в градината. Наложило се съпругът ѝ да повика пожарната команда, за да я свалят.

Много други откриват, че насън невинно са нарушили някой закон. Един деветнайсетгодишен зидар бил обвинен в опасно шофиране в Честърфийлд, графство Дербишир, и свидетелите заявили, че се движел със сто километра в час, и се блъснал в друга кола. Процесът бил прекратен, тъй като съдът приел, че младежът е спял.

Една двайсетгодишна девойка от Лимингтън, графство Хампшир, признала, че взела над три лири, които принадлежали на други слуги в голям дом. Тя също била оправдана, тъй като го направила в сомнамбулично състояние. През февруари 1970 г. петдесет и една годишна домакиня била изправена пред съда в Югозападен Лондон по обвинение в кражба на куфар и календар от магазин. Охранител от магазина заявил, че я проследил навън и ѝ извикал, но „тя като че ли не ме чу“. Съдът я оправдал, приемайки, че го е извършила в сомнамбулично състояние.

Психиатрите са единодушни, че тези случаи на „невинни престъпления“ се коренят в нашето наследство. Първобитният човек взимал каквото искал, когато искал — за него това било напълно естествено. През вековете повечето хора потискали този си инстинкт и той станал противообществен и незаконен, ала подсъзнанието не дължи особена вяност на законите на модерния човек.

Целият потенциален ужас на сомнамбулизма обаче се разкрива най-ясно от жестоките убийства и някои инциденти, които едва не свършили с жестоко убийство. През февруари 1952 г. психиатърът д-р Хю Скот Форбс подчертал плашещата честота на сомнамбуличните нападения. Докато давал показания по делото на трийсет и четири годишен лейтенант от Кралския военноморски флот, обвинен в опит за убийство на съпругата си, докторът описал два случая на сомнамбули, нападнали жените си през последната година. Единият на два пъти се опитал да удуши съпругата си, другият я наранил с юмруци.

Лейтенантът признал, че е пукнал черепа на жена си с брадва и когато се събудил, стискал с ръце гърлото ѝ. Жена му казала пред съда: „Семейният ни живот винаги е бил щастлив — винаги. Никога не сме се карали сериозно. Той никога, освен онази нощ, не е упражнявал никакво насилие върху мен“.

Адвокатът г-н Дингъл Фут попитал д-р Форбс дали мъж в състояние на сомнамбулизъм може да има съзнателна цел.

Психиатърът отговорил: „Не, той живее в съня си. Не е в пълен досег с действителността. Не е способен на каквато и да е логична целенасоченост“. Д-р Форбс прибавил, че сомнамбулизмът не е психическо заболяване и че съществува самостоятелно, без никакви други патологии, поради което никога не се налагало да бъде освидетелстван. И обикновено рецидивирал. Съдебните заседатели се оттеглили за десет минути и обявили лейтенанта за невинен. Той напуснал съдебната зала под ръка с жена си.

Някои юристи смятат, че ако може категорично да се установи, сомнамбулизмът е толкова ясно доказателство за невинност, че е безсмислено човек да бъде подлаган на мъчителни съдебни процеси. Такова отношение възприели властите към Уилям Полард, двајсет и четири годишен собственик на птицеферма от Арканзас, след като извършил убийство в сомнамбулично състояние.

Всички в района знаели, че е сомнамбул. Често се случвало нощем, както си е по пижама, Полард да натовари камиона си с пилета, които възнамерявал да продаде, и да потегли за съседния град Литъл Рок. После се събуждал и се удивлявал защо не е в леглото си.

Никой не се безпокоял много от тези неща — приятелите му дори се шегували с тях. „Чакай да заспи — казвали те. — Той винаги работи най-добре насън“. Но През ноември 1946 г. шегата се превърнала в ужас.

Полард сънувал кошмар, че го напада непознат мъж. Размахал ръце, за да се защити, и се събудил. Нищо повече не си спомнял. Само този кошмар. Ала четиригодишната му дъщеричка била мъртва.

СТРАННИЯТ ПРАЗЕН ПОГЛЕД

Повече подробности за онази страшна нощ разказала на следователя г-жа Полард. Събудила се от шум и с ужас видяла мъжа си със странен празен поглед безцелно да насочва фенер към нещо на пода. Там лежала дъщеря им Бренда и тилът ѝ бил смазан. Г-жа Полард истерично запищяла, ала детето било неподвижно.

Полард я погледнал смутено и безпомощно поклатил глава — нищо не си спомнял. Не си спомнял дали е измъкнал детето от креватчето, с какво го е ударил и дали изобщо го е удрял. Дори не си спомнял откъде е взел фенера. Спомнял си само кошмара и че замахнал с ръце.

Когато дошъл на себе си, Полард се втурнал да повика баща си от съседната къща и двамата закарали детето в местната болница, но Бренда умряла минути след като стигнали там. Властите решили, че тъй като сомнамбулизмът на Полард бил доказан, няма да го обвинят за престъплението.

Някои смятат, че убийството на малката Бренда Полард е само ужасен психологически инцидент, едно от онези отклонения в поведението, които не могат да се обяснят, и този възглед се потвърждава от факта, че Полард несъмнено е обичал дъщеря си. Налице са обаче убедителни доказателства, че причина за трагедията бил инстинктът за самосъхранение на Полард и стремежът му да защити жена си и детето си.

Неговото подсъзнание реагирало на „кошмарния нападател“ и незабавно привело тялото му в движение. В това първично състояние страхът води до едно от две неща — бягство или битка. Полард осъзнавал необходимостта да защити семейството си и избрал да се бие.

Въпреки че съзнателно не си го спомнял, той навярно е грабнал детето от креватчето в отчаян опит да го спаси. После, ако момиченцето се е съпротивлявало в ръцете му, въображението му почти със сигурност го е превърнало в кошмарния противник. Така дъщеря му се преобразила във врага, който застрашавал сигурността на дома му, в човека, който трябвало да бъде унищожен.

спящият удушвач

Случаят с американския сержант Юджийн Бошърс привлече вниманието на британската преса през 1961 г. В новогодишната вечер през 1961 г. Бошърс, чиято съпруга и две деца били в Шотландия, отишъл да пие в хотел „Бел“ в Брейнтрий, графство Есекс. Там се запознал с младежа Дейвид Солт и красивата тийнейджърка Джийн Констабъл, която също познавала Солт от тази вечер. След затварянето на бара тримата отишли в апартамента на Бошърс в Дънмоу и пили водка. Джийн сигурно е била доста пияна, тъй като се съблякла пред мъжете. Бошърс се оттеглил в спалнята, докато Дейвид Солт и Джийн Констабъл правили секс на килима пред камината. След като продължили да пият и да слушат музика (толкова шумно, че съседката под тях трябвало да тропа по тавана), младежите пак се любили в

спалнята. После тримата заспали на дюшек пред огъня, завити с одеяла.

В ранните часове на утрото Дейвид Солт станал и отишъл да си хване такси. И според Бошиърс, когато се събудил, той лежал върху голото момиче с ръце на гърлото ѝ. Джийн Констабъл била мъртва.

По-късно Бошиърс заявил, че я пренесъл в съседната стая и после пак си легнал. Когато на сутринта установил, че това не е кошмар, се ужасил.

Оставил мъртвото момиче в апартамента си цели два дни, после в ранните часове на 2 януари изхвърлил трупа в полето край Риджуел. Скоро я открили и разпознали. Бошиърс бил обвинен в убийството ѝ. Прокурорът твърдял, че Бошиърс я е удушил, докато я е изнасилвал. Адвокатът му заявил, че Бошиърс я е убил насън. Макар патологът д-р Франсис Кампо да изразил мнението, че „сомнамбулската“ версия е крайно невероятна, съдебните заседатели решили да оправдаят Бошиърс — за огромно облекчение на американските ВВС. След няколко месеца сержант Бошиърс бил уволнен, но въпреки това си остава най-известният „сомнамбул убиец“ в Англия.

Най-странният случай на сомнамбулично убийство е свързан с френския детектив Робер Ледрю. Той бил изключителен професионалист, което до голяма степен дължал на въображението си. Разследвал убийства и винаги се опитвал да се постави на мястото на престъпника, затова мислено извършвал едно убийство след друго, постоянно усъвършенствайки по някоя дреболия. Ледрю бил съвестен, навярно прекалено съвестен, и през 1888 г. дългите часове на тежка работа го довели до нервен срив.

Отишъл да се възстанови край морето в Хавър и тъй като нощите били студени, свикнал да спи с чорапи. Една сутрин, след като спал дванайсет часа, озадачено установил, че чорапите му са мокри. Не успял да си го обясни, но пък това не било чак толкова важно. Той свил рамене, преобул се и забравил за случая.

УЖАСЪТ ОТ ОТКРИТИЕТО

По-късно същия ден получил писмо от началника си в Париж: на брега в недалечния Сен Адрес открили голото тяло на някой си Андре Моне, убит с куршум. Огромният опит на Ледрю можел да се окаже полезен за местната полиция и макар още да бил в отпуск, дали би се

съгласил да им помогне? Ледрю се зарадвал и естествено се почувствал поласкан.

Моне имал малко заведение в Париж и очевидно отишъл да поплува през нощта — намерили дрехите му, подредени на купчинка до тялото му. Доколкото можело да се установи, нямал врагове и не бил богаташ. Тогава какъв можел да е мотивът? За самоличността на убиеца имало две улики, но местната полиция не им обърнала внимание.

На пясъка до тялото имало стъпки, очевидно оставени от крака, обути в чорапи. Освен това куршумът, установили експертите по балистика, бил изстрелян с лугер. Тези пистолети обаче били много широко разпространени, всъщност дори самият Ледрю имал такъв.

Но когато разгледал стъпките с лупа, Ледрю забелязал подробност, която го изпълнила с ужас. Липсвало нещо — единият палец. При злополука детективът бил изгубил десния си палец.

Ледрю си събул дясната обувка и стъпил в пясъка, после сравнил стъпките и разбрал защо се е събудил с мокри чорапи. Неговият лугер бил в хотела и открил, че един от патроните е изстрелян.

Робер Ледрю прекалено често бил извършвал убийства наум. Всичко това било напълно безопасно, докато съзнанието му контролирало фантазиите му и ги използвало, ала когато проникнали в подсъзнанието му, те се превърнали в мрачна реалност.

Той се предал на властите, но съдът решил, че не е виновен. Тъй като лекарите предупредили, че може пак да убие насън, Ледрю трябвало да се съгласи да нощува в един парижки затвор. И до смъртта си през 1939 г. на осемдесет и пет годишна възраст той прекарвал дните си на свобода, ала в часовете на мрак винаги се оставял да го заключват.

ОБУЗДАНИТЕ КОШМАРИ

Никой обаче не бива да смята, че сами по себе си кошмарите са опасни. Дори понякога може да са полезни. Гротескните фантастични същества, които проникват в съня ви, могат да се обуздаят като коне и да работят за вас.

Например, те могат да ви предупредят за предстояща болест. Британският психиатър д-р Дж. А. Хадфийлд съобщава за един типичен пример. Той имал пациент, който многократно сънувал един и

същи кошмар — че устата и едната му ръка се парализират. И няколко месеца по-късно наистина получил частична парализа.

Този човек, заключава д-р Хадфийлд, получавал слаби удари насън, тъй като подсъзнанието долавя симптоми от тялото много преди те да стигнат до съзнанието и ги превежда във формата на сън.

Най-важната функция на кошмарите и изобщо на сънищата е, че освобождават напрежението. Те ни позволяват да се насладим на ободряващо различни фантазии, удивителни приключения и дори престъпления, които са забранени в реалния живот. Само в ограничен брой случаи има вероятност тази освобождаваща функция да се развие в реално физическо действие.

СУПЕРКРАДЦИ

На 16 октомври 1906 г. един скромен обуцар направил за смях императорската германска армия. Казвал се Вилхелм Войгт и бил прекарал близо половината от своите петдесет и седем години в затвора. В онова студено есенно утро той крачел по улиците на Тегел, днес предградие на Берлин, в капитанска униформа. Войгт нямал право на нея: бил я купил от една вехтошарница. Няколко войници се приближили по улицата, водел ги сержант. Войгт спрял пред тях и изревал: „Стой!“ После ги инспектирал, като сучел мустаци.

Казал на сержанта, че има работа в градския съвет на Кьопеник, на трийсетина километра оттам, и им заповядал да го последват. Никой не смеел да спори с германски офицер — те марширували подире му чак до Кьопеник. Там „капитанът“ дал на всеки по една марка и ги освободил за обяд. После ги строил пред градския съвет, наредил на трима да завардят изходите и повел другите вътре.

Влязъл в кабинета на кмета и му съобщил, че го арестува. Изглеждал толкова свиреп, че никой не посмял да каже нищо. После офицерът пожелал да види касата. Един разсилен побързал да я донесе. Капитанът преброил парите, стрелнал кмета с гневен поглед, сякаш за да му каже: „Точно както си мислех“, и заявил, че ги конфискува. „Отведете го“ — изсумтял той и посочил кмета. Войниците застанали от двете страни на озадачения кмет и го извели навън.

Междувременно трима войници получили заповед да конфискуват коли. Кметът и войниците били качени на две от тях и пратени в берлинската полиция. Капитанът се качил на третата. Когато войниците стигнали в участъка, третата кола била изчезнала, ала никой не подозирал нищо. Кметът побързал да влезе вътре и минали два часа, преди да разберат, че са ги измамили. Дотогава капитанът вече бил изчезнал с парите, около четири хиляди марки.

Вестта за измамата обиколила Германия, а после и целия свят. Дори кайзерът се залял от смях, когато научил. „Това може да се случи

само в моята Германия“, с известно задоволство рекъл той. Ала полицията и армията били разярени. Самозваният капитан станал обществен враг номер едно, било организирано масово издирване. След няколко дни Войгт бил арестуван в стаята си в един берлински бордей. Той получил четири години тежък труд, но бил освободен след двайсет месеца — благодарение на задкулисната намеса на кайзера. През остатъка от живота си обуцарят бил нещо като герой и често позирал пред фотографии в капитанска униформа. „Капитанът от Кьопенек“ и досега е уважавана фигура в Германия.

Ударът на Войгт не е нито най-големият, нито най-малкият в историята, но обирът му е най-типичен в анализите на криминалистиката. Защото истинският крадец, човекът с призвание за кражби, притежава нещо от авантюриста и от героя на комична опера. Той краде за обогатяване, но и за удоволствие — заради тръпката от предизвикателството.

Тъкмо такъв дух бил проявен от човека, който извършил най-големия обир в историята. Той откраднал цяла страна. Павел Михайлович Бермонт-Авалов проявил духа на капитана от Кьопеник в огромен мащаб. Той демонстрирал способностите си през 1917 г., когато шпионирал болшевиките в полза на Германия. Докато прекосявал една гора, облечен в руска офицерска униформа, Бермонт-Авалов се натъкнал на голям склад за боеприпаси. Без колебание се приближил до руския часови, който вдигнал пушка и я насочил към него. „Идиот такъв, махни пушката — извикал Бермонт. — Махай ми се от пътя, невеж селянино!“

Войникът отстъпил — само руски офицер можел да е толкова груб. Бермонт влязъл в лагера, почукал на вратите на всички войници и поискал да се срещне със старшината. После, следван от върволица почтителни ефрейтори, направил инспекция на склада. В барака, пълна с артилерийски снаряди, с помощта на гаечен ключ задействал взривателя на един от снарядите. Излязъл, запътил се към изхода на лагера и тъкмо подминавал часовия, когато започнали верижните експлозии. Целият лагер бил унищожен.

БЕЗПОЩАДНИЯТ ЩУРМ

Носен от духа на безумната си дързост, Бермонт повел малка наемна армия към латвийския град Желгава и препуснал срещу

неговите червени защитници във великолепен и безпощаден кавалерийски щурм. Тъкмо този успех му дал идеята за един дързък план за овладяване на страната. Той отишъл при командващия останките от германската армия фон дер Голц и му предложил себе си и своите триста войници. Голц мрачно отговорил, че не се нуждае от хора — той имал трийсет хиляди, — а от пари. „Оставете това на мен“ — отвърнал Бермонт и побързал да замине за Берлин.

Като представител на Голц, той посетил различни банки, притежаващи ипотечи от Латвия, и им обяснил, че ако страната падне в ръцете на червените, ще изгубят инвестициите си. Те бързо дали един милион марки на негово разположение и Бермонт се приготвил да измами Голц. Била 1919 г. и във Виена Антантата обсъждала следвоенното разделение на Европа. Бермонт пратил телеграма на британската делегация — предупреждавал, че немски банкери са пратили на Голц един милион марки и че командващият възнамерява да завладее Латвия.

Идеята била да разтревожи френския премиер Жорж Клемансо и американския президент Удроу Уилсън, за да свалят Голц. После Бермонт се върнал в Латвия, отишъл при германския командващ и му казал, че успял да събере двеста и петдесет хиляди марки. Голц го погледнал кисело. „Ами другите три четвърти?“ — попитал той и размахал телеграма от немските банкери. Бермонт останал невъзмутим. „Ще ги пратят след ден-два“. Голц не бил напълно убеден, но пуснал руснака да си върви — и пратил спешно допитване по телефона до банкерите в Берлин.

ОБЕЩАНИЕТО ЗА ПЛЯЧКА

Сега зависело от това коя телеграма ще стигне първа — тази от банкерите, съобщаваща на Голц, че Бермонт се опитва да го измами, или от командването на Антантата, която го освобождавала от поста му. За нещастие на Бермонт, телеграмата за парите пристигнала първа. Хората на Голц вече го изтезавали, когато дошла втората телеграма и немецът разбрал, че е победен. Бермонт му предложил четвърт милион марки в замяна на армията му — която се състояла от наемници, а не от немски войници. Ето защо Голц не извършил държавна измяна, като взел парите и предал армията на нейния нов командир. Без да губи време, Бермонт се отправил към латвийската столица Рига, която била

в ръцете на болшевиките. Окуражени от обещанията за земя и плячка, наемниците смело се сражавали и през октомври 1919 г. превзели града. Бермонт станал господар на Латвия. Той отмъкнал страната под носа на Антантата!

Имал нужда само от време, за да се установи като новия цар на Латвия. Надявал се, че Антантата няма да намери основание да го изгони. Това било голямата му грешка. Смятал всички политици за мошеници и изобщо не му хрумвало, че Уилсън и Клемансо може да възразят срещу идеята Латвия да бъде управлявана от суперкрадец. С безпомощната си армия човекът, който откраднал цяла страна, бил принуден да зареже плячката и да бяга, за да си спаси кожата. Но подобно на капитана от Кьопеник, той останал герой до края на дните си.

Подвизите на Войгт и Бермонт-Авалон насочват вниманието към нещо, което психолозите криминалисти никога не са признавали напълно: че има крадци и суперкрадци. Кражбата е най-разпространеното престъпление и повечето крадци признават, че по същество са паразити без истинско място в обществото. Суперкрадецът обаче не приема нищо подобно. Той принадлежи към групата на „силно доминантните“ мъже. А силно доминантният мъж изпитва инстинктивно желание за успехи, за *приключения*. По някакъв неясен, навярно само полуосъзнат начин той смята, че заслужава да е известен, да е „някой“. В идеалния случай желанието му е да води живот, в който да може да извършва обири и — както понякога се случва — изнасилвания.

Суперкрадецът е самотник. Той притежава качества, които могат да го отведат далеч като военен или бизнесмен, ала не иска да си сътрудничи с обществото. Това за него е скучно. Концепцията за престъплението обаче поражда у него странна, почти сексуална възбуда. Студентът от Чикагския университет и сексуален убиец Уилям Хеърнс например започнал като взломджия. Прониквал в къщи, за да краде женско бельо. После открил, че от самото вмъкване през прозорец може да получи оргазъм, и изтъкнал този аргумент в своя „защита“ преди през 1946 г. да го осъдят на доживотен затвор. Полицията във всички страни познава подобни случаи, при които взломджии уринират или се изхождат в чужди жилища. Това не е само проява на социално предизвикателство, както може би ни се

струва на пръв поглед. Взломаджията изпитва удоволствие от това да си смъкне гащите в чужд дом — това е вариант на ексхибиционизъм. Някои взломаджии режат легла, сутиени и гащички с бръсначи. В тези обири се наблюдава определен елемент на „изнасилване“, който е отличителният знак или визитна картичка на суперкрадците, за разлика от „обикновения“ крадец.

Суперкрадецът обаче не винаги представлява заплаха за своите съвременници. Когато обществото се разширява и променя, за него може да има място. Например ст епохата на кралица Елизабет I насам британското правителство насърчавало пиратството. Наричали го „каперство“, но иначе си било чисто пиратство. Каперите имали право да нападат кораби, принадлежащи на врагове на тяхната родина — и на всеки, който снабдявал с провизии тези врагове. Това им осигурявало доста широко поле на действие. Ако поради някаква причина залавяли кораб, принадлежащ на приятелска страна, имало съвсем елементарен начин да не допуснат грешката им да се разчуе: избивали всички на борда и потопявали съда.

Елизабетинският герой сър Франсис Дрейк всъщност бил обикновен пират, който използвал войната с Испания като възможност за обири и грабеж. Тъй като испанците имали владения в Америка и Западна Индия, това наистина осигурявало изключително широко поле за действие на корсари като Дрейк. Западна Индия се превърнала в пиратско гнездо — което подслонявало хора като Черната брада (чието истинско име било Тийч), Хенри Морган, майор Стед Бонет, капитан Инглант.

Пиратството било идеален начин на живот за суперкрадеца. Той можел да краде, да реже гърла, да изгаря градове и да отвлича жени. Можел да осъществява всичките си детински фантазии за агресия и насилие. Мнозина вършели тъкмо това, при това с ужасяващ садизъм. Ето защо пиратите рядко получавали милост от властите, когато ги залавяли — капитаните и целите екипажи чак до юнгите увиснали на една и съща бесилка. Обществото ги смятало за най-зли гадини.

Една от най-типичните прояви на психологията на суперкрадеца се наблюдава в прочутата драма „Разбойници“ от немския поет от XVIII в. Шилер. Героят на пиесата Карл Моор оглавява банда крадци, защото „само свободата поражда истинско величие“ — с което има предвид свободата да краде, пали и насилва. Наистина, „Разбойници“ е

една от първите и най-незрели творби на Шилер, но тя потвърждава важното заключение, че дори толкова благ и интелигентен човек като него може да вярва, че за да си „истински свободен“, трябва да можеш да гориш женски манастири и да изнасилваш монахините.

Повечето хора са в състояние да съчувстват на тази гледна точка. Това показва, че подобно на всички силно доминантни престъпници, суперкрадецът по същество е човек, който никога не пораста. Децата не разбират защо не могат да получат луната или защо не бива да си вземат каквото поискат от магазин за играчки. С възрастта те стават по-големи реалисти. Желанията им съзряват, както и начините им да изпълнят тези желания. Някои хора така и не успяват да се избавят от детството си, от усещането, че трябва да им позволят да взимат каквото си искат. Ако са хора със силна доминантност, има голяма вероятност да се превърнат в суперкрадци.

Статистически погледнато, във всяко общество има определен брой суперкрадци. Някои са достатъчно интелигентни, за да станат преуспяващи бизнесмени. (Например книгата на Густав Майърс „История на големите американски състояния“ ясно показва, че повечето преуспели американски бизнесмени са били обикновени пирати.) Останалите ще станат „врагове на обществото“, аутсайдери, които не са способни да печелят пари „законно“ и се насочват към кражбата.

Друг очевиден факт за суперкрадците е, че рядко извършват убийства. Защо? Защото изпитват силно желание да са „някой“ в обществото и разбират, че убийството затваря вратата за това. Капитанът от Кьопеник прекарал остатъка от живота си, като се кипрел в капитанска униформа. Бермонт-Авалон написал книга за подвизите си и станал видна обществена фигура. Суперкрадецът най-често убива тогава, когато е приклещен в ъгъла и не вижда друг изход от положението.

В този смисъл най-известният английски суперкрадец, „човекът-дявол“ Чарли Пийс, представлява изключение от правилото. Нарекли го „човека-дявол“ заради грозното му маймунско лице и огромната му щръкнала напред брадичка. Освен това говорел така, като че ли езикът му бил прекалено голям за устата му. Но тези черти, изглежда, не били пречка за активния му любовен живот. През 1875 г., когато бил четирийсет и три годишен, Пийс живеел в шефийлдското предградие

Дарнол, работел като майстор на рамки и прекарвал нощите в любимото си занимание — влизане с взлом. На две къщи от него живеела красивата, добре сложена ирландка Катрин Дайсън, чийто съпруг бил железопътен инженер. Тя станала любовница на Пийс, но впоследствие ѝ омръзнало и отказала да се вижда с него. Пийс обезумял от ярост и толкова много ѝ досаждал, че Дайсънови извадили съдебна заповед, за да се избавят от него. След няколко месеца те се преместили в друга част на Шефийлд, ала Пийс толкова бързо ги открил, че ги посетил още докато разопаковали багажа си.

ПЪРВОТО МУ УБИЙСТВО

По това време той вече бил извършил първото си убийство. През август 1876 г., бягайки след взлом край Манчестър, той бил спрял от полицаия Николас Кок. Пийс го застрелял, но двамата братя Джон и Уилям Хабрън били арестувани за престъплението и Уилям бил осъден на смърт — макар че впоследствие присъдата му била заменена с каторга. Пийс присъствал на процеса и щом чул присъдата, отишъл при Дайсънови, скарал се с Артър Дайсън и го застрелял. След това прескочил градинската стена и изчезнал за две години.

Отишъл в Пекам, Южен Лондон, наел крайградска вила и привидно станал почтен викториански стопанин, в неделя ходел на черква и давал музикални вечери, на които рецитирал патетични балади и свирел на цигулка. Полицията в Южен Лондон обаче се сблъскала с поредица от дръзки обири. На 10 октомври 1878 г. двама полицаи видели мъж да се държи подозрително в заден двор в Блекхийт. Когато го заговорили, той извадил пистолет и стрелял два пъти — нарочно неточно, като им извикал да не се приближават. Единият полицаи бил улучен в ръката, но другият се сборичкал с Пийс и го повалил. Това бил краят на кариерата на човека-дявол. Той си признал убийството на полицаия Кок и Уилям Хабрън бил освободен. Пийс бил обесен за убийството на Артър Дайсън на 25 февруари 1879 г. Кой знае защо, той разпалил въображението на англичаните — за него има повече легенди, отколкото за всеки друг суперкрадец след Робин Худ.

Това не може да се каже за човека, който навярно заслужава да бъде признат за най-велик суперкрадец на ХХ в. — въпреки че е герой на криминалната класика „Графът от Грамърси Парк“ на Робърт

Алкорн. Роден в Бруклин около 1890 г., Джералд Чапман притежавал типичния за суперкрадеца романтизъм и желанието да блесне пред света. Ала престъпната му кариера отначало не била успешна — до трийсетгодишна възраст прекарал близо дванайсет години в затвора по обвинения във влизане с взлом, кражба в особено големи размери и въоръжен грабеж. По време на една седемгодишна присъда в Оубърн, щата Ню Йорк, той замислил план за голям удар, който да го направи богат. Възможно е да го е вдъхновил негов познат в затвора — завършилия колеж Дъч Андерсън, който станал негов верен съучастник.

В Оубърн Чапман четял книги, научил някои неща за музиката и усвоил говора на англичанин от горната класа. Когато през 1919 г. го освободили, той започнал да се мотае на Уолстрийт, тъй като там били големите пари. На 24 октомври 1921 г. се вмъкнал в една пощенска кола, заплашил шофьора с оръжие и го принудил да кара до странична уличка. Там го чакали двама негови съучастници, Андерсън и някой си Чарли Лорбър. Те прехвърлили пощенските чували с над два и половина милиона долара в брой и ценни книжа в колата си и отпрашили. Обирът на Ленард Стрийт бил най-големият, извършван дотогава.

След като вече разполагал с толкова долари, Чапман вкарал в действие втората половина от плана. Наел голяма къща в модерния Грамърси Парк. После той и неговата „съпруга“ и съучастничка Бети се представили за богата английска двойка, господин и госпожа Дж. Винсънт Колуел. Техните вечерни партита — с музика — имали огромен успех. След едно от тях някоя си г-жа Ван Гедън установила, че си е изгубила наниз безценни бисери. Ала не заподозряла Колуелови — които в знак на съчувствие ѝ подарили сапфирена брошка.

ДРЪЗКОТО БЯГСТВО

Известно време след това полицията го арестувала заради обира на Ленард Стрийт — проследили го с помощта на пътнически чек. Пратили го в затвор в Атланта. Той дръзко избягал оттам с въже и кука. След едно денонощие го заловили и го простреляли в гърба. В затворническата болница успял да се престори на толкова болен и немощен, че полицията позволила на „жена“ му да го посети. С

револвера, който тя му предала, Чапман отново избягал. Ала престъплението било прекалено съблазнително. През октомври 1924 г. двама полицаи го спипали, докато обирал сейф в Нова Британия, щата Кънектикът. Той убил единия и избягал. След три месеца го заловили и бил осъден на смърт. Неговият съучастник Дъч Аидерсън убил невинното фермерско семейство, което предало Чапман, и скоро след това бил застрелян от полицаи.

СЪПРУГИ УБИЙЦИ

Много по-рядко се случва жени да убиват мъжете си, отколкото съпрузи да убиват съпругите си. Защо е така? Очевидният отговор е, че мъжете са много по-агресивни от жените. И наистина, жената рядко изпитва същата враждебност към съпруга си, освен ако не е по-доминантна от него или ако той изобщо не я задоволява в леглото. Тази теория е ключът за повечето известни случаи на мъже, убити от съпругите си. Още преди триста години французите смятали убийството на съпруг за толкова „ужасно и противоестествено“ престъпление, че го наказвали с изгаряне на клада.

АЛИС АРДЪН

През 1551 г. такъв случай станал тема на една от най-популярните ранни елизабетински пиеси, анонимната „Ардън от Февършам“. Въпросната дама била Алис Ардън, сестра на сър Томас Норт, преводач на Плутарховите „Успоредни животописи“. Алис се омъжила за кентския джентълмен Томас Ардън, кмет на Февършам. Той най-вероятно се оженил за нея заради семейните ѝ връзки, а не защото бил влюбен в нея — всички свидетелства показват, че повече се интересувал от пари, отколкото от секс.

След няколко скучни години брачен живот Алис се запознала с шивача Морсби и му станала любовница. Съпругът ѝ знаел за това и не го било грижа, всъщност дори канел Морсби на гости, докато той отсъствал по работа. Това напълно устройвало шивача, ала не и Алис. С вродения си женски усет за ред тя не желала да е съпруга на един мъж и любовница на друг. Възможно е също да не е искала да задоволява сексуалните потребности на съпруга си, когато се прибирал къщи. Във всеки случай тя убедила Морсби, въпреки волята му, че мъжът ѝ трябва да умре.

Морсби не бил агресивен човек, затова се обърнал към някой си Грийн, когото Томас Ардън с измама бил прогонил от земята му. Грийн на свой ред наел двама убийци. Като професионалисти в този бранш,

те действали съвсем явно и грубо. Просто влезли в дома на Ардън, докато той вечерял, намушкали го и го удушили. Морсби го довършил, като го ударил с едно желязо. После замъкнал тялото в една близка нива. Убийците не обърнали внимание, че валяло сняг. На другия ден стражите с лекота проследили стъпите и кървавите следи от нивата до дома на жертвата.

Убийството на съпруг се смятало за толкова отвратително и позорно, че новината постепенно развълнувала цяла Англия. Алис, любовникът ѝ, единият убиец, една слугиня и един слуга, които помогнали да пренесат тялото, били арестувани, съдени и обявени за виновни. Сестрата на Морсби също била обвинена в съучастничество.

На 14 март 1551 г. Алис Ардън била изгорена на клада в Кентърбъри, както и слугинята, която „викаше на своята господарка, че тя я е докарала до този край“. Морсби и сестра му били обесени в Смитфийлд, Лондон, прислужникът бил обесен във Февършам, а заловеният наемен убиец бил изгорен на клада. Бил отнет животът на шестима души заради един нещастник, който си затварял очите за изневерите на жена си. Това говори за ужаса на елизабетинското общество, внушен от убийството на съпруг.

КАТРИН ХЕЙС

Два века по-късно друг случай предизвикал още по-голяма сензация и станал тема на безброй памфлети и балади. Съпругата се казвала Катрин Хейс — родена Катрин Хол в Бирмингам. От всички описания става ясно, че тя била силно доминантна жена с огромен сексуален апетит. Едва петнайсетгодишна била убедена от един офицер да напусне дома си и скоро станала любовница на целия офицерски корпус.

След този подвиг си намерила работа като слугиня на фермера Хейс. Синът на фермера Джон Хейс се влюбил в нея и тайно се венчали. Младият Хейс бил дърводелец — кротък, сговорчив мъж, доминиран от изключително привлекателната си съпруга — чиито словесни портрети я представят като Джина Лолобриджида от XVIII в. След шест години селски живот на Катрин толкова ѝ омръзнало, че настояла да се преселят в Лондон. Там Хейс станал преуспяващ търговец на въглища и лихвар.

Въпреки или тъкмо заради това, Катрин твърдяла, че той бил непоносимо отвратителен. Бракът им отивал все по на зло. Трийсет и пет годишната Катрин се смятала за онеправдана. Един ден в дома им дошъл младият Томас Билингс. Катрин го представила като свой роднина и настояла да остане при тях. И без да губи време, му станала любовница.

Скоро пристигнал друг неин приятел от Уоруикшир, Томас Ууд. Катрин незабавно го прибавила към колекцията си. И по време на оргия с двамата си любовници изведнъж решила, че е непоносимо да има такъв отвратителен — и мамен с лекота — съпруг. Джон Хейс бил сравнително богат човек за онова време, съблазнителна плячка. Катрин убедила любовниците си да ѝ помогнат да го убие, като им обещала дял от състоянието му.

На 1 март 1725 г. двамата предизвикали Хейс на надпиване. Той се съгласил, поръчали няколко бутилки вино и търговецът пресушил три и половина литра, без да помисли за въздействието на алкохола. Другите пили бира. Накрая той се замъкнал на леглото в съседната стая. Билингс влязъл с брадва и му нанесъл мощен удар по тила. Раненият толкова яростно се съпротивлявал, че съседът отдолу се качил да провери какво става. Катрин обяснила, че имат шумни гости, и обещала да ги укроти.

Стаята била залята с кръв — леглото, подът, стените. Тази гледка отвратила младите мъже. Наложило се тяхната властна любовница да се разпореди за избавянето от трупа. Тя ги накарала да отрежат главата с крив нож, като я държат над ведро, за да събират в него кръвта. После двамата излезли с главата — скрита под едно палто, — докато Катрин говорела високо заради съседа: преструвала се, че ненадейно викат мъжа ѝ по работа.

Убийците бързо отишли при Темза, но случили отлива. Накрая, след като обсъдили различни възможности, хвърлили главата от кея и тя паднала в тинята. Върнали се и помогнали на Катрин да почисти кръвта. Междувременно един минувач ги бил видял да хвърлят „нещо странно наглед“ в реката. Отишъл да провери и намерил главата. Съобщил за зловещата си находка и стражите се заели със случая. Тъй като калта я „загрозявала“, те наредили да я измият и да срещат косата, след което да я набучат на кол в двора на черквата „Сейнт Маргарет“ в Уестминстър. Един млад чирак я познал и се втурнал да каже на

Катрин, че прилича на главата на мъжа ѝ, ала тя ядосано отговорила, че може да си има неприятности, задето разпространява „лъжливи слухове“.

През това време убийците насекли тялото на парчета, напъхали ги в сандък и го хвърлили в едно езеро в Мерилибоун Фийлдс. Въпреки слуховете за изчезването на съпруга ѝ, Катрин Хейс проявила забележително хладнокръвие. Тя си сменила квартирата, като взела със себе си двамата си любовници и любопитния съсед, и тръгнала да обикаля длъжниците на мъжа си.

Главата в черковния двор обаче била породила прекалено силно подозрение към цялата история, за да се забрани лесно. Накрая мировият съдия се отбил в дома ѝ, за да разследва случая, и я спипал в леглото с Билингс. Любовниците и съседът били арестувани. Показали на Катрин главата, която била запазена в спирт. Вместо да се отврати, тя я взела в ръце, започнала да я целува и заплакала: „Това е скъпият ми съпруг“. После припаднала.

Ала театро̀то ѝ било напразно. Когато арестували Ууд, нервите му не издържали и той си признал. Ууд и Билингс били осъдени на обесване, а Катрин — на изгаряне на клада. Тя крещяла по целия път до затвора. Обесили само Билингс. Ууд, навярно за негово щастие, умрял от треска в тъмницата.

Краят на Катрин бил също толкова ужасен, колкото и причинената от нея смърт на съпруга ѝ. Преди да я изгорят, трябвало да я удушат. Някой обаче запалил огъня прекалено рано и когато пламъците облизали дланите му, палачът отскочил. Започнали да замерят надаващата писъци жена с цепеници, за да я повалят в безсъзнание, ала напразно. Минали три часа, докато тялото ѝ се превърне в пепел.

Логично е да се очаква, че след Катрин Хейс убийствата на съпрузи ще са безинтересни. Всъщност обаче случаят с Флорънс Браво вдъхновил още повече творби, сред които две монографични проучвания и един роман. Тази история се разиграла през 1876 г. и ако случаят с Катрин Хейс е типичен за жестокия XVIII в., аферата „Браво“ е представителна за Викторианската епоха.

ФЛОРЪНС БРАВО

Това се случило в Белъм, Южен Лондон. Трийсетгодишният адвокат Чарлз Браво живеел със своята младоженка Флорънс. Тя била привлекателна жена и когато през декември 1875 г. Браво се оженил за нея, от четири години била вдовица. Първият ѝ съпруг капитан Александър Люис Рикардо от Кралската пехотна гвардия починал от алкохолизъм и ѝ оставил приличната — и според нея напълно заслужена — сума четирийсет хиляди лири.

Когато ѝ направил предложение, Чарлз Браво знаел, че е любовница на Джеймс Манби Гъл, лекар на средна възраст, който се грижел за нея в края на първия ѝ брак. Сексуалното минало на Чарлз също не било съвсем безупречно, затова двамата се уговорили да забравят всякаква ревност. Чарлз несъмнено я обичал и също толкова несъмнено го привличали парите ѝ.

Както Флорънс скоро установила, вторият ѝ съпруг можел да е надменен и зъл, ала и тя не била от жените, които биха се оставили да ги тормозят. Имала собствено мнение — и склонност да прекалява с алкохола. Управлявала имението — внушителна готическа грамада — с помощта на една вдовица, г-жа Кокс. Отначало бракът изглеждал щастлив — въпреки че за четири месеца Флорънс направила два спонтанни аборта и Браво от време на време изпадал в пристъпи на ярост заради Гъл, дори веднъж я ударил.

На 21 април 1876 г., петък, Чарлз Браво вечерял обилно с бяла риба, печено агне, хайвер и бургундско вино. Флорънс и г-жа Кокс изпили две бутилки шери. В десет часа от спалнята на Браво се разнесло силно пъшкане — измъчвали го остри стомашни болки и започнал да повръща. Това продължило три дни, докато не умрял.

Сър Уилям Гъли, личният лекар на кралица Виктория (когото някои криминалисти от ХХ в. смятат за Джек Изкормвача), го видял преди да почине и заключил, че адвокатът е погълнал отрова. Аутопсията го потвърдила — открили следи от отравяне с антимон. Тогава г-жа Кокс заявила, че Браво ѝ бил признал: „Взех отрова. Не казвайте на Флорънс“.

Следствието не стигнало до категоричен резултат, но вестниците надушили скандал и открито намекнали, че Флорънс е убила съпруга си. Последвало ново следствие — за него настоял братът на Чарлз, Джоузеф, който се надявал заключението да е предумишлено убийство, тъй като това щяло да доведе до арестуването на Флорънс.

Този път скандалът с д-р Гъл излязъл в съда — и му нанесъл огромни професионални щети. Освен това един уволнен прислужник на Браво свидетелствал, че веднъж бил купил винен камък за доктора. Съдебните заседатели отново решили, че няма достатъчно улики, за да предявят обвинение — макар да се съгласили, че адвокатът наистина е убит. Флорънс била оправдана и две години по-късно умряла от алкохолизъм.

Оттогава криминалистите спорят за случая. Най-популярната теория очевидно е, че го е извършила Флорънс. Ексхумирането на тялото на първия ѝ съпруг — направено след следствието — установило следи от антимонов в органите му. Рикардо обаче се бил разделил с жена си месеци преди смъртта си.

Възможно е силните пристъпи на повръщане да не са се дължали на алкохолизъм, а на бавно отравяне с антимонов. Но защо ѝ било на Флорънс да убива съпруга си? Може би защото той изисквал от нея да изпълнява брачните си задължения, а тя се ужасявала от нови аборти, или защото е осъзнала, че той се интересува само от парите ѝ.

В „Как е умрял Чарлз Браво“ писателят И. Бриджис предполага, че Браво случайно взел отровата, която давал на малки дози на Флорънс. Авторката на криминални романи Агата Кристи смята, че го е извършил д-р Гъл — или поне че е помогнал на Флорънс да го направи. Според много други писатели престъплението е дело на г-жа Кокс. Браво не я обичал и е известно, че искал да се отърве от нея. Днес имението е превърнато в работнически жилища и се твърди, че е обитавано от призраци, но все още никой не е дал задоволително обяснение на загадъчната смърт на Чарлз Браво.

Героините на двата класически случая на убийство на съпруг през XX в. Рут Снайджер и Едит Томпсън също били доминантни жени. Откакто Снайджер, „Гранитната жена“, починала през 1928 г., в Съединените щати списъкът се е увеличил най-малко с още един класически пример: Кора Макоун от Вирджиния.

КОРА МАКОУН

На 8 януари 1969 г. полицията в Чесапийк, щата Вирджиния, научила за изчезването на Тим Макоун, бивш морски пехотинец, който неотдавна се завърнал от Виетнам. Жена му Кора обяснила, че е изчезнал преди два дни след скандал помежду им. Тя свенливо

споменала, че съпругът ѝ имал навика да се „опитва да я възбуди“, като я биел с кожен колан преди секс, и повдигнала минижупа си, за да покаже синините по бедрата си. Полицията започнала да издирва изчезналия, ала безуспешно.

Кора — красиво двайсет и две годишно момиче със знойни устни — с интерес следяла следствието и един ден съобщила, че току-що получила месечна информация от кредитната си компания, показваща, че някой се е подписал с името на мъжа ѝ върху сметки от автосервиз. В квитанциите имало номера на две коли. Потърсили собствениците им и направили озадачаващо откритие. Хората продължавали да използват автомобилите си и отrekli да са подписвали сметките с името на Тим Макоун.

Малко по-късно, през март, един минувач забелязал, че нещо плува в река Елизабет в Портсмут, щата Вирджиния. Разпознал човешки крак и съобщил в полицията. Извадили от водата обезглавен труп с отрязана ръка, увит в одеяло. Причината за смъртта били прободни рани в гърдите. Един от полицаите, които разследвали изчезването на Тим Макоун, се сетил, че тялото е открито точно срещу къща, в която бил ходил във връзка с кредитната карта на морския пехотинец.

Там разговарял с младата домакиня Джуди Клеър. Впоследствие чул слухове, че някакъв красив мургав мъж посещава Кора Макоун. Неговото описание отговаряло на Хенри Клеър, съпруга на Джуди. Той имал криминално досие и в момента се издирвал за кражба.

Тогава Кора Макоун поискала да види одеялото, в което бил увит трупът. Когато ѝ го показали, тя заявила, че получила точно такава като подарък за сватбата. Завели я да види тялото и Кора потвърдила подозрението на полицията, че това е съпругът ѝ, когато споменала, че на лявото му бедро има бенка. От лявото бедро било изрязано парче месо.

Въпреки опитите да се държи като невинна, Кора била очевидната заподозряна. Защото щом трупът на мъжа ѝ бил обезобразен, за да не бъде разпознат, убиецът трябвало да има силен мотив да го направи — човек, който го познавал. Когато полицията ѝ уредила очна ставка с Хенри Клеър, тя не издържала и признала, че е убила съпруга си.

ПРИЗНАНИЯТА

В първото си признание Кора заявила, че сама намушкала Тим след скандал. После, емоционално продължила тя, качила тялото му в неговата кола и я блъснала в реката. Само че отказала да подпише това признание и направила друго, в което твърдяла, че Клеър е убил съпруга ѝ — без никакво съучастие от нейна страна.

Кора първа била изправена пред съда — през август 1969 г. Тя повторила версията си, че Тим бил сексуален садист. Някои нейни признания на процеса обаче убедително показали, че има мазохистични наклонности. Запитана дали е имала сношения с други мъже освен Клеър, Кора срамежливо отговорила, че била изнасилвана от четирима приятели на съпруга и. Също така признала, че имала връзка с един застрахователен агент, който застраховал живота на мъжа ѝ за десет хиляди долара.

Съдебните заседатели я обявили за виновна в убийство и Кора била осъдена на доживотен затвор — минимум петнайсет години. Три месеца по-късно на процеса на Хенри Клеър тя признала в съда, че съпругът ѝ я биел с колан, защото „знаеше, че ме възбужда“.

Прокурорът ѝ припомнил, че по време на собствения си процес тя твърдяла, че мразела побоите, и Кора отговорила: „Това вече не е реално за мен“. Любовникът ѝ бил осъден да умре на електрическия стол.

Ала не би било вярно да твърдим, че всички убийци на съпрузи имат нимфомански уклони. Анализът на случаите показва, че те попадат в две ясно разграничени групи: млади жени с изключителен сексуален апетит и скучни домакини на средна възраст, които поради различни причини са разочаровани от брака си.

БИАТРИС ПЕЙС

Към втората категория се отнася г-жа Биатрис Пейс от Глостършир, Англия, съпруга на овчар, който я биел. Когато през януари 1928 г. Хари Пейс умрял, отровен с арсеник, тя била обвинена в убийството му. Защитата твърдяла, че Пейс е умрял случайно, понеже върху мустаците му попаднал дезинфекционен разтвор за овце (който съдържа арсеник). В отговор прокурорът отбелязал, че това не обяснява открития в стомаха му повече от половин грам арсеник.

Въпреки това съдията се съгласил със защитата, че няма основания за процес, и делото било прекратено. Всички се отнасяли с

искрено съчувствие към г-жа Пейс, която очевидно била водила нещастен живот с мъж, способен на ужасяваща агресивност.

ХЕЛЪН БАРТЛЕТ

Г-жа Хелън Бартлет също попада във втората група. Овдовяла през 1940 г., тя се запознала с Алфред Бабин в Бъфало, щата Ню Йорк, и се омъжила за него през войната. Бабин бил пияница. Един ден през 1956 г. г-жа Бабин повикала полицията — мъртвият ѝ съпруг лежал по очи в банята. Тя заявила, че изпил един литър уиски преди да вземе вана и анализът на стомашното му съдържание потвърдил думите ѝ. Г-жа Бабин получила застраховката му от шейсет и девет хиляди долара. Малко по-късно тя се запознала с един шейсет и девет годишен пациент във Военната болница, в която работела — Райт Бартлет, който имал пълна пенсия за военна инвалидност.

Двамата се оженили през 1959 г. и г-жа Бартлет предложила да заминат на меден месец във Флорида и Тексас. След като потеглили с колата ѝ, застрахователната компания започнала да подозира нещо нередно — г-жа Бартлет застраховала живота на Бартлет за десет хиляди долара и после се опитала да му направи втора застраховка.

Застрахователните следователи проверили в други компании и скоро установили, че Райт Бартлет е застрахован общо за сто и десет хиляди долара. Полицията започнала усърдно, ала безуспешно издирване на младоженците. Няколко месеца по-късно обаче те се появили сами в Бъфало. Бартлет изглеждал болен и измършавял — според собствените му думи в резултат от сандвичите, с които се хранели по време на пътешествието си.

Отначало г-жа Бартлет възмутено отрекла, че възнамерява да го убие — или че е убила когото и да било друго. След дългия полицейски разпит обаче тя внезапно се пречупила и признала, че държала главата на Алфред Бабин под водата, докато се удави...

УБИЙСТВА БЕЗ МОТИВ

Жълт шевролет бавно се движи по улицата в тихо лосанджелиско предградие. Минава покрай морава, на която си играе четиригодишно момиченце, и още повече намалява скоростта. От задния прозорец се подава мъж и го прострелва с пушка. След минути детето, Джойс Ан Хъф, умира в ръцете на ридаещата си майка. За убийството са обвинени трима мъже. Онзи, който е стрелял, има дълго криминално досие. Но няма мотив. Полицията го нарича „убийство за удоволствие“, като лова на елени и яребици.

Мъж в каубойски дрехи язди коня си по безлюден път в пустошта на Монтана. Непознат спира колата си, за да го попита за пътя. „Каубоят“ изважда револвера си и го прострелва в главата, после отминава. Изживява фантазия, че е в някогашния Див запад.

Ергенът Норман Смит седи и гледа телевизия в караваната си във Флорида. Предаването се казва „Снайперистът“ и се разказва за мъж с патологична ненавист към жените. Когато свършва, Смит взема револвера си, тръгва по пътя, докато стига до светец прозорец, и застрелва седящата вътре жена, която гледа телевизия. Нито той познава жертвата, г-жа Хейзъл Удард, нито тя познава него.

Джип спира до жена, която разговаря със съседката си в Куба, щата Ню Мексико. Наблизо си играят две деца. Братият шофьор вдига пушката си и стреля по децата. После отминава, като оставя едното дете мъртво, а другото — умиращо. Заловен след хайка няколко часа по-късно, той пояснява, че внезапно изпитал желание да направи нещо срещу бума на раждаемостта. Питат го дали знае, че майката на едното убито дете има още десет деца. Мъжът свива рамене и признава, че никога не я е виждал.

През последните години „убийствата без мотив“ станаха най-типичното и навярно най-страшно престъпление на нашето време. Това особено се отнася за Съединените щати, където те достигнаха епидемични размери.

Психолозите и криминалистите изглеждат озадачени от природата на такива престъпления. Как е възможно да се анализира мотивът на убийство без мотив? Лесно е да се говори за „цялостно негодувание срещу обществото“, но това не обяснява нищо. Анархистите от 90-те години на XIX в. също негодували срещу обществото, но убивали монарси и президенти. Какво да кажем за човек, който убива напълно обикновени невинни хора? Че е невменяем ли? Това обяснение е валидно за съвсем малък процент убийци „без мотив“. Останалите определено са вмениями в правния смисъл на термина.

През 60-те години на XX в. А. Е. Ван Вогт разработи нова теория в тази област. Американецът Ван Вогт е известен като автор на научнофантастични романи, но е и блестящ и неортодоксален психолог. Днес много психолози смятат, че неговата теория за агресивните хора може би е едно от най-важните открития след откриването на „подсъзнанието“ от Зигмунд Фройд.

Докато изучавал вестникарските репортажи за разводи, Ван Вогт забелязал едно интересно правило. Много съпрузи, изглежда, били склонни да предявяват неоснователни и почти невероятни изисквания към жените си и да се отнасят с тях като с роби. Основна особеност на тези съпрузи било това, че *никога не признавали вината си*. Ако фактите били срещу тях, те изпадали в ярост, удряли или пребивали жена си, а понякога и децата си, и с това установявали вечната си правота. Ван Вогт нарича такъв мъж „праведник“.

Той привежда типичен пример за „праведник“. Когато се готвела да се омъжи, една медицинска сестра решила за нужно да предупреди мъжа си, че не е девствена. Всъщност тя била имала връзки с двама лекари. Бъдещият съпруг изпаднал в почти безумен пристъп на ревност и тя си помислила, че това е краят на връзката им. Но на другия ден той ѝ донесъл някакъв документ и настоял да го подпише. Не ѝ позволил да го прочете, но заявил, че ако все още иска да се омъжи за него, трябва да го подпише. Жената се подчинила.

ПОДОЗРЕНИЯТА

След женитбата той се отнасял с нея като с вещ. Работата му била свързана с много пътуване и скоро тя започнала да подозира, че има връзки с други жени. Когато се оплаквала, че съпругът ѝ отсъства

седмици наред, той изпадал в ярост. От своя страна, съпругът също я подозирал и при най-малкия повод излизал от нерви и я пребивал.

Обикновено на другия ден ѝ се извинявал — но това не му пречело след няколко дни да повтори побоя. Вбесявала го всяка дреболия. Накрая жената вече не можела да търпи и поискала развод. Той се съгласил и я настанил в къща в предградията — при условие, че няма да се омъжи повторно и ще посвети целия си живот на това да е идеалната майка на сина им.

Според Ван Вогт в документа, който подписала, съпругата признавала, че е обикновена уличница и няма абсолютно никакви права на омъжена жена. Ако се наложило, съпругът можел да го представи в съда... Такъв мъж като че ли е на ръба на лудостта или поне на нервната криза, но това не е вярно. Много подобни съпрузи били преуспяващи бизнесмени, високо уважавани от колегите си и смятани за „почтени хора“. Само жените им — и техните семейства — разбуждали елемента на тирани в тях.

Ван Вогт прави едно изключително интересно наблюдение за „праведника“. Той често напуска жена си. Но ако по някаква случайност го изостави съпругата, резултатът е тежък психически шок. Той се унижава, умолява я да се върне. Ако тя откаже, „праведникът“ изпада в тежка депресия, която може да свърши със смърт. Съпругът си е изградил измислен свят върху представата за себе си като своеобразен монарх, абсолютен владетел в своя дом. Ако тази фантазия се срути, все едно му изваждат оста и той се разпада. Но защо е така?

Вече става ясно, че агресивният мъж (алтернативно понятие за „праведник“) е изградил цяла структура на себеуважение върху господството над жена си. В това отношение той се чувства като малък бог. Повечето хора построяват себеуважението си върху определени постижения, връзки или дори вещи (семейната кола, оранжерията, цветния телевизор).

В разказа „Шинел“ на руския писател от XIX в. Николай Гогол един скромен, доста потиснат дребен чиновник се сдобива със себеуважение заради новия си шинел и когато му го открадват, полудява. Повечето хора полагат себеуважението си върху различни основи и когато една от тях се срути, не е много трудно да се възстановят щетите. „Праведникът“ се изкушава да изгради всичко

върху един-единствен стълб — ако се срути, той се чувства нищожество.

Ван Вогт прави интересната забележка, че според него множество известни диктатори са „праведници“ — включително Хитлер, Сталин и Мао Дзъдун. Сексуалните връзки на Хитлер определено го потвърждават. Той избирал момичета като Гели Раубал и Ева Браун, кротки домакини, чиято главна задача била да го обожават. Когато Гели Раубал се самоубила, за да се спаси от неговото господство, самият Хитлер едва не сложил крайна живота си.

Когато „праведникът“ се сдобие с власт, мрачни перспективи очакват страната му. Напълно неспособен да се владее — като глезено дете, — той винаги обвинява другите за слабостите си. При най-малкото подозрение за опозиция изпада в параноичен гняв и тогава се търкалят глави.

ЗАПОВЕДИТЕ ЗА ЕКЗЕКУЦИЯ

Тъкмо такива емоционални изблици осъществяват връзката между „праведника“ и убийството без мотив. На първо място, мъжете, които са станали жертва на собствената си мания за власт, често дават заповеди за екзекуция на абсолютно неадекватни основания. И дори не е задължително да са разгневени. През 1861 г. например английският изследовател Джон Ханинг Спик бил на лов при изворите на Нил. През февруари следващата година гостувал на младия угандийски крал Мутеса и му подарил различни оръжия. Владетелят поискал да му демонстрира възможностите им и пратил да доведат четири крави, които Спик застрелял.

Кралят бил възхитен. Подал една карабина на едно момче, което стояло наблизко, и му заповядал: „Иди да видиш дали ще убие човек“. Момчето изтичало във външния двор. Разнесъл се гръм и то дотичало обратно, радостно ухилено. „Действа ли?“ — попитал монархът. „О, да!“ — отвърнало момчето. Кралят бил получил в дар оръжия, които не омаловажавали положението му, а Мутеса не искал нищо повече — ни по-малко.

Владетелят в примитивните общества често е абсолютен монарх, който има власт над живота и смъртта. И го смята за абсолютно *правилно*. През XVI в. руският цар Иван Грозни заповядал да

измъчват или екзекутират придворните му за дребни нарушения на етикета, които според него подронвали достойнството му.

ХИЛЯДИТЕ ИЗТЕЗАВАНИ

Когато „свободният град“ Новгород отказал да признае властта на Иван Грозни, той цял месец изтезавал жителите му до смърт — по няколко хиляди дневно. Често заповядвал да измъчват деца пред майките им — и после изгаряли майките живи. Когато повечето жители на Венден в Ливония се самовзривили в един замък, за да не попаднат в ръцете му, царят събрал всички останали граждани и ги изтезавал до смърт. Иван Грозни е типичен пример за агресивен мъж.

Но той не бил луд, както и много други тирани в историята. Във всеки има по нещо от „праведника“. Всеки се ядосва на хората, които му се противопоставят или го разочароват, всеки би желал да принуди тези хора унижително да му се извинят. Във фантазиите си всички ние понякога сме тирани. И от гледна точка на човешката еволюция, добре, че е така. Желанието за власт е също толкова важно за еволюцията, колкото и сексуалното желание. Мъжът със силна воля за власт най-вероятно е добър баща и глава на семейство. И макар да са били жестоки с жертвите си, тирани като Иван Грозни и Сталин са били много полезни за страната като цяло, тъй като са я обединявали.

Дори сексуалното желание е изградено върху волята за власт. Мъжкният копнеж да прониква в чужди женски тела е стремеж за господство — и мъжът и жената идеално си подхождат тогава, когато при половия акт мъжът се наслаждава на своята доминантна, а жената — на своята подчинена роля. Ключовата дума тук е роля. Разумните хора са гъвкави и адаптивни. Те не взимат борбата за власт прекалено на сериозно. Не желаят да получат себеуважение на прекалено ниска цена, и са достатъчно реалисти, за да предпочитат истинските постижения пред чувството за власт, което идва от тормоза и упражняването на господство в границите на семейството.

В йерархията на ценностите потребността от себеуважение стои над нуждата от секс (и любов). Когато има сигурна сексуална основа, мъжът желае да получи уважение и възхищение от страна на обществото, за да се чувства „някой“. В момента западното общество е еволюирало до равнището на себеуважението. Това означава, че потребността от себеуважение мотивира повече убийци отвсякога.

В същото време съвременното общество като цяло е много по-благоденстващо, отколкото преди. Преди няколко века само богатите и могъщите имали времето или свободата да си позволяват воля за власт. Днес милиони хора в Европа и Америка са също толкова заможни, колкото угандийския крал Мутеса, живеят в удобни домове и имат достатъчно пари, за да си осигурят огромно уважение от страна на обществото. При тези обстоятелства „разглезеността“, която е главна характеристика на „праведника“, има много място за развитие. На пръв поглед като че ли няма почти нищо общо между крал Мутеса и чикагските убийци „за удоволствие“ Лиъполд и Лоуб. Но от психологическа гледна точка, приликата е изключително голяма.

„Праведникът“ е затворен в себе си — в известен смисъл той не вярва, че другите хора са действителни, и затова не изпитва угризения на съвестта, че ги третира като вещи. Норман Смит живеел сам в караваната си във Флорида и почти със сигурност бил „праведник“. Но тъй като живеел сам, нямал върху кого да наложи волята си за власт. Телевизионното предаване за снайпериста изведнъж му показало начина да я прояви. Можел да вземе револвера си, да застреля някого през прозорец (за предпочитане жена, следователно става дума и за сексуално господство) — и после, когато се приберял вкъщи, щял да се почувства някой.

ДА ЗАСТРЕЛЯШ НЕПОЗНАТ

Същият модел се наблюдава във всички важни случаи на „убийства без мотив“. Британският убиец Иън Брейди казал на своя довереник Дейвид Смит, че е извършил поне едно убийство без мотив: спрял колата си на тъмна улица, слязъл, застрелял непознат минувач и си тръгнал. Това навярно е измислица: полицията няма данни за такова убийство. Но разкрива начина му на мислене.

Книгата на Ед Сандърс за престъпленията на Чарлз Мансън, „Семейството“, ясно показва, че през двете години преди арестуването му Мансън е придобил всички особености на „праведник“: потребност от абсолютна, пълна власт над последователите си, дивите изблици на ярост, ако някой изрази съмнение, ослепителното, безумно негодувание срещу всеки, който го унизи.

По времето, когато „семейството“ на Мансън започвало своите убийства в Лос Анджелис, друг убиец в Сан Франциско извършил

серия убийства без мотив. Престъпникът, който бил наречен „Зодиакалният убиец“, така и не бил заловен. През декември 1968 г. млада двойка била застреляна в автомобил.

През юли 1969 г. един мъж спрял до друга двойка влюбени на Колумбия Паркуей. Той слязъл от колата, прострелял ги, обадил се в полицията и съобщил, че пак той бил убил „ония хлапета миналата година“. Простреляният Майкъл Мейгън оживял и потвърдил, че убиецът е стрелял по него и приятелката му и после си е отишъл. Това се случило, след като вестниците в Сан Франциско започнали да получават писма, подписани със зодиакален знак; авторът им се хвалел, че ще извърши още убийства.

През септември 1969 г. той завързал двама влюбени и многократно ги намушкар. Мъжът отново се спасил. Две седмици по-късно Зодиакалният убиец застрелял таксиметров шофьор в тила и си тръгнал — пак без мотив.

ТРУПОВЕТЕ В БАСЕЙНА

На 19 октомври 1970 г., скоро след началото на процеса срещу Мансън, в дома на богат калифорнийски учен хирург избухнал пожар. В плувния басейн пожарникарите открили пет трупа: на лекаря Виктор Ота, жена му, двете им деца и неговата секретарка.

В колата на доктора било оставено писмо, което обявявало, че е започнала „Третата световна война“. То било подписано с имена, взети от картите таро. Пръстовите отпечатъци на убиеца по колата и една бирена кутия отвели полицията при Джон Линли Фрейзиър, двапет и четири годишен автомонтъор и хипар, който живеел разделен с жена си.

Свидетелствата предполагали, че Фрейзиър е замислил убийствата няколко дни по-рано, заварил г-жа Ота сама и я „екзекутирал“, като я застрелял в тила. По-късно, когато се прибрали секретарката, децата и докторът, той „екзекутирал“ по същия начин и тях.

Първият случай на убийство без мотив в Англия се разкрил през ноември 1971 г., когато полицията арестувала двапет и четири годишния Греъм Янг и го обвинила в отравянето на двама негови колеги, както и в опит за убийство на други двама. Едва след като бил осъден на доживотен затвор, вестниците успели да установят, че на

четиринайсетгодишна възраст Янг бил обвинен в отравянето на няколко роднини, една от които, втората му майка, починала. Младият „химик“ бил почитател на „великите отровители“. Пратили го в „Броудмур“, заведение за невменяеми престъпници.

В книгата „Лудият отровител“ от сестрата на Янг се оформя обичайният типичен модел на „убиеца без мотив“. Той копнее да стане известен, да се прочуе, смята се за изключително интелигентен и усеща, че няма нужния отдушник в своята работническа среда.

Почитателят на Хитлер, човекът, който се смятал за „вашия дружелюбен квартален Франкенщайн“, започнал да си играе с идеята да извърши убийство с почти непознатата отрова талий... Присъстващите на неговия процес забелязали нещо странно: той като че ли се греел на светлината на славата, сякаш си струвало да прекара цял живот зад решетките, за да попадне в компанията на великите отровители.

Теорията на Ван Вогт за „праведника“ може би е повратен момент в криминалистиката. Тя дава нов ключ за психологията на хора като Мансън, Фрейзиър и Греъм Янг. Друг въпрос е дали ще помогне за предотвратяването на убийства без мотив, но откриването на *причината* за тях е важна стъпка към решаването на проблема.

УБИЙСТВА ВЪВ ВИСШЕТО ОБЩЕСТВО

Трупът на жената лежал под стълбището — ъгълът, под който била извита главата, ясно показвал, че шията е счупена. Казвала се Ейми Робсарт, дваисет и осем годишна, съпруга на Робърт Дъдли, по-късно граф Лестър. Това се случило на 8 септември 1560 г. и през последните четири века историците спорят дали е убийство и в такъв случай дали английската кралица Елизабет I го е планирала.

Робърт Дъдли бил висок и красив (на портретите си прилича на Ерол Флин). Когато през 1558 г. Елизабет се възкачила на трона, и двамата били дваисет и пет годишни. Тя се влюбила в него и увлечението ѝ било толкова очевидно, че в страната плъзнали неприлични слухове — като например „факта“, че тя е майка на едно от децата му. Независимо дали слуховете са верни, Елизабет със сигурност възнамерявала да се омъжи за своя придворен.

ПЕЧАЛНАТА ЗЛОПОЛУКА

Той обаче вече бил женен за дъщерята на богатия норфъкски земевладелец сър Джон Робсарт. Тъй като Дъдли прекарвал повече време в Лондон, а кралицата — в дома си край Оксфорд, „влюбените“ почти не се виждали. Като се изключи Елизабет, Дъдли не бил особено популярен. Един испански посланик го описва като „най-лошия младеж, когото познавам. Той е безсърдечен, бездушен, подъл и агресивен“.

На 4 септември 1560 г. кралица Елизабет казала на един чуждестранен представител, че Ейби Робсарт е мъртва. Най-странното е, че Ейми още била жива и здрава — умряла четири дни по-късно. В деня на смъртта си тя позволила на слугите да отидат на местен панаир и била сама в дома си Къмнър Плейс, Оксфорд. Когато същата вечер се прибрали, слугите станали свидетели на „печална злополука“.

Пратили вест на Дъдли, който се намирал в Уиндзър на няма и петдесет километра оттам. Логично е да се очаква, че той ще побърза да се върне, ала вместо това Дъдли упълномощил един свой братовчед

да събере „дискретни и солидни мъже“, които да проведат следствие. Събраните съдебни доказателства са изчезнали, но заключението било „смърт вследствие на злополука“.

Ако наистина е искала да се омъжи за своя фаворит, Елизабет не е предвидила бурята от слухове и подозрения, която била неизбежна след толкова удобна злополука. Обществените настроения срещу нея били прекалено силни — и Дъдли така и не се оженил за кралицата. Опитвайки се да намери доказателства за съучастието на Елизабет в убийство, историкът Дж. А. Фрууд проучил писмата на испанския посланик в Мадрид. Тъкмо той открил, че кралицата била „предвидила“ смъртта на Ейми. Година по-рано същият посланик съобщил на своя крал, че Дъдли възнамерява да отрови жена си.

Седем години след смъртта на Ейми нейният доведен брат в момент на недискретност заявил, че е скрил убийството на сестра си заради Дъдли. Когато започнали да го разпитват, той бързо замазал положението с думите, че следственото заключение не го задоволявало. Интересен е фактът, че през 1564 г., четири години след злополуката, Дъдли осигурил отлична синекура на брата на Ейми.

Историкът А. Л. Роус категорично твърди, че когато е паднала от стълбището, Ейми е умирала от рак. Наистина, в друго писмо, пратено година и половина преди смъртта ѝ, испанският посланик заявява, че Ейми имала рак на гърдата. Но ако е умирала от рак, съпругът ѝ със сигурност е щял да разгласи колкото може по-нашироко следственото заключение. Това била идеална възможност да запуши устата на клюкарите. Когато претеглим всички свидетелства, трябва да признаем, че е също толкова вероятно Робърт Дъдли да е убил жена си със съучастието — или поне знанието — на кралица Елизабет.

ХОМОСЕКСУАЛНИЯТ ОПИТ

Половин век след смъртта на Ейми Робсарт Англия била разтърсена от скандала с друга смърт във висшето общество. Само че в този случай убийците били изправени пред правосъдието — за огромна изненада на британската общественост. На трона бил наследникът на Елизабет Джеймс I, грозен мъж, който се лигавел и фъфлел. Освен това бил хомосексуалист.

През 1606 г. кралят гледал рицарски турнир. Един красив младеж паднал от коня си и си счупил крака. Джеймс веднага проявил интерес

към нещастника, който се казвал Робърт Кар. Всъщност Кар вече имал значителен хомосексуален опит — на единайсетгодишна възраст го прелъстил сър Томас Оувърбъри, известният поет и есеист, чиито „Герои“ са класика в английската литература. Оувърбъри ни най-малко не възразил, когато Кар станал любовник на краля — той си имал свои амбиции. Назначили го за секретар на Кар и след две години го посветили в рицарски сан.

Тогава високият жизнен Кар се влюбил в младата хубавица Франсис Хауард. Едва петнайсетгодишна, тя вече била омъжена за граф Есекс, ала той бил в чужбина, а тя още била девствена. Тъй като Кар бил неграмотен, Оувърбъри го замествал в ухажването и писането на любовни писма. Те били толкова ефикасни, че момичето отдало девствеността си на Кар. Скоро съпругът ѝ се върнал от чужбина, ала Франсис вече била толкова увлечена по младия си любовник, че отказана да изпълнява брачните си задължения — въпреки че спели голи в едно и също легло. Накрая графът ѝ дал развод.

Поради някаква извратена причина нейният бъдещ брак с Кар изпълнил Оувърбъри с горчива ревност. Възможно е двамата с Кар още да са били любовници, а сватбата щяла да сложи край на връзката им. Той се скарал толкова жестоко с младежа, че кралят се намесил и предложил на Оувърбъри дипломатически пост в чужбина. По съвета на Франсис Хауард Кар убедил наставника си да откаже. Както се очаквало, кралят изгубил търпение и заповядал да хвърлят Оувърбъри в лондонския Тауър, за да го научи на добри обноски. Кар и любовницата му това и чакали. Сега Оувърбъри бил в ръцете им. Сър Джарвис Елуис, приятел на Франсис, бил назначен за управител на Тауър. Кар купил отрова и неговият прислужник Уестън я дал на затворника на малки дози. На 15 септември 1613 г. Оувърбъри умрял.

Кар и Франсис Хауард вече били женени и Кар си останал фаворит на краля — жена му имала благоразумието да не ревнува. Ала Кар бил глупав, глезен и имал навика да прави сцени. Това започнало да омръзва даже на влюбения Джеймс. Две години по-късно помощникът на аптекаря, който бил приготвил отровата, умрял, но на смъртното си ложе признал „ужасното си престъпление“. Наложило се да съобщят на краля и той назначил сър Едуард Коук да разследва случая.

В резултат сър Джарвис Елуис (който знаел за убийството), прислужникът Уестън и аптекарят, който приготвил отровата, били обесени в Тайбърн. Кар бил абсолютно сигурен, че ще се измъкне, че кралят прекалено много го обича, за да позволи изобщо да го съдят. Когато се изяснило, че все пак ще бъде съден — заедно с Франсис, — той заплашил, че публично ще разкрие близо десетгодишната си любовна връзка с краля.

ПРОЧУТАТА ХУБАВИЦА

В резултат, когато се явил в Уестминстър Хол, зад него стояли двама души с плащ, готови да го метнат върху главата му, ако се опита да каже нещо против краля. Кар и жена му били осъдени на смърт, но Джеймс спазил думата си, че Кар няма да бъде екзекутиран. Отровителите прекарали шест години в Тауър, после им позволили да се оттеглят в провинциалното си имение. Франсис Хауард умряла от рак на матката на трийсет и девет годишна възраст. Кар доживял дълбока старост — когато няколко години преди смъртта си посетил краля, Джеймс се разплакал на рамото му.

Общо взето, англичаните са дали достатъчно доказателства за безпристрастно отношение към престъпници от висшето общество — забележителен брой лордове са осъдени за тежки престъпления. Всъщност един от тях, лорд Муун, на два пъти бил съден за убийство.

През декември 1691 г., когато бил шестнайсетгодишен, той се съгласил да помогне на един от другарите си по чаша капитан Ричард Хил да отвлече една прочута лондонска хубавица, актрисата от Друри Лейн г-жа Брейсгърдъл. (Всъщност тя била „госпожица“, но всички актриси по обичай били „г-жи“.) Според плана трябвало да я отмъкнат с карета на излизане от театъра и после да я закарат в една къща, където да я изнасят на спокойствие. Майката на актрисата я придружавала, вкопчила се в нея и крещяла, докато стражата не се притекла на помощ. Тогава лорд Муун с възхитително самообладание се извинил за позорното поведение на буйния си приятел, помолил всички за прошка и предложил да придружи дамите до дома им.

ПРЕВЪЗХОДНИЯТ ФЕХТОВАЧ

Те гневно отказали, ала Муун и капитан Хил въпреки това ги последвали и започнали да вдигат шум на улицата пред къщата — викали и пиели вино от бутилки. Точно тогава актьорът Маунтфорд имал злощастие да мине оттам на път за вкъщи. Хил бил убеден, че Маунтфорд е любовник на г-жа Брейсгърдъл, и появата му като че ли потвърждавала това. Капитанът изтеглил сабята си и намушкал Маунтфорд преди той да успее да се защити. Хил избягал, а Муун бил арестуван.

Благородникът имал късмет — преди да умре, Маунтфорд заявил, че Муун не го е нападнал. Затова, когато го изправили пред съдебни заседатели, равни на него по обществено положение — право на всеки английски лорд, — той бил обвинен само в „злонамерено съучастие“ в убийство. Муун твърдял, че чакал пред дома на г-жа Брейсгърдъл, за да ѝ се извини. Лордовете му повярвали и го оправдали. Хил така и не бил заловен.

След осем години обаче Муун отново се озовал на подсъдимата скамейка в Камарата на лордовете. В Лондон имало празненство, което свършило с жестоки свадни. Муун и двама негови другари предизвикали трима мъже на дуел. Шестимата отишли в Сейнт Мартинс и по време на дуела капитан Куут бил смъртно ранен. Муун отново бил оправдан, но го предупредили, че ако не се „поправи“, следващия път не бива да очаква такава снизходителност. За всеобщо удивление този редовен посетител на публични домове и кръчми постъпил точно така и през следващите дванайсет години водил безупречен живот — дори произнесъл няколко блестящи речи в Камарата на лордовете.

Трагичната развръзка настъпила през ноември 1712 г. Той дал под съд херцог Хамилтън за дългове и разяреният херцог го предизвикал на дуел. Муун бил превъзходен фехтовач и намушкал противника си, после свалил гарда и го призовал да се предаде. Тогава херцогът събрал последните си сили и забил сабята си в корема на трийсет и седем годишния Муун. Умрели и двамата — и спестили на лордовете срама от нов процес.

Последният езекутиран в Англия благородник е Лорънс, лорд Ферърс. Ферърс бил сприхав грубиян със склонност към насилие. Веднъж, когато конят му бил победен в надбягване, той пребил коняря си до безсъзнание. Друг път, когато получил пратка развалени стриди,

наредил на един прислужник да се закълне, че бурето е било подменено по пътя. След като слугата отказал да лъжесвидетелства, Ферърс го намушкал в гърдите и го ударил по главата с един свещник. После изритал нещастния прислужник в слабините толкова силно, че го осакатил за цял живот.

На трийсет и две години е през 1752 г. — Ферърс се оженил и се отнасял с жена си с безпощадна жестокост. Нанесъл ѝ тежки травми, като веднъж я повалил в безсъзнание с ритници, и след шест години такъв тормоз тя естествено го напуснала. С домакинството се заел икономът на Ферърс, Джон Джонсън. Патологично подозрителният Ферърс скоро се убедил, че Джонсън заговорничи срещу него. След две години, през 1760 г., безумните му подозрения достигнали кулминация — той повикал икономата си и поискал да види сметките.

Когато Джонсън му ги показал, Ферърс се развикал, че са подправени. Старецът отрекъл. Ферърс му наредил да коленичи и да моли за прошка. След като икономът отказал, той извадил пистолет и го прострелял. Джонсън умрял след няколко часа. Докторът, който се погрижил за умирация, повикал хора да му помогнат да задържи Ферърс. Благородникът се опитал да избяга през градината, ала го хванали. Изглежда, го напуснало всякакво желание за съпротива и когато го завели в затвора в Лестър, той бил в състояние на апатия.

БЕЗПОЩАДНИТЕ КАПИТАЛИСТИ

Ферърс несъмнено очаквал другите лордове да намерят основания, за да го оправдаят, ала предишните му прояви на невменяемост му донесли всеобщото презрение и той бил осъден на смърт. Екзекуцията му в Тайбърн на 5 май 1760 г. събрала рекорден брой зрители.

Пет години след екзекуцията на Ферърс в Тайбърн лорд Байрон (роднина на поета) бил съден в Камарата на лордовете по обвинение в убийство. Скарал се със свой приятел, някой си г-н Чауърт, след тежко пиянство в някаква кръчма. Байрон високомерно го поканил в съседната стая, извадил сабята си и му викнал да се защитава. След продължилия няколко минути дуел Чауърт бил убит.

Камарата на лордовете надлежно обявила Байрон за виновен в непредумишлено убийство, което навярно щяло да му донесе няколко години затвор. Байрон обаче се позовал на неподсъдността на

духовенството — стар закон, според който духовник можел да бъде съден единствено от духовен съд, ала по-късно обхванал всеки, който можел да чете и пише — и бил освободен. Интересно допълнение към случая е фактът, че поетът лорд Байрон се влюбил в една от внучките на убития г-н Чауърт, Мери Чауърт — ала тя предпочела да се омъжи за друг.

В Съединените щати престъпленията във „висшето общество“ са сравнително късно явление. Когато се карали, мъжете на честта се дуелирали и на никого не му хрумвало да обвини победителя в убийство. Съществена промяна настъпила едва в края на XIX в. с предприемчивите използвачи и безпощадните капиталисти. През 1872 г. Америка за пръв път станала свидетел на истинско „светско“ убийство. Убиецът бил „джентълмен“, жертвата — категорично не. Това може би обяснява защо Джим Фиск бил убит на публично място, вместо да бъде предизвикан на дуел.

Фиск е олицетворение на американската мечта на бедното момче, което забогатяло. Син на амбулантен търговец, на четиринайсетгодишна възраст той бил наясно с недостатъците на деловите методи на баща си. Неговите идеи за промяна и усъвършенстване скоро го насочили по пътя към богатството. Собственикът на един бостънски железарски магазин забелязал какви и колко стоки поръчва младежът и го поканил да работи при него.

Фиск бил невероятно добър търговец — сърдечен, жизнерадостен, щедър. По време на Гражданската война отишъл в Ню Йорк, запознал се с безпощадния капиталист Даниъл Дрю и с още един мародер, Джей Гулд, който успял да отмъкне железницата за Ири от Дрю — един от великите пиратски подвизи в американската търговия.

ПУХКАВАТА ХУБАВИЦА

Нюйоркчани харесали екстравагантността на Фиск и го нарекли „Веселия Джим“. Той обичал операта — затова купил Гранд Опера Хаус, типично грандиозен жест. Влюбил се в Джоузи Мансфийлд, пухкава хубавица, която красяла периферията на актьорската професия. Макар и женен, Фиск купил на Джоузи великолепна къща в сърцето на театралния квартал и я напълнил с цяла армия лакеи. Джоузи скучаела, когато любимият ѝ имал работа, но се утешавала,

като се опитвала да харчи пари също толкова бързо, колкото ги печелел Джим.

Една вечер Фиск допуснал грешка, която щяла да му струва живота. Завел своя приятел Нед Стоукс на вечеря с Джоузи. Стоукс бил истински красавец, а Джоузи не се чувствала морално задължена да е вярна на Джим, тъй като той поддържал апартаментите на няколко хористки. И двамата с Нед, без да изпитват угризения, станали любовници. След известно време двамата мъже се скарали. Стоукс повел дело за клевета срещу Веселия Джим заради някои невъздържани изрази за техните делови сделки, които Джим бил подхвърлил пред журналисти.

Вестниците скоро установили, че Джоузи е напуснала Фиск заради Стоукс, и историята завладяла вниманието на Ню Йорк. Фиск завел друго дело — твърдял, че Джоузи и Стоукс се опитват да го изнудват. На 6 януари 1872 г. Стоукс прекарал мъчителна сутрин в съда, въртян на шиш от адвоката на Фиск. Докато обядвал в „Делмоникос“, той научил, че разширеният състав на съдебните заседатели го е обявил за виновен в изнудване. Разярен, Стоукс се втурнал в хотела си, за да вземе своя колт, и отишъл в хотел „Гранд Сентръл“ на Бродуей, където следобед щял да дойде Фиск.

Фиск носел бастун със златна дръжка, военен плащ с червена подплата и цилиндър. Когато започнал да се качва по стълбището, Стоукс изскочил от скривалището си и извикал: „Най-после те пипнах...“ Фиск имал време да възкликне: „Помощ!“, преди да го застрелят. Умрял с куршум в корема. Стоукс бил съден за убийство, но съдебните заседатели не стигнали до единодушие. На втория процес го осъдили на смърт чрез обесване. На третия техническа грешка му позволила да се измъкне с шест години за непредумишлено убийство. Умрял няколко години след освобождаването си от Синг Синг.

Смъртта във висшето общество винаги е новина — повече, отколкото в други случаи на насилие или кръвопролитие. Освен обичайното вълнение от секса и жестокостта у хората — и убийците, и убитите — които са родени на върха на обществената пирамида или са стигнали дотам заради външния си вид, личността и таланта си, има нещо изключително привлекателно. Това е уникална и безпогрешна комбинация.

УБИЙСТВА ВЪВ ВЛАК

На 25 юли 1814 г. една странна машина с железни колела започнала да пъшка и съска и потеглила с осем вагона въглища по успоредни железни релси. Този първи локомотив, ласкаво наричан „Пуфтящия Били“, отвел своя изобретател под прожекторите на световната история.

Джордж Стивънсън, самообразовал се син на миньор от Нортъмбърланд, бил не само находчив гений — той се оказал вдъхновен пророк, когато заявил в британската Камара на общините: „Ще дойде време, когато железниците ще се превърнат в главни пътища за краля и всичките му поданици...“ Обаче не предвидил, че великото му изобретение отваря нова глава в историята на убийствата.

Колкото и да е странно, класическите случаи на „убийство във влак“ — Мюлер, Дикман, мистерията в тунела Мърстъм, убийството в рокайландския експрес — днес имат носталгично въздействие върху криминалистите. Можем да очакваме, че ще дойде ден, когато железопътните гари ще изчезнат и ще отстъпят мястото си на летищата, както вече се случва в много краища на Америка, и мисълта за парния двигател, пуфкащ между зелените ниви, ще придобие чара на приятен блян.

ПОСЕГАТЕЛСТВО ВЪРХУ ПАРИТЕ МУ

Първото убийство в английски влак, а навярно и изобщо на света, било извършено от Франц Мюлер, немски шивач, който емигрирал в Лондон, но искал да се пресели в Америка. На 9 юли 1864 г. той се качил на влак в Боу и се оказал сам в купето с възрастния джентълмен Томас Бригс, който имал златен часовник. Мюлер го нападнал и след кратка схватка го изхвърлил от влака. По-късно старецът починал. Но в бързането си да слезе от влака в Хакни Уик Мюлер взел чужда шапка. В резултат на рутинна проверка полицията свързала ланеца на часовника с чипсайдския бижутер Джон Дет. Файтонджията Матюс, който прочел за случая във вестника, съобщил в

полицията, че годеникът на дъщеря му Франц Мюлер ѝ направил подарък в кутия от магазина на г-н Дет. Файтонджията разпознал шапката на Мюлер.

Гонитбата започнала, ала Мюлер вече пътувал за Ню Йорк. Инспектор Дик Танър го последвал с по-бърз кораб и успял да го арестува при слизането му на пристанището. Мюлер носел часовника на г-н Бригс. Той упорито твърдял, че е невинен, до самата си екзекуция и си признал точно преди капакът на ешафода да се отвори.

Вторият убиец в английски влак Пърси Мейпълтън, също известен като Лефрой, имал гърбав нос, ниско чело и амбицията да си изкарва прехраната като писател. Разказите му били силно сантиментални и съчинението, което Мейпълтън довършил в средата на юни 1881 г., не правело изключение. Разказвало се за комедиант, чиято съпруга Нели го напуска, за да води живот на веселие и грях, и накрая се завръща, умираща от „студ и бедност“. Естествено мъжът ѝ прощава.

„И накрая, Джо, скъпи съпруге, сбогом...“, и Нели с щастлива усмивка умира. Мейпълтън бил суетен младеж и обичал да се облича добре. С писане на разкази явно не можел да забогатее, затова на 27 юни 1881 г. той взел същото решение като на героя на романа „Престъпление и наказание“ на Достоевски: да извърши само едно престъпление за пари и да ги използва, за да финансира кариера, посветена на просветата и напредъка на човечеството.

Видели го да се разхожда нервно по перона на гара Лъндън Бридж и да наднича във вагоните. По онова време между отделните вагони най-често нямало връзка — щом се настаниш в едно купе, оставаш в него до следващата гара. Мейпълтън избрал купе, в което пътувал възрастен, заможен наглед господин. Това бил пенсионираният търговец Фредрик Голд.

Точно преди влакът да влезе в тунела Мърстъм между Лондон и Брайтън, пътниците се сепнали от няколко револверни изстрела. В Хорли, село от отсрещната страна на тунела, неколцина души от къщи, разположени близо до линията, забелязали двама мъже да се борят в едно от купетата. Няколко километра по-нататък, докато влакът минавал през тунела Балкоум, някъде се затръшна врата. Когато пристигнали в Престън Парк, Брайтън — там живеел г-н Голд, — на

гарата слязъл млад мъж и видът му привлякъл вниманието на неколцина пътници.

Лицето му било окървавено, яката и вратовръзката му ги нямало и изобщо приличал на човек, който се е бил. Когато забелязал, че от обувката му виси ланец за часовник, кондукторът го спрял и го попитал за името му. Младежът се представил като Лефрой и обяснил, че в тунела Мърстъм го нападнали. Според „Лефрой“ в купето му имало още двама души: възрастен джентълмен — г-н Голд — и груб наглед мъж със „селски“ вид.

В тунела Мърстъм, заявил Лефрой, му бил нанесен силен удар по главата. Когато дошъл на себе си, другите двама пътници ги нямало... Това било абсурдно — искал от тях да повярват, че крадецът първо го е повалил в безсъзнание и после е скочил от вагона с г-н Голд. Кондукторът пратил да повикат полицаи и Лефрой бил арестуван.

Скоро намерили трупа на г-н Голд в тунела Болкоум — без часовника и портфейла. Смъртта му обаче се дължала на силен удар по главата, нямал огнестрелни рани. Лефрой с известно достойнство попитал дали може да отиде в квартирата си, за да се преоблече. Полицаяте се съгласили. Лефрой ги завел в един дамски пансион в Кройдън, който според него бил собственост на лелите му. Помолил полицаите да го почакаат навън и колкото и да е странно, те се съгласили. Лефрой изчезнал вътре. След половин час полицаите разбрали, че е избягал — просто бил излязъл през задния вход.

Ала видът му бил прекалено отличителен, за да остане дълго на свобода. Художник от „Дейли Телеграф“ го нарисувал по описание на свидетели — първият подобен портрет. Когато го отпечатали във вестника, собственичката на евтин пансион в Степни познала странния младеж на име Парк, който държал щорите си спуснати и по цял ден си стоял в стаята. Бил ѝ казал, че е гравьор и има нужда от тишина, за да работи.

Ала когато пристигнала полицията, Лефрой, чието истинско име било Пърси Мейпълтън, кротко се предал. На процеса упорито твърдял, че е невинен. Освен това поискал разрешение да го съдят в официално облекло, убеден, че никой английски съдебен заседател няма да осъди „джентълмен“ на обесване. Грешал. Преди смъртта си признал, че е убил Фредрик Голд. Обесили го на 29 ноември 1881 г. Колкото и да е странно, така и не намерили револвера му.

Извършителят на следващото убийство във влак останал неразкрит. В осем и двайсет и пет вечерта на 11 февруари 1897 г. чистачът, който влязъл в един железопътен вагон на гара Ватерлоо, видял два крака да се подават изпод седалката. Цялото купе било потънало в кръв. Тялото принадлежало на трийсет и три годишната Елизабет Камп, сервитьорка от лондонския Истсайд. Мотивът бил обир — носела чадър със сребърна дръжка и модерна брошка, всъщност направена от стъклени „диаманти“. Освен това имала шестнайсет лири в чантата си, която също липсвала. Жената била пребита до смърт.

ОКЪРВАВЕНОТО ЧУКАЛО

Тя пътувала в купе втора класа — сестра ѝ я била изпратила на гара Хаунзлоу в седем четирийсет и две същата вечер и отбелязала, че купетата от трета класа са по-безопасни за жени. Госпожица Камп отговорила, че предпочита типа хора, които срещала във втора класа. Убиецът, който навярно я убил много бързо, тъй като влакът спирал през няколко минути, така и не бил заловен. Единствената улика, окървавено аптекарско чукало, открито на релсите, не довела доникъде.

През 1901 г. някой си г-н Пиърсън бил застрелян в тунел край Уимбълдън. Присъствал трети пътник и убиецът, някой си Паркър, скоро бил арестуван и екзекутиран. Но следващото британско убийство във влак си остава интригуваща загадка. В единайсет вечерта в неделя на 24 септември 1905 г. група работници, които се готвели да започнат ремонт на тунела Мърстъм, същия, в който Мейпълтън нападнал г-н Голд, открили труп край железопътните релси. Той бил обезобразен от влак и внимателният оглед установил, че тялото е на млада жена. Първото предположение било самоубийство. Главата била смазана, лицето — неузнаваемо, левият крак бил отрязан, ръката била смачкана.

Скоро два факта убедили полицията, че си има работа с убийство. Устата на жената била запушена и по покритата със сажди стена на тунела имало дълги следи, показващи, че е скочила или е била хвърлена от влака. Жената паднала под колелата. На другия ден младият фермер Робърт Мъни видял тялото и разпознал сестра си,

двайсет и две годишната Мери София Мъни. Мери била счетоводителка, работела в мандра в Клапам и живеела там.

И тогава полицията се изправила пред неразгадаема мистерия. Онази неделя Мери била дежурна. Свършила работа в седем и казала на друга жена, някоя си госпожица Хоун, че отива да се „поразходи“. Скоро след това се отбила в сладкарницата на гара Клапам и казала на продавача, от когото купила бонбони, че отива до гара Виктория. Не открили други свидетели, които да са я виждали, след като се запътила към влака за Виктория на гара Клапам.

Тук обаче възниква проблем. Мери Мъни можела да е блъсната само от два влака, които пътували от Лъндън Бридж до Брайтън. Преди тунела Мърстъм и двата влака спирани в Кройдън. Изглеждало, че тя е излязла от мандрата, твърдейки, че отива да се поразходи, с ясното намерение да отиде до Виктория. Защо? Почти със сигурност на среща с някого — с мъж. Кой знае защо, отишла до Лъндън Бридж или Кройдън. Шафнерът, който стоял на перона на гара изток в Кройдън, забелязал в едно от купетата — № 508 — млад мъж и жена, които изглеждали толкова „интимни“, че друг пътник, на когото шафнерът отворил вратата, отишъл в съседното купе.

На гара юг в Кройдън същият шафнер, който, изглежда, имал воайорски наклонности, отново надникнал в купето и видял, че изглеждат още „по-интимни“ — били вдигнали облегалката помежду си и имали гузен и плах вид, като че ли са се целували. Описаната от него жена приличала на Мери Мъни.

Свидетелствата предполагали, че въпросната вечер Мери Мъни е отишла на среща с мъж на гара Виктория с намерението по-късно да се прибере в Клапам. Мъжът я убеждава да вземе друг влак до Лъндън Бридж или Кройдън. После я убеждава да се качи на влака за Брайтън с него. Тя е достатъчно увлечена по него, за да се съгласи. Те се целуват и натискат от Кройдън до някъде преди Пърли Оукс, после мъжът се опитва да я изнасили. Тя пищи, той ѝ завързва устата — и в този момент или решава да я хвърли от влака, или тя отваря вратата и скача.

След един сензационен случай на самоубийство през август 1912 г. британската преса предложила друга възможност. Една жена изтичала с писъци от стая в брайтънски пансион. Скоро избухнали пламъци и се чули изстрели. Била повикана пожарна и когато

пожарникарите угасили огъня, открили в стаята пет овъглени трупа: мъж, жена и три деца. В една ваза имало двацет златни суверена и писмо, което гласяло: „Аз съм напълно разорен, затова убих всички, които издържам...“ Писмото било подписано от Ч. Р. Маки, но Маки скоро бил разпознат като Робърт, брата на г-ца Мъни, човека, който идентифицирал тялото ѝ.

Жената, която избягала от стаята, била неговата любовница. Мъртвата жена била сестра ѝ. Изглежда, че Робърт Мъни бил слаб, суетен човек и закоравял лъжец. Той се представил за „капитан Мъри“ и казал на баща ѝ, че е адвокат, макар че всъщност бил дърводелец. Живял с едната сестра в Клапам и ѝ направил две деца, после избягал с другата, която също родила от него. Робърт се оженил за нея, но покъсно я напуснал, за да се върне при първата си любовница.

Обстоятелствата, които го довели до отчаяние, са неясни. Известно е само, че поканил жена си и любовницата си — поотделно — в брайтънската си стая заедно с децата, после извадил револвер и ги убил. Любовницата му избягала ранена. Мъни имал време да залее телата с бензин, да ги подпали и да се застреля.

Дали е убил и сестра си, запитали се сега много журналисти. Изглеждало възможно, но не и вероятно. Какъв бил мотивът му? Защо сестра му отишла с него до Лъндън Бридж и после се качила на влака за Брайтън? Трагедията на Робърт Мъни само потвърждава възможността Мери Мъни да е убита от мъжа, с когото е започвала връзка, тъй като това предполага, че братът и сестрата може да са имали еднакъв вкус към „забранени удоволствия“. Мнозина водещи журналисти навремето отбелязали, че убийствата във влак могат да се предотвратят съвсем лесно — като модернизират старите влакове с отделни вагони.

ОЗАДАЧАВАЩИТЕ ОСОБЕНОСТИ

С увеличаването на броя влакове със свързани вагони престъпленията във влакове станали по-редки и убийствата почти изчезнали — макар че в старите влакове станали много изнасилвания. Един такъв случай датира от 1914 г. и се отличава със същите озадачаващи особености като убийството на Мери Мъни. На 9 януари момче, което пътувало с влак от Чок Фарм за Брод Стрийт, забелязало, че изпод седалката се подава крак.

Трупът бил на петгодишния Уили Старчфийлд. Детето било удушено. Уили живеел в Чок Фарм с майка си, която била разделена със съпруга си Джон Старчфийлд. Той бил изчезнал предишния следобед. Свидетели заявили, че тъкмо тогава видели момче, отговарящо на описанието на Уили, с някакъв мъж. Следствието стигнало до заключението, че бащата е извършил предумишлено убийство.

Свидетелите обаче не били сигурни и на процеса Старчфийлд бил оправдан. Той нямал мотив да убие сина си — освен от злоба към майката, каквато не се установила. Малко преди убийството Джон Старчфийлд бил прострелян с револвер по време на схватка с луд убиец и бил награден с „пенсия за героизъм“ от една лира седмично. Имало предположение, че някой е убил Уили за „отмъщение“, но това не изглежда много вероятно. Убиецът така и не бил разкрит.

Друго убийство в английски влак било извършено на 13 март 1929 г., когато някоя си г-жа Ист била убита между Кидбрук и Елтъм. Престъплението обаче не предизвикало голям интерес и убиецът не бил заловен. Нито пък убиецът на една медицинска сестра във влака Лондон — Хастингс през януари 1920 г.

В Америка са извършени много убийства във влакове, ала както може да се очаква, повечето са свързани с обири. Убийството в рокайландския експрес през 1886 г. за известно време останало загадка. Келог Никълс бил куриер и на 12 март 1886 г. пренасял над двайсет и две хиляди долара от Чикаго за Дейвънпорт, щата Айова. Някъде между Джолиет и Морис служителят Нютън Уат вдигнал тревога, след като бил заплашен с оръжие от маскиран мъж. Проверката в пощенския вагон установила, че Келог лежи мъртъв с разбит череп.

Сейфът бил отворен. Наели Уилям А. Пинкъртън, сина на прочутия детектив. Неговите подозрения скоро паднали върху Уат и спирача Фред Шварц. Целите ръце на Шварц били издрани и под ноктите на мъртвеца имало кожа, което показвало, че се е съпротивлявал. Макар че срещу двамата не били открити доказателства, Пинкъртън бил убеден във вината им — на няколко пъти ги били чували да говорят за големи суми и възнамерявали да се оттеглят от работа.

Накрая Шварц допуснал грешка — влюбил се в привлекателната Ела Уошъм и се оженил за нея. Тъй като вече имал съпруга във Филадельфия, полицията имала повод да го арестува и докато той бил в затвора, Пинкъртън разпитал Ела и получил от нея признание, че Шварц бил „намерил“ голяма сума. При очната ставка със съпруга ѝ тя се опитала да го убеди: „Моля те, кажи им за парите, които си намерил...“ Тогава Шварц заявил, че намерил пет хиляди долара в пакет под седалката на влака в деня след убийството. Съдебните заседатели не му повярвали и макар уликите да били изцяло косвени, двамата с Уат били осъдени на доживотен затвор.

ХЛАДНОКРЪВНО ЗАСТРЕЛЯНИ

Може би най-сензационното убийство в американски влак било извършено през есента на 1922 г. Тримата братя Дотремон, Хю, Рой и Рей, ограбили пощенския влак на Саудърн Пасифик близо до тунел № 13 в Орегон. Когато видял приближаващия се мъж с револвер, пощенският служител Е. Е. Доуърти затворил вратата. Тогава Хю Дотремон заредил динамит под вагона и го взривил. Доуърти загинал. Заповядали на машиниста да вкара влака в тунел № 13, но след като композицията не могла да потегли заради повредения пощенски вагон, го застрелял хладнокръвно.

Бандитите се опитали да влязат в пощенския вагон, но били отблъснати от гъст дим и избягали. В изхвърлен гащеризон край тунел № 13 бил намерен плик за писмо с името и адреса на Хю Дотремон. Издирването на братята продължило четири години. Хю бил заловен на Филипините, където служел в армията. Близнаците Рей и Рой били арестувани в Стюбенвил, щата Охайо. И тримата били осъдени на доживотен затвор.

Името на Уини Джуд също заслужава да бъде запомнено във връзка с железопътните престъпления, въпреки че нейните убийства всъщност не са извършени във влак. Това се случило през октомври 1931 г. на гарата на Саудърн Пасифик в Лос Анджелис. Един носач усетил силната миризма, носеща се от два куфара, които били пратени от Финикс, щата Аризона. От единия била протекла кръв. Един мъж и една жена дошли да вземат куфарите и ги помолили да ги отворят. Те отговорили, че нямат ключове, и отишли да ги донесат.

След като не се върнали, носачът отворил куфарите — и открил трупове на две жени, единият от които разчленен. Г-жа Джуд, до която били адресирани куфарите, вече била изчезнала. Младият мъж ѝ бил брат — той просто я придружавал до гарата, макар да изглеждало, че накрая все пак му признала, че в куфарите има човешки тела, и го помолила да ѝ помогне да ги хвърлят в морето. Съпругът ѝ, който бил лекар, не знаел абсолютно нищо за убийствата.

Оказало се, че г-жа Джуд е във Финикс заради здравето си и двете жертви са нейни бивши съквартирантки, двацет и три годишната Хедуиг Самюълсън и трийсетгодишната Агнес Лъороа. Когато накрая се предала след обявяването ѝ за общонационално издирване, г-жа Джуд заявила, че трите се скарали заради приятели и Хедуиг се опитала да я убие с пистолет — ранила я в ръката.

Тя успяла да ѝ отнеме пистолета, застреляла госпожица Самюълсън, а после и Агнес Лъороа, която я нападнала. След това разчленила тялото на Хедуиг, напъхала двата трупа в куфари и ги пратила с влак в Лос Анджелис. Ако г-жа Джуд ги беше оставила във Финикс, сигурно никой нямаше да я заподозре. Тя била обявена за виновна, но невменяема. Освободили я едва през декември 1971 г.

УБИЙСТВА, СВЪРЗАНИ С ОСТАВЕН БАГАЖ

Г. К. Честъртън предполага, че идеалното място за срещи на тайно общество е открит балкон, гледащ към оживен площад. Същата шантава логика, изглежда, вдъхновява онези убийци, които използват куфари, за да се избавят от трупа. Идеалното решение на проблема на убиеца е тялото да изчезне безследно, тоест да се скрие на място, където никога няма да го намерят. Поставянето му в куфар, където със сигурност ще го открият, определено не е начин да се прикрие убийство.

Полицаят и патологът, от друга страна, винаги изпитват известно задоволство, когато убиецът избере този метод за избавяне от трупа. Той им дава по-добри възможности, тъй като, освен ако не притежава хладнокръвието и далновидността на гросмайстор, убиецът почти със сигурност оставя десетки улики, които впоследствие довеждат до разкриване на неговата самоличност.

Така си помислил и началникът на полицията в Брайтън, когато на 17 юни 1934 г. го повикали в брайтънската служба за съхранение на багаж, за да види гол женски труп, открит в шперплатов сандък. Железопътните служители не си спомняли нищо за човека, който оставил сандъка в деня на дербито — 6 юни, най-напрегнатия ден през годината. Но, изглежда, имало множество улики.

Сър Бърнард Спилсбъри направил аутопсия на останките. Те били на двайсетинагодишна жена. Главата, ръцете и краката били отрязани, но трупуът предполагал, че момичето произхождало от средната или горната класа. Имала хубава фигура, без отпуснатата плът, и мускулите били добре развити, което предполагало много упражнения. Златистокафявата кожа показвала, че жертвата прекарвала много време в по-топлия климат на Южна Англия. Към момента на смъртта била бременна в четвъртия месец.

ВАЖНИТЕ УЛИКИ

В резултат на съобщението, разпратено до всички други служби за съхранение на багаж в Англия, открили краката в куфар на лондонската гара „Кингс Крос“. Те били отрязани в бедрото и коляното и потвърдили предположението, че момичето е било атлетично и добре сложено. Претеглили куфара и стигнали до заключението, че е бил оставен от мъж — само силен мъж можел да го вдигне без чужда помощ.

Имало две важни улики. На парче кафява хартия, с каквато било увито тялото, била написана думата „форд“. Тя приличала на втората половина от топоним, например Гилдфорд или Уотфорд. В куфара имало два вестника, „Дейли Мейл“ от 31 май и 2 юни, издание, което се разпространявало само в радиус от осемдесет километра от Лондон. Един носач си спомнил, че помогнал на клиент да пренесе куфара в деня на дербито. Започвало да изглежда, че следствието е към края си.

ТАЙНАТА ВРЪЗКА

Защото мъжът бил пътувал с влака от Дартфорд за Брайтън. Момиче, което било пътувало в същото купе в трета класа, успяло да даде на полицията приблизително описание на мъжа. Но не могли да проследят и петте двупосочни билета, продадени онзи ден, и полицията елиминирала хората, с които успяла да се свърже. Въпреки че намерили производителите на сандъка и куфара, това не им дало никаква ценна информация за човека, който ги е купил. Собствениците на магазини не си спомняли да са ги продавали в седмиците преди деня на дербито. Очевидно следата прекъсвала там.

Спилсбъри преценил, че момичето е било мъртво от 30 май, седмица преди да го оставят на гарата. Мъжът очевидно имал много свободно време и дом, в който можел да крие труп в продължение на седмица, без да се бои, че ще го разкрият. Това отново предполагало, че престъпникът е рентиер. Фактът, че му е трябвала цяла седмица, за да се избави от тялото, показвал, че убийството не е предварително обмислено. Полицията вече била в състояние да възстанови по-голямата част от историята. Заможен мъж, силен и атлетичен, има тайна връзка с момиче от неговата класа. Живее в Дартфорд, в югоизточната периферия на Лондон, част от „брокерския пояс“.

Тя забременява, на 30 май се отбива при него, за да го попита какво възнамерява да направи по въпроса. Скарват се, навярно се

сбиват и той я удря по главата с тежък предмет — така и не намерили главата, но по тялото нямало следи от насилие — или пада отгоре ѝ върху тежка мебел. Смъртта ѝ го ужасява и няколко дни той обмисля какво да прави с трупа, после решава да го разчлени и да остави сандъка в Брайтън. Пътува с двупосочен билет в трета класа, за да не привлича внимание. И по всяка вероятност напуска страната веднага щом се избавя от тялото.

ГРИЖЛИВИТЕ ПРОВЕРКИ

Шерлок Холмс с лекота щеше да реши проблема. Той щеше да организира проверка във всички пристанища и да установи кой жител на Дартфорд е напуснал страната непосредствено след деня на дербито. Щеше да разследва спортните клубове и конюшните в района на Дартфорд. И убиецът навярно щеше да бъде арестуван, докато се качва на влака за Кан...

Британската полиция нямала такъв късмет. При грижливите проверки на службите за съхранение на багаж открили три детски трупа и много крадени вещи, ала никакви следи за убиеца с брайтънския сандък. И престъплението си останало неразкрито. Това може да се обясни по-скоро с късмет, отколкото с детайлно планиране. Но случаят си остава интересно изключение, което потвърждава правилото: че куфарът е възможно най-лошото скривалище за труп.

ПОЖЕЛАТЕЛНОТО МИСЛЕНЕ

Историята на убийците с куфари предполага, че в много случаи убиецът изпитва подсъзнателно желание да го заловят. Естествено, може да се твърди, че скриването на труп в куфар носи интересни прилики с опита на щрауса да се скрие, като зарови главата си в пясъка. Накратко, тава е пример за Жан-Пол-Сартъровата психология на „магията“, пожелателното мислене, с което вече се сблъскахме при убийците от страст. Това ясно се наблюдава в един от първите случаи на убийство с куфар в Англия: случая с Артър Девърукс. Тази история за слабост, самозаблуда и пожелателно мислене би се харесала на Стендал, в основата на чийто роман „Червено и черно“ е залегнал точно такъв реален убиец.

В един топъл летен ден през 1898 г. хубавата Биатрис Грегъри се разхождала в Алекзандра Парк, Хейстингс, и се заговорила с любезен млад мъж. Казвал се Артър Девърукс и бил помощник-аптекаар. Биатрис била на почивка с майка си и ваканционната атмосфера несъмнено я направила романтична — тя се срещала с Артър Девърукс всяка вечер до края на почивката си. И майка ѝ го харесала. Той бил „различен“ — с богато въображение, амбициозен. В неговите уста бъдещето изглеждало прекрасно и вълнуващо и Биатрис копнеела да го сподели. Когато ѝ направил предложение, тя веднага приела.

КРАСИВА Е ЖЕНСТВЕНА

Г-жа Грегъри не била много щастлива от годежа. Тя била родена неудачница и се бояла, че това се е предало и на дъщеря ѝ. Не можела да повярва, че бъдещето ще е толкова прекрасно, колкото го обрисувал Артър. След няколко месеца брак Биатрис започнала да споделя опасенията на майка си. Емоционално Артър бил почти дете. Искал я, защото била красива и женствена, и изобщо не му хрумвало, че бракът има и практична страна. Скромният семеен живот със заплата на помощник-аптекаар не се оказал толкова романтичен, колкото очаквал. Той станал мрачен и угрижен.

После им се родило дете. Това още повече влошило състоянието на Артър — ала колкото и да е странно, той като че ли нямал нищо против. Обожавал сина си — кръстили го Стенли. Известно време изглеждало, че бракът им в края на краищата ще излезе успешен. Тогава се намесила съдбата и Биатрис открила, че отново е бременна. Тази вест хвърлила Артър в депресия. Той започнал да отделя още повече време, за да прегръща сина си и да си играе с него. Когато жена му родила близнаците Лорънс и Ивлин, чашата преляла. Чувствата му вече били напълно ангажирани и Артър не проявявал интерес към новородените.

ШИШЕНЦЕТО МОРФИН

През следващите две години семейство Девърукс се преместило в апартамент в Килбърн, Северозападен Лондон. Биатрис не си дояждала. Артър продължавал да работи като помощник-аптекаар и заплата му била малка. Той се озлобил, смятал, че жена му го е

впримчила, и си представял лекия живот без нея и близнаците. Един ден през 1905 г. решил да направи нещо по въпроса.

Убийството било грижливо обмислено. Когато наемателите на апартамента под тях се изнесли, той попитал хазяина дали може да го наеме. После купил голям ламаринен сандък. След няколко дни, на 29 януари 1905 г. донесъл шишенце морфин и някак си успял да накара жена си да изпие по-голямата част от съдържанието му — навярно я излъгал, че ѝ дава лекарство за кашлица. До другата сутрин тя и близнаците били мъртви. Девърукс ги натикал в сандъка, уредил да го пренесат в склад в Хароу и заедно със Стенли се преместил в друга част на Лондон.

Г-жа Грегъри се отбила в апартамента в Килбърн и установила, че е празен. Успяла да препрати писмо до Артър, но отговорът му бил странно неопределен. Бил пратил Биатрис на почивка и предпочитал майка ѝ да не се опитва да се свърже с нея. Интуицията на г-жа Грегъри я предупредила за най-страшното. Тя чула за колата с мебелите, проследила я до склада в Хароу и накрая успяла да получи заповед, която я упълномощавала да отвори сандъка.

Всички вестници публикували новината за трите трупа и след двайсет и четири часа уплашеният Артър Девърукс се преместил отново. Този път заминал за Ковънтри, където си намерил работа като аптекар. Инспектор Полард, който ръководел следствието, го намерил лесно — просто трябвало да провери аптекарите, назначили неотдавна помощник с шестгодишен син. Когато полицаят отишъл да го арестува, Девърукс изпелтечил: „Правите грешка. Не знам нищо за никакъв ламаринен сандък“, Полард не бил споменал за сандъка.

СВЕТЪТ НА ФАНТАЗИИТЕ

В съда Девърукс заявил, че жена му убила близнаците, самоубила се, той се уплашил и скрил трупа в сандъка. Но оставал един факт, който опровергавал версията му. На 22 януари 1905 г. бил отговорил на обява за работа в Хъл с телеграма: „Приемате ли вдовец с шестгодишно дете?“ По онова време Биатрис и близнаците още били живи. На 15 август 1905 г. Артър Девърукс бил обесен в Пентънвилския затвор.

Психиатърът го обявил за вменяем, но трудно можем да се съгласим с това заключение. Нормално ли е да живееш в свят на

фантазии и да извършиш убийство, без абсолютно никаква вероятност да се изплъзнеш от наказание? Девърукс обожавал сина си — не помислил ли, че като убие жена си, прави сина си сирак?

Достатъчно добре познавал тъща си, за да е наясно, че тя няма да се успокои, докато не намери дъщеря си, и също трябва да е разбирал, че миризмата на сандъка с трите трупа скоро ще започне да привлича внимание. Ако е бил нормален, просто щеше да вземе Стенли и да напусне жена си. Но той е искал Биатрис да изчезне, да се изпари като жената в шкафа на фокусника. Такова пожелателно мислене определено е форма на невменяемост.

СЕКСАПИЛЪТ

Едно убийство със сандък в Монте Карло, извършено две години след екзекуцията на Девърукс, още по-остро повдига този въпрос. Убийцата била авантюристката Мария Виър Гулд, която се представяла като „лейди Виър Гулд“. Мъжът ѝ бил ирландец, алкохолик и слабоумен и някой ден наистина щял да стане баронет, но жена му изпреварвала събитията.

Кариерата на Мария била още по-забележителна от живота на нейната сънародничка Мария Манинг, която през 1849 г. била обесена за убийството на любовника си. И двете били сурови, пресметливи жени, които безскрупулно използвали сексапила си. Мария Гулд — с моминско име Жироден — изгубила първите си двама съпрузи при подозрителни обстоятелства. Запознала се с третия си мъж Виър Гулд в Лондон. Той нямал много пари, но авантюристката не се интересувала от това, защото била свикнала да живее на кредит и да взима заеми.

ПЕЛТЕЧЕНЕТО

През първата година на брака им Виър Гулд изчерпал търпението — и кесиите — на всичките си близки роднини. В началото на 1907 г. в Монте Карло съпрузите се опитали да играят хазарт с остатъка от парите си и ги пропилили. С различни измами — например взели пръстен от един бижутер „за преценка“ и го заложили — живели още известно време, докато Мария успяла да се запознае с богатата стара шведка мадам Левин, която останала впечатлена от аристократичното

семейство. Тя обаче се оказала невероятно стисната. Дала назаем четирийсет лири на Мария, но нито стотинка повече. И постоянно настоявала да си ѝ ги върнат.

На 4 август 1907 г., понеделник, „лейди“ Виър Гулд поканила мадам Левин във Вила Менесими, където живеели доста бедно. И докато старата госпожа разговаряла със „сър Виър Гулд“, чието пелтечене предполагало, че пак е пиян, Мария се промъкнала към нея изотзад и ѝ нанесла съкрушителен удар с тежък ръжен. Г-жа Левин паднала, Мария извадила нож и го забила в гърлото на мъчителката си. После ѝ отрязала главата и крайниците и ги сложила в голям сандък. Една племенница, която живеела при тях, се прибрала късно вечерта и заварила цялата къща в кръв. Мария ѝ обяснила, че съпругът ѝ получил пристъп и повръщал кръв.

Не е ясно какво е била намислила Мария. Същата вечер заминали от Монте Карло за Марсилия и взели и сандъка. В Марсилия сандъкът бил надписан „Чаринг Крос, Лондон“ — мястото, където да го изпратят. Мария и сър Виър Гулд наели апартамент в един близък хотел, за да закусят и да поспят.

ЛЕДЕНОТО ПРЕЗРЕНИЕ

Служителят, който трябвало да изпрати сандъка — казвал се Понс, — забелязал, че от него се процежда кръв. Освен това, заради августовската жега, се носела неприятна миризма. Той отишъл в хотела и попитал съпрузите какво има вътре. Мария надменно пояснила, че има птици, и му наредила да го изпрати незабавно. Вместо това Понс отишъл в полицейския участък, където един инспектор му казал, че семейство Виър Гулд не бива да напуска Марсилия преди полицията да се запознае със съдържанието на сандъка.

Понс се върнал в хотела и заварил съпрузите да се готвят за заминаване. Помолил ги да го придружат до участъка. Мария с ледено презрение се съгласила и взела със себе си пътната си чанта. В колата свалила равнодушната си маска и предложила на Понс десет хиляди франка, за да я пусне да си иде. Той останал непоколебим. След час полицията намерила трупа на мадам Левин в сандъка, а главата и краката ѝ — в пътната чанта.

Било пределно ясно, че Мария е главната виновница. Осъдили я на смърт, а мъжа ѝ — на доживотен затвор. Смъртната присъда не била изпълнена. Мария умряла от тиф в затвора в Кайен. Лишен от алкохол и наркотици, съпругът ѝ се самоубил. Изглежда обаче, че и Мария подсъзнателно е извършила самоубийство.

МНОГОБРОЙНИТЕ КЪРВАВА ПЕТНА

Какво можела да спечели Мария от смъртта на мадам Левин? Какво ѝ попречило тайно да напусне нощем Монте Карло, както била избягала от много други градове? Или след толкова много престъпления накрая била изгубила представа за действителността, както предполага това убийство? Сандъкът за пореден път става символ на човешката непълноценност и самоизмама.

Що се отнася до интересния въпрос кой е изобретил убийството със сандък, историците на криминалистиката са на различни мнения. Възможно е тази чест да принадлежи на хер Блетри, ханджия от Хегерсхайм в Германия. В средата на 70-те години на XIX в. открили женски труп в жълт куфар в службата за съхранение на багаж в Хегерсхайм и скоро установили, че чаршафът, в който било увито тялото, е от странноприемницата на хер Блетри.

Ако наистина е бил убиецът, Блетри извадил невероятен късмет. Според клюките трупят бил на неговата бивша икономка и любовница Адел Бруар, която от известно време била изчезнала, и скоро неколцина свидетели я разпознали. Но преди да започне процесът Адел Бруар влязла в участъка... Обвиненията били свалени и полицията не започнала ново следствие. Ако го бяха направили, Блетри сигурно щеше да бъде обявен за виновен.

Той се опитал да обясни многобройните кървави петна в кухнята си с това, че често му течало кръв от носа. Полицията била абсолютно сигурна, че куфарът е на новата му икономка Франциска Лалемед, но тъй като другите улики изглеждали достатъчно убедителни, детективите се отказали от тази линия на разследване. В крайна сметка някаква странна жена била забелязана да влиза в странноприемницата и повече никой не я видял. Мотивът за престъплението навярно е бил обир, но никога няма да узнаем със сигурност, тъй като Блетри бил освободен.

В книгата си „Суперприрода“ зоологът Лайъл Уотсън споменава един странен факт, който може би има отношение към бъдещите убийци с кувари. Французинът Бовис, който проучвал Камерата на фараона в Хеопсовата пирамида, забелязал, че макар да изглеждали влажни, един котешки труп и различни други останки очевидно не били разложени. Мосю Бовис си помислил, че това може би се обяснява с формата на пирамидата. Той направил точен макет на пирамида и поставил в него умряла котка.

КОСМИЧЕСКАТА ЕНЕРГИЯ

Тялото се мумифицирало, вместо да се разложи. Д-р Уотсън твърди, че лично се убедил в това, като направил импровизирана шперплатова пирамида (от четири равнобедрени триъгълника със съотношение между основата и страните 15.7 към 14.94). Поставената в пирамидата мъртва мишка се мумифицирала, докато мишката, поставена в кутия от обувки, се разложила — и започнала да вонява. Още по-странно е, че поставените в такава пирамида бръснари запазват остротата си след дълга употреба — една чешка фирма патентовала острилката „Хеопсова пирамида“.

Според теорията на д-р Уотсън пирамидата изпълнява ролята на своеобразна оранжерия на космическа енергия, която дехидратира органичната материя и някак си въздейства върху структурата на острието на бръснаря. Теоретично сандък с формата на Голямата пирамида би трябвало да съхранява телата — дори да са разчленени — и да не им позволява да миришат. От друга страна, странната форма може да привлече внимание в службата за съхранение на багаж. Никакви модификации най-вероятно няма да променят факта, че куварът е един от най-неефикасните методи за избавяне от човешки останки.

УБИЙСТВА С ОГНЕСТРЕЛНО ОРЪЖИЕ

Когато си помислите, че огнестрелното оръжие е изобретено през XIV в., изглежда странно, че е трябвало да мине толкова много време, докато достигне настоящото си превъзходство като оръжие за убийство. Пистолетът — навярно изобретен към 1450 г. в Пистоя, Италия — определено е един от най-бързите и ефикасни методи за отнемане на живот. Неговият главен недостатък е, че е по-шумен от ножа и много по-недискретен от отровата. Това несъмнено обяснява защо навлизането на огнестрелното оръжие в историята на криминалистиката е сравнително късно и тривиално. Архивът на графство Мидълсекс за 1602 г. съдържа следното сведение:

„На пътя за Хаунслоу, гр. Мийд, Франсис Кимбър (господин от Лондон) нападнал Уил. Певърел с устройство, наречено пистолет, което той, гореспоменатият Франсис, насочил с дясната си ръка към гърдите на гореспоменатия Уилям и го хвърлил в огромен страх и ужас“.

Няма повече информация, но е ясно, че авторът не е познавал особеностите на пистолетите.

Пистолетите определено дошли като дар Божии за разбойниците, които до XVI в. използвали саби и ножове като главни средства за сплашване. Разбойникът Джеймс Шоу, който бил въоръжен само със сабя, „ограби няколко коли и самотни пътници, при това с голямо безчовечие, което било естествено, казвал той, за неговия начин на нападение...“ Шоу принуждавал жертвата си да му предаде ценностите си, като притискал сабя към гърлото ѝ, и решавал проблема с преследването, като прерязвал сухожилията на коня на жертвата или на самата жертва.

Към 1720 г. — годината на езекутирането на Шоу — Англия била залята от престъпна вълна. Пистолетът революционизирал

грабителското изкуство. Само за три седмици около Лондон били извършени двайсет и пет сериозни грабежа и хора с коли или в носилки били обирани посред бял ден на оживени улици.

Законът се опитал да спре епидемията с чисто варварство. Бесилките в Тайбърн се използвали от сутрин до вечер и дори жени и деца били екзекутирани за кражба на няколко пенса.

СТАРИТЕ МЕТОДИ

Въпреки строгите мерки обаче престъпната вълна продължила, докато накрая — след повече от половин век — не били създадени ефикасни полицейски сили.

Но въпреки разбойничеството по пътищата с огнестрелно оръжие били извършвани изненадващо малко убийства. Повечето хора предпочитали старите методи — ножове, брадви и тояги. Прочутият разбойник Дик Търпин извършил убийство — едно-единствено — с пистолет, но жертвата бил човек, който се опитвал да го арестува. След десет години група контрабандисти прибавили странен епизод към историята на огнестрелното оръжие — един от най-ужасяващите случаи на убийство.

Митничарят Гали пътувал с обуцаря Чейтър, но допуснал грешката да се отбие на чашка в хемпширското село Роуландс Касъл. Още щом се разпространила вестта, че в странноприемницата има митничар, местните контрабандисти го нападнали. Гали бил изтезаван с шпори, стискали тестисите му, докато не припаднал, и накрая го пребили с бич до смърт.

НЕДОВЕРИЕТО

Чейтър също бил подложен на изтезания, ала никой не желал да поеме отговорността да го убие. Накрая някой предложил да опрат зареден пистолет в главата му, да завържат с връв спусъка и четиринайсетимата контрабандисти едновременно да дръпнат връвта. Ако го бяха направили, щяха да създадат интересен правен прецедент: дали четиринайсет души могат да бъдат осъдени за едно и също убийство. Но те се отказали и вместо това хвърлили Чейтър жив в един кладенец и го затрупали с камъни. По това време на половината контрабандисти всичко това им било омръзнало вече и те си отишли

вкъщи, затова накрая само седем от тях били съдени и екзекутирани за убийствата.

Недоверието към огнестрелното оръжие продължило до XIX в. Двете най-известни престъпления на 20-те години на XIX в. били извършеното от Уилям Кордър убийство на Мария Мартън в Червения плевник и извършеното от Търтел и Хънт убийство на Уилям Уеър. Кордър застрелял бившата си любовница Мария Мартън с пистолет и макар че (както си признал) „тя падна и умря в миг“, той я намушкал няколко пъти с нож. Когато през 1823 г. убили нечестния букмейкър Уилям Уеър, двамата „великодушни джентълмени“ Търтел и Хънт първо стреляли с пистолет в лицето му. Куршумът рикоширал от скулата на Уеър и раненият побягнал. Търтел го повалил на земята и му прерязал гърлото с джобно ножче, после толкова силно забил пистолета в главата му, че му пробил черепа и дулото се напълнило с кръв и мозък.

Търтел бил екзекутиран през 1824 г. Хънт се разминал с каторга в колониите.

Престъпниците може и да не били доволни от огнестрелното оръжие, но полицията го харесвала още по-малко. Ако човек бил убит с нож или тояга, оръжието на убийството можело да бъде показано в съда и съдебните заседатели да бъдат убедени, че раните са нанесени с него, но положението с огнестрелното оръжие било друго. Куршумът можел да се деформира при сблъсъка си с костта, пък и във всеки случай било почти невъзможно да се докаже с кое оръжие е стреляно.

За щастие имало хора, които не се примирили с тази пораженческа позиция. Един от тях е д-р Джоузеф Бел, човекът, който дал на Конан Дойл идеята за Шерлок Холмс. На 10 август 1893 г. бившият военен инструктор А. Дж. Монсън отишъл да постреля със сина на своя работодател, младежа Сесил Хемброу.

Докато Сесил прескачал един насип, се разнесъл изстрел и той паднал мъртъв. Монсън заявил, че пушката на момчето гръмнала случайно, но когато се установило, че е застраховал живота му, бил арестуван и обвинен в убийство. Ключовият фактор бил дали Хамброу наистина случайно се е застрелял от упор, или Монсън го е застрелял от няколко крачки. Според Монсън Сесил носел пушката си на рамо, спянал се и стрелял в тила си.

Д-р Бел се замислил над въпроса. Пушките са непредвидими оръжия. Накрая Бел занесъл дванайсеткалибров пушка в мортата в Единбург и стрелял по черепа на един мъртвец. Резултатът му позволил уверено да заяви в съда, че Сесил Хамброу не може да се е застрелял сам с пушката си и че е бил застрелян в гръб от разстояние между два и два и половина метра.

Показанията на Бел щели да доведат до обесването на Монсън, но защитата успяла да заплете въпроса с такива купища финансови свидетелства, че накрая го оправдали поради липса на доказателства. Въпреки това д-р Бел доказал, че що се отнася до огнестрелното оръжие, патолозите не бива да се признават за победени.

По времето, когато Бел стрелял по трупове в Единбург, друг експерт по огнестрелното оръжие имал оръжеен магазин край гара Чаринг Крос. Казвал се Тед Чърчил — магазинът му се намирал в удобна близост до Скотланд Ярд и често го викали да дава мнението си в случаи, свързани с огнестрелно оръжие. Когато искал да определи на какво разстояние куршумите от определено оръжие пробиват човешки череп, Тед Чърчил стрелял по овчи глави. И именно неговите показания забили последния гвоздей в ковчега на мошеника и убиеца Самюъл Хърбърт Дугъл.

Дугъл бил сексманиак, както би го определила днешната сензационна преса. Неговият апетит за жени наистина бил необикновен — веднъж съблазнил майка и трите ѝ дъщери. Военната му кариера била доста успешна, въпреки че двете му съпруги починали при малко подозрителни обстоятелства. След уволнението си обаче Дугъл трудно можел да продължи да живее, както предпочитал — съблазняването струвало пари.

Опитал фалшификаторство, заловили го и излежал присъда в затвора. После имал късмета да се запознае със старата мома Камил Холанд, която скоро се оставила да я съблазни. Госпожица Холанд била богата. През 1899 г. Дугъл и „г-жа Дугъл“ се нанесли в Сафрън Уолдън, докато той преговарял за закупуване на Моут Фарм („Фермата с рововете“) край Клавъринг — с нейните пари. Хазайката много харесала милата възпитана „г-жа Дугъл“. После наемателите ѝ се преместили в Моут Фарм и тя повече не видяла жената.

СЪЩАТА ПУКНАТИНА

В Моут Фарм Дугъл вече живеел сам — макар че го посещавали на върволица млади гостенки. Изтекли четири години и през март 1903 г. дошъл полицай, за да го разпита за изчезналата Камил Холанд. Дугъл обяснил, че изобщо не се е женил за госпожица Холанд, тъй като по онова време се развеждал с предишната си съпруга. Госпожица Холанд, казал той, го изоставила заради друг мъж през 1899 г., скоро след като се пренесли в Моут Фарм.

Полицията се усъмнила, защото знаела, че Дугъл бил правил настойчиви опити да съблазни една слугиня скоро след като се пренесъл във фермата и имало скандали между съпруга и „съпругата“. Започнали да копаят в градината въпреки заплахите на Дугъл, че ще съди полицейския началник за нанесените щети на реколтата му. Рововете, от които водела името си фермата, били пресушени, но в черната тиня не открили труп.

Тогава полицията научила, че един от рововете е бил заринат по нареждане на Дугъл. Намерили човека, който надзиравал работата, и започнали да копаят там, където им посочил той. Скоро се натъкнали на разложеното тяло на госпожица Холанд. Докладът на патолога показвал, че е била убита с изстрел в слепоочието. Един обущар разпознал обувките на трупа — бил ги направил по поръчка на госпожица Холанд. Сега всичко зависело от Тед Чърчил.

Не намерили револвер, но във фермата попаднали на патрони трийсет и втори калибър. Чърчил изстрелял няколко от тях по овчи глави. В съда той успял да докаже не само че откритият в черепа на госпожица Холанд малко деформиран куршум е трийсет и втори калибър, но и че трябва да е бил изстрелян от човек, който седял до нея — навярно в кола. Пукнатината в овчия череп била същата като тази на главата на Камил Холанд.

По време на процеса Дугъл бил бодър и иронично любезен, но когато Чърчил изложил свидетелствата си, невъзмутимостта му се изпарила. Разбирал, че това е краят — и наистина било така. Екзекутирали го на 8 юли 1903 г. Преди капаците на ешафода да се разтворят, затворническият свещеник настойчиво прошепнал „Виновен? Невинен?“ и от качулката, която покривала главата на Дугъл, се разнесъл приглушен отговор: „Виновен“.

ЧОВЕКЪТ С КАЧУЛКАТА

Човекът, който повече от всеки друг има заслуга за превръщането на балистиката в наука, не бил Тед Чърчил, а неговият племенник Робърт Чърчил, който през 1910 г. поел магазина. Първият случай, с който се прочул, била историята с „Човека с качулката“.

В ранните часове на 9 октомври 1912 г. инспектор Артър Уолс от полицията в Истборн видял крадец, приклепнал на портика на къща на Саут Клиф Авеню, и му извикал да слезе. В отговор мъжът стрелял два пъти и Уелс паднал мъртъв. Скоро полицията разкрила самоличността на убиеца: това бил дребният престъпник Джордж Маки, известен също като Джон Уилямс.

Маки бил предаден от „приятеля“ си Едгар Пауърс, който бил влюбен в красивата любовница на крадеца Флорънс Сеймур. По инструкции на полицията Пауърс убедил младата жена да го заведе при револвера, с който бил убит Уолс — тя била помогнала на Маки да го зарови на плажа.

Задачата на Чърчил била да се опита да докаже, че куршумът, с който е убит Уолс, е изстрелян от този револвер. По онова време нямало сигурен начин да се установи, че конкретен куршум е изстрелян от конкретно оръжие — щели да минат десет години преди това да стане възможно със сравнителен микроскопски анализ. Но Чърчил измислил начин да покаже на съдебните заседатели, че нарезите по куршума съответстват на нарезите в цевта на револвера.

Той излял восък в цевта и направил „отливка“ на вътрешността ѝ. В съда Чърчил показал увеличени снимки на куршума и на восъчната отливка — съдебните заседатели можели да видят, че нарезите си съответстват. Маки, известен на пресата като „Човека с качулката“, тъй като полицията го водела в съда с качулка, бил осъден за убийството и обесен през януари 1913 г. Преди да умре му позволили да целуне новороденото си дете. Той пъхнал парче затворнически хляб в устата му с думите:

„Сега никой не може да каже, че баща ти никога не ти е давал нищо“.

През юни 1914 г. младият босненец Гаврило Принцип изстрелял двата куршума, които довели до избухването на Първата световна

война. Австрийският ерцхерцог Франц Фердинанд бил на посещение в Сараево със своята ерцхерцогиня. Сръбските патриоти искали да изразят протеста си срещу австрийското анексиране на Босна. Малко след десет сутринта на 28 юни 1914 г. срещу колата на ерцхерцога била хвърлена бомба, но тя не улучила и ранила неколцина зрители. Час по-късно ерцхерцогът излязъл от градския съвет и казал на жена си:

„Имам чувството, че наоколо има още бомби“.

Грешал — оръжието, което Гаврило Принцип криел в джоба си, бил револвер браунинг с шест патрона. Колата се приближавала към Принцип... и после завила по друга улица — новата история увиснала в колебание. Тогава някой извикал, че са сбъркали завоя — маршрутът бил променен. Колата върнала на заден и продължила покрай младия босненец, който извадил револвера си и стрелял два пъти почти от упор. Първият куршум убил ерцхерцога, вторият — жена му.

Принцип бил заловен, но решителната трагедия на новата история вече се била разиграла и останалото неизбежно последвало — Австрия обявила война на Сърбия, Русия започнала мобилизация, кайзерът обявил война на Русия...

ОБЩЕСТВЕНИЯТ ПАРАЗИТ

Тези два револверни изстрела хвърлили света в нова епоха: епохата на огнестрелното оръжие. През войната от 1914 г. за пръв път огромен брой хора използвали огнестрелно оръжие. Дотогава повечето оръжия били собственост на фермери и спортисти — сега всички се научили да ги използват. Ранният филм на Спенсър Трейси „Те му дадоха пистолет“ е изключително показателен за случилото се: войниците се завърнали от Европа и заварили нов свят, който вече бил забравил войната и хората, които участвали в нея.

За завърналите се герои нямало работа — животът бил суров. Затова мнозина от тях решили да използват наученото в армията и изведнъж полицията се изправила пред най-голямата вълна на престъпност от 1720 г. Ала вече не само в Англия, но и в Америка, Франция, Италия, Германия... Дребният престъпник, който никога не

бил крал нищо по-голямо от часовник, открил, че е също толкова лесно да влезе в някоя банка и да насочи пистолет към касиера.

И американците — с невинност и оптимизъм, които днес ни се струват поразителни — решили да реформират страната си, като забранят всички алкохолни напитки, и така създали съвсем нов вид обществен паразит, гангстера. Седемдесет години по-късно, въпреки многобройните постановления на Конгреса и следствените комисии, Америка още е също толкова сигурно в лапите на гангстерите, колкото и по времето на Ал Капоне.

Властите в повечето страни по света са наложили известен контрол, забранявайки продажбата на огнестрелно оръжие на частни лица. В Америка финансовите интереси — известни като „оръжейното лоби“ — продължават да пречат на взимането на тази мярка, която сигурно ще намали престъпността със седемдесет и пет процента.

Оръжейният проблем на Америка не е толкова обществен, колкото психологически. Последните петдесет години са свидетели на тревожно увеличаване броя на масовите убийства, извършени с огнестрелно оръжие, и повечето такива случаи са в Америка. На 30 декември 1950 г. младият психопат Уилям Кук спрял автомобил, шофиран от Карл Мосър. В колата били жената на Мосър, трите му деца и семейното куче. Кук ги заплашил с пистолет и ги накарал да обикалят из Тексас в продължение на седемдесет и два часа, после, когато жената и децата изпаднали в истерия, избил всички.

На 6 септември 1949 г. двацет и осем годишният бивш войник Хауард Ънръх излязъл от дома си в Кемдън, щата Ню Джърси, и през следващите дванайсет минути убил тринайсет случайни минувачи с немски пистолет лугер. Заловен след обсада на дома му, Ънръх заявил:

„Щях да убия хиляда, ако имах достатъчно боеприпаси“.

През януари 1958 г. Чарлз Старкуедър завел приятелката си Карил Фюгейт на смъртоносно пътешествие из Небраска и застрелял десет души, главно непознати, преди да го заловят след два дни. През август 1968 г. шестчленното семейство Робинсън от Латръп Вилидж,

щата Мичиган, било „екзекутирано“ от неизвестен убиец с револвер дваисет и втори калибър.

През октомври 1970 г. Джон Линли Фрейзиър „екзекутирал“ семейството на д-р Виктор Ота в дома му край Санта Крус, щата Калифорния, и хвърлил петте трупа в басейна. На 7 ноември 1973 г. деветчленно семейство — четирима възрастни, трима тийнейджъри и две малки деца — били простреляни в главата от неизвестни убийци в дома си край Виктор, щата Калифорния...

Можем да изброим десетки, даже стотици такива случаи в Америка — единствената английска аналогия е случаят с психопата Питър Манюъл, който убил две семейства с пистолет в края на 1956 и началото на 1957 г., — но още само един е достатъчен. На 15 ноември 1959 г. двамата бивши затворници Пери Смит и Ричард Хикок проникнали в дома на четиричленното семейство Клътър край Холкоум, щата Канзас, и убили всички по време на обир.

През 1966 г. драматизацията на това престъпление във филма „Хладнокръвно“ на Труман Капотти би всички рекорди в Америка, макар че не успя да постигне същия успех в други страни. Капотти явно е докоснал някакъв странен тъмен нерв в американската душа. Ако го открием, може би ще разберем нещо важно за тайнственото обаяние на насието с огнестрелно оръжие в Америка. Това обаяние може да се премахне единствено чрез забрана на притежаването на огнестрелно оръжие.

УБИЙЦИ НА ЖЕНИ

Тримата лекари, поканени да се произнесат за психическото състояние на Анри Дезире Ландрю, се съгласили за едно: макар да признавал, че е убил десет жени, той не бил луд. Първият медицински експерт, д-р Валон, се обърнал към претъпканата съдебна зала по време на процеса на убиеца на жени и заявил:

— Веднъж вече ми се наложи да прегледам подсъдимия — през хиляда деветстотин и четвърта година, когато беше обвинен за присвояване на пари с измама. Тогава установих, че се намира в състояние, граничещо с патологично, но не беше луд. Може би беше на границата, но не я преминаваше. Сега смятам, че Ландрю е в пълно съзнание и разбира какво върши. Умът му е бърз и нащрек. Той е остроумен. Накратко, трябва да се смята за отговорен за действията, в които е обвинен.

Вторият лекар, Рок дьо Фюрсак, прибавил:

— Няма нито следа от маниакалност. Ние лично прегледахме Ландрю и го намерихме за нормален във всички отношения.

Д-р Рубинович казал:

— Порази ни неговата проникателност и присъствие на ума. Той има психика на каторжник — каторгата винаги е пред очите му като кошмар, който го заплашва... Каторжникът трябва да живее и не може да подбира средствата, които използва, за да оцелее. Той винаги е готов на всичко, за да не го заловят и осъдят отново, да избегне каторгата. Ландрю е в това състояние от хиляда деветстотин и четиринайсета.

БЕЗЧУВСТВЕНОСТТА

Тези думи зарадвали Ландрю, чиято престъпна и сексуална кариера била под полицейско наблюдение в продължение на двайсетина години. „Престъпленията, в които съм обвинен, могат да се обяснят единствено с пълна лудост — заявил той. — Докторите твърдят, че съм нормален — следователно съм невинен“.

Ландрю, който не притежавал „абсолютно никаква морална отговорност“, проявявал двойствено отношение към жените — ухажвал ги като всеки друг мъж и по-късно ги убивал с небрежната безчувственост, характерна за психопата.

Ако интересът към убийците — също като към пеперудите — зависи от редкостта им, Ландрю принадлежи към най-редкия и странен вид, убийците на жени. Изненадващо твърдение, ако имате предвид, че над петдесет процента от всички жертви на убийство са жени. Но това е така, защото най-разпространеният тип убийство е семейният скандал, при който съпругът убива жена си в пристъп на гняв или ревност. Много по-надолу в списъка — макар че представлява голям процент от престъпленията — е сексуалното убийство. Сексуалният убиец притежава психиката на гладна лисица — жените са кокошки, които са защитени от него с паравана на обществените условности, и той също като лисица чака възможност да се промъкне под телта и да задоволи глада си.

Ландрю обаче не бил сексуален убиец в този смисъл. Напротив, той се отнася към съвсем малката група убийци, които предпочитат да водят беден живот (Ландрю „печелел“ по стотина лири на жертва), като убивал лековерни жени. Обладавало го странно и патологично желание — същото, каквото наблюдаваме в случаите с френския „върколак“ Мартин Дюмояр, британския убиец на „младоженките във ваната“ Джордж Джоузеф Смит, американския масов убиец Х. Х. Холмс, отровителя на съпруги Джордж Чапман, унгарският „Синя брада“ Бела Кис, а може би и със самия Джак Изкормвача.

УБИЕЦЪТ НА ДЕЦА

За да разберем характера на това желание, трябва да се запитаме защо тези убийци на жени се наричат „сини бради“? Истинският Синя брада, френският маршал от XV в. Жил дьо Ре, който се сражавал рамо до рамо с Жана д'Арк, бил убиец не на жени, а на деца. Известен с лъскавата си синкавочерна брада, той бил сексуално извратен и смятал, че с детска кръв може да направи злато. В края на XVII в. френският писател на приказки Шарл Перо създал популярния вариант на Синята брада, убиеца на жени. В една от неговите по-страховити приказки се разказва за младата Фатима, която се омъжила за богатия земевладелец Синята брада и един ден надникнала в тайна стая — и

намерила труповете на предишните му жени. Въпреки че Перо е написал тази приказка от галска гледна точка, в много страни има подобни легенди за убийци на съпруги — в Корнуол се разказва за великана Болстър, който всяка година убивал жените си, като ги замерял със скали. Народното въображение разбира това тъмно мъжко желание да убива жени — и полууплашеното, полуочаровано отношение на жената, което в някои случаи я кара сама да стане жертва.

СЪВРЕМЕННОТО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Най-странното е, че всички известни случаи на реално съществували Сини бради са сравнително съвременни. Сред стотиците престъпления, описани в сборници като „Животът на най-известните престъпници“ (1735), „Нюгейтски календар“ (1774) и даже „Криминални хроники“ на Камден Пелам, издадени чак през 1886 г., няма нито един „убиец на жени“. Изобилие от разбойници, пирати, главорези, взломаджии, но не и убийци на жени. Защо? Щом фолклорът векове наред е бил обсебен от тях, защо Сините бради не са съществували и в действителност?

Психологът Ейбрахам Маслоу предлага изключително интересно обяснение, което, ако е вярно, хвърля съвсем нова светлина върху този въпрос и върху криминалната история. Публикувана за пръв път през 1942 г., теорията на Маслоу е известна като „йерархия на потребностите“ или ценностите. Тя е създадена в противовес на теорията на Зигмунд Фройд, че основните потребности на мъжа са сексуални — да не споменаваме теорията на Карл Маркс, че неговите основни потребности са икономически, и теорията на Алфред Адлер, че основен човешки стимул е стремежът за власт.

Маслоу отбелязва, че ако умира от глад, човек няма *никакво* друго силно желание, освен да яде, и не си представя по-голямо блаженство от това редовно да поглъща големи количества храна. Но веднага щом задоволи това си желание, той започва да мисли за сигурност — за потребността от покрив над главата си. Ако задоволи и нея, мъжът се замисля за секс — не за изнасилване, а за партньорка, с която да се задоми. А какво иска, когато има дом, сигурна работа и щастливо семейство? Почит и възхищение, да го приемат в обществото, да го харесват и ако е възможно, да му завиждат. На този

етап човек постъпва в ротари клубове, съпругите сформират свои групички и се мъчат да вървят в крак със съпрузите си. На този етап желанието за *себеуважение* става основно и това обяснява склонността на някои убийци — класически пример за това е Хийт — да се обличат като герои и офицери.

Какво става, щом тези потребности бъдат задоволени? Според Маслоу се стига до най-висшето равнище: творческия стимул, който едно време бихме нарекли „духовно стремление“. Но то не се ограничава до емоционалната и егоистична потребност човек да пише симфонии, да съчинява пиеси в бял стих или да строи катедрали. Всеки, който иска да си върши работата *добре* заради самото удоволствие от това, проявява творчески стимул. Това показва, че йерархията на потребностите е своеобразна стълба. Ако сте заседнали на най-долното стъпало, материалистическите теории на Маркс ще ви се струват верни. Ако сте на следващото стъпало, ще бъдете убедени в правотата на психоаналитика Фройд, че няма нищо по-важно от секса. Още по-нагоре стремежът към власт — и себеуважение — на австрийския психолог Адлер ще ви изглеждат самата истина за човешката природа. Всички отчасти са прави — но никой не е напълно прав.

ХРАНА И ТЕРИТОРИЯ

Маслоу извежда теорията си от криминалната история. В първобитните общества храната и „територията“ са най-важните неща и ако човек извърши убийство, причината най-вероятно е един от тези два стимула. Допреди сто години например повечето хора в Европа и Америка едва свързвали двата края. При тези обстоятелства двамата единбургски крадци на тела Бърк и Хеър извършили убийствата си през 1828 г. и не е чудно, че са убивали човешки същества заради няколкото лири, които им плащал за трупове д-р Нокс. Поради *същата* причина „Нюгейтски календар“ е пълен с разбойници и взломаджии. И затова имало толкова малко изнасилвачи. Обществото било заседнало на най-долното стъпало от стълбата на Маслоу.

Започнала Викторианската епоха — вълната на благоденствието бавно заляла Европа. Повечето известни викториански убийства във Великобритания все още били за пари, ала било настъпило времето на убийството в средната класа със семейните драми на такива убийци

като Констанс Кент, която убила четиригодишния си доведен брат, масовия отровител Уилям Палмър, отровителя на съпруги д-р Едуард Причард, Мадлин Смит, шотландското момиче, което се избавило от нежелания си любовник. През 1888 г. свирепите убийства на пет проститутки от лондонския Истсайд, извършени от неизвестния убиец с прякор Джек Изкормвача, поставили началото на нова епоха — епохата на сексуалното престъпление. В резултат на развитието си обществото се издигнало на следващото стъпало от стълбата на Маслоу. През 40-те години на ХХ в. сексуалното престъпление, някога най-рядката причина за убийство, станало нещо обичайно. И все още е такава, но вече е започнала следващата епоха — епохата, която може да се нарече „убийство за себеуважение“. Защо лондонските гангстери, братята Рони и Реги Крей, извършвали убийства пред цели тълпи свидетели? Отговорът е удивителен: за да направят *впечатление* на лондонския подземен свят. Елементът на гордост, на себеуважение, все повече се разпространява сред убийците, независимо какъв е привидният мотив. Серийният сексуален убиец Джон Реджиналд Холидей Кристи обичал да упражнява властта си като запасен полицаи, Хийт се представял като „капитан Рупърт Брук“, Артър Хосейн, похитителят на г-жа Макей, съпруга на издател на лондонския „Сън“, се представял за „фермер джентълмен“, Чарлз Мансън си въобразявал, че е водач на световна революция. Типично за тази нова тенденция в убийството е твърдението на осемнайсетгодишния Робърт Смит, който накарал пет жени и две деца да легнат на пода на един козметичен салон в Аризона и ги прострелял в тила: „Исках да стана известен — да си създам име“.

Във всичко това има поне една утеха. Ако обществото премине през етапа на убиеца за себеуважение, броят на убийствата рязко ще намалее. Следващото стъпало нагоре по стълбата е чисто творческо, а творчеството и убийството обикновено са несъвместими. Въпрос на гадаене е дали нашият пренаселен свят някога ще достигне този етап, но ако теорията на Маслоу е вярна, има основание за надежда.

СКРИТАТА НЕПЪЛНОЦЕННОСТ

Що се отнася до Ландрю, прототип и най-цитиран пример за убиец на жени през ХХ в., краткият преглед на сексуалната му „кариера“ показва, че е типичен убиец за себеуважение. Детството му

в Париж определено с нищо не подсказва бъдещата му „антифеминистка дейност“. Той бил слънчево, добродушно дете, всички го харесвали и родителите му го обожавали (както загатва името му — Дезире, „желан“). Баща му бил обикновен работник — огняр. След като напуснал училище, Ландрю започнал работа при един архитект — и старите му приятели веднага забелязали промяната. Той се „надул“ и не пропуснал възможност да спомене, че е чиновник. Постигнал положение на представител на средната класа — което във френското провинциално общество през 90-те години на XIX в. означавало много повече от днес. През остатъка от живота си Ландрю играл тази роля на представител на професионалната класа: представял се за адвокат, лекар, инженер, бизнесмен, счетоводител, каквото и да е, стига да задоволявало самолюбието му, да скривало непълноценността му и да го карало да се чувства „талантлив“ и „джентълмен“.

За нещастие на Ландрю и неговите бъдещи жертви, обществото не било отредило специално място на интелегентния, но непостоянен младеж. Ландрю влязъл в армията и се представил отлично. После се върнал в цивилния живот, оженил се за своя братовчедка, която забременяла от него, и се заел да осигури спокоен живот на семейството си. Но перспективата да прекара целия си живот като чиновник го отегчавала, а и бил прекалено нестабилен, за да се задържи дълго на една работа. Опитите му да отвори свой бизнес неизбежно се проваляли. Вроденият му чар и будност му давали възможност да издържа жена си и децата си по време на тежки периоди с дребни мошеничества и измами. И той се насочил към престъплението с ентузиазма на човек, който най-после е намерил своята ниша — по-вълнуващ, „по-творчески“ начин на живот от канцеларската работа. Опитът му показал, че възрастните вдовици са особено лековерни и са готови да му дадат ключа от сърцето и сейфа си. Фактът, че е харесван и ловък мошеник, задоволявал суетата му, интелигентността му, дори артистичността му (защото, както отбелязва германският Нобелов лауреат Томас Ман в своя роман „Изповедите на авантюриста Феликс Крул“, мошеникът носи в себе си известна артистичност). Неизбежно имало периоди в затвора и когато през 1912 г. (когато Ландрю бил четирийсет и три годишен) баща му се самоубил, смазан от позора на сина си, измамникът навлязъл в нова

фаза на кариерата си. Решил да изостави всички скрупули и да премине към дръзки убийства.

Колкото и да е странно, начинът на живот на почти всички известни убийци на жени напомня за живота на Ландрю в някои принципни отношения.

Йохан Кох, роден в Страсбург през 1860 г., трябвало да стане свещеник, но поради неизвестни причини напуснал Германия и заминал за Съединените щати. Там давал обяви във вестници на немски език за бездетни вдовици „с цел брак“. Този метод много прилича на използвания от Ландрю. Представял се за богат бизнесмен или човек с висок пост в търговска компания. Женел се за вдовицата, ако трябва, взимал ѝ парите и офейквал. За разлика от Ландрю, той, изглежда, предпочитал отровата, когато се налагало да очисти младоженките. Бил женен тринайсет пъти, нещастно число, поне от гледна точка на „съпругите“, и отровил шест от тях. Екзекутирали го в Чикаго през 1906 г.

ТАЙНИТЕ ПРОХОДИ

Х. Х. Холмс, навярно най-забележителният американски престъпник на XIX в., е роден през 1860 г., син на началник на пощенска станция. Решен да се издигне, той следвал медицина, после станал измамник. Жертва на първото му известно убийство била собственичка на чикагски магазин, някоя си г-жа Холдън. Магазинът станал собственост на Холмс. Той построил къща, пълна с тайни проходи, и продължил да убива жени, когато му скимне. Мотивът не бил сексуален, тъй като повечето момичета известно време му били любовници преди да „изчезнат“. Най-малко осем жени изчезнали, след като влезли в неговия „замък на смъртта“. По-късно Холмс се свързал с някой си Питизъл, за да измамят една застрахователна компания. Накрая, както често се случвало с приятелите на Холмс, Питизъл и три от децата му били убити. Холмс се готвел да очисти и г-жа Питизъл, но бил арестуван. Той признал, че е извършил двайсет и седем убийства. Обесили го през 1896 г.

Джордж Чапман, всъщност поляк на име Клосовски, бил екзекутиран през 1903 г., след като го обявили за виновен в отравянето на три негови съпруги. Чапман говорел зле английски и първата част от живота му преминала в чужбина, затова за него се знае много по-

малко, отколкото за други известни убийци на жени. Син на дърводелец, той дълго се опитвал да се „усъвършенства“, заемал се с различен бизнес, станал например бръснар и кръчмар. (По времето на Джак Изкормвача се намирал в Уайтчапъл в лондонския Истенд и го подозирали в извършване на убийствата.) Няма свидетелства да е бил замесен в измами и различни автори обясняват мотива за отровителството с похот, стремеж за сигурност и пари или садизъм.

Джордж Джоузеф Смит, злополучно известният убиец на „младоженките във ваната“, е лондончанин, роден през 1872 г. От деветгодишна възраст периодично влизал и излизал от поправителни домове и затвори. След двегодишна присъда за съхраняване на крадени стоки станал измамник на вдовици и стари моми. Оженил се и изоставил неопределен брой жени преди през 1912 г. да удави Беси Мънди. Когато и третата му „съпруга“ се удавила във ваната, вестникарските репортажи събудили подозренията на един роднина на предишна жертва. Смит до края твърдял, че е невинен, но през 1915 г. бил обесен.

Фредрик Дийминг е роден в Англия през 1853 г. Той се специализирал в измама на бижутери, като се преструвал на управител на диамантена мина. Освен това се представял за милионер, а също като „сър Уилфред Лоусън“ и „лорд Дън“. Обичал да се хвали и бил забележително изобретателен лъжец. През 1891 г. убил жена си и четирите си деца и заровил труповете под пода във взета под наем къща. После заминал за Австралия с новата си съпруга, която скоро убил и заровил под пода на друга къща. Представяйки се за барон Суонстън, той убедил друго момиче, богата наследница, да се омъжи за него, ала откриването на тялото на втората му жена довело до арестуването му. В три от къщите, в които бил живял в Южна Африка, също намерили трупове на момичета. Дийминг заявил, че призракът на мъртвата му майка го карал да убива жените. Въпреки това обяснение през 1892 г. го екзекутирали.

Бела Кис, аматьор астролог и най-известен убиец на жени в Унгария, признал най-малко двайсет и четири жертви. Когато през 1916 г. го мобилизирали в армията, новият наемател в дома му отворил седем варела и вътре открил тела на жени, запазени в спирт. Оказало се, че Кис е редовен посетител на будапещенския квартал на червените фенери — човек с огромна физическа сила и безкраен сексуален

апетит. Той давал обяви, че търси жени, които да споделят уединението му в Синкота. Жените изчезвали и техните ценности осигурявали на Кис средства за посещение на градските бардаци. Когато намерили жертвите му, властите вече били осведомени, че е загинал по време на Първата световна война. Според по-късни сведения обаче той постъпил във френския чуждестранен легион под името Хофман и един детектив от нюйоркския отдел „Убийства“ го забелязал да излиза от станцията на метрото на Таймс Скуеър.

Друга обща особеност на убийците на жени — мъже, които скриват ненавистта си към жените с любов — е тяхната „хипнотична власт“ над жертвите им. Това отново може да се обясни с грижливия им избор на „съпруги“ — жени, които искали или изпитвали необходимост да бъдат във властта на „по-силен“ мъж. Тези податливи жертви мечтаят да срещнат мъж, който да ги измъчва, и физически, и емоционално, и после да им отнеме гордостта, достойнството, парите и собствеността. Без такива жени, които сякаш привличат убийците си, Ландрю и другите Сини бради нямаше да имат кого да тормозят, от кого да се възползват и кого да мамят. От тяхната „хипнотичност“ — твърди се, че Джордж Джоузеф Смит имал „очи, които могат да накарат едно момиче да стори всичко“ — нямаше да има никаква полза, просто защото нямаше да има върху кого да я упражняват. Всеки Ландрю трябва да има своята мадам Куше, първата вдовица, която станала негова жертва, иначе той ще е само поредният ексцентрик, обладан от „странни“ идеи за половете и ролята на жените и мъжете в брачната игра.

УБИЙЦИ НА ПОЛИЦАИ

Лондонската полиция е създадена през 1829 г. Тя е рожба на министъра на вътрешните работи сър Робърт Пийл — впоследствие новите полицаи станали известни като „бобита“. Този прякор не бил особено нежен обаче, тъй като жителите на Лондон ги мразели. Старите стражари, които поддържали реда, били просто държавни служители като ловците на плъхове и уличните метачи. Тези униформени мъже имали за задача да издирват престъпления срещу закона и да пращат извършителите в затвора — ето защо през 30-те години на XIX в. било опасно да си полицай.

На 29 юни 1830 г. полицай Грантам видял двама пияни ирландци да се карат за жена в Съмърстаун, Северен Лондон. Опитал се да ги разтърве и двамата заедно с жената се нахвърлили върху него. Повалили го на земята и мъжете започнали жестоко да го ритат по слепоочията. Той умрял малко по-късно и станал първият английски полицай, загинал при изпълнение на служебните си задължения. Убийците избягали и не били изправени пред съда.

След месец и половина се случило нещо, което убедило лондонските бедняци в мнението им, че са били по-добре без полиция. На 16 август полицай Джон Лонг спрял три подозрителни личности на Мекленбург Скуеър, Грейс Ин Роуд. Единият извадил нож и убил Лонг. Настанал хаос. Полицаят, който пристигнал на местопрестъплението, видял бягащ мъж и го хванал. Човекът възразил, че всъщност е преследвал единия убиец.

Младеж, който седял на стълбите пред една къща, бил арестуван от полицейски инспектор. Младежът възразил, че чака свой приятел, в резултат на което полицията арестувала и приятеля му. Тримата били изправени пред съда, но съдията преценил, че убиецът едва ли ще си седи най-спокойно, и освободил двама от обвиняемите. Синът на един търговец и една проститутка обаче разпознали третия мъж като един от убийците на полицая. Никой не попитал момчето защо по-рано било признало, че изобщо не е видяло убийството. Обвиняемият — почти

със сигурност невинен — бил обесен. Човек има чувството, че в ранните години от съществуването си полицията смятала за по-добре да обеси невинен, отколкото никого.

През май 1833 г. умерено революционната група Национален политически съюз свикала митинг на „анархисти и революционери“ в Колдбат Фийлдс, недалеч от мястото, където бил убит полицай Лонг. Тяхната „революционна“ програма не може да се нарече „крайна“ — те просто искали работническо представителство. Това не се харесало на вътрешния министър, който наредил на полицейския комисар да забрани митинга. Забраната била пренебрегната, събрала се тълпа и ораторът върху сандък от сапун помолил демонстрантите за ред и спокойствие.

РЕВОЛЮЦИЯ И РАЗМИРИЦИ

Нямали друга алтернатива, тъй като били обкръжени от осемстотин полицаи и войници. Били държани още речи и един полицейски шпионин се измъкнал, за да съобщи, че се проповядват революция и размирици. Началникът на полицейските сили подполковник Чарлз Роуан, който се бил сражавал при Ватерлоо, наредил на хората си бавно да настъпят, като размахват палки и често спират, за да дават възможност на „невинните“ минавачи да си тръгнат. Полицаята настъпили — и били освиркани и обсипани с камъни.

Това ги разгневilo и те започнали бясно да удрят, поваляйки мъже, жени и деца. Полицай Робърт Къли се опитал да свали един от лозунгите на анархистите и ударил мъжа, който го носел, с палката си. Онзи извадил нож и го намушкал в гърдите. Полицаят паднал мъртъв. Двайсет и седем годишният Къли бил женен и жена му била бременна.

Съдебните заседатели, които трябвало да вземат решение за убийството на Къли, не били склонни да съчувстват на полицията — повечето били почтени търговци и смятали, че полицаите трябва да си гледат работата и да осигуряват традиционната британска свобода на словото. Те задавали на свидетелите неуместни въпроси, после, когато се оттеглили, за да вземат решение, казали на съдията, че не могат да стигнат до единодушие.

Съдията постъпил така, както било обичайно по онова време — отговорил им, че ще останат в стаята без храна и вода, докато не вземат единодушно решение. В резултат ядосаните заседатели взели

решение, което разгневilo полицията и зарадвало британската общественост: че убиецът на полицай Къли, който така и не бил заловен, е извършил убийство при самозащита. Зрителите в съдебната зала заръкопляскали. Съдебните заседатели станали истински герои заради незачитането на „бобитата“.

Това отново повдигнало принципния въпрос: дали обществеността протестира просто срещу това плашещо нововъведение, полицейските сили, или тук по-скоро се проявява нещо по-сериозно — онзи идеалистичен анархизъм, който може би е изконен елемент на човешката природа? Защото не само „първобитните“ и мирни общества като островитяните в южните морета смятали, че не се нуждаят от гражданска власт. Обитателите на бедняшките квартали в лондонския Истенд и жителите на далечните селца били на същото мнение. Бедните можели да се бият помежду си, но можели и да си помагат едни на други.

„УБИВАЙТЕ ГИ КАТО ПСЕТА“

Бедняците от Уайтчапъл и Ратклиф Хайуей имали силен обществен дух, който понякога се проявявал, като цяла улица наемала каруци и отивала на екскурзия в провинцията или няколко семейства излизали на пикник в кентските поля и спели на открито под храстите. Що се отнася до провинциалистите, всеки, който се е преселил от големия град в тихата провинция, е забелязал дружелюбието, топлотата и изключителната услужливост, с които се отнасят към него там.

Тъкмо това убедило „мирните анархисти“ от XIX в. като Кропоткин и Малатеста, че хората са добри по сърце и подлагането им на суровите процедури на закона е унижение за човешката природа. До известна степен несъмнено модерната търговска метрополия с нейните сравнително заможни граждани, живеещи в апартаменти, е ерозирала този дух на сътрудничество сред обикновените хора. Кропоткин, Бакунин, Прудон и останалите определено са били абсурдни идеалисти, за да си въобразяват, че цяла съвременна държава може да съществува без полиция, армия и правителство. И все пак те разбирали нещо за човешката природа, което много хора са забравили: че човекът е стадно същество и е готов да помага на братята си, защото има нужда от тяхната помощ.

Това донякъде обяснява дълбоко вкоренената и масова враждебност към полицията, която е присъща дори за нашето измъчвано от престъпност общество. Разбира се, това отчасти се дължи на глупост, на заблудените разсъждения на обществено незрели индивиди, но има още нещо. Съществува неосъзнат копнеж за по-невинна форма на общество, в което братството между хората е реалност. Много анархисти ще се съгласят, че обществото се нуждае от закон и ред, защото винаги има хора, способни да извършват тежки престъпления.

Но според тях решението е полицаите да са само пазители на мира, нещо като шерифа в някогашния Див запад, чиято задача била да преследва крадците на добитък и да не позволява на каубоите да стрелят в местната кръчма — а не да търси хора, паркирали коня си на забранена улица.

Този възглед всъщност представлява лъч на надежда в общество, в което убийството на полицаи става все по-сериозен проблем. (В Америка ежегодно биват убивани повече полицаи, отколкото в Англия от началото на XX в. досега.)

Ако убийството на полицаи е проява на чисто противообществена злоба, това е основание за песимизъм. Но ако също е резултат на изопачен стремеж към непокорство и човешко достойнство, до някои отговори може да се стигне просто с логично мислене.

Очертанията на тези отговори могат да се проследят в историята на полицейските сили. Повечето обикновени хора в Америка, в континентална Европа и особено в Русия продължавали да смятат полицията за средство за репресии. „Полицията и милицията, копоите на капитализма, са готови да убиват!“ — гласи заглавие в чикагския анархистки ежедневник на немски език „Арбайтер Цайтунг“.

На 4 май 1885 г. полицията се опитала да разпръсне митинг на стачници на Хеймаркет Скуеър и някой хвърлил бомба в полицейските редици. Последвала ужасна експлозия и когато хаосът се уталожил, седем полицаи лежали мъртви. На следващата година осем анархисти — случайно арестувани в тълпата — били осъдени на смърт за убийството.

Това предизвикало верижна реакция от престрелки, взривове, разпръскване на стачници и гладни стачки на работници и техните

семейства. Насилието продължило близо век. Екзекутирането на Сако и Ванцети през 1927 г. бележи края на тази фаза във войнстващия анархизъм в Америка.

ПРОСТРЕЛЯН В ГЪРЛОТО

На 1 май 1891 г. в полицейския участък в Клиши били завлечени френски анархисти — и жестоко пребити. На процеса единият извикал: „Ако полицаите дойдат, не се колебайте да ги убивате като псета...“ На 8 ноември 1892 г. бомба избухнала в полицейския участък на Авеню де л’Опера в Париж и разкъсала на парчета шестима полицаи, включително онзи, който бил достатъчно безразсъден да я занесе там, и отново започнали експлозии, покушения и екзекуции, които продължили десетилетия.

През 1992 г. анархисти ограбили влак, пътуващ от Париж за Лион, и единият убил офицер, който оказал съпротива. След няколко дни полицията арестувала анархиста Жак Мечислав Шарие, който бил чут да се хвали с обира в един бар. След седем дни полицията използвала изтръгнатите от Шарие сведения и направила засада на двама души на Рю де Терн в Париж. И двамата били убити, заедно с един полицейски инспектор.

В съда Шарие заявил: „Аз съм смъртен враг на обществото и ви предизвиквам да ми вземете главата“. И въпреки че крещял и умолявал за милост, когато го влачели към гилотината, други френски анархисти смятали, че великата война срещу „копоите на капитализма“ продължава.

В Англия обаче положението се е променило в полза на полицията. Англичаните винаги са били традиционно снизходителни към политическите престъпници — когато през 1850 г. избягал в Англия, Карл Маркс се удивил, че английската полиция е невъоръжена и че властите не са особено загрижени за „опасните революционери“. Анархистите и социалистите свободно се срещали и все пак като че ли никой не се страхувал. През 1888 г. Джак Изкормвача извършил едно от убийствата си — на Елизабет Страйд — в задния двор на един от революционните емигрантски клубове.

Маркс също с изумление установил, че се намира в страна, чийто народ като че ли обича своите полицаи. Британският боби винаги бил сговорчив, учтив човек и макар че в лондонския Истенд все още имало

много улици, където полицаят никога не можел да стъпи сам, никой не смятал пазителите на реда за „капиталистически главорези“. Всеки, който наистина искал да изрази мнението си, можел да се качи върху сандък от сапун в Хайд Парк и да го направи, докато неколцина бобита доброжелателно стоят наблизко в случай, че на тълпата ѝ скимне да нападне оратора.

ДВУЧАСОВАТА ГОНИТБА

Няколко сериозни инцидента всъщност предизвикали масово съчувствие и подкрепа за полицията. Например през 1909 г. в Тотнъм двама млади анархисти от Прибалтика се опитали да откраднат парите за заплати от хората, които ги носели в каучуковата фабрика на Шърман. Служителите оказали съпротива, стигнало се до стрелба и двамата нападатели избягали. Подгонил ги невъоръжен полицаи. Първата жертва на емигрантите било едно момченце, което паднало мъртво. После полицаи Тайлър бил прострелян в гърлото и умрял. Гонитбата продължила през задни дворове и пустеещи парцели. Били ранени още полицаи.

На Чингфорд Роуд мъжете се качили в един минаващ трамвай и принудили ватмана да кара, без да спира. Възрастен пътник изгубил самообладание и също бил прострелян в гърлото. Докато анархистите скачали от трамвая, един млекар, който тичал към тях, бил прострелян в гърдите. После мъжете се качили на конски фургон. Преследвали ги полицаи на велосипеди — един от тях бил въоръжен с къса сабя. Минавайки покрай полицаи, единият анархист стрелял и го улучил в крака. Полицаят надул свирката си и въпреки раната се включил в гонитбата. Когато започнали да ги настигат, бегълците скочили от фургона и пак побягнали. При поредната ограда един от тях паднал. Преди полицаите да стигнат до него, той си пръснал черепа и по-късно починал в болницата. Накрая приклезили втория в една къща. Двама полицаи се втурнали в детската стая, където се криел, и го простреляли в главата. Гонитбата продължила два часа и обхванала разстояние от осем километра. Загинали полицаи и дете, седем полицаи били ранени, пострадали още четиринайсет души. Този случай осигурил гореща подкрепа на британската полиция. Същата роля изиграл сблъсъкът в Хаундсдич една година по-късно, когато трима полицаи били убити, а други четирима били ранени от банда

крадци чужденци. Случаят в Хаундсдич достигнал кулминацията си с прочутата обсада на Сидни Стрийт и тогава всички в Англия били щастливи, че чуждестранните главорези са заловени. Като цяло, британската общественост решила, че може да има доверие на своята полиция.

КЛИМАТ НА НАСИЛИЕ

Положението в Америка е различно. Честите убийства на полицаи не се дължат толкова на обществена враждебност, колкото на цялостния климат на насилие и на снизходителните американски закони за притежаване на оръжие. Ще цитираме два типични случая през 1971 г. — в Англия и Америка, — за да подчертаем разликите между двете страни.

Вечерта на 27 юни 1971 г. двайсет и девет годишният детектив Иън Кауард шофирал през Ридинг и забелязал бял морис да лъкатуши по пътя, като че ли шофьорът бил пиян. Когато колата спряла пред един ресторант, той слязъл и се приближил. Вътре имало двама души. Кауард поискал документите на шофьора, млад небръснат мъж, който слязъл да ги потърси. Детективът се върнал при своя автомобил, седнал зад волана и наредил на мъжа да седне до него.

В този момент вторият мъж се приближил до полицейската кола, извадил пистолет и изстрелял девет куршума в Кауард. Когато детективът се проснал на седалката и се изтърколил през отворената врата, другият го ритнал. После двамата се втурнали към мориса и отпрашили. Колкото и да е невероятно, Кауард още бил жив. Бързо го закарали в болница, но на 23 юли той починал.

Свидетелите на убийството успели да разпознаят двамата мъже на показаните им от полицията снимки — това били двайсет и пет годишният Артър Скингъл и двайсет и осем годишният Питър Спароу. И двамата имали досиета, а Скингъл, който стрелял, само преди десет дни бил освободен от затвора, след като излежал присъда за грабеж с насилие. Двамата закарали белия морис на няколко километра оттам и го запалили с бензин. Полицията лесно открила убийците и те получили доживотни присъди.

На 29 ноември 1971 г. сержант Майк Макнийл от Олбъни, щата Ню Йорк, арестувал шофьор на автомобил за разпит — талонът на колата не отговарял на регистрационния номер. Докато разпитвал

шофьора в участъка, тримата му спътници, които останали да чакат в колата навън, избягали.

ЗАСТРЕЛЯН ОТ ЖЕНА

Макнийл тръгнал след тях, след няколко преки ги настигнал и им наредил да се качат в колата му, но първо ги обискирал. Въпреки това не открил револвера в джоба на Джоузеф Герин и когато седнал зад волана, Герин няколко пъти го прострелял в тила.

Убиецът избягал, другите двама — мъж и жена — останали и насочили полицията по следи, които в крайна сметка довели до арестуването на Герин. Тогава се установило, че убиецът на сержант Макнийл е издирван за кражба в особено големи размери и грабеж. Той получил доживотна присъда.

Макнийл бил вторият полицаи в Олбъни, който загинал за период от три дни. На 26 ноември патрулният полицаи Едуард Стивънс бил пратен да придружи жена до психиатрията — където съдът я пращал на лечение. Когато пристигнал в дома ѝ, тя стреляла през вратата с двуцевка и го убила на място.

ТАКАВА ЛИПСА НА ПОДОЗРИТЕЛНОСТ

Незабавно изпъква контрастът между двете страни. Британският полицаи проявил такава липса на подозрителност към мъжете, които спрял, че поканил единия да се качи в колата му. Макнийл постъпил правилно, като обискирал Герин, преди да се качи в колата, но въпреки това загинал. Онова, което прави впечатление на читателя в множество убийства на полицаи, е, че са извършени с *лека ръка*. Явно войната между полицията и престъпниците се води на много по-смъртоносно равнище, отколкото в Англия.

Повечето социолози са на мнение, че Русо, Дидро, Кропоткин и останалите до голяма степен са били прави. За да може да се прояви най-доброто у хората, трябва да им дадеш възможност да упражнят свободата си. Навярно взривоопасността на положението може да се „обезвреди“ със съчувствие и взаимно разбиране. Но също така е ясно, че в Англия има по-малко убийства на полицаи, защото има по-малко оръжие. Следователно първата стъпка в разрешаването на

американския проблем може да е съвсем лесна — да се гласуват логични и цивилизовани закони за притежаване на оръжие.

УДУШВАЧИ

Думата „удушвач“ звучи жестоко. Също като „изкормвач“, тя изразява идеята за физическо насилие и това не е лингвистична случайност. Удушаването предполага съзнателна свирепост.

Човек, който убива с огнестрелно оръжие, иска да приключи колкото може по-бързо. Човек, който убива с нож, може да е изпълнен с отмъстителна ярост и основната му цел е да унищожи, да угаси искрата на живота. Ала удушвачът е човек, който изпитва удоволствие от близкия контакт с жертвата си. Нужни са няколко минути, за да убиеш някого чрез удушаване, и през това време удушвачът държи живота и смъртта в ръцете си — ако отпусне пръсти, може да позволи на жертвата да си поеме дъх. Затова удушаването е по-преднамерена и съзнателна форма на убийство от повечето други и винаги е свързано с известна доза садизъм.

Ето защо не е чудно, че в повечето случаи удушвачите са мотивирани от секс. Кристи, изнасилвачът от Нотинг Хил, предпочитал да удушава жертвите си, след като ги упоявал със светилен газ и после ги събличал и изнасилвал. Било също толкова просто да ги удуши с възглавница или дори да ги обгази, но удушаването му харесвало, тъй като било форма на „изнасилване“.

ЦЯЛ ЖИВОТ УБИЙСТВА

Ърл Нелсън по прякор Горилата удушил и изнасилил двайсет и две жени по време на невероятната си кариера на убиец в Северна Америка. Той разкъсал някои трупове с голи ръце. Дюселдорфският садист Петер Кюртен често отвличал жени от безлюдни улици и ги душал, докато не получил оргазъм. Ако стигнал до климакс, докато жертвата още била жива, той я оставял и колкото и да е странно, някои момичета, които излизали с него повече от веднъж, му позволявали да ги души по време на половото сношение.

Ето защо жените рядко извършват убийство чрез удушаване. Малкото известни случаи са свързани със силно доминантни жени и

сексуалният мотив обикновено присъства в нещо друго. Нина Хаусден, която живеела край Детройт, била страдна, агресивна и невротична жена. Тя патологично ревнувала съпруга си Чарлз, шофьор на автобус. През 1947 г. мъжът ѝ я напуснал. Точно преди Коледа същата година Нина го поканила на чаша заради „доброто старо време“, напила го и го удушила с въжето от простора.

На другия ден го разчленила и увила частите във вестник. Ала после късметът ѝ изневерил. Тя натоварила парчетата в колата си и потеглила с намерението да се избави от тях в района на Кентъки Хилс. Автомобилът ѝ се повредил в Толедо, Охайо, и собственикът на сервиза се смаял, когато жената заявила, че ще чака в колата, даже ремонтът да продължи цяла седмица.

Един автомонтъор надникнал в зловонните пакети на задната седалка, докато Нина спяла, и видял човешки крак. Осъдили я на доживотен затвор. Г-жа Стайлу Кристофи пък удушила снаха си, съблякла я гола и се опитала да изгори трупа в задния двор на дома си в лондонския квартал Хампстед. Мотивът бил сексуална ревност към жената на сина ѝ и това се подчертава от събличането на тялото.

типичният случай

Може би най-типичният случай на жена удушвач е шотландката Сюзан Нюъл, която през юни 1923 г. удушила тринайсетгодишно вестникарче. Мъжът ѝ я бил напуснал и тя живеела сама. На другата сутрин г-жа Нюъл и осемгодишната ѝ дъщеря Джанет закарали тялото в Глазгоу с ръчна количка.

Докато слизали от камион, който ги качил на автостоп, количката се подхлъзнала и от вързопа в нея се показали глава и крак. От прозореца на съседната къща ги видяла жена, която се обадила в полицията. Г-жа Нюъл била обявена за виновна и обесена. Един психиатър заявил, че не е невменяема. Има вероятност мотивът за престъплението да е бил сексуален. Зажаднелите за секс жени често се обръщат към млади момчета. Вестникарчето може да се е съпротивлявало или да я е заплашило, че ще я издаде, и тя да го е удушила.

Не съществува сложна фройдистка причина за връзката между удушаването и секса. Просто удушаването е форма на убийство, която най-пряко изразява негодувание. И както знаят полицаите, в случаите

на удушаване обикновено се крият сексуални мотиви, дори да не са очевидни. Например, когато във варница край Уолдингам, графство Съри, открили трупа на удушения трийсет и пет годишен Джон Муди, полицията отначало била склонна да смята, че мотивът е обир.

Писмата в стаята на жертвата ги отвели при Томас Лий, бивш министър на правосъдието на Ню Саут Уелс, Австралия, и при Джон Смит, строителен надзирател, който бил нает от Лий да му помогне да убият Джон Муди. Впоследствие се оказало, че Лий лудо ревнувал Муди — смятал, че е любовник на бившата му любовница г-жа Маги Брук. Това било напълно безпочвено, но когато успял да примаме Муди в дома си в Кенсингтън, Лий жестоко го пребил и после го удушил.

Дори в случаите, в които жертвата е жена, сексуалният мотив може да не е очевиден. Когато през април 1955 г. на прага на къща в модерен минаполиски квартал открили тялото на двацет и една годишната Мери Мунън, отначало нищо не предполагало сексуално нападение. Червеното ѝ палто, черната ѝ пола и бялата ѝ блуза не били разкъсани, полата ѝ била спусната върху бедрата. Бельото ѝ очевидно било недокоснато и аутопсията не показала сексуално нападение.

В чантичката под трупа имало пет долара, следователно мотивът явно не бил и обир. Ала г-жа Мунън била удушена и малко преди смъртта била имала полово сношение. В дома ѝ на Източна Седемнайсета улица полицията открила, че има деветмесечна дъщеря и че живеела с баща си, възрастен пенсионер с разклатено здраве. Мъжът ѝ служел в Корея.

ТАЙНСТВЕНИЯТ ЛЮБОВНИК

Това насочило полицията по първата сериозна следа, тъй като Матиас Мунън от половин година бил отвъд океана. А г-жа Мунън била бременна в третия месец. Тогава кой бил любовникът ѝ? Тук като че ли стигнали до задънена улица. Баща ѝ бил убеден, че не е имала любовник. Тя била добра католичка, искрено обичала мъжа си, била всеотдайна майка. Редовно ходела на черква. Изглеждало невъзможно да има тайна любовна връзка.

ХАПЧЕТО НА ЗЪБОЛЕКАРЯ

Полицията разпитала сестрата на жертвата, г-жа Доналд Нютън, красива дващсет и пет годишна жена. Отначало тя не им помогнала с нищо. После, когато детективите ѝ казали, че в деня на убийството сестра ѝ споменала за час при зъболекар, г-жа Нютън се замислила и им съобщила името на зъболекаря на Мери: д-р Арнолд Ашър Аксилрод, известна личност в Минеаполис, който през войната бил кмет и впоследствие активно участвал в обществения живот.

Той бил зъболекар и на г-жа Нютън, но един ден тя си излязла и не се върнала. Защо? Защото Аксилрод ѝ дал хапче, което я приспало за шест часа. Когато се събудила, той „говорел многозначително“ и покъсно се опитал да я сваля. Това обаче не ѝ попречило да го препоръча на сестра си. Г-жа Нютън знаела, че Аксилрод на няколко пъти е давал на Мери същите „упойващи хапчета“, след което трябвало да я кара с колата си до дома ѝ.

Когато полицията отишла при доктора на Мери Мунън, случаят внезапно започнал да се разплита. Той им казал, че според Мери Аксилрод бил бащата на нероденото ѝ дете. Дал ѝ хапче, което я приспало, пренесъл я на дивана и имал полово сношение с нея. Д-р Аксилрод, мъж на средна възраст с тъмна коса и мустаци, бил повикан за разпит и скоро признал, че е убил Мери Мунън. Той заявил, че Мери често го посещавала и го обвинявала, че е баща на детето, което зъболекарят отричал.

ДА ГО ЧАКА В КОЛАТА

В деня на убийството тя отново го обвинила, че е баща на детето. Той ѝ казал да го чака в колата му и потеглил с нея. Мери го заплашила, че ще го изобличи, и тогава, казал Аксилрод, му причерняло. Когато дошъл на себе си, вече бил сам в колата. „Сигурно съм го направил — въздъхнал зъболекарят. — Нали няма кой друг“.

Тогава детективите открили, че и преди е имало оплаквания от Аксилрод. Три седмици преди убийството седемнайсетгодишна ученичка отишла в кабинета му за лечение. Той ѝ дал хапче. Когато след шест часа тя се събудила, зъболекарят седял до нея. Нямала представа какво се е случило, но била ядосана, че я е задържал в кабинета си до късно вечерта. Аксилрод я закарал вкъщи и тя съобщила за случая по телефона.

Оказало се, че зъболекарят предпочитал да лекува жени — иначе нямал много пациенти и най-малко двайсет негови пациентки признали, че ги е приспивал с упойващо хапче, за да се събудят след няколко часа на дивана. Вестниците открито говорели за неговите „любовни хапчета“ — законите за клевета в Америка не са толкова строги, колкото в Европа.

На процеса прокурорът го описал като сексуален маниак, който упойвал красивите си жертви, за да не се съпротивляват на сексуалните му действия. Адвокатът на Аксилрод се ограничил с опит да демонстрира, че полицията не е доказала обвиненията: например дрехите на жертвите не били проучени както трябва и пет месеца лежали в един влажен склад. Освен това призовал изненадващ свидетел — зетя на жертвата Доналд Нютън.

Нютън излежавал тримесечна присъда за екхибиционизъм и бил казал на свой съкилийник, че може да помогне за разкриване на виновника. Обаче само още повече объркал нещата. Когато го попитали дали вечерта на убийството е бил на работа, Нютън заявил, че не може да отговори, „защото това може да ме инкриминира“.

Естествено започнали да гадаят дали е искал да каже, че има някаква връзка с убийството — макар че изглежда по-вероятно да е говорел за престъплението, за което излежавал присъда. Друг свидетел, таксиметров шофьор, заявил, че видял г-жа Мунън да слиза от колата на зъболекаря и да заминава с двама мъже. Тези показания не убедили съдебните заседатели. Те обявили Аксилрод за виновен в непредумишлено убийство и той получил присъда от пет до двайсет години в щатския затвор.

АГРЕСИВНИЯТ ИМПУЛС

Неяснотата в случая с Аксилрод е характерна за много убийства с удушаване. Когато стисне жената за гърлото, мъжът може да възнамерява само да я накара да млъкне, а може и да проявява някакъв агресивен импулс, който да стига почти до убийство. Това означава, че в много случаи истинското решение би трябвало да е в ръцете на психолог, а не на полицай. Типичен пример за това е Фредрик Фийлд.

На 2 октомври 1931 г. в един празен магазин на Шафтсбери Авеню в Лондон открили полуголо тяло на млада жена. Тя била удушена. Скоро полицията я идентифицирала като двайсетгодишната

проститутка Нора Ъпчърч, която била добре позната в квартала. Подозрението паднало върху мъжа, който имал ключове за празния магазин, електротехника Фредрик Фийлд. Той обаче твърдял, че ги бил дал на мъж, който искал да наеме магазина.

Полицията не успяла да установи очевиден мотив за престъплението — защо някой ще убива проститутка за секс? Макар детективите и следователят да били убедени, че Фийлд лъже, заключението на следствието било убийство от неизвестни извършители. Общо взето най-вероятният мотив изглеждал обир. През 1933 г. Фийлд, който вече служел в Кралските военновъздушни сили, отишъл в един вестник и заявил, че иска да си признае за убийството на Нора Ъпчърч. Скоро се изяснило, че ако Фийлд наистина е виновен, признанията му са измислица.

Например той казал, че удушил момичето с ръце, но тя била удушена с колан. Най-вероятно направил признанието, за да получи пари от редакторите, които приели историята му като „ексклузивна“ и часове наред разговаряли с него преди да съобщят в полицията. Фийлд се явил пред съда и оттеглил признанията си — заявил, че ги направил, защото му било „писнало“ и имал проблеми с жена си. Съдията инструктирал съдебните заседатели да го обявят за невинен.

ТРУПЪТ НА ПРОСТИТУТКАТА

През април 1936 г. открили труп на проститутка в стаята ѝ в Клапам. Тя също била удушена. Идентифицирали я като Биатрис Вилна Сътън, но никой не я бил виждал с убиеца. Същата вечер Фредрик Фийлд, който бил дезертирал от частта си, отишъл при своя приятелка и загадъчно ѝ казал, че скоро ще може да прочете нещо интересно във вестника. На майката на момичето ѝ се сторило, че Фийлд прилича на луд, и се обадила в полицията.

Арестували дезертъора и в участъка той внезапно признал, че е убил Биатрис Сътън. Описанието на стаята ѝ било подробно — а във вестниците още не било излязло нищо. На процеса Фийлд опитал предишния трик: отрекъл се от показанията си и заявил, че бил принуден да го направи, тъй като му било „писнало“. Само че този път било очевидно, че знае прекалено много за престъплението, за да е невинен. Съдебните заседатели го обявили за виновен и той бил

осъден на смърт. Полицията подозирала, че е убил най-малко още четири проститутки в района на Сохо.

Разследването на убийството на Луси Берлин през 1904 г. определено заслужава видно място в историята на криминалистиката. Тя била деветгодишна, добре развита за възрастта си. Живеела в бедняшки дом в германската столица. На 11 юни 1904 г. един лодкар на Шпрее видял вързоп да плава по повърхността и го извадил. Вътре имало обезглавен торс на дете, който скоро бил идентифициран като изчезналата два дни по-рано Луси Берлин.

Убийството определено било сексуално — детето било изнасилено и родителите заявили, че често са й казвали никога да не тръгва с непознат мъж. Това накарало следователите да се зачудят дали е била убита в бедняшкия апартамент на Акерщрасе №130. Разпитали всички наематели. На етажа над родителите на Луси живеела проститутката Йохана Лийбещрут. Мъжът, който бил в стаята й, се представил като Теодор Бергер и дал адреса си.

Едва по-късно полицията установила, че по време на убийството Йохана е лежала в затвора за три дни за обида на клиент, а нейният любовник и сводник Бергер живял в нейната стая. Освен това научили, че Бергер предлагал на Йохана да се оженият — което удивило съседите, тъй като през последните осемнайсет години той упорито отказвал.

В един канал намерили още вързопи с липсващата глава, ръце и крака. Повикали Бергер да разгледа останките, но той продължил да твърди, че не знае нищо за смъртта на детето. Йохана Лийбещрут била отведена за разпит в участъка — тя нямало какво да крие и била откровена дори за причината, поради която Бергер най-последно се съгласил да се ожени за нея. В деня, в който открили трупа на детето, тя се прибрала вкъщи от затвора и установила, че липсва един камъшитен куфар.

СЕКЪТ

Бергер признал, че вината е негова — бил довел проститутка в стаята и едва след като правили секс, й казал, че няма пари. Вместо това й дал куфара. И за да умиротвори Йохана за изневярата си, се съгласил да се ожени за нея.

Полицията попитала Бергер за куфара и той моментално заявил, че не знае нищо за него. След няколко дни един лодкар го предал в полицията. Петната по него се оказали от човешка кръв, както и петната по пода в стаята на Йохана Лийбещрут. Бергер бил обвинен в убийството.

На процеса най-после станало ясно какво се е случило. Един ден малко преди убийството Луси правела свещ в стаята на Йохана и Бергер забелязал добре оформените ѝ крака. Докато проститутката била в затвора, той зажаднял за секс, поканил Луси в стаята и се опитал да я изнасили, но тя се съпротивлявала. Бергер я удушил, изнасилвил я, после разчленил тялото и го занесъл до реката с плетения куфар. Убиецът бил екзекутиран.

Интересно е да отбележим, че макар Бостънският удушвач да е най-известният убиец след Джек Изкормвача, малцина си спомнят истинското му име. Криминалистите винаги са се озадачавали от това, че самата идея за удушаването като че ли има някаква нездрава привлекателност, докато на престъпника се обръща по-малко внимание.

ФАЛШИФИКАТОРСТВО

Като цяло, измамниците и фалшификаторите са най-умните от всички престъпници. Те са пълна противоположност на убийците, които са инфантилни и действат против собствените си интереси в своята разрушителност — до такава степен, че една трета от тях се самоубиват. От Макбет до Бостънския удушвач те оставят впечатлението, че са попаднали във физически и психически капан. Фалшификаторите обаче притежават размаха и относителната свобода на комарджиите. Те играят с големи залози и понякога печелят и прекарват остатъка от живота си в разкош. Когато губят, дори повечето почтени граждани понякога изпитват към тях спортменско съчувствие.

ПРИРОДНАТА ДАРБА

Начело на списъка на дръзките измамници стои името на Джим Калиграфа. През викторианската епоха всеки британски ученик — и мнозина в Съединените щати — знаел за него. Днес почти никой не си спомня нищо друго освен прякора му. Истинското му име е Джеймс Таунсенд Соуърд и той заслужава да бъде обезсмъртен като един от най-преуспелите професионални престъпници на всички времена. Фалшификаторската кариера на Джим Калиграфа продължила близо четвърт век и ако не била глупостта на един негов съучастник, той може би щял да свърши живота си като богаташ.

Джим Соуърд бил интелигентен, образован човек с природна дарба за имитиране на почерци. Можел да преуспее в почти всяка професия и всъщност постигнал значителни резултати в своята област — правото. Ала истинско удоволствие му доставяла само измамата — особено фалшификаторското изкуство.

През 1840 г. получил право на адвокатска практика. Дотогава вече бил мислил задълбочено върху фалшификаторското изкуство. За него било ясно, че обичайният метод — фалшифициране на подпис и

осребряване на чека в банката — е извънредно опасен. Дори да ви дадял парите, касиерът можел да запомни лицето ви.

Истинският номер бил толкова добре да прикриеш следите си, че да няма вероятност да те свържат с фалшификацията. Планът, който измислил Соуърд, бил сложен и почти стопроцентово сигурен. Първата стъпка била да се сдобие с банкови чекове. Това не било много трудно — крадците и джебчиите често намирали чекове сред плячката си и обикновено ги изхвърляли.

С помощта на съучастник той разпространил в подземния свят слуха, че някой е готов да плаща добре за крадени чекове — и празни, и използвани. Ако се сдобие с използвани чекове, толкова по-добре: щял да разполага с подпис, който да фалшифицира.

„КОМАНДНАТА ВЕРИГА“

Следващият въпрос бил как да осребрява фалшифицирания чек. Соуърд го давал на един свой съучастник, Андерсън. Андерсън надлежно го предавал на друг съучастник — Атуел. Атуел давал обява, че търси момче за поръчки и куриер, и го пращал в банката с чека, като го проследявал, Андерсън пък проследявал него, за да е сигурен, че ще му предадат парите.

Обикновено нямало проблем и банката плащала. Когато разкривали фалшификацията, вече не можели да се доберат до извършителите. Дори в банката да заподозрели нещо и да арестували куриера, той нямало да може да им каже нищо. Атуел винаги взимал предпазната мярка да се дегизира с фалшива брада и мустаци, когато наемал куриера.

Тъкмо тази сложна „командна верига“ години наред осигурявала успеха на Джим Калиграфа. Самоличността му била известна единствено на най-близките му съучастници. Никой не предполагал, че блестящият лондонски адвокат Джеймс Таунсенд Соуърд е един от най-преуспяващите престъпници на епохата. Подобно на Конан-Дойловия професор Мориарти, той бил Наполеон на престъплението.

От днешна гледна точка незаконно присвоените от него суми не били в големи размери (но трябва да имаме предвид, че по онова време цяло бедно семейство можело да живее една седмица в разкош с тях). Чековете рядко били за повече от неколкостотин лири и той всъщност

извлечал удоволствие от самото прилагане на умението и хитростта си.

Например веднъж един крадец му продал два чека, откраднати от адвокатата Търнър. Соуърд имал нужда от подписа на адвокатата, за да може да го имитира. Затова пратил Атуел при Търнър и Атуел възложил на адвокатата да му помогне да си върне дълг на стойност трийсет лири. Търнър написал предупредително писмо, в което настоявал за връщане на парите. Но дори с това писмо Соуърд не бързал да фалшифицира чека.

КЪСМЕТЪТ МУ ИЗНЕВЕРИЛ

Дори по онова време хората се пазели от фалшификатори, като подписвали чековете си със специален подпис. Джим Калиграфа се нуждаел от подписан чек на адвокатата. Длъжникът платил трийсетте лири естествено — и той участвал в измамата. После, за разочарование на Соуърд, адвокатът платил трийсетте лири минус хонорара си в брой. Соуърд опитал отново. Този път адвокатът трябвало да прибере дълг от сто и три лири, петнайсет шилинга и шест пенса. Тъй като сумата не била кръгла, адвокатът платил с чек. Соуърд получил нужния подпис — и скоро Търнър обеднял с четиристотин лири.

Неизбежно настъпил ден, в който късметът на великия фалшификатор му изневерил. Един касиер в банка на Ломбард Стрийт заподозрял нещо, когато куриерът поискал хиляда лири да му се изплатят на пет банкноти по сто лири, осем по петдесет и останалите в монети. Касиерът внимателно се вгледал в чека и заключил, че е фалшифициран. Невинният куриер бил арестуван, ала съучастникът, който чакал пред банката, предупредил Соуърд и бандата отървала кожата, както обикновено.

Няколко подобни провала убедили Соуърд да опита в по-широка област — в провинцията. Това било грешка. На първо място, нямали достатъчно средства и Соуърд бил нервен — неподходящо психическо състояние за мошеника, тъй като, изглежда, носи лош късмет.

Решили да изпълнят обичайния трик в източния морски град Ярмут — щели да възлагат на адвокати да събират „дългове“ и после да подправят подписите им на чекове. Един съучастник, Хардуик, открил банкова сметка в Лондон с двеста и петдесет лири под фалшивото име Уитни. След това парите били преведени в Ярмут. Там

Хардуик започнал да посещава различни адвокати под друго фалшиво име — Ралф.

КОМПРОМЕТИРАЩОТО ПИСМО

След време парите на Хардуик свършили и той отишъл в банката. Едва тогава разбрал, че е забравил да съобщи на банката да изплати парите на човек на име Ралф... Естествено банката отказала да изплати на г-н Ралф парите на г-н Уитни и Ралф не можел да им каже, че всъщност той е Уитни. Хардуик уплашено писал на Соуърд, за да иска инструкции.

Ако не бил нервен и нетърпелив, Соуърд щял да разбере, че е най-добре да фалшифицира пари, защото банката вече подозирала нещо. Вместо това той написал на „Ралф“ подробно и компрометиращо писмо, с което го инструктирал да се върне в Лондон и да започне наново.

Докато писмото стигне до Ярмут, банката вече била съобщила в полицията за подозренията си и полицията разпитвала „Ралф“ и Атуел. Писмото пристигнало, докато били арестувани, и полицията го отворила.

Двамата в Ярмут си признали и се спасили, като издали съучастниците си. Джим Калиграфа и неговият съучастник Андерсън обаче били съдени през март 1857 г. и били осъдени на доживотна каторга в колониите.

Соуърд имал късмет. До 1837 г. — когато вече бил започнал измамите си — фалшификаторството се наказвало със смърт. Наказанието не винаги било толкова варварско. Отначало големите престъпници през Средновековието били свещеници — единствената класа, която можела да пише, — а те обикновено се позовавали на неподсъдността на духовенството от мирски съд и се разминавали с леки наказания.

По времето на кралица Елизабет I фалшификаторът можел да бъде глобен, прикован на позорния стълб, да му бъдат разкъсани ноздрите и да изгуби ушите си. Ала до появата на банкнотите възможностите за фалшифициране очевидно били ограничени. В Ломбардия (Италия) банкноти имало още през XVII в. (откъдето и Ломбард Стрийт, лондонският банкерски център), но те се появили в Англия едва през 1694 г.

Тъй като отначало били ръкописни, банкнотите сами подканяли да бъдат фалшифицирани — първата фалшива била засечена само две седмици след издаването им, на 31 юли 1694 г. Тя била на стойност сто лири и четиримата извършители били глобени и приковани на позорния стълб.

Тъй като печалбите можели да са огромни и престъплението се извършвало много лесно — престъпникът се нуждаел само от перо и хартия, — bankerите са обезпокоили. В резултат през 1697 г. фалшификаторството започнало да се наказва със смърт.

В един класически случай от XVIII в. бил приложен новият закон и обесили престъпник, който дълги години бягал от правосъдието. Колкото и да е странно, злополучно известният Джеймс Боланд бил служител на закона — пост, който си осигурил, просто като го купил. Това означавало, че можел да арестува длъжници и да ги държи в затвора колкото си иска.

Той наел къща в лондонския квартал Саутуърк, поставил решетки на прозорците и я използвал като нещо средно между хотел и затвор, където заможните длъжници можели да ядат и спят в лукс. Това било напълно законно, но хотелът на Боланд бил прекалено скъп и затворниците се разделяли с парите си по всевъзможни начини — Боланд бил изпечен картоиграч мошеник, — и щом останели без пукната пара, ги хвърляли в не толкова комфортния Нюгейтски затвор.

Боланд години наред с огромен успех продължил да изнудва и мами.

После допуснал грешка. Имал изтекла полица на стойност сто лири и поискал от свой познат да я осребри — срещу малка отстъпка. Подобно на всеки чек, тя трябвало да се подпише, затова Боланд написал името си. Приятелят му възразил — той имал намерение да осребри полицата при трети човек, а Боланд имал толкова лоша слава, че името му щяло да затрудни осребряването. Боланд надлежно изтрил името си и вместо него написал „Банкс“.

И така формално фалшифицирал полицата — въпреки че не била извършена измама, защото документът бил съвсем истински. За нещастие на Боланд, човекът, който бил написал полицата, фалирал.

Онзи, който я осребрил — някой си г-н Кардиноу — си поискал парите.

Както обикновено, хитрият Боланд се опитал да прехвърли отговорността — погледнал полицата и заявил, че не се казва „Банкс“.

Но Кардиноу споменал за случая пред служител на закона. Властите отдавна чакали повод да хвърлят Боланд зад решетките. Арестували го, осъдили го за фалшификаторство и през март 1772 г. го екзекутирали.

Това не е единственият случай, когато законите за фалшификаторство се „разтягат“, за да бъде осъден някой. През септември 1808 г. бил екзекутиран мошеникът Джон Хадфийлд — истинската причина за осъждането му било това, че съблазнил една красива келнерка. Хадфийлд бил комарджия и често се представял за преподобния Огъстъс Хоуп.

ОНЕПРАВДАНАТА ХУБАВИЦА

През 1802 г. той пристигнал в английската Езерна област — обезсмъртена в стиховете на Уърдсуърт и Колридж — и направил всичко възможно, за да се ожени за една богата наследница. Подписал се с името „преп. Огъстъс Хоуп“ на множество чекове, но измамите не били част от плана му — той само искал да се ожени за наследницата.

Баща ѝ заподозрял нещо, затова „преподобният Огъстъс“ се оженил (след като вече имал съпруга) за Мери Робинсън, красивата дъщеря на един ханджия в Бътърмиър. Момичето вече било доста известно, тъй като било героиня на прочутото стихотворение „Сали от Бътърмиър“. И тъкмо когато си мислела, че се е омъжила за богат съпруг, преподобният Огъстъс бил арестуван за измама. Но успял да избяга и през месеците, докато се укривал, историята за онеправданата бътърмиърска хубавица завладяла въображението на англичаните.

Хадфийлд най-после бил заловен и съден за фалшификаторство — след като всъщност неговото престъпление било двуженство.

Единственият случай на фалшификаторство, намерил място в „Известни британски съдебни процеси“, също е един от най-трагичните. Хенри Фаунтлерой бил блестящ млад бизнесмен — започнал кариерата си през 1800 г. като служител в бащината си банка на лондонската Бърнърс Стрийт. Времената били лоши и когато през 1807 г. баща му умрял, Фаунтлерой разбрал, че са на ръба на фалита.

Той вложил цялата си енергия и интелигентност в запазването на платежоспособността на банката и внушил толкова голямо доверие, че скоро започнал да привлича цели тълпи вложители. Положението обаче не било толкова розово, колкото изглеждало — войната с Наполеон задушавала търговията. Фаунтлерой извършвал измами — продавал акции на вложители, когато му трябвали пари, и бързо ги възстановявал, когато имал нужда от тях.

Всичко това изисквало фалшифициране на подписите на вложителите. Подобно на всички комарджии, Фаунтлерой се надявал да спечели богатство, с което да изплати всичките си дългове. Но когато „дълговете“ достигнали четиристотин хиляди лири, станало трудно да подправя документите.

През 1824 г., когато бил четирийсетгодишен, настъпила катастрофата. Фаунтлерой бил изпълнител на много завещания. В случая със завещанието на подполковник Белис другите изпълнители искали да предадат задълженията си на съда и се озадачили от истеричното противопоставяне на Фаунтлерой.

Един ден отишли в Английската банка и установили, че повечето акции на подполковник Белис са продадени и стойността им е преведена в банката на Фаунтлерой. Банкерът скоро бил обявен за виновен и на 30 ноември 1824 г. бил екзекутиран.

ЕДИН ЧОВЕК И НЕГОВОТО КУЧЕ

Един от най-успешните — и невероятни — фалшификатори от тази нова порода бил благият дребен американец Едуард Мюлър. Външно той, изглежда, не притежавал капризния, неискрен и неуравновесен ум, толкова важен за фалшификатора и неговата работа. За своите приятели и съседи в Ню Йорк Мюлър бил симпатичен старец, който водел спокоен и еднообразен живот като домоуправител в един истсайдски жилищен блок.

През 1937 г. се пенсионира и се заел да прави пари в буквалния смисъл. Вдовец с омъжена дъщеря, която живеела далеч от него, той прекарвал повечето си време сам с кучето си в своето апартаментче на Деветдесет и шеста улица. След едно неуспешно начинание с откриване на вехтошарница Мюлър купил стара печатарска преса и я монтирал в една от стаите на жилището си. Имал стар фотоапарат и

дал останалите си долари за химикали и други необходими неща. Вече бил готов да отпечата първата си еднодоларова банкнота.

Фотографирал истинска банкнота, направил плака и с помощта на обикновена хартия и други цветове мастило изработил няколко пробни банкноти. Получили се доста груби. Това обаче не обезпокоило Мюлър. Той знаел от собствен опит, че никой не си прави труда внимателно да разглежда еднодоларовите банкноти: петачка, да, десетачка, определено — но не и един долар. Затова смятал, че ако ги харчи разумно, престъплението му ще остане неразкрито — или поне нямало да го свържат с него.

ДРЕБНОТО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Всеки ден извеждал кучето си на разходка по Деветдесет и шеста улица и спирал в магазин, бар или будка за цигари, за да купи нещо. Бил изключително внимателен купувач. Ако стоката струвала, да речем, четири долара, плащал за нея с три истински банкноти и една своя. Така никога не пробутвал повече от един фалшив долар. И когато изчерпил възможностите да пазарува на кварталната си улица, продължил нататък — навсякъде, където отивал, и с всичко, което купувал, продължавал да пробутва по един „Мюлър долар“.

Скоро разгневените продавачи занесли фалшивите банкноти в полицията. Озадачени от очевидно дребното престъпление — в крайна сметка какъв бил смисълът толкова видимо некадърно да фалшифицираш еднодоларови банкноти? — полицаите отначало не обърнали сериозно внимание на случая, предупредили местните продавачи и банкови касиери да внимават и се заели с по-важните проблеми на деня — например да преследват убийци и въоръжени крадци.

До края на 1938 г. обаче в обращение влезли около шест хиляди фалшиви банкноти — и източникът не проявявал признаци на изчерпване. Мюлър тихо си работел въщи — снимал с фотоапарата и въртял пресата — и така продължил да произвежда банкноти дори когато плаките му се изцапали и изхабили. Парите вече не можели да заблудят никого — освен навярно дете, — стига човек да ги погледнел по-внимателно. Но никой не го правел и през следващите десет години Мюлър продължил да „робува на пресата“.

Методично, без да бърза, без да губи спокойствие и търпение, той продължил с „хобито“ си, което осмисляло старостта му. Освен това — макар изобщо да не подозирал — бил обект на мащабно полицейско следствие. След като полицаите не стигнали доникъде — нямало улики, нямало доносници, — случая поел Джеймс Малоуни, началник на нийоркския клон на американската Секретна служба.

Скоро и Малоуни трябвало да признае, че е озадачен. Ако фалшификациите били дело на един човек, той трябвало да е идиот и некадърник. Неговите еднодоларови банкноти не ставали за нищо — и можели да заблудят само още по-големи идиоти. Ако били дело на банда, тя значи действала изключително потайно и дискретно, като бандитите били много хитри — опитвали се да измамят властите, че не са професионални мошеници и фалшификатори.

Едуард Мюлър можел да продължава така до смъртта си — да произвежда и пробутва не повече от една-две свои банкноти на ден. Ала тогава дошла катастрофата. Един следобед, докато разхождал кучето си (и между другото купувал едно-друго за по-долар), в апартамента му избухнал пожар. Повикали пожарната команда и пожарникарите влезли в жилището му.

Докато спасявали скромните му вещи, те изхвърлили всичко, което не било изгоряло, през прозореца — включително няколко печатарски плаки и полуобгорели листове хартия. Хартията била вдигната от любопитно момче, чийто баща случайно бил полицай. Оказало се, че това са фалшиви банкноти — и когато Мюлър се прибрал, го чакали детективи.

„ВЕЛИКИЯТ“ ФАЛШИФИКАТОР

Те били не по-малко изненадани от него и не могли да повярват, че пред тях е човекът, когото търсели от десет години. Бичът на Секретната служба! Чумата на нийоркската полиция! Мюлър бил арестуван, изправен пред съда и осъден на девет месеца затвор за кариерата си на „велик“ фалшификатор. След освобождаването си той отишъл да живее при дъщеря си и зет си. Позволили му да вземе със себе си кучето — но не и фотоапарата и печатарската преса.

ХОМОСЕКСУАЛНИ УБИЙСТВА

Когато се замислим, че хомосексуалността, също като убийството, е известна още от зората на цивилизацията, изглежда странно, че двете неща са били свързани едва през последните стотина години. Дийн Корл, хюстънският масов убиец, определено е най-ужасният пример за хомосексуален убиец в историята на криминалистиката, въпреки че Тропман, Хаарман и Макдоналд може би го конкурират. Преди Тропман, който бил екзекутиран през 1870 г., хомосексуалният убиец бил почти непознат — или може би темата се е смятала за толкова забранена, че никой не е смееел да я спомене.

Днес моралните позиции са описали пълен кръг — хомосексуалността се приема почти също толкова изцяло, колкото в Древна Гърция и Рим. Вярно е, че голяма част от населението на всички западни страни все още я смята за греховна или поне „неестествена“, но повечето интелегентни хора не я намират за по-странна от левичарството или далтонизма.

От медицинска гледна точка това определено е една от най-озадачаващите сексуални аномалии или отклонения — днес не е модерно да я наричаме „извращение“. Хетеросексуалният или „нормалният“ човек почти не е способен да си представи как някой може да изпитва сексуално привличане към представител на същия пол — и от биологична гледна точка това несъмнено е напълно логично. Ала никой не е успял да обясни точно *защо* някои мъже харесват други мъже и *защо* някои жени изпитват желание само към представителки на същия пол.

СТРАХЪТ ОТ КРЪВОСМЕШЕНИЕ

Фройд стои на позицията, че хомосексуалността е резултат от „страха от кръвосмешение“. С други думи, ако момчето няма баща или баща му е безволев и изобщо жалък, то може да насочи цялата си любов към майка си, докато чувството към нея стане нездравно силно. После от подсъзнателен страх от кръвосмешение момчето изключва

жените от своя полов живот — защото всички му напомнят за майка му — и се насочва към мъже.

Този възглед определено съответства на известните факти. Майките наистина са фиксирани при голяма част от хомосексуалните мъже. И рядко момче със силен баща, на когото се възхищава, става хомосексуалист. От друга страна, няма данни момче, емоционално фиксирано върху майка си, да изпитва силен подсъзнателен страх от кръвосмешение — напротив, много хомосексуалисти целуват и гаят майките си по начин, който предполага, че не намират нищо отблъскващо в идеята за инцеста.

Фройд признава, че много напълно нормални синове си фантазират как се любят с майките си и че много съвсем нормални дъщери основават представата си за идеалния любовник на бащите си. Съвременният последовател на Райх, психологът Роберт Олендорф, възприема възгледа, че хомосексуалността може да се формира, тъй като сексуалните желания на малкото дете са необикновено силни и че детето просто няма женски обекти на обожание — както очевидно е в случая с английските мъжки гимназии.

От друга страна, също толкова солидно е аргументирана позицията, че хомосексуалността е вродено състояние като хермафродитизма, при който мъжът или жената притежава някои полови белези на другия пол, например мъжът може да има гърди, а жената — зачатъчен пенис и скротум.

Каквато и да е причината, теорията за „моралната низост“ отдавна е опровергана. Може и да е вярно, че някои хомосексуалисти водят безразборен полов живот, което е недопустимо за повечето представители на средната класа, но това отчасти е биологично — хомосексуалните двойки не са свързани от деца — и отчасти социално, тъй като повечето хомосексуалисти все още до известна степен се смятат за отхвърлени от обществото. В много градове, например Лос Анджелис, има цели хомосексуални общности, в които „двойките“ са също толкова устойчиви, колкото нормалните съпрузи. Може би това ще е социалният модел на бъдещето.

Отношението към хомосексуалността се променя през вековете. Леонардо да Винчи и Микеланджело, изглежда, не са били подложени на обществено презрение, защото са били хомосексуалисти. Кристофър Марлоу, драматургът от Елизабетинската епоха, който бил

убит, не само открито демонстрирал хомосексуалността си, но и рискувал да си навлече тежко наказание за богохулство, като твърдял, че любовта на Иисус към мъжете била физическа, а не духовна, ала въпреки това си останал герой за своите образовани съвременници.

През XIX в. всичко се променило. Съществувал култ към мъжествеността и Оскар Уайлд говорел за хомосексуалността като за „любовта, която не смее да изрече името си“. Фактът, че лорд Байрон харесвал гръцките момчета също толкова, колкото италианските момичета, съвсем доскоро бил добре пазена тайна. Самосъжалението в музиката на Чайковски отчасти се дължи на усещането му, че е отритнат от обществото, задето харесва мъже. Поетът А. Е. Хаусман, авторът на „Шропширски момък“, написал стихотворение за мъж, заклеймен заради „цвета на косата му“ — евфемизъм за неговата хомосексуалност.

Малцина мъже са дръзвали открито да я защитят: немецът Улрихс написал поредица памфлети във възхвала на хомосексуалността, но под псевдоним, Едуард Карпентър, приятел на Бърнард Шоу, заявил в печата, че тя е по-дълбока и благородна форма на любов от любовта между мъжа и жената. Ала повечето хомосексуалисти го пазели в тайна или дори се женели и поддържали нормална социална фасада, което често оказвало тежко психологическо въздействие върху тях и семействата им.

Изглежда, тъкмо такава атмосфера накарала Жан Батист Тропман да извърши зверските си убийства през 1869 г. В „Литературни спомени“ на руския писател Тургенев, който се противопоставял на смъртното наказание, има една трогателна статия, описваща екзекуцията на Тропман. Той изтъква неговата младост, стройната младежка шия и детински поглед и загатва, че е варварство в цивилизована страна да се случват такива неща. Ала когато четем за извършените от Тропман убийства, трудно можем да се съгласим с Тургенев.

ЛОКВИТЕ КРЪВ

Млад работник, интелигентен, горд и доста потаен, Тропман решил да направи състояние и заминал за Америка. Подмамил един бизнесмен, Кинк, в Болвилер, Елзас, отровил го — отровите били негова фиксидея — и затрупал тялото с камъни. После примамил

семейството на Кинк от Елзас в Пантен край Париж, спрял колата на сред полето и намушкал и накълцал бременната мадам Кинк и петте ѝ деца близо до мястото, където вече бил убил най-големия ѝ син. Седемте трупа били открити на другия ден, заровени със съвсем тънък слой пръст — един работник забелязал локви кръв под близко дърво. В ужасния гроб имало кукли и детски играчки. Телата били накълцани с лопата. Двегодишното дете било изкормено. Имало и следи от садистични действия с трупа на момчето.

Един полицаи в Хавър се приближил да попита нещо Тропман и младежът скочил от кея. Едва след като го извадили, полицията разбрала, че са заловили пантенския масов убиец. Той отначало се опитал да прехвърли вината върху Кинк, ала когато намерили и тялото на бизнесмена, заявил, че имал съучастници в убийствата.

Тропман е странен психологически случай. Той бил най-малкото дете в голямо бедно семейство. Майка му го обожавала, но не и братята му. Баща му, озлобен, прекалено работещ човек, бил изобретател, който допуснал други да си присвоят наградата за неговото приспособление, използвано в тъкачеството. Самият Тропман бил „аутсайдер“ в училище и когато на четиринайсетгодишна възраст започнал работа, другите работници му вгорчили живота. Брат му Едуар бил един от главните му мъчители и един ден Тропман силно го ударил по лицето с чук. Оттогава го оставили на мира.

За кратко станал популярен, когато спасил живота на един работник, като му отскубнал ръката от някаква машина, ала това не продължило много. Той мразел бедността си и мечтаел да забогатее. В много отношения Тропман заслужава съчувствие — бил интелигентен, чувствителен, прекалено добър за бедняшката си среда. Неговата реакция била сляпа омраза към „света“ и решимост да забогатее на всяка цена. Зверската жестокост, с които накълцал семейство Кинк, показва, че не изпитвал човешко съчувствие към тях и мразел тяхната „нормалност“.

ГЕНИИТЕ

Този „синдром на Тропман“ се наблюдава в голям брой хомосексуални убийства. Затова е много вероятно да действат същите причини: чувство на отритнатост от обществото, омраза към хората, които изглеждат доволни от света. Всеки, който познава образовани

хомосексуалист, е забелязал, че мнозина от тях притежават досадната склонност да твърдят, че всички гении са били с техните сексуални вкусове: Платон, Микеланджело, Шекспир (макар повечето историци да твърдят, че Бардът не е бил хомосексуалист), Чайковски и така нататък. Подобно на войнствените негърски движения в Америка, хомосексуалистите често реагират на чувството за отритнатост, като твърдят, че представляват форма на елит — „гей“-еквивалента на „Черното е красиво“. Когато равновесието се наруши и това доведе до насилие, изригва вулканична омраза и негодувание.

Трудно е да се проумеят мотивите на Фриц Хаарман, Хановерския касапин, който в края на Първата световна война си изкарвал прехраната, като избирал младежи на гарата, предлагал им да пренощуват при него, убивал ги и продавал месото им. Възможно е да го е подстрекавал любовникът му Ханс Гранс, дребен крадец и сводник. Няма съмнение, че и двамата са насилвали сексуално младежите.

Смята се, че Хаарман е убил над петдесет жертви, следователно на него принадлежи световният рекорд за масови убийства. Жизнерадостен дебел дребосък, той се държал весело и налудничаво на процеса и полицаите, изглежда, го харесвали. Популярността му не намалило дори признанието, че убивал жертвите си, като прегризвал гърлото им. В затвора, преди да го обезглавят, Хаарман обяснил, че сексуалните извращения и мъченията му доставяли огромно удоволствие: в това отношение той, изглежда, напомня Дийн Корл, тексаския хомосексуален убиец на деца.

Случаят с кливландския убиец, който разчленил и обезглавил дванайсет жертви — главно мъже — в средата на 30-те години на XX в., се разглежда в главата за обезглавените трупове. Въпреки че убиецът така и не бил заловен, косвените улики предполагат, че е бил хомосексуалист. И в странния случай с хомосексуалиста, който обезобразявал труповете на жертвите си в Сидни, Австралия, в началото на 60-те години на XX в., се наблюдават някои интересни аналогии с престъпленията на кливландския убиец. Също като Лудия касапин от Кингсбъри Рън, той убивал скитници и бедняци.

ОКЪРВАВЕНИЯТ ТРУП

Историята започнала на 4 юли 1961 г., когато един старец открил окървавен труп зад съблекалните на Държавния плаж в Сидни. Патологът установил, че мъжът, разпознат като Алфред Гринфийлд, бил намушкан трийсет пъти. Убиецът отсякъл гениталиите му и явно се опитал да му отреже главата. Пет месеца по-късно, на 20 ноември, намерили нов труп в обществена тоалетна в Муур Парк, предградие на Сидни.

Аналогичните прободни рани и обезобразяване показвали, че убиецът е садист, който размахва ножа в дива ярост. Намирането на труп в тоалетна предполагало, че жертвата и нейният убиец са влезли там заедно със сексуална цел. Мъртвецът бил идентифициран като Уилям Кобин.

Полицията организираща масово издирване на престъпника, но не било възможно да се завардят всички райони, в които той можел да нанесе удар. Това се случило четири месеца по-късно и този път жертвата била открита жива — ала трийсетгодишният Франк Маклийн бил изгубил прекалено много кръв, за да може да говори. Той умрял скоро след като го намерили на Литъл Бурк Стрийт в Дарлингхърст, недалеч от Муур Парк.

На 19 ноември 1962 г. здравният заместник-инспектор от общината посетил един магазин на Бърууд Роуд №71 в Конкорд, за да провери оплакването на съседите от неприятната миризма. Зад сградата открили друг обезобразен труп. На ръкава на сакото му имало знак от химическо чистене, който дал известни указания на полицията, но проверката била сложна работа. През октомври 1962 г. магазинът била нает от някой си Уилям Макдоналд, който не се бил мяркал там от началото на ноември.

Тогава предположили, че убитият е Макдоналд. После обаче пощенските власти съобщили, че техният служител Алан Бренан също бил изчезнал от известно време и че за свой адрес е посочил Бърууд Роуд №71. Дали убитият не бил Бренан? Трупът бил погребан тъкмо под това име.

Ала когато полицията стигнала до фирмата за химическо чистене, в която било почистено сакото, изникнало ново име — Патрик Хакет. Тогава някои детективи, участващи в следствието, си задали един интересен въпрос. Защото в къщата, наред с окървавена възглавница, били намерили две евтини книжлета, едното за Джек

Изкормвача, другото роман от Колин Уилсън, озаглавен „Ритуал в мрака“ — разказ за хомосексуален масов убиец. Книгите явно били от библиотеката на Уилям Макдоналд или Алан Бренан.

РИСУНКИТЕ НА ЗАПОДОЗРЕНИЯ

Развързката настъпила на 22 април 1963 г., понеделник. Един работник вървял по Джордж Стрийт и внезапно познал Алан Бренан, който трябвало да е мъртъв. Съобщил в полицията и незабавно започнало издирване на Бренан. Били разпространени рисунки на заподозрения. След две седмици двама служители на гарата на Спенсър Стрийт в Мелбърн познали Бренан, който работел при тях, и уведомили полицията.

Името в свидетелството за раждане на мъжа било Дейвид Алан, но полицията не се съмнявала, че той е издирваният убиец. Прибрали „Алан“ за разпит и той скоро признал, че е бившият наемател на Бърууд Роуд и че всъщност се казва Уилям Макдоналд. Подобно на английския сексуален убиец Кристи, неговата голяма грешка била, че оставил труп в дома си и после избягал. В мелбърнската му стая полицията намерила „Енциклопедия на убийствата“ от Колин Уилсън и Пат Питман. Когато го попитали защо четете такива глупости, Макдоналд отговорил: „Само това ми доставя удоволствие“.

Макдоналд заявил, че на петнайсетгодишна възраст го изнасилил един ефрейтор — това се случило в Англия. И оттогава го измъчвало импулсивно желание да убива. Избрал първата си жертва, Патрик Хакет, в хотел „Пипълс Пелъс“. Хакет бил пиан и Макдоналд го поканил в дома си да си допият. Намерението му било да го убие. През нощта, когато Хакет заспал на пода, Макдоналд станал от леглото си, взел нож и започнал да го мушка „в съпя ярост“.

Сериозно си порязал ръката и се наложило да отиде в болница, за да го зашият — там казал, че се порязал с ножа за хляб. Желанието да убива обаче било по-силно от всякога и след две-три седмици той излязъл да търси нова жертва в Сидни — отишъл в предградията Редфърн с надеждата да заколи свой познат руснак. За щастие човекът не си бил вкъщи. Тогава „Бренан“ решил да се пресели в Мелбърн. Трима психиатри решили, че страда от параноична шизофрения. Обявили го за невинен поради невменяемост и го пратили в психиатрията „Морисет“.

Жертвите на Макдоналд и кливландския убиец били скитници и безделници. Някои хомосексуални убийци също били скитници: например Адолф Зеефелд, екзекутиран в Германия през 1937 г. на шейсет и пет годишна възраст. Той убивал момчета от 1908 г. с отрова, приготвена от отровни гъби. Всички жертви били откривани в спокойни пози, без очевидни следи от сексуално насилие. Той признал, че е извършил над десет убийства на момчета на възраст от четири до единайсет години — две от които в един и същи ден през октомври 1934 г. Масовият убиец Карл Панцрам също бил скитник и „безделник“ и много негови убийства очевидно са извършени само за удоволствие.

Убийствата, извършени от лесбийки, са сравнително редки, но един случай определено съперничи по ужас на тези, които вече разгледахме. На 11 май 1961 г. една учителка пътувала с кола през Питър Скийн Огдън Парк в Орегон, гледала към каньона на Крукид Ривър и забелязала нещо, което ѝ заприличало на две кукли. Служител от лесничейството отишъл да провери и установил, че това са труповете на две деца, четиригодишно момиченце и шестгодишно момченце. Гениталиите им били обезобразени с нож и момчето било хвърлено живо в каньона.

В резултат на широкото разгласяване на случая в полицията се обадила жена от Юджийн, Западен Орегон, която казала, че децата може би са на съседката ѝ Гъртруд Джаксън, която живеела наблизко заедно с една мъжкарана, Джанис Фрийман. Те били потеглили нанякъде с червен мъркюри два дни преди откриването на труповете. Описанието на колата било толкова точно, че полицията скоро я открила на една автоборса в Оукланд, щата Калифорния — търговецът имал адреса на жената, която му я била продала. Това била Гъртруд Джаксън.

Жените били напуснали апартамента, но полицията ги арестувала, когато се върнали да си приберат багажа. Трийсет и три годишната Гъртруд Джаксън веднага признала убийството на децата. Съпругът ѝ я бил изоставил и тя била прелъстена от двайсет и една годишната Джанис Фрийман. „Джанис командваше. Нейната дума беше закон. Искаше постоянно да ходя гола из къщи, но не можех да го

правя пред децата“. Това отново е пример за пълна доминантност, довела до убийство, подобно на много други.

НАСИЛВАНА И НАГРУБЯВАНА

Джанис, сурово наглед момиче с досие на непълнолетна престъпничка, признала: „Аз съм лесбийка“. Мразела мъжете, откакто на четиригодишна възраст я изнасило момче, оставено да се грижи за нея, докато майка ѝ била на пазар. Връзката ѝ с Гъртруд Джаксън била идеална: Гъртруд била жена със слаба доминантност, която обожавала да я насилват и нагрубяват. Единственият проблем били децата — Джанис очевидно лесно успяла да убеди Гъртруд, че те трябва да умрат.

На 10 май в каньона на Крукид Ривър Гъртруд отишла на разходка, докато Джанис удушила Лари и после обезобразила гениталиите му с нож. Когато се върнала, Гъртруд помогнала на Джанис да съблекат четиригодишното момиченце, да обезобразят гениталиите му и да го хвърлят от скалата, все още живо. Г-жа Джаксън посочила кръвта по ръката на Джанис. Джанис измъркала „Мммм“ и я облизала, после двете се целували и прегръщали в колата. Двете жени били осъдени на доживотен затвор.

Жестокостта на тези убийства е озадачаваща и не съвсем понятна. Но не бива да се приема като аргумент, че хомосексуалистите са по-агресивни или жестоки от другите хора — всъщност, като се има предвид големият брой хомосексуалисти, статистиката показва, че като група, те не са толкова агресивни, колкото останалата част от населението.

От гледна точка на криминалистиката ще е интересно да се види дали, когато обществото започне по-лесно да приема хомосексуалността, тази садистична и агресивна особеност на толкова много хомосексуални убийства ще намалее. В момента всички свидетелства навеждат на това заключение.

ЧОВЕКОЯДСТВО

„Имам проблем — казал брадатият млад хипар. — Аз съм човекоядец. — Полицаят, който го арестувал, скептично го погледнал. Мъжът бръкнал в джоба си и извадил няколко костички. — Това не са пилешки кости. Това са човешки пръсти“.

Разговорът звучи като диалог от слаб филм на ужасите, но се провел следобед на 18 юли 1970 г. край Лусия, щата Калифорния, и хипарят бил двајсет и три годишният Стенли Дийн Бейкър.

Случаят бил започнал два дни по-рано, когато рибар видял човешки труп, заклещен в тръстиките на река Йелоустоун на север от националния парк „Йелоустоун“ в Монтана. Когато нагазили във водата, за да извадят трупа, полицаите разбрали, че не става въпрос за удавяне. Жертвата била само по бельо. Главата и ръцете липсвали. Краката били отрязани до коленете. На мястото на сърцето зеела грозна дупка. По-късно същия ден патоанатомът установил, че мъжът е намушкан двајсет и пет пъти.

Отсъствието на сърцето предполагало смущаващи възможности. Още от случая с Менсън през 1969 г. Калифорния била наводнена от „ритуални убийци“ — свързани с употреба на наркотици сатанински култове, при които се принасяли човешки жертви по примера на древните инки и ацтеки. В понеделник сутринта полицията получила съобщение за изчезването на двајсет и две годишния Питър Шлосър, който потеглил в петък вечерта към парка „Йелоустоун“. Пътувал с жълта спортна кола. Данните отговаряли на жертвата. Полицията обявила за издирване опел „Кадет“ модел 1969-а.

Приблизително по време на обявяването му за издирване автомобилът претърпял злополука. Завивайки прекалено бързо по черен път, той се блъснал челно в пикап. Пикапът не пострадал сериозно, но спортната кола била почти за отписване. Шофьорът на пикапа предложил да я закарат в най-близкия сервиз и отишъл да повика влекач. Двете хипита, които пътували с опела, тръгнали с него, но докато той бил в телефонната кабина, отпрашили към близката гора.

След половин час се установило, че смачканата спортна кола принадлежи на убития мъж. Започнало преследване, което обаче не продължило дълго. Един патрулиращ полицаи видял две брадати хипита на черен път, заповядал им да се наведат над колата му с ръце върху капака и повикал помощ по радиостанцията. И докато ги карали към полицейския участък в Монтерей, единият заявил: „Имам проблем. Аз съм човекоядец“. Признал, че изпитва странно желание да яде човешко месо, откакто на седемнайсетгодишна възраст лекували нервното му разстройство с електрошок.

Според Стенли Дийн Бейкър неговият спътник Хари Струуп не участвал в убийството. Той бил сам, когато предишния петък Шлосър му предложил да го качи на автостоп. Всички къмпинги в парка „Йелоустоун“ били пълни, затова продължили няколко километра на север и се установили на лагер на брега на река Йелоустоун. Шлосър изобщо не подозирал, че спътникът му е маниакален убиец и „поклонник на сатаната“.

Посред нощ Бейкър прострелял Шлосър два пъти в главата с револвер, после многократно го намушкарал с ловджийски нож. След това нарязал тялото на шест части, отрязал главата, ръцете и краката. Бейкър заявил, че извадил сърцето и го изял. Накрая пхнал няколко отрязани пръста в джоба си, хвърлил трупа в реката и потеглил с колата на мъртвеца.

Когато го арестували, открили у него евтино издание на „Сатанинската библия“, наръчник за сатанинския култ. Бейкър също твърдял, че малко преди убийството се бил дрогирал с шейсет и пет дози ЛСД. Това убийство напомня случая с „неделния убиец“ Уилям Макдоналд — садист хомосексуалист, който в началото на 60-те години на ХХ в. убил четирима бедняци. Макдоналд също разказал, че посред нощ станал и намушкарал спящ мъж, и приписал пристъпите си на безумна агресивност на тежък емоционален шок в юношеска възраст — в този случай хомосексуално изнасилване.

Ала Макдоналд — който бил обявен за невменяем — не изяждал жертвите си. Неговата разрушителна ярост не го отвеждала чак дотам. Сравнението между двата случая предполага, че човекоядството е форма на „крайно унищожаване“ на жертвата. Когато племената ловци на глави в Нова Гвинея изяждат покорените си врагове, актът символизира пълна победа, пълно презрение — врагът не само е

победен, той е смлян и изхвърлен от организма. Струва ми се възможно мотивът за йелоустоунското убийство да е била омразата на Бейкър към напълно „нормалния“ и почтен младеж — Шлосър работел в социалния отдел на окръг Мъсъл в Раундъп, бил завършил колеж, имал спортна кола, очила с рогови рамки и скъпа екипировка за къмпинг. Ако е вярно, това подчертава една от най-обезпокоителните тенденции в американската престъпност през 70-те години на XX в., започнала с убийствата, извършени от „семејство“ Мейсън: групи, смятащи се за „отхвърлени от обществото“, да извършват агресивни — и ирационални — действия по отношение на неговите „почтени“ членове.

Цивилизованите хора винаги са реагирали на човекоядството с отвращение. Алфред Пакър, за когото след малко ще стане дума, и оцелелите от „Миньонет“, които изяли параходния прислужник, освен ужас предизвикали интерес, напълно непропорционален на извършените престъпления. И това спокойно може да се дължи на факта, че мисълта за човекоядство събужда у хората дълбоки атавистични спомени. Не може да има съмнение, че нашите далечни предци от пещерната ера са били човекоядци. През 1927 г. антрополози открили в Китай останки от синантроп, датиращи отпреди половин милион години. Освен това те намерили хуманоидни черепи, които били разцепени, за да бъде изваден мозъкът — което предполага, че синантропът е бил човекоядец.

Аналогични свидетелства показват, че неандерталецът и кроманьонецът — *homo sapiens* — понякога също са били човекоядци. И това е напълно логично. За разлика от човекоподобните маймуни, човекът винаги е бил месояден и едно от първите му открития било как да разбива черепите на враговете си с тояга. Тъй като предците ни трябвало да осигуряват цялата си храна с лов, какво по-естествено от това да изяждат враговете си? По-късно, когато се развили племенни обичаи и суеверия, хората започнали да вярват, че като изяждат дадено живо същество, поглъщат и неговите способности.

СЛЕДИТЕ ОТ ЗЪБИ

В много племена старците биват изяждани, вместо просто да ги погребат, защото децата им искат да наследят тяхната мъдрост. Старогръцкият историк Страбон твърди, че ирландските племена

упражнявали човекоядство, а свети Йероним съобщава за човекоядство в Шотландия — и то през IV в. Можем следователно да заключим, че цивилизованият човек сравнително късно се е отказал от практиката да яде други хора.

Следователно е напълно логично обяснението за човекоядството на Стенли Бейкър да не е състояние на невменяемост в резултат на черна магия и ЛСД, а те да са *отприщили* от подсъзнанието му някакво примитивно, отдавна потискано желание. Обземащият ни ужас, когато четем за човекоядството, може би показва, че всички сме способни на това.

Веднага обаче трябва да прибавим, че един вид човекоядство има чисто сексуален произход. Арестуваният през 1957 г. уисконсински некрофил Ед Гийн бил сексуално незадоволен мъж, който години наред изравял новопогребани женски трупове, задоволявал с тях сексуалните си нужди и изяждал отделни техни части. Нормалният мъжки полов нагон до известна степен има „садистичен“ характер: с други думи, той представлява желание за проникване, насилване на жената. Когато сексуално възбуденият мъж силно притиска партньорката си към себе си, всичките му действия по същество са агресивни.

„ЧОВЕКОЯДЕЦЪТ ИЗНАСИЛВАЧ“

През май 1971 г. двайсет и четири годишният Уейн Боудън бил арестуван край Калгари, Канада, по обвинение в серия изнасилвания, последвани от убийства. Първите три жертви били убити в Монреал — и в трите случая по гърдите им имало следи от зъби. Четвъртата жертва, учителка, била открита на 18 май 1971 г. в Калгари, на четири хиляди километра оттам. Странното е, че три от четирите жертви „ходели“ с убиеца.

Това не е случай на зажаднял за секс психопат, който изнасилва момиче на тъмна улица или прониква в апартамента ѝ — Боудън бил хубав, добре облечен чаровен младеж, който сигурно с лекота би могъл да убеди повечето момичета да задоволят нормалните му сексуални желания. Но неговото желание било да хапе гърдите и шиите им. Някои канадски вестници нарекли Боудън — който получил четири доживотни присъди — „вампира изнасилвач“, ала несъмнено е точно да го наричаме „човекоядеца изнасилвач“.

В случая с Ед Гийн (вж. Домове на смъртта: Детегледачът) този „човекоядски“ елемент бил доведен до крайност. Става въпрос за вариант на нормалното мъжко желание за „пълно притежаване“ на момичето, типична особеност на проявите на сексуална агресия. Джак Изкормвача твърдял, че е изял бъбрек от своя жертва. В „Сексуалният престъпник“ д-р Пол де Ривър описва случай с изнасилвач, който, след като многократно изнасилвал жертвата си, отхапал зърната на гърдите ѝ и ги погълнал. Същият автор цитира случай с некрофил, служител в морга, който години наред се гаврил с трупове на млади жени.

Този човек често вкарвал катетър в пикочния мехур, за да пие урина. Накрая го хванали, защото един ден в сексуалното си безумие отхапал задника на труп и балсаматорът видял следите. Ако го били оставили да продължи да дава отдушник на перверзните си желания, той спокойно можел да извърши убийство и да изяде трупа.

ПОЛУМЪРТВИ

Най-известният американски „човекоядец“ е Алфред Пакър, златотърсач, който убил и изял четирима свои другари. През есента на 1873 г. Пакър се отправил с група от двайсет души от Солт Лейк Сити, щата Юта, с надеждата да намерят злато в планината Сан Хуан. Когато започнала зимата, те за малко да измрат от глад — спасило ги дружелюбно индианско племе. Десетима се завърнали в цивилизацията, други десет начело с Пакър продължили напред. Когато Пакър им предложил да се насочат към изворите на Рио Гранде, четирима отказали да го последват. По-късно те щели да съжалят за решението си — попаднали в снежни виелици, двама умрели, а другите двама през февруари 1874 г. полумъртви се довели до Лос Пиньос.

Само че нямало защо да завиждат на другите. Освен Пакър всички загинали в пустошта. Месец след като двамата оцелели стигнали до Лос Пиньос, се появил друг пътник и помолил за храна. Това бил Алфред Пакър и въпреки че явно страдал от изтощение, не изглеждал измъчен от глад. Неговата версия била, че другите петима го изоставили, когато се разболял. Мъжете от факторията нямали основание да се усъмнят. Десет дни по-късно Пакър отишъл в Сакуаче и започнал да пие.

Изглежда, имал много пари. Историите за преживяното премеждие, които разказвал, били толкова противоречиви, че хората заподозрели нещо гнило. Генерал Адамс го арестувал и задържал. На 2 април двама развълнувани индианци се втурнали в града с парчета месо и казали, че е „човешко“. Пакър припаднал. Когато дошъл на себе си, разказал странна история за човекоядство. Гладували в планината и се хранели с корени. Един ден той отишъл да събира съчки и когато се върнал в лагера, най-възрастният мъж от групата Израил Суан бил убит с удар по главата, а другите режели тялото му и се канели да го изядат.

Парите на Суан — две хиляди долара — били разделени поравно. Пакър изял парче от месото. Когато тази храна свършила, убили някой си Милър с внезапен удар с томахавка — той бил най-дебел. След Милър дошъл редът на Хъмфри и после на Нуун. Останали само Пакър и другарят му Бел и двамата се разбрали да не се убиват. Ала един ден, казал Пакър, Бел обезумял и го нападнал и той бил принуден да го убие с томахавка. Отрязал парчета от тялото и продължил пътуването си, докато не стигнал до Лос Пиньос — където изхвърлил месото.

На другия ден Пакър завел група мъже в планината, но твърдял, че не може да си спомни мястото на престъплението. Същата нощ се опитал да убие човека, за когото бил прикован с белезници, и да избяга, но го заловили.

През юни открили петте трупа край брега на езерото Кристовал. Веднага станало ясно, че Пакър е излъгал. Четирима от петимата били застреляни в тила. Трупът на Милър бил обезглавен, но когато намерили главата, установили, че е убит със силен удар с приклад на пушка. Ребрата на мъртъвците били оголени — очевидно Пакър предпочитал месото от гърдите. В една колиба намерили одеяла — човекоядецът бил живял там след убийствата, като ходел до замръзналите трупове за месо.

Вторият му опит за бягство бил успешен и той бил заловен чак след девет години — на 29 януари 1883 г. Познали го в Шайен, щата Уайоминг — бил заподозрян, че е член на банда престъпници. Изправили го на съд за убийството на само един от мъжете, Израил

Суан, и го осъдили на смърт. При обжалването обаче го обвинили само в непредумишлено убийство и го осъдили на четирийсет години затвор. След осемнайсет години го помилвали и през 1907 г. Пакър умрял край Денвър.

Пакър несъмнено е убил петимата си другари и това престъпление наистина е ужасяващо. И все пак, ако се съди по обвинението в непредумишлено убийство, прокурорът не е бил в състояние да повярва, че някой е способен да яде човешко месо за удоволствие. Пакър явно е решил, че всички ще умрат от студ и глад и че ако ускори смъртта им, поне той ще може да се спаси. Същият мотив се явява в повечето случаи на човекоядство в цивилизованите общества.

Най-трогателен и забележителен сред тях се разиграл през зимата на 1972 г., когато спасилите се от самолетна катастрофа десет седмици живели в Андите, като се хранили с месото на другарите си. На път за Чили един уругвайски самолет се разбил в Андите с четирийсет и пет души на борда. След десет дни оцелелите неохотно решили, че единственият им шанс да се спасят е да изядат загиналите си спътници. Когато чули по самолетната радиостанция, че издирването им се прекратява, те нямали друг избор, освен да изядат спътниците си, за да оцелеят.

ЗАМРЪЗНАЛИТЕ

Трима мъже се изкачили по-високо в планината и заключили, че останките от самолета не се виждат от въздуха. Тежко ранените един по един умрели, докато накрая от четирийсет и петимата останали двайсет и седем. Лавина полузаровила самолета и още осем души от групата умрели от задушаване, сред които последната жена на борда, Лиана Ментол. Нейният съпруг Хавиер Ментол бил един от малцината, които успели да се завърнат в цивилизацията. Един от деветнайсетимата оцелели си спомнил думите на някакъв таксиметров шофьор, че лятото в Андите започва на 15 ноември. Тогава било 31 октомври и тази мисъл ги обнадежила.

От време на време готвели човешко месо, но нямали много дърва, за да си позволяват често този разкош. Към края на първата седмица на декември над лагера им закръжили птици и те разбрали, че пролетта най-после приближава. Още трима починали от измръзване и

това накарало трима мъже да се опитат да стигнат до цивилизацията, за да доведат спасители. Роберто Канеса, Нандо Парадо и Антонио Византин решили да изкачат планината — първите стъпки по западен маршрут, — използвайки възглавнички като апрески. Трябвали им почти три дни, за да стигнат до върха — и когато се изкачили, Парадо видял пред себе си само покрити със сняг планини.

НАДЕНИЦИТЕ

Далеч на запад обаче се издигали два върха, които не били покрити със сняг. Мъжете имали храна само за десет дни, а преодоляването на планината им се струвало работа най-малко за два месеца. Решили Византин да се върне при самолета, а другите двама продължили напред. Вървели още седмица, впуснали се по планинския склон, тръгнали по една речна долина и накрая се натъкнали на ръждясала подкова и консервена кутия от супа, които им показали, че са близо до цивилизацията.

На 20 декември, десет дни след като потеглили, те видели трима селяни на коне на другия бряг на реката. На следващия ден при тях дошъл беден селянин, дал им сирене — и продължил към долината, за да нагледа кравите си. После ги завел в колибата си — и след повече от два месеца те най-после яли нормална храна. Било 21 декември. На другия ден хеликоптер на чилийските военновъздушни сили спасил останалите тринайсетима оцелели. Само шестнайсет от четирийсет и петимата пътници се завърнали в цивилизацията. Избавлението им до голяма степен се дължало на това, че са изяли телата на другите двайсет и деветима.

От чисто криминална гледна точка има няколко важни случая, свързани с човекоядство. Фиш, Гийн и Стенли Бейкър несъмнено били луди и следователно може да се твърди, че трябва да се смятат за невменяеми, а не за престъпници. Накратко обаче трябва да споменем за още четири случая. През 1897 г. Адолф Лойтгарт, производител на наденици от Чикаго, убил втората си жена Луиз и пуснал трупа ѝ в казана, в който варял месото за наденици.

Мнозина жители на Чикаго все още говорят за Лойтгарт като за мъжа, който направил жена си на наденици. Всъщност това не е вярно — той излял разяждащ поташ върху трупа и го сварил. След няколко дни на дъното на казана от жена му останали само два златни

пръстена. Това обаче било достатъчно, за да го осъдят, и Лойтгарт умрял в затвора, преди да го екзекутират. Обяснил убийството с това, че бил „обладан от дявола“.

МАРИНОВАНИТЕ ТРУПОВЕ

Фриц Хаарман, хановерският месар, който убивал младежи и продавал месото им, имал двама забележителни съвременници в Германия, Карл Денке в Мюнстерберг и Георг Гросман в Берлин. И двамата убийци били заловени — Гросман през август 1921 г., Денке през декември 1924 г., — когато шумът от борба накарал други наематели да проверят какво става в стаите им. Денке тъкмо убивал млад калфа, а Гросман вече бил убил момиче.

Оказало се, че в къщата на Денке има две големи каци със саламура, в които били съхранени части от мъжки тела. Денке пазел подробни сведения за трийсет жертви, главно бедняци, които убил и отчасти изял. Гросман, който похищавал момичета, за предпочитане дебелички, от железопътната гара, убил дванайсет жени, продал месото им и изял части от тях. И двамата се обесили в затвора, преди да ги екзекутират.

ЛЮБЕЗНИЯТ СТУДЕНТ

Най-известният случай на човекоядство в края на ХХ в. се разиграл в Париж на 11 юни 1981 г., когато дребният срамежлив японски студент Исеи Сагава поканил красива холандка в апартамента си, застрелял я в тила и изял части от тялото ѝ.

Рене, която била два̀сет и пет годишна, изобщо не подозирала, че нейният любезен състудент е в плен на патологичното желание да яде човешко месо. Когато Сагава и брат му били малки, баща им и чичо им играели ролята на великани и човекоядци и слагали децата в казан. Роден през 1949 г., тригодишният Исеи бил обладан от болезнената идея, че ще го изядат, и в юношеството си мечтаел да изяде жена.

Затова в онази юнска вечер убил Рене, после я съблякъл и изнасиллил, след което отрязал парчета от задника ѝ и ги изял сурови, изпитвайки върховно сексуално удоволствие.

Решил да се избави от трупа, като го разчлени, напъхал останките в два куфара с колела и ги изхвърлил в езерото в Булонския лес. Планът му се провалил, когато двама минувачи го видели и Исеи избягал. Един таксиметров шофьор си спомнил клиент с два куфара и скоро арестували Сагава. Френският съдия обаче го обявил за невменяем и го осъдил на лечение в психиатрия, от която Сагава бил освободен през 1984 г. Позволили му да се върне в Токио, където се прочул с книгата си, съдържаща писма за убийството. Той станал журналист и телевизионен водещ — единственият човек в историята на криминалистиката, на когото човекоядството помогнало да изгради успешна кариера.

ЧУДОВИЩА

„Тъй като не знаели кой е, го нарекли «Чудовището». Епитетът бил подходящ, защото престъпленията му имали дяволски характер“. Тези думи от „Известни съдебни процеси“ на лорд Бъркенхед се отнасят за Ренуик Уилямс, „изкормвач“, който тероризирал Лондон през 1789 г. И колко убийства извършило това „чудовище“? Нито едно. Уилямс бил обикновен сексуално извратен психопат, който изпитвал удоволствие да реже дрехите на жените с нож. На няколко пъти се приближавал до момичета и ги молел да помиришат букет цветя. И пред лицата на онези, които били достатъчно непредпазливи, за да се съгласят, блясвало скритото сред цветята острие.

Определено неприятен тип, но от съвременна гледна точка в никакъв случай „чудовище“. Според психиатрите такива мъже страдат от сексуално разочарование и комплекс за малоценност. Те обикновено имат фиксидея, свързана с конкретна част от анатомията на момичето — гърди, задник или бедра. Смесват се с тълпата, избират привлекателна жертва и се приближават достатъчно, за да я наръгат с остър предмет — често пикел. Докато момичето разбере какво се е случило, нападателят вече е изчезнал.

Най-изненадващото за съвременния читател е това, че такъв човек може да всее ужас в Лондон — също като Джак Изкормвача един век по-късно. Проститутките се опитвали да не изпускат от поглед сводниците си, почтените жени излизали само с придружители. Много от историите за подвизите на Чудовището били преувеличени, но той наистина бил опасен човек. Ножът му нанасял дълбоки и болезнени рани и лицата на някои от жертвите му били обезобразени. Лондон бил обхванат от паника. Престъпленията, дължащи се на сексуална патология, били почти неизвестни — хората изобщо не били способни да разберат какво може да накара един мъж да напада непознати момичета. До епохата на сексуалните престъпления имало още век и половина.

НЕПРИЛИЧНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

През януари 1790 г. Чудовището извършило нападението, което довело до неговия провал. Някой си Портър държал кръчма на Сейнт Джеймс Стрийт. Двете му привлекателни дъщери Сара и Ан били любими на всички сервитьорки. Сара обаче на няколко пъти била смущавана от непознат мъж, който незабелязано се приближавал до нея на улицата и шепнешком ѝ отправял неприлични предложения.

В единайсет вечерта на 18 януари двете момичета се прибирали от бал. На ъгъла на Сейнт Джеймс Стрийт Сара видяла сквернословещия непознат. Той видимо бил пиян, извикал: „А, ето те и теб“ и я ударил по слепоочието. Сара казала на Ан да бяга, защото „онази ужасна отрепка е зад нас“.

Когато наближили входа на кръчмата, той ги настигнал и замахнал към задниците им с нож. Момичетата се разпищели и се втурнали вътре — но не и преди ясно да видят лицето му. Роклите и бельото им били подгизнали от кръв и когато се съблекли, установили, че имат рани по дупетата — една от тях дълбока десет сантиметра.

След половин година, докато момичетата се разхождали в Сейнт Джеймс Парк с майка си и един семеен приятел, покрай тях минало Чудовището. Той явно ги познал, защото се обърнал и ги зяпнал. Ан Портър извикала: „Това е той. Това е човекът, който ни нападна!“ Техният придружител забързал след Чудовището, проследил го до недалечна къща, почукал на вратата и поискал да узнае кой е мъжът, който току-що бил влязъл. Чудовището проявил привидна изненада, подал му визитката си и попитал за какво става дума. Дори се съгласил да придружи младежа до дома на Портъррови. При вида му Ан и Сара извикали и припаднали.

Мъжът бил арестуван и скоро се изправил пред съда. Цели тълпи се стекли да видят злополучно известния престъпник. Съдията трябвало да обясни на съдебните заседатели, че случаят е крайно озадачаващ, първи по рода си в Англия. Просто нямало закон за мъж, който бode женски задници без очевиден мотив. От друга страна, много закони се отнасяли до имуществените щети.

И затова Ренуик Уилямс бил обвинен, че е повредил дрехите на жените. Окървавените рокли и фусти били показани в съда — с двайсетсантиметрови дупки, които доказвали, че Чудовището е унищожил ценна собственост. Уилямс бил осъден на шест години

затвор и трябвало да плати четиристотин лири гаранция за бъдещото си добро поведение. След това изчезнал от престъпната сцена.

Колкото и да е странно, следващият злосторник, който си спечелил прякора Чудовището, също се казвал Уилямс, но той напълно го заслужил. Убил две семейства с ярост, която предполага временна невменяемост. Томас Декуинси описва случая — с великолепно напрежение, но доста неточности — в приложението на прочутия си очерк „За убийството като изящно изкуство“.

СВИРЕПИТЕ УДАРИ

Местопрестъплението била Ратклиф Хайуей в лондонския Истенд, недалеч от улицата, на която по-късно Джек Изкормвача щял да убие и обезобрази шест жени. Годината била 1811-а. Към полунощ на 7 декември Тимъти Мар, който имал магазин за трикотаж, пратил слугинята да купи омари. След двайсет минути тя се върнала и заварила къщата заключена. Никой не отговорил на чукането ѝ, но ѝ се сторило, че чува стъпки вътре. Съседите разбили вратата и станали свидетели на ужасно кръвопролитие.

Чиракът се бил строполил в подножието на стълбището с глава, превърната в каша от свирепи удари, които опръскали тавана с мозъка му. Зад тезгяха бил проснат Тимъти Мар, жена му Силия лежала по очи на прага. Главите на двамата били разбити и гърлата им били прерязани. В мазето бебето било нападнато със същата ярост — и неговото гърло било прерязано. Като че ли от къщата не липсвало нищо ценно.

ТЕЖКИЯТ ЧУК

Убийствата предизвикали паника не само в Лондон, а и в цяла Англия. Възрастни дами в уединени краища на Уелс монтирали на вратите си тежки резета. След осем дни истерията съвсем се развихрила, защото на неколкостотин метра от дома на Мар било извършено друго убийство. Този път жертвата бил ханджията Уилямсън, собственик на „Кингс Армс“. Малко след единайсет вечерта един пансионер, Джон Търнър, чул входната врата да се затръшва. Тъй като бил нервен, той се надигнал от леглото и се зачудил дали невидимият убиец не е влязъл в къщата. Бавно се прокраднал долу и

видял мъж, надвесен над проснато на пода тяло. В стаята имало още два трупа.

Търнър се върнал горе, завързал няколко чаршафа един за друг и се спуснал през прозореца. Щом се озовал в безопасност на улицата, се развикал: „Убийство! Убийство!“ Докато тълпата разбие вратата на странноприемницата, убиецът избягал през задния прозорец и се покатерил по калния склон. Уилямсън, жена му Елизабет и слугинята Бриджит Харингтън били убити по същия жесток начин като семейство Мар. Четиринайсетгодишното момиче, което спяло в спалнята, било невредимо.

Семейство Мар били убити с тежък чук. Едва след второто масово убийство установили по инициалите на дръжката му, че той принадлежал на шведски моряк. Морякът имал идеално алиби, тъй като по време на престъпленията бил на плаване, но оставил инструментите си в един нощен приют, където заподозрели мъж на име Джон Уилямс.

След убийството на Уилямсън той се прибрал в стаята, която дялял с други мъже, и им викнал да угасят свещта. На другата сутрин някой забелязал, че обувките му са кални и че пере калните си чорапи. По ризата му имало кръв — която обяснил като резултат на сбиване.

Къщата била обискирана и на дъното на нужника намерили окървавен панталон. Джобът на палтото на Уилямс също бил кървав, сякаш вътре бил носен нож. Самият нож бил скрит в една миша дупка. Арестували Уилямс, гладко обръснат мъж, който ни най-малко не приличал на убиец. Но преди да го изправят пред съда, той се обесил в затвора. Погребали го на кръстопът край местопрестъплението и забили кол в „чудовищното“ му сърце.

ПО-ДЪЛБОКОТО ВНИКВАНЕ

Ясно е защо Декуинси и неговите съвременници наричат Уилямс „чудовище“. Убийствата привидно нямали мотив — макар че изглеждало вероятно да са били откраднати малко пари и някои вещи. Грабежът обаче не обяснявал жестокостта на престъпленията, нито убийството на спящото бебе. Липсвала и очевидна връзка между жертвите и убиеца, която да обоснове теория за отмъщение. Нищо чудно, че убийствата на Ратклиф Хайуей вълнували въображението на

XIX в., докато седемдесет и седем години по-късно не били засенчени от Джак Изкормвача.

Но въпреки че все още нямат представа какво е превърнало Уилямс в луд убиец, криминалистите много по-дълбоко вникват в психологията на „чудовищата“ като цяло. Едно от най-важните открития принадлежи на австрийския зоолог Конрад Лоренц. Той направил някои от най-ценните си наблюдения при гаргите. Лоренц установил, че още при раждането си гаргата търси обект, към който да насочи привързаността си. Обикновено най-близкият обект е майката. Но ако майката я няма, бебето се привързва към онова — каквото и да е то, — което е най-близо. (Зоолозите наричат това явление „внушение“.) Едно новоизлюпено гардже решило, че Лоренц е майка му, и изразявало обичта си към него по различни смущаващи начини. Например чакало той да задреме с отворена уста и поставяло сдъвкани червеи върху езика му.

ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНАТА ИЗДРЪЖЛИВОСТ

Тази потребност от майка (или баща) е толкова голяма, че едно новородено паунче се влюбило в костенурка, а една новородена маймуна — в камък. Експериментите обаче скоро показали, че ако през първите седмици от живота си е лишено от каквато и да е родителска фигура, новороденото става неспособно да се привързва и така да се каже, се превръща в психопат. С други думи, може да се научи да участва в обществото, но никога не усвоява основните принципи на даването и взимането.

Повечето хора обичат да „дават“, защото им харесва да доставят удоволствие на любимия. Психопатът е „изолиран“ и не обича никого. Той гледа студено на другите човешки същества и пресмята какво може да получи от тях. Способен е да мрази, но не знае да обича. Естествено до такова състояние могат да стигнат и напълно нормални хора след продължителни периоди на емоционално напрежение, ала ефектът му постепенно отслабва. При човек, който е психопат поради липса на привързаност в детството, той никога не изчезва.

Въпреки това живите същества са забележително издръжливи. След блестяща серия експерименти с маймуни американският професор Хари Харлоу открил, че новородената маймуна може страстно да се привърже дори към манекен, особено ако е снабден с

механизъм за хранене с мляко. Когато има нужда от утеха, бебето се гушка в манекена. Когато порасне, то се превръща в напълно нормална млада маймуна, способна да се привързва като всяка друга. Това, изглежда, показва, че заместителят на майката няма нужда да *прави* нищо — само трябва да присъства.

Най-сериозната причина за липса на привързаност при децата обаче е пренаселеността. Щом в животинската общност настъпи пренаселеност, детската смъртност рязко се повишава и започват да растат бебета „психопати“. Все повече новородени напълно биват отхвърляни от майки, които не са в състояние да се справят.

Това може би повдига въпроса защо в Лондон по времето на Томас Декуинси не е имало много повече психопати. Нима и той не е бил също толкова пренаселен и тормозен от епидемии, колкото много днешни градове? Ала това не е точно така. Лондон, а също Париж и Берлин, може да са били пренаселени, но столицата все още е била сравнително *малка*. Самата Англия изобилствала на безкрайни открити пространства. Нещо повече, хората, които живеели в претъпканите квартири, имали дълбоки корени в обществото — те често били бедни, но изпитвали чувство за *принадлежност*.

СИМВОЛИЧНОТО ИЗНАСИЛВАНЕ

Проучването, проведено с емигрантски общности в Америка през 30-те години на ХХ в., показва, че първото поколение поляци, хървати и така нататък били забележително стабилни, тъй като живеели заедно с други емигранти от родината си и говорили на родния си език. Едва при второто поколение започнала да се проявява психическа нестабилност — когато младите полски или руски евреи се озовавали разкъсвани между две култури. Процентът на психическите заболявания при негрите в Харлем — в общество на чернокожи — бил много по-нисък, отколкото при по-заможните им събрата, които се преселили в смесени квартали.

Всичко това изяснява защо в началото на ХІХ в. имало толкова малко психопати, защо Ренуик Уилямс предизвикал такава масова паника, защо убиецът от Ратклиф Хайуей се превърнал в ужасяваща легенда. Не е известно на какво се е дължал импулсът на Ренуик Уилямс да мушка жени в задника, нито каква е била причината за пристъпите му на убийствен бяс. Ала такива хора вече не са загадка.

Сексуалното разочарование приема много форми, от кражба на дамско бельо от просторите до-ръгане на непознати жени с пикел. И всички те очевидно заместват изнасилването — символично изнасилване.

Ренуик Уилямс бил ерген. Много свидетели го описват като учтив джентълмен и все пак той, изглежда, бил обикновен помощник-шивач. Оформя се картината на срамежлив, затворен, доста интелигентен мъж, социален неудачник с фетиш към задници и непреодолими сексуални желания, които можели да експлодират — обикновено когато бил пиан — във формата на копнеж да нареже и изкорми обекта на фиксидеите си.

ЧУЖДЕСТРАННИТЕ ПРИСТАНИЩА

Това описание също поразително съответства на Джон Уилямс. Макар и обикновен моряк, той бил по-образован от другарите си, пишел красиво и се обличал добре. Повечето мъже не го харесвали, но пък бил любимец на жените. Фундаментално слаба личност, когато бил пиан, той бил склонен към изблици на свирепа ярост. Сигурно е пил много преди да убие семействата Мар и Уилямсън — някакво дълбоко разочарование внезапно изригнало в патологично насилие, което го изтощило и изпълнило със странна летаргия — но и временно го освободило от фиксидеите му. Съвременните случаи от подобен вид предполагат, че е възможно да е извършил и други убийства, навярно в бедняшките квартали в чуждестранните пристанища.

Модерната аналогия, която се налага тук, е случаят с Едуард Джоузеф Лионски, човека, чиито престъпления тероризирали Мелбърн, Австралия, през 1942 г. Първата му жертва била четирийсетгодишната домашна прислужница Айви Маклиъд. На 3 май 1942 г. я открили във входа на един магазин с разкъсани дрехи, смазано и раздрано от бой лице и насинено тяло. Тя била удушена, ала нямало следи от изнасилване.

ЖЪЛТАТА КАЛ

След седмица намерили тялото на стройната брюнетка Полин Томпсън на стъпалата пред жилищен блок. Дрехите ѝ били разкъсани, лицето ѝ било неузнаваемо. Мелбърн изведнъж осъзнал, че си има работа с убиец от типа на изкормвачите, и градът бил обхванат от

паника. Г-жа Томпсън, съпруга на полицай, била удушена, но не и изнасилена.

Едва изтекла седмица, когато на 19 май открили трупа на друга жена в жълтата кал край американска военна база. Дрехите ѝ били разкъсани и тя била пребита и удушена — но отново не била изнасилена. Жертвата била Гладис Хоскинг, четирийсет и една годишна секретарка. Този път обаче имало улики. Австралийски войник видял американски военен, намазан с жълта кал, близо до местопрестъплението. Полицията обискирала базата и намерила палатка, изцапана с жълта кал. Криминалистът химик Алан Дауър установил, че е идентична с глината, с която било покрито тялото.

СТЕСНИТЕЛНОСТТА

Обитателят на палатката, редник Джоузеф Лионски, бил синеок великан с детско лице, обичан от всички заради любезността си. Когато бил пиян обаче, той се променял напълно — започвал злорадо да говори за насилие и ако бил в настроение, предлагал да се бие с всеки в бара. Истински Джекил и Хайд. След всяко убийство бил ужасен и викал насън. Разказът му за убийството на Гладис Хоскинг показва типичен модел на поведение.

Заговорил се с нея на улицата — стеснителността и привлекателното му лице я убедили, че няма от какво да се бои. Той нямал съзнателно намерение да я убие — просто бил самотен и го измъчвала носталгия. Гласът ѝ му действал успокоително и когато дошло време да се разделят, изведнъж изпитал безумно желание да „задържи гласа ѝ“. Агресивността го връхлетяла като епилептичен припадък и когато преминала, жената била гола, насинена... и мъртва.

Лионски скоро бил обесен — за да задоволят австралийското обществено мнение — и не се знае почти нищо за психическата му история. Но и малкото известно е показателно. Майка му била професионална тежкоатлетка от Полша, невероятно доминантна жена, чиито два нещастни брака я били озлобили. Тя несъмнено обичала сина си, ала дали през онези жизненоважни първи месеци от живота му не се е отнасяла с него като с досадна напаст? Смятала, че трябва да е твърда и сурова, за да се бори със света, и не можела да дари нежност на бебето. Лионски станал кротко, плахо момче с определено артистична наклонност. Рисувал, свирел на пиано и печелел награди в

училище. Но винаги се боял от момичетата. Почти всяка подигравка или укор го карали да избухва в сълзи. Следователно отново наблюдаваме принципния модел като при другите две „чудовища“: неудачникът, „аутсайдерът“, който се чувства неловко с други мъже и е изпълнен с разочарование, намиращо отдушник в насилието само когато е пиян.

ПОТИСКАНАТА НЕНАВИСТ

Трите убити жени не били единствените, нападнати от Лионски. Други три съобщили, че ги е душил, докато изпаднат в безсъзнание, четвърта разказала, че се опитал да я изнасили в апартамента ѝ. Той бил потентен мъж и изпитвал огромна потребност от жена, ала младите жени го плашели. Освен това не знаел какво да прави с жените на средна възраст, които убивал — нуждата от секс била смесена с потисканата ненавист към майка му.

Не е вярно, че всички „чудовища“ страдат от раздвояване на личността и убиват в пристъп на бяс. Много психопати са просто „студени“ — такъв пример е убиецът Иън Брейди. (Интересно е, че майка му го изоставила почти веднага след раждането му.) Но в повечето случаи основната причина може да се открие в най-ранното детство.

Може би когато всички родители узнаят за тази психическа особеност и вземат мерки да я предотвратят, „чудовищата“ отново ще станат толкова редки, колкото в дните на Ренуик Уилямс.

ШАНС ЕДНО НА МИЛИОН

Шансът е онази непланирана случайност, която променя хода на събитията. Той помага на убиеца да се спаси от преследвача си и пак той дава на преследвача също толкова неочакваната възможност да хване убиеца в клопка.

Математическата вероятност за шанса е дефинирана от теорията на вероятностите. „Случайни“ са онези събития, които не са обусловени от известни причини. Това са случайни възможности — съдба, риск и инцидент — шансът е като човек със завързани очи, който тегли карта от колода.

Шансът да се случи определено събитие може да се определи, ако е налице ограничен брой възможности. Шансът да се избере определена карта за игра се определя от броя карти в колодата и броя цветове. Например шансът да изтеглите купа е тринайсет от петдесет и две, с други думи, е три и една четвърт пъти по-вероятно от това да изтеглите поп, тъй като в колодата има само четири попа.

С помощта на математически формули може да се изчисли вероятността да се случи определено събитие. Вероятността да спечелите на ротативка е грижливо изчислена, застрахователните фирми използват вероятностни таблици, за да изчисляват застрахователните премии. Не е възможно предварително да се определи продължителността на живота на никой конкретен човек. Възможно е обаче да се ограничат зоните на несигурност, като се анализират рисковете при различните професии и резултатите се комбинират с информацията за здравословното състояние. Всяка година определен брой мъже на определена възраст и с определена професия умират от сърдечносъдови заболявания. Тези повтарящи се ситуации са статистически установими.

Престъпникът не разполага с вероятностни таблици и сигурна статистика, за да планира начинанията си. Бъдещият убиец може да намали вероятността pistolетът му да засече или колата му да се повреди, като престане да мисли за това. Това са предвидими

вероятности, срещу които може да вземе разумни мерки, като се грижи за колата и оръжието си. Но има милиони други възможности — пръстов отпечатък, косъм, люспа боя, — които залягат в основата на шанса. Замислянето на убийство е нещо тайно, но извършването му е публично, защото убийството не може да се извърши във вакуум — вероятността да се появи минувач е проваляла плановете на много убийци.

Шансът във враждебния свят на убийството е като патогенен организъм — той дебне невидим, опасен и предизвикателен. Както установява един от героите на Рей Бредбъри, случайността не може напълно да се елиминира. Убиецът решава да премахне всички следи от присъствието си на местопрестъплението. Избърсва телефона, който е използвал, масата, която е докосвал, бравата, която е натиснал. Това се превръща във фиксидея за него — да почисти всичко в опит да заличи всички следи от присъствието си. В полубезумно състояние той почиства мебелите, стените, пода, тавана, при това не само веднъж, а многократно. Резултатът: изтощение и лудост.

Силата на шанса е в неговата непредсказуемост. На 22 май 1924 г. железничари открили труп на момче — четиринайсетгодишния Боби Франко — в канал до жп линия край Чикаго. Момчето било жестоко удряно по главата. Един наблюдателен работник намерил наблизочила с рогова рамка.

Оптическа фирма в Чикаго идентифицирана рамките — оказало се, че са специални и такива се доставят само на трима клиенти. Така полицията стигнала до Нейтън Лиополд-младши, деветнайсетгодишен любител орнитолог, студент в Чикагския университет. Той признал, че очилата са негови. Казал, че ги изгубил преди седмици, докато наблюдавал птици. Когато го разпитали, прибавил, че бил с няколко момичета и своя приятел и колега Ричард Лоуб.

Лоуб не издържал разпита и признал престъплението. Скоро примера му последвал и Лиополд. Шансът пратил Лиополд на местопрестъплението. Очилата, които се изхлузили от джоба на палтото му, провалили „идеалното убийство“, което замислили двамата с Лоуб.

От всички предмети, които можели да бъдат изпуснати на местопрестъплението, съдбата повелила това да е лесно разпознаваема лична вещ. Така завършил злополучният убийствен експеримент на

Лиополд и Лоуб — двамата „супермени“ били опропастени от шанса. Остава един въпрос. Дали Нейтън Лиополд е проявил небрежност, като е изпуснал очилата си на земята, или, както смятат някои психиатри, го е мотивирало подсъзнателно желание да ги разкрият?

Пресметливият убиец предвижда риска, който предполага планът му. Той взима мерки против случайността по същия начин, по който политици, бизнесмени и военни подsigуряват решенията си. Извършването на престъпление изисква професионализъм. Импулсивната небрежност се изключва, взимат се предвид всички възможности. Ала съдбата изиграва ръката си по някаква капризна случайност — едно на милион.

Такава необикновена случайност била историята с глътнатата от акула ръка, която се разиграла през 1935 г. в Австралия. Албърт Хобсън, който ловял риба в морето край Сидни, закачил четириметрова тигрова акула, експонат тъкмо за аквариума на брат му. Хобсън повикал подкрепление и с общи усилия извадили чудовището. Скоро тигровата акула била изложена жива пред публиката.

На 25 април 1935 г., Деня на незнайния воин, седем дни след улавянето ѝ, акулата изхвърлила съдържанието на стомаха си. Сред повърнатата полусмляна храна се забелязват очертанията на човешка ръка. Ужасените служители в аквариума извадили крайника от водата и повикали полиция. На китката било завързано въже, а на предлакътницата били татуирани двама боксьори.

ТЕНЕКИЕНИЯТ САНДЪК

С помощта на татуировката и пръстовите отпечатъци установили, че ръката е на Джеймс Смит, четирийсетгодишен бивш аматьор боксьор. Смит, който работел при Рег Холмс, корабостроител от Сидни, бил изчезнал преди повече от две седмици. В хода на полицейското следствие се изяснило, че Смит известно време е живял под наем във вила на брега при Кронула. С него бил приятелят му Патрик Брейди, четирийсет и две годишен, добре известен на полицията фалшификатор, който навремето дълго лежал в затвора в очакване на процес за подправяне на чекове. Полицията не открила кръв във вилата, но се натъкнала на един странен факт — тенекиеният сандък, който фигурирал в инвентарния списък на вилата, бил сменен с нов.

Брейди бил арестуван, за момента без да му се предяви обвинение, но нямало съмнение, че е заподозрян номер едно в изчезването и вероятното убийство на Джеймс Смит. В показанията си той отрекъл да е убил приятеля си, но замесил във фалшификация на чекове Рег Холмс. На 17 май Патрик Брейди официално бил обвинен в убийството на Смит.

ОГНЕСТРЕЛНИТЕ РАНИ

Абсолютно невероятният шанс да открият татуираната ръка отприщил върволица от смайващи събития. Холмс отрекъл, че изобщо познава Брейди, камо ли да е замесен във фалшификация. След три дни го видели да обикаля на пристанището на Сидни с моторница — имал огнестрелна рана в главата и вонял на алкохол.

Оказало се, че раната му е повърхностна, и скоро го изписали от болницата. Сега той променил версията си пред полицията — Брейди бил признал пред него, че е убил Смит и изхвърлил трупа в морето в тенекиен сандък. Ако Брейди бил заподозрян номер едно, Холмс станал най-важният свидетел. В навечерието на следствието обаче Холмс бил застрелян. Намерили го в колата му край рибарския кей на Сидни — с три рани от револвер.

При следствието жена му казала, че Смит се отбил при съпруга ѝ да иска пари и споделил, че се страхува за живота си. След няколко дни дошъл Брейди, мръсен и със запуснат вид. Носел кожена чанта. Подразбирало се, че в кожената чанта била татуираната ръка — доказателство за Холмс, че Смит е мъртъв.

Лекарите, които проучили ръката, се съгласили, че тя, изглежда, е отрязана от рамото с остър нож. Не било вероятно акулата да я е отхапала. Те преценили, че ръката е престояла във водата около две седмици, и експертите влезли в научни спорове за храносмилателните процеси на акулите.

Ала не стигнали до сигурно заключение по важния въпрос дали ръката е отрязана от жив, или от мъртъв човек. Докторите смятали, че е малко вероятно човек да може сам да отреже ръката си така, но имало прецеденти с хора, оживели след отрязване на крайник при злополука.

Адвокатът на Брейди оспорил правото на следователи да води следствие без труп. Възражението му било отхвърлено, но когато

делото се гледало в главния криминален съд в Сидни, той опитал същата тактика. Освен това поискал да знае каква част от тялото е труп. Използвал новия аргумент, че различни части от едно тяло могат да се открият в четири различни окръга, които се намират в различна юрисдикция. Така за един и същи труп можело да се стигне до заключение за непредумишлено убийство, предумишлено убийство, самоубийство или смърт при неизяснени обстоятелства. Въпреки основателността на този аргумент Брейди бил даден под съд.

Съдията не приел показанията на Холмс като доказателство. Това било удар срещу прокурора, който трябвало да разчита на признанието за връзка между Брейди и Смит — особено през последните дни, когато Смит бил видян жив. Но полицията не успяла да открие нито един свидетел, който да потвърди вражда помежду им.

ТРАГИЧНАТА СМЪРТ

Два дни стигнали на съдията да заключи, че доказателствата са косвени, и той издал оправдателна присъда. Щом обаче Патрик Брейди бил освободен, го арестували повторно по обвинение във фалшификация. Въпреки че бил оправдан за убийството, Брейди бил преследван от популярността на случая. Изглежда, Рег Холмс бил убит (по онова време Брейди бил в затвора) от страх, че може да издаде нещо в съда. Даже след смъртта му имало очевидни улики за насилие, контрабанда на наркотици, фалшификация и измама.

През 1935 г. прочутият патологоанатом сър Сидни Смит посетил Австралия и криминалното следствие го поканило да проучи татуираната ръка. Той заключил, че трупа на Смит е бил нарязан върху дюшек на пода на вилата в Кронула. Частите на тялото били поставени в тенекения сандък. Навън останала една ръка. Тъй като не успял да я натъпче в сандъка, убиецът я отрязал от рамото и я завързал за сандъка с въже.

Сър Сидни допуснал, че сандъкът и неговото съдържание, заедно с окървавения дюшек, са били изхвърлени в морето. Ръката се освободила и накрая я глътнала акулата на Албърт Хобсън.

Татуираната ръка, представена на правосъдието по такъв невероятен начин, не донесла късмет на хората, понесени от вихъра на събитията. Брейди доживял остатъка от дните си в сянката на случая с

гълтнатата от акула ръка, Холмс изгубил живота си, други двама, замесени в тази история, били сполетени от трагична смърт.

Злополучно известната ръка не е съхранена. От това невероятно вещественно доказателство са останали само полицейски доклади, пръстови отпечатъци, снимки и много въпроси.

ГОЛЕМИТЕ ИДЕИ

Случаят с гълтнатата от акула ръка показва, че шансът има две остриета. Когато татуираната ръка се появила, убиецът несъмнено е проклет лошия си късмет. Ех, защо не бил използвал достатъчно голям тенекиен сандък, който да побере целия труп на жертвата, заедно с татуираната ръка! Само ръката не стигала, за да го предаде — това обаче също било случайност.

Една жена, която сънувала един и същи сън, дала на детективите нужната улика, за да открият жертва на убийство. В края на Първата световна война двама млади офицери решили да станат делови съдружници. Двайсет и пет годишният Ерик Туум и двайсет и седем годишният Ърнест Дайър отворили фирма за автомобили.

Туум имал три хиляди лири в банката. Дайър имал големи идеи за автомобили и конни надбягвания. Първата фирма фалирала. Основали втора, която била сполетяна от същия край. През 1920 г. двамата решили да купят конюшня и конезавода „Уелкъмс“ край Кенли в графство Съри. Туум вложил в това начинание повечето си пари. Дайър се нанесъл в къщата при конезавода заедно с жена си и трите си деца.

Една нощ през април 1921 г. къщата изгоряла. Никой не пострадал. Дайър незабавно подал застрахователен иск. Имотът струвал три хиляди лири, но Дайър го бил застраховал за дванайсет хиляди. Застрахователната компания подозирала нещо и Дайър не настоявал много.

Той имал скъпи вкусове. Позволявал си бързи връзки с жени и бавни коне. Взел назаем пари от Ерик Туум, после фалшифицирал подписа на съдружника си върху чекове. Това довело до остри обвинения и скандал.

Няколко месеца изминали без перспективи за развитие на бизнеса с „Уелкъмс“. После Ерик Туум внезапно изчезнал. Преди това

пратил писмо с дата 17 април на възрастните си родители в Кент: „Ще дойда да ви видя в събота (21 април)“. Така и не стигнал при тях.

Родителите на Туум започнали да се безпокоят. Седмиците се проточили в месеци и преподобният Туум пуснал обяви във вестниците. Освен това проверил в някои от старите свърталища на сина си в лондонския Уестенд. Всичките му въпроси оставали без отговор.

Накрая открил нещо — отишъл при бръснаря в Хеймаркет, където ходел синът му. Разбрал, че Ерик Туум отдавна не се бил мяркал, но затова пък бил водил там свой приятел — Ърнест Дайър от „Уелкъмс“, Кенли.

Името Дайър не говорело нищо на стария свещеник, но без да губи време, той посетил „Уелкъмс“. Дайър го нямало вкъщи, но там била жена му. Тя могла само да му даде адреса на една от приятелките на Ерик. Преподобният Туум научил, че синът му имал уговорка да се срещне с Дайър и две момичета на гара Юстън на 25 април. Четиримата се канели да заминат за Париж, но когато се срещнали в Лондон, Дайър бил сам. Той показал на момичетата телеграма, която според него била пратена от Ерик:

„Съжалявам, че трябва да ви разочаровам. Викат ме в чужбина“.

После преподобният Туум отишъл при управителя на банката, в която синът му си държал парите. Управителят съчувствено изслушал възрастния свещеник. „Според мен няма защо да се безпокоите за сина си, господин Туум — отвърнал той. — Получихме писмо, написано от него миналия месец“.

Свещеникът разгледал писмото, носещо датата 22 юли 1922 г. „Това не е подписът на сина ми. Това писмо е фалшиво“ — заявил той. Сепнатият управител проверил състоянието на Ерик Туум. През април той имал кредитен баланс две хиляди петстотин и седемдесет лири. Същия месец младият Туум инструктирал банката да прехвърли хиляда триста и петдесет лири в парижка банка на името на Ърнест Дайър. През юли се получило писмо, с което той правел Дайър свой пълномощник. През август почти всички спестявания били изтеглени.

Преподобният Туум бил убеден, че Ърнест Дайър е обрал сина му и сигурно го е убил. Ала къде бил Дайър, пък и къде бил Ерик Туум? Първата част от въпроса получила отговор след три месеца — по чиста случайност. Някой си Фицсимънс дал обява в местните вестници в Скарбъро, графство Йоркшир, че търси хора „с изключителна честност“ за работа с блестящи перспективи. Изисквал се само значителен паричен депозит. Г-н Фицсимънс се канел да извърши една от най-старите измами на света — и полицията решила да му зададе няколко въпроса.

КОШМАРИТЕ

На 16 ноември 1922 г. в хотел „Бар“ в Скарбъро пристигнал детектив и поискал да се срещне с г-н Фицсимънс. Последният го поканил в стаята си. Когато стигнали на горната площадка, Фицсимънс крадешком плъзнал ръка към джоба си. Като си мислел, че човекът се готви да унищожи някакво уличаващо го доказателство, детективът го сграбчил. Последвало сборичкване и двамата паднали на пода. Изгърмял изстрел и Фицсимънс се отпуснал. Бил мъртъв, убит с куршум от собствения си пистолет, който криел в джоба си.

В хотелската стая на Фицсимънс имало цял куп уличаващи доказателства: куфар с инициали Е. Т., паспорт на името на Ерик Туум и сто чека — всеки с фалшифицирания подпис на Туум. Джеймс Фицсимънс, също известен като Ърнест Дайър, останал верен на себе си в отчаяните си опити да спечели пари.

Опитът за измама на Дайър с помощта на вестниците го издал на бдителната местна полиция. Ала шансът не се изчерпвал само с това. Дайър имал много за криене и изглеждало, че местонахождението нач Ерик Туум завинаги ще остане тайна.

И тогава друга страна на силата, която хората наричат „шанс“, довела до откриването на Ерик Туум. Майка му сънувала сън — не въздушни замъци, а смърт. Нощ след нощ и се явявал един и същи ужасен кошмар — виждала трупа на сина си да лежи на дъното на кладенец.

Десет месеца след смъртта на Дайър преподобният Туум отишъл в Скотланд Ярд. Старши полицай Франсис Карлин учтиво изслушал разказа на стареца за кошмарите на жена му. Карлин, трезвомислещ полицай, свикнал да работи с факти, все пак се смаял от убедеността,

която звучала в гласа на свещеника. „Ще проучим въпроса“ — обещал той.

След ден-два Карлин завел хората си в „Уелкъмс“. Разказът за съня на г-жа Туум придобил непосредствена реалност, тъй като на територията на конезавода намерили пет изоставени кладенеца. Полицаяте започнали да копаят. В първия кладенец нямало нищо, което да възнагоди труда им. Във втория също. Но когато стигнали до дъното на третия кладенец, открили човешки крак, щръкнал от тинята. След няколко часа извадили труп и го закарали в моргата. Там преподобният Туум със задавен глас го идентифицирал. „Да, това е скъпото ми момче“ — потвърдил той.

Патолозите намерили огнестрелна рана в тила на жертвата, навярно причинена от изстрел от упор. Можем само да гадаем за причината за смъртта на Ерик Туум в „Уелкъмс“. Смята се, че Дайър и Туум се скарали, Дайър застрелял съдружника си и изхвърлил трупа в кладенеца.

Разпитана от полицията, г-жа Дайър си спомнила, че една нощ била сама в „Уелкъмс“ — мъжът ѝ бил във Франция по работа. Към 23:00 чула шум на двора, все едно някой хвърля камъни по улук. Повикала кучето и надникнала навън. Животното се разляло и се втурнало към една изоставена барака. Оттам се появила фигура — за своя огромна изненада г-жа Дайър видяла съпруга си, който трябвало да е на хиляди километри оттам. Шумът, който я смутил, бил от камъните, които Дайър хвърлял в кладенеца върху трупа на Туум.

ВРАЖДЕБНИЯТ СВЯТ

Случайността, която изиграла решаваща роля в случая с Туум, е забележителна. Като без съмнение смятал, че е в пълна безопасност, Дайър решил да извърши измамата с вестника, но бил надхитрен от полицията. Това бил пресметнат риск, който не дал очаквания резултат. Ала сънят на г-жа Туум за местонахождението на трупа на сина ѝ е невероятен поглед в отвъдното.

Шансът има роля във всички човешки дела, но изглежда, оказва особено силно влияние върху грешниците. Убиецът се поставя над обществото — което се отнася с огромно уважение към човешкия живот. Неговата работа е тайна и целта му е да се защити от милионите шансове да бъде заловен.

Издание:

Колин Уилсън. Знаменити престъпници, 2004

Превод: Крум Бъчваров

Редактор: Иван Тотоманов

Худ. оформление: „Megachrom“, Петър Христов

Компютърна обработка: ИК „Бард“ ООД, Линче Шопова

ISBN: 954-585-539-8

Издателство: ИК „Бард“ ООД

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.